
Φ
ZωH
C

ÜDVÖSSÉG ÉVE

AZ EGYHÁZI ÉV LITURGIÁJÁNAK MAGYARÁZATA

DR PARSCH PIUS

ÜDVÖSSÉG ÉVE

AZ EGYHÁZI ÉV LITURGIÁJÁNAK MAGYARÁZATA

II. KÖTET

A HÚSVÉTI IDŐ

A 11. NÉMET KIADÁSBÓL FORDITOTTÁK

DR HALAMKA GYULA,
DR BÁTKY MIKLÓS és DR SZAMEK JÓZSEF
PIARISTA TEOLÓGIAI TANÁROK

KIADJA A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT
KAPHATÓ A «LITURGIA» KEGYTÁRGY ÉS KÖNYVKIADÓBAN
BUDAPESTEN, 1937.

A magyar piarista rendfőnök 42/937. sz. engedélyével.

Nihil obstat. *Dr. Michael Marczell*, censor dioecesanus. Nr. 105/1937. Imprimatur. Strigonii, die 12. Januarii 1937. *Dr. Julius Machovich*, vicarius generalis.»

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.

Budapest, Szentkirályi-u. 28. — A nyomdáért felelős: ifj. Kohl Ferenc.

A HÚSVÉTI IDŐ.

Az egyházi év második időszakába, a húsvéti ünnepkörbe lépünk. Ha a karácsonyi ünnepkört az advent éjtszakai sötétsége miatt röviden így jellemezhettük: «A világosság belevilágít a sötétségbe», akkor a napfényes húsvéti időre még inkább ráillenek Sz. János evangéliuma kezdetének további szavai: «De a sötétség nem fogta föl a világosságot», sőt ellenséges érzülettel támadt ellene; ám «azoknak, akik fölfogták, hatalmat adott, hogy Isten fiaivá legyenek». Az Úr Krisztus megalapította a világosság birodalmát, — ez volt a karácsonyi időszak eredménye. Ugyancsak drámai volt, amint a fényesség lassan-lassan áttörte az advent éjtszakáját, s mind tündöklőbben ragyogott fel a karácsony énekeiben, az epifánia fényözönében és Gyertyaszentelőkor. Egyetlen szóba foglalhatjuk tehát, amit a karácsonyi idő jelent: v i l á g o s s á g (a görögben: fósz: Φῶς).

A húsvéti időt sokkal mélyebb tragikum jellemzi: a sötétség először is harcba száll a világossággal, és a világosság átmenetileg vérvörösen hanyatlik le (nagyhét), de utána annál ragyogóbban és győzelmesebben kel föl a húsvét Napja, hogy pünkösdkor delelőjét érje

el. Soha többé le nem áldozik, hanem megdicsőültségbe öltözik, és az örök Nap fényességével ragyog (paruzia).

A húsvéti időt még másképp is jellemezhetjük. Ha Krisztus karácsonykor elsősorban mint f é n y j e l e n t m e g (epifánia = megjelenés), most mint é l e t vonul be az Egyházba és a lélekbe. Ő «az élet», és mindnyájunkat isteni élettel tölt meg a keresztségben és az Eucharisztiában. De ennek a nagy ajándéknak az ő halála az ára. Tehát é l e t K r i s z t u s h a l á l a á r á n: ez az egyházi év második ünnepkörének, a húsvéti időnek legmélyebb értelme. Ilyenformán a régi Krisztusmonogramm röviden az egyházi év két ünnepkörének értelmét is kifejezi: fósz — zóé: világosság — élet. Valóban, a két ünnepkör egymással szoros vonatkozásban van, az egyik a másikból bontakozik ki. Először a világosságnak kellett felragyognia, s csak így teremthetett azután melegével életet. Másrészt persze a két ünnepkör egészen önállóan sorakozik egymás mellé. Mindkettőben egészen előlről kezdi az ember: adventben is, nagyböjtben is a megváltatlanság állapotába helyezzük magunkat, mintha még nem volnánk megkeresztelve, mintha még nem nyertük volna el a megszentelő kegyelmet. Ez éppen a liturgia szent színjátéka, amely azonban valóságot tartalmaz, és pedig az isteni életet, az életet a maga teljességében.

Két nagy jótéteményt köszönhet a bukott emberiség az Úrnak. Az egyik a m e g t e s t e s ü l é s; ez volt az első ünnepkör tárgya. Ez azonban csak előföltétele a másodiknak, a nagyobbnak, amelyet a húsvéti ünnepkör ad meg nekünk, és ez a m e g v á l t á s. Krisztus meg akar váltani minket bűneinktől. Nekünk tehát annak tudatában kell lennünk, hogy szegény bűnösök vagyunk. Erre való a böjti idő. Szenvedése, keresztje, föltámadása által akar megváltani minket, ezt

ünnepeljük a nagyhéten és a húsvét ünnepével. Isten gyermekeivé kíván avatni minket, és a Szentlelket akarja nekünk elküldeni. Erre való az egész húsvéti idő és a pünkösd. Szóval most az Egyház életében kiemelkedő és lelkünk üdvössége szempontjából igen jelentős időszakhoz értünk. Megérthetjük, hogy miért készít reá minket oly szorgos gonddal az Anyaszentegyház, miért kívánja a lélektisztítást: hogy minél jobban megérjen a lelkünk az ünnepek ünnepének, a kereszténység legnagyobb ünnepének, a húsvétnak méltó megülésére.

Az egyházi év folyamán csak két nagy előkészületi idő van: az advent és a nagyböjt. A kettő sokban különbözik egymástól. Elsősorban is az utóbbi, a húsvéti ünnep nagyobb jelentőségének megfelelően majdnem háromszor olyan hosszú, mint az advent. Azonkívül az advent idejének jellege örömmel színezett vágyakozás, a böjté pedig komoly önmegtagadás; az adventben fokozatosan nő az öröm és a várakozás, a böjtben pedig mindig jobban és jobban átjárja lelkünket a szomorúság és a töredelem; az advent inkább érzelemvilágunkat, a böjt akaratunkat ragadja meg.

Igazi pedagógiai művészettel három fokozaton visz keresztül bennünket az Anyaszentegyház e húsvéti előkészület idején: Kezdi a böjtelővel, erre jön maga a nagyböjt ideje, majd a szenvedés ideje. A *böjtelő* csupán előkészíteni kíván bennünket a magunkbaszállás idejére, alkalmas átmenetet nyujt a farsang vidámságából a nagyböjtbe; maga a *nagyböjt* a szigorú bűnbánat, és a komoly magunkbaszállás ideje, a *szenvedés* idejét pedig egészen különösen az Úr Krisztus szenvedése emlékezetének szenteljük.

A húsvéti idő beosztása.

A) *Előkészület:*

I. Böjtelő:		Az Ószöv. tükrében	Mit céloz a most következő idő ?
1. Septuag.	Sz. Lőrinc	Ádám vétke	Meghívás
2. Sexag.	Sz. Pál	Noé bárkája	Isten vetése
3. Quinq.	Sz. Péter	Ábrahám áldozata	Megvilágosítás

II. A böjti idő: A világosság harca a sötétséggel.
1. Védelem : Harc árán megdicsőülés. (Böjt első és második hete.)
2. Támadás : Az erősebb legyőzi az erőst. (Böjt harmadik és negyedik hete.)

III. Az Úr szenvedése:
1. Lélekben átélt szenvedéstörténet. (Feketevasárnap és ennek hete.)
2. Az Úr szenvedése. (Nagyhét.)

B) *Az ünnepi idő* (húsvét ideje) :
1. Az Úr föltámadott ! (Húsvét.)
2. Az Úr a mennybe ment. (Áldozócsütörtök.)
3. Az Úr elküldi Szentlelkét. (Pünkösd.)

C) *Az utóünneplés* (a pünkösd utáni vasárnapok) :
1. Visszapillantás húsvétra.
2. Küzdelem a világosság és a sötétség között (főkép a pünkösd utáni vasárnapok középső csoportja).
3. Az Úr második eljövetele (főkép a 15. vasárnaptól kezdve végig).

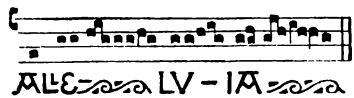

BUCSÚZÁS AZ ALLELÚJÁTÓL.

Hetvened vasárnappal hirtelen hangulatváltozás megy végbe a liturgiában. Ekkor egyszerre elmarad az egyházi énekek sorából egy kis ének. Nekünk, gyöngehitű kor gyermekeinek talán föl sem tűnik, de a mélyen hívő középkor ugyancsak elevenen átélte ezt a változást: nincs többé a l l e l ú j a, és majd csak húsvét ünnepére hangzik fel újra. A szentmisében nem köszöntjük többé az evangéliumkor bevonuló isteni Királyt ünnepélyes allelújázással. A napi zsolozsma nyolc imaóráját sem kezdjük többé az örvendező allelújával. Helyette azt mondjuk vagy énekeljük: «Dícséret neked Urunk, örök dicsőség királya», ami kétségtelenül szép köszöntés, de mégis csak pótlék: az allelúját próbálja helyettesíteni, s így sejtenünk engedi, hogy mit is akar az Egyház az allelújával kifejezni.

Mi hát az a l l e l ú j a? A héberből származik, és szószerint annyi: Hallelu-Jah = dícsérjétek Jahvét (Istent); ám már az Ószövetségben elvesztette ezt az eredeti, szószerinti jelentését, és örömkiáltás lett belőle. Már Tóbiás könyvében (13, 22) olvassuk: «(A mennyei Jeruzsálem) utcáin allelúja fog zengeni». Ebben az értelemben vették át az első keresztények, és megtették az örvendezés, a mennyország és a föltámadás énekévé. Hozzá tartozik a liturgia ősállományához, hangzik a legrégibb időktől, s hangzani fog századokról-századokra egészen az idők végéig, hogy majd ott túl a mennyei Jeruzsálemben is vég nélkül továbbzengjen. A Titkos jelenések könyvéből tudjuk: «Mint nagy sereg szózata és mint sok vizek zúgása, és mint nagy mennydörgések hangja fog zengeni a győzelmi allelúja» (19, 6).

A kereszténység első idejében a magánéletben is használták az allelúját; ezt énekelték a hívők otthon,

a szántóvető az ekeszarva mellett, a kézműves a műhelyében. A hajósok éneke így szólt: «Hadd énekeljük evezős dalunkat, allelújánkat». A keresztény katonák csatakiáltásnak használták. «Allelúja, föltámadt az Úr», ezzel köszöntötték egymást húsvét reggelén az első keresztények. Sőt még elhúnytjaikat is az allelúja hangja mellett helyezték nyugalomra. Micsoda hit, a föltámadásnak micsoda biztos reménye hangzik ki a ravatal mellett énekelt allelújából!

Az allelújának legigazibb helye azonban a liturgiában van. Eleinte csak húsvétkor szerepelt, mint kifejezetten föltámadási ének, most azonban végigkíséri a hívő lelket az egész éven át, és a föltámadás örömének, a győzelem biztos reményének jegyét nyomja a keresztény életre. Az Anyaszentegyház napjában többször mondja és zengi a zsolozsmában minden egyes imaórának az elején, szóval nyolcszor naponként; de különösképen a szentmisében szerepel az allelújázás, mint előhang az evangéliumhoz, mint Krisztus érkezését jelző hírnök. Mint ének a liturgia leggazdagabb és legértékesebb korális dallamai közül való. Csupán a böjtelő és nagyböjt ideje, melyet a bűneinkért vállalt töredelemnek szentelünk, indítja az Egyházat arra, hogy az ujjongó örömnek ezt a nagyszerű énekét egy időre elhagyja, hogy meghitt barátjától, az allelújától elszakadjon. A búcsúzás a hetvenedvasárnapot megelőző szombaton megy végbe. A vesperás végén a Benedicamus Domino után kétszer éneklik az allelúját, és a kórus is kettős allelújával felel.

A böjtelőt szívesen hasonlították össze a zsidók 70 éves fogságával, mely bűneik büntetéseképen sujtotta őket. Durandus, egy középkori liturgikus, így beszél: Elhagyjuk az allelúját, az angyalok énekét, mert Ádám bűne kirekesztett minket az angyalok társaságából, és

most itt ülünk a földi élet Babylonjának vizei mellett, sírva emlékezve Sionra, és miként egykor Izrael fiai az idegen országban hárfáikat a fűzfákra aggatták, úgy nekünk is a bűnbánat szomorú idején lelkünk keserűségében el kell felejtenünk az allelúját. (Vesd hozzá a 136. zsoltárt: «Babylonnak vizei mellett ültünk és siralommal Siont emlegettük . . .»). Egyes templomokban különös hangossággal ment végbe a búcsúzás, amint azt ugyancsak Durandus beszéli el: Mint valami jóbaráttól, akit távozás előtt hosszú útra indulóban többször megölelünk, ajkát, homlokát és kezét csókoljuk.

Ma énekeljük utoljára az allelúját. Bárcsak mindig keresztényi hivatásunkat hozná emlékezetünkbe, hogy t. i. mi föltámadott, a mennyországra és örömre hivatott emberek vagyunk! Föltámadtunk az új életre a keresztségben, le kell tehát vetnünk a bűnt; a mennyország polgárai vagyunk, csak a lábunk tapossa a földet, szívünk az égben jár. «Conversatio vestra in caelis est.» Az igazi keresztény élet jellemzője az öröm. A keresztény a Napnak a gyermeke: világosság, meleg, élet és öröm árad belőle. Neveljük magunkat vidám, örvendező emberekké, sohse tudjon elhatalmasodni lelkünkben a szeszély és a bosszúság. Örüljünk, és örvendeztessünk meg másokat is. Ezt sürgeti a mindennapos allelúja.

«Az Úr így szólt Ádámhoz: A fáról, mely a Paradicsom közepén van, ne egyél, mert ha arról eszel, meghalsz.» *(A Magn. antifónája).*

«Az Úr így szólt Noéhoz: Elérkezett előttem minden testnek a vége. Készíts magadnak bárkát, hogy magja maradjon mindennek a földön.» *(A Magn. antifónája).*

«A mi hitünk atyja, a nagy Ábrahám, fia helyett égő áldozatot mutatott be az oltáron.» *(A Magn. antifónája.)*

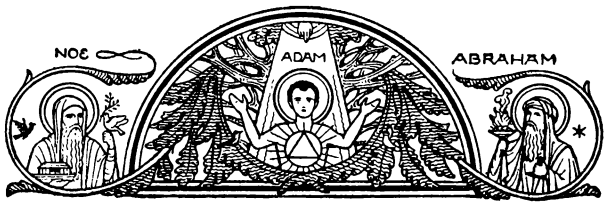

A BÖJTELŐ.

Az Egyház a böjti idő elé előcsarnokot épített, hogy kellő átmenetet teremtsen az örvendetes karácsonyi idő és a komoly böjti idő között. Ezt az időszakot b ö j t e l ő-nek nevezzük. Tulajdonképen három vasárnapból áll: Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, a mi nyelvünkön: hetvened-, hatvanad-, ötvened-vasárnap, vagyis a hetvenedik, hatvanadik, ötvenedik nap húsvét előtt. Természetes, hogy ez a számítás nem vág egész pontosan. Mivel azonban a böjt első vasárnapjának Quadragesima (negyvenedik nap) a neve, azért az ezt megelőző hármat a megfelelő kikerekített számmal nevezzük meg.

Ha már most ennek a három vasárnapnak a liturgiáját nézzük, szépen kiépített egésznek találjuk. A misekönyvben már a három nagy stációtemplom: Szent Lőrinc, Szent Pál, Szent Péter (egyre emelkedő irányzat) is mutatja, hogy milyen nagy jelentőséget

---

A kép Ádámot az istengyermekség fényében és ártatlanságában ábrázolja; átragyog rajta a Szentháromság pecsétje. Az Atyához könyörög, s ott áll a Paradicsomban, az élet fájának árnyékában. Egyszersmind ő maga a törzs is, melyből minden ember származik, maga Noé is, és Ábrahám. Noé a bárkát viszi, két oldalán a galamb és a holló, Ábrahám pedig az áldozati tüzet tartja kezében. A csillag Krisztusra utal.

tulajdonít az Anyaszentegyház ezeknek a vasárnapoknak.

Ez a három vasárnap előjátéka és bevezetője az egész húsvéti ünnepkörnek, még pedig kettős célzattal:

1. Először is az Egyház az Ószövetségből vett képekben elénk tárja, hogy mi is vár ránk a most következő időben. Az ősidők három nagy pátriárkája áll elénk: Ádám, Noé, Ábrahám. Megtudjuk, hogy ők «a jövendő javak» előképei. Ádám ugyan az első bűn elkövetője, de viszont előképe az emberiség másik törzsatyjának, a második Ádámnak, az Úr Krisztusnak is. Noé megmenekülése a bárkában előképe az emberiség megváltásának a keresztség vize által és az Egyház hajójában. Ábrahám áldozata már sejteti Jézus Krisztus áldozati halálát. Milyen fölséges triptychont kínál nekünk az Egyház! Az Úr Krisztus az igazi Ádám, az igazi Noé, az igazi Ábrahám.

2. Ám a három evangéliumi szakasz is nagy távlatokban az előttünk álló idő jelentőségére utal: Meghív, feladatot és célt szab elénk. Az első vasárnap megkapjuk az Úristen meghívását, hogy álljunk be munkásnak az Isten-országának szőlőjébe. A második vasárnapon megmondja nekünk a liturgia, hogy mit akar tenni az Isten: az Egyház és a lélek nagy szántóföld, az isteni Magvető most készül a vetéshez, hogy azután sokfajta termést arathasson. És mi a célja ennek a munkának? Megvilágosítás a keresztségben, megvilágosítás húsvétkor, megdicsőülés az égben. Ilyenformán a három evangéliumi szakasz egészen egyöntetű. Elsősorban persze a katechumenekhez szólanak, egyben azonban a hívőknek is a lelki megújhodás programmját akarják adni a most következő időben.

A böjtelő liturgiája nemesen fölépített miseszövegeivel Nagy Sz. Gergely idejéből való, és valószínűleg maga

a nagy pápa a szerzőjük. Tartalmuk a népvándorlás háborúságoktól és súlyos csapásoktól mozgalmas korszakát tükrözteti.

HETVENEDVASÁRNAP HETE.

1. Két, magában zárt gondolatkör vonul végig az egész héten: a szőlőhegyről szóló hasonlat, és Ádám alakja. Nemcsak a vasárnap szövegeiben, hanem az egész hét folyamán is újra és újra átéljük az Egyházzal ezt a hasonlatot; Ádám nemes alakja is végigkísér bennünket e héten a szentírási olvasmányokban.

2. Mit meg nem tesznek a világ fiai, pénzt és fáradságot nem kímélve, üzleti érdekeik előmozdítására! A propaganda-ügyek vezetője ma egyike a legfontosabb személyiségeknek minden nagyobb üzleti vállalkozásnál. Sose nyugodhat, folyton új és új utakat, reklámokat, fogásokat kell kieszelnie, csakhogy a kereskedelmi válság ellenére is megfelelő kelendőséget és forgalmat tudjon biztosítani. Hát még a kommunisták, micsoda lázas propagandával dolgoznak eszméik terjesztésén! Nem szegi kedvüket a sok sikertelenség. Töretlen erővel, rendületlenül dolgoznak tovább, hogy «világboldogító» eszméiket diadalra juttassák. Az Üdvözítő azt mondaná erre: e világ fiai okosabbak a világosság fiainál.

A jóságos Isten is most három vasárnapon át országát és tanítását propagálja. Hetvened-, hatvanad- és ötvened-vasárnap az Isten-ország nagy toborzója. Ez a főrendeltetésük.

Az Egyház vezetői fordítsák ezt a két és fél hetet mindenestül a lehető leghatásosabb belső és külső missziós munkára. A püspökségek és plébániák szervező munkájának irányítói hányják-vessék meg, hogy milyen úton

jutnak el leghamarabb az emberek szívéhez. Hogy igénybe vegyék-e azokat az eszközöket, melyekkel e világ dolgozik (falragaszok, faliújságok, fényreklámok és ehhez hasonlók), ez természetesen mind az irányítók bölcseségétől függ. Világos, hogy az eszközök és módok az egyes helyek szerint különbözők lesznek. Egyáltalán nem szándékom, hogy a mi lelkipásztori munkánkat az amerikai módszerek igénybevétele felé irányítsam. Ám bizonyosan az Úr Krisztus akarata, hogy minden emberileg felhasználható eszközt igénybe vegyünk tanításának a világban való elterjesztésére. A mi kötelességünk az, hogy az embereket a kereszténységgel megismertessük, még pedig a földkerekség valamennyi emberét. Ennek a munkának folytatódnia kell egészen a világ végezetéig. E föladat alól az Úr Krisztus nem ad nekünk fölmentést. «Menjetek és tanítsatok minden nemzeteket . . . tanítsátok meg őket, hogy mindazt megtartsák, amit én parancsoltam nektek!» Ez a missziós parancs magában foglalja mindazokat a lélektani és nevelői módszereket is, melyeket alkalmaznunk kell, hogy az Úr tanítását közelebb hozzuk az emberekhez. Ha mindezt meg is tesszük, még távolról sem jelenti, hogy az emberek el is fogadják a kereszténységet és igazi keresztényekké lesznek. Ez más két fontos tényezőtől is függ: először az Isten kegyelmétől, másodszor az ember szabad akaratától. Mi magunk ugyanis egy embert sem téríthetünk meg, se rá nem beszélhetünk a kereszténységre. Csak az jön Krisztushoz, «akit az Atya vonz.» Persze éppen az a mi feladatunk, hogy minden embert meghívjunk és megismertessünk a keresztény tanítással.

És itt, úgy hiszem, még mindnyájunknak igen sok tennivalója akad. Ez a lelkekért buzgólkodó munka mindnyájunk kötelessége. Minden keresztény tartozik

kivenni belőle részét az egyetemes papság, de különösen a bérmálás alapján. Ez lényegében a katolikus akció feladata is, amire maga a Szentséges Atya hív föl bennünket: kötelességünk minden embert, akihez csak hozzáférhetünk, akik térben vagy lelkileg közel állnak hozzánk, a kereszténységgel megismertetni, és az igaz kereszténység felé terelni. Mindig világosan álljon előttünk az is, hogy itt nem ennek a «térítő» munkának a sikere a fontos, ez az Úr Istenen fordul. Éppen azért nem jöhetnek számításba olyan eszközök, melyek szinte kötéllel akarják fogni az embereket, hanem csakis azok, melyek arra irányulnak, hogy egyrészt jobban megismerjék az emberek az Úr Krisztus tanítását, másrészt az isteni kegyelem útját egyengetik feléjük. Már ebből is látjuk, hogy propaganda-eszközeink egészen mások lesznek, mint amilyenekkel a világ fiai dolgoznak. A buzgóságnak azonban nem szabad kisebbnek lennie. Erről a buzgóságról és nem a felhasznált eszközökről szól a Megváltó a hűtlen sáfár hasonlatában, amidőn annak okosságát dícséri.

Bizony sokat kellene gondolkoznunk arról, miként tehetnénk eleget az Úr Krisztus missziós parancsának. Mindnyájunk számára sok-sok lehetőség adódik. Mindenki vizsgálja meg egyszer működésének hatáskörét. Itt vagyok mindenekelőtt saját magam. Most, hetvenedvasárnapján nekem is szól az evangéliumi családatya hívása: Mit állsz itt hivalkodva egész nap? Menj te is az én szőlőmbe! A rendezett felebaráti szeretet önmagunkon kezdődik. Először is n e k e m kell a hívást egész lélekkel követnem: elfogadom a tanítást, és «megtartom mindazt, amit Krisztus Urunk parancsolt». A küszöbön álló böjti idő újra nagyszerű alkalom a tanulásra és az önnevelésre. Arra vessünk ügyet elsősorban, hogy az Isten országának propagandája mibennünk

legyen eredményes, nehogy — Sz. Pál szavai szerint — «míg másoknak hirdetjük az igét, magunk elvettessünk».

Azután jönnek a legközelebbi h o z z á n k t a r t o z ó k : rokonaink, barátaink, munkatársaink. Itt bizony mindjárt a propaganda-eszközökről kell beszélnünk : az említetteket nem hangos vásári reklámokkal, hanem egyedül csak hamisítatlan keresztény életünkkel nyerhetjük meg. Számukra ez az egyetlen prédikációd lehetséges. Ez a leghatahatósabb propaganda. Légy feddhetetlen keresztény, s környezeted apostolává lettél. Világos azonban, hogy az ilyen propaganda nem márólholnapra érleli gyümölcseit ; az Úr Istennél van a siker, ő szabja meg, hogy mikor és hogyan fogják föl szeretteid a hívó szót.

Most jön a t á v o l a b b i k ö r n y e z e t. Itt ismét sokféle lehetőség nyílik. Sokszor látszólag a véletlen hoz az utunkba egyes embereket, valójában azonban az Isten küldi őket hozzánk: a vasúton, kirándulás alkalmával, a szomszédainkat, stb. Ide tartoznak az egyházközség tagjai is. (Ezek a «tagok» tulajdonképen Krisztus titokzatos testének «tag»-jai.) Hogy tudnánk közöttük Krisztus számára tért hódítani? A már említetteken kívül két hatalmas eszköz áll rendelkezésünkre : a szeretet és az imádság.

Mi mindent lehetne elérni az embereknél igazi b a r á t s á g o s s á g, udvariasság, előzékenység, kedvesség s vidám kedély útján ! Milyen udvariasaknak és kedveseknek kell lenniök a kereskedőknek, vállalkozóknak, ügynököknek még akkor is, ha közönségük mogorva és kiállhatatlan ! Miért nem alkalmazzuk mi is jobban a keresztény barátságosságot? Ott van azután a keresztény jótékonyság ; mily hathatós eszköz lehetne Krisztus tanításának szolgálatában ! Nem mintha alamizsnával akar-

nánk kereszténnyeket toborozni, de éppen az adomány, még pedig az igaz szeretettel nyujtott segítség nyomán nyílik meg leginkább az emberek szíve, és válik fogékonnyá Krisztus tanításának befogadására. Az volna a tanácsom, hogy mindnyájunknak legyen egy szegénye, egy gyermek vagy egy család: ezt gondozza, látogassa, beszéljen vele, vígasztalja s közbe-közbe szerezzen neki valami örömet, vigyen neki szeretetadományt. Ezt mindenki megteheti, még a gyermekek, az ifjak és leányok is. Ez volna egyben a legszebb lélekgondozás.

Az imádságot se felejtsük el. Hogy valaki kereszténnyé lesz-e vagy sem, az egyedül a kegyelem dolga, a kegyelmet pedig bensőséges és állhatatos imádsággal lehet Istentől kiesdeni. Az imádság a mi leghatalmasabb propaganda-eszközünk. Jól jegyezzük meg: hetvenedvasárnap a krisztusi propaganda-vasárnap.

Hetvenedvasárnap.

Stáció Sz. Lőrincnél.

Isten meghív bennünket az Isten-ország szőlőjébe.

A Martyrologium így szól: «Hetvenedvasárnap, ettőlkezdve elmarad az Istent dicsőítő allelúja».

1. Septuagesima = hetvenedik. Bármi legyen is e név történeti magyarázata, mindenképen az egyházi év középpontjával, a húsvéttal hozza vonatkozásba ezt a vasárnapot. Szóval ez a húsvéti előkészület legszélső határa. A jelképes értelmezést kedvelő középkor szívesen kapcsolta hozzá a zsidók hetvenéves fogságának gondolatát. Miként a zsidók annak idején, mi is fűzfára akasztjuk most allelúja-hárfánkat.

A húsvéti idő mélyebben belenyúl életünkbe, mint

a karácsonyi. Megint új emberré kell lennünk; húsvétkor újra megkereszteltetnünk, új teremtménnyé válunk. A mai nap a megtérés nagy napjának hajnala. Előre is sejthetjük tehát, hogy az Egyház ma programmot fog adni a következő időre. Öt dolgot állít elénk: *a)* Újra be kell ismernünk, hogy b ű n ö s ö k v a g y u n k; az első tehát mélységes bűntudat. Ezért már a templom küszöbén megragadó éneket ad ajkunkra az Egyház: «Halálos nyögés vesz körül, a pokol fájdalmai ölelnek

körül engem» *(Intr.)*. A zsolozsma a bűnbeesés képeit vonultatja fel. De ennek a bűntudatnak nem szabad reményevesztettnek lennie, nálánál erősebb megváltottságunk tudata: «Ekkor szorongatásomban az Úrhoz kiáltottam, és szavamat meghallgatta szent templomából». Távolról már a húsvéti világosságot látjuk fényleni. *b)* A második a m e g h í v á s: Ma az Isten meghív bennünket: az Isten, a családatya, a szőlőhegy ura munkásokat hív, még pedig minden órában. Milyen vigasztaló ez: soha sincs későn; hív életünk minden szakaszában, hívja a gyermeket, az ifjút, haja-

A kép: az ugró ló a pálmával a gyorsan futó életet és a cél eléréséért folytatott győzelmes harcot jelképezi.

dont, férfit, nőt, öreget, aggot — kövesd a hívó szót! *c)* Elénk tűzi a földadatot is: a keresztény élet nem csordaélet, nem semmittevés, hanem kemény munka a nap hevében, kemény harc a küzdőtéren. És hogy elevenen elénk tárja, mi előtt állunk, elvisz bennünket az Egyház a nagy küzdőnek, Sz. Lőrincnek sírjához. Az ő harca Krisztusért a rostélyon, példakép minekünk. *d)* Harc után jön a győzelmi koszorú, munka után a megszolgált bér: ez az örök élet tizese, a mennyország hervadhatatlan győzelmi koszorúja. Ha e világ fiai annyi fáradságot fordítanak a múló dicsőség megszerzésére, mennyivel inkább kell nekünk is ezt tennünk, hogy elnyerjük az örök koronát! *e)* Végül itt a húsvéti idő bejáratához figyelmeztető-táblát is állít az Egyház, melyen ez áll: téged most bevezetünk az Egyház szentségi, titokteljes életébe, mert a most következő szent idő középpontjában a keresztség és az Eucharisztia áll. Jaj neked, ha a te életed nem felel meg Isten akaratának; akkor veled is az történik, ami az ősökkel a pusztában. Nekik is volt keresztségük, ők is részesültek mennyei táplálékban, mégis meghaltak, a pusztában temették el őket s nem látták meg az Igéretföldjét.

2. Szentmise (Circumdederunt). Sz. Lőrinc sírjánál gyűlünk össze. Már a bevezetés megadja az alaphangulatot. Micsoda különbség van a mult vasárnapi és a mai *introitus* között! Ott öröm és epifániakép — itt megragadó bevezetés a bűnbánati időbe. Ki imádkozza az introitust? Sz. Lőrinc a rostélyon «halálos gyötrelmek és pokoli kínok között»; Krisztus imádkozza, aki küzdelmes szenvedésének idejébe lép; imádkozza az Egyház és a lélek, mely mindkettőjükkel egybekapcsolódik, és a testet megfeszíti az elkövetkező böjti időben. Ez az introitus az egész böjti időt jel-

lemzi, és egyben kitekintést enged a húsvétra is: «és szent templomából meghallgatta szavamat». Az alázatos *könyörgés* csapásokat tételez föl: a szenvedéseket bűneink büntetésekép fogadjuk, de a tőlük való szabadulásért is esdekelünk. A *szentlecke* böjti programmot ad: a keresztény élet harc, melyben két harcos küzd a lélekért: Krisztus és a gonoszlélek, s Krisztusnak kell győznie. A böjti idő a harc ideje: most újból fel kell vennünk a harcot. Húsvétig megint ki kell vívnunk egy döntő győzelmet. De fogjuk meg a hasonlatnak mélyebb értelmét is: az isteni Dávid lép az arénába, hogy a pokoli Góliátot legyőzze; az ő győzelmében benn van a mi győzelmünk is. Az ő győzelmében

A képen alul az ősszülők kiűzetését látjuk a paradicsomból; mögöttük az élet fája, az ártatlanság lilioma, a kerub a lángpallossal, előttük tüskéstövises bozót; mellettük a kígyó tekergőzik. De azért nem veszett el minden remény: távolról már ragyog a megváltás napja. Középen az isteni családatya hív szőlőjébe. A felső részen a stációszent, Lőrinc diakonus hív bennünket szent harcra az Istenországának küzdőporondjára, és már kínálja is a győzelmi koszorút és pálmát.

benn van Sz. Lőrinc győzelme is. De a szentlecke még más gondolatot is tartalmaz: a két húsvéti szentség, a keresztség és az eucharisztia áll majd most a ránk következő idő középpontjában; bennük megifjodik és megújul az Egyház; s ma arra kapunk figyelmeztetést, hogy ne éljünk vissza velük, mert a keresztség és az Eucharisztia is romlásba visz Istennek tetsző magatartás nélkül. A *graduale*-ban megint csak a megváltást sóvárgó emberiség az a «szegény», aki a bűn mély börtönéből föltekint a Megváltóra. Mily megragadóan érvényesül a De profundis, mint a megváltás vágyának kifejezője! Az *evangélium*, a szőlőmunkásokról szóló példabeszéd ma az Egyház ünnepélyes meghívása a lélek Isten-országának munkálására: mit állsz itt tétlenül? Ne nézz másokra, te kövess engem! Az áldozatból ma erőt merítek a küzdelemre; a szentáldozásban már előre megkapom Sz. Lőrinccel a győzelmi koszorút, megkapom az égi tizes foglalóját; már fölöttem is ragyog a megdicsőültség fénye, mely Sz. Lőrinc fölött kiáradt.

*

A böjtelő idejének hétköznapjain az e napokra eső szentek emlékezetét üljük meg. A szentmisében most csak annyi az eltérés, hogy az allelúja-vers helyett tractust mondunk. Ha pedig valamelyik napra nem esik szentnek az emlékezete, akkor a szentmisét a megelőző vasárnapról vesszük, de az ottlévő tractus nélkül. A tractus mindig némi ünnepélyességet ad a misének, éppen ezért nem mondjuk ünneptelen hétköznapon. Ám a vasárnap gondolatait az Egyház most jobban az eszünkbe kívánja vésni, s ezért az esti zsolozsma (vesperás) Magnif. antifonáját a megelőző vasárnap evangéliumából veszi. Igy most az egész héten át felénk hangzik az Úristen meghívása.

Hatvanadvasárnap.

Stáció Sz. Pálnál.

Noé, Sz. Pál, Krisztus.

Az előző vasárnapon a versenyfutás és a szőlőhegy hasonlatával küzdelemre és az Isten-országában való munkálkodásra hívott meg bennünket az Egyház. Most ezen a héten egy lépéssel tovább visz, és a magvető hasonlatával rámutat Isten munkájára, és az abba való bekapcsolódásunkra. A magvető szórja a magot, beleágyazza a földbe, de a talajtól függ, hogy virul-e majd a vetés. Az Egyház három nagy férfiút szólaltat meg, ők beszélnek hozzánk.

Szép arányosság és fokozás van a mai nap gondolataiban. Olyan, mintha egy fölséges bazilikába lépnénk, melynek három hajója van. Először a homályos előcsarnokban a test magvetőjét, Noét látjuk. Ő a természet megtestesítője, ami előföltétele és egyben előképe is a természetfölöttinek ; a vízözön és a bárka tükrében látjuk, hogy azok a megváltást jelzik. Menjünk be most a bazilika hajójába ; ott áll előttünk az ige magvetője, Sz. Pál. Ő a hit megtestesítője, ami már valóban a természetfölötti rendbe tartozik, de még nem a legfőbb, amit az Isten-ország tartalmaz. Végül hatoljunk be a szentélybe ; itt az élet magvetője, Krisztus áll elénk. Ő hozza a kegyelmet.

1. A test magvetője. Noé, az igazlelkű férfiú, az istentelenség közepette. Hatalmas egyéniség ! Látjuk, amint Isten parancsára éveken át dolgozik a bárkán, míg kortársai mindenféle vétkekben tobzódnak, és kigúnyolják őt intelmei miatt. Sz. Ambrus szépen jellemzi pátriarkánkat a matutinumban : «A többiek kárhoztatására és az isteni irgalom kiemelésére olvas-

suk, hogy Noé kegyelmet talált az Úr előtt. Egyben az is beigazolódik, hogy az igaz ember jámborságát nem homályosítja el a többi emberek gonoszsága. Az igaz Noé az egész emberi nem fönntartása érdekében irgalomban részesül. Nem származásának nemességéért, hanem tökéletes igazlelkűségéért nyer dícséretet. A férfi nemességét erényeinek nemességével kell mérni. Mert miként az emberi nem embereknek, úgy a lélek erényeknek ad életet. Az emberi családok a származás fényétől nyerik nemességüket, a lelket pedig az erények ragyogása teszi nemessé».

2. Az ige magvetője. Ma a nagy Sz. Pálnak sírjához zarándokolunk. Ott üljük meg az egyetemes Egyházzal együtt a stációistentiszteletet. Az évnek csak kevés ünnepe van ilyen szoros vonatkozásban

A kép a három magvetőt ábrázolja: Noé (három fiával, a bárkával, szivárvánnyal és a szőlőtőkével), Pál, mint igehirdető, és Krisztus, mint búza és magvető az eucharisztiában.

a stáció-szenttel. Nemcsak egyszerűen ott állunk Sz. Pál sírjánál, hanem a liturgia szellemében közöttünk van ő maga; ma ő a mi közbenjárónk *(oráció)*, ő a mi igehirdetőnk *(szentlecke)*. Ő a kar vezetője a szent áldozatnál. Pál ma és az egész évben az ige magvetője. Mint hűséges magvető csaknem minden vasárnap hinti az Isten igéjének magvát a hívők szívébe. Miről beszél ma? Krisztus szolgálatában eltöltött életét tárja elénk a maga szélességében, magasságában és mélységében. Szélesség: mit munkálkodott, szenvedett, áldozott Krisztusért; mennyire kell restelkednünk, hogy mi oly keveset teszünk Krisztusért! Magasság: bepillantást enged Istennel való kapcsolatába; a bensőséges istenközelség ilyen fokára őt nem követhetjük, de mennyivel többre vihetnénk az eddiginél! Mélység: Ő is ember volt, kísértések látogatták, de a kegyelem erősebb volt gyöngeségénél. Nekünk is így kell a böjtöt fölhasználnunk életünk minden irányú megjavítására.

3. Az élet magvetője. Krisztus az igazi magvető. Ő kegyelmet hint szét. Hogyan? Ő magvető és mag is egyszersmind az Eucharisztiában. Az Egyház a böjtre, mint a megújulás nagy eszközére utal. Az isteni magvető végigjárja szántóföldjét; most van a lélek tavasza. Hinti magvát — és ez Ő maga — az emberi lelkekbe. A mi föladatunk, hogy fogékony talajt nyújtsunk neki. Ne legyünk út, melyen az egész világ tapos, ne legyünk köves talaj (fogékonysághiány és állhatatlanság), ne legyünk tövises talaj (szenvedélyek, élvezetvágy), legyünk jó talaj, hogy az Isten vetni tudjon belé, mégpedig testünkbe önlegyőzést és fegyelmet, szellemünkbe tanulékonyságot és hitet, lelkünkbe kegyelmi magvakat.

4. A szentmise (Exurge). Az *introitus* velőbe-

hasító fölkiáltás! Akkor talán háborús nyomorúságról volt szó, ma azonban a lelki inség kiáltása ez az Egyház ajkán. A megváltatlan emberiség szívéből és ajkáról tör föl panaszunk a szentély felé; a pogányság géniusza, a népek apostola templomának a küszöbén imádkozzuk ezt a szomorú panaszt. A *könyörgés:* Ritka kivétel, hogy a vasárnapi gyüjtőimádság a stációszenthez fordul; a *szentleckében* ő maga áll elénk, a nagy Pál arcképet ad magáról, olyan szépet, hogy szebb már nem is lehetne; úgy hat ránk, mintha kézenfogna és azt mondaná: neked is így kell harcolnod, ez a böjti küzdelem, a böjti vetés. *Graduale:* Újra a lelki nyomorúságra gondolunk; a lélek országa is «súlyos sebeket» szenvedett; bárcsak meggyógyítaná az elkövetkező böjti idő! *Evangélium:* Közeledik a böjt, a lélek tavasza; az isteni Magvető hinti a kegyelmet, «az eucharisztikus búzát», most inkább, mint máskor, a lélek szántóföldjébe. Az áldozatban az evangélium szimbolikus valósággá válik; ekkor kerül az eucharisztikus búzamag a mi szívünk talajába: Krisztus meghal bennünk és velünk, s újra föltámad; akkor azután gyöngeségünk ellenére is «Krisztus ereje» lakik bennünk. A két eucharisztikus énekrész igazi zarándokének: «Add, hogy ösvényeiden szilárd léptekkel járjak és meg ne inogjon lábam» *(off.).* «Bemegyek az Isten oltárához . . .» *(comm.).*

Előkészület a böjti időre.

A böjti idő vallásos életünk szempontjából igen nagyjelentőségű; negyvennapos lelkigyakorlata az Egyháznak, a lelki reform és belsőnk megújításának szent ideje.

Hittanulók- és vezeklőkként akarunk Krisztussal együtt a küzdőtérre lépni, hogy húsvétkor vele együtt föltámadást ünnepelhessünk. De másrészt a böjti idő «nagy» ideje a liturgiának is, hiszen nincs az évnek még egy szakasza, melynek annyi liturgikus szövege volna, mint ennek. Ha tehát mi a szent liturgiát tesszük vallásos életünk irányítójává, akkor éppen a böjti időben fogunk fokozottabb vallásos életet élni az Egyház szellemében.

a) *Előkészület.* A böjtelőnek az a feladata, hogy a böjt helyes megülésére előkészítsen, mert minden jó munka helyes előkészítésre szorul. Azalatt a pár nap alatt, ami minket még elválaszt hamvazószerdától, komolyan foglalkozzék mindegyikünk ezzel a kérdéssel: Hogyan fogom az idén megülni a nagyböjtöt? És a liturgikus község is üljön össze egyszer annak megbeszélésére, hogy mit tegyen a közösség az idei böjtben. De álljon itt mindjárt a figyelmeztetés is: ne vállaljunk túlsokat, amit azután rövid ideig tartó buzgó nekikezdés után gyászosan abbahagyunk. Ez esetben ugyanis ahhoz az evangéliumi emberhez hasonlítanánk, aki toronyépítésbe fogott, de nem tudta befejezni, s kinevették őt szomszédjai. Szóval ne túlsokat! De föltétlenül egyvalamit, ami böjti időnket minden mástól megkülönbözteti. Menjünk csak el pl. egy bencés kolostorba, s nagyböjt idején egészen megváltozott életrendet fogunk ott találni. Szent komolyság árad el a kolostor minden lakóján, a külvilággal való élőszóbeli és írásos érintkezést korlátozzák, a szent hallgatás, nagyobb összeszedettség, önmegtagadási gyakorlatok, s a fokozottabb imádságos élet mind elárulják, hogy a lélek ideje érkezett el. Ezek az ideális liturgikus közösségek legyenek a mi példaképeink. Előbb azonban egy-két személyes jó föltétel: hogy vagyok én a böjttel? Nem becsüljük-e le a böjtöt? A liturgia

a legteljesebb tisztelettel beszél a böjtről; gondoljunk csak a böjti prefációra: «A testi böjt által a bűnöket elnyomod, a lelket fölemeled, erőt adsz és gazdagon jutalmazol». Pontosan állapítsuk meg, hogy mit és mennyit eszünk majd reggelire, vacsorára, hogy lemondhatunk-e az ozsonnáról, hányszor nem eszünk húst a hét folyamán stb. Gondoljunk a böjtre tágabb értelemben is: kedvelt szokásainkról való lemondásra. Az egyik lemond a dohányzásról, a másik az édességekről, a harmadik az italról, a negyedik a délutáni alvásról, egy másik korlátozni fogja látogatásait, szórakozásait. Magától értetődő, hogy a külső vigasságokat, a színházat és ehhez hasonlókat elkerüljük ebben az időben. A böjti himnusz rövid, gyakorlati jóföltételeket tartalmaz: «Legyünk fegyelmezettebbek a szóban, ételben, italban, alvásban, tréfában, tanusítsunk minél buzgóbb állhatatosságot az éberségben». Majdnem minden böjti könyörgésben a test böjtjét ajánljuk föl Istennek, Urunknak (akárhányszor igen erőteljes kifejezések szerepelnek, mint zabolázni, gyötörni); hogy kellene szégyenlenünk magunkat, ha valójában csak édeskeveset tennénk! A böjttel szorosan összefügg az alamizsna, amit a szentmise fölajánlásakor Krisztus szegény testvérei számára az oltárra tenni szándékozunk.

b) *A böjti szentmise.* Főgondunk legyen a böjti mise méltó meghallgatása; az volna a legideálisabb, ha közösségben vehetnénk részt rajta. Példakép gyanánt a régi Egyháznak kell előttünk állnia: ekkor a papság és a nép a püspökkel együtt csaknem mindennap megülte az eucharisztikus böjti liturgiát, és ez a hittanulókat előkészítette a húsvétra, a vezeklőknek megszerezte a megtérés kegyelmét, a hívő népet pedig lelkileg megújította. Mi, a liturgiának hívei, ugyancsak megvagyunk győződve róla, hogy éppen a szentmise mily

jelentős középpontja a vallási életnek; itt buzog minden kegyelemnek a forrása; az isteni élet tápláléka és orvossága pedig az Eucharisztia. Szóval méltón kell résztvenni a böjti szentmisén. Én azt ajánlom, hogy mindennap legyen közös szentmise rövid homiliával. Lehetséges ez? Példák vannak előttem, ahol ezt megvalósították. Csak gondoljunk a stációünneplésre, amit La Fontaine bíboros püspöki székhelyén, Velencében meghonosított. Amit a püspök a nagy városban tett, azt megteheti a plébános is a maga kis egyházközségében. Ha a templom nagy, és több oltára van, az egyes oltároknál váltakozva lehetne végezni a stációistentiszteletet. A fődolog az volna, hogy a naponkinti eucharisztikus áldozat és a naponként hangzó Istenigéje által megújuljon a hívő közösség.

A legtöbb olvasónak azonban nincs módjában a böjti szentmisét így közösségben végezni, annál inkább kell tehát az egész kereszténység nagy lelki közösségébe belekapcsolódnia, abba a közösségbe, amelyet a stációünneplés oly nagyszerűen juttat kifejezésre. Aki szereti a liturgiát, az most az egész időn át naponta eljár a szentmisére, előtte jól előkészül, tanítását és gondolatait egész nap szeme előtt tartja. Vegyünk részt a lehető legjobban ezeken a böjti miséken, áthatva attól a meggyőződéstől, hogy itt fakad életmegújításunk főforrása.

ÖTVENEDVASÁRNAP HETE.

1. A harmadik vasárnappal jutunk a böjtelő csúcspontjára. Minden tekintetben fokozást jelent ez a vasárnap az előzőkkel szemben: mind a pátriárkák sorában, mind a stációtemplomban, mind pedig a liturgia tartalmában. Az Egyház harmadik és utolsó hívása ez, hogy használjuk fel a böjt kegyelmi idejét. Ismét három férfiú szól hozzánk: Ábrahám, az Ószövetség sziklaférfia, a hívő engedelmesség hőse, a Mória hegyén (itt halt meg Krisztus) bemutatja nagy áldozatát, gyermekét. Péter, az újszövetség sziklaférfia, az ő sírjánál mutatjuk be ma a szentmiseáldozatot, nagy apostoltársának szavával megtanít arra, hogy böjti munkánk célja a szeretet. Végül Krisztus áll elénk mint lelki vakságunk «megvilágosítója», s Jeruzsálembe vezet minket, szenvedéséhez. Ezzel az Egyház fölvonta a függönyt, s belátunk egészen a nagyhétig, húsvét ünnepéig. E héten már kezdődik a böjt, melynek tiszteletreméltó bejárata a hamvazószerda.

2. A hittanulók intézménye. Jobban megértjük az előböjt három vasárnapját, ha figyelembe vesszük a régi Egyház hitújonc-intézményét. Igy oly egyveretűek, és szép, arányos felépítést mutatnak, akárcsak egy szárnyas-oltár (triptychon-nak szokás ezt nevezni).

A három evangélium a hittanuló lelki kialakulását mutatja be, aki három fokozaton megy keresztül, s ezek: a meghívás, a tanítás és a megvilágosítás. Az első: Isten hívása. Ott áll a világ piacán a sok munkanélküli pogány, végigmegy közöttük az isteni családatya, s egyiket vagy másikat meghívja az Egyház szőlőjébe. Miért éppen ezt és nem azt? Ez az isteni

meghívás titka. Igy tesz a jóságos Isten mindenkor. Hívja az érdemtelent, sőt akárhányszor éppen a méltatlant. Egyet kiragad száz és ezer közül, s azt hívja. Te, ki ezeket olvasod, szintén a meghívottak közé tartozol. Miért állsz hivalkodva a világ piacán, menj az Isten szőlőjébe!

A meghívás az első lépés, de még távolról sem minden. Most iskolába fogja a jóságos Isten az embert. A régi időben a hittanulók intézménye, a katechumenátus volt ez az iskola. Itt bizony alapos munkába vették a hitújoncot. Sz. Hippolytusnak régi egyházi rendtartása (216 körül) a tanítás és kereszténnyé-nevelés idejéül három évet ír elő. Ma mások a viszonyok, de a lényeg ugyanaz: a meghívás után most is mindnyájunknál az oktatás és a kereszténnyé nevelődés következik. Nem az iskolai vallástanításra gondolok, hanem az Isten iskolájára, amelyet az életben nyit számunkra. Kb. a harmincadik évünkig mindnyájan csak tanulói vagyunk a hitnek. Ez alatt az idő alatt lényegében kialakul bennünk a keresztény jellem, ami persze a legkevésbbé sem jelenti azt, hogy tovább már nem kell tanulnunk és nevelődnünk. Az Isten iskolája egészen életünk végéig folytatódik. Ilyenkor van még csak igazán szükség arra, hogy a magvető hasonlatával szólva, fogékony talaj legyünk, hogy kárba ne vesszenek, hatástalanok ne maradjanak az isteni magvak. Testvérek, használjuk fel a kegyelmet, amelyet oly bőségesen nyújt nekünk az Isten! Mert én hiszem, hogy mi, akik öntudatra ébredt keresztények vagyunk, s együtt akarunk élni az Egyházzal, rendkívül sok kegyelemben részesülünk. Miénk az Egyház liturgikus életének egész gazdagsága. Elmondhatjuk a zsoltárossal: «Jól járt reám a mérőlánc nagyon, jeles örökség lett a birtokom». (15. zsolt.)

Ha már most eljutottak odáig a hittanulók, hogy az iskolájuk (a böjti idő) véget ért, elkövetkezett keresztségük nagy napja. Bevonulhattak a földi «Istenországba», a «tejjel-mézzel folyó Igéretföldjére». Ez volt a megvilágosítás, a harmadik, a legmagasabb fokozat. Össze sem hasonlítható ez a megelőző kettővel. A meghívás és a nevelés Isten indításai: a magnak földbe hintése és sarjadzása; a megvilágosítás azonban már újjáformálás, egy új teremtés.

Ám ez a megvilágosítás nemcsak a régi hittanulókra, hanem reánk is vonatkozik. Mert nem a keresztség az egyetlen megvilágosítás, a megvilágosítás tovább folytatódik egészen Krisztus ragyogó napjáig, amikor a másik világban, bennünk «fölragyog az örök fény». Ezért ez a fokozat reánk is áll. «Kelj fel alvó, támadj fel halottaidból, és Krisztus meg fog világítani.» (Ef. 5, 14.) Igy zeng egy ősi keresztény himnusz. Számunkra is legyen a böjti idő előkészület arra, hogy Krisztus bennünk minél teljesebben ragyogjon föl. A húsvét éjtszakája az ő tűzoszlopával legyen lelkünk számára is új fény napjának hajnalhasadása.

Értjük-e már a böjtelő három vasárnapjának szép fölépítését? Meghívás — tanítás — megvilágosítás. De még nem vagyunk a végén: a szentleckék is szép programmot nyujtanak a hittanulóknak, meg nekünk is: küzdelem — munka — szeretet. Megint egy hármas kép (triptychon). «Ilyen a keresztény élet» —, ezt akarja az Egyház a hittanulóknak mondani. Harc az, küzdelem, versenyfutás a győzelmi koszorúért, kemény küzdelem, de győznöd kell! A keresztény élet nem henye élet: keserves munka, telve szenvedéssel, erőfeszítéssel, önlegyőzésekkel és kísértésekkel. Az Egyház nem adhatta volna szebb illusztrációját ennek, mint azzal, hogy elénk állította Sz. Pál apostol önarcképét. És

mégis még nem vagyunk a csúcspontnál. A küzdés és a munka nagy dolog a kereszténység programmjában, de ezeknél sokkal nagyobb, fölemelőbb a szeretet. A küzdelem, szenvedés és a munka csak «zengő érc és pengő cimbalom», ha hiányzik a szeretet. Nem fölséges fokozás-e ez itt megint?

S végül még három előképet állít elénk az Egyház, három hatalmas szobrot kőből, ércből a böjti idő bejáratánál: Ádám, Noé és Ábrahám. Ádám az emberiség ősatyja, tőle való testünk, vérünk, de egyben az eredeti bűn öröksége is. Noé az igaz ember az általános romlottság közepett, a bárka építője. Ábrahám minden hívők atyja, a hívő engedelmesség embere. És ők mind a hárman a ránk váró javaknak is előképei: Ádám Krisztusnak, az emberiség második törzsatyjának előképe, a bárka az Egyházé, mert az Egyház ment meg minket az ítélet özönvizétől, Ábrahám áldozata pedig Krisztus áldozatára utal. Mily bölcs is az Egyház, mily fölemelő az ő liturgiájában!

Ötvenedvasárnap.

Stáció Sz. Péternél.

Ime, fölmegyünk Jeruzsálembe.

1. A nap főgondolatai: Háromfelvonásos drámát szemléltet velünk ma az Egyház:

a) Első felvonás: *Ószövetségi passziójáték.* Ábrahám pátriárka lép föl: a hívő engedelmesség férfia. Életének tartalma és alapvonása a teljes önátadás Istennek. Már ifjúkorában kiszólította őt Isten hazájából, és idegen országba, Kánaánba vezette. Hontalanul, egé-

szen Istenre kellett hagyatkoznia. Az Úr gyermeket, testi utódot ígért neki, és Ábrahám remélte a remélhetetlent egész százéves koráig. Ekkor teljesült várakozása, mert Sára fiúval ajándékozta meg. A gyermek növekedett, ifjúvá serdült szüleinek nagy örömére. Egy éjtszaka azt kívánta az Úr Ábrahámtól, hogy áldozza föl gyermekét. Ábrahám megtette. Azon a hegyen, ahol később az Úr Krisztust előképező áldozati bárányok vére hullott, ahol a Megváltónak is meg kellett halnia, a Mória-hegyén látjuk az ősz pátriarkát az áldozati oltár előtt, az oltáron pedig fia, a megkötözött Izsák. Az áldozat, amit hoz: hite és legtisztább akarata. Tudjuk, hogy az Úristen milyen nagy ajándékkal viszonozta Ábrahám áldozatát: visszaadja fiát, és benne az ő tulajdon fiát is, mert megteszi őt Krisztus törzsatyjává. Nem hozhatunk szebb áldozatot Istennek a böjti időben, mint tulajdon akaratunkat. A böjt tulajdonképeni célja, hogy az akaratot erősítse.

b) Második felvonás: *Péter sírjánál.* Az Egyház Sz. Péter római sírjához vezet bennünket. Ott gyülekeznek ma össze a keresztények az egész világra szóló istentiszteletre. Itt az apostol sírjánál fölelevenedik egy-két kép életéből. Nagycsütörtök éjtszakája van, és Péter Kaifás udvarán látni kívánja, mi lesz a dolog vége. Fölismeri őt a szolgáló. Erre esküdözik és átkozódik, hogy sohase látta azt az embert. Ekkor éri őt a fogoly Mester tekintete; a kakas megszólal, Péter kimegy és keservesen sír. — Másik kép: Valamivel később, a föltámadás után a Genezáreth tava mellett vagyunk. Péter előtt áll az Úr, s háromszor kérdi: «Péter, szeretsz-e engem?» A felelet: «Te tudod, hogy szeretlek Téged; te mindent tudsz, azt is tudod, hogy én szeretlek Téged.» Most Péter fordul hozzánk, mint prédikátor: Isten nagy szeretetére tanítlak benneteket,

arra, hogy szeretett Krisztus egy bűnös teremtményt, és hogy szerette ez az ember Krisztust; most azután halljátok atyámfiának, Pálnak ajkáról a szeretet himnuszát.

c) Harmadik felvonás: *Megvilágosítás.* Utolsó útján látjuk az Urat Jeruzsálem felé. Jerichó előtt harmadszor jövendöli apostolainak szenvedéséről. Azután bevonul a pálmák városába, betér Zacheushoz, a fővámoshoz. Ahogy a várost elhagyják, az út szélén tördelő vak koldussal találkoznak, ez hangosan, teljes erejéből kiált a húsvéti világosság után. Jézus meg-

A kép alsó részén Ábrahámot és Izsákot látjuk. Ábrahám áldozata az akarat áldozata volt, mert Isten a kivitelt megakadályozta. Az istenszeretet mindkettőt fölemésztette: az apát és a fiát is. Ezért lángok és áldozati füst veszi őket körül. A középen Krisztus Jerichón, a pálmák városán át Jeruzsálembe vonul, hogy föláldozza magát, s fölmutat a keresztre. Itt is a szeretet az út főindítéka. A kép felső része a szeretetet ábrázolja mint rózsakoszorús, szeráfszárnyú szüzet, aki hárfával kíséri énekét. A szeretet nagyobb, mint a hit (kereszt) és a remény (horgony). Itt lenn a szeretet gyakran fájdalmasan égető áldozati tűz (alsó kép), vagy keresztút (középső kép), míg ellenben odafönn már csak az örök öröm hangjait ismeri.

gyógyítja őt, s ez most velük együtt vonul ép szemmel Jeruzsálembe. A vak koldus te vagy. Húsvétra neked is meg kell «világosodnod»!

Ez a három felvonás játszódik le a szent áldozatban. E három felvonás szerepeibe álljunk be most a szent áldozat alatt. Mi is odaadjuk, miként Ábrahám azt, ami a legdrágább: tulajdon énünket, s viszonzásul megkapjuk a legdrágábbat: Krisztust. Jöhetünk, mint Péter hűtlenségünket bánva, hogy azután bizonyosságot szerezzünk a legnagyobb szeretetről a megújuló keresztáldozatban. Itt már előttünk áll a kereszt véres drámája, a kereszthalál és a föltámadás, s mi magunk is elnyerjük a megvilágosítás kegyelmét.

2. A szentmise (Esto mihi). Ez a szentmise lendül a böjti időre előkészítő három vasárnap közül a legmagasabbra. Ma Sz. Péter sírjánál üljük meg az eucharisztikus áldozatot; segítséget keresve megint idejövünk az Isten házába, Péter sziklájához, de most nem keserű panasz, hanem bízó kérés hangzik ajkunkon: «Légy nekem oltalmam és menedékem» — ma, és most a böjtös «pusztai vándorlás» negyven napján keresztül. A 30. zsolt. a szenvedés mélységein át a táborhegyi színeváltozás magaslatára vezet (húsvét). A *szentlecke:* A böjtelő harmadik leckéje szintén az előkészület magaslatára emel: a szeretetről szól. Sz. Pál zengi benne a szeretet himnuszát. Ez a legfőbb az Isten-országában, ez a magát felejtő, mindent elviselő szeretet, mely sohasem szűnik meg. *Graduale:* A szeretetről szóló ének a megváltásért való hálaadásra, sőt egyenesen egy föltámadási zsoltár éneklésére indít. Az *evangéliumban* megmutatja nekünk az Egyház a Megváltót a szenvedés útján, de egyben föltámadásának dicsőségében is. A nagyhét és a húsvét állnak ámuló szemeink előtt. S most a szent áldozatban én magam

vagyok a vak koldus, ki az útszélen ül, s Krisztus mellettem elhaladva az én szemeimet is megnyitja; fölajánláskor már hálát zengve csatlakozom hozzá, hogy kövessem a szenvedés útján. A *communio*-imádságban biztosít bennünket az Egyház, hogy a húsvéti öröm után való vágyunk és sóvárgásunk kielégülést nyer.

A nagyböjt.

1. Sokszor alkalmazott alapelve a liturgiának, hogy az ünnep gondolatát fokozatosan fejti ki. Világosan láttuk ezt az adventben, ahol egyre kifejezőbb képekben mutatta meg nekünk az Egyház a közénk jövő Urat, míg végre királyi fényességben állította elénk. Ehhez hasonlót látunk a húsvéti előkészületi időben is. Ez az előkészületi idő is hármas fokozatot mutat, s ennek megfelelő a tartalmi fokozás is.

1. fokozat: A *böjtelő*, a meghívás ideje. Az Egyház meghív bennünket, hogy a lélekfordulás nagy idejét jól használjuk fel. A három vasárnapban adott fokozást már ismerjük. Külsőleg még ez a két és fél hét «évközi idő» (tempus per annum), mégis hiányzik már a liturgiából az allelúja.

2. fokozat: A quadragesima, a *nagyböjt*, a böjti idő. Ez az időszak a misekönyvben hamvazószerdával, a papi zsolozsmában az első böjti vasárnappal kezdődik (ettől kiindulólag érvényes a zsolozsmamondásban a böjti Ordinarium), és véget ér a negyedik böjti vasárnapra következő szombattal. Röviden a böjti prefáció szavaival jellemezhetjük: «A testi böjt által a bűnöket elnyomod, a lelket fölemeled, erőt adsz, és gazdagon jutalmazol». Tehát a lélekmegújítás ideje. De ennek az időnek mélyebb liturgikus tartalma a szellemek

harca, a harc a Sötétség és a Világosság között. Ebben a harcban két szakaszt különböztetünk meg, egy védekezőt és egy támadót; az első két hétben Krisztus és az Egyház inkább védekezik, a következő két hétben pedig támadásba mennek át. Erre a két szakaszra jellemző az első és harmadik böjti vasárnap evangéliuma: az elsőben a gonosz lélek rátör az Úrra, Krisztus legyőzi őt (kísértés), a harmadik vasárnap az Úr a támadó; Ő az erősebb, s legyőzi az erőst. A mi lelki küzdőterünkön is a védelemből át kell vágnunk az ellenség ellen indított támadásba.

3. fokozat: *Az Úr szenvedése.* Ezt az időt kizárólag Krisztus szenvedése emlékezetének szenteljük. Már a böjt negyedik vasárnapjára következő hétfőn kezd a liturgia Krisztus szenvedéséről beszélni és énekelni. Mostantól fogva Sz. János vezet bennünket az evangéliumban: napról-napra egy-egy szakaszt mond el nekünk az Úr lelki szenvedéstörténetéből; a liturgikus rövid énekszakaszok pedig egy-egy panasz az Úr Krisztus ajkán. Ám a szenvedés vasárnapjával kilép a liturgia ebből a tartózkodó magatartásból, s már nyíltan szól az Úr szenvedéséről.

2. Most tehát be kell hatolnunk a böjti idő szellemébe. A böjtelő hármas előcsarnokán át belépünk a böjti idő szentélyébe. Mit akar ez? Mit kíván nekünk adni? Isteni életet; igen, ez a keresztény jámborságnak magva és irányító csillaga. Isteni életet, amint azt Krisztus kemény harcban, e világ sötétsége ellen vívott küzdelmében szenvedésével megszerezte, amint azt számunkra a keresztség közli, a második keresztség pedig (a bűnbánat szentsége) megújítja. Igy már röviden megfogalmazhatjuk a böjti idő legfőbb tartalmát: Krisztus szenvedése — keresztség — töredelem.

a) Már karácsony után és a vízkereszt utáni vasár-

napokon megpendítette az Egyház a szenvedés motívumát; a böjtelő idején fokozza, s most ez válik uralkodóvá. Krisztus, az isteni hős, harcba száll a sötétség fejedelmével. A böjti idő első fele inkább a küzdelem belső oldalát ábrázolja, a második felében a szenvedés motívuma kerül előtérbe, és a nagyhéten eléri tetőfokát. De jól jegyezzük meg, hogy miként a karácsonyi időben, úgy most sem vagyunk pusztán passziv szemlélői a nagy mérkőzésnek, mely a Világosság és Sötétség közt folyik le; a küzdelem mindegyikünk lelkében lejátszódik: a lélekben Krisztus küzd az ördöggel, vagy helyesebben mint Krisztus titokzatos testének tagjai veszünk mi is részt ebben a harcban. Húsvétkor vezérünkkel együtt győztesen kell mindnyájunknak zengenünk az allelúját; de hogy ezt a győzelmet kivívjuk, meg kell halnia bennünk és keresztre kell feszíttetnie az alsóbb, természeti embernek. Igy a szenvedés idején az Úrral együtt átéljük az ő szenvedését; Krisztussal együtt meghalunk, mint keresztelendők, vele együtt meghalunk mint töredelmezők, Krisztussal együtt halunk tanítványaiként, hogy húsvétkor új emberként vele együtt föltámadjunk. Igy az Úr Krisztus szenvedésének emlékezete nem pusztán életmegújításunk legfőbb elve, hanem Sz. Pál gondolata szerint életünkbe belevíve részvétel az ő halálában és szenvedésében.

b) A böjti idő az egyházi év tavasza; a meghaló isteni búzaszemből drága új vetésnek kell sarjadnia; ezek a keresztelendők. A nagyböjt előkészületi idő a keresztségre. Az ősi egyházban a keresztséget a felnőtteknek szolgáltatták ki. A hittanulók gyakran évekre húzódó előkészítés után nagyböjt elején a keresztségetkérők (competentes) osztályába kerültek, s szinte napról-napra tanították őket az istentisztelet alatt (előmise);

ezenkívül ördögűzéseknek (exorcismus) és más töredelmi cselekvényeknek is alá vetették. A böjti idő régebbi miséi még ebből az időből származnak, s szövegük sokszorosan figyelemmel van a keresztelendőkre. Innen érthető ezeknek a miseszövegeknek bizakodó, gyakran örvendező hangja: a keresztség motívuma sokszor újjongó húsvéti motívumba csap át. Természetesen a keresztségre való előkészítésnek megvolt a maga igen komoly oldala is: a régi embernek meg kell halnia; de ugyanígy az örvendetes is: az Egyház anyai büszkesége, a megdicsőülés, a kilátásban lévő húsvéti öröm. Ezt tudnunk igen fontos ahhoz, hogy megértsük ennek az időnek liturgiáját; nem a töredelem, hanem a keresztség örvendetes gondolata alkotja a szövegekben a régibb réteget.

c) De a böjti idő a második, fájdalmas keresztségnek — a töredelem keresztségének — az életmegújításnak is az ideje. Régente a nagyböjt idején nyilvánosan vezekeltek a bűnösök. Hamvazószerdán ünnepélyes szertartás kíséretében vezeklőruhát öltöttek, és egész nagycsütörtökig kizárták őket az Egyház közösségéből, s csak az előmisén vehettek részt. A töredelem motívuma a legújabb keletű a nagyböjt miséiben (főkép csütörtöki napokon.). Ez csak lassan, a hittanulók intézményének megszünésével nyomult be a nagyböjt liturgiájába. Pedig számunkra ez a legkézenfekvőbb, és a ma kereszténye számára, akinek élete a bűn ellen folytatott küzdelem szemszögébe van állítva, a legérthetőbb is. Vezeklőknek érezzük magunkat, hamvazószerdán a homlokunkra rajzolt hamukereszttel megkapjuk a vezeklői avatást, anélkül azonban, hogy a közösségből kizáratnánk (a középkorban a szentély és a hajó között kifeszített függöny, a Hungertuch nemcsak a böjtre emlékeztetett,

hanem önkéntes kiközösítést is jelentett), és arra törekszünk, hogy belehatoljunk az Egyház igazi bűnbánati szellemébe.

És mi, hívők? Miként kell nekünk a böjti időt hasznosítanunk? A liturgiának nem a tanítás a főfeladata, hanem az isteni élet. Természetes, hogy a böjti misék tanításokat adnak nekünk az életmegújításra nézve (lelkigyakorlatos elmélkedések módjára), de ezeknek az olvasmányoknak nem annyira a tanítás a célja, mint inkább az, hogy elénk tárja a kegyelem hatékonyságát. Ezért a régi római liturgia szívesen vesz fel a miseszövegek olvasmányai közé misztériumcselekvényeket, vagyis olyan jeleneteket az Ó- és Újszövetségből, melyek a megváltás művét állítják elénk. Az olvasmányok, vagy még inkább a miseszövegek változó részei képbe-, vagy hasonlatba-öltöztetései a megváltásnak, melyben az Egyház tagjai Krisztus halála árán részesülnek. Részesülnek pedig a keresztség és töredelem, vagy az Eucharisztia által. Ezek az üdvösség hatalmas forrásai. Az első a kezdet, az utóbbi a kifejlet és betetőzés, de végeredményben mind a kettő ugyanazt szolgálja. Ebből következik, hogy a hitújonc is, meg a vezeklő is, de még a hívő is azonos módon hasznosíthatja maga számára a böjti időt. Mindnyájának a megváltás kegyelmét hozza ; kinek az elsőt, csíraszerűen, kinek a másodikat, amely már kiérett, kiteljesedett. Tipikus példa erre a harmincnyolc év óta beteg ember meggyógyításáról szóló evangéliumi szakasz, amely egyszerre mutatja be és jelképezi a keresztséget, töredelmet és az Eucharisztiát. A hitújoncnak a keresztség fürdője, a töredelmezőnek a bánat fürdője, a hívőnek Krisztus vére hoz gyógyulást. Az Úr Krisztus most a böjt idején ezt a csodát magasabb valóságrendben viszi végbe a keresztség, a töredelem és az Eucharisztia

által. Igy az Ó- és Újszövetség csodáinak szimbolumjellege igen nagy fontosságú a böjti idő megértése szempontjából.

Látjuk tehát, hogy a böjti idő nemcsak a hitújoncok és vezeklők, hanem a teljesjogú keresztény számára is a megváltás szentidejét jelenti. A keresztelendők a keresztségben (húsvét éjjele), a vezeklők nagycsütörtökön érik el céljukat, amit számukra a böjti idő kitűz, a hívők pedig a mindennapi böjti szentmisében lelnek fokozottabb, teljesebb isteni életre. Nekik nagycsütörtökön már meg kell tisztulniok minden salaktól és bűnös hajlandóságtól, a húsvét éjtszakáját pedig már kiérett, teljessé vált isteni élettel kell megülniök.

3. A böjti liturgia megértéséhez igen szükséges még a stációk ismerete. A római keresztény közösség meghatározott napokon egy-egy templomban gyűlt össze (gyülekezési templom — ecclesia collecta) és a pápával együtt körmenetben vonult egy másik templomhoz, a stációtemplomhoz (statio), amely többnyire valamelyik kiváló szent tiszteletére épült, s ott mutatták be az eucharisztikus áldozatot.

A stáció szentje oly elevenen állt a hívő község szeme előtt, mintha csak személyesen közöttük lett volna. Ezért olvassuk még ma is a misekönyvben: Statio ad Sanctum Paulum, vagyis az istentisztelet *nem* egyszerűen Sz. Pál templomában, hanem magánál Sz. Pál*nál* megy majd végbe. Igy hát a stációünnep alatt az apostolt jelenlévőnek kell gondolnunk, mint a közösségnek fejét és eszményképét. Sőt még ennél is több: az egybegyűlt közösség a szenttel titokzatos összeköttetésbe lép, résztvesz az ő megdicsőülésében, és a szenttel eggyé válva az áldozatban előre átéli az Úr második eljövetelét.

Micsoda jelentősége van hát a stációünneplésnek a nagyböjt idején? A régi római egyház az egyházi közösség életének ezt a fontos idejét mindennapos eucharisztikus istentisztelettel kívánta megszentelni; úgy akarta ennek az istentiszteletnek hatékonyságát fokozni, hogy egybegyüjtötte a hívő községet, stációkörmenetet rendezett, és a stációtemplomban végezte az istentiszteletet. A keresztség, a töredelem és megújhodás közös ügye volt az egész közösségnek; együtt vonultak az utcán, együtt énekeltek és imádkoztak a keresztelendők, vezeklők és hívők. Az egyiknek a buzgósága a másikat is lelkesítette, s a hitújoncok első lelkesedése mindnyájukra épületesen hatott. Azután a szent hely, a stáció szentjének a temploma ihlette őket. Az ő példája, az ő szava, az ő egyénisége állt elevenen a hívő közösség előtt. Ez volt a régi egyház térítő módszere. Itt a kettő együtt működött: az opus operatum meg az opus operantis, vagyis az Eucharisztiának belső hatóereje, azzal a hatalmas lélektani befolyással, amit a stációünnep a résztvevőkre gyakorolni tudott. Tegyük csak tudatossá magunk számára: a régi egyház a szentmise mindennapos bemutatását nem ismerte, most azonban a quadragesima idején csaknem mindennap bemutatja; jelen van a pápa, a Domnus apostolicus; a keresztelendők és a vezeklők valóságos eleven prédikáció; a közös vonulás, a sok-sok hívő egybeözönlése, az áhítatra-hangoló, tiszteletreméltó templom, a nagy tiszteletben álló szentnek a nyugvóhelye, a szentbeszéd, mind megannyi lelki hatóerő, mit okvetlenül észre kell vennünk. A stációünneplés akárhányszor oly nagy hatással volt a napi perikopák (szent szakaszok) és énekrészek kiválasztására, hogy csak akkor értjük meg azokat, ha ezt a szempontot figyelembe vesszük. Ezért mi is állandóan gondosan

kiterjeszkedünk erre a szentmisék liturgiájának magyarázatánál.

4. A küszöbönálló böjti időben a szentek ünnepei háttérbe szorulnak; a miséző pap ugyan választhat a böjti mise és a szentről szóló miseszöveg között (kivéve az I. és II. oszt. ünnepeket), mégis az felel meg jobban a liturgia szellemének, ha állandóan és kizárólag a régi, tiszteletreméltó böjti miseszövegeket mondjuk. A következőkben tehát csak a böjti misét magyarázzuk, a napi szent életét pedig csak röviden tárgyaljuk. A hívő laikus mindig a böjti misét

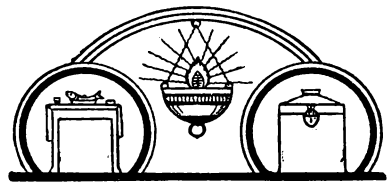

olvassa, még ha a pap a szentről veszi is a misét. Bárcsak a lelkipásztorok hívő nyájuk minél nagyobb lelki hasznára jól kiaknáznák a nagyböjt miseszövegeit. A rubrikák elrendelik, hogy az egész böjti idő alatt (Laetare-vasárnap kivételével) a diakonus és szubdiakonus dalmatikát és tunicellát nem ölthet; helyette nagyobb templomokban casula plicata-t (fölgöngyölt kazula) viselnek az ünnepélyes szentmise alatt. Az oltárokat az egész nagyböjt ideje alatt nem szabad virágokkal díszíteni, s az orgona is hallgat. A böjti idő

A kép az Egyháztól ajánlott három böjti gyakorlatot ábrázolja: imádság (őrőklámpa), alamizsna (persely), böjt (hal); hal, kenyér és bor egyben a legszentebb Eucharisztiára is utalnak, mint lelki táplálékra.

első három napján (szerdától péntekig) a vesperást még a rendes időben mondják, szombattól kezdve azonban a vasárnapok kivételével a főétkezés (dél) előtt ; ezzel arra akar utalni az Egyház, hogy a régi keresztények a böjti napokon csak az est beálltával étkeztek (első és egyetlen étkezése a napnak). A completorium marad lefekvés előttre.

A NÉGY ELSŐ NAP

későbbi eredetű, mert Nagy Sz. Gergelyig a böjt az első böjti vasárnappal kezdődött. Tanító tartalmúak, és bevezetnek a keresztény böjtölés szellemébe. A főgondolatok : Óvd magadat a merőben külsőséges, farizeusi vezekléstől ; a böjt (szerda), imádság (csütörtök), alamizsnálkodás és felebaráti szeretet (péntek), a parancsolatoknak töredelmes lelkülettel való megtartása (szombat), — ezek a böjti idő külső gyakorlatai.

Hamvazószerda.

Gyülekezés Sz. Anasztáziánál.

Stáció Sz. Szabinánál.

Emlékezzél meg, ember, hogy por vagy . . .

A hamu napja ! A liturgia két helyen megy végbe : a gyülekezési templomban van a hamuszentelés és a hamvazás, a stációtemplomban pedig a szentmise.

1. Hamuszentelés. Amit mi manapság hamvazószerdán átélünk, csak csekély maradványa annak az ünnepélyes szertartásnak, amelyet régen a püspök

a nyilvános vezeklőkkel végzett. Ha valaki súlyos, nyilvános bűnt követett el, a nagyböjt kezdetével vállalnia kellett érte a nyilvános vezeklést is. Igy volt ez szokásban az Egyházban a IV. századtól egészen a X. századig. A nyilvános vezeklés mindenekelőtt az eucharisztikus közösségből való kizárásban állott; emellett a vezeklő elégtételi cselekedeteket is gyakorolt: imádságot, önmegtagadást, böjtöt. Mielőtt a vezeklőket az egyházi közösségből kizárták volna, ünnepélyesen átadták nekik a vezeklőruhát, fejüket hamuval hintették meg, s ezután a püspök kikísérte őket a templomból a templom kapuja elé. «A vezeklők kitaszítása» megrázó szertartás volt, ami a hívők számára is komoly prédikációszámba ment. Később enyhített az Egyház a bűnbánati fegyelmen, s ettől kezdve titokban rótták ki az elégtételt. De a középkor óta önként vették magukra az összes hívek a hamuval való meghintés vezeklőszertartását. Királyok és császárok, mint pl. Nagy Károly, mezítláb fogadták a szentelt hamut, és így kezdték meg ünnepélyesen a nagyböjtöt.

Rómában a hamuszentelés Sz. Anasztázia bazilikájában történt. Ebben a központi fekvésű templomban őrizték meg azokat az ősi stációkereszteket, amelyeket a körmenet elején vittek. Mikor a papság a templomba bevonult, egy *introitust* énekeltek, s ez megteremti az egész hamuszenteléshez a megfelelő hangulatot: valóban a legmélyebb töredelem indulatát kell felszítanunk lelkünkben; ám ezek a töredelemhullámok elcsendesülnek az antifonában: «hisz kegyes a te irgalmad, Uram!» Most következik négy szentelő könyörgés. Két jellemző vonásuk, hogy egyre rövidebbek lesznek, s ezzel együtt a töredelem komoly hangja is fokról-fokra enyhül. Az *1. könyörgés* igen szépen tagolt, három részt külön-

böztethetünk meg benne, s középső része négy tagozatú. Röviden arról szól, hogy a megszentelt hamu legyen a bűnbánó hívő közösség számára az üdvösségnek hathatós eszköze, legyen a test és lélek javára szolgáló szentelmény. A *2. könyörgés* a hamu szimbolikáját adja (a hamu bűnösségünk és mulandóságunk jelképe). A *3. könyörgés* bíztató : gazdag áldást esd reánk, kiket a homlokunkon kereszt alakban hamuval jelöltek meg. A *4. könyörgés* a vezeklő Ninive-belieket állítja elénk példaképül. Most következik a hamuval való meghintés, és ezzel a pap mintegy fölkészíti a hívőket a most kezdődő nagyböjtre. A hamut az előző évről maradt szentelt barkákból nyerik. «Emlékezzél meg, ember, hogy por vagy és porrá leszel !» Gondoljunk csak arra, hogy először a paradicsomban, az ősszülőkhöz hangzottak e szavak — ez volt a föld első szomorú hamvazószerdája ! Míg a hamvazás tart, a kar énekel, melyből megragadó komoly bűnbánat szól. Végül még egy fölséges *könyörgés* következik, a régi collecta — ezt még tudvalevőleg a gyülekezési templomban mondták, innen a neve —: az Egyház harci osztagokba gyüjti gyermekeit, minden liturgikus község egy külön szakasz, így vonulnak őrállomásukra (stáció), «hogy harcoljanak a gonosz szellemek ellen» ; fegyvereik «az önmegtagadás gyakorlatai».

2. A szentmise (Misereris). Szakaszunk ma a Sz. Szabinánál lévő stációhoz vonul. A szent sírjánál és az ő oltalma alatt kezdjük meg a böjti harcot. Szabina vértanu volt (lásd aug. 29.), szolgálója térítette a keresztény hitre, melyet azután állhatatosan vallott, és vérét ontotta érte. Ő ma a mi példaképünk és küzdőtársunk. A szövegek szívünkbe markolnak. Az egész mise hangulatát kifejezi az *introitus:* bizalom a könyörülő Istenben (a keresztény vezeklést mindig

hívő bizalom hatja át). Az *orácio* azt kéri a hívek számára, hogy a szent böjti időt jól kezdjük s benne állhatatosan kitartsunk. Szóval két dolgot kérünk: jó kezdést és állhatatosságot! A böjti idő ünnepi, szent idő. A *szentlecke* megkapó: ószövetségi bűnbánati jelenet, mely kettőt emel ki: az egyik a belső töredelem, a másik a közösségi: «Térjetek hozzám egész szívből». Mindenki vegyen részt ebben: a gyermekek, a virágzó ifjúság, a jegyesek, a papok; a böjt ne az egyesek cselekedete legyen, hanem a közösségé. Végül egy pillantás a húsvétra. Ma hangzik föl először a *böjti tractus*, mely majd az egész időszak alatt végigkísér bennünket. Az *evangélium* részlet a hegyibe-

A kép a nap főgondolatait mutatja: Alul az első hamvazószerdát látjuk a paradicsom bejáratánál. Középen van Sz. Szabina stációtemploma; a két harcos a mi böjti küzdelmünket jelképezi (orácio). A töredelem méltó gyümölcsei: imádság, böjtölés, alamizsna. Fönt az elmélkedő szerzetes, «éjjel-nappal a törvényt forgatja elméjében»; ez a mi lelkünk képe böjt idején. És már érik is böjti fáradságunk gyümölcse, amit «megkapunk idejében» (comm.).

szédből. Krisztus a bensőben való böjtölésről szól, s egyben föltárja a lélek legnagyobb sebét, az önmagakeresést, mely még a töredelembe is behatolhat. Ha a két olvasmányt összehasonlítjuk, szinte ellentétben állónak találjuk őket: ott közösségi böjt, itt böjtölés a közösség kizárásával. Nem, az Egyház nem ezt célozza. Csak figyelmeztetni és óvni akar a közösség veszedelmeitől. Az evangélium azután tekintetünket a földi kincsgyüjtésről a mennyeiekre irányítja. A böjt valóban az az idő, mikor ilyen kincseket gyüjthetünk imádság, böjtölés, alamizsna és töredelem által. Csak egy részlet, az *offertorium* verse nem illeszkedik be abba az érzésvilágba, amelyben különben az egész mise mozog. Ez a húsvéti, győzelmi ének (29. zsolt.). Nyilván ez a hívők hálaimája, mert míg a vezeklők kénytelenek voltak a templomot elhagyni, azok, akik a bűn szennyétől mentek maradtak, résztvehetnek a szent áldozatban. A *communio* az első zsoltárt veszi elő, hogy azután a böjt folyamán tovább folytatódjék a zsoltárok sora. Ez a kis vers azt ajánlja, hogy «éjjel-nappal az Úr törvényét forgassuk elménkben», utal egyben ennek eredményére is: «a kellő időben megtermő gyümölcsre», vagyis a húsvétra. Az *oratio super populum*, amelyet ezután naponkint mondunk, a régi liturgia tiszteletreméltó maradványa.

3. Istennek tetsző böjtölés! E nap gondolatmenete nagyjából a következő: *a)* a böjt alapja *(szentlecke)*, *b)* a böjti lelkület *(evangélium)*, *c)* a böjt értéke *(prefáció)*. A legmélyebb alapja a böjtölésnek a bűn; értéke is csak akkor van, ha együtt jár a bűntől való elfordulással. Az egész böjti időnek és a mai bűnbánati szertartásnak a célja az életmegújítás. A böjt nem magában álló érték, csak eszköze a jámbor életnek. A böjt szelleme az alázat; érték-

telenné, sőt vétkessé válik, ha önszeretet szolgálatában áll *(ev.)*. Utolérhetetlenül szépen fejezi ki a böjti prefáció a böjtölés nagy jelentőségét: «A testi böjt által a bűnöket elnyomod, a lelket fölemeled, erőt adsz és gazdagon jutalmazol». A böjt elvon bennünket az alsóbb lelki és testi hajlandóságoktól, s így a felsőbb ember erősödik. A böjtölés főkép az akaraterőt acélozza meg. Pedig üdvösségünk munkájában éppen az akarat a legjelentősebb emberi tényező.

Hamvazószerda utáni csütörtök.

Stáció Sz. Györgynél.

Győzd le a sárkányt!

Az Úr Jézus tegnap besorozott bennünket a krisztusi hadseregbe. Ma bátorságot önt belénk az Egyház a reánk váró küzdelemre azzal, hogy hőseinek sorát vonultatja föl előttünk.

1. Hősök csarnoka: *a)* Az első vitéz Sz. György lovag; az ő templomában mutatjuk be a stáció-istentiszteletet. Ez a templom egyike a legkésőbbi eredetű stációtemplomoknak, II. Leó (682—83) alapította. Zakariás pápa (741—52) ide vitette Sz. György vértanunak a Lateránban megtalált fejét. A miseszövegben egészen a stáció gondolata uralkodik. A középpontban Sz. György lovag áll, aki legyőzi a sárkányt. Fölséges szimbolum ez a böjti munkánk számára: Krisztus harcbaszáll a sötétséggel, harcolnia kell a pokoli sárkánnyal, szét kell zúznia annak fejét. Ugyanezt teszi a misztikus Krisztus, az Egyház is. Harcolniok kell a sárkánnyal a hitújoncoknak, a bűnbánóknak, a hívők-

nek. Ezt kell nekem is tennem, ez az én böjti feladatom, ezidén is a Szentföld egy darabját kell visszahódítanom az ellenség kezéből. Bárcsak gyakran gondolnánk arra, hogy hűen álljuk az isteni vártát. Ma Sz. György vitéz lobogója alatt vívjuk harcunkat.

b) A második hős Ezekiás király, egyike a legjobb zsidó királyoknak! Már az is sokat jelent, hogy odaállhat Isten színe elé és elmondhatja: Hűséggel és egész szívvel jártam előtted! Hogy olyan keservesen könyörög életéért, nem vehetjük tőle rossz néven, mert a zsidóknak nem volt fogalmuk boldog másvilágról. Ezt a magatartást nem utánzandó példaképen állítja elénk az Egyház: ellenkezőleg, a testi betegség képében csupán a bűnös és vezeklő ember lelki betegségét akarja szemléltetni. Igy kell nekünk is sírnunk és esedeznünk lelkünk egészségéért. Ezekiás győzelme az imádság diadala. Mint egészen különleges fegyvert adja kezünkbe az imát. Vegyük is igénybe különösképen most, a böjti időben a bensőséges, állhatatos, kitartó imádságot!

c) A harmadik vitéz, a kafarnaumi százados, páratlanul kedves. Ő a pogányság zászlóvívője; az ő erényei számunkra fölséges példakép: szeretete szolgája iránt, hódolatos alázata Krisztussal szemben, hite, kötelességtudása! Maga az Üdvözítő is a pogány-keresztények, a pogány-egyház vezérét látja benne. Ugyan csak rátermett ez az ember arra, hogy a böjti időben minket is vezessen. Az ő győzelme az alázatosság diadala: ő valóban szolgájáért való minden aggódását az Úr kezébe tette le, és meghallgatásra talált. Mire akar hát ezzel a liturgia tanítani? Amit a százados szolgája érdekében cselekedett, azt tedd te is saját lelkedért! A liturgia ennek a lovagias férfiúnak saját responsoriumot ad a breviáriumban, ami feltűnő, mert az

egész böjt idején m indössze háromszor fordul elő. Ez a váltakozó ének igen drámai: a százados kérése, Krisztus felelete, a százados alázatos válasza. A következő három rövid mondatban benne van az egész evangéliumi szakasz:

«Uram, szolgám inaszakadtan fekszik házamban, és kegyetlenül gyötrődik.» — «Bizony mondom neked, hogy megyek és meggyógyítom.» — «Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak szóval mondjad, és meggyógyul a szolgám.» *(Resp.)*

d) A negyedik: minden hősök királya, K r i s z t u s. Minthogy a böjti idő fölkészülés az ő nagy húsvéti győzelmére, azért hát naponként összejövünk a szent áldozatra, amely a Golgotán végbement hősi küzdelem állandó megjelenítése. Krisztus győzelmében mind a három hősnek diadala benne van; benne van az ő győzelmében az egész Egyház böjti küzdelme, benne van a miénk is. Kapcsolódjunk vele, és merítsünk az ő győzelmének jutalmából erőt és bátorságot.

2. A s z e n t m i s e (Dum clamarem) két motívumból szövődik egybe. Az egyik a stáció, a másik a töredelem. Az *introitus* Sz. György vitéz hozzám intézett felszólítása, tehát a legteljesebb mértékben személyes jel-

legű. A sárkány fölött kivívott diadaláról beszél, amely az imádság győzelme volt. Az örök, változhatatlan Isten törte meg az ő ellenségeit. A hős ezért most hozzám fordul: tégy te is így; vesd az Úrba minden aggódásodat, nem annyira a hegyi beszéd értelmében, hanem olyanformán, hogy a mi böjti fáradságunkat ne tekintsük pusztán emberi erőlködésnek, hanem kísérje azt Isten együttmunkálkodása. Ő fog táplálni téged is; itt bizonyosan az Eucharisztiára gondol a liturgia; ez az igazi böjti eledel! Az egész 54 zsoltár bepillantást enged nekünk a hittanulók, a vezeklők és hívők, sőt magának az Úr Krisztusnak lelki küzdelmébe. Most triptychont tár szemeink elé a liturgia: középen látjuk Sz. György lovagot, tőle balra és jobbra a két bibliai lovag: Ezekiás király és a kafarnaumi pogány százados. Mindketten az imádság győzelmét vívták ki, az egyik saját maga, a másik a szolgája élete érdekében. A *graduale* ismétli az introitus főgondolatát, és bizalomra bátorít Isten iránt, aki bennünket is meghallgat, miként Ezekiást.

Figyeljük meg azonban, hogy a mise elsősorban a vezeklőkre van tekintettel. Valóságos vigasztalás ez számunkra. Hisz nekik szól a hívás: harcoljatok, miként Sz. György, imádkozzatok, mint Ezekiás, alázódjatok, akárcsak a kafarnaumi százados, akkor húsvétra megjön a győzelem, a meghallgatás és felmagasztalás. A bűnbánók elvesztették az isteni életet, s most sírnak, mint Ezekiás. «Ő sírt nagy sírással»; a vezeklők pedig most ott állnak a templom kapuja előtt és imádkozzák: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj! (Mikor szentáldozáskor ezeket a szavakat ismételjük, a vezeklők szájából vesszük e szavakat, mint ahogy tegnap velük együtt hintettük magunkra is a hamut.) Most már azt is megértjük, hogy miért oly

bensőséges bűnbánati könyörgések a mise könyörgései. Különösen a klasszikus *Oratio super populum* (záró-könyörgés a népért): «Kíméld, Uram, kíméld a mi népünket...» A *communio* szövege is bűnbánati zsoltárból, az 50.-ből való. A százados alázatosságával s a vezeklők fájó bűnbánatával lépjünk ma az *áldozati asztalhoz.* Az *offertorium* is, az adventi, 24-ik zsoltárával telve van komoly bűnbánattal.

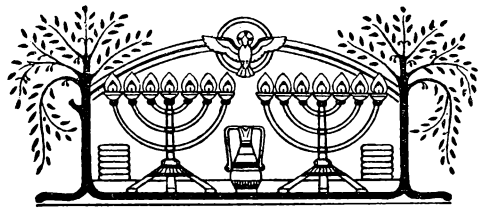

Hamvazószerda utáni péntek.

Stáció Sz. Jánosnál és Sz. Pálnál.

Az alamizsnálkodás szelleme.

Tegnap harcos képet mutatott nekünk az Egyház, ma a béke képét göngyölíti ki: két olajfa az Isten kertjében. Az Egyház az alamizsnálkodás böjti gyakorlatára tanít.

1. Az alamizsna. Ma a két szegénygondozónak, Sz. Jánosnak és Sz. Pálnak bazilikájába zarándokolunk. A templom előbb keresztény szegény-

A kép a «két olajfát és az Úr előtt világoskodó két gyertyatartót» ábrázolja; így nevezi a zsolozsma a két stációszentet. Fölöttük a szeretet lelke lebeg. (Postcomm.)

ház (diakonia) volt, eredetileg pedig a két szent magánháza, tehát az irgalmas felebaráti szeretet színhelye. A két vértanu (lásd jún. 26.) Rómában nagy tiszteletnek örvendett; a breviárium «az irgalmasság férfiainak, két olajfának, Isten színe előtt világoskodó gyertyatartóknak» nevezi őket. Ők maguk osztották ki vagyonukat a szegényeknek, hogy «minden tehertől szabadultan könnyebben eljuthassanak az Úrhoz». Az csak kézenfekvő, hogy a szentmise olvasmányai az alamizsnáról szólnak. Az alamizsna egyike a három kiválóképen böjti gyakorlatnak: a böjtölés és az alamizsnálkodás kiegészítik egymást. Adjuk meg hát böjt idején rendszeresen áldozati ajándékunkat, ha még oly csekélyke is az. Mivel azonban az Egyház a böjt idején meg akar minket újítani, azonnal fölvilágosít minket arról is, hogy milyen szellemnek kell az alamizsnálkodó embert hevítenie: az alamizsnálkodás csak gyümölcse annak a fának, melynek neve: felebaráti szeretet. Emlékezünk még arra, hogy ötvenedvasárnapon a szeretet himnuszát zengte az Egyház a szentleckében, s ezzel is már jelezni kívánta, hogy minden böjti tevékenységünk gyökere, magva a szeretet, az a nagy, Isten iránt való szeretet, amely mindent elvisel, amely megtagadja magát és soha meg nem szűnik. A két olvasmány főkép a szeretetről szól. Micsoda szép gondolatok hangoznak felénk a *szentleckéből:* «Oldozd meg az istentelenség kötelékeit, old meg az iga köteleit, bocsásd szabadon a megtörteket, törj össze minden igát! Törd meg az éhezőnek kenyeredet.» Amit a próféta inkább negatív értelemben mond, azt az Úr Krisztus pozitív parancsként tárja elénk akkor, midőn az ellenségszeretet parancsát hirdeti. Ma az Anyaszentegyház is gyermekei számára az áldozat szabadulásthozó gyümölcseképen a szere-

t e t szelleméért esd : «Öntsd belénk, Urunk, szereteted lelkét, akiket e g y é s u g y a n a z o n égi kenyérrel táplháltál, kegyességeddel e g y e t é r t ő k k é is tedd» *(postcomm.)*. Az alamizsna legyőzi és messze űzi az önzés és bírvágy gonosz szellemét, már pedig ez az a rossz szellem, mely emészti a kereszténység életerejét, s ez ellen harcol oly sokszor az Úr is, mert az önzés gyakran a legjobb cselekedeteinkbe is belopakodik és elértékteleníti azokat. Ezért óv bennünket az Úr a mai evangéliumban ettől a veszélytől. Az Egyház is kétszer utal erre a zsolozsmában: «Ha alamizsnát adsz, ne tudja a balkezed, hogy mit mível a jobb» *(laudes)*; «Amikor imádkozol, menj be szobádba, zárd be az ajtót, és így imádkozzál a te Atyádhoz !» *(vesper.)* A következő gondolatot forgassuk a nap folyamán elménkben : Az alamizsna növeli bennem a szeretet szellemét, és száműzi az önzést.

2. A s z e n t m i s e (Audivit). A hála imádságával ajkunkon menjünk a templomba. Miért hálálkodjunk? Adjunk hálát azért, hogy akár a vezeklők, akár a hit zsenge tanulóinak sorában lehetünk ; az Úr irgalmas szeretetének a műve, hogy «fölvett minket» az ő gyermekeinek sorába. Imádkozzuk csak végig az egész 29. zsoltárt, valóságos húsvéti ének ez, mely bevezet bennünket a böjti idő igazi szellemébe, amely nem akar pusztán a töredelem ideje lenni, hanem inkább a keresztség kegyelmét kívánja bennünk fölszítani. A *könyörgés* kegyelmet és áldást kér a kezdődő böjti időre. A két olvasmányban megtanít bennünket az Egyház az irgalmas felebaráti szeretet helyes gyakorlatára. A *graduáléban* azt kérjük, hogy az Úr házában legyen lakásunk : «Egyért kértem az Urat, hogy lakhassam az Isten házában». A két szent testvér az ő földi lakóházát Istennek ajándékozta templom számára, most

azt kérik ők (s velük együtt mi is), hogy befogadást nyerjünk a mennyei Atya házába. *Fölajánláskor* az istengyermekség kegyelmét kérjük, ami a szeretetben nyilvánul meg. Az áldozási énekben *(communio)* arra int az Egyház, hogy gyermeki félelemmel és örömmel szolgáljunk Istennek, ragadjuk meg a böjti «disciplinát», hogy így lelkünk fölvérteződjék a nagy harcra, amely mibennünk Krisztus és a sátán között folyik (2. zsolt.). Az áldozat gyümölcseként a szeretet szellemét kérjük, hiszen egy és ugyanazt a mennyei kenyeret esszük. Az egész szentmisén meleg hangulat vonul végig: Isten atyai jósága és a hívők gyermeki szeretete.

Hamvazószerda utáni szombat.

Stáció Sz. Tryphonnál (Ágostonnál).

A böjti idő jutalma és vigasztalása.

1. Jutalom és vigasztalás. A mai nap lélekzetvétel a böjti munka közben. A böjt három első napján fő vonásokban elénk vázolta az Egyház a mi feladatunkat: böjtölés, alamizsnálkodás, imádság. Talán kislelkűség vett erőt rajtunk gyöngeségünk és a magasra tűzött cél miatt. Segítségünkre jön tehát az Egyház, a mi anyánk. Elénk tárja a jutalmat és egyben erőt is ad. A *szentlecke* (a tegnapinak folytatása) nagy távlatokat nyit Isten gyermekei számára: «Föltámad a sötétségben a te világosságod», lelked olyan lesz, «mint az öntözött kert, és a vízforrás, melynek vizei nem apadnak el». «Az Isten templomának építője leszel, és fölemellek téged a föld magassága fölött, és táplállak téged Jákob atyád örökségéből».

Mit jelent ez? A világosság benned az isteni élet; a lélek hasonlít a paradicsomhoz, ahol az erények virágai és a jócselekedetek gyümölcsei nőnek, a virágzó belső élet. Különösen mély a harmadik kép: «Jövendő nemzedékek alapjait veted meg», az Isten-országán építesz; mindegyikünk egy-egy kő ennek a templomnak építményében, sőt több ennél, új alapkő, melyen majd új építmény fog emelkedni — gondoljunk csak a szentekre, akiknek példájuk és befolyásuk századokra kihat. Akarsz-e ilyen építő lenni? Böjti munkálkodásod sokaknak válik javára. Az utolsó kép mindjárt az égbe vezet minket. Mily legyőzhetetlenek vagyunk mi, az Isten gyermekei; semmi mástól sem kell rettegnünk, mint csak a bűntől, csak ezt az egyet kell elkerülnünk. Miként egykor a zsidók az igéret földjének elfoglalásakor győzhetetlenek voltak addig, amíg kitartottak az Isten iránt való hűségben, úgy mi is.

Az *evangélium* nagy vígasztalást nyujt nekünk, mert egy megkapó képet állít elénk. Az apostolok ellenszéllel szemben eveznek és nem jutnak előre; közben Krisztus a hegyen imádkozik, majd a negyedik őrváltás idején Ő is a hajóba száll, és most már símán partot érnek. Életünk hajóján mi is szél ellenében evezünk, és látszólag nem jutunk tovább. Hogyan panaszkodsz: nem jutok előre! Igen, ez bizony egészen így van, Isten gyermeke mindig ellenkező széllel találja magát szemben. A természet, a test, a világ, a gonoszlélek mind összefog ellened. És mégis ott fönn, az égi hegyen imádkozik valaki: Krisztus közbenjár érted az Atyánál. Ám az Úr Krisztusnak ez az imádsága egyszersmind a titokzatos Krisztusnak, az Egyháznak az imádsága is. Sőt nemcsak ennyi történik: a negyedik őrváltáskor naponkint ő maga jön élted hajójába: a szentmisében valósággal hozzád jön Ő maga,

és az Ő segítségével minden könnyen megy. Segítségével a nehéz böjti utat is könnyen befejezzük, s boldogan kötünk ki a húsvét partján.

2. A szentmise (Audivit) nem tökéletes egység. A régi misekönyvek nem tartalmaznak a mai nap számára szöveget, mert az első böjti vasárnapra egész éjtszakai vigiliával (virrasztással) készültek a hívek, és így a megelőző napon nem volt mise. Ezért nincsenek a mai misének saját énekszövegei, ezek a tegnapiból valók. Az olvasmányokat meg úgy látszik, hogy egy régi vigiliától kölcsönözték (ezek éjtszakáról, virrasztásról szólnak). A stációtemplom is többszörösen változott. A misekönyvben megnevezett Sz. Tryphon-templom a XVIII. század óta nincs többé, örökébe Sz. Ágoston temploma lépett, mely az ősi stációtemplom közelében állott. Oda helyezték át Sz. Tryphon ereklyéit is (nov. 10.). A kórustól balra nyíló kápolnában nyugosznak Sz. Monika földi maradványai, amelyeket Ostiából hoztak ide. Tehát igen tiszteletreméltó templommal állunk szemben. Az evangéliumi szakasz vége arról beszél, hogy amint a hajóból kiszállottak, körülözönlötték Jézust az emberek, hogy ruháját érintsék és meggyógyuljanak. Szívesen vonatkoztatja az ember ezt a helyet azokra a csodákra, amelyek a szent vértanuk relikviáinak érintésére történtek.

3. A böjt értéke. Valóban oly nagy érték a böjt? Akárhányszorcsak egy vallásos gyakorlat értékéről elmélkedem, mindig az Üdvözítő földi életébe nézek. Ő a mi életnormánk ; éppen azért időzött közöttünk, hogy megtanítson minket, miként kell rendeznünk életünket, akár kifelé, akár befelé. Krisztus maga sokat böjtölt, és tanításában is igen sokra értékelte a böjtöt. Gondolok csak arra, hogy nyilvános működésének megkezdése előtt 40 napig böjtölt (a böjti idő ele-

jén mélyen be akarja vésni az Egyház ezt a tényt szívünkbe.) Alakuljon a mi böjtünk az Úr Krisztus böjtölésének példájára, legyen az Úr Jézussal való egyesülésünk.

Gondolok az Úr titokteljes, sokatmondó kijelentésére, amelyet a tanítványokhoz intézett, mikor a gonoszlélektől megszállott ifjút az apostolok nem tudták meggyógyítani, és a Mesterhez fordultak: «Miért nem tudtuk mi azt kiűzni?» Jézus így válaszolt: «Ezt a fajtát nem űzi ki más, mint csak a böjt és az imádság» (Márk 9, 29.). Az Üdvözítőnek ez a szava mindig a legmélyebb hatást gyakorolja reám. Szóval a böjt és az imádság rendkívüli, mondjuk, erőszakos eszközök, főkép a pokollal szemben, olyankor, mikor az egyszerű eszközök már csődöt mondanak.

Gondolok még az Úr Jézus egy másik kijelentésére is. Mikor a János-tanítványok szemrehányást tettek az Úrnak: «Miért nem böjtölnek a te tanítványaid?», Jézus így válaszolt nekik: «Böjtölhetnek-e a lakodalmas vendégek addig, míg velük van a vőlegény? Amíg velük a vőlegény, nem böjtölhetnek. Majd eljönnek a napok, amikor elvétetik tőlük a vőlegény, majd akkor, azokban a napokban fognak böjtölni» (Luk. 5, 35.). Ez az igény megint sokat mond nekünk. Az Úr Krisztus köztünk-időzése menyegzős ünnep volt az emberiség számára, ilyenkor nincs helye a böjtnek. Ám a vőlegény elvételének napjai Krisztus akarata szerint böjti napok. Igy hát a pénteki böjt, meg a nagyhét böjtje megfelel Krisztus akaratának.

És még egy kijelentését akarom idézni az Úrnak, amely megint más oldalról világítja meg a böjt jelentőségét: Egy alkalommal a következő szavakkal jellemezte az Úr Ker. Sz. Jánost és önmagát: «Eljött János, nem evett, nem ivott és azt mondták: ördöge van.

Ekkor jött az Emberfia, evett és ivott és azt mondták: dőzsölő, iszákos.» Megint egy figyelemreméltó szó: János az önmegtagadás, az aszkézis embere, aki egész életén át böjtöl; nem így Krisztus. Az ő életberendezése nincs kizárólag az önmegtagadásra és önlegyőzésre beállítva, hanem a fegyelmezett életigenlésre. Megtanulhatjuk tehát az Üdvözítőtől, hogy a böjtölés a keresztény életében csak kivétel, nem pedig állandó szabály.

A mondottak kiegészítéséül utaljunk még a hegyi beszédre, ahol az Úr Jézus a jámborság három gyakorlatáról szól: a böjtölésről, az imádságról és az alamizsnálkodásról. Ajánlja ezeket, s csupán a farizeusi túlzásoktól óv.

Foglaljuk már most össze fő pontjaiban, hogy mit tanít az Úr Jézus a böjtről: 1. A böjt különösen hathatós eszköz a pokol gonosz befolyásával szemben (ezért a böjti idő). 2. Legyen a böjt Krisztus halálának emlékezete (péntek, nagyhét böjtje). 3. A keresztény életében csupán alkalomszerű, nem állandó jellegű gyakorlatnak kell lennie. 4. Az imádság és alamizsna mellett méltó helyet foglal el a vallási gyakorlatok sorában.

És kérdezzük most, hogyan böjtölt a régi egyház? Igen tiszteletreméltó írás van előttem, mely az első keresztény századból való: A tizenkét apostol tanítása, a Didaché. Szó van itt a böjtről is: «Szerdán és pénteken böjtöljetek», ellentétben a zsidókkal, akik «hétfőn és csütörtökön tartottak böjtöt». Tovább azt mondja: «A keresztség előtt a keresztelő és a keresztelendő böjtöljön, s velük mások is, ha tudnak; a keresztelendőnek azonban hagyd meg, hogy előzetesen böjtöljön egy vagy két napot». Ebből a legvilágosabban látjuk, hogy az első század vége felé, úgy a Krisztus utáni kilencvenes évek táján, az Egyház már teljes terjedel-

mében gyakorolja a böjtöt. Nem szabad felejtenünk, hogy akkor böjtölés alatt nem egyszerűen a húseledelektől való tartózkodást, vagy az egyszeri jóllakást értették, hanem az étkezéstől való teljes tartózkodást.

Most sorra vehetném az összes egyházatyákat, s alig akadna egy is, aki a böjtölést nem ajánlaná. A papi zsolozsmában például egyik alkalommal Nagy Sz. Vazul böjti prédikációját olvassuk, amelyben végigmegy az egész üdvtörténeten, és így mutatja be, hogy mily nagy tettekre képesít a böjt, s milyen nagy baj a mértéktelenség.

Ha végezetül még a liturgikus szövegeket is megkérdezzük, hogyan vélekednek a böjtről, csak a legteljesebb magasztalását fogjuk hallani. A legszebb persze és a legkifejezőbb az, amit a böjti prefáció tartalmaz: «A testi böjt által a bűnöket elnyomod, a lelket fölemeled, erőt adsz, és gazdagon jutalmazol». Ebben a mondatban benne van a böjt egész filozófiája.

A BÖJT ELSŐ HETE.

1. Szombat. Az első vesperással, amelyet ma már a déli étkezés előtt elmondanak, belépünk a szorosan vett böjti időbe. Bár nincsenek saját antifónái a vesperásnak, miként adventben voltak, de van saját capituluma, himnusza a böjti idő Ordinarium-ából. A vesperásban már fölcseng az első böjti vasárnap minden motívuma. A capitulum azt hirdeti, hogy most kegyelmi idő kezdődött, a Magnificat antifónája pedig az Anyaszentegyház ajkán vígasztaló igéretet tartalmaz: «Akkor majd hívni fogod, és meghallgat téged az Úr, kiáltasz, és mondani fogja: Ime, itt vagyok».

2. A négy előkészítő nap után az első böjti vasárnappal kezdi az Egyház a tulajdonképeni quadragesimát. A vasárnapi mise nyujtja számunkra az ünnepélyes bevezetést és egyben a programmot is a következő időre. Az első két hét azt a gondolatot tárja elénk, hogy Krisztus küzd és diadalmaskodik; így a mi böjti küzdelmünk is a húsvéti fölmagasztaláshoz vezet.

A böjt első vasárnapja.

Stáció Sz. Jánosnál a Lateránban.

Kövessük a böjtölő és küzdő Krisztust.

1. A nap lelke. Hetvenedvasárnap Sz. Lőrinc sírjához zarándokoltunk, hatvanadvasárnapon Sz. Pálehoz, ötvenedvasárnapon pedig Sz. Péteréhez. Ma a «legszentebb Megváltó» szentélyébe, a római kereszténység első templomába vezet bennünket az Egyház. Már ez is azt akarja nekünk mondani, hogy a mai nap igen

jelentős. Igy is van : Ker. Sz. Jánosnak, a puszta férfiának a templomába kísérjük el az Urat a pusztába, a negyven nap böjtjére ; abban a keresztelő-templomban, ahol negyven nap mulva húsvét éjtszakáján a húsvét titkát fogjuk ünnepelni, szenteljük meg ma magunkat az előkészület idejére. Igy a stációtemplom méltó keretet ad a mai ünnepnek, a nagyböjt kezdetének.

A mai nap liturgiája igen régi. Kevés ilyen régi és ennyire klasszikus miseszöveget találunk a misszálében. Hármat nyujt nekünk ma az Egyház : 1. meghívást és programmot a böjti idő számára ; 2. előképet, és 3. egy harcidalt.

a) Különösen ünnepélyesen cseng az Egyház m e g h í v á s a. Összehasonlítom az advent első vasárnapján történt meghívással. A liturgia az egész karácsonyi ünnepkört egy napnak tekintette, melynek első hajnalderengése az első adventi vasárnap volt, míg a karácsony ünnepe a napfölkeltét, az epifánia ünnepe pedig a déli verőfényt jelentette. Hasonló az eset a húsvéti ünnepkörben is. Az egész időszak «az üdvösség napja», amely ma virrad föl ; húsvétkor fölkel a nap, s pünkösdkor a delelőn ragyog. Az Egyház figyelmeztet bennünket felelősségünkre, hogy «ne vegyük hiába az Isten kegyelmét». És most a böjti programm. Tulajdonképen hallottunk már egyetmást a böjtelőben is a böjti munkánkat illetőleg : a meghívást az Úr szőlőjébe, a felszólítást a versenyfutásra ; a talaj megmunkálását a vetés alá ; mindennél fontosabb pedig a szeretet. Most még böjti programmot ad az Egyház : fontosabb a böjtnél, imádságnál és alamizsnálkodásnál a jó keresztény élet, amely legyőz minden nehézséget. Az Egyház a naplemente antifónájában fogalmazza meg ezt a programmot : «Ime, most van a kegyelemteljes

idő, most van az üdvösség napja, viseljük hát magunkat Isten szolgáiként sok türelem, böjt és virrasztás között, nem színlelt szeretetben». Ez a főfeladat: derék keresztényi élet, megszentült, bűntől, önszeretettől megtisztított szív. Mily csodálatosan mutatja be Sz. Pál az ő életét, és állítja követendő például szemeink elé: «Akár dicsőségben, akár becstelenségben, gyalázatban és jó hírnévben, akár ismeretlenek legyünk, avagy mindenkitől jól ismertek, még halálraváltan is, akik azonban mégis élnek, megverten is, de meg nem ölten, szomorkodva és mégis mindig örvendezve, szegénységben is sokakat gazdagítón, kiknek, habár semmijük sincs, mégis mindenük megvan». Ez a keresztény ember, a maga külső szegénységével és belső gazdagságával. Mindkettőhöz hozzá kíván segíteni bennünket a böjti idő: mint akiknek semmijük sincsen (a szent böjtölésben) és mégis mindenük megvan (annál gazdagabbak lélekben).

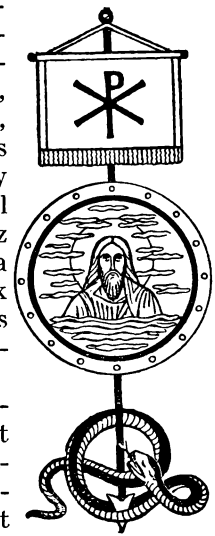

b) Az evangélium két alakban állítja elénk Krisztust: mint b ö j t ö l ő t és h a r c o s t. A böjtölő Urat követjük most is az önlegyőzések pusztájába, hogy negyven napig vele együtt

A kép: Régi érmek így, a legyőzött sárkánnyal ábrázolják Konstantin labarum-át (tábori lobogó). A zászlórúdra szerelték a császár és fiainak képét; itt Krisztus képét látjuk, éspedig a legrégibb ábrázolás szerint úgy, ahogy a lateráni templom szentélyében (napi stáció) látható. A képünkön pajzsként szerepel (90. zsolt.). Így az egész kép az első böjti vasárnapot akarja szimbolizálni: Krisztus legyőzi a pokol hatalmát (az ő tulajdon megkísértésében és mibennünk) és egyben ő a mi pajzsunk a böjt küzdelmében.

böjtöljünk. Ezzel megszenteljük böjtünket, mert az Úr Krisztussal egyesülve tartjuk, belekapcsolódva az ő böjtjébe. Ez a gondolat megszenteli a böjti időt: a tagok most egységben vannak a fővel. Az Úr Krisztus böjtje beletartozik az ő megváltói művébe, és a mi 40 napi böjtünk is Istenországának e földön való kiépítésén dolgozik. Talán ez az esztendő legjelentősebb időszaka. Tehát a fő és a tagok együtt lépnek be a vezeklés nagy idejébe. — Az Úr azután megjelenik előttünk mint h a r c o s is. Látjuk őt, amint hármas menetben győz az isteni hős. Itt áll egymással szemben a két fejedelem: e világ feje és az Isten-ország királya. Harcban mérkőznek, s e világ fejedelme fölvonultatja egész haderejét: a világot az ő pompájával, a poklot, az Ént telhetetlen vágyaival. Krisztus győz. De a harctér nincs messze tőlünk, a mi lelkünk annak színhelye: a felsőbb és alsóbb ember harcban áll bennünk, és Krisztusnak kell bennünk győzedelmeskednie. Ebben is erő és vígasztalás van: nem vagyunk egyedül a harcban, a fő és a tagok küzdenek, a fő és a tagok győznek. Igy az evangélium vezet bennünket Krisztus harci iskolájába; ma még csak újoncok vagyunk, húsvétra győznünk kell.

Ezelőtt talán a mi böjti munkánk elszigetelt volt a nagy közösségtől, most megkíséreljük minél mélyebben megragadni azt a gondolatot, hogy mint az Egyháznak tagjai, mint Krisztusnak tagjai, kapcsolódjunk bele abba. Jellemzően mondja az Egyház könyörgése, hogy Isten az «ő Egyházát tisztítja a negyvennapi böjt gyakorlata által.» Minden vétek, amit elkövetünk, szennyezi az Egyházat is, minden erény, amely minket ékesít, új ékesség az Egyház ruháján. Sőt ennél több is: az Egyház a titokzatos Krisztus, mi pedig az ő tagjai vagyunk. Nekünk mindenben hozzá kell hasonlóvá len-

nünk: itt a földön a megaláztatásban, a másvilágon a megdicsőülésben. A böjti munka az Úrhoz tesz minket hasonlóvá.

c) Igy értjük meg azután a programm harmadik részét: a nap vezérszólama a 90. zsoltár; ez a mi harci dalunk az egész böjtön át. A zsoltár elénk vázolja a borzalmas csatamezőt: ezren hullanak jobbodról, tízezren balod felől, nyilak röpködnek, kígyók és sárkányok fölött kell járnod... De a hősi csapat mitsem fél, hisz Isten védőszárnyai veszik körül, s angyalai óvják útjain. Kardjuk a mélységes bizalom Istenben.

A zsoltár így hangzik:

Aki az Úrnak lakozik lakában,
S a Fölségesnek árnyékában:
Bízvást beszél az Úrhoz: «Te vagy a menedékem,
Istenem, benned bízom, kősziklám vagy te nékem».
Megment az Úr a madarász tőrétől,
A romlás pestisétől.
Szárnyának veszen árnyékába téged,
Ölelő szárnyai alatt leszen te menedéked,
Pajzs és páncél az Úrnak hűsége.

Ne félj a rémtől, mely éjtszaka jár,
Ne bántson a nyíl, mely naponta száll,
Sem a sötétben kúszó döghalál,
Sem sorvadás, mely fényes délben pusztít.
Ezren hulljanak bár balod felől
És tízezrek jobbfelől:
Baj meg nem érhet tégedet.
Ám bizony hogy meglátja tenszemed,
Hogy meglakolnak mind a bűnösök!

Mivelhogy az Úr a te reménységed,
A Magasságos lőn menedéked.
Szerencsétlenség téged nem érhet,
Sem veszedelem sátradhoz nem férhet.
Angyalainak parancsolt felőled,
Hogy oltalmazzák minden utadat.

Tenyerükön fognak hordozni téged,
Kőbe ne üssed lábadat.
Áspiskígyón jársz és baziliszkuszon majd
Oroszlánkölykeket tiporsz szét és sárkányokat.

(Isten):

«Megszabadítom, mivelhogy bizalma
Bennem vagyon. Mivelhogy nevem ismeri,
Én fölmagasztalom.
Ha kiált hozzám, meghallom szavát,
Mellette lészek a szorongatásban,
Megóvom és dicsőségessé tészem.
Hosszú évekkel bőséggel megáldom,
És megmutatom neki üdvösségem».

Amit énekel az ember, az betölti eszét-szívét. Igy hát mi is bátorságosan indulunk a küzdelembe. Az Egyház a legerősebb fegyvert kínálja nekünk; nem más

A kép a 90. zsoltárt ábrázolja: Az Isten-gyermeke harci fölszerelésben vonul a küzdelembe. Minden oldalról nyilak suhannak, az elhullók jobbról és balról egyiptomiak (a liturgia szívesen ábrázol így), Isten keze az ő segítségének a jele, a befogó kör az isteni pajzs: Angyalok védik és viszik a küzdőt, s egyben befedik őt szárnyaikkal. Ő pedig félelem nélkül lépdel oroszlánok és sárkányok fölött.

ez, mint maga «a legszentebb Megváltó», akinek templomában vagyunk. Itt újra elevenen tudatunkba idézzük az ő oltalmát. Már a szentély kapuja előtt vár a ház ura, és bátorít minket: «Ha hozzám kiált, meghallom szavát, megóvom és dicsőségessé teszem, hosszú évekkel bőséggel megáldom.» *(intr.)* Ha majd ma fölajánláskor és áldozáskor az oltárhoz közeledünk (az oltár-Krisztus), világossá válik előttünk, hogy Krisztus a szent áldozatban a mi oltalmazó pajzsunk, a mi védőszárnyunk *(off. és comm.)*.

2. A szentmise (Invocabit) klasszikusan egyszerű és monumentális. A *bekezdés*-ben Krisztus fogad bennünket, mint bajtársait vígasztaló szóval: A böjti

A kép: A szentlecke a Jópásztorról szól, az evangélium pedig a népek pásztoráról az ítélet alkalmával. A kép egybekapcsolja a két gondolatot. A motívum Galla Placidia ravennai mausoleumából való. Ez a mozaik azt bizonyítja, hogy a régi keresztények a Jópásztor-motívumban paruzia-gondolatot láttak: Krisztus mennyei legelőn üdíti föl bárányait. Ezért a szavak: Jertek Atyám áldottai! amelyek itt a katechumenekre is vonatkoznak.

harc után jön a húsvét éjjele, a keresztség «dicsősége», és «a töltekezés az örök élettel». A *könyörgés* azt mondja, hogy «tisztítsa meg» az Isten az ő Egyházát a negyvennapi böjt által; ez hát nagytakarítás az Isten templomában. Egyben a tisztogatás két eszközét is megemlíti: az önmegtagadást és a jócselekedeteket. A *szentlecke* ünnepélyes meghívás és egyben az Egyház programmja a ránk váró időben. A mai nappal védőszárnyai alá veszi az Egyház a hitújoncokat; még ha az egész pokol szabadul is rájuk, ő megvédi őket, s az angyalok serege lesz kísérőjük. A *tractus* majdnem az egész 90. zsoltárt magában foglalja, mely bevezetés az evangéliumhoz. A két eucharisztikus körmenetben *(fölajánláskor* és *áldozáskor)* fölvonulunk Krisztus hősi harcára; Isten szárnya és pajzsa óv minket: az Eucharisztia.

Böjt első hetének hétfője.

Stáció Vasas Szent Péternél.

A böjti idő Jópásztora.

Minden új időszak kezdetén egy-egy Jópásztor-misével szolgál nekünk az Anyaszentegyház. (Figyeljük csak meg, a húsvét utáni 2. vasárnapon, pünkösd keddjén, majd a pünkösd utáni harmadik vasárnapon.) Az Úr Krisztus minden időszakban Jópásztorként áll elénk, még pedig mindig más és más módon. A régi Egyháznak is kedves ábrázolásai közé tartozott a Jópásztorról rajzolt kép: a temetők faláról, a bazilikák apszismozaikjáról szelíden tekintett le a hívőkre.

1. A hitújoncok. Ma van a hitújoncok oktatását megnyitó istentisztelet. (Az iskolai év Veni Sancte-

jával lehetne ezt összehasonlítani). A hittanulók ez alkalommal lépnek először az Úr elé. Micsoda tágranyílt szemekkel állnak oda és tekintenek a Jópásztor képére, aki ma nyájába sorozza őket is! Még nem nevezhetik magukat báránykáinak, hanem félénken, mint szolgák tekintenek föl Krisztusra, az ő Oltalmazójukra. *(intr.* és *grad.)* Milyen érthetővé válik számunkra a *könyörgés:* «Téríts magadhoz Üdvözítő Istenünk, és töltsd meg a lelkünket mennyei tanítással.» Figyeljük meg a beszélő személyek drámai váltakozását is: Az *introitus*ban a hitújoncok szólnak mint szolgák, az olvasmányban az Úr Krisztus szól hozzájuk mint pásztor: «Ime, én magam keresem föl juhaimat és meglátogatom őket.» Kimenti a pogányság karmai közül, és Izrael (az Egyház) dús legelőjére vezeti őket. A *gradualeban* megint a hittanulók szólalnak meg, még mindig mint szolgák, de félelmük már eltűnt. Az evangéliumban újból Krisztus szól, a pásztor; szeretettel hívja választott báránykáit az ő földi Isten-országába: «Jertek, Atyám áldottai.» A szentmise áldozati részében is, ahol inkább csak a hívők vannak jelen, folytatódik ez a drámaiság: Az *offertoriumban* a báránykák szólnak, *communiókor* meg újra a Jópásztor hívogat. A keresztelendő hitújoncok lelki buzgóságával vegyünk ma részt mi is a szentmisén.

2. A stáció: Vasas Szent Péternél. Templomunk, ahol ma lélekben mi is összegyűlünk, egyike a 25 ősi tituláris templomnak, melyek még a negyedik században épültek. Ebben már a negyedik század vége felé külön szentély állott Sz. Péter jeruzsálemi fogságának emlékezetére, és az 5. századtól kezdve egy vasláncot őriznek itt, az apostol bilincseit. A templom augusztus 1-én üli szentelési ünnepét, ezért Vasas-Szent Péter a neve ennek az ünnepnek. Úgylátszik, hogy a stáció-

templom befolyásolta a miseszövegek megválasztását: Péter, a Jópásztor első helyettese *(lecke* és *evang.);* az *evangélium:* «tömlöcben voltam»; az *oratio super populum* a «bűn kötelékeitől való szabadulásért» könyörög.

3. A szentmise (Sicut oculi). *Introitus:* Péter bilincseire gondolva a hittanulók (de velük mi is) mint bilincsbe vert szolgák lépnek Krisztus elé, és föltekintenek Uruk könyörülő kezére, hogy irgalmazzon nekik, és adja meg számukra a keresztség kegyelmét (igazi introitus). A *könyörgésben* «megtérésért» esdünk (a hittanulók, vezeklők és hívők számára), «hogy a negyvennapos böjt javunkra szolgáljon». A *szentlecke* és az *evangélium* szépen összeillenek. Mindkettő elsősorban a hittanulókat tartja szem előtt, de azért a hívőket is: a Jópásztor fölkeresi a tévelygőket, és «Izrael hegyeinek (az Egyház) dús legelőin táplálja őket» (Eucharisztia). Egyben kifejti a Jópásztor az ő böjti programmját is: «Az elveszetteket megkeresem, a tévelygőket visszavezetem (hitújoncok), a sebesülteket bekötözöm (vezeklők), a gyöngét megerősítem, a kövéret és erőset megőrzöm» (a hívők)... Ezekben a szavakban benne van az Egyház egész megújító böjti programmja. A *graduale:* «Oltalmazónk, tekints reánk», szépen kapcsolódik a szentleckéhez, mert a Jópásztor valóban oltalmazója bárányainak. Az *evangélium* az Úr második eljövetelének Jópásztor-képe. Két fontos tanítást viszünk magunkkal: 1. A felebaráti szeretet az ítélet mértéke. Emlékezzünk csak vissza arra, hogy az Anyaszentegyház ötvenedvasárnapon a szentleckében a szeretetet jelöli meg, mint böjti munkálkodásunk célját. 2. Mindenben Krisztust kell meglátnunk. Az Egyház Krisztust adja nekünk, az oltár az Úr Krisztus, az evangéliumban megjelenik és beszél hozzánk Krisztus, Krisztus a mi felebarátunk. Ha ezt egyszer mélyen átélnők, akkor értenők meg

igazán, hogy mi a liturgia. *Fölajánláskor* valóra váltjuk az Úr szavát: a szegényeknek szánt adományainkat Krisztus veszi át tőlünk. Ezenfelül emeljük tekintetünket tanulékonyan a Jópásztorra, hogy megértsük parancsait, elsősorban a nagy «mandatum»-ot a szeretetről. A *communio* megint klasszikus szöveg, melyet akkor értenénk meg teljesen, ha a szentáldozás kiszolgáltatása közben énekelnők.

Böjt első hetének keddje.

Stáció Sz. Anasztáziánál.

Isten útjai és az emberek útjai.

1. Alaphangulat. A böjt miséi nem egyöntetűek, nem egy korból valók. A legrégibbek persze a három «feriae legitimae», a hétfő, a szerda, és péntek szövegei. Ezek leginkább a hitújoncokat tartják szem előtt. A keddi, a csütörtöki és a szombati szövegek későbbi korból valók, és inkább tanító természetűek. Különféle motívumok csengenek ki belőlük: a szenvedés, töredelem, keresztény élet. Ez áll a mai miséről is. A kegyelem hatékonyságát kívánja ma elénktárni az Egyház. Az Isten kínálja kegyelmét, s nekünk fel kell azt használnunk; de vannak idők, mikor a kegyelem hatékonyabban működik, mint máskor. Akárcsak a természetben: nem lehet akármelyik nap vetni s akármely napon aratni. A tavasz való a vetésre, az ősz a betakarításra. A böjt ideje a lélek tavasza: ekkor hullanak igazán a lélekbe a kegyelem-magvak; most hát az a föladatunk, hogy a talajt előkészítsük és fogékonnyá tegyük (vesd hozzá a hatvanadvasárnapot). Ezt a gondolatot fogja meg a mai szentmise szövege.

Nyilván ez a gondolatmenete: használjátok fel a böjti időt vezeklők és hívők, mert az Isten most nagyon készségesen adja a kegyelmet. A kegyelem azután biztosan kifejti hatékonyságát: vagy gyógyít, vagy megkeményít, de tétlenül nem tér vissza. Ezt a hatékonyságát az evangélium illusztrálja: Jézus Jeuzsálembe érkezése is a kegyelem ideje volt, ennek megfelelően egyeseknek áldás, másoknak romlás. A farizeusok kimondják rá a halálos ítéletet, a vakok és sánták pedig köréje sereglenek és hozsannát kiáltanak feléje. Ezért hát megtisztítja az Úr a templomot, és rablók barlangjából imádság házává avatja. Amit a szentlecke tanít, és az evangelium képben tár elénk, annak kegyelemteljes valósággá kell válnia az Eucharisztiában a böjti idő folyamán. A böjti idő a kegyelemteljes idő, mikor «Isten nagyon is kész, hogy megbocsásson». Az Eucharisztia, a kegyelem esője most gazdagabban hull alá az égből. Jézus most újra bevonul a városba, hogy szenvedjen; megtisztítja templomát, az Egyházat, hogy az imádság háza, igaz áldozati hely legyen. Mi mindnyájan, kik gyermekek és vakok vagyunk, körülfogjuk az Urat, és lelkesen kiáltjuk a hozsannát.

2. Stációmotívum. Stáció Sz. Anasztáziánál. A stáció szentjéről, akit december 25-én ünneplünk, azt mondja a Martyrologium: «Az ura, Publius, durván és kegyetlenül bánt vele, de sokszoros vígasztalást és bátorítást nyert Sz. Chrysogonustól. Végül is kezét, lábát oszlophoz kötözték és tüzet gyújtottak körülötte. Igy szenvedett vértanuságot.» Stációtemploma egyike Róma ősrégi tituláris templomainak (4. század), még pedig egyetlen a régi pogány Róma közepében, ahol a Forum hatalmas emlékei mindent háttérbe szorítanak. A templom előtt igen látogatott vásártér volt két piaccal, ahol pénzváltó bódék is álltak. Ezen a moz-

galmas téren át vonult a körmenet a stációtemplomba, s valószínűleg ezért választották evangéliumi szakaszul a kereskedők kiűzését a templomból, és a szentlecke is ezért szól az emberek és az Isten útjairól.

3. A szentmise (Domine refugium) igazi *introitussal* indul. A 89. zsoltár a megváltatlan emberiség sóvárgó éneke: az örök Isten és a hamuval meghintett ember; egy nagy vágyó kiáltás a ragyogó húsvét után (imádkozd el az egész zsoltárt). A szentlecke felelet az introitusra; Izaiásból való, ő a mi böjthirdetőnk: «Keressétek az Urat, míg föltalálható, hívjátok segítségül, míg közel vagyon. Hagyja el útját az istentelen és térjen az Úrhoz, mert igen kész a megbocsátásra.» Kitárt karokkal vár a jó atya, hogy békecsókját adja. Nem valami gyenge intés ez a kegyelemre, hanem erős a vonzása, nem hiába jön le az égből. Csodaszép dallamú a *graduale:* imádságunk tömjénfüstként szálljon az égbe, karjaink kitárása a mi esti áldozatunk. Az *evangéliumban* világosan szemünk előtt állanak Isten útjai és az emberek útjai: Krisztus — templomgyalázó kereskedők; éneklő gyermekek — morgolódó zsidók. Az *offertoriumban* életútunk irányítását, «sorsunkat» az Úr kezébe tesszük, hogy így Isten tekintetének fénylő sugarától megvilágítva isteni életúttá változzanak. A *communio* (tulajdonképen az egész 4. zsoltár) határozottan elválasztja megtisztult életútunkat e világ fiainak gondolkozásától és magatartásától. Igen, a böjti idő arra való, hogy a mi bűnös emberi útjainkat egyenes isteni utakká változtassa.

A kép a kegyelem esőhullását ábrázolja, amiről a Szentlecke szól.

A NAGYBÖJTI KÁNTORBÖJT.

A nagyböjt idejére eső kántorböjt a legújabb eredetű a négy időszaki böjt közül, és nincs is az a jelentősége, mint a többi háromnak, hisz az egész nagyböjt úgyis az életmegújítás jegyében áll. Ez a három nap tehát: a szerda, péntek és szombat a böjtre való fölkészítést szolgálja, különleges bűnbánati napok a bűnbánat idején. A kántorhéten szerda Máriáé, a bensőség és lelki összeszedettség napja; péntek a töredelemé; szombat pedig, a régi időben a szombat éjtszaka, nagy hálaadó ünnep a szövetség megújításáért.

Kántorböjt szerdája.

Stáció Szűz Mária főtemplomában.

Mózes és Illés böjtölnek.

1. A böjthirdetők. Ma négy böjthirdető lép elénk: Krisztus, Mária, Mózes és Illés. Ők mondják el nekünk, hogyan kell böjtölnünk. Az elmult vasárnap evangéliumában láttuk, miként böjtölt Krisztus negyven napig, és mint kísértette meg őt ezután a gonoszlélek. A böjt és a megkísértés kapcsolatban állnak egymással. A böjt volt az előkészület a világ fejedelmével vívott küzdelemre. Ma a gonoszléleknek a lélek házába való betöréséről beszél az Úr. Krisztus megtanít bennünket a böjt jelentőségére az ördög és az alsóbb természet ellen való küzdelmünkben. «A testi böjt által elfojtod a szenvedélyeket» — mondja a böjti prefáció. Újra és újra jól vessük szívünkbe, hogy ez a főfeladatunk a böjti időben. Minden más gyakorlatunk értéktelen, ha a gonoszlelket le nem

győzzük. — M á r i a, mai áldozatunk karvezetőnője, azt hirdeti, hogy I s t e n a k a r a t á t k e l l m e g v a l ó s í t a n u n k. Az evangélium egészen alárendelt szerepben állítja őt ma elénk. Igen, Krisztus észre sem veszi anyját, hanem tanítványait karolja át, őket nevezi anyjának, testvéreinek, «ha az ő mennyei Atyja akaratát cselekszik». És Mária előttünk megy fölajánláskor és énekli: «Parancsaidról elmélkedem, szeretem azokat igen nagyon». Ajkáról egész életének jelmonda-

tát halljuk: Ime az Úr szolgáló leánya, legyen nekem a te ígéd szerint. — M ó z e s azt tanítja, hogy a böjt negyven napját mint az Istennel való egyesülés és az imádság idejét hasznosítsuk. A böjtölés és az imádság szépen kiegészítik egymást. Ha Istennel akarunk társalogni, akkor hallgasson a test, a világ és a természet. Nem éppen az Úr Krisztus mondja-e ezeket a titokzatos szavakat: «Ez a fajta (gonoszlélek) nem űzhető ki,

A kép a mai nap négy böjthirdetőjéről beszél: Mária, az Úr szolgálója Isten akaratának teljesítését hirdeti; Mózes felmegy az Isten hegyére és megkapja a törvénytáblákat; Illés a böjti idő pusztai vándorlására utal, de egyben az Istentől kapott táplálékra is; Krisztust a monogramm jelzi; ő az, aki legyőzi az erőst.

csak imádság és böjtölés által?» — Illés szintén böjtöl a pusztai vándorlás közben, és a mennyei eledeltől megerősítve jár negyven napig, míg el nem jut Isten hegyéig, Hórebig. A böjti idő kemény, pusztai út a húsvét hegye felé ; az élet is pusztai út, de a mennyország hegyére vezet. — Igy mind a négy böjthirdető más-más oldaláról mutatja meg nekünk ezt a kegyelemteljes időt : a böjt harc az ördög ellen, a böjt parancsteljesítés, a böjt imádság, a böjt a mi kemény életútunk.

Figyeljük meg azt is, hogyan kapcsolja össze a mai szentmise a három első böjti vasárnap eszmei tartalmát : a böjt első vasárnapján azt látjuk, hogy Krisztus 40 napig böjtöl, ugyanezt halljuk ma Mózesről és Illésről is ; a következő vasárnap azután mindhármukat együtt találjuk a megdicsőülésben. A liturgia ezzel azt emeli ki, hogy a törvény, a próféták és az evangélium is egy nagy igazságra tanítanak : A húsvét ünnepéhez vezető út (megdicsőülés útja) a negyvennapi böjtön keresztül vezet.

2. A stációtemplom a Sta. Maria Maggiore. Ősidőktől fogva mind a négy kántorszerdán a stációistentisztelet helye Róma legnagyobb Mária-temploma. Ez a bazilika a 4. századból származik ; III. Sixtusz pápa (431—440) alatt újjáépítették, és abból az alkalomból, hogy az efezusi zsinat (431) a Boldogságos Szűz igazi istenanyaságáról szóló határozatát meghozta, Szűz Mária tiszteletére szentelték. Nagyon valószínű, hogy a negyedik század második felében a négy kántorböjti időt újonnan rendezték, és már akkor a három nagy templomot: a S. Maria Maggiore-t, a 12 Szent Apostol templomát és a Sz. Péter-bazilikát jelölték ki a stációistentisztelet számára. Ma tehát a világ legnagyobb és legtiszteletreméltóbb Mária-templomába

zarándokolunk. Világosan felismerhető a vonatkozás a templom és a szentmise szövege között: az evangéliumban az Istenanya, mint az Egyház előképe szerepel, mint anyja mindazoknak, akik a mennyei Atya akaratát teljesítik; ő ilyen értelemben is anyja Krisztusnak.

3. A hitújoncok. Az előmise a hitújoncoknak is akar mondani valamit. Ha már Mózesnek és Illésnek a szent hegyre jutása a negyvennapi böjt után keresztségükre emlékeztette őket, az *evangélium* egész különlegesen az ő kiválasztásukról szól. Isten elveti a választott népet. Helyükbe a pogányok nyernek meghívást. Többé nem a test szerinti származás, hanem a belső lelkület különbözteti meg az embereket: «Aki Atyám akaratát cselekszi». Ez a hittanulók elszánt elhatározása: az Atya akaratát kívánják teljesíteni. Szakítani akarnak azzal, amit eddig szerettek, új életet akarnak kezdeni. Igy találnak Krisztusra, kinek testvérei lesznek, és benne és általa egymás testvérei és nővérei, azaz isteni, szent család, melynek ölébe van letéve a kegyelem és üdvösség gazdagsága. «Ninive férfiai (a pogányok) az ítéletben ez ellen a nemzetség ellen (Izrael választott népe ellen) támadnak, és kárhoztatni fogják azt.» Igy hát a pogányok és a hittanulók a választott nép, a kegyelem népe, az áldás örököse. Ám éppen a választott nép sorsa komoly figyelmeztetés a hittanulóknak, hogy teljes hűséggel méltókká tegyék magukat hivatásukra.

Böjt első heténck csütörtöke.

Stáció Sz. Lőrincnél Panepernában.

A kananeus asszony a vezeklők képe.

1. A töredelem hirdetői. A csütörtöki misék a böjti idő során egészen különleges típust alkotnak, kifejezetten töredelmi napok, melyek a vezeklőkre vannak figyelemmel. (A 8. században, amikor ezek a szövegek keletkeztek, a vezeklés gyakorlata igen kifejlett volt, és az egész böjti időnek jellegén uralkodott.) Az evangélium a vezeklők megható képét tárja elénk: Míg «a gyermekek» (a hívők) benn a templomban a szent áldozatban részesedve eszik az áldozati kenyeret, addig «a kutyák», a vezeklők, kinn állnak a templom kapuja előtt, és várakoznak, míg nekik is hull morzsa az Úr asztaláról.

Öltsük hát magunkra a vezeklők ruháját, és álljunk oda a templomkapuba a vezeklők közé. A töredelem három hirdetője szól majd hozzánk: Sz. Lőrinc, Ezekiel és a kananeus asszony. Sz. Lőrinc a karvezetőnk s egyben a stáció szentje. Ott látjuk őt a tüzes rostélyon, s örömmel viseli ezt a kínt, úgy, hogy megszégyeníti kínzóit! És ő így szól most hozzám: A te rostélyod az élet a maga akadályaival, áldozataival, nehézségeivel. Tarts ki ezen a rostélyon. Remekelj életeddel, légy megelégedett, örülj neki. Az élet terheinek helyes viselése a leghatékonyabb vezeklés. Mit is mond az apostol a vasárnapi, programmul szolgáló szentleckében? Mutassuk magunkat Isten szolgáinak az élet minden helyzetében. — Ezekiel, a próféta és töredelemhirdető szintén a lelkiismeretemhez szól: Ne mentegesd magad másokkal, vállald becsülettel a

felelősséget hibáidért. Ádám napjaira visszamenő emberi gyöngeség az, mely a hibát, a vétket másra tolja: Ádám az asszonyra, az asszony a kígyóra. Bizonyos, hogy az Úr minden enyhítő körülményt számba vesz, ám te légy szigorú, kíméletlen bírája magadnak. Magammal szemben szigorú, másokkal szemben gyengéd, méltányos: ez legyen alapelved. — A kánaneus nő kedves szereplője a liturgiának. Az Egyház megtette a vezeklők példaképének. Mit hirdet ő nekünk? Azt, hogy állhatatosak legyünk a kérésben, s alázatosak a töredelemben. Nem kedvetlenedik el, még ha az Úr figyelemre se méltatja, szóra se érdemesíti őt. Az ilyen állhatatosság már magában véve nagy alázat. Hogyan fogadja a megaláztatást? Az Úr Jézus a kutyákhoz hasonlítja őt. Ő meg átveszi ezt a hasonlatot, és kérése indokolásául használja fel: Igen, kutyának érzem magam, meg is elégszem a morzsákkal, amelyek a fiak asztaláról lehullanak. Ezzel igen jól levizsgázott: aki önmagát megalázza, felmagasztaltatik. A tanulság ebből: alázatos töredelemre van szükség! Igy nyitunk rá minden bajunk gyökerére, így küzdjük le érzékenységünket, becsvágyunkat büszkeségünket.

A két kísérő ének napkeltére és napnyugtára az evangéliumi jelenet kezdetét és végét ismétli meg: «Ime, egy kánaáni asszony, aki ama vidékről kijött, kiálta, mondván neki: Könyörülj rajtam, Uram, Dávidnak fia!» *(a Bened. antifonája);* «Oh asszony! nagy a te hited, legyen neked, amint kívánod». *(a Magn. antifónája).* Ezzel azt akarja nekünk mondani az Egyház, hogy legyen ma egész nap a mi lelkünk a kánaáni asszony; reggel hasson át minket az ő segítség után való sóvárgása, este az ő erős hite. Ma is kapunk a zsolozsmában egy igen szép saját *responsoriumot,* mely

az evangéliumi szakaszhoz kapcsolódik (kivételes eset ez, ritkán fordul elő a nagyböjtben): «Keseregnék, ha nem tudnám, hogy mennyire irgalmas vagy te, Uram! Te mondottad: Nem kívánom a bűnös halálát, hanem inkább, hogy megtérjen és éljen. A kananeus nőt meg a vámost is meghívtad bűnbánatra. Amily nagy volt szívem fájdalma, oly nagy most vigasztalása, mely lelkemet megörvendezteti». *(Resp.)*

2. Stációmotivum. A stáció Sz. Lőrincnél, Panepernában van. Ősi hagyomány szerint ezen a helyen szenvedett vértanuságot a tüzes rostélyon Sz. Lőrinc; az altemplomot mint a vértanusága helyét különös tiszteletben részesítik. A csütörtöki stációistentisztelet bevezetése óta (II. Gergely alatt; a 7. század vége felé) ezen a napon itt mutatták be az áldozatot. A stáció természetesen hatással volt a szentmise szövegeinek a kiválasztására. Az első három énekrész vonatkozásban van a stáció szentjével: a böjti időben szokatlan *introitus* a szent dicsőséges vértanuhalálát zengi (Sz. Lőrinc ünnepén, aug. 10-én ugyanez az introitus). Hozzá még a stációtemplom is híres volt szépségéről. Az introitust tehát úgy foghatjuk fel, mint a belépő ajkán fölhangzó csodálkozó felkiáltást. A «confessio» szó a régieknél mást jelentett (kb. az az értelme: hitvallás-hely)! Az egész zsoltár Isten nagyságát magasztalja; igen szívesen dicsőítették Isten nagyságát az ő szentjeiben. A *graduale* is stációszentünkre gondol: a 16. zsoltár egyik versét adja a szent ajkára, miközben hitéért szenved: «Mint szemed fényét oltalmazz meg engem: fedezz el szárnyad árnyékával engem. Arcodról jöjjön igazság nekem, szemeid látják ártatlan ügyem». A fölajánlási menetben együtt megyünk Sz. Lőrinccel, hogy részt vegyünk Krisztus áldozatában. Az *offertorium* szövege is reá vonatkozik (vér-

tanuságának aktáiban szó van arról, hogy egy angyal vigasztalta meg őt a tüzes rostélyon és törölte le verejtékét). Sz. Lőrinc már hetvenedvasárnapon is mint böjti prédikátor az Úr szőlőjének harcos munkásaként állott előttünk. Minden nap imádkozzuk a szentmise után végzett hálaadásban: «engedd, kérünk, hogy Sz. Lőrinchez hasonlóan, ki erőt vett a tűz lángján, mi is legyőzzük magunkban a szenvedélyek lángjait». Példaképünk és pártfogónk tehát a töredelem és a böjt idején: ezért ha egyszer a megpróbáltatás rostélyára kerülünk, legyünk állhatatosak.

3. Eucharisztia. Csütörtök lévén, az Egyház külön megemlékezik a mai napon az Eucharisztia kegyelmi kenyeréről, és ez a gondolat végigvonul az egész misén. Ha már egyszer a kanaánita asszony is a morzsákról beszél, melyek lehullanak az Úr gyermekeinek asztaláról, gondoljunk mi az Isten-gyermekeinek kenyerére, akik olyan szerencsések, hogy most a böjti időben éppen ezzel erősíthetik magukban az isteni életet, míg a vezeklők nem részesedhetnek belőle. Minthogy a vezeklőknek az evangélium után el kellett hagyniok a templomot, a hívők annál inkább gondoltak most, a *fölajánlási körmenetkor* erre a kegyelmi kenyérre. Ezért éneklik a régi áldozási zsoltárt az ismert antifónával: «Izleljétek meg, és lássátok timagatok, mily édes az Úr». Az áldozási ének *(communio)* meg azt zengi: «A kenyér, amelyet én adok, az én testem a világ életéért». A *népért mondott könyörgésben* pedig azért esd a pap: «Hogy ezt az égi áldozati ételt, amelyet oly gyakran veszünk magunkhoz, szívből szeretni tudjuk».

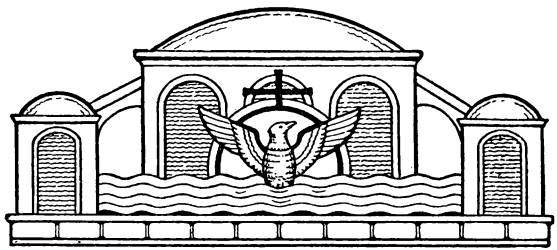

Kántorböjt péntekje.

Stáció a 12 szent Apostolnál.

Lásd, meggyógyultál; többé ne vétkezzél.

Krisztus a hittanulók, a vezeklők és a hívők «Üdvözítője». A bénához vagyunk hasonlóak, és az Egyház tavában (keresztség és Eucharisztia) Krisztus gyógyít meg bennünket.

1. Stációmotívum. Amint már az adventi kántorböjttel kapcsolatban hallottuk, kántorpénteken a stációistentiszteletet a legrégibb időktől kezdve a 12 Apostol bazilikájában végezték. Grisar úgy véli, hogy ez volt a római vezeklő-templom, a rekonciliáció temploma. Mindenesetre feltűnő, hogy három kántorpénteken kifejezetten bűnbánatra szólító evangéliumot

A kép az evangéliumban szereplő Siloe tavát mutatja be szimbolikusan, mely a keresztség jelképe; ezt most kapcsolatba hozza az offertoriummal, ahol azt olvassuk: «A saséhoz hasonlóan megújul ifjúságod». A keresztség vizében és az Eucharisztiában újul meg az Egyházban (5 csarnok) a mi kegyelmi életünk. A sas ősrégi szimbolum, de mégis kevésbbé ismert, mert nem a római, hanem inkább a kopt liturgikus művészetben található. A 12 kő a 12 szent apostol stáció-templomára utal.

hallunk, és a húsvét utáni csütörtökön, mikor ugyancsak itt van a stáció, a bűnbánó Magdolnáról szól az evangélium.

Az Egyház többféleképen hirdeti ma nekünk a töredelmet. Előttünk áll a 12 apostol; ők is a bűnbánat hirdetői, különösen a két első: Péter, kinek orcájáról a bűnbánat könnyei csorogtak, és Pál, aki példaképünk a megtérésben való hűségben. Ebben a templomban nyugszik Jakab és Fülöp apostol teste is. Az ifjabb Jakab az imádság és a böjt embere volt. Gyakorlatilag minden egyes kántorpénteket a töredelem napjává avathatnánk, amikor számot adunk az elmult negyedévről.

2. A vezeklők és hittanulók. Nem könnyű eldönteni, hogy a két csoport közül melyikhez szól ma inkább az Egyház: a vezeklőkhöz-e, avagy a hittanulókhoz. Mégis éppen a kántornapra való tekintettel a töredelem motívuma erősebben jut kifejezésre. Igy hát ma mi is a vezeklők közé állunk. Ezekiel próféta igen hatásos vigasztaló és intő bűnnánati beszédet intéz hozzánk: Isten irgalmas, Isten igazságos. Isten nem ismer emberi tekinteteket, a töredelmező bűneit elfelejti, és elveti azt, aki igaz volt ugyan, de letért az igaz útról és elvesztegette az isteni életet. Az evangélium igen szép misztérium-cselekményt tár elénk. A világ egy nagy kórház, benne fekszik az emberiség az eredeti bűn átkával és a sokféle személyes vétek súlyával terhelten. A csodálatos gyógyító az Egyház, a keresztség és az eucharisztia örökké frissen buzgó forrásaival, melyek Krisztus keresztjéből fakadnak. Krisztus, az isteni orvos meglátogatja a magukkal tehetetlen, megváltásra szoruló betegeket, áthalad a csarnokokon, és talál ott egyet, — én vagyok az — akit megkérdez: akarsz-e meggyógyulni? Igy adott

nekem Krisztus a keresztségben új, isteni életet, s minduntalan megújítja azt az ő Egyházában. Most, a böjt idején megint az Egyházhoz jövök gyöngeségeimtől, gyarlóságaimtól való szabadulásért, gyógyulásért esdve, s itt ér engem az Úr intő szava: «Meggyógyultál, többé ne vétkezz, nehogy valami rosszabb történjék veled!» Az Eucharisztia üdvözítő forrásában lelkem kegyelmi ifjúsága megújul és felvirul.

3. A szentmise (De necessitatibus). Mindjárt az *introitus* a 24. zsoltár komoly, töredelemtől áradó szavait zengi: «Nézd megalázottságomat és szenvedésemet, bocsásd meg minden vétkemet.» Halljuk a beteg kiáltását (s a beteg mi vagyunk). A *szentleckében* a böjti prédikátor, Ezekiel próféta két rövid mondatot vés szívünkbe, egy vígasztaló és egy intő szózatot: «Isten megbocsátja minden bűnödet, ha komolyan megtérsz; Isten elveti az igazat, ha letér a jó útról». Farizeusi módon nem biztosíthatjuk magunknak az üdvösséget: mit sem ér a korábbi érdemekre való hivatkozás. A *graduale* összekapcsolja a két olvasmányt: gyógyulásért és igaz életért könyörög. Az *evangélium* klasszikus példája a misztériumcselekménynek. A beteg ember te vagy, a gyógyulás szombatja a nagyszombatnak húsvétra virradó éjjele, amelyet ma elővételezünk a szent áldozatban. Az evangéliumban válik világossá, hogy e két szentség: a keresztség és az Eucharisztia összetartoznak, húsvéti szentségek, a bűnös emberből új, bűntől mentes embert formálnak. A keresztségnek és az Eucharisztiának ugyanaz a célja, ugyanaz az értéke. A keresztségben csírában kapja meg az ember a megszentelő kegyelmet, az Eucharisztiában pedig kiteljesedésében. Egészen egyre megy, hogy a keresztkúthoz, vagy a szentmiséhez járul valaki, mindegyik alkalommal a megváltás kegyelmében részesedik. Ez

a megállapítás nagyon fontos a böjti misék helyes megértése szempontjából. *Fölajánlás*kor megilletődötten mondunk hálát keresztségünk és meghívásunk kegyelméért. A szent áldozatban, mint keresztségünk alkalmával «új, viruló» ifjúságot nyerünk; igen szépek az offertoriumversek az ismétlendő résszel: «Megújul, mint a sasé, ifjúságod.» *Communió*kor bár a bűnbánati zsoltár (6. zsolt.) hangzik föl ajkunkon, de áthatja ezt a szabadulás és megbocsátás tudata. Krisztust hordjuk magunkban, jelenléte üdvösségünk valamennyi ellenségét tönkreteszi. A meggyógyított betegnek is az a hangulata, amit a zsoltár igen szépen fejez ki: «beteg vagyok, gyógyíts meg engem . . . könnyeimmel öntözöm fekvőhelyem.»

Kántorböjt szombatja.

Stáció Sz. Péternél.

A húsvéti fény ragyog föl a böjti éjtszakában.

1. A kántorböjt megülése. Mi már alig sejtjük, milyen fölemelő ünnepség volt a régi egyházban a kántorböjti istentisztelet. Egésznapos szigorú böjtölés után szombaton este összegyülekeztek a keresztények Sz. Péter sírjánál, az egész éjtszakát imádságban, szent olvasmányok és éneklés között töltötték el és vasárnap korán reggel megülték az Eucharisztiát. Ezalatt ment végbe a papszentelés is. A sötét éjtszakában fényesen kivilágított templom, a nagyszámban összegyűlt hívősereg, az egész papság, mely a pápa személye körül csoportosult, a kar mennyei éneke, a Sz. Péter sírjánál felszálló illatos tömjénfüst szolgáltatta a méltó keretet a kántorböjt ünnepléséhez. Ma van a nagy

hálaadás napja az elmúlt negyedév jótéteményeiért, ami egyúttal az Istennel való szövetség megújításának is a napja. Nagy Sz. Leó († 641) legtöbb kántorböjti homiliáját ezekkel a szavakkal fejezi be: «Szerdán és pénteken böjtöljünk, szombaton pedig Sz. Péternél vigiliát üljünk.» Azt is tudjuk, hogy ugyanez a Nagy Sz. Leó pápa a mai napon evangélium-magyarázó szentbeszédet mondott Krisztus Urunk színeváltozásáról. Az Egyház tehát legalábbis 1500 esztendeje mondja a mostani miseszövegünket ezen a napon Sz. Péter stációtemplomában.

2. A szentmise (Intret). A mai ünnep az ősegyházban nem annyira a hitújoncoké volt, mint inkább a hívő közösségé, mely kegyelmi hivatásában akart megszilárdulni. A keresztények ma hozták el böjti áldozatukat («a tizedet», *1. olv.*). A szentmise könyörgései az éjtszakából ragyogó reggelre vezetnek: a bűntudat éjtszakájából a megtisztult élet napfényére; a böjti idő éjtszakájából a húsvét-reggelre; a földi élet éjtszakájából a megdicsőült Úr ragyogó új eljövetelére. A szentmise elővételezett húsvétünneplés (egyike a legszebbeknek az egész év folyamán). Az *introitus*ban imádságunk hárfáján a legmélyebb húrokat pendítjük meg: «Intret»: *(introitus)* éjjel-nappal kiáltok előtted. Éjtszaka van hangulatban, a szívben és a valóságban. A 87. zsoltárt a maga egészében kellene itt elimádkoznunk; ez a legkomorabb az egész Zsoltároskönyvben. Ám a rákövetkező olvasmányok szép kibontakozást mutatnak: Először az első két olvasmányban az Isten szól hozzánk: miként a sas a fiókáit a Nap felé csalogatja, úgy hív föl minket magához az Úr; a következő két olvasmányban bensőségesen vágyódó könyörgéssel felelünk erre; az ötödik olvasmányban pedig már fölragyog a hajnal. A tulajdonképeni szentlecke az igazi

keresztény eszményképét rajzolja meg, és az evangéliumban a megdicsőült Úr alakjában a húsvéti Nap ragyog!

Az *első olvasmányban* megújítjuk Istennel a szövetséget. «Ma én az Urat választottam, hogy az én Istenem legyen, ma engem az Úr is kiválasztott, hogy az ő szent nemzete legyek.» (Igen bensőséges az egész szöveg.) A *2. olvasmány* is szép: Isten ígéretét halljuk: ha hűek maradunk hozzá, legyőzhetetlenekké válunk: «Minden föld, amit csak lábatok tapos, tiétek lesz». Bárcsak tudatában lennénk erőnknek! Senki és semmi sem árthat nekünk, ha hűséges gyermekei marad unk

A kép: A szentmise az éjtszakából reggelre, és húsvéti fényességre vezet. Ezt akarja a kép ábrázolni. Isten, miként a sas fiókáit, visz bennünket a fény felé. Alul a stáció templomot, a régi Sz. Péter-bazilikát látjuk. «Ostende nobis lucem — Mutasd meg nekünk a fényt» (4. olvasmány), ez a kép fölírása, ezt is fejezi ki.

Istennek. Az egyetlen ellenség a bűn. A *második könyörgés* szépen kéri, hogy a szerencsében alázatosak és a bajok közepette bizalommal teljesek lehessünk. Isten kettős ígéretére az Egyház a következő két olvasmánnyal válaszol. A *3. olvasmány* a hívő közösség bensőséges fölajánlása. Éppen ebben látjuk, hogy a kántorszombat a nagy negyedéves hálaáldozat volt. A *4. olvasmány* a breviáriumot imádkozó előtt jól ismerős, minden szombaton imádkozzuk a laudesben mint Canticum-ot; vággyal teli könyörgés ez az Egyház terjedéséért s egyben paruzia-imádság is: «Mutasd meg nekünk a te könyörületességed fényességét (a böjti időn keresztül a húsvéti ünnephez), siettesd az időt, és emlékezz a végre» (az éjtszaka idejét a régi Egyház az Úr eljövetelére irányuló, vagyis paruzia-gondolatokkal töltötte ki). Még mindig éjtszaka van, az «esti áldozat» ideje *(graduale)*. De már dereng, a negyedik könyörgés jószándék-keltés az éppen kezdődő új napra: «Kérünk téged, Úr Isten, előzd meg tetteinket sugallataiddal és kíséred segítségeddel . . .» Az *5. olvasmány* a himnusszal már a laudes imádsága, a három ifjú a tüzes kemencében a régi egyházban a föltámadás előképe volt; már elérkezett a laudes ideje, a himnusz a föltámadás éneke. Most már megvirradt a nap. A *6. olvasmányban* Sz. Pál szól kedves hívő közösségéhez — az Egyház a keresztény élet tükrét tartja elénk benne: «Örvendezzetek, szüntelen imádkozzatok, legyetek egymás iránt hálával!» Nagy Maranatha-val (jöjj el, Urunk) végződik, ami az Úr második eljövetele után való vágy kiáltása. A *tractus* az egész emberiség magasztaló szava. És íme, most a hegyek fölé emelkedik a Nap, az eucharisztikus Nap — a húsvéti Nap. Micsoda látomás ez: egyszerre a *húsvét* és a *paruzia!* A megdicsőült Úr áll a reá váró közösség előtt: ezt jelenti az Úr színeváltozásáról szóló

evangélium. Ez a célja a nagyböjtnek is : saját átváltozásunk és megdicsőülésünk a keresztség és az Oltáriszentség által. Dolgozzunk fáradhatatlanul, «hogy mind lelkünket, mind testünket feddhetetlenül őrizzük meg a mi Urunk Jézus Krisztusnak eljövetelére.» Az evangélium majd az áldozatban válik valósággá, benne már most elővételezzük a húsvétet és Krisztus második eljövetelét. A szentmisét Sz. Péter sírjánál mutatjuk be ; itt van ő közöttünk, vele együtt veszünk részt Urunk színeváltozásában, és vele együtt mondjuk : «Jó nekünk itt lenni . . .» Ő átélte az Olajfákhegyének éjtszakáját, de látta a táborhegyi színeváltozást is, éjtszakát virrasztott át a bánat keserű könnyei között, de halálában elérte a megdicsőülést is. Ő könyörögjön értünk, hogy mi is a böjt éjtszakája után itt és a másvilágon is megdicsőülést hozó húsvétra virradjunk. Első tekintetre zavarhatna minket, hogy a Tábor-hegyére való ezen fölséges fölemelkedésünk után, az *offertorium*ban megint a komor 87. zsoltárt halljuk. Mindazáltal ez igen helyénvaló. A színeváltozás jelenete a tanítványokat az Úr szenvedésére akarta előkészíteni. Nekik nemcsak a Táborra, hanem a Kálváriára is követniök kellett az Urat. A táborhegyi élmény csak fölcsillanás volt. Így vagyunk mi is. A szentmiseáldozatban most mi is a Golgotára megyünk. Az a hangulat, amelybe minket az introitus helyezett, most rásegít arra, hogy tudjunk mi is meghalni Krisztussal. A *communio* is az ellenség fölött elhangzó ítéletről szól, tehát ez is előkép az Úr szenvedéséhez. A mi segítségkiáltásunk Ahhoz, akit most magunkban hordunk, hogy mentsen meg minket üdvünk ellenségeitől.

3. A nagyböjt fölépítése. Első tekintetre úgy tűnik fel, hogy az Urunk színeváltozását elbeszélő evangélium nem illik bele a böjti időbe. De nehogy

helytelen következtetéseket vonjunk és valami olyasmit magyarázzunk bele a dologba, ami a liturgikus elgondolástól teljesen idegen, röviden kiemeljük a legősibb böjti miseszövegek gondolatmenetét. Ezek a misék: böjt első vasárnapja, kántorböjt szerdája és szombatja. Ez a három nap a legvilágosabban elénk tárja, hogy milyen szerves gondolati összefüggésre törekedett az Egyház:

Böjt első vasárnapja: Krisztus böjtöl 40 napig, megkísérti őt a gonoszlélek, legyőzi a gonoszt, angyalok jönnek szolgálatára.

Kántorböjt szerdája: Mózes és Illés 40 napig böjtölnek a szent hegyen a pusztában, Mózes megkapja a törvényt, Illés eljut az Úr hegyére.

Kántorböjt szombatja: Krisztus, Mózes, Illés a színváltozás hegyén.

További belső összefüggés:

Böjt első vasárnapja: Krisztus mondja: «Uradat, Istenedet imádjad és csak neki szolgálj!»

Kántorböjt szerdája: «Aki az én Atyám akaratát cselekszi, az az én testvérem, nővérem, anyám.»

Kántorböjt szombatja: «Ez az én szerelmes fiam, kiben kedvem telik, őt hallgassátok.»

Mire tanít bennünket ez az összefüggés? Négy szempontot vegyünk tekintetbe:

a) Krisztus, Mózes, Illés 40 napig böjtölnek.

b) Ez a böjt előkészület a kísértésre, az Istennel való társalgásra, a pusztai vándorlásra.

c) Közös vonás: Isten-szolgálat.

d) Cél: a megdicsőülés.

Itt áll hát előttünk a böjt filozófiája. A böjt hatalmas eszköz, mely fölkészít bennünket a nehéz keresztényi életre (mely kísértésekből, pusztai vándorlásból, de Istennel való társalgásból is áll). A böjt Isten szolgá-

latára segít és elvezet a végső célhoz, a megdicsőüléshez. Klasszikus szépséggel fejezi ki ezt a böjti prefáció: «A testi böjt által a bűnöket elnyomod, a lelket fölemeled, erőt adsz és gazdagon jutalmazol.»

A BÖJT MÁSODIK HETE.

A régi időben a kántorböjt szombatjára következő vasárnapnak nem volt liturgája. Mikor később az éjtszakai kántorböjti istentisztelet szombat reggelre került, a vasárnap számára szükséges miseszöveget az előző hét szövegeiből állították össze. (Az énekrészek szerdáról, az evangélium szombatról való). Ez a vasárnapi mise tehát nem szolgáltathatja számunkra a következő hét vezérgondolatát. Ellenkezőleg, a kántorböjt éjtszakáján elénk tárt táborhegyi élmény után mind mélyebben visz be bennünket az Egyház a szenvedés gondolatába. A következő hét három legrégibb miséjében (hétfő, szerda, péntek) különös erővel cseng

a szenvedés motívuma. Ez megerősíti a színváltozásról vallott véleményünket. A szóbajövő misék (szerda némileg kivétel) egységesek, és klasszikus szépségűek.

A következő hét főgondolatai: Hétfő: Krisztus fölkészül szenvedésére («Én elmegyek» — «Ha fölmagasztaljátok az emberfiát» — a közbenjáró Dániel). — Szerda: Az Egyház (Sz. Cecilia alakjában) «Krisztus kelyhéhez» vezet minket — Eszter (az Egyház) közbenjáró imádsága. — Péntek: Egyiptomi József és a gonosz szőlőmunkások képében az Egyház a szenvedésre utal. A kedd miséje Krisztust mint az alázatosság tanítómesterét állítja elénk. — Csütörtökön és szombaton pedig a vezeklőkről hallunk (a szegény Lázár és a tékozló fiú hasonlata).

Böjt második vasárnapja.

Stáció Szűz Máriánál in Domnica.

Ez az Isten akarata, hogy szentek legyetek.

A mai vasárnap a kántorböjti napok összefoglalása. Az Anyaszentegyház mindazoknak, akik a hét folyamán nem tudtak belekapcsolódni ebbe az ősi tiszteletreméltó ünneplésbe, alkalmat akar nyujtani annak utólagos megülésére. Egyben ez a vasárnap nagy felbátorítás is akar lenni számunkra a böjti küzdelemre. Az Úr meghív bennünket, hogy kövessük őt a szenvedés útján, hogy elérjük a közös célt: a húsvéti megdicsőülést.

1. A színváltozás. Már korábban láttuk, hogy az Úr szineváltozásáról szóló *evangélium* számunkra nemcsak tanítás, hanem beszédes képe is a szentmisének. Feltárja előttünk a böjti munka cél-

ját: Miként a titokzatos Krisztus az ő titokzatos testének tagjaiban 40 napon át böjtöl, és így erőt nyer a gonoszlélekkel szembeni győzelmes harcra, úgy éppen böjtölése által előkészíti megdicsőülését is. A fő mindenben követik a tagok. De az evangéliumi szakaszok nemcsak egyszerű tanítást kívánnak nekünk nyujtani, azok egyben miszteriumcselekmények is, tudniillik jelképezik számunkra és kimondják azt, ami a szent áldozatban kegyelemteljesen végbemegy. Mert mi is történik itt? A szentmisében megjelenik Krisztus, mégpedig a megdicsőült Krisztus, aki «az Atya jobbján ül». Mi persze csupán hitünk szemeivel látjuk őt. A szentmisében megjelenik Mózes és Illés is, t. i. a törvény és a próféták, és tanubizonyságot tesznek arról, hogy a szentmise beteljesedése annak, amit ők előképeztek és megjövendöltek. A szentmisében Mózes és Illés nemcsupán beszélgetnek az Úr haláláról, hanem ez valóban megjeleníttetik szemeink előtt. Mi pedig ott állunk a színváltozás misztikus hegyén, miként Péter, és mondjuk: Uram, jó nekünk itt lenni. Sőt mi nemcsak tanui vagyunk a színváltozásnak, hanem a szentáldozatban résztvéve magunk is átváltozunk. Az Eucharisztia hatalmas eszköze a lélek színeváltozásának. Az Eucharisztiában való részesedés által építgetjük azt a sátort, sőt az örökkévalóság templomát, ahol majd boldogan fogunk lakni Krisztussal, Mózessel és Illéssel együtt.

2. A szentmise (Reminiscere). A mise későbbi eredetű, s így a Sta Maria in Domnica-templom is későbbi korból való. A régi római «diakonia»-k (szegényházak) egyikének temploma volt ez; az ilyen diakoniák mellett ugyanis mindig templom is épült. Ma tehát a Szűzanyához zarándokolunk, kiben a színében átváltozott Krisztus ragyogása a legszebben tük-

röződik. A szentmise szövege mai összeállításában három gondolatmenetet nyujt: Az első mélységes De profundis (az *introitus*tól az *orációig*), a következő felülről jövő szózat, mely a magasba hív *(szentlecke* és *evangélium)* és végül örvendező követése a szózatnak *(offertorium* és *communio).*

a) De profundis. A szentmise három első szövegrészében (introitus, oráció, graduale) hatalmas bűntudat tör föl. Az *introitus* kiáltás a könyörülő Istenhez. Az emberiség ellensége uralkodik a mi alsóbb természetünkön. Nagy a léleknek bűn-okozta nyomora, de ugyancsak nagy a megváltás után való sóvárgása is. Jól kapcsolódik ez a bensőséges bűnbánó könyörgés a lépcsőimádság confiteorjához, amelyet éppen a böjti időben figyelemre kell méltatnunk; ez a vezeklők imádsága volt. A sóvárgó Kyrie ugyanebben a gondolatkörben mozog. S ugyancsak efféle kéréseket és érzésfeltöréseket tartalmaz az *oráció* is: erőnk cserben hagy; gyengeségünk tudata a javulás előfeltétele. Kettős arcvonal ellen kell küzdenünk, helyesebben kettős arcvonallal, a külső és belső ellenséggel szemben szorulunk rá Isten segítségére. Kettős az ellenség: az egyik bent van a szív várában (az én), a másik körülötte settenkedik (az ördög, a világ). Egész különlegesen veszedelmes ellenség a belső ellenség. Ehhez a gondolatlánchoz utolsó szemként kapcsolódik a *graduale:* élénken festi le a bűn nyomorúságát: «Szorongás fogta el szívemet, szükségeimből ments meg engem, Uram. Tekintsd nyomorúságomat és bajomat, bocsásd meg minden bűnömet».

b) Erre a De profundis-ra égből jövő, tisztán csengő hang felel a *lecké*ben és az *evangélium*ban. A *szentlecke* a szép thessalonikai levélnek egy részlete. Thessalonika kedves hívő községe volt Sz. Pálnak, és

anyai szeretet szól ebből a levélből is. Most azonban maga az Anyaszentegyház szói hozzánk ugyanezzel a szeretettel. Int és kér bennünket, hogy Istennek tetsző életmódot folytassunk, s egyre jobban haladjunk az erényekben és tökéletességben. És most olyat mond, aminek az egész héten felénk kell csengenie : «A z a z I s t e n a k a r a t a, h o g y s z e n t e k l e g y e t e k !» Ezért van a megváltás, ez az Egyház feladata ; a keresztség, Eucharisztia, bérmálás, minden szentség s más kegyelemeszközök is arra szolgálnak, hogy megszenteljenek minket. Mit jelent szentnek lenni? Annyit jelent, hogy megvan bennünk az istengyermekség kegyelme, hogy részesedünk Krisztus isteni életében, hogy végül a kegyelem birtokában megdicsőülés legyen a sorsunk. Szentté lettünk a keresztség által, s újra és újra megszentel minket az Eucharisztia. Istentől való a mi szentségünk, csakis ő tud megszentelni és a megszentelt lelket a szentségben megtartani. De megszentelésünk útját nekünk is egyengetnünk kell. A szentlecke két ilyen útra mutat : az egyik a tisztaság, a másik az igazságosság. Annak a léleknek, amelyet Isten megszentelni kíván, tisztán és szemérmesen kell élnie ; a tisztátalanság szétrombolja a szentséget. De Isten emellett még azt is megkívánja, hogy jártunkbankeltünkben igazak és igazságosak legyünk. Ez megint reformprogramm, amelyet az Egyház ad elénk. Az Egyháznak ez az intése kettős érzést vált ki belőlünk. Először egy újabb panaszt *(graduale):* ó, mily messzire vagyok még attól az ideáltól, amelyet az Egyház elémszab ; tekintsd, Uram, nyomorúságomat, fájdalmamat. De fölülkerekedünk a mélységbe lehúzó hangulaton, és áldjuk az Istent, mert nekünk is adja kegyelmét, melylyel az életszentséget elérhetjük. Éppen ezért (a *tractus*ban) fölzeng ajkunkon az örvendező dicsérő ének :

«Boldogok, akik megtartják törvényedet és minden időben parancsolatodat cselekszik». Természetesen az életszentségre egyedül csak Általa jutunk el, akire húsvéti vágyakozásunk irányul, Jézus Krisztus által; éppen ezért a tractus kéréssel zárul: «Emlékezz meg rólunk, Urunk, s látogass meg kegyelmeddel!» A feleletet az *evangéliumban* kapjuk meg a színváltozásban. Igen, Krisztus azt akarja mondani az evangéliumban: életszentségre és megdicsőülésre vezetlek titeket, még pedig olyanra, amilyenben én magam is előttetek állok. Ez az evangélium értelme.

c) Ezzel az égi meghívással szemben nem maradhatok néma. Miként a sas fiókáit a Nap felé csalogatja, velünk is ilyenformán tesz az Egyház. Mi az én feleletem erre? B o l d o g i g e n. A *fölajánlási* körmenetben odaviszem az oltárra készséges jóakaratomat és az Isten parancsolatai iránt való szeretetemet: «Kitárom kezeimet parancsaid felé, melyeket oly nagyon szeretek». A szentáldozatban azután megjelenik közöttünk a megdicsőült Krisztus, *áldozás*kor egyesül az én lelkemmel, és átsugározza azt dicsőségével és szentségével. «Ő az én királyom, Istenem.» Az Eucharisztia adja az erőt és kegyelmet ahhoz is, hogy megtegyem, ami rajtam áll, hogy szentségre és megdicsőülésre jussak: «Alázattal kérünk téged, mindenható Isten, hogy mi, akiket szentségeiddel táplálsz, neked tetsző életmóddal is szolgáljunk neked».

3. A b ö j t i p r e f á c i ó. «A test böjtje által a bűnöket elnyomod, a lelket fölemeled, erőt adsz és gazdagon jutalmazol». Igy szól a böjti prefáció, melyet hamvazószerdától fekete vasárnapig nap-nap után énekel az Egyház. Ez a pár szó magába foglalja az Egyház egész bölcseségét a böjt értékére vonatkozólag.

Szóljunk hasonlattal. Sz. Pál mondta egy alkalom-

mal: «Amit az ember vet, azt fogja aratni. Aki testben vet, a testből is arat, még pedig romlandó testet. Aki pedig lélekben vet, lélekből is arat, mégpedig romolhatatlan életet» (Gal. 6, 8.). Mit mond ez a hasonlat? Ha a földmíves fölszántja, megboronálja, beveti, szóval szorgalmasan megmíveli földjét, egészen természetes, hogy ezen a földön a kívánt termést fogja aratni. Ehhez azonban kettőre van szükség: a jól megmívelt földre, és a megfelelő magvakra. Csak akkor számíthat a földmíves aratásra, ha megmunkálja földjét, csak akkor számíthat búzaaratásra, ha a megmunkált földbe búzát vetett. Ez egészen természetes.

Most térjünk át a hasonlatról a valóságra. Az embernek két szántóföldje van, melyet megmívelni tartozik. Az egyiket Sz. Pál testnek nevezi, — mi mondhatnók emberi természetnek, vagy annak, ami bennünk földből való. A másikat szellemnek nevezi, — mi érthetjük rajta a lelket, vagy azt, ami bennünk természetfölötti. Most már világos, hogy amelyiket a kettő közül jobban műveli az ember, arról a területről fog majd bővebb gyümölcsöt is aratni. Ha például egy kereskedő éjjel-nappal fárad, dolgozik üzlete érdekében, anyagi jólétének veti meg alapjait, vagy ha a sportember rendszeresen gyakorolja magát valamilyen sportágban, bajnok is lehet e téren. Ezek a földi szántóföld gyümölcsei. Másrészt, ha a keresztény ember az erénygyakorlatokra és jócselekedetekre adja magát, állhatatos az imádságban, s következetes az önmegtagadás gyakorlásában, eljut az életszentségre; ez azután már a lélek szántóföldjének az aratása.

Lehetséges már most, hogy valaki mind a két területet, az anyagit és a szellemit is arányosan, buzgó fáradsággal műveli; lehet pl. valaki hegedűművész, vagy tüneményes síbajnok, és emellett szent is. Ez lehetsé-

ges, és kell is örülnünk annak, ha nekünk katolikusoknak derék, rátermett, kimagasló embereink vannak az élet minden területén. Minden kiváló tudós, derék mesterember, hivatott művész és ügyes sportember, ha egyben jó keresztény is, becsületet szerez hitünknek a világ színe előtt.

Ám vannak olyan magvak is, melyek bizonyos ellentétben állnak egymással, úgyhogy az egyik területnek ily magvakkal való bevetése a másik vetést károsan befolyásolja. Ismét gyakorlatiasan szólok: Ha valaki a test szántóföldjét műveli, s bűnös örömökre, testi vágyak szolgálatára adja magát, az aratása nem lehet más, mint vétkes szenvedély, testi rabság, s szabadulni sem fog tudni tőlük. Másrészt pedig a szellem szántóföldje annyira meggyöngül, hogy parlagon marad, s gyümölcsöt nem terem. A lélek mind tehetetlenebbé válik arra, hogy a földiek, a test, az anyagiak fölé emelkedjék. Lehet azután megfordítva is: az erényes ember, aki mindenestül a szellem birodalmában él, nem érez vágyat az érzéki, testi élvezetek iránt, elfordul tőlük, és így a test szántóföldje marad parlagon.

Erre a test és a lélek közötti kölcsönös vonatkozásra szeretnék különösen ráutalni. Maga az Üdvözítő is beszél róla: Nem szolgálhat az ember két különböző úrnak, vagy hogy a hasonlatunknál maradjunk, nem lehet egyszerre két különböző földet megmívelni. Az egyik különösebb művelésével vagy elhanyagolásával a legbensőbben összefügg a másik elhanyagolása, vagy odaadóbb megművelése.

Most azután már jobban meg fogjuk érteni a böjti prefációt. Ez is a két szántóföldről beszél; mindenesetre a test szántóföldjéről rövidebben szól, mint a lélek, a szellem szántóföldjéről. S azt hirdeti, hogy a test böjtje milyen nagy befolyást gyakorol ennek a két

területnek az állapotára. A böjtölés terméketlenné teszi és gyengíti a test szántóföldjét, miközben a lélek szántóföldje annál alkalmasabbá és termékenyebbé válik a magvak befogadására. Ez a böjti prefáció értelme, ez egyben a böjt nagy jelentősége is.

Nézzük most még kissé közelebbről. Azt mondja: «A test böjtje által a bűnöket elnyomod». Itt a bűnök alatt (latinban: vitia) a vétkes érzéki örömök értendők. A földi élvezetek egymás között szövetségben vannak, az egyik a másikat élesztgeti, erősíti. Olyan tény ez, amit számtalanszor tapasztalhatunk az életben. Hány fiatalember ittassága következtében veszítette el ártatlanságát. Már a régiek is tudták: Bacchus (a bor istene) és Vénus (az érzékiség istennője) nagyon jó barátok. Másrészt az egyik testi vágy megtagadása vagy korlátozása másféle érzéki kívánságok leküzdését is könnyebbé teszi. Igy van ez a böjttel. Az ételben és italban gyakorolt korlátozás hatalmas fegyver a test ösztönös vágyaival, az érzékiség támadásaival szemben. Igy már merőben természetes nézőpontból is a böjt valóban az érzéki szenvedelmek elnyomója.

Éppen az egyébként megengedett élvezetekben gyakorolt önmegtagadás ad nekünk bőséges erőt arra, hogy a megnemengedettről könnyen lemondjunk. Igy válik a böjt (tágabb értelemben, mint önmegtagadó magatartás a megengedett élvezetekkel szemben) a tisztaság hatalmas nevelőeszközévé.

A természetfölötti világ a természetre épít. Eddig csupán a test és lélek természetes vonatkozásáról és kölcsönhatásáról beszéltünk. Gondoljunk azonban most a két birodalomra: az Isten országára és az ördögére. Mind a kettő a lélek és a test természetes alapjain épül. Most egyszerre mint a villámfény ragyog föl előttünk

az Üdvözítő szavainak értelme: «Ez a fajta (gonoszlélek) nem űzhető ki, csak imádság és böjtölés által». A böjt tehát hatalmas fegyverünk a pokol ellen való harcban. Maga az örök igazság nyilatkozik így. Most már értjük böjti prefációnk első részét.

A többi már magától megy. Azt tartja a régi közmondás: plenus venter non studet libenter; magyarul: a teli has nem tanul szívesen. Ez tehát annyit jelent, hogy a testi táplálék túlbő élvezete bénítja a szellem erejét, feszültségét. Igaznak kell tehát lennie az ellentétjének is: a kevésbbé telt has szívesebben tanul. Menjünk át megint a természetről a természetfölöttire, és gondoljunk arra a kölcsönhatásra, amely a test és lélek között fönnáll. Az élvezetektől való tartózkodás lendületet ad a léleknek. Az élvezetek mint ólomsúlyok a földhöz kötik a lelket, s ha ezektől megszabadítjuk, könnyen szárnyal az ég felé. Most már azt is értjük, mi a jelentősége az önmegtagadásnak, tisztaságnak, szűzességnek az Isten-országát illetőleg. Az érzéki élvezetek leszabdalják a lélek szárnyait. Istenhez föltekinteni, őt meglátni csak az önlegyőzés képesít. A böjt tehát fölemeli szellemünket, erőt kölcsönöz a léleknek az erények gyakorlására, szent élethez segít, készíti számunkra az örök dicsőség koronáját.

A böjt tehát hathatós eszközünk a keresztény élet gyakorlásában és kifejlesztésében. Segít az alsóbb természettel szemben folytatott küzdelmünkben, győzelemre visz szenvedélyeinkkel szemben, lendít Istenhez való szárnyalásunkban, erőt ad az erények gyakorlására, és örök jutalmat igér. Értjük-e már, hogy miért szenteli meg az Egyház böjttel éppen azt az időt, melyet a keresztség kegyelmének a fölszítására és a belső élet reformjára szánt?

Még egy utolsó gondolat: Vegyük szemügyre a két

vasárnapi evangéliumot. Az előbbi vasárnapon 40 napos böjtje után a gonoszlélekkel vívott küzdelmében láttuk az Urat, ma pedig dicsőséges színeváltozásában áll előttünk. Vajjon nem a legszebb háttere-e ez a két evangéliumi szakasz a böjti prefációnak?

A test böjtje által a bűnöket elnyomod (Krisztus megkísértése), a lelket fölemeled, erőt adsz és gazdagon jutalmazol (színváltozás).

Böjt második hetének hétfője.

Stáció Sz. Kelemennél.

Én elmegyek . . .

A mai nappal megint némi fordulatot vehetünk észre a böjti liturgiában. Bizonyos, hogy nem lehet beszélni a böjti misék rendszeres fölépítéséről, hisz különböző időben keletkeztek. Nagyjában azonban mégis fokozatos előhaladást állapíthatunk meg bennük. A böjt első négy napja különálló csoportot alkot: az Istennek tetsző böjtölésre kíván bennünket vezetni. A böjt első hete is zárt egészet alkot azzal a főgondolattal, hogy Krisztus, Mózes és Illés 40 napos böjtje megtanít bennünket arra, hogy a böjt fegyver a gonoszlélek ellenében és a húsvéti megdicsőülésnek az útja. A mai nappal a szenvedés gondolata lép előtérbe. Az Úr fölkészül halálra. Az evangélium az ő szenvedését hirdeti, és a többi szövegrészek is *(lecke, offertorium)* mint közbenjárót és Megváltót mutatják be az Urat.

1. A szenvedés motívuma. Ma látjuk először Krisztust, amint harcban áll a zsidósággal; beszél haláláról is. Jelentőségteljesen kezdődik az *evangélium:* Én elmegyek. Krisztus az ő keresztre való föl-

magasztaltatásáról szól. A *szentlecke* is, Dániel könyörgése, a világ bűneiért meghaló Messiásnak imádsága, mert Dániel itt a Megváltó előképe. Ki tehát a mai szentmise Üdvözítője? Az imádkozó Dániel, aki Jeruzsálem bűnterhét (az Egyházét), és az enyémet is magára vállalja. Áthozza a jelenbe ugyanazt az áldozatos önátadást, mely életében áthatotta, s amelyről a mai szentmise *evangéliumá*ban beszél, amelyet kereszthalálában valósít meg.

2. A szentmise (Redime me). A stációszent, Sz. Kelemen pápa, Sz. Péter harmadik utódja a római püspöki széken (90—101), és mint vértanu halt meg számüzetésben Krim félszigetén. A tiszteletére emelt bazilika a negyedik századba nyúlik vissza. A hagyomány azonban azt mondja, hogy Kelemen itt, ebben a házban gyüjtötte össze a keresztényeket, hogy őket Néró véres üldözésével szemben megoltalmazza. Ez a templom tehát egyike Róma legrégibb keresztény vonatkozású szenthelyeinek. Sz. Kelemen csontjait Cirill és Metód, a szlávok apostolai hozták Rómába, és itt helyezték nyugalomra. Ebben a templomban nyugszik Sz. Cirill teste is. Bazilikánkban teljes egészében láthatjuk a római őskeresztény templom berendezését, úgy, amint az a keresztény ókor vége felé a stációistentisztelet végzésére szolgált.

Az *introitus* zarándokének: «Lábam egyenes úton áll, ártatlanságban járok rajta». Vajjon a hittanulók ajkán hangzanak-e el ezek a szavak, kik a megváltás kegyelmét kérik, és most boldogok, hogy megtalálták a helyes utat? Vagy inkább a stációszent mondja azokat, hisz az ő templomában vagyunk? A *könyörgés* tipikus böjti oráció, mely a testi böjtöt a lélek bűntől való «böjtje» jelképének teszi meg. A *szentlecke* a fogságban lévő Dániel próféta megható imádsága. Dániel

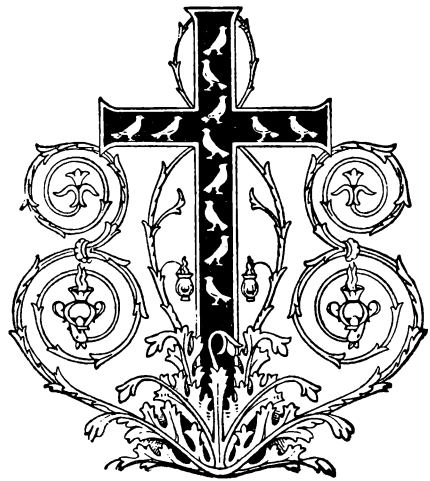

Krisztust ábrázolja, aki magára veszi az emberiség bűneit, azokért vezekel, azokért szenved, és imádkozik az ő városáért, az Egyházért és népéért. A lerombolt Jeruzsálem az Egyházat szimbolizálja böjti megalázódottságában: «A mi bűneink miatt éri Jeruzsálemet a gyalázat». Az Egyház elsősorban a vezeklőkre gondol, kik kiszabadultak ugyan az egyiptomi szolgaságból (a keresztség által), de most meg számkivetésben vannak (kizárva az egyházi közösségből: excommunicatio); az egész szentlecke remek bűnbánati imádság. Az Egyház

---

A kép motívuma a mai stáció-templom szentélyének mozaikját adja némi változtatással: a mozaik mai formájában a kereszten kis Krisztus-corpus van, mellette pedig Mária és János kis alakjai. Wilpert bebizonyítja, hogy ezek az alakok mind középkori hozzáadás, és hogy a 12 galamb (a 12 apostol szimboluma) helyét is megváltoztatták. A mi képünk a kereszt eredeti formáját próbálja visszaállítani.

most nagy tisztogató munkát kíván végezni, sok-sok összedőlt lélektemplomot szeretne helyreállítani. «Ragyogtasd föl tekintetedet szentélyed fölött» (húsvétmotívum). Minden szentmise az isteni Dániel hathatós megváltásért esdő könyörgése. «Ne késlekedj, Uram!» Igy esd a szentlecke, s a *graduálé*ban mi vesszük át ezt a kérést: «Uram, ne késlekedj!» Az *evangélium* belehelyez bennünket az Úr Krisztusnak a sötétséggel vívott küzdelmébe; a zsidók sátoros ünnepén vagyunk, a gyűlölet árja már nagyon magasra csap, az Úr pedig előre hirdeti az ő halálát: «Én elmegyek innen»; «ha majd fölemelitek az Emberfiát . . .» Föltárja az Úr a nagy szakadékot, mely az Egyház és a világ között tátong: «Ti innen alulról valók vagytok — én pedig onnan fölülről». Előre hirdeti a zsidók számára az örök halált. Különösen szép a befejezés: «Majd mikor fölemelitek az Emberfiát», majd akkor megismerik az ő ellenségei, hogy ő az Isten. Nekünk is föl kell tekintenünk a keresztre fölfeszített Krisztusra, éppen szenvedéseiben ismerjük meg őt igazán. (Mikor ezt olvasták, a Sz. Kelemen-bazilikában összegyűlt keresztények tekintete bizonyosan a fölséges apszisz-feszületen nyugodott, és az evangélium utolsó szavai úgy hangzottak fülükbe, mint színváltozásnál fölcsengett isteni szóra felelő visszhang: «Aki engem küldött, velem marad, nem hagy magamra: mert mindig azt cselekszem, amiben ő kedvét leli, s benne magam is örömemet találom». Az engedelmesség az én utam is a megdicsőülés felé. *Fölajánlás*kor még az Úr Krisztusnak az evangéliumban mondott utolsó szavai csengenek a hívők fülébe, azért énekeljük, miközben az oltárhoz megyünk, ehhez a misztikus Golgotához, majdnem ugyanazokkal a szavakkal: «Mindig szemem előtt tartom az Urat; hisz ő áll jobbomon, hogy meg ne inogjak». Igen, «nem hagy

ő magamra engem», ha kivonulok a böjti harcra. *Communio*kor a 8. zsoltárt zengjük: Isten leereszkedik az emberhez, és fölemeli őt isteni magasságokba. Milyen mély értelmet nyer ez a zsoltár éppen áldozáskor!

Böjt második hetének keddje.

Stáció Sz. Balbinánál.

Egy a ti Atyátok, aki az égben van,
Egy a ti tanítómesteretek, Krisztus;
Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok!

A mai szentmise nem a hittanulók vagy a vezeklők miséje; olyan korban keletkezett, amikor már szünőben volt a hittanulók intézménye, viszont a böjti idő vezeklő-fegyelme még nem fejlődött ki teljesen. A liturgikus közösségi élet virágkorszakából, Nagy Sz. Gergely pápa († 604) idejéből való. Igy hát a szentmise a hívő közösséget tartja szeme előtt, azon akar javítani, azt akarja a tökéletességben előbbre vinni. Hogy megértsük a szentmise szövegét, egy ősrómai szentély mozaikképét állítom magam elé: középen az Úr fölsége (Maiestas Domini), amint a katedrán ül («egy a ti tanítómesteretek»); fölötte Isten keze («egy a ti Atyátok»), alul a juhok koszorúja, melyek a jó pásztorhoz sietnek («ti mind testvérek vagytok»). Az Úr mellett áll a stáció szentje, Balbina, mint okos szűz, olajkorsócskával a kezében. Bizonyára ez a kép szolgált alapul a miseszövegek megválasztásánál is. A templom eredetileg az isteni Megváltó tiszteletére épült, de később, építtetője után, Sz. Balbináról nevezték el. Két gondolat

vonul végig a misén : az egyik a keresztény élet motívuma, a másik a stációé.

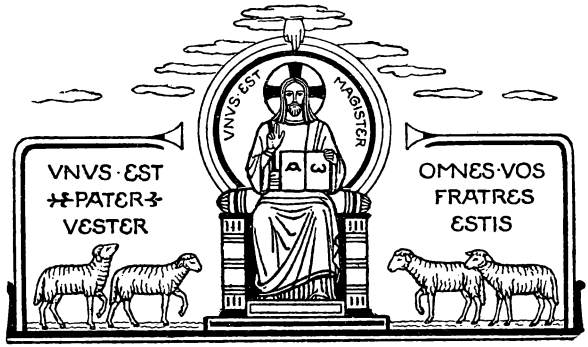

1. A keresztény élet motívuma. Ezt két antifóna adja a zsolozsmából : «Egy a ti tanítómesteretek, aki az égben van, az Úr Krisztus». *(A Ben. antifónája.)* «Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok ; és atyának ne nevezzetek senkit e földön, mert egy a ti Atyátok, aki az égben van ; tanítónak se nevezzetek senkit, mert egy a ti tanítómesteretek, Krisztus». *(A Magn. antifónája.)* Ebben a két antifónában, mely három gondolatot tartalmaz, az Egyházzal való élet foglalatát kapjuk : Isten a mi Atyánk, Krisztus a tanítónk, mi meg egymás között testvérek vagyunk !

A kép az előbbi leírás szerint készült, csak éppen a stációszentje hiányzik az Úr Jézus mellől, helyette iniciálénak került a következő bekezdéshez: Sz. Balbina olajkorsócskát tart a kezében, melyet mint a Szarepta-beli özvegy, hálás szívvel emel az isteni Illés, az Úr Krisztus felé, Ő pedig a szent áldozatban újra megtölti neki (az Egyháznak). Sz. Balbina találta meg Sz. Sándor pápa mártíraktája szerint Sz. Péter bilincseit; ezek fonják körül az iniciálét.

2. tációmotívum: A stáció szentjéről, Balbináról március 31-én a következőket mondja a Martyrologium: «Rómában a szent szűznek, Balbinának vértanusága; ő a szent vértanunak, Quirinusnak volt leánya, és Sándor pápa keresztelte meg. Holta után az appiai úton, atyja mellett temették el.» Bizonyos, hogy Sz. Balbina egyike az ősegyház ama jótékony szűzeinek, akik egész életüket az irgalmas felebaráti szeretet szolgálatába állították; talán diakonissza volt, fölkereste a börtönökben a vértanukat, tevékenykedett az Egyház és a papok érdekében, segítette a szegényeket, ápolta a betegeket. A stációtemplom ősrégi; tulajdonképen egy igen jó állapotban fennmaradt antik római csarnok, a szabadon álló főoltár alatt elhelyezett alabástrom urnában őrzik Sz. Balbina tetemét és atyja, Sz. Quirinus később ide áthelyezett ereklyéit. Ma hozzájuk zarándokol a nyugati kereszténység családja, hogy résztvegyen a szentmiseáldozatban. Az Egyház a szareptai özvegyben szép emléket állított a stáció szentjének.

3. A szentmise (Tibi dixit). Az *introitus* szép belépő imádság; bensőséges vágyakozással közeledik a hívők menete a szentély felé, ahol az Úr arca ragyog feléjük. «A te arcodat keresem ... (hívők), az Úr az én világosságom (hittanulók), ne fordítsd el tőlem arcodat (vezeklők)». A keresés célja a húsvét; mily szépen is zengi a zsoltár: «Csak egyet kérek az Úrtól, egy után vágyódom, hogy az Úr házában lakhassam életem minden napjaiban, hogy megízlelhessem Isten jóságát, és szentélyét meglátogathassam». Mily bensőséges áhítattal imádkozhatták ezeket a szavakat a vezeklők és a hittanulók! A *szentlecke* ez alkalommal nem feddő-

beszéd, hanem épületes elbeszélés : kedves női arckép, a szareptai özvegyasszony története, aki a próféta egyetlen szavára engedelmeskedik, s anyai szeretetének megtagadásával megosztja szűkös falatját az idegennel. A hívő engedelmesség példaképe ő. A tanulság pedig : az alamizsna áldást hoz ; az olajkorsó és a lisztesedény nem ürül ki, ha nem engeded szűkölködni testvéredet. A böjti alamizsnálkodást meg az irgalmas felebaráti szeretetet akarja lelkünkbe vésni ez a szentlecke. A *lépcsőének*ben visszhangra talál a szentlecke : Isten gondoskodik rólad, ne aggódj ; ő fog téged «táplálni» (kettős értelemben : földi és mennyei kenyérrel). Az *evangélium* semmi vonatkozásban sincs a szentleckével, megint előttünk áll az Úr a sötétséggel vívott küzdelmében (szenvedésmotívum). Részlet a farizeusokhoz intézett nagy feddőbeszédből, mely után az Úr elhagyja a templomot, s nem is tér többé oda vissza. Krisztus két ellentétes képet állít szemünk elé : a farizeusokét és a tanítványokét. A farizeusok beszélnek ugyan a jóról, de maguk nem tartják meg. Egészen másképp a tanítvány : neki szolgálnia kell ; Krisztus a mi tanítónk, Isten a mi Atyánk. A megdicsőülés útja pedig : «Aki magát megalázza . . .» Krisztus jár előttünk szenvedésével, megaláztatásával, engedelmességével, mi pedig akkor leszünk tanítványai, ha követjük őt. Az Úr komoly szavainak hatása alatt mi most a *fölajánlási körmenetben* nem egy áldozati ajándékot hozunk, hanem odatesszük az oltárra «megtört és megalázott szívünket». Ritka kivétel, hogy az *offertorium*ban ily elemi erővel törjön föl a bűnbánat motívuma (50. zs.). *Communio*kor bensőséges hálaadó éneket zengünk a megváltás diadaláért, és kérjük, hogy «a parancsolatokat mindig megtarthassuk». Hasonlítsuk csak össze az introitust és a communiot. Amit ott

kerestünk, ami után vágyódtunk, itt beteljesült; most már látjuk Krisztus arcát. A *könyörgés*ben és a *postcommunio*ban azért imádkozunk, hogy a mi «mesterünk» parancsolatai teljesedésbe menjenek. A hittanulók számára is nagy bíztatás és öröm, hogy a pogányvilág a legszebb hősi példákat mutatja nekünk: az özvegy, a kánaáni asszony, a százados!

Böjt második hetének szerdája.

Stáció Sz. Ceciliánál.

Az Egyház töredelemre, keresztségre és Krisztus kelyhéhez vezet bennünket.

Miként az előbbi misékben is többször megfigyelhettük, a maiban is két gondolatcsoportot különböztethetünk meg: a stációmotívumot és a szenvedésmotívumot.

A mai régi miseszöveg elsősorban a hittanulók felé fordul, s a következő időszakban rájuk váró célt és feladatot tűzi ki eléjük, de tekintettel van a vezeklőkre is. Ezért erősen csendül meg benne a szenvedés gondolata. Előtérben áll a stációmotívum is. Ilyenformán ebben a szép miseszövegben az összes böjti motívumok egyesülnek.

1. stációmotívum. A stációt Sz. Ceciliánál tartjuk; ez a kulcsa a mai szentmise megértésének. Szentünk egyike az ősegyházban leginkább tisztelt vértanu-szüzeknek; 250 táján szenvedett vértanuságot. Rómában két hely van tiszteletére szentelve: előbbi sírhelye a Kal-

lixtus-katakombában, és címtemploma Róma Tiberisen-túli részében (Trastevere), ahol holtteste most nyugszik. A római Egyház kezdettől fogva ebben a templomban üli a mai napon a stációistentiszteletet. A legrégibb adatunk az itteni stációistentiszteletről 545-ből való ; ekkor a Vigilius pápa elfogatására Konstantinápolyból Rómába küldött császári hivatalnok, Anthemus «a pápát november 22-én Sz. Cecilia templomában találta, mert ez volt az ő ünnepe» (Liber Pont.) Hódoló tisztelettel vonulunk ma ebbe a templomba ; az altemplomban lévő szarkofágban nyugszik a szent teste. 1599-ben a templom tituláris bíborosa, Paolo Sfondrati kutatásokat végeztetett, hogy a szent tetemét megtalálják. Ciprusfakoporsó zárta magába a szent testet, amely még teljes épségben arccal a föld felé fordulva feküdt, mintha csak az imént lehelte volna ki a lelkét. Térdei kissé behúzva, karjai a test hosszában kinyújtva feküdtek. Körülbelül egy hónapig volt nyilvánosan kitéve a hívők tiszteletére. Stefano Maderna többször látta a holttestet, tőle való az az ismert szobor, mely most a templom főoltára előtt látható és abban a helyzetben ábrázolja a szent vértanut, amint sírjából előkerült. Ugyanebben a templomban nyugszik a két testvér-vértanunak, Tiburtiusnak és Valerianusnak a holtteste is, akiket Cecilia térített meg és lelkesített föl a vértanuságra.

2. A szentmise (Ne derelinquas). A legendás martyr-akták egy eseményt beszélnek el, mely a szentmise megértése szempontjából fontos. Cecilia szűzességi fogadalmat tett. Egy Valerianus nevű ifjú mégis remélte, hogy nőül veheti. Minden előkészület megtörtént a menyegzőre. A nászéjtszakán azután Cecilia föltárta Valerianus előtt titkát : «Isten angyala az én oltalmazóm, aki féltve őrzi testemet». Valerianus ígéri, hogy

hisz ő is Krisztusban, ha ezt az angyalt megláthatja. Cecilia kijelenti, hogy keresztség nélkül ez lehetetlen; Valerianus erre kész megkeresztelkedni. A szent boldogan küldi őt igazoló írással a katakombában rejtőző Orbán pápához. A pápa térdenállva mond hálát azért, hogy Cecilia vetése ily gazdag termést hozott. Megkereszteli Valerianust. S ahogy ez visszatér Ceciliához, «imádságba merülve találja őt szobácskájában, és mellette állott az Úr angyala. Mikor ezt Valerianus látta, nagy félelem fogta el.» Az angyal pedig mindkettőjüknek a paradicsomból való tűzvörös rózsákból és hófehér liliomokból font koszorút nyujt át a tisztaság iránt való szeretetük jutalmául. Valerianus még csak egyet kér, és az angyal meg is ígéri a kérés teljesedését. Azt kéri, hogy Tiburtius, az ő fivére is részesüljön a megtérés kegyelmében. Mikor Tiburtius megérkezik, hogy az új házasokat köszöntse, ugyancsak elcsodálkozik az érthetetlen rózsa- és liliomillaton. Megtudja a magyarázatot, s mindjárt kész megkeresztelkedni. Amint a prefektus a két fivér megtérését hallja, Maximus nevű tisztjével azonnal bebörtönözteti őket és kivégeztetésüket rendeli el, ha nem áldoznak Jupiternek.

Igy vezette Cecilia a két testvért a keresztséghez és a vértanusághoz. Cecilia, aki szűz ugyan, de a két testvér számára mégis lelki anya, az Egyházat jelképezi, azt az Egyházat, mely éppen azon fárad, hogy a hittanulókat és a hívőket a keresztség kegyelmi forrásához és az Úr Krisztus szenvedéseiben való részvételhez segítse. Mármost ez a kettős kép: az Egyház és Cecilia, szép ábrázolást talál a szentmise mindkét olvasmányában: a két asszonyban; az egyik Eszter, aki népéért könyörög (a legrégibb kéziratokban a szentlecke kezdetén ez áll: «Imádkozott E s z t e r», nem pedig mint most: Mardocheus), a másik S a l o m e, az apostol-

anya, aki két fiát hozza Krisztushoz. A *szentlecke:* Perzsiában a zsidóság kiirtását rendelték el; Mardocheus, Krisztus előképe (mikép Dániel a legutóbbi hétfőn) népe szabadulásáért könyörög; vagy a régi olvasás szerint Eszter királyné, mint az Egyház jelképe (Cecilia) könyörög az ő népéért, a vezeklőkért és miérettünk böjti megalázódottságában: «Ne vesd meg a te népedet, mely a te örökségrészed, melyet Egyiptomból mentettél meg magad számára (a vezeklők már megkeresztelt emberek), változtasd a mi böjti szomorúságunkat (húsvéti) ujjongássá, hogy élve (az örök élet számára) magasztalhassunk Téged». A böjti időben a harc a mindennél drágább lélekért folyik, melyet ki kell ragadni a gonoszlélek hatalmából. Az *evangélium* a legszebb böjti szakaszok közül való. Az esemény körülbelül egy héttel az Úr halála előtt történik. Jeruzsálembe menvén, elhangzik harmadik jövendölése közeledő szenvedéséről (a szenvedésmotívuma igen erősen csendül ki az egész evangéliumi szakaszból); s íme most egy kis epizód: Salome fiai számára stallumot kér Krisztus országában. Jézus szenvedésének kelyhéről jövendöl nekik, majd pedig megható szavakat intéz hozzájuk az alázatosságról: «Az Emberfia is azért jött, hogy szolgáljon és tulajdon életét adja váltságdíj fejében sokakért». A liturgia azonban most Salomére irányítja a figyelmet, aki az Egyházat és Sz. Ceciliát jelképezi. (Most újra megfigyelhetjük, hogyan használja föl a liturgia a szentírási szakaszokat: a két apostol anyjának nem valami nagyon tiszteletreméltó szerepét, meggondolatlan kérését, becsvágyó terveit mintha észre sem venné, csak az asszonyt látja bennük, aki két fiát hozza az Úrhoz, az Úr pedig szenvedésének kelyhét helyezi nekik kilátásba; csak ez a kép fontos a liturgia számára, s ezt használja föl Sz. Cecilia ábrázo-

lására, aki szintén két testvért vezet Krisztushoz keresztségük alkalmával és az Úr kelyhének részeseivé avatja őket. Sőt a liturgia még tovább is megy, mert ugyanez a kép az Egyházat is ábrázolja, az anyát és a szűzet, ki gyermekeit most odavezeti a keresztséghez, a töredelem keresztségéhez és a szenvedés kelyhéhez.) Figyelemreméltó még az *Or. super pop.*, mely a stáció szentjére vonatkozik: Az Úr szereti az ártatlanságot, és azt vissza is szerzi nekünk; neki köszönhetjük állhatatosságunkat a hit megvallásában és buzgóságunkat a jócselekedetekben. Sz. Cecilia életének rövid foglalata ez: szűz, vértanu, a szegények gondviselője; a híres Rafael-kép ennek a könyörgésnek az illusztrációja: Magdolna és Ágoston (akik visszaszerezték lelkük tisztaságát), János és Pál (az ártatlanságnak kedvelői). Ma a szentáldozatban látjuk a szenvedő Üdvözítőt «fölmenni Jeruzsálembe»; ő most újból «életét adja váltságul sokakért» és nyujtja nekünk szenvedése «kelyhét» az Eucharisztiában.

Hogy valóban a szenvedésmotívumot kívánja ma különösképen hangsúlyozni az Egyház, kitűnik a két antifónából: «Ime fölmegyünk Jeruzsálembe és az Emberfiát átadják, hogy megfeszíttessék». (A Ben. antifónája.)

«A pogányok kezére adják, hogy kigúnyolják, megfeszítsék, megostorozzák.» (A Magn. antifónája.)

Az tehát ma az Egyház kívánsága, hogy egész napon át az Úrral tartsunk, aki szenvedni megy Jeruzsálembe. Figyeljük csak meg, hogy most a szenvedés gondolata uralkodik, anélkül, hogy csak egyetlen pillantást is engedne a föltámadásra!

Böjt második hetének csütörtökje.

Stáció a Tiberisen túli Szűz Mária-templomban.

A gazdag, aki Lázártól még a morzsalékot is megtagadta, egy csöpp vízért könyörög.

A mai szentmise kifejezetten a vezeklők miséje. Az alapgondolat egészen világos és egységes. Az Egyház két utat mutat, az élet útját és a halál útját.

1. Vezeklő-motívum. Helyezkedjünk vissza a régi Egyházba; ott látjuk a vezeklők csoportját, bánatuk és töredelmük jeléül vezeklőruhába öltözötten térdelnek a templomban. Evangéliumig itt maradhatnak, azután kiküldik őket, nem ülhetnek a családatya asztalához, s a templom kapuja előtt esedeznek egy csöpp vízért, mely nyelvüknek enyhülést hoz. Ebben az értelemben vesszük mi most a dúsgazdagról és a szegény Lázárról szóló hasonlatot, s ugyanilyen alkalmazásban a szentleckében rajzolt kettős képet. Az Egyház ezzel a két olvasmánnyal a túlvilági, illetve a földi mennyországot és a poklot tárja elénk.

A túlvilági mennyország és pokol. A mennyország képe Lázár Ábrahám kebelén, a pokol képe pedig a dúsgazdag, amint kiszáradt ajakkal gyötrődik, és egy csöpp enyhítő víz után sóvárog; ugyanígy a pokol képe a sivatag kiszáradt fája is.

A földi mennyország és pokol. A földi mennyország az istengyermekség állapota, az élet az Egyház kebelén, hol a titokzatos szentségek fölüdítik és megvigasztalják az embert, akkor is, ha a külső élet még oly nyomorúságos is, mint a koldus

Lázáré. A pokol a földön az Egyházból kitaszítottan, az isteni élet forrásaitól elszakadva élni. Az ilyen lélek a szomjúságtól gyötört dúsgazdaghoz hasonlít, vagy a sivatag száraz fájához. Ilyenek most a vezeklők.

Napkelte és napnyugta antifónái:

«Gondold meg, fiam, te elvetted életedben a jókat, Lázár pedig a rosszakat». (A Ben. antifónája.)

«A gazdag pedig egy csöpp vizet kért, ő, aki Lázárnak még a hulladékokat sem adta oda.» (A Magn. antifónája.)

Éljük át ma a dúsgazdagról szóló példabeszédet; figyeljük csak meg, hogy a liturgia elsősorban a tékozló dúsgazdagra irányítja gondolatainkat. Kora reggel úgy érezzük, mintha mi volnánk a pokolban gyötrődő gazdag, mintha csak mi hallanók Krisztus szelíd szemrehányó szavát. Este meg a dúsgazdag szeretetlenségét és irgalmatlanságát tárja elénk az Egyház, de egyben roppant büntetését is. Gyönyörű antithezis ez a hely, mely Nagy Sz. Gergely híres Moralia c. könyvéből (I. Mor. I., 18 c. 19 és 30) való.

2. Stációmotívum. A stáció helye a Tiberisen túli Szűz Mária-templom, mely egyike a legrégibb római Mária-templomoknak. A régi Róma zsidónegyedének közelében fekszik; ez a körülmény szolgált alapul az evangélium megválasztásához: a zsidóságot a régi Egyház szívesen hasonlította össze a példabeszédbeli dúsgazdaggal, míg a szegény Lázár nagyon alkalmasan jelképezte az alsóbb társadalmi osztályokból kikerülő keresztény hívőket. Sz. Gergelytől a mai homiliában ugyanezt az értelmezést kapjuk: «Kit is ábrázolna, kedves testvérek, ez a gazdag, aki bíborba és bársonyba öltözködött, mint a zsidó népet, mely teljességgel belemerül a földi élet külsőségeibe... És vajjon kicsoda a fekélyekkel teljesen

elborított Lázár, ha nem a pogányok?» A fölszakadó sebek a bűnök beismerését jelentik: «ha vétkeinket beismerjük, mi mást teszünk, mint fölfedjük a rosszat, amely eddig bennünk rejtőzött?»

3.

Mise (Deus in adiutorium). Az *introitus* zsoltárát, a 69. zsoltárt még ma is imádkozzuk a mindenszentek litániájának végén. Igen helyénvaló záróakkordja volt ez a stáció-körmenetnek és egyben szép átmenet a bűnös világból a szentélybe. Valóban szegény Lázárnak érezzük magunkat az igazi gazdagnak, Krisztusnak ajtajánál. Az *orácio* azt kéri, hogy a böjt és imádság győzze le testünk és lelkünk ellenségeit. A két olvasmány tudatosan párhuzamban áll egymással és két tábort mutat: a jót és a rosszat. A *szentleckében* Jeremiás szól, a böjthirdető: «Átkozott a gonosz ember, a sivatag száraz fájához hasonlít; áldott a jó ember, olyan mint a zöldelő fa, amely a patak partján virul». A fáról vett hasonlat nagyon kedvelt. Régi mozaikokon gyakran szerepel az olajfa és a pálma az igazak ábrázolására; a liturgikus szövegek is sokszor szólnak az igazakról a pálma, a cédrus, az olajfa hasonlatával. A próféta fölsóhajt az emberek álnok, kiszámíthatatlan szíve miatt. De ezt a lelkiismeretlen szívet egy valaki ugyancsak ismeri, az, aki a szíveket és veséket vizsgálja. A *graduale* a visszhang: «Légy kegyelmes, Uram, bűneink iránt!» Az *evangélium* ugyanazt a képet a dúsgazdagról és a szegény Lázárról szóló fölséges példabeszédben állítja elénk. Sok mindenre megtanít-

hat bennünket ez a hasonlat: 1. A földi jószerencse és balsors helyes értékelésére. Hány ember számára veszedelmes szirt a balsors és jószerencse! Tudatára kell jutnom, hogy az az élet, mely tele van földi örömmel, gazdagsággal, élvezettel, tartson bár még oly sokáig, zárjon bár magába minden gyönyörűséget, csak látszólagos boldogságot nyujthat, ha egyszer örök pokol a folytatása; viszont az az élet, mely tele van a legnagyobb nélkülözésekkel, szenvedésekkel, bajjal, betegséggel, megvettetéssel, valójában boldog élet, ha az örök boldogságnak egyengeti útját. Az embereknek két osztálya szorul rá leginkább a vallás oltalmára: a szerencsefiak és a világ mostohagyerekei («gazdagságot és szegénységet ne adj nekem, csak annyit mindig, ami megélhetésemhez szükséges»). Mennyire mások voltak az első keresztények, akik a túlvilágba néztek, és idegennek érezték itt magukat; hazájuk az égben volt. A vértanuság vágyva-várt befejezése volt az önmegtagadásokban gazdag életnek! 2. Ha valaki a hitnek és lelkiéletnek rendes eszközeit nem veszi igénybe, ne remélje, hogy mégis igaz keresztény válik belőle; az ő kedvéért Isten ugyan nem tesz csodát. «Ha nem hisznek az Egyház szavának, akkor se hinnének, ha a halottak támadnának föl.» 3. Az Egyház ma megint egy bepillantást enged a pokol szomorú világába. Van pokol, még pedig van mindenki számára, az én számomra is, a te számodra is. Borzalmas igazság! Krisztus azonban nem rettenteni akar minket, hanem csak figyelmeztetni. Egészen különleges az *Offertorium*, amely nem zsoltárrészlet, hanem könyörgés (hasonlóan a hétfői és szerdai szentleckéhez; itt most Mózes Krisztusnak az előképe: Mózes közbenjár Istennél a hűtlen nép érdekében, s kéri Istent, hogy engesztelődjék meg iránta; ez mindig valósággá válik

a szent áldozatban, mert az Úr Jézus folytonosan megújuló áldozata mindig megengeszteli Istent). *Áldozáskor* emlékezzünk meg arról, hogy ma eucharisztikus emléknap van. Imádkozzuk a 69. zsoltárt. Mily vigasztalóan hangzanak is szavai: «Szűkölködő és szegény vagyok», «velem marad, én meg vele» (mindig, az egész életen át, bajban, kísértésben is). A szegény Lázár kívánsága ugyancsak bőven beteljesedett. A *népért mondott könyörgés* szép böjti imádság: Isten a Teremtő és a Kormányzó, legyen mellettünk a böjti időben bőséges segítségével, hogy amit eddig ímmel-ámmal tettünk, most összeszedetten vállaljuk, és a lelki megújulásban ki is tartsunk.

Böjt második hetének péntekje.

Stáció Sz. Vitálisznál.

Az eltakart feszület.

A mai szentmisén egész egységesen a szenvedés motívuma vonul végig. A reggeli és esti antifóna is az Úr szenvedéséről énekel:

«A gonoszokat nyomorultul veszti el és szőlőjét átadja más műveseknek, akik beszolgáltatják a termést idejében». (A Ben. antifónája.)

«Azon voltak, hogy elfogják őt, de féltek a néptől, mert prófétának tartották őt». (A Magn. antifónája.)

Ma nekünk kell viselnünk a zsidó nép tragikumát, azt, hogy az egykor kiválasztott nép halálra vitte a Messiását.

1. A stáció: Ma még a stáció szentje is a szenvedés gondolatának szolgálatában áll. Stációszentünkről, Sz. Vitáliszról április 28-án ezeket mondja a Mar-

tyrologium : «Ravennában (Felsőolaszország) Sz. Vitálisz vértanu halála ; ő volt Sz. Gyárfás és Protáz atyja. Ő volt az, aki Sz. Ursicinus holttestét titokban magához vitte és illő tisztelettel eltemette. Ezért az akkori konzul, Paulinus elfogatta és kínpadra vonatta, majd mély gödörbe vettette, s a gödröt azután kővel és földdel temették be. Ilyen vértanuhalállal költözött Krisztushoz». Vértanusága 70 táján történt. Az 5. században szentünk és két szent fia, Gyárfás és Protáz tiszteletére Rómában templomot emeltek. Ez a templom a legújabb az eredeti 25 római tituláris templom közül, melyek a római presbyterek székhelyéül szolgáltak és a liturgikus életben nagy szerephez jutottak. A templomban, mely az idők során sok változáson ment át, szentmisénk szempontjából három kép jelentős : az egyik a szentély boltozatán Krisztus keresztrefeszítését ábrázolja, a kórus előterének a falain pedig két nagy falfestnémy Sz. Vitálisz vértanuságának jeleneteit örökíti meg (az egyik, amint éppen a verembe vetik). Ebbe a tiszteletreméltó templomba zarándokol ma a nyugati keresztény hívő közösség a szentmise bemutatására.

2. A szentmise (Ego autem). Ez a szép egységes mise egyetlen a böjti misék sorában, mely következetesen a szenvedés gondolatát hangoztatja. Négy mezőben lehetne ábrázolni. Középen van a megfeszítés jelenete (esetleg stációtemplomunk apszisképe), fölötte Sz. Vitálisz vértanusága, amint éppen a verembe vetik, balról egyiptomi József képe, akit éppen most bocsájtanak testvérei a kiszáradt ciszternába, jobbról pedig a gonosz szőlőmívesekről szóló példabeszéd. Ma péntek van, négy héttel nagypéntek előtt, megértjük tehát a liturgiát, ha a mai napon, természetesen képekbe és előképekbe

burkoltan, a szentmisében az Úr szenvedéséről szól. Az *introitus* igen szép könyörgés, mely sok gondolatot vált ki belőlünk: «Én pedig igazságosságban jelenek meg színed előtt, s ha fölragyog dicsőséged, betelik az én lelkem». Kérdezzük: Ugyan ki mondja ezt? Mondhatják a hittanulók, a vezeklők és a hívők, és akkor ez a húsvétvárás szava az ajkukon; most még böjti megalázkodásban vannak, húsvét éjjelén pedig majd fehér ruhában jelennek meg az Úr színe előtt, és betelnek az élet kenyerével; a vezeklők számára nagycsütörtök a kiengesztelés napja. A hívők már ma előre átélik a szent áldozatban és a szentáldozáskor ezt a húsvéti dicsőséget. Ez a szó valamennyi csoport számára a hosszú böjti út célját fejezi ki, amelyet az egész zsoltár ír le igen szépen (az antifóna a zsoltár utolsó verse): «Hallgasd meg, Uram, igaz könyörgésemet, figyelj esedezésemre . . . Te vizsgálod szívemet és éjente fölkeresed . . . parancsaid kedvéért járom a kemény utat . . .» Ám ezt a szót Krisztus és Sz. Vitálisz ajkára is adhatjuk. Náluk is ez a végső célja a szenvedés kemény útjának, melyet járnak. Az *introitus* különben igen szép belépőimádság, melyet a szentmise előtt mint röpimát is alkalmazhatunk. Hisz minden szentmisében az Úr arcát látjuk *(kánon)* és fölségével töltekezünk *(áldozás)*. Az *orácio* ugyanezt a gondolatot fejezi ki: szent böjtöléstől megtisztultan, tiszta szívvel megyünk ad sancta ventura — a húsvét ünnepe felé! A *szentleckében* az ószövetség derengő homályában — Egyiptomi József történetében — a keresztet látjuk. Az atya kedves fiát küldi a testvérek nyájához, de ezek gyűlölik őt, ciszternába vetik, később ezüstpénzért eladják, de azután Egyiptomban ő lesz népének megszabadítója, s így Krisztus előképe. Krisztus, a szeretett fiú, akiben az Atya kedvét leli,

mint ember nyer küldetést a testvérekhez, de saját népe gyűlöli őt, 30 ezüstért eladják, elárulják, a pogányoknak kiszolgáltatják ; mégis éppen az ő szenvedésével megváltója, megszabadítója lett népének, sőt a világnak is. A *gradualeban* Józsefet, Krisztust, Vitáliszt halljuk, amint szenvedésükben keseregnek : «Szorongatásomban az Úrhoz kiáltottam és meghallgatott engem». Amit a szentlecke homályosan mond, az Úr bár példabeszédbe burkoltan, de mégis világosan hirdeti az *evangéliumban*. Az Üdvözítő utolsó szóbeli harcait vívja a zsidókkal ; pár nappal vagyunk csak az Úr halála előtt. Krisztus egész világosan beszél nekik haláláról, istenfiúságáról, a választott nép elvettetéséről és a pogányok meghívásáról. Benne van ebben a példabeszédben az egész üdvtörténet : «Meg akarták őt ragadni, de féltek a néptől». A *fölajánlási körmenet éneke* is visszhang a két olvasmányra ; Krisztus panaszkiáltásai ezek ; így kapjuk meg fölajánlási fölvonulásunk értelmét : belekapcsolódni Krisztus szenvedésébe. A *communio* is kapcsolatban van az olvasmányokkal. A szenvedő Krisztus szavai : «Te oltalmazol meg, Uram, és Te védsz meg ettől a gonosz nemzetségtől». A *postcommunio* klasszikusan szép és tartalmas. («Az örök üdvösség zálogát vettük magunkhoz.»)

Böjt második hetének szombatja.

Stáció Sz. Marcellinnél és Sz. Péternél.

Vezeklésül szolga akart lenni, atyja pedig királyfivá tette őt.

Az Úr minden megelőző érdem nélkül hívja a hittanulókat és vezeklőket. Mi, akik meghívottak vagyunk, magasztaljuk a kiválasztottság és a megtérés titkát.

A mai napon a napkelte és napnyugta antifónáiban a tékozló fiú drámáját játszatja meg velünk az Egyház. Kora reggel bánattal és töredelemmel megyünk «az atyához», vagyis a templomba ; este meg már királyfiúi méltósággal ékeskedünk.

«Elmegyek atyámhoz, és megmondom neki : Atyám, béreseid közé fogadj be engem.» *(A Ben. antifónája.)*

«Az atya így szólt szolgáihoz : Gyorsan hozzátok elő a legszebb ruhát (stolam primam) és adjátok reá, adjatok gyűrűt az ujjára, cipőt lábaira.» *(A Magn. antifónája.)*

Ő vezeklésképen szolga kívánt lenni, atyja pedig királyfivá tette őt : Figyeljünk csak a királyi gyermekké való fölemeltetés liturgiailag magasztos jelenetére : ez arra az ünnepélyes beöltöztetésre emlékeztet, mikor a püspökre ráadják főpapi ruháit. Ilyenformán ez a két antifóna minden töredelemnek kezdő- és végpontját állítja elénk, de egyben az Egyház egész vígasztaló pedagógiáját is, amelyet a böjti és húsvéti időben gyakorol.

1. Meghívás és megtérés : Ma két nagy kegyelemért adunk hálát : a meghívás és a megtérés kegyelméért. Mint hittanulók magasztaljuk a kiválasztatás titkát, mint vezeklők pedig a megtérés kegyelmét. Legyünk is tudatában annak, hogy meghívott és kiválasztott emberek vagyunk. Tulajdon érdemünk nélkül, ezerek és ezerek közül hívattunk meg. De a kiválasztás kegyelmén kívül még más kegyelmet is ád az Isten : a megtérés kegyelmét ; ma ez már nem esik össze a kereszténységgel. A legtöbb embernek mint felnőttnek kell a lanyha, sőt bűnös élettel szakítva Istenhez térnie, ezenkívül pedig minden évben, éppen a böjti időben kell mindnyájunknak újból megtérnünk. Az Egyház ezt rajzolja

ma elénk a tékozló fiúról szóló örökszép példabeszédben, amely tulajdonképen b ö j t i p a r a b o l a. Az ifjabbik fiú én vagyok, aki elhagytam az atyai házat; az idegenben azután, Istentől távol, elfogott a honvágy atyám és otthonom után; már ez is nagy kegyelem, hogy nem kötöttem szövetséget a bűnnel, mert Isten nem hagyott nekem nyugtot. Most jön azután az örvendetes hír: az atya várva-várja fia visszatérését, alig engedi, hogy kibeszélje magát, megcsókolja, megöleli, s visszahelyezi őt a fejedelmi gyermeket megillető régi jogaiba. Ezen van a példabeszéd hangsúlya: öröm a boldog hazatérés miatt. Az Egyház azt kívánja, hogy a mai egész napon az újra hazatalált gyermek szerepében járjunk. Töltsön el bennünket az egész napon át a hála érzése, hogy kiválasztott, megtért emberek vagyunk.

2. S t á c i ó m o t í v u m. Két római vértanu a mai nap stációszentje: Péter és Marcellinus; az előbbi pap volt, az utóbbi exorcista; Diokleciánus üldözése idején, a börtönben sokakat az igaz hitre térítettek, majd rájuk is keserves börtön várt, sokféle kínzatás, végül is lefejezték őket. — Stációszentjeink sokszorosan befolyásolták a szentmise szövegének megválasztását; a vértanuságban testvérként egyesült két szentre való tekintettel mind a két olvasmányban egy-egy testvérpár szerepel. A római hívő községben mindkét szent igen nagy tiszteletnek örvendett, nevük századok óta szerepel a római kánon diptycháiban. A stációtemplom, a hova ma zarándokolunk, ősrégi szentély, már a 6. századból van róla adatunk, a 7. századtól kezdve pedig stációtemplom. Az idők során teljesen átépítették, a régi bazilikából ma már semmi sincs.

3. A s z e n t m i s e (Lex Domini). A szentmise szövegében mindjárt föltűnik a szándékos parallelizmus a két testvérpárt szerepeltető olvasmány között (a

következő szombat miséje egészen hasonló felépítésű, ugyanebből az időből származhat!); az énekrészek rendkívül örvendezők. Számunkra ez a szentmise hála- és örömáldozat! Az *introitus*ban a napéneket zengjük, s különösen örvendező a második része, amely a törvény fölségéről beszél. Hittanulók és vezeklők együtténekelhették a hívőkkel: a keresztény tanítást magasztalják ők, mely fölüdíti a lelket, és a kisdedeknek bölcseséget ad. Az *orácio*-ban azt kérjük, bárcsak a testi böjt a lelket is táplálná. A két olvasmány párhuzamban áll egymással: a két testvér közül az ifjabb, a kevesebbre jogosult fölülkerekedik, és háttérbe szorul az idősebb. A *szentlecke* inkább a hittanulóknak szól, míg az *evangélium* inkább a vezeklőknek való. A *szentlecke* a kiválasztatás titkáról tárgyal: Jákob idősebb testvérétől Ézsautól megszerzi az elsőszülöttséggel járó áldás jogát. Az *evangélium* a megtérés kegyelméről szól. A két ifjabb testvér a pogányegyház meghivását ábrázolja. A mai eucharisztikus áldozat örömlakoma, melyet mindnyájunk számára, vezeklőknek és hittanulóknak készít az Atya, mint nagycsütörtök és a húsvétéjtszaka elővételezését. Ezért a *communio* az evangéliumból való, telve örömmel és hálával. Az Egyház biztat bennünket, hogy csak örüljünk mi is, hogy a mi testvéreink, a hittanulók és a vezeklők, a lelki halálból föltámadtak. Most már megértjük, miért oly örvendezők az énekrészek. A húsvétmotívum, a húsvét öröme cseng ki belőlük; ott látjuk már magunkat a böjti, a megtérést eszközlő munka végén. Mily világosan cseng a naphimnusz, hisz már fölkelt a megtértek számára a húsvéti Nap! Az *offertorium* is a húsvéti fény ragyogásában áll és így könyörög igaz megtérés kegyelméért, amilyen volt «a halottaiból föltámadt fiúé». A töredelem gondolatát, ame-

lyet egyébként oly szívesen olvasunk ki a tékozló fiú hasonlatából, a liturgia ebben a misében nem veszi figyelembe: érdeklődésünket egészen a kiválasztás titkára irányítja.

BÖJT HARMADIK HETE.

A böjti idő második felébe lépünk. A bevezető napok után, amelyekben az Egyház elénk tárta a böjti feladatokat és megismertette velünk a böjt szellemét, a böjt első hetében Krisztus harci iskolájába álltunk be. Ez azonban védekezés volt: e világ fejedelmének a támadásaival szemben kellett magunkat védelmeznünk. Az önmegtartóztatás fegyverével kellett az utat egyengetnünk a színváltozás hegye felé. Mind a két héten végigvonult a szenvedés motívuma. Az első héten képben: Krisztus, Mózes, Illés negyvennapos böjttel jutnak el a megdicsőüléshez (ez az Úr szenvedésének és föltámadásának a képe volt); a második héten már sokkal leplezetlenebbül. Most azután kezdődik a böjti idő második fele: Krisztus a védekezésből támadásba megy át. Tipikus képe ennek az evangélium az «erősről», akit az «erősebb» legyőz. A liturgia most már többet foglalkozik a hittanulókkal: a hét három legrégibb miséje (hétfő, szerda és péntek) főképen a katechumeneknek szól. Krisztus küzd bennük. A többi mise (kedd, csütörtök és szombat) fölépítés és tartalom szempontjából nagyon hasonlít a második hét megfelelő napjainak miséihez. Ha a következő hét Krisztus-képét akarjuk jellemezni, röviden azt mondhatjuk: a l é l e k o r v o s a é s ü d v ö z í t ő j e áll előttünk; így van ez különösen hétfőn (Izrael orvosa), csütörtökön (Kozma és Damján szent orvosok), pénteken és szombaton (Krisztus és a bűnösök).

A következő hét szentmiséinek főgondolatai: Vasárnap: A hittanulók a «megvilágosítottak»; Krisztus legyőzi bennük a sátánt. Hétfő: A poklos Náámán szép képe a hittanulóknak; ezzel ellentétben: a zsidók meg akarják ölni az Urat. Szerda: A hittanulók megkapják a törvényt (a parancsolatokat). Péntek: Két kép a keresztségről: Mózes vizet fakaszt a sziklából — Jézus a szamaritánus asszonynak élő vizet igér. *Kedd:* Az előző keddi misék mintájára készült: Krisztus, a tanító. *Csütörtök:* «Üdvözítőről» szóló mise a két szent orvos: Kozma és Damján tiszteletére. *Szombat:* Vezeklő-mise; kettős kép: az ártatlan Zsuzsánna és a bűnbánó házasságtörő nő.

A kép a vasárnap főgondolatait ábrázolja: Jobbra az ördög vára; a kígyó a sátán képe. A hittanulók útja a sötétség országából a világosság országába visz. Sz. Lőrinc, a stáció szentje, éppen most segít ki egy ifjút a tüskebozótból; fönn a felhőkben tombol a vihar, lenn szabadon van a sárkány. Ezek a pokol erőfesztéseit ábrázolják, csakhogy zsákmányukat megtarthassák. Ám a kiszabadított boldogan megy a fény felé. Balfelől a Napnak képében az oltáron trónol az «erősebb»: Krisztus; az Ő sugarainál gyujtjuk meg lámpáinkat, melyeket áldozati ajándékképen hozunk. Krisztus «kinyújtja fölségének jobbját a mi oltalmunkra». A galambfészek a communiora emlékeztet.

Böjt harmadik vasárnapja.

Stáció Sz. Lőrincnél.

Az erőset legyőzi az erősebb.

A vasárnap egységes, világos szerkezetű: Krisztus a világosság embereivé avat minket, és legyőzi bennünk a sátánt. Ez történik a keresztségben és az Eucharisztiában. Természetesen a hittanulókat közvetlenebbül érinti ez a mise, de a hívők is teljes értelmében magukra vonatkoztathatják.

1. A multban: Képzeljük magunkat körülbelül 1500 évvel ezelőtt Rómába. Körmenet vonul végig a szent városon. Elől mennek a hittanulók, utánuk vezeklőruhájukban a vezeklők, majd a hívők, végül a papság a pápával. Sz. Lőrinc híres bazilikájába tartanak, amely a falakon kívül épült: ez a hősi vértanu legyen a mi példaképünk az «erősnek», a gonoszléleknek legyőzésében. Mindnyájan együtt vannak, Sz. Lőrinc sírja körül. Mily vágyakozással léptek be ma az istenházába! «Az Úrra tekint állandóan szemük», le nem veszik az oltárról, az oltár Krisztus. Érzik, hogy így kimenekülnek a gonoszlélek kelepcéiből. *(Intr. a 24. zsoltár, mely bensőséges adventi zsoltár.)* Az Anyaszentegyház támogatja «az alázatosan esedezők kérését», és védelmükért könyörög *(orácio)*. Most fölemeli az Anyaszentegyház szavát. Itt állnak ők, őszbe csavarodott fejű emberek, akik felküzdötték magukat a hit magaslatára, szelíd szűzek, akik Krisztusért gazdag házasságot utasítottak vissza, akiket szüleik kitagadtak, mert keresztényekké akarnak lenni. Mindnyájan nagy belső és külső harcokon mentek át, de még nem vívták ki a győzelmet. Ma kell megtörténnie a dön-

tésnek: Krisztusnak kell uralkodnia mint «királynak és Istennek». És az Egyház elkezdi: először a multra gondol. «Mik voltak eddig eszményeitek?» Ó bizony a kapzsiság, szenvedély, élvezetvágy volt eddig egyetlen törekvéstek. Szurokfekete sötétség volt ez. Most azonban más eszmény ragyog föl számotokra: Krisztus, az isteni Nap. Most olyan nagy változás megy végbe bennetek, mint amikor az éjtszaka után fölragyog a nappali verőfény. De most már az isteni fény gyermekeiként is kell járnotok! A Nap gyermekei a csillagok! Legyetek tehát világoskodó emberek, csillagok a sötét éjtszakai égbolton! Ez most a ti hívatástok! Az Egyház tovább folytatja a diákonus ajkával: Az «erős», e világ fejedelme volt eddig a ti királyotok. Amíg alattvalói hűséggel voltak iránta, nyugton maradt. De most, hogy trónjáról letaszítottátok, most zúg, vihart kelt: rokonaitok, az egész környezet, a pokol fölszabadult ellenetek. Az új Úrnak, «az erősebbnek», Krisztusnak el kell foglalnia a trónt. Krisztus győzelmének bennetek valósággá kell válnia. És még egy komoly figyelmeztetés! Nagy áldozatok állnak előttünk; mindent oda kell hagynotok: világot, tiszteletet, javakat, élvezetet. Lesz-e kitartástok? Jaj nektek, ha megtántorodtok és visszaestek! «Mert lehetetlen, hogy azok, akik egyszer megvilágosíttattak és meg is ízlelték a mennyei ajándékot, és részesültek a Szentlélekben, nem különben megízlelték Istennek jó igéjét és a jövendő világ erőit, és elestek, ismét megújuljanak a bűnbánatra» (Zsid. 6, 4.). — Elhangzottak a püspök szavai, s még sokáig ott visszhangzanak a megvilágosítottak lelkében. Most azután elbocsájtják őket. Csak a hívők maradnak a templomban, hogy résztvegyenek a szent áldozatban. A mai kánonban emlékezzünk meg a hittanulók keresztszülőiről is. De

a hívők szívébe is behatoltak a szavak. Még ők is küzdenek a koronáért. Az ő szívükben már talán nincs sötét hely? Az «erős» már egészen trónfosztottá lett bennük? Krisztus uralkodik-e már szívük minden rejtekében? A bukás veszedelme is megszünt már számukra? Nem kopog-e az ő ajtójukon is a hóhér? S mindezek ellenére e harcokban csak egy győző van : Krisztus ő bennük, Krisztus a szent áldozatban, aki szeretetből odaadja magát értük. Azért teszik tehát *fölajánlás*kor az oltárra azt az elhatározásukat, hogy megtartják Isten parancsolatait. A szent áldozatban megpecsételi bennük Krisztus az ő győzelmét, s a világosság embereivé lesznek. Neki újra be kell vonulnia birodalmába ; Ő az ő szívük királya, Ő «az ő királyuk és uruk» *(comm.)*. Igy vezet a szentmise a böjti harcon át a húsvéti győzelemre.

2. A vizsgák (skrutiniumok). Ma, a böjti harc csúcspontján, miként ennek a komoly időszaknak az elején is *(hetvenedvasárnap)*, újra a hittanulók védőszentjénél, a nagy küzdőnél és győzőnél, Sz. Lőrincnél gyülekeznek össze a katechumenek. Igen szívesen végezték az ő templomában a hittanulók fölött az ördögűzés szertartását. Ezzel van összefüggésben az egész előmise szövege is. Sz. Lőrincnek kell a mi oltalmazónknak is lennie a böjti harc második szakaszában, hisz vértanuságában oly hősiesen győzte le önmagában a sátánt. Ezzel a vasárnappal a hittanulók egy lépéssel közelebb jutnak az Egyházhoz. Vizsgavasárnapnak hívják ezt a napot, mert most kezdődött a hittanulók vizsgája. Meghívták erre a hívőket, hogy életmódjukról tanuságot tegyenek. Hét ilyen vizsgát tartottak, s rendesen szerda és szombat voltak a vizsganapok. A legfontosabb volt ezek között a böjt negyedik hetének szerdája.

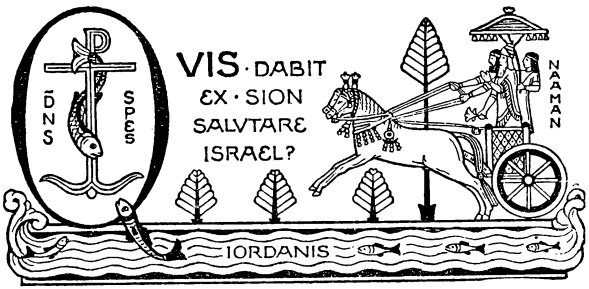

Böjt harmadik heténck hétfője.

Stáció Sz. Márknál.

Izrael orvosa.

A pogányok eljönnek Izrael orvosához, és meggyógyulnak nála — a zsidók pedig el akarják őt veszíteni. Igy egybecseng a keresztség és a szenvedés motívuma.

A napkelte és napnyugta antifónái így hangzanak: «Valóban mondom nektek, egy próféta sem kedves hazájában». *(A Ben. antifónája).* «Jézus átment közöttük és eltávozott.» *(A Magn. antifónája.)* Az Egyház

---

A kép, a mai communio kérdése, újra összefoglalja az egész mise gondolatait, amennyiben az igazi orvosra és gyógyítóra (evang.) utal, akinek Elizeus előképe volt. Náámánhoz hasonlóan a hittanulók, a vezeklők és a hívők Nála keresik lelkük gyógyulását, történjék az akár a Jordán keresztségében, akár az Eucharisztiában. A Jordán a szentségek kegyelmi folyamának szimboluma. Ezért a régi mozaikokon (pl. a Lateránban) halak és vizi szárnyasok láthatók ebben a folyóban, annak jeléül, hogy ez az élet vize. A communio kérdésére a teljes feleletet a «Q» iniciálé adja meg: a mi üdvünk Krisztus, az igazi hal: Ichthys, az ő kereszláldozatában (a horgony = kereszt-szimbolum); ebben van minden reményünk.

azt akarja, hogy egész nap Jézussal együtt Názáretben időzzünk, ahol őt saját honfitársai annyira ellenségesen fogadták, sőt meg akarták ölni ; ez már keresthalálának előjátéka.

1. A stáció Sz. Márknál van. Sz. Márk pápa a stáció szentje, aki 336-ban a római keresztény hitközség élén állt. Emléknapját október 7-én üli az Egyház. Mindössze nyolc hónapig volt pápa Konstantin császársága alatt. Csak az van róla följegyezve, hogy két templomot építtetett: stációtemplomunkat és Sz. Balbináét. Abban a templomban, ahova ma zarándokolunk, a hasonlónevű evangélistát is tisztelik. Amint belépünk, mindjárt szembetűnik az apszisboltozat hatalmas mozaikképe (IV. Gergelytől 827—844 való). A középen Krisztus áll, fölemelt jobbal, balra tőle Márk pápa, Sz. Agapitus és Sz. Ágnes, jobbra Sz. Felicissimus, az evangélista Márk, és IV. Gergely (négyszögű dicsfénnyel, annak a kifejezésére, hogy még életben volt) ; egy alsóbb rétegben a szimbolikus 12 bárány látható, amint a két városból: Jeruzsálemből (zsidók) és Betlehemből (pogányok) az Isten bárányához sietnek. Most olyan szép és ritka márvány díszíti a templomot, amilyennel kevés más római templom dicsekedhetik. Sok relikvia is van a birtokában, melyeket a mai stációünnep alkalmával a hívek tiszteletre tesznek ki.

2. A szentmise (In Deo): A mai nap azért jelentős, mert ma hívják meg a hívőket a szerdai skrutiniumra (vizsgára). A meghívás ezekkel a szavakkal történt: «Tudjátok, szeretett testvérek, hogy itt állunk a skrutinium napja előtt, amikor a mi választottjaink az isteni tanításban oktatást nyernek. Gyülekezzetek hát össze buzgó igyekezettel a legközelebbi szerdán a harmadik órában, hogy az égi misztériumot,

mely az ördögöt az ő pompájával egyetemben megsemmisíti és a mennyország kapuját megnyitja, bűntelen szolgálattal Isten segítségével végbe vihessük». A szentmise *olvasmányai* a hittanulóknak szólnak: «Miként Náámán, ezek is ki vannak választva a pogányságból, hogy megtisztuljanak poklosságuktól a keresztség Jordán-vizében. Náámán a pogányegyház előképe. Izrael pedig kiutasítja Megváltóját városából, és meg akarja őt ölni. Az énekrészek azokról a harcokról, lelki küzdelmekről szólnak, amelyeket a hittanulóknak kellett kiállniok, mielőtt győzedelmeskedtek; de egyben elsírják a vezeklők bánatkönnyeit is: «Istenem, feltárom előtted életemet: gyüjtsd magad elé könnyeimet». De gondoljunk Krisztusnak, a mi fejünknek küzdelmére is. És mi is, kik hívők vagyunk, és most a keresztség kegyelmét kívánjuk megújítani, merítsünk ebből magunknak valami lelki hasznot. 1. A skrutiniumok arra intenek, hogy önvizsgálatot, lelkiismeretvizsgálást tartsunk, és így fölújítsuk magunkban a keresztség «égi misztériumát». 2. Az énekrészek lelki nyomorúságunknak kifejezői; szegény lelkünk hol fölemelkedik, hol lehanyatlik, gyorsan leteríttetik, de bizalmát, bátorságát nem szabad elveszítenie. Szépen rajzolja ezt az *introitus* zsoltára (55): «Borzadok a nap(harcá)tól, de Istenben bízom». A napnak minduntalan visszatérő fohásza legyen: «Isten kezébe helyezem sorsomat, nem félek». És: «Isten kegyesen fölfogja könnyeimet». *(Grad.)* 3. Az olvasmányok megragadó szembeállítást tartalmaznak: a pogány messze földről jön Izraelbe, hogy meggyógyuljon — Krisztust pedig tulajdon városában saját honfitársai megtagadják. A pogány gyógyulásra talál Izrael «orvosánál», a názáretbeliek pedig tulajdon orvosukat taszítják el. Komoly figyelmeztetés ez számunkra, kik az Úr honfi-

társai vagyunk! 4. Csodáljuk meg Náámánban a soksok ezer közül való kiválasztásunknak titkát. 5. A szentmise egyik főgondolata: alázat és engedelmesség biztosítja az üdvösséget *(szentlecke)*; alázatosság nélkül nincs üdvösség *(evang.)*. A hatalmas szír főembernek próbáratétele megaláztatás volt; nem bocsájtották be, hétszer kellett a Jordánban megfürdenie. Minket is az Egyházhoz utasít Krisztus, ez az öntudatos ember meghódolása; az Egyház minden intézménye az alázatosság iskolája (pl. a gyónás). Az Üdvözítő is ezt az utat járta. 6. Ebben a szentmisében is újra halljuk a szenvedés motívumát: tulajdon honfitársai utasítják ki a városból.

Böjt harmadik hetének keddje.

Stáció Sz. Pudenciánánál.

Krisztus bennünk — az olajszaporítás csodája.

Az Egyház-özvegy a tanítás és a kegyelem olaját önti szívünkbe; ezzel kivált bennünket a hitelező (a gonoszlélek) hatalmából.

Napkelte és napnyugta antifónái a közösség áldásáról énekelnek:

«Ha ketten közületek, bármire nézve, amit kérni akarnak, megegyeznek itt e földön, megkapják az én Atyámtól, mondja az Úr» *(a Ben. antifónája)*.

«Ahol ketten, vagy hárman összejönnek az én nevemben, én közöttük vagyok, mondja az Úr» *(a Magn. antifónája)*. Figyelemre méltó, hogy a mai evangélium változatos tanításából mind a két antifóna számára a közösségről szólót választja ki az Egyház. Az Egyház szereti a közösséget.

1. A stáció Sz. Pudenciánánál van. A Martyrologium május 19-ére ezt tartalmazza: «Rómában a szent szűz, Pudenciana emlékezete; számtalan megpróbáltatáson ment át, nagyszámú szent vértanu számára illő nyugvóhelyről gondoskodott, Krisztus iránt való szeretetből egész vagyonát kiosztotta a szegények között, így költözött a földről az égbe». Az a templom, amelybe ma zarándokolunk, egyike a legrégibb címtemplomoknak. Eredete talán már a 3. századba nyúlik vissza; a 4. sz. végén épült a bazilika, mely lényegében változatlanul áll fönn ma is. Az apszis-mozaik ugyanebből az időből való (I. Ince pápa, 401—417), a legszebb és legművészibb a Rómában található őskeresztény mozaikok között. Középen diszes királyi trónuson ül a világ Megváltója, balkezében nyitott könyvet tart, melynek kitárt lapján a következő szavak olvashatók: Dominus conservator Ecclesiae Pudentianae. Jobbról és balról az apostoli testület sorakozik föl, Péterrel és Pállal az élen. Az ülő apostolok mögött mindkét oldalon egy-egy nő áll, fejükön hosszú fátyol, jobbkezükben koszorú, melyet a Megváltónak nyujtanak. Sz. Pudenciana és Sz. Praxedis ezek, akiknek tisztelete korán összeforrott ezzel a tituláris templommal. Fönn az ívben, Krisztus mögött egy hegyen hatalmas kereszt emelkedik a négy evangelista szimbolumával. A háttérben város. A Megváltó alakja alatt az Isten bárányát látjuk, fölötte pedig a Szentlelket galamb képében, melynek csőréből fénysugár lövel a bárány fejére. Ez előtt a fölséges kép előtt ünnepelték századokon át a római keresztények a mai napon a stációistentiszteletet. Miseszövegünket a stáció sokszorosan befolyásolta: a templom korábban a «titulus Pastoris» nevet viselte, és Sz. Péter első székhelyének tartották, ezért az evangélium az oldó-kötő hatalomról, és Péter ki-

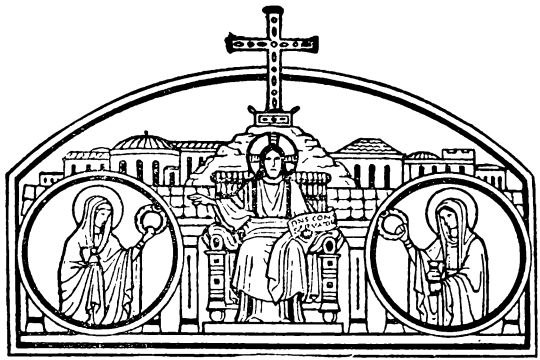

választásáról szól. A stáció szentje, Pudenciána korán elvesztette szüleit, imádságos életet élt, és egészen az irgalmas felebaráti szeretet gyakorlásának szentelte magát. A legenda szerint I. Pius pápa hosszú ideig az ő házában mutatta be a szent áldozatot, ő pedig gondoskodott mindenről, amire csak a pápának szüksége volt. Elizeus, aki az özvegynél lakott, a pápának előképe, aki a szent áldozat által a keresztény lelkek «edényeiben» az olajat megsokszorozza.

2. A szentmise (Ego clamavi). A böjti mise a vezeklőkhöz és a hívőkhöz fordul, és inkább tanító tartalmú. Árva gyermekekként jövünk oltalmat keresni a szentélybe *(introitus)*. Az egész 16. zs. út a böjti időből a húsvéti örömre. A *szentlecke* a bibliai elbe-

A kép Sz. Pudenciána-stációtemplom nagy mozaikjának a motívumait foglalja össze, de úgy, hogy egyben a szentmise gondolatát is szemlélteti. Az evangéliumban így szól az Úr: Ahol ketten-hárman összejönnek az én nevemben, én közöttük vagyok. Itt trónol ő a két nővér között. A hegy a kereszttel és Isten szent városa jelképei a mi húsvéti dicsőségre való fölemelkedésünknek. Az olajkorsó a két szent kezében az olaj csodálatos megsokszorozásáról szóló szentleckére utal.

szélés képében megtanít bennünket arra, hogy gazdag a kegyelem áradása, mely Krisztus keresztjéből fakad, csak fogjuk föl azt. Az olajcsodával a mi böjti munkálkodásunk áldásosságát kívánja az Egyház szemléltetni. Az özvegy az Egyház, aki a vőlegény elmenetele óta özvegy; a földön üldözik őt, fiai a hitelezőnek adósaivá lettek, most azután a böjti időben a hitelezővel (gonoszlélek) szemben segítségért kiált. Krisztus segít. Az olajbőség, a mi böjti munkánk; ez biztosít számunkra bocsánatot, szerez érdemet és jutalmat (böjti prefáció: «a testi böjt által a bűnöket elnyomod, erőt adsz és jutalmazol»). A *graduale* visszhang az olvasmányra: «Tisztíts meg titkos bűneimtől, Uram, és mentsd meg az idegenektől szolgádat». Az *evangélium* négy igazi böjti tanítást ad: testvéri intés; az Egyház kötő-oldó hatalma; a közösség áldása; végül a megbocsájtás. Az *offertorium* visszhang az evangéliumra: Áldom az Úr győzedelmes, könyörülő jobbját. Egyben húsvéti motívum is: a visszamaradó hívők hálásan tekintenek vissza megtérést eszközlő győzelmükre; a 117. zsolt. föltámadási ének! *Communió*kor már a húsvét hegyét, a húsvét sátorát látjuk: a böjti idő körmenet e hegy felé. (14. zsolt.)

3. Az evangélium böjti tanításai. *a)* A testvéri feddés. Az Úr parancsolata ez, melyet igen kevéssé szoktunk figyelembe venni! Általában elmulasztjuk az intés kötelezettségét, vagy helytelenül gyakoroljuk. Hátuk mögött oly sokat és olyan szívesen beszélünk mások hibáiról, de legtöbbször gyávák vagyunk, hogy ezekre a hibákra a hibázók figyelmét felhívjuk. Máskor meg haraggal, éppen nem megfelelő módon vágjuk fejéhez másnak hibáját. Pedig a szeretetteljes figyelmeztetés nemes baráti szolgálat volna. Sz. Ágoston életbölcsesége így hangzik: Ha

testvérednek titkos, halálthozó sebe volna, amelyet az orvos késétől való félelmében vonakodnék megmutatni az orvosnak, nemde igazi baráti tett volna részedről, ha jelentenéd azt? Persze sok tapintat, szelídség kell ahhoz, hogy az intés keserű labdacsa elviselhető legyen. Én azonban szívesen akarom vállalni, ha valaki hibámra figyelmeztet; legalább megtanulom jobban ismerni magamat. *b)* A z o l d ó - k ö t ő h a t a l o m: «Akinek megbocsájtjátok bűneiket...» Mily örvendetes jó hír ez mindnyájunk számára, akik mint vezeklők járjuk a böjt útját! Adjunk hálát az Istennek, hogy ezt a hatalmat megadta Egyházának! A legnagyobb baj a bűn; milyen meghatóan rajzolja Dávid a 31. zsolt.-ban a lelkiismeret kínját: «Míg hallgattam, csontjaim megöregedtek, s egész nap jajgattam, mert éjjel-nappal reám nehezedett kezed, összeasztam nyomorúságomban, mint a szúró tövis». Ettől a legnagyobb emberi szenvedéstől megszabadít a jó gyónás. Ki nem élte még át ezt a boldogságot! Használjuk föl jól az Egyház oldó hatalmát lelkünk üdvösségére. *c)* A k ö z ö s s é g á l d á s a: A bűn meghasonlást okoz, Krisztus pedig összekapcsol. Ezért szereti az Úr a közösséget, ezért alapította az Egyházat, mint a «szentek közösségét». Az evangéliumban az Úr a közösségi életről szól. Az ő nevében fönnálló «közösségnek» megígéri jelenlétét. Ott lakik tehát ő minden keresztény társulásban, szövetkezésben, amilyen a házasság, vagy egy baráti társulás; különösen ott lakik az egyházközségekben. Nekünk, a liturgia barátainak sok vigasztalást és lelkesítést ad itt Krisztus: ápoljuk is a «közös imát» az «Isten községében». Milyen komoly dolog, mikor a liturgikus közösség a legideálisabb egységben, a szentmisében együtt imádkozik, együtt mutatja be az áldozatot. Itt Krisztus él között-

tünk, nemcsak az Eucharisztiában, hanem mint az ő titokzatos testének feje is. Bárcsak ilyen közösségi szellem forrasztana össze bennünket, amilyenről itt az Úr Krisztus beszél. Tápláljunk magunkban mélységes meggyőződést, hogy nagy erő van a közösségben. *d)* A megbocsájtás. Egyik előfeltétele annak, hogy böjti munkád eredményes legyen, hogy tudj megbocsájtani; legyen ez kimeríthetetlen, mint a tenger: hetvenszer is, vagyis mindig; semmit se tarts fönn, bocsáss meg egészen. Ezt a föltételt szabja Krisztus a Mi Atyánk-ban is: «Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk».

A szentlecke is ad számunkra böjti gondolatokat. Az olajcsoda valósággá válik bennünk; az Egyház (özvegy) önti a mi szívünkbe az olajat; ez a böjti tanítás, a böjti kegyelem. Az olaj Krisztus jelképe: Krisztus az olajjal fölkent! Az Egyház magát Krisztust ömleszti lelkünkbe. Sz. Ágoston így szól: Ujjongjunk, és adjunk hálát, hogy nemcsak keresztényekké, de Krisztussá lettünk! Igen, ez a magva a böjti időnek: «most már nem én élek, hanem Krisztus él énbennem». A szentmisében az Egyház az ő wőlegényét árasztja a mi szívünkbe hitben és a szentségekben; ez az olajcsoda beteljesedése.

Böjt harmadik hetének szerdája.

Stáció Sz. Szixtusnál.

Krisztus, a törvényszerző, törvényt ad nekünk.

1. A parancsolatok átadása. A mai szentmise zárt egész, és teljesen a hittanulóknak szól. A régi egyházban igen fontos nap volt a mai: ezen a

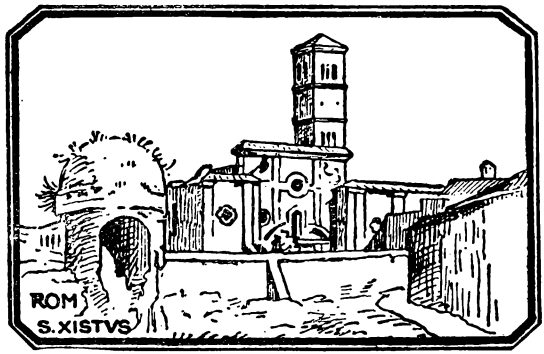

napon volt a hittanulók fölött az első skrutinium ; nevüket bejegyezték a keresztelendők könyvébe, «az élet könyvébe», és ugyancsak ma történt a 10 parancsolat átadása is (ezért a leckében és az evangéliumban is a parancsolatokról van szó). Mi, hívők együtt átéljük mindezt a hittanulókkal ; az Egyház ma újra elénk terjeszti a parancsolatokat.

Mit mond nekünk a mai liturgia? Hittanulóknak érezzük magunkat, és Krisztustól megújítva vesszük Isten parancsolatait. A *szentlecke* mélységes, félő tiszteletre tanít Isten parancsolatai iránt, hisz azok az isteni fölség kifejezett akaratát tartalmazzák. Tisztelet a világ sarkpontja, mondja Shakespeare ; a félő tisztelet Istennel szemben az alapja minden erkölcsiségnek. Ez a mai kor nagy fogyatkozása, hogy nem él bennünk a félő tisztelet Isten fölségével szemben. Ezért azután parancsolatait sem vesszük komolyan. Pedig Isten ugyancsak komolyan veszi parancsolatainak megtartását. Láthatjuk ezt a szent-történetből. A paradicsom-

A kép Sz. Szixtus stáció-templomát ábrázolja.

ban az első törvényszegés után az emberiségre szálló átok, a halál, a nyomorúságok egész tengere, mely az ősbűnből eredt, világosan beszél erről. Hogy milyen komolyan veszi Isten az ő parancsolatait, mutatja a kereszthalál is, hiszen tulajdonképen a bűn ítélete és büntetése ez. Az *evangélium* más gondolatkört nyit meg számunkra: nekünk, kereszténveknek szívvel-lélekkel kell a parancsolatokat teljesítenünk. Számunkra tulajdonképen nincsen parancsolat, nekünk öröm azt megtenni, amit Isten kíván tőlünk, miként a jó gyermekek is örömmel teljesítik szüleik akaratát és nem látnak abban nyomasztó igát és teljesítésükkel gyermeki szeretetüknek és ragaszkodásuknak adják bizonyságát. Igy vagyunk mi is. Ép ezért nem csupán a törvény betűjét akarjuk teljesíteni, hanem behatolunk annak szellemébe, és azt is figyelembe vesszük. A törvények szelleme pedig a szeretet: Isten- és emberszeretet. És még egyet! Ma van az első skrutinium: a hívők összejönnek, hogy ítéletet mondjanak a hittanulók fölött, méltók-e arra, hogy a hívők sorába kerüljenek. Egy dologban egészen a hittanulókhoz vagyunk hasonlók: mi az ég katechumenjei vagyunk. Amilyenek voltak a régi egyház megvilágosítandói, olyanok vagyunk mi az ég számára. A halál számunkra a keresztség, amelynek útján bejuthatunk az igazi mennyországba. És a mennyország dicsőült szentjei ma szintén tanácsot tartanak fölöttünk, hogy eléggé érettek vagyunk-e már arra, hogy bemenjünk az örök szentélybe? Amikor majd ma a Confiteor-t imádkozzuk, képzeljük elevenen magunk elé ezt az égi skrutiniumot. Trónusán ül az örök püspök, körülötte az összes szentek: Mária, Mihály főangyal, az apostolok és az összes szentek; ők mind vádolóim lesznek Isten parancsolatainak áthágása

miatt. Egészen eltörpülök: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. De az égi közösség mégsem ítél el, hanem közbenjár értem. Tekintsük a böjti időt az ég számára előkészítő katechumenátusnak. Húsvét és a húsvéti idő lesz majd a mennyei boldogság elővételezése. Húsvétra meg kell érnem arra, hogy bevonuljak az ég polgárainak közösségébe.

2. A szentmise (Ego autem). A stáció szentje Xistus, vagy II. Sixtus pápa, kiről Sz. Lőrinc vértanuságának aktájában van szó († 258). Szentünk igen nagy tiszteletnek örvendett, az ő emlékezetének szentelték mai stációtemplomunkat, s idehozták a Kallixtus-katakomba pápasírjából testi maradványait. Az ő vezetése mellett vonulnak ma a hittanulók és mi is a szent áldozatra. Az *introitus*. Mennyire örvendhettek a hittanulók, mikor látták, hogy megint egy lépéssel közelebb jutottak céljukhoz. «Az Úrba vetem bizodalmamat, megtekintette megalázottságomat.» A 30. zsoltár egész lélektörténet, miként szenvedtek, küzdöttek ők, míg most boldog végre jutottak (húsvétmotívum). A *szentlecké*ben hatalmas színjáték megy végbe előttünk. Izrael fiai a pusztaságban táboroznak Hóreb hegye előtt. Füstölgő áldozati oltárként áll előttük a hegy. Ekkor megjelenik mennydörgés és villámlás között a «Majestas Domini», és kihirdeti a tízparancsolatot. A szent *áldozatban* ma is megjelenik a «Majestas Domini», szelíden, kenyéralakban, és adja nekem az ő törvényét! Egészen eltörpülök. Ugyan van-e olyan törvény, mellyel szemben azt mondhatnám: «Ment vagyok a súlyos bűntől?» Ezért a *gradualeban* a bűnbánati zsoltárt (6. zs.) imádkozom, s hozzá még a *tractus*-t is. Az *evangélium* egy fokkal magasabbra emel: az ószövetség inkább a cselekedetet nézte, az új a szívet. Jaj nekünk, ha a farizeusok módjára gyilkoló

betűvé torzítjuk a törvényt! A mi istentiszteletünk nem lehet puszta ajakmunka. Az imádságnak és az életnek harmóniában kell állnia egymással. Az igazi böjti munka a szív megtisztításában és megszentelésében áll. Igy *offertoriumkor* újra térdreborulok, és a komor 108. zsoltárral irgalomért esdek: «Velem, Uram, bánj nevedért kegyesen: mivel irgalmad jóságos». Szentáldozáskor már látja a hívő közösség az Úr húsvéti dicsőségét. A *communio* körmeneti ének; a böjt gyakorlatai «az élet útjai» és a célnál, húsvétkor «színed előtt örömmel töltesz el engem Uram». Igy a szentmise magába foglalja a bűntudat mardosását és a húsvét örömujjongását. Ez a képe a keresztény életnek.

Böjt harmadik vasárnapja utáni csütörtök.

Stáció Sz. Kozma és Damjánnál.

Krisztus a beteg lelkek gyógyítója (Üdvözítője); az Isten háza a kórház, az Egyház a gyógyintézet.

A mai nap a nagyböjt közepe, és régen kissé örvendezőbb hangulatban ülték meg; a hívő sokaságnak egy kis pihenést kellett biztosítani a szigorú böjtidőben. Ez az örvendező hangulat részben még a következő vasárnapon is tovább hat. Éppen ezért a mai szentmise nem vezeklő-mise mint a többi csütörtökiek; a hívő sokaságot inkább a két neves orvos és csodatévő szent, Kozma és Damján templomába vezették.

1. A stáció. A stáció két szentje keleti származású szent orvos, kik tudományukat teljesen a lelki-

pásztori munka szolgálatába állították. Krisztus példájához híven meggyógyították a beteg testeket, hogy könnyebben gyógyíthassák a lelkeket. Tiszteletük bizánci befolyás alatt hamarosan Rómában is elterjedt, és IV. Félix alatt (526—530) templomot szenteltek tiszteletükre. A 7. század óta stációtemplom. Még most is láthatjuk az apszisboltíven azt a pompás

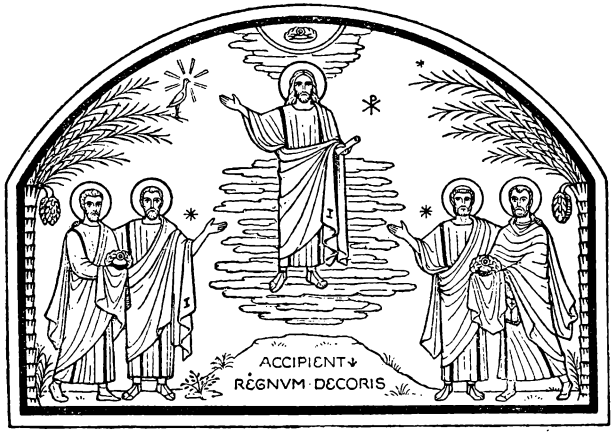

mozaikképet, melyet IV. Félix pápa készíttetett. A középen, felhők fölött, a megdicsőült Megváltó magasztos alakja áll, amint jobbját fölemeli, baljában pedig irattekercset tart. Alatta, virágos mezőn át Péter és Pál a két szent vértanut, Kozmát és Damjánt vezeti az Úrhoz, akik mint orvosok, orvosságos üveget tartanak kezükben (igen sokat mond, hogy a két idegenből való szentet a római egyház háziurai vezetik be).

Ez a rajz a stáció-templom híres mozaikképe után készült.

Ez előtt a fölséges kép előtt sok-sok nemzedék gyülekezett össze istentiszteletre; csatlakozzunk mi is hozzájuk.

2. A szentmise (Salus populi) igen mély és gazdag tartalmú. A stációval való kapcsolat olyan sokszoros, amilyent kevés misénél találunk; egyben szép misztérium-cselekményt is nyujt. A stáció szentjei orvosok voltak, s egyben közbenjárók is a betegségekben. Ezért kezdődik a mise a nagyon idevágó szóval: «Salus» — üdv, egészség. Ezért beszél az evangélium is Péter napának és sok betegnek meggyógyításáról. Továbbá mind a három oráció a két stációszentre hivatkozik, ami egészen különleges eset a de tempore misékben (hasonlót látunk még hatvanadvasárnapon). A két orvosszentről könnyen ugrik át gondolatunk az Üdvözítőre. Gyógyítója (Üdvözítője) Ő a beteg léleknek, mely a bűnbeesés óta ugyancsak súlyos betegen fekszik. Az *evangélium* az úgynevezett nagy kafarnaumi napot írja le. Szép képe ez Krisztus Egyházának; Krisztus «belép Péter házába» és meggyógyítja Péter napát (a ház asszonyát, aki az Egyház előképe). Ez azután kiszolgálja az Urat és az ő tanítványait, s lakomát készíttet számukra (Eucharisztia). Amint a nap lenyugodott (az Úr halála után), minden beteg Péter házába jött — az Egyházba — hogy ott gyógyulást találjon. Krisztus valamennyit meggyógyítja. Ezért már az *introitus*ban ő áll elénk és mondja: «Én vagyok a nép megszabadítója!». Ez a meghívás az ő kórházába, az Egyházba. Természetesen orvosságot is ad, és életmódot is ír elő: «Figyelj népem, tanításomra, hajtsd füledet szájam igéire». (77. zsolt.) Az *offertorium* szép zarándokének: hála és bizalom a lélek Megváltója (orvosa) iránt. A «salvare» szó újra és újra előfordul a szentmisében. Szentmisénk különösen szép

gondolatokat nyujt az istenházára vonatkozólag (ez templomszentelési miseforma). A *szentleckéb*en az Úristen szól hozzánk: ha megtartjuk parancsolatait, akkor ő e házban fog lakni és bőséges áldásban részesít minket. Milyen jól illik az *evangélium* a templomszentelés gondolatához: «Jézus bement Simon Péter házába».

3. Az igazi üdvösség. Az Egyház ma azt sürgeti, hogy gondolkozzam lelkem gyógyításáról. A szentmise így kezdődik: Salus — üdv, egészség; az evangéliumi kép sokak gyógyulása; fölajánláskor pedig ezzel az énekkel az ajkunkon: «... jobbod megszabadít (meggyógyít) engem» lépünk az oltár elé; az áldozat gyümölcseként pedig a postcommunio-ban «biztos gyógyulás»-t (certa salvatio) kérünk. Elgondolkozom arról, hogy mennyire rászorulok én is a gyógyulásra; azután még az «orvosra» és a gyógyintézetre gondolok. 1. Az első követelmény persze az, hogy a beteg tudja, hogy ő beteg. Különben nem gyógyítható meg. Ó, milyen sok lelki beteg jár-kel körülöttünk, és nem vesz tudomást beteg állapotáról. És én talán egészen világosan látok? Itt van mindjárt az eredeti bűn, melyet az ősszülőktől örököltünk; a rendetlen önszeretet, mely önzéssé és gőggé fajul; az elhomályosult értelem, meg az elgyöngült akarat; a test, az alsóbb természet nem akar engedelmeskedni a szellemnek. Ezek mind olyan bajok, melyek mindnyájunkban ott lappanganak, és csak alkalmas időpontra lesnek, hogy előtörhessenek. Ehhez jön az én sajátos betegségem is: kedvenc hajlandóságaim, főhibám és életemnek minden számtalan bűne. Pállal kell panaszkodnom: «Testi vagyok, rabszolgája a bűnnek. Magam sem értem, amit cselekszem. Mert nem cselekszem a jót, amelyet akarok, hanem a rosszat, amelyet gyűlölök,

azt cselekszem ... Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem, azaz a testemben : mert az akarat a jóra megvan bennem, de a jónak megtevését nem találom ... törvényt látok tagjaimban, ez küzd értelmem törvénye ellen, s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van. Én szerencsétlen ember ! Ki szabadít meg a halálnak testétől?» (Róm. 7, 14 köv.) De Pál nem marad adós a felelettel : «Hála legyen Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztus !» 2. Krisztus a mi gyógyítónk (Üdvözítőnk) ; Ő az én lelkem nagy orvosa, ismeri mindenestül ; tudja a baj fészkét, tudja nagyságát adja a jó orvosságot is. Azért gyógyított olyan sok beteget földi életében, hogy megmutassa nekünk : Egyházában a beteg lelkeknek lesz orvosa. A beteggyógyítások az Egyházban folytatott megváltói tevékenységének szimbolumai. Orvosunk nemcsak elrendelte az alkalmas ellenszereket, hanem azokat először is ő maga alkalmazta. A főbajjal, az önszeretettel szembeállította az alázatosságot. Megváltói tevékenységének alapvonása az alázat : «engedelmes volt egész a halálig, még pedig a kereszthalálig». Az elhomályosult értelemnek «az égi bölcseség savát» hozta fölemelő tanításában, az elgyöngült akarat számára pedig szentségei erejét. Sőt még többet is tett : orvosunk meghalt, hogy testével, vérével adjon életet a haldoklónak. Az Eucharisztia a lélek nagy orvossága. 3. A gyógyulás lassan megy, a lábbadozó szeretetteljes kezelésre szorul ; az Egyház a beteg lelkek gyógyintézete. Nézd csak, az Egyháznak minden intézménye a beteg lélek türelmes, szerető gondozását és gyógyítását szolgálja. Gondolj a töredelem szentségére : mennyivel inkább gyógyítás megy ott végbe, mint ítélet. Ünnepeivel is és a szent időkkel is hogy ápolja, gondozza az Egyház a lelket ! A böjti idő nagy gyógyidő, melyben újra

alaposan kikezelik minden bajunkat. A napi szentmise pedig az isteni orvos rendelőórája. A sok áldás és szertartás a lélek segítségére kíván jönni, hogy az egészséges legyen. Az Egyház keresztségedtől halálodig csupán lelked üdvösségéért (gyógyulásáért) fárad. Halálodban egészségesként kell megváltó Orvosod elé állnod!

Böjt harmadik hetének péntekje.

Stáció Sz. Lőrincnél «in Lucina».

Krisztus, a második Mózes, a keresztség élő vizét és az Eucharisztiát adja.

Megint egy monumentális őskeresztény miseszöveg, mely a hittanulókat és a hívőket is egyaránt megörvendezteti. Az egész nap a szamariai nő jegyében áll.

A két antifóna: «Aki abból a vízből iszik, amelyet én adok, nem szomjazik mindörökké». *(A Ben. antifónája.)*

«Uram, látom, hogy próféta vagy; a mi atyáink e hegyen imádkoztak.» *(A Magn. antifónája.)*

1. S t á c i ó m o t í v u m. A stáció szentje megint a hittanulók fővédője, de most egy másik templomában. Ez is ősrégi címtemplom, melyet egy Lucina nevű keresztény nő talán még a harmadik században alapított. A templom helyén III. Sixtus pápa (432—440) nagy bazilikát építtetett, és azt Sz. Lőrinc tiszteletére szentelte. Itt őrizték a legrégibb időktől kezdve egy nagyobb darabját annak a rostélynak, amelyen Sz. Lőrinc vértanuhalált szenvedett. A stációtemplom mellett forrás volt, melyet a rómaiak igen kedveltek; ez szolgáltathatott alkalmat a két «víz»-olvasmányra, de az is lehet, hogy fordítva van a dolog: azért választották ezt a stációt, hogy a valóságos forrás és a két olvasmány együtt a hittanulók számára a keresztséget jelképezze. A hagyomány szerint a szamaritánus asszonynak Photina volt a neve, ami latin fordításban Lucina-t (világoskodó) jelent; így hívták a stációtemplomot alapító nőt is.

2. A s z e n t m i s e (Fac mecum). Mostantól kezdve az evangéliumban inkább János beszél hozzánk; ő inkább tud nekünk bepillantást nyujtani a szenvedő Jézus lelkébe, mint a többi evangélista. A szenvedés motívuma most minden nap jobban és jobban előnyomul. A mai szentmise megint a hittanulóknak szól, és két képben fejti ki előttük a keresztség jelentőségét. Mózes a pusztán át vezeti az eltikkadt népet; megjelenik az Úr az ő dicsőségében, felszólítja Mózest, hogy botjával a sziklából vizet fakasszon, s a friss forrásvíz bőségesen csillapítja a szomjúságot *(szentlecke)*. Krisztus az új Mózes, aki keresztjének fájával üti meg a sziklát, sőt Pál szerint egyenesen Ő a zsidókat kísérő szikla, mely a hittanulóknak a keresztség

élő vizét és ezzel az örök életet adja. Erről az élő vízről beszél az Üdvözítő a szamariai asszonynak *(evangélium)*. Ez az élő víz, mely az örök élet forrásává válik, a hittanulók számára a keresztség; a hívők már birtokában vannak, számukra az Eucharisztiában csörgedez naponkint. Az *introitus*ban «az Úr jóságának jelét» kérik a hittanulók, vagyis a keresztet, mely belevéső dik lelkükbe. Ez a keresztség eltörölhetetlen jegye, ez elől menekül üdvünk minden ellensége. A 85. zsoltár, amelyet most énekelünk, bensőséges, bizalommal teljes könyörgés, amely igen jól illik a keresztelendők, a vezeklők és a hívők ajkára. Az *orácio* tipikus böjti könyörgés, mely a böjt szellemét és értelmét tárja elénk: «... hogy amint a testi tápláléktól tartózkodunk, lelkünkben a bűnöktől is tartózkodjunk». A szentlecke hatása alatt megérzik a hittanulók és a vezeklők, mint «virágzik újra testük» az üdvösség üdítő italától. Az *offertorium* az evangélium utolsó szavaihoz kapcsolódik: a szamariabeliek fölismerték az Urat, mint «a világ Megváltóját» mi pedig a fölajánlási körmenetkor Krisztushoz megyünk és mondjuk neki: «Királyom és Istenem». Hogy mi az Eucharisztiában valóban erre az élő vízre lelünk, arról énekel a *communio:* «Aki abból a vízből iszik, melyet én adok neki, mondá az Úr, az örökéletre szökellő vízforrás lesz benne».

3. A mi szomjazó lelkünk. A két olvasmány nekünk is sokat mond, akik most a keresztség kegyelmét kívánjuk magunkban megújítani. Éljük bele magunkat abba, amit ezek a képek ábrázolnak, hogy mi legyünk a középpont. *a)* Az eltikkadt, szomjas, zúgolódó nép az emberi lélek. Igen, kimenekült Egyiptomból, átment a keresztség Vörös-tengerén, most pedig az élet pusztaságát járja, kíséri az isteni gondviselés felhője, az Istentől küldött Mózes vezetése alatt az Eucharisztia

mannája táplálja ; és mégis milyen gyakran kicsinyes ez a lélek, zavart, kiszáradt, morgolódó, s Egyiptomba kíván visszatérni (t. i. a régi természethez). Milyen gyakran szalad ki ajkán a kiáltás : Nem bírom tovább, elepedek. Itt van Krisztus, a szikla, aki vizet ad neki, az erőnek és a kegyelemnek a vizét, s így enyhülést szerez. Uram, támogass engem, hogy el ne fogyatkozzam, az uton. hogy eljussak az Igéret-földjére ! A szikla : Krisztus a szentmisében ! *b)* A szegény szamariai bűnös asszony az én lelkem. Krisztus fáradtan ül Jákob-kútjánál, látszólag pihenni kíván, pedig valójában engem vár. A szentmise a Jákob-kútja, itt vár rám naponta. — És most szólni kezd hozzám. Mennyire ért hozzá, hogy megfogjon ; ha még annyiszor elkalandozom is, ő újra és újra próbálkozik, el nem enged. Sokat fárad az egészen eltévelyedett emberi lélekért ; egy sem egészen rossz előtte. Ő a maga útját járja, s biztosan rám talál ! Az élet vizéről beszél, melyet Ő ad nekem, s akkor már nem fogok többé szomjúhozni. Az evilági gyönyörűség olyan, mint a sósvíz, mely a szomjúságot nem csillapítja ; Krisztus oltja csak el szomjamat. Az a vízforrás, mely az örök életre szökell, az Eucharisztia. S mily sok okulást merítek a vele való beszélgetésből : Ő hirdeti nekem, hogy az Isten igaz tisztelői mindenütt áldozhatnak ; megbecsülöm-e ezt a nagy kincset, hogy naponkint és mindenütt a világon bemutatható a szentmiseáldozat? Megtanít arra, hogy lélekben és igazságban kell Istent imádni. Én is megnemesítem istentiszteletemet, legyen távol attól minden babona és önzés (kicsinyes kérések). A nagy Istenhez magasztos istentisztelet illik. — A bűnös asszonyból nem egyszerűen tanítvány, hanem apostol lesz : bűneidért lelkekért való munkával fizess meg az isteni igazságosságnak. Bűneiddel teremtményeket szentségtelenítettél

meg, most tehát szentelj meg másokat helyettük. És végre még egy pillantást vetek a Megváltó szívébe : egy lélek megtérése annyira megragadja őt, hogy megfeledkezik testi éhségéről is. Ő a jövőbe tekint, látja az érő lélekaratást : nekem is teli, súlyos kalásznak kell lennem. Még egy nagy tanítást ad : «Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött, hogy elvégezzem az ő művét». Az Isten akarata legyen az én eledelem is ! — Két dolgot ismertem meg ma : nyomorúságomat és szabadítómat ! (Sz. Ágoston : noverim me, noverim te).

Böjt harmadik vasárnapja utáni szombat.

Stáció Sz. Zsuzsannánál.

Krisztus a bűnösök barátja.

A mai nap liturgiája is zárt egység. Ma a vezeklők sorába állunk. A lélek, amely Isten színe előtt házasságtörő nő (minden bűn ugyanis hűségszegés a mi isteni jegyesünkkel szemben), bocsánatot nyer Krisztustól. A két antifóna : «Jézus lehajolt és a földre írt ; aki

Mózest a katakombákban szívesen ábrázolták Péterként; így képünk még inkább a keresztség szimbolumává válik, hisz Krisztus helyettesét tünteti föl.

közületek bűn nélkül vagyon, az vesse rá az első követ». (A *Ben. antifóniája.)*

«Senki sem ítélt el téged, asszony?» «Senki Uram!» «Én sem ítéllek el téged, de többé ne vétkezzél!» (A *Magn. antifóniája.)* A mai egész napon éljük át a házasságtörő asszony drámáját.

1. S t á c i ó m o t í v u m. Stáció Sz. Zsuzsannánál. Augusztus 11-én ezeket mondja a Martyrológium a stáció szentjéről: «Rómában a szent szűznek, Zsuzsannának emlékezete. Előkelő családból származott, és unokahuga volt a szent pápának, Kájusznak. Diokleciánusz császár idejében nyerte el a pálmát, mert fejét vették». A breviárium még hozzáteszi, hogy mi volt vértanuságának oka: «Lefejezték, mert vonakodott Galerius Maximusszal, Diokleciánusz császár fiával házasságra lépni, mivel már korábban örök szűzességre tett fogadalmat». A stáció-templom igen régi eredetű, talán még a 3. századba nyúlik vissza; azóta, persze, teljesen átépítették. Ugyanebben a templomban tisztelik a házasságtöréssel ártatlanul vádolt ószövetségi Zsuzsannát is.

2. A s z e n t m i s e (Verba mea). Szövege mesteri összeállítású. Szépen összeillik a két olvasmány: két asszony, az egyik ártatlan és elítélik, a másik bűnös és fölmentésben részesül. Mindenik jelenetben az emberek három csoportja szerepel: egy asszony, akit a házasságtöréssel vádolnak; a gonosz bírák, akik azt a látszatot keltik, hogy ők a törvény őrei; és egy szabadító. A szembeállításnak tetőfoka Krisztus fölmentő ítélete. Mily fölségesen áll előttünk az Úr éppen ebben az ellentétben: Az Ószövetség legfeljebb az ártatlant tudta az igazságtalan ítélettel szemben megoltalmazni, az Újszövetség azonban megbocsájtást biztosít a bűnösnek is. A mai szent áldozatban a mi lelkünk a házasságtörő

nő, mely a bűn által hűtlenné lett Istenhez, Jézus azonban megbocsájt neki *(com.)*. Ezek a gondolatok visszhangzanak az énekrészekben. Az *introitus:* megbocsájtást és kegyelmet keresve jövök «korán reggel az én királyomhoz és Istenemhez», — akárcsak a házasságtörő nő. A *szentlecke:* az ártatlan Zsuzsánna elítéltetése és fölmentése csupán sötét hátterét szolgáltatja az evangéliumnak. Az ugyancsak drámai elbeszélést a régi keresztények igen jól ismerték, s a katakombákban gyakran ábrázolták. Zsuzsannát az Egyház szimbolumának tekintették, akit a zsidók és a pogányok üldöznek és rágalmaznak, de aki Isten oltalma alatt áll. Zsuzsanna azonban az örök Bíró előtt bevádolt lelket is jelképezi : a gonoszlélek a vádlója, ám az isteni Dániel (Krisztus) megmenti őt. Visszhangként cseng a *graduale:* «Járjak bár a halál árnyékában, nem félek semmi bajtól sem, mert te velem vagy Uram. Vessződ és pásztorbotod megvígasztal engem». Az *evangélium* örvendetes jóhír minden bűnösnek. Krisztus nem ítél el engem. Talán könnyen veszi a bűnt? Nem. Hogy mi neki a bűn, azt megmutatta szenvedésében, s most is a szentmisében. A bűn miatt halt meg, de a bűnössel szemben gyengéd és jóságos. A bűnösök nagy barátja ő ; aki csak egyetlen föltételt állít föl : «Többé ne vétkezz !» Így a *fölajánlási* ének a Jézus szava szerint igazított «egyenes út» képe (zarándok-ének) ; hatásosan hangzik ismétlendő sora : «Hogy semmiféle hamisság se uralkodjék rajtam, Uram». A mai *áldozati lakoma* a kiengesztelődés lakomája a vezeklő, hazatalált lélek számára ; hasonló az előző szombatéhoz (miként általában ez a két mise nagy hasonlóságot mutat). A könyörgések szépen illenek az evangéliumhoz.

3. E z v a g y t e. Ma egész nap ez a két elbeszélés kísér. *a)* Z s u z s á n n a. Nem sok olyan szakasz

van a Szentírásból vett olvasmányok sorában, mely annyira megnyerné részvétünket, mint éppen ez : kevés vonással, de szépen rajzolja a nemeslelkű asszonyt, mint a tiszta erkölcsösség magasztos mintaképét ; annál inkább felháborodunk a gaz bírók miatt : hát még ilyen emberek is vannak a világon? «Kígyóméreg van a szívükben» ; elégtétellel vesszük tudomásul, hogy eléri őket a méltó büntetés. Az Egyház azonban azt akarja, hogy megint csak a magunk szívébe tekintsünk : ilyen vagy te ! Ilyen nyomorult a bűnös emberi természet, melyért Krisztus föláldozza magát. — Így hömpölyög Ádám bűne óta a bűn sötét folyama a föld fölött ; — nem ragadott-e magával engem is? Szegény emberi szív !

b) De még sokkal inkább megkap bennünket a második olvasmány : A Megváltó a sátoros-ünnepen. Ekkor hoznak eléje a farizeusok egy megtévedt asszonyt, akit házasságtörésen értek. A körülményeket nem ismerjük, s így nem is ítélhetünk. — Bűne igen nagy : tönkretette becsületét, megtörte a hűséget ; a zsidóknál halálbüntetés járt ezért. Ám a farizeusok sokkal rosszabbak nála. Az asszony talán gyengeségből vétkezett, de a farizeusoknak a szíve romlott ; gyönyörűségüket lelik áldozatukban ; Jézus elé hurcolják, és még Őt magát is tőrbe akarják csalni. Nézzük csak az Urat, milyen fölségesen áll előttük. Azok kérdik őt, ő pedig a homokba ír ! Igen, a bűnt ő a homokba írja, — nem akar bűntárgyalásba bocsájtkozni. Nem azért jött, hogy ítéljen. — Ne ítéljünk mi sem, ha nem vagyunk bírók abban a dologban ; ne törjünk senki fölött pálcát ; legyünk jóságosak ítéleteinkben. — Ám ők tovább is zaklatják Jézust, mire fölemelkedik és kimondja a «salamoni ítéletet» : «Aki közületek bűn nélkül vagyon . . . Azt akarja ezzel mondani : igen, úgy van, a törvény értelmében meg

kellene halnia, de a törvény végrehajtóinak menteseknek kell lenniök ettől a bűntől. — Erre nem számítottak. Az Úr belevilágít sötét lelkükbe, ezek pedig megrettennek, hogy a Mindentudó még föltárja bűneiket. Jézus ekkor újra lehajol — nem élvezi zavarukat, hanem alkalmat ad nekik arra, hogy megszégyenítés nélkül tágulhassanak onnan . . . Mennek is egyik a másik után. Néma szünet következik ; — csak Jézus, az asszony és a nép marad vissza. Jézus föltekint : «Senki sem ítélt el téged?» — kérdi az asszonyt. «Nem, Uram !» «Én sem ítéllek el téged, — ne vétkezz többet». Hulljunk térdre, és imádjuk Krisztusnak ezt a szent szavát. Vígasztaló jó hír ez minden bűnösnek. Balzsamként hat a sebesült szívre : nem ítél el engem.

A BÖJT NEGYEDIK HETE.

Közel van immár a húsvét ünnepe ! Gyermeki örömmel kezdi az Egyház a napokat számlálni. Miként advent harmadik vasárnapján már előre örvendeztünk a karácsonyi ünnepnek, úgy most is ez a vasárnap *elővételezett öröme a húsvét ünnepének*. Ez az igazi jelentősége. A hittanulóknak némi sejtelmet ad mindazokról a javakról, melyekben húsvétkor részesednek : szabad istengyermekség, az Egyház mint anya, az Eucharisztia mint igaz manna. Nekünk pedig, hívőknek újból tudatunkba idézi ezeket a javakat.

Ez a vasárnap a böjt második vasárnapjához hasonlít, (miként a böjt első és a harmadik vasárnapja is párhuzamban áll egymással). Ott a színváltozás volt a húsvét elővételezése, a hétköznapi misék pedig a böjt második hetében a szenvedés motívumát hangsúlyozták különösebben, így lesz ez a most következő héten is.

A mostani vasárnapnak ezt a címet adhatnók : Krisztus szenvedése és a keresztség.

A jövő hét főgondolatai: Vasárnap: az Egyház kincsei. Hétfő: A zsidók lerombolják Krisztus templomát. Kedd: Krisztus mint második Mózes könyörög hűtlen népéért. Szerda: Krisztus a «Megvilágosító». Csütörtök és péntek: Krisztus a hittanulókat és vezeklőket feltámasztja halottaikból. Szombat: Krisztus világosságot és vizet hoz.

Böjt negyedik vasárnapja.

Stáció a jeruzsálemi Sz. Keresztnél.

Jeruzsálem, a mi anyánk.

Rövidesen itt a húsvét! Ez az az új gondolat, mely a mai vasárnap liturgiájára erős hatást gyakorol. Ebben leli magyarázatát a mai nap minden más motivuma és gondolata is : Krisztus az új Mózes, aki az égi mannát, az Eucharisztiát adja övéinek, bevezeti őket a mennyei Jeruzsálembe, az Egyház és Isten szabad gyermekeivé avatja őket.

1. Örömnap. Ez a vasárnap egészen különleges helyet foglal el az egyházi évben : az öröm vasárnapja a böjti időben! A pap rózsaszínű miseruhát ölthet, megszólalhat az orgona, a diakonus és szubdiakonus is az örömnek ruháját veszik magukra, a szövegek mind az öröm hangján szólnak, a szentmise örömre hívó felszólítással kezdődik : «Laetare — örvendj!» Az Egyházat a következő okok vezették ebben : *a)* A régebbi időben Rómában csak a holnapi nappal kezdődött a böjt, ez a vasárnap tehát a húsvéti böjtnek előnapja volt. Később, mikor már negyvennapos volt a nagy-

böjt, ez a vasárnap épp a böjt közepe tájára esett, kis pihenőállomásnak tekintették tehát a böjt szigorú fegyelme közepett. *b)* A régi egyház a hittanulóknak is örült, mert közeledett újjászületésük, ami anyai örömre lelkesítette az Egyházat (ez a gondolat általában örvendező jelleget ad a régebbi böjti liturgiának). *c)* Ez a vasárnap egyszersmind előhúsvét is. Várakozásunk örömét nem tudjuk magunkba zárni, ezért elővételezzük a húsvétet. Egyben tavaszünnep is a mai nap : az Egyház örül a természet feltámadásának, amely számára megint csak Krisztus feltámadásának és a lélek föltámadásának képe. Ezért Rómában ezen a napon vitték a templomokba az első rózsákat, és a hívek, különösképen pedig a hittanulók kölcsönösen rózsákat adtak egymásnak. Ide megy vissza az aranyrózsa megáldásának régi tiszteletreméltó szokása is, melyet a pápa végez. A rózsa a feltámadott Krisztusnak szimboluma, de egyben a keresztény örömé is. *d)* Végül ez a nap eucharisztikus vasárnap. Krisztus az ő családját alapítja meg ; véres munkával szerzi meg neki a mindennapi kenyeret, mint szenvedése gyümölcsét ; erre utal az evangélium. Krisztus az új Mózes (ennek a hétnek a pátriárkája), aki az élet pusztájában égi mannát ad nekünk. Tehát egész sor ok van itt az örömre : húsvéti öröm, anyai öröm, tavaszi öröm, úrnapi öröm.

2. Stációmotívum. A mai nap megértéséhez fontos még a stációtemplom is. Ez a «Jeruzsálemi Szent Kereszt», melynek régen egyszerűen csak «Jeruzsálem» volt a neve. A római keresztények szemében ez a messiási Jeruzsálemnek (Egyház) és az égi Jeruzsálemnek volt a szimboluma. Ma vezették be a hittanulókat ünnepélyesen a kereszténység Jeruzsálemébe. Így tehát a stációtemplom is nagy befolyással volt a miseszöveg kialakulására. Minden kis énekrész Jeruzsálemről

szól. A vezetőzsoltár (121) így szól: «Hogy örvendeztem, mikor mondották nekem: az Úr házába megyünk! Jeruzsálem, jól megépített város!» Ez valóban az ujjongás feltörése volt a hittanulók és hívők ajkán. A *szentlecke* is az Ábrahám két feleségéről vett képben az Egyházat a zsinagógával hasonlítja össze: az égi Jeruzsálemet a zsidó Jeruzsálemmel. A stációtemplom megint jól emlékezetébe véste a hívőknek, meg a hittanulóknak, hogy jó anyjuk van nekik: a szent Egyház. Ma arany betűkkel kellene ragyognia otthoni templomunk bejárata felett e szavaknak: Jeruzsálem, a mi anyánk!

3. A szentmise (Laetare): Az *introitus* ujjongó húsvéti örömre hívó felszólítás: a böjti «szomorúságnak» hamarosan vége, egy-kettőre új gyermekek születnek (a keresztségben), és az Egyház anyai keblén nyernek táplálékot (Eucharisztia). A 121. zsoltár a papi bevonulás szimbolumába kapcsolódik: így vonulnak majd be húsvét éjtszakáján a fehérbeöltözött hittanulók; így vonulunk be majd egykor mi is a mennyei szentélybe (az egész zsoltár). Ez a vasárnap föllélekzés az élet böjti idejében, s azért nagyon illik hozzá a «vígasztalás» szava *(orácio)*. Az Ábrahám két feleségéről rajzolt mélyértelmű képben az Egyház keresztény voltunk nagy méltóságát kívánja nekünk (a hittanulóknak) megmutatni, amely a zsidósággal való szembeállításban még világosabban ragyog: mi szabad Istengyermekek vagyunk, az ég örökösei. A mennyei Jeruzsálem a mi anyánk, mi az ő gyermekei; Krisztus szerezte meg nekünk ezt a szabadságot! *(Szentlecke.) Gradual*eképen újra a mi anyánkról írt örömzsoltárt (121) zengjük: ő a mi oltalmunk minden küzdelmünkben. Az *evangélium* misztérium-cselekmény a bemutatásra kerülő eucharisztikus áldozat számára: «A húsvét közel van» (minden mise húsvét), Krisztus a mi szá-

munkra, az egybegyűlt hívő közösség számára viszi végbe a kenyér- és halszaporítás csodáját (ez az Eucharisztiának a titokfegyelemből származó két szimboluma), és a húsvéti ünnep előízét érezteti velünk. *Fölajánláskor* hálát adok a jóságos adományozónak az édes kenyérért, mely Krisztus (a kiegészített teljes szöveg Jeruzsálemről is beszél). *Áldozáshoz* menet, útközben harmadszor énekeljük a mennyei Jeruzsálemről zengő zarándokéneket.

4. M ó z e s : Ma a hatodik s egyben utolsó pátriarkát állítja elénk az Egyház : a nagy Mózest. Valóban ő egyike a legnagyobb egyéniségeknek, akiket a történelem ismer. Isten barátja, törvényhozója és vezére népé-

A kép a nap gondolatait próbálja ábrázolni. Jeruzsálemet látjuk kapuval és fallal övezetten. A kapu bejáratában egy asszony ül papi és királyi öltözetben. Mind a kettő ugyanazt jelenti, az Anyaszentegyházat, mely a mai liturgiában majd városként, majd anyaként szerepel. Ezt az anyát gyermekek veszik körül. Mi vagyunk ezek, a keresztények és a hittanulók. Ma örömünnep van, ezért a gyermekek rózsát hoznak anyjuknak. Az anya is akar valamit adni a kicsinyeknek: az ő keblén két szent jelkép ragyog a nap formájában: két hal és egy kosár kenyerekkel; ez az Eucharisztiát jelenti. Ez az a nap, mely az Egyház szívében tündököl, és egyben az anyatej, mellyel kicsinyeit táplálja.

nek a pusztaságban. Egyben Krisztus előképe is (az Úr maga mondja: «nem Mózes adta nektek a kenyeret, az igazi kenyeret az én Atyám adja nektek». Ján. 6, 32). Éppen ma, a kenyérszaporítás vasárnapján Mózes az égi manna adományozójának előképe. Az Egyház azt kívánja, hogy a nagy pátriarka képét az egész héten át lelkünkben hordozzuk.

A matutinum második nokturnusa Nagy Sz. Vazul egyháztanítónak prédikációját tartalmazza, melyben a böjtről szól: «Mózesről tudjuk, hogy böjtölve jutott föl a hegyre (Sinai): mert különben nem mert volna a füstölgő csúcshoz közelíteni, hacsak a böjtben nem szerzett volna erőt. Mivel böjtölt, megkapta az Isten ujjával írt törvénytáblákat. Böjtölés közvetítette tehát a hegyen az ószövetség megalapítását, míg lenn a lapályon a mértéktelenség bálványozásra vitte a népet. Isten szolgájának 40 napos fáradságát és kitartását, miközben ő szüntelenül böjtölt és imádkozott, megsemmisítette a nép egyetlen mértéktelen cselekedete. Ebből láthatja az ember, ha összehasonlítja a kettőt, miként vezet a böjtölés Istenhez, s hogyan veszti el az élvezetvágy az üdvösséget. A böjt isteni férfiakat nevel, erősíti és edzi az erőst. A böjt bölcseséget ad a törvényhozónak, legjobb oltalma a léleknek, előzi a kísértéseket, fölfegyverez a jámborságra, az önmegtartóztatás megalapozója, a harcban bátorságot, a békében nyugalmat ad, tökéletessé teszi a papokat, mert hiszen tilos böjtölés nélkül a szent áldozathoz közeledni». Mózes nagy jelentőségét a böjti liturgiában az is mutatja, hogy ezen a héten 15 különböző responzórium szól róla.

5. Az Isten országának javai: «A húsvét ünnepe közel van» — ezt az örömhírt hangoztatja a liturgia, és elszámlálja nekem azokat a javakat, amelyeket ez a jóhír magábafoglal. Hármat említek, me-

lyekről a három fő olvasmány beszél. Ezek: Mózes, Jeruzsálem és a manna; kép nélkül szólva: Krisztus, az Egyház, az Eucharisztia.

a) Mózes Krisztus előképe. Mózest Isten választotta ki, Isten hívta, hogy megmentője, vezére, táplálója és tanítója legyen a választott népnek. A fáraóval vívott hosszú harc után azon a húsvétéjjelen kiszabadítja népét a szolgaságból, miután a nép a húsvéti bárányt leölte és elfogyasztotta. Száraz lábbal vezeti át őket a Vörös-tengeren, vezeti a népet a pusztaságon át, mannával táplálja, és a sziklából fakasztott forrásvízzel oltja szomjúságát; törvényt és parancsolatokat ad neki a Sinai-hegynél, Istennel társalog, közvetítő és közbenjáró Isten és a nép között; kimondhatatlan türelemmel viseli népe hibáit és gyöngeségeit. Mindezekben Mózes Krisztusnak az előképe: a mennyei Atyától e világba küldve megküzd a pokoli fáraóval, azon a húsvétéjjelen kivezeti népét Egyiptomból; ő maga a húsvéti bárány, akit leölnek, és mindjárt meg is esznek. Átvezeti népét a keresztség Vörös-tengerén, miután előbb ő maga átment a szenvedések Vörös-tengerén. S most is vezet bennünket az élet pusztaságán át és táplál bennünket mannával és itat az éltető itallal az Eucharisztiában. Kimondhatatlan türelemmel vezet bennünket az ég Igéret-földje felé. Keresztény hívek, közel a húsvét ünnepe; az isteni Mózes kivezet bennünket Egyiptomból.

b) De mielőtt az égi Igéret-földjét elérnők, hazára van szükségünk itt a földön. Ez a mi J e r u z s á l e m ü n k, az A n y a s z e n t e g y h á z. Mit jelent az Egyház a mi számunkra? Az Egyház nem csupán valami egyesület vagy társadalmi szervezet. Ha mélyebben akarod megérteni, lásd meg benne K r i s z t u s t e s t é t, a titokzatos Krisztust, aki növekszik, akit

körülvesznek tagjai. Mi vagyunk ezek, mi, keresztények, de tagjai e testnek a mennyei szentek is. És ezekben a tagokban isteni életerő lüktet, miként a szőlőtőből életerő árad a venyigékbe. Igen, maradjunk meg ennél a képnél; isteni vér lüktet bennünk. Igy hát te Krisztusnak vagy egyik tagja. Lásd továbbá az Egyházban Krisztus jegyesét. A zsinagóga is Isten jegyese volt, de szolgaszerepet töltött be, miként Hágár, Ábrahám szolgálója. Az Egyház ellenben fejedelmi asszony, egyenlő jogú királynői sarj, akinek fején királyi korona ragyog; éppen ezért az ő gyermekei is királyi gyermekek, s ezek mi vagyunk. Lásd végül az Egyházban az ég előcsarnokát, a szent Jeruzsálemet, «mely a mennyből szállott alá». És ennek az Egyháznak, ennek a Jeruzsálemnek a templom a jelképe, ma sokkal inkább, mint máskor. Ma a mi plébániatemplomunk a titokzatos értelemben vett Jeruzsálem. Mily sok szépet mond ma a liturgia a templomról! Mikor felébredtünk, első gondolatunk volt, hogy micsoda öröm számunkra az a hír: az Isten házába megyünk. Amit valamikor a zsidók a fogságban imádkoztak, az áll most az Egyházról és a templomról is: «Ó Jeruzsálem, száradjon el a jobbkezem, ragadjon ínyemhez a nyelvem, ha elfeledkezem rólad . . .» Keresztény testvérek, közel van a húsvét, mi, hittanulók és hívők megint gondos anyát kapunk az Egyházban!

c) Amit nekünk a liturgia Mózesről mondott, az új világításban áll elénk a csodás kenyérszaporításról szóló evangéliumban: Krisztus, mint új Mózes a földi pusztában az igazi mannát, a szent Eucharisztiát adja nekünk. A csodás kenyérszaporítás után a kafarnaumi zsinagógában mondott beszédében Ő maga utal erre az előképre: «Nem Mózes adott nektek kenyeret az égből; hanem az én Atyám ad nektek igazi mennyei kenyeret.

Ez az a kenyér, mely az égből szállott alá. Nem úgy, mint atyáitok a mannát ették, és meghaltak; aki e kenyeret eszi, örökké élni fog». A mai evangélium a harmadik húsvéti ajándékra kíván utalni, melyet az Úr ad nekünk. Sok szenvedésébe és fájdalmába került neki: kereszthalálába. Vegyük ezt húsvétkor újra és mély hálával a kezéből!

Böjt negyedik vasárnapja utáni hétfő.

Stáció a négy Megkoronázott szentnél.

Kereszt és feltámadás.

Közel van a húsvét; a zsidók le akarják rontani Krisztus templomát, ő pedig megígéri föltámadását.

A reggeli és esti antifónák:

«Vigyétek el innét ezeket, mondá az Úr, és ne tegyétek az én Atyám házát kalmárkodás házává». *(A Ben. antifonája.)*

«Bontsátok le a templomot, mondá az Úr, és én harmadnapra újra fölállítom azt. Ő pedig ezt a maga testének templomáról mondotta». *(A Magn. antifónája.)*

Ez a két antifóna a böjti idő főgondolatait tartalmazza: az első a lélektisztító munkára utal, a második pedig a keresztről és föltámadásról beszél.

Rómában a 3. században kezdődött a húsvéti böjt, és akkor három hétig tartott. Ez még ma is világosan látható a liturgiában: A mai nappal a szenvedés mozzanata erősebben nyomul előtérbe.

Nagy változás megy most végbe a szövegek hangulatában: az összes következő *evangéliumok* (kivéve a csütörtökit) Sz. János evangéliumából valók, aki számunkra az Úr belső szenvedéstörténetét rajzolja meg:

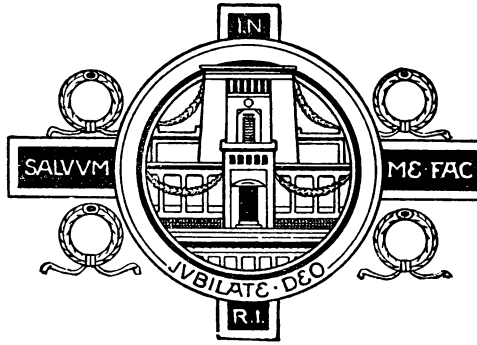

a sötétség küzdelmét a világosság ellen. Ez a tárgya az egész János-evangéliumnak: «A világosság belevilágít a sötétségbe, de a sötétség nem fogta föl a világosságot» (sőt ellenségesen szembehelyezkedett vele). Ezt állítja majd elénk a következő napokban Sz. János. A szentleckék leginkább a szenvedő Megváltó előképeit vonultatják föl előttünk; még az énekrészekben is világosan észrevehető a változás: eddig ezekben a hívő közösség, vagy a hittanulók, vagy a vezeklők öntötték ki töredelemmel, vággyal és örömmel eltöltött lelkűket, most pedig a szenvedő Krisztust látjuk és az ő panaszait halljuk. Ami a mai szentmisét illeti, azt vesszük észre, mintha főgondolataiban a tegnapit másolná, mert a *szentleckében* szintén két asszonyról van szó,

---

A kép a nap két ellentétét: a keresztet és a föltámadást ábrázolja. A sötét keresztfa a föliratával együtt a szenvedés motívumára utal; a kereszt volt a templom lebontása. A középső rész azonban a föltámadás motívumát hangsúlyozza: az újból felállított templomot (evang.); sőt még föl is van ékesítve. A négy győzelmi koszorú a négy koronázott szentre vonatkozik; egyben a föltámadásban és a megdicsőülésben való részesedésünkre is utalni akar; a felirat az offertoriumból való.

akik közül az egyik az igazi anya (az Egyház). Az *evangélium* szintén igen kiemeli mindjárt az elején: Közel vala a zsidók húsvétja.

1. A stáció ma a négy Koronázott Szentnél van. A Martyrológium november 8-án beszél róluk. «Rómában, a Via Lavicana-n négy szent vértanu-testvér: Szeverus, Szeveriánusz, Karpoforusz és Viktorianusz halálának napja. Diokleciánusz császár uralkodása idején ólmos ostorokkal halálra verték őket. Nevük csak sok évvel később, isteni kijelentés alapján vált ismeretessé. Mivel nevük eleinte ismeretlen volt, szokásos évi ünneplésük: a Négy Koronázott Szent megjelöléssel történt. Ez az elnevezésük megmaradt akkor is, mikor nevük már ismeretessé vált. Templomuk, melyben IV. Leó (847—855) óta tetemeik nyugosznak, igen régi címtemplom; itt őrzik Sz. Sebestyén fejét is. Az idők folyamán ez a templom sok változáson ment át, mégis «egyike azoknak a régi római templomoknak, melyek leginkább fölkeltik érdeklődésünket és mély hatást gyakorolnak a lélekre. Maga az épület elénk tárja egész történetét abban a sok maradványban, melyet a templom belseje őrzött meg, és a keresztfolyosók tartalmaznak. Lélekkel, vallásos ihlettel teli, áhítatra hangoló szent hely ez, mely kiválóképen alkalmas a liturgia végzésére». (Kirsch: Die Stationskirchen des Missale Romanum, 173. old.)

2. A szentmise (Deus is nomine). Éppen ma, az örvendetes vasárnap után, föltűnik a mai énekrészek érzelem- és hangulatgazdagsága. Míg a két első ének még Krisztus ajkán elhangzó panasz, *offertorium*kor már örvendező föltámadási éneket zengünk. A keresztnek és a föltámadásnak ezt az összekapcsolását találjuk az evangéliumban is, ahol az Úr az ő teste templomának a lerontásáról és fölállításáról beszél. Ez így egy alap-

vető gondolatot juttat kifejezésre, mely fontos a böjti liturgia megértése szempontjából. A kereszt és a föltámadás állandóan kísérnek bennünket; szent részvét és szent öröm, ez a kettő kiegészíti egymást. A most következő héten látni fogjuk, hogy a szenvedés motívumának erősödésével csökken a föltámadási öröm. Az Egyháznak ehhez a hangulatához kell lelkünknek is alkalmazkodnia: sírjon és panaszkodjon most az én lelkem is a szenvedő Úrral, de ujjongjon is a fölmagasztaltatása és föltámadása miatt. Igen, Vele egyidőben a léleknek is meg kell feszíttetnie, de meg is kell dicsőülnie. «Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve» és éppen ez a földi passzió szolgál a lélek megdicsőülésére, és biztosítja neki a részesedést Krisztus föltámadásában. Minél inkább lerontjuk testünk földi templomát, annál magasabbra emelkedik a lélek szellemi temploma. Igy hát reszket és panaszkodik a test: «Istenem, szabadíts meg engem nevedben, hatalmaddal szolgáltass igazságot nekem, mert idegenek keltek föl ellenem . . .» *(introitus.)* A lélek ellenben megdicsőültségében énekel: «Újjongjatok országok Istennek mind, szolgáljátok az Urat örvendezve» *(offert.)*. Keresztben és föltámadásban van részünk minden szentmisében, kereszt és föltámadás egész életünk. A *szentlecke* elmondja a két asszony fölött elhangzó «salamoni ítéletet». Ez a két asszony, mint a tegnapiak is, az Egyházat és a zsinagógát ábrázolja: Krisztus, mint a bölcs Salamon elintézi a viszályt a két asszony, az Egyház és a zsinagóga között, megmenti a gyermeket, az emberi lelket a rabló kezekből, még a haláltól is, és odaítéli az igazi anyának, az Egyháznak. Ezért az ítéletéért természetesen a zsidók gyűlöletét vonja magára, s végül is halállal fizet érte. Az *evangéliumban*, akárcsak tegnap is, szándékosan emeli ki a liturgia: «Közel vala a zsidók húsvétja» (ha a nyil-

vános működés első évének húsvétjáról is van szó, a liturgiának elég, hogy ezzel a közeledő húsvéti ünnepre hívja föl figyelmünket). Az evangélium azután elénk rajzolja Krisztus első összeütközését a zsidósággal. Jézus megtisztítja a templomot (mi pedig a hittanulók fölött végzett exorcizmusra és böjti munkánkra gondolunk, hogy a lélek nem vásárcsarnok, hanem az ő Atyjának a háza). Érzékenyen hatott ez a vezető papságra, s ezért küldetésének igazolását kívánják tőle. Jézus tehát jelet helyez nekik kilátásba : halálának és föltámadásának a jelét : «Bontsátok le e templomot . . .» Igy a hivatalos zsidósággal való első szembetalálkozása alkalmával megjövendöli a harc kimenetelét, a nagypénteket és a húsvétet. Jézus egy tanítványt sem választ magának Jeruzsálemben, mert «ismerte mindnyájukat». (Tehát szenvedés-, húsvét- és vezeklő-motívum !) Az a benyomásunk, mintha a liturgia most Sz. János evangéliumából elejétől kezdve mindazokat a helyeket föl akarná sorakoztatni, amelyek a zsidók gyűlöletének kifejlődését elősegítették és végül is az Úr halálát okozták. Hozzánk a zsidókkal ellentétben bizalommal fordul az Úr a szent áldozatban : «ránk bízza magát». Áldozáskor a napéneket (18. zsolt.) énekeljük, de bűnbánati jellegű antifónával.

Böjt negyedik vasárnapja utáni kedd.

Stáció Damazusról nevezett Sz. Lőrincnél.

Még nem jött el az ő órája.

A szenvedés gondolata tovább fokozódik. Krisztus istenségének teljes tudatában könyörög, miként Mózes, a hűtlen népért, és a halálba megy érte,

Ma énekli az Egyház az első olyan *responzóriumot*, mely a szenvedő Úr ajkáról feltörő panaszt tartalmaz: «Miért akartok engem megölni, engem, ki az igazságot mondtam nektek?» «Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be; ha jól, miért versz engem?» «Sok jócselekedetet vittem végbe előttetek, melyik miatt akartok megölni?»

A két antifóna:

«Miért akartok megölni engem? aki az igazságot mondtam nektek?» *(A Ben. antifónája).*

«Senki sem vetette rá kezét, mert még nem jött el az ő órája». *(A Magn. antifónája.)*

Ma egész nap beleéljük magunkat az Úr lelki szenvedésébe.

1. A stáció. Sz. Lőrincnél in Damaso. Ma újból a hittanulók védőszentjének, Sz. Lőrincnek egyik templomában gyülekezünk össze. Damazus pápa (366—384) építtette ezt a stációtemplomot: a kórusban az ő szentelési fölirata olvasható: «Krisztusnak szenteli Damazus ezt az épületet; Lőrinc vértanu segítsége megoltalmazott engem.» A pápa a római Egyház archivumával (Levéltár) kapcsolta össze a templomot. A régi templomból ma már semmi sincs meg, nem messze ettől a helytől ma egy új templom áll.

2. A szentmise (Exaudi Deus). A szentmise első részében teljesen a szenvedés motívuma uralkodik, míg a második felén az örvendező húsvéti motívum vonul végig. Figyelmet érdemel itt, hogy az előmise énekei a hittanulók és vezeklők ajkáról hangzanak, míg az áldozati cselekmény énekrészeit a hívőktől halljuk (ezt a böjti misékben gyakrabban megfigyelhetjük, v. ö. a böjt harmadik vasárnapjával). A mise olvasmányainak megválasztására hatással volt e hétnek pátriarkája, ugyanis mind a két olvasmányban Mózesről van szó. Már az *introitus*ban halljuk a szen-

vedő Megváltó panaszát. A *szentlecke* megrázó jelenetet rajzol: a zsidó nép a Sinai lábánál táboroz, Mózes negyven napig fönn van a hegyen, a nép a várakozást megúnva, bálványt készít magának, az aranyborjút (Ápis-bika), táncol körülötte és áldoz neki. Mózes lejön a hegyről, összetöri a kőtáblákat, annak jeléül, hogy fölbomlott az Istennel kötött szövetség. Isten meg akarja semmisíteni a népet. Mózes közbenjár a népért, és Isten az ő megható könyörgésére megengesztelődik. Mózes itt Krisztus előképe; a halálra szánt emberiségért Krisztus nemcsak könyörög, hanem meg is hal érte. Minden szentmisében megújítja ezt az értünk való közbenjáró könyörgését, sőt ennél sokkal többet is tesz, megjeleníti előttünk helyettesítő áldozati halálát. Az *evangélium* az Úr belső szenvedéstörténetének egy fázisát adja. A sátoros-ünnepen vagyunk (körülbelül fél évvel szenvedése előtt). Apró hangulatképekből ismerhetjük meg a jeruzsálemi helyzetet. Az ünnepi zarándokok csoportokba verődve az Úrról beszélnek, de csak halkan, mert félnek a zsidóktól. Hirtelen maga az Úr is megjelenik és tanítani kezd. A szóharcban világosan kiütközik a zsidók gyűlölete (sötétség) és felragyog az ő istensége (világosság). A dogmatikailag képzett zsidók megértik istenségének bizonyságát: «Én ismerem őt, mert tőle vagyok, és ő küldött engem». Meg akarják ragadni, «de még nem jött el az ő órája». (Húsvétmotívum.) A *felajánlást* és az *áldozást* örvendező hálaénekek kísérik a megváltásért és a húsvét közelségéért.

3. Az Egyház elmélkedése az Úr szenvedéséről. Úgy látszik, hogy ma az Úr Krisztus lelki szenvedésébe kíván nekünk bepillantást nyujtani az Egyház. Nem az Úr külső szenvedésének szakaszait kell fontolóra vennünk, mint ahogy az a

keresztúti ájtatosság végzésekor, vagy a passió olvasásakor történik: sokkal inkább a szívébe kívánunk most tekinteni az Úrnak, szenvedésének okait kikutatni, szenvedő lelkének érzületébe magunkat beleélni, a szenvedésben való igazi közösséget vele ápolni, hisz az ő érzései egyben a titokzatos Krisztuséi is a főben és a tagokban. A mai szentmise segít bennünket arra, hogy olvasni tudjunk a szenvedő Krisztus lelkében. Csak azt a négy zsoltárt kell végig elmélkednünk, melyekből az énekrészek valók és melyeket régente a maguk teljes egészében énekeltek. Az 54. zsoltárt az Egyház a szenvedés zsoltárává tette, amint ez kitűnik a nagycsütörtöki matutinumból. A zsoltárt úgy énekeljük, mintha csak Krisztus ajkáról hangzanék: «Elcsüggedtem küzdelmemben, meggyötört az ellenség kiáltozása ... Szívem remeg bennem, halálos félelem szállott meg engem, ...» Krisztus Júdásra gondol, és minden bűnös kereszténytre, reám is: «Mert ha ellenségem szórna reám átkokat, azt elviselném könnyedén; és ha gyűlölőm mondana reám nagyokat, előle talán elrejtőzném. De te, ki velem egyet akartál, vezetőm és bizalmasom voltál, ki velem együtt etted az édes étket ...» Krisztus látja a nagy lelki nyomorúságot, látja a pusztítást, amelyet a bűn, a világ, az ördög minduntalan végeznek a lélekben, és imádkozik a 43. zsoltár szavaival *(grad.)*: «Odaadtál, mint a birkát, amit levágnak, ... áratlan áron adtad oda néped ... a szomszédoknak gyalázatul vetettél, példaszó lettünk minden nemzeteknek, fejet csóválnak, hogyha emlegetnek ...» Ebben a hangulatban olvasom a *szentleckét:* Krisztus, a második Mózes, imádságában küzd az Atyával a lelkekért, szenved és meghal értük — «és megengesztelődék erre az Úr». Ez még csak az egyik oldala a szenvedő Krisztus érzületének, ez még csak

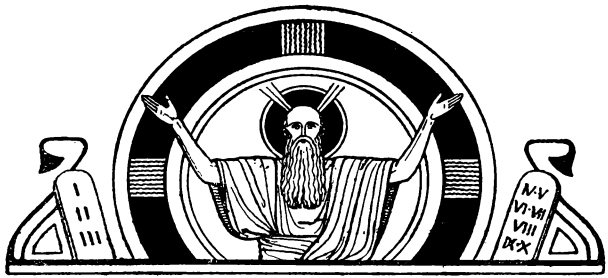

az előcsarnok (az előmise), benn a szentélyben sokkal magasabban jár a szenvedés motívuma, a 39. zsoltárt énekeljük fölajánláskor. Pál ezt a zsoltárt a világba belépő Úr Krisztus reggeli imádságának nevezi, és a liturgia a nagypénteki matutinumban a kereszten függő Úr esti imádságává avatta. Ebben a zsoltárban benne van Krisztus egész áldozati érzülete: «Nem kell neked a véres áldozat, engesztelő és ételáldozat, sem égő áldozat: hoznék neked, ha kívánnál, sokat. Ime, jövök, — így szóltam, — a könyvtekercsben írva vagyon rólam: akaratodat cselekedni, Isten, gyönyörűségem, s törvényed él bensőm legbensejében». Mily szép ez a zsoltár éppen fölajánláskor, amikor belekapcsolódom Krisztus áldozatába, beleélem magamat abba az áldozatos érzületbe, sőt egyesítem magamat az ő odaadásával. Igy az én áldozatom az Úr áldozatává lesz, s átváltozáskor megszenteli az Úr ezt az áldozati

---

A kép az imádkozó Mózest, mint Krisztus előképét ábrázolja, aki az emberiségért a véres és vérontásnélküli áldozatban föláldozza magát. A mise így kezdődik: Exaudi orationem meam (az isteni Mózes könyörgése), és így fejeződik be: Laetabimur in salutari. Ez megy végbe minden szentmisében: Krisztus és az ő tagjainak imádsága az, mely örvendetes meghallgatással végződik.

ajándékot. Ez is egy mód arra, hogy az egész napon át Krisztus szenvedő és áldozatos lelkének érzelmeiből éljünk, és szenvedésünket Krisztus áldozatának egy részévé avassuk. Végül a *19. zsoltár* a *communio zsoltára*, az Úr főpapi imádsága, imádság a Golgotán megvívott nagy harc előtt. Legyen ez a négy zsoltár indítás arra, hogy a többiben is Krisztus lelkét és szenvedését tanulmányozzuk. Hogy nem járok téves úton, az Úr kijelentése is tanusítja: «... Be kell teljesedni mindennek, ami írva vagyon Mózes törvényében és a prófétákban és a zsoltárokban énfelőlem» (Luk. 42, 44.).

Böjt negyedik vasárnapja utáni szerda.

Stáció Sz. Pálnál.

Az Egyház három kincse.

Krisztus a hittanulóknak és hívőknek «megvilágosítást» ad, megnyitja fülüket, átadja nekik a Miatyánkot, a hitvallást és a négy evangéliumot.

A napkelte és napnyugta antifónái:

«Mester, mit vétett ez az ember, hogy vakon született? Jézus felelé: Sem ez nem vétkezett, sem a szülei, hanem hogy megnyilvánuljanak benne az Isten művei». *(A Ben. antifónája.)*

«Az az ember, kit Jézusnak hívnak, sarat csinála és megkené vele szemeimet, és most látok». *(A Magn. antifónája.)* Érezzük ma magunkat vak koldusnak, akit Krisztus «megvilágosít».

A mai nap a régi Egyház életében igen jelentős nap volt. Ekkor volt a harmadik, a legfontosabb skrutinium: «a fülek megnyitása — aperitio aurium».

A hittanulók lelki hallása nyílt meg ma; megkapták az Egyház drága kincseit: a hitvallást, a Miatyánkot és a négy evangéliumot. A vak megvilágosításának képében némi sejtést kapnak a húsvét kegyelméről.

1. A stáció. A nap jelentőségét elárulja maga a stációtemplom is. Ma a hittanulókat szellemi atyjukhoz, a népek apostolához vezették, aki az ő csodálatos megtérésével a damaszkuszi úton a hittanulók megtérését jelképezte. A Sz. Pál bazilika Róma legtiszteletreméltóbb szentélyei közé tartozik. A templom a népek apostolának sírja fölé épült. Először Nagy Konstantin emelt az apostol sírkamrája fölé egy kis kápolnát; 386-ban ennek helyén nagy és fényes bazilika épült — a legnagyobb Róma összes régi keresztény bazilikái között. Az öthajós épületnek még hatalmas kereszthajója is volt. Négy oszlopsor választotta el a hajókat egymástól; a római mult legszebb és legnagyobb ránkmaradt márványoszlopai voltak ezek. — A diadalív nagy mozaikja, melyet Galla Placidia császárné készíttetett és még ma is megvan, I. Leó (440—461) idejéből való, aki a templomot restauráltatta. Ez a kép Krisztust és a Titkos Jelenések 24 öregjét ábrázolja, a felhőben pedig a négy evangelista szimboluma látható. — Az apszis nagy mozaikja 1216—1227 között készült el, és Krisztust mutatja be az apostolokkal; ez is megmaradt. Ugyanis ez a remek szép templom 1823-ban a lángok martaléka lett, csak a diadalív homlokzati oldala, meg a szentély maradtak épségben. A pápák áldozatkészségének köszönhető, hogy a régi bazilika helyett hozzá teljesen hasonló új épült. Bár ez egyike a világ legfölségesebb templomainak, csak nem pótolhatja a régit. A diadalív mozaikjára vetett egyetlen tekintet a hittanulók intézményének virágkorába helyez minket.

2. A szentmise (Cum sanctificatus). A mai stációistentisztelet kizárólag a hittanulókra volt tekintettel és sok olyan szertartás volt kapcsolatos vele, melyek megtalálhatók ma is a keresztség ceremóniái között. Azzal kezdődött az istentisztelet, hogy az akolitus névszerint előszólította a hittanulókat; ekkor a férfiak a jobb, a nők pedig a bal oldalon álltak fel. A pap szentelt sót, az isteni bölcseség jelképét tette ajkukra, amelyben hamarosan részesedni fognak. Most el kellett hagyniok a templomot és künn várakozniok mindaddig, amíg újra nem szólították őket. Közben megkezdődött a szentmise, egyike a legszebb böjti miséknek. A kórus az *introitust* énekelte; maga Krisztus lépett ebben a hittanulók elé: «Mikor majd közöttetek megszentelésre (megdicsőülésre) találok, összegyüjtlek titeket minden földről: és tiszta vizet öntök rátok és minden förtelmetektől megtisztítlak titeket: és új lelket adok nektek». (A keresztség és a bérmálás megígérése.) A 33. zsoltár a hittanulók válasza: Hála a szabadulásért. A püspök most egy imádságot mondott a hittanulókért: «Engedd, kérünk Urunk, hogy a mi választottaink méltóan és bölcsen lépjenek elő dicsőségednek megvallására, hogy azt az eredeti méltóságot, melyet az eredeti bűn által elvesztettek, fölséged által újból visszanyerhessék». Erre megint felszólították a hittanulókat, hogy álljanak fel sorba. A diákonus felszólítására letérdeltek, majd újból felálltak; majd a keresztszülőket szólították föl, hogy jelöljék meg a hittanulókat a homlokukon a kereszt jelével, az akolitusok pedig kezüket helyezték rájuk. Ezt háromszor ismételték meg, s azután folytatták a misét. A misében *két szentleckét* olvastak (ami a mai misénk régiségének bizonysága). Az *első szentlecke:* Ezekiel megígéri a száműzött zsidóknak az Igéret földjére való

visszatérést és Isten bocsánatát; ez a hittanulókra, meg ránk is áll: nekik is, nekünk is új szívre, új szellemre van szükségünk. Húsvétkor beteljesedik az ígéret. Az *első gradualeban* az Anyaszentegyház hívja őket: «Jöjjetek fiaim! hallgassatok reám, hadd oktassalak az Úr félelmére». A *második szentlecke:* «Mosdjatok meg, legyetek tiszták, ... ha bűneitek leendnek, mint a karmazsin és mint a bíbor, mint a hó megfehéredtnek, és lesznek, mint a fehér gyapjú ...» A *második graduale* visszhang a szentleckére: «Boldog az a nemzet, amelynek Istene az Úr: az a nép, melyet tulajdonául kiválasztott az Úr». Mielőtt az evangéliumot felolvasták volna, a secretariumból (sekrestye) négy diákonus jött elő négy evangéliumos könyvvel gyertyások és füstölővivők kiséretében. A négy evangéliumos könyvet az oltár négy sarkára helyezték. Közben az énekkar (schola) ezt énekelte: «Az Úr igéje alkotta az egeket», ami az evangéliumoskönyv következő megnyitására utal. A püspök most beszédet intéz a hittanulókhoz, s ebben az evangéliumok célját, tartalmát és négyes számát magyarázza meg nekik; majd egy diákonus felolvassa Máté evangéliumának kezdetét, a püspök pedig megmagyarázza Máté evangélista szimbolumát; ugyanígy megy ez mind a négy evangéliummal. Ennek a ceremóniának a fülek megnyitása volt a neve, és hasonló módon végezték, mint ahogy azt ma is a keresztség szertartásában találjuk: a pap a hittanuló fülét érintette és mondotta: «Ephpheta», vagyis: Nyíljál meg! Ez azt akarja jelenteni, hogy most már a lélek érzékei nyíljanak meg az Isten-igéjének befogadására. Most következik a szentmise *evangéliuma*, mely a vakonszületett meggyógyítását mondja el. Mily jól illik ez az előbbi szertartáshoz! Ez a vakon született a hittanuló képe, aki a keresztségben égi

fényt kap, és egyben harcba is kell szállnia a sötétséggel (vértanuság). A hittanulók a meggyógyított vakkal együtt az Úr lábaihoz borulnak, és hálás, örvendező Credo-ban vallják meg hitüket. Mindjárt az evangélium után a hitvallás és a Miatyánk elmondása következett! Az akolitus a hittanuló feje fölé tartja kezét, s közben először görögül, azután latinul elénekli a hitvallást, majd a püspök megmagyarázza «hitünk foglalatát». Mindjárt ezután a Miatyánkot közlik velük, s minden kérés után rövid magyarázat következik. Ezzel azután el is bocsájtják a hittanulókat. A hittanulók elbocsájtása után az áldozati cselekményre került a sor. A hívők most az *offertorium*-ban hálaéneket zengenek a megváltásért: ők már elérték azt a boldogságot, amelyre a hittanulók most még csak ígéretet kaptak. A 65. zsoltár húsvéti ének; a régi időben még allelúját is adtak hozzá. Krisztus a szent áldozatban élet és világosság, ezt ismerik el hálásan a hívők.

3. É s m i. A mai nap sok táplálékot és megvilágítást nyujt lelkemnek, mely a keresztség kegyelmét kívánja magában felújítani. Lélekben elkísérem a hittanulókat 1500 évvel ezelőtt Sz. Pál bazilikájába. Ő az

A kép a stáció-templom diadalívének mozaikjából merít. Wilpert azt bizonyítja, hogy a mai mozaik későbbi javítások következtében megváltozott. A dicsfény Krisztus feje körül az Urat mint «megvilágosítót» ábrázolja, melléje sorakoznak az evangélisták szimbolumai. Igy ez a kép nagyon illik a mai napra.

én lelkiatyám is; majdnem minden vasárnap az ő intelmei és tanításai hangoznak felém a szentleckében; az ő sírja fölött újítom föl tehát magamban a keresztség kegyelmét. Hogy mit jelent ez, megmondják az olvasmányok: «És adok nektek új szívet, és új lelket adok belétek. És elveszem a kőszívet testetekből és hússzívet adok nektek». «Elmentem, megmosdottam és most látok». Tehát új éltetés, új teremtmény! Ma értékes ajándékokat kapok az Egyház kezéből: az evangéliumokat, a hitvallást és a Miatyánkot. Félő tisztelettel és hálával fogadom. Megcsókolom az evangéliumos könyvet. Az evangélium Krisztus életét pótolja számomra, a liturgia pedig magát Krisztust látja és tiszteli benne. A liturgia szellemében kell nekünk az Úr Krisztus életét élnünk. Igen, Krisztus értem is élt itt a földön; amit ő akkor a betegekkel tett, amit ő mondott, amit csak végbevitt, azt énértem is tette. Mily drága nekem az evangélium, mely Krisztus érzéseit, szavait, tetteit zárja magába. A hitvallás minden szavát vértanuk vére pecsételte meg; a középkorban előimádkozták a haldoklóknak. A Miatyánk az egyetlen imádság, amelyre maga az Úr tanított minket. Mindig lassan, mély áhítattal imádkozom. A szentmisében is a legszebb helyet foglalja el, régente úgy értékelték, mint valami szentséget.

Böjt negyedik vasárnapja utáni csütörtök.

Stáció Sz. Szilveszternél és Sz. Mártonnál.

Krisztus az isteni halott-támasztó.

Ma és holnap két olyan szentmise következik, melyekben halottföltámasztásról van szó. A holnapi a régibb, és a hittanulóknak szól; a mai későbbi eredetű,

és inkább a vezeklőket tartja szem előtt. Mindkét csoport, a hittanulók is, meg a vezeklők is csak Krisztustól nyerhetik föltámadásukat a lelki halálból. Mi, hívők az egész böjti időn át az Eucharisztia útján nyerünk új életet.

Az antifónák: «Jézus Naim városába jött s íme, ekkor halottat vittek ki, egy özvegyasszonynak egyetlen fiát». *(A Ben. antifónája.)*

«Nagy próféta támadt közöttünk, Isten meglátogatta az ő népét». *(A Magn. antifónája.)*

Reggel az evangéliumi szakasz elejét, este pedig annak végét énekli a liturgia ; ezzel arra akar tanítani hogy éljünk benne az egész napon át.

1. Stációmotívum. A stáció Sz. Szilveszternél és Sz. Mártonnál van. Ez a két stációszent az első a nem-vértanu szentek sorából, akiket a római Egyház tiszteletben részesített. I. Szilveszter, az ismert pápa, és Toursnak kiváló püspöke, egészen a mai napig állandóan nagy tiszteletnek örvendettek az Egyházban. Stációtemplomunk egy ősi címre (titulus) megy vissza, vagyis a római Egyháznak egy házára, amelyben presbyterek laktak. Először Sz. Szilvesztert részesítették itt tiszteletben, később pedig Sz. Márton tiszteletére építettek e helyen bazilikát, s ekkor az előbbi szent mindinkább háttérbe szorult. (A stációistentisztelet bevezetése ebből az időből való.) A 9. sz.-ban ide hozták több más vértanu maradványaival együtt Sz. Szilveszterét is, s ezek most is itt nyugosznak a templom kriptájában. Stációmisénk két halottámasztást elbeszélő olvasmánya úgy látszik Sz. Márton halottámasztására utal, amellyel olyan nagy hírnévre tett szert.

2. A szentmise (Laetetur). Vezeklőmise ! Feltűnő szépen illik össze a *szentlecke* és az *evangélium*,

mindkettő halottföltámasztást beszél el. Mindenikben három személy szerepel: egy özvegy édesanya, akit a fájdalom emészt; egy halott, de azután új életre támasztott ifjú, és a föltámasztó. Figyeljük csak meg a különbséget: a próféta hosszú fáradozás után kelti csak életre az ifjút, Krisztus ellenben szuverén hatalommal, egyetlen szavával! Jézus a halál és a pokol ura, aki rövidesen saját föltámadásával pecsételi meg győzelmét. A föltámasztott halottak a bűnös ember szimbolumai, akiknek húsvétkor új életre kell föltámadniok. Ezért a szentmisében a húsvéti motívum örömhangjait halljuk csengeni. Az *introitus:* «Örvendezzék az Urat keresők szíve». Az introitus is, meg a communio is Isten útjait szemléli a mi életünkben; milyen jól is rendezte el ezt az Isten (104. zsolt.). Ő volt ifjúságomnak Istene, legyen öregkoromé is (70. zsolt.).

3. É l e t é s h a l á l: ez a két fogalom nagy szerepet játszik a Szentírásban és a liturgiában. Mily gyakran beszél Krisztus az életről, az örök életről! Valóban elmondhatnók, hogy az, amit mi életnek és halálnak nevezünk, tulajdonképen nem is élet és halál; a mi földi életünk csak árnyéka az életnek, halá-

lunk pedig pusztán álom. Az igazi élet részesedés az isteni életben, Krisztus életében; Ő «az élet», s egyedül csak Ő tud nekünk életet adni. Csak a keresztség kegyelmében részesült ember mondhatja, hogy él. Ezt az életet fejleszti és táplálja az Eucharisztia, az örök élet forrása. Ennek az életnek a képei a mai szentmise halottföltámasztásai is. Külön szemügyre veszem a három személyt: az anyát, az ifjút és a megelevenítőt, Krisztust.

a) A két asszony szépen jelképezi az E g y h á z a t: az egyik az erőszakosan kérő, az Isten lábait átkaroló Egyházat jeleníti meg, ki nem nyugszik addig, amíg csak meghallgatásra nem talál. A másikban az Egyház anyai fájdalmát látjuk; egyetlen gondja gyermekeinek bűnei. Szépen mondja a mai breviáriumban Sz. Ambrus: «Ha bűneid olyan nagyok, hogy tulajdon bánatkönnyeiddel le nem moshatod, sirattasd meg azokat az Anyaszentegyházzal, mely Isten színe előtt mindegyikünkért éppen úgy esedezik, mint az az özvegy édesanya sírt az ő egyetlen fiáért. Mert ő lélekben anyai fájdalmakat szenved, ha látja, hogy gyermekei a halálos bűnök következtében az örök halál felé sietnek!»

b) A h a l o t t i f j ú a bűn lelki halálának a képe. A lélek az ifjú, örök ifjúságra teremtve. De a bűn következtében meghal ez az ifjú. A breviárium tovább fűzi ezt az allegóriát; az ifjú faravatalon fekszik: a fa által (tudás fája) jött a világra a bűn, de amint Jézus a fát érintette, vagyis föllépett a keresztre, a halott megelevenedett. A halottvivők a mi szenvedélyeink: «mi is hasonlóképen élettelenül fekszünk a koporsóban, ha a fékezetlen kívánságok tüze lángol bennünk, vagy ha a hideg jár át az isteni dolgokkal szemben, vagy ha a szellem erejét megbénítja testünk lustasága,

vagy ha a bűnöktől burjánzó szívünk elhomályosítja szellemünk világos látását. Ezek a mi testünk halottvivői». (Sz. Ambrus.) Ezek a halottvivők nagyon iparkodnak, hogy mielőbb letehessenek minket a pokol örök sírjába.

c) A halottföltámasztás csodája is megismétlődik bennem. K r i s z t u s a nagy halottföltámasztó. Az én lelkemhez is odalép személyesen Krisztus, kezemnél fog, és megszólít: «Ifjú, kelj föl!» Ez a halottföltámasztás kiterjed egész életemre, keresztségemtől egészen halálomig. Lelkem és testem minden erejét kivonja a halál hatalma alól. Új szellemet, új szívet, szemeimnek új világosságot, új fület ad nekem. A halottföltámasztás az ő munkája. Kicsinyben ilyen halottföltámasztás a böjti idő is a húsvéttal. «Ifjú, kelj föl!»

Böjt negyedik vasárnapja utáni péntek.

S t á c i ó S z. E u z é b i u s z n á l.

Menjünk mi is, hogy meghaljunk vele!

A mai régi és klasszikus mise arra tanítja a hittanulókat, hogy Krisztusban az életre szóló föltámadásra lelnek. Hamarosan rajtuk is megmutatja az Úr az ő hatalmát a bűn lelki halálával szemben. De előbb még neki magának is a halálba kell mennie a hittanulókért.

A reggel és este a n t i f ó n á i: «Lázár, a mi barátunk alszik; menjünk, keltsük föl őt az álomból». *(A Ben. antifónája.)* «Uram, ha itt lettél volna, Lázár nem halt volna meg; íme, már szaga van, hisz négy napja fekszik a sírban». *(A Magn. antifónája.)* Egész napunk ezé a szép jeleneté.

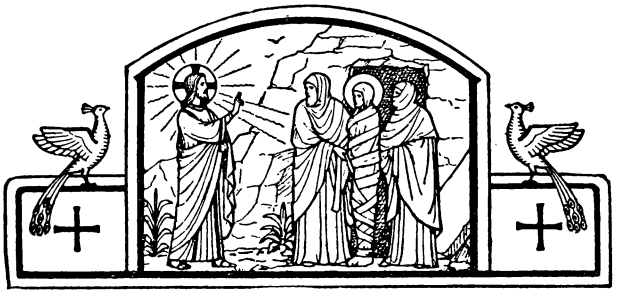

1. Stációmotívum. A stáció Sz. Euzébiusznál van. A stációszentről, akiről augusztus 14-én történik megemlékezés, a Martyrológium a következőket mondja: «Rómában a szent papnak, Euzébiusznak halála; a katolikus hitnek ezt a védelmezőjét az ariánus császár, Konstanciusz, palotájának egyik szobájába záratta. Itt állhatatos maradt az imádságban hét hónapon keresztül, míg csak el nem nyugodott az Úrban». A stációtemplom a 4. sz.-ból való régi címtemplom, s a régi Róma pogány temetőjének a helyén áll; a legrégibb időben a körmenet az elhanyagolt tömegsírok között vezetett, így hát érthető, hogy mind a két olvasmány halottföltámasztásról beszél Micsoda kontraszt ez: a pogányság sírba hanyatlik, Krisztus pedig ugyanekkor az övéit: a hittanulókat, vezeklőket és hívőket föltámadásra hívja!

2. A szentmise (Meditatio). A hittanulók a templomba vonulnak, nem tudnak húsvétig várni, «gondolatuk mindig segítőjük és üdvözítőjük körül forog» *(intr.)*. Lelkük előtt már fölkelőben van a húsvéti Nap (18. zsolt.); ez alkalommal az *orácio* is a

A phönix őskeresztény szimboluma a föltámadásnak.

keresztségről szól : «Isten, ki szavakkal ki nem fejezhető szentségek által a világot megújítod». A két párhuzamos *olvasmány* Krisztust mint halottámasztót mutatja be a hittanulóknak, s önmagukat mint föltámasztottakat. Éppen a két jelenet egymás mellé állítása mutatja Krisztust teljes fölségében : Illés sok könyörgéssel kelti föl a halottat, Istennel vitáz a gyermek életéért, Krisztus pedig az élet és halál föltétlen uraként áll előttünk, s csak egyetlen szót szól. A *graduale* felelet a *szentleckére*. A szentlecke pedig csak háttér az *evangélium* számára. Ez a szenvedés-motívum az összes motívumokat magában foglalja. Ma péntek van, két héttel vagyunk nagypéntek előtt ; Lázár föltámasztása az utolsó lökés a főtanács számára, hogy kimondja a halálos végzést. «Menjünk mi is, hogy meghaljunk vele !» Sz. Tamásnak ezeket a szavait teszi most az Egyház jelszavává a következő napokra. A hittanulók hallják : «Én vagyok a föltámadás és az élet». Miként hathatott ez a szó reájuk ! Lázár a régi liturgia elgondolásában a bűnöst és a megváltatlan embert jelenti ; föltámasztása a húsvét ünnepének és a keresztségnek jelképe. A böjti idő a megaláztatás ideje, ezért imádkozzuk az *offertorium*ban : «A megalázott népet megmented, Uram !» Igen kifejező az áldozási ének *(communio)*, mely az evangéliumból való. A liturgia ezzel azt hangsúlyozza, hogy Lázár föltámasztása titokzatosan bennünk is végbemegy az Eucharisztia által.

3. L á z á r é s m i. Egész részvétünket lefoglalja ma az evangéliumi elbeszélés. De mi most nem mint történetet akarjuk szemlélni, ez nem szokása a liturgiának ; az Egyház nem a multról, hanem a jelenlévőről beszél. Krisztus érzései, gondolatai, tettei ma ugyanazok, mint voltak akkor ; sőt akkor csak képletesek voltak, most igazán valóságosak. Nekünk tehát

az egész eseményt szívünkbe kell áthelyeznünk. Krisztus szavai is hozzánk, a mi számunkra hangzanak el. Az evangélium egész teljessége az Egyházért s benne miértünk is van. Ezek éppen az utolsó hetek Krisztus szenvedése előtt. Az Úr Péreában időzik; ekkor jön a hírnök: «Barátod beteg!» Mily gyengéd híradás! Nem mondja, hogy jöjj gyorsan, ő tudhatja, mi a tennivaló. Az Egyház utána mondja ezeket a szavakat: «Az emberek, akiket te szeretsz, betegek», s közben reánk gondol. Az Úr késlekedik a segítséggel, hogy nagyobb csodát míveljen; de mindig, újra csak a barátjáról beszél. Ily gyengéden aggódik értünk is, még ha késlekedik is. Végre kimondja, hogy meghalt. Ekkor azután elindul. Ez az ő halálba vivő útja: mi is megyünk vele, hogy meghaljunk vele. Bethániába érkezik. Figyelem a gyászolókkal szemben tanusított magatartását: milyen kíméletes, és mégis mennyire határozott, segítő, nevelői! Mártának azt mondja: «Én vagyok a föltámadás és az élet», s mi megismételjük: igen, te vagy a mi föltámadásunk és életünk. Nem azt mondja: é n a d o m a föltámadást és az életet, hanem: é n v a g y o k a z. Adjunk hálát azért, hogy mi nemcsak keresztények vagyunk, hanem Krisztus maga. Az ő élete a mi életünk, az ő föltámadása a mi föltámadásunk. Igy húsvétkor az ő halála a miénk is, az ő föltámadása a miénk is. Milyen megható a Máriával való találkozása. Megborzad a halál hatalmának láttára. Ő, aki maga az élet, borzad a haláltól: előtte áll a bűn minden rettentő következményével. Emiatt a bűn miatt kell neki is átmennie a halál sötét kapuján. A sírhoz megy és sír. Milyen drágák nekünk Krisztus könnyei; értünk is sírta azokat! Most azután fölséges jelenet következik: Imádkozik a kinyitott sír előtt, hálát ad az Atyának a meghallgattatásért, s az-

után szól: «Lázár, jöjj ki!» Minket is hív, minket, akik az alsóbb természet kötelékeitől lefogva szintén sírban fekszünk. Még 14 napig fekszünk, miként Lázár a böjti megalázkodás sírjában, de akkor azután fölkel a húsvéti Nap; már látjuk is világosodását (a 18. zsolt. naphimnusz).

Böjt negyedik vasárnapja utáni szombat.

Stáció Sz. Miklósnál a «börtönben».

Szomjúhozók, jöjjetek a forráshoz.

Gyorsan közeledett a keresztség nagy napja; a mai mise mintegy utolsó fölhívás a keresztelendőkhöz.

Mind mélyebben fölfogják, hogy mi nekik Krisztus: meleg, éltető Nap, szomjúságukat csillapító Vízforrás, jó Pásztor, vendégszerető Házigazda és odaadó Anya. De a mi számunkra is mindez Krisztus az Eucharisztiában!

A két antifóna: «Aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága, mondja az Úr». *(A Ben. antifónája.)*

«Én vagyok az, aki bizonyságot teszek magamról, és az Atya is bizonyságot tesz mellettem, aki engem küldött». *(A Magn. antifónája.)* Napkeltekor igen jól jön az isteni világosságról hangzó szó.

1. A szentmise (Sitientes). A régi kereszténység hittanulóival együtt a falakon kívül épült Sz. Lőrinc-templomba zarándokolunk ma. (A stáció csak a középkor elején változott meg, mikor már a hittanulók intézménye régen eltűnt: ekkor lett a stáció Sz. Miklósnál, a «börtönben».) Már a stációtemplom is mutatja

a nap jelentőségét a katechumenek számára, hiszen Sz. Lőrinc a hittanulók védőszentje. Ma megint scrutinium van, egyben a szép előmise utolsó meghívás is a hittanulók számára a keresztségre. Mind a két csoport: a hittanulók és hívők is a mai szentmisében rétre, fényre és vízre találnak. Éppen a mai szentmisében újra nagyon világossá válik előttünk a belső összefüggés a keresztség és az Eucharisztia között: amit a keresztség elkezdett, azt az Eucharisztia tovább folytatja; az előbbi megteremti, az utóbbi fönntartja és táplálja az isteni életet; mindkét szentségben az Egyház az anya, az egyikben életadással, a másikban táplálással. Ez a magyarázat megint új világosságot ad a böjti idő átélésére, és ugyancsak sokat mond mind a hittanulóknak, mind pedig a hívőknek; mert azt, amit a keresztség megalapoz, az Eucharisztiának kell kibontakoztatnia. A hittanulók az Egyház anyai ölén növekszenek, a hívők az Egyház anyai keblén kapják táplálékukat. Ezekkel a gondolatokkal induljunk a mai szentmisére! Az *introitus* egyben meghívás is: «Szomjúhozók! jöjjetek a vizekre, és igyatok örömmel!» Még mindig hangoztatja Krisztus az ő szavait a boldogság után szomjazó ember lelkébe; Krisztus és az ő tanítása lecsillapítják a szomjúságot («én népem, hallgass törvényemre . . .»). A *szentlecké*ben megint a jó Pásztor kedves képe előtt találják magukat a hittanulók és a jó Pásztor meghívja őket, s bepillantást enged megváltói szívébe: «A kegyelemidőben meghallgatlak téged», megszabadít a bűn kötelékeitől, kihív a sötétségből a világosságra; vezet minket; a vizek forrásainál itat minket. A kép tovább is folytatódik: látjuk a pogányokat, mint szétszóródott nyájat, mely a jó Pásztorhoz siet; az Úr megvigasztalja az ő népét. Ez a gondolat olyan örömmel

tölti el az Egyházat, hogy az eget és a földet hangos ujjongásra hívja. Krisztus szeretete irántunk nagyobb, mint az anyai szeretet, mert ő a kereszten sebhelyeivel tenyerére rajzolt föl minket» (így hangzik Izaiás szövegének folytatása). A *graduale* és az *offertorium* felelet az olvasmányokra : az előbbi inkább a hittanulók, az utóbbi pedig a hívők számára. Az evangéliumban maga az Úr mondja : «Én vagyok a világ világossága !» Ő a mi világosságunk is ; ha mi az ő nyomdokait követjük, kis napokká válunk. A zsidók azonban, akik sötétségben járnak, nem ismerik sem őt, sem az Atyát. «Senki sem fogá meg őt, mert még nem jött el az ő órája» (húsvét-motívum). Milyen szépen hangzik áldozáskor *(communio)* az eucharisztikus ének : «Az Úr az én pásztorom . . .»

3. A Megváltó képe. Figyelemreméltó, hogy míg az újabb böjti fölfogás inkább a bűnnel és a bűnbánattal vesződik, a régi oly szívesen és eleven színekkel rajzolja elénk a Megváltó képét. Böjt első hetében elénk állította a küzdő és vezeklő Krisztust, aki megdicsőüléshez vezet minket ; a második héten pedig az Isten szolgáját mutatta be, aki megalázza magát és engedelmes egészen a halálig. Bensőségesebbé válik a kép a harmadik héten, amikor már a lélek orvosa és Üdvözítője áll előttünk. A negyedik héten kétféle változatban látjuk Krisztust : egyrészt lelki szenvedésében, másrészt mint szabadulásszerzőt. Éppen a legutóbbi értelemben vett képek mutatják a legnagyobb változatosságot : Látjuk az Urat mint közbenjáró Mózest (kedd), mint megvilágosítót (szerda), mint halottföltámasztót (csütörtök és péntek), sőt egyedül a mai napon is öt képben : mint jó Pásztort, Házigazdát, Anyát, Világosságot, Vízforrást. Éljük bele magunkat ezekbe a képekbe, és keressük, mi felel

meg ezeknek mi bennünk. Ha Ő a mi jóságos, aggódó, kereső Pásztorunk, akkor nekünk bízó báránykáinak kell lennünk, akik hagyják magukat vezettetni, táplálni és megtalálni. Ha vendégszerető házigazda Ő, legyünk akkor mi hálás vendégek, akik jól érzik magukat az ő házában. Ha gondos, jóságos anya, legyünk mi engedelmes gyermekei. Ha a megvilágosító, tárjuk ki szívünk ajtaját s ablakait, hogy lelkünket egészen átjárja az ő fényessége. Ha pedig ő a vízforrás az élet pusztájában, akkor merítsünk bőven a Megváltó forrásaiból.

A SZENVEDÉS IDEJE.

A gyász napjaiba lépünk most: az Egyház özvegyi fátyolt ölt, és gyászolja isteni vőlegényét. A szenvedés ideje — tempus passionis — a húsvéti előkészület harmadik foka. Ha a böjtelő csak bevezetés volt, a nagyböjt pedig a megtérés és életmegújítás ideje, akkor a szenvedés ideje különösképen Krisztus szenvedésének van szentelve. Ez többféle módon jut kifejezésre a liturgiában. A templomokban beborítják a kereszteket és a képeket, ami az Egyház gyászát akarja kifejezni; a drágakövekkel kirakott és a nemes fémtől csillogó kereszteknek el kell rejteniök ragyogásukat (a régi időben nem függött a kereszteken a szenvedő Úr teste), a képeknek és szobroknak pedig háttérbe kell szorulniok Krisztus szenvedésének emlékezete előtt. A szentmise utolsó örömhangjainak is el kellett némulniok: elmarad a Gloria Patri az introitusban, a kézmosásnál és a zsolozsma responsoriumaiban. Hasonlóképen elmarad egész húsvétig a lépcsőimából a 42 zsoltár; ez is a gyász kifejezője akar lenni, mint ahogy a gyászmisékben is elmarad (a tulajdonképeni ok azonban itt

az, hogy az introitusban ugyanaz a zsoltár szerepel, a liturgia pedig kerüli az ismétlést). Mindazáltal e külső jeleknél többet mond Krisztus szenvedéséről a liturgia tartalma. A matutinum olvasmányaiban búcsút veszünk «Mózes» könyveitől, és Jeremiás prófétát, a szenvedő Messiás legjelentősebb előképét szólaltatjuk

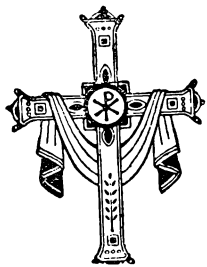

A király zászlaja.

meg. A szenvedés motivuma, amely az utóbbi hetekben egyre erősödött, most kizárólagossá válik. Ez a változás a legjobban megfigyelhető a mise és a zsolozsma responsoriumaiban. Ezekben nem annyira a bűnbánó hívőközösség és a hitújoncok beszélnek, hanem a szenvedő Krisztus. Különös figyelmet érdemel a szenvedési idő Ordinarium-a is, vagyis az egyes órák állandó imádságai, mint a himnuszok, capitulumok, responsoriumok és antifónák; ezekben fejezi ki az Egyház a legvilágosabban a szenvedés idejére vonatkozó gondolatait. Az Úr szenvedéséről szóló legszebb szentírási részeket gyüjti itt össze.

A következő hét főgondolatai: A liturgia kitűnően ért ahhoz, hogyan kapcsolja össze a szenvedés gondolatát a keresztség gondolatával. Ez főkép a következő három régi miseszövegből tűnik ki. Hétfőn: ismét a kedvelt szembeállítás: a pogány niniveiek (a keresztelendők) bűnbánatot tartanak, míg

a zsidók meg akarják ölni a Messiást. «Aki szomjúhozik, jöjjön hozzám és igyék!» — Szerdán: a keresztelendők vizsgáznak a két héttel ezelőtt tanult parancsokból. A farkasok körülveszik az Isten Bárányát, aki most halálával «az örök életet» adja meg a juhocskáknak. — Pénteken: Jeremiás, Krisztus előképe panaszkodik a zsidókra, akik «hűtlenül elhagyják az Urat, az élő vizek forrását». «Jézus meghal a népért és Isten szétszóródott gyermekeiért, akiket összegyűjt és egyesít». — Kedd: Ismét az előző keddek típusát mutatja: az olvasmány egy szeretetgyakorlatot állít elénk. A szentmisén végigvonul a szenvedés motívuma. — Csütörtök: ez az utolsó bűnbánati mise a babyloni fogság és a bűnbánó nő képével. — A szombat a virágvasárnap vigiliája.

A lepellel borított kereszt. A mai nappal kezdődőleg az Egyház Krisztus megváltó halálának emlékezetét különösebben is közel akarja hozni gyermekei lelkéhez.

Azt mondtam: különösebben, mert hisz Krisztus halálának emlékezete tulajdonképen a legfőbb tartalma a keresztény istentiszteletnek. Szent Pál ugyanis azt mondja: «Valahányszor e kenyeret eszitek és e bort isszátok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jő». A szentmise tehát az ő halálának hirdetése. Valahányszor szentmisére gyűlünk össze, arról a hitbeli meggyőződésünkről teszünk bizonyságot, hogy Krisztus meghalt érettünk, és áldozati vére most is folyik értünk, áldozati teste ma is tápláléka isteni életünknek.

Azt mondtam: különösebben akarja most elénk állítani az Egyház Krisztus szenvedését, mert hisz már a nagyböjti időben is hallatszott a szenvedés motívuma. Természetesen egészen másképen jár el az Egyház, mint a népies áhítatosság. A liturgia szellemében Krisztus

szenvedése az ő harca a pokollal; ő küzd a sátánnal a lelkekért, akiket az Atya adott neki. Ez az egyik főgondolat, amely végigvonul az egész negyvennapi szent időn. Csak a három hídpillért figyeljük meg: 1. Nagyböjt 1. vasárnapja: Krisztus és a sátán; Krisztus védekezik (defenzívában van); 2. a harmadik vasárnap: az erős és az erősebb; Krisztus támad (offenzívában van); 3. virágvasárnap: Krisztus győz és mint király uralkodik áldozati halálában. Gondoljuk meg azonban azt is, hogy ez a harc nemcsak 1900 évvel ezelőtt játszódott le, hanem minden időben folytatódik. Ez a Krisztus, aki itt küzködik, harcol és győz, a misztikus Krisztus az ő testében, az Egyházban és annak tagjaiban, a keresztényekben. A böjti idő eszerint nagyszerű harcijáték, amelyben mi nem egyszerűen csak jámbor szemlélők, hanem lovagias harcosok vagyunk. Ilyen értelemben a böjti idő Krisztus halálára való emlékezés ideje is.

A mai nappal beléptünk a passio idejébe, amidőn különösebben is kell gondolnunk Krisztus szenvedésére. Ez az az idő, amelyről Krisztus azt mondja: «Mikor elvétetik tőlük a vőlegény, akkor majd böjtölni fognak» (Máté 9, 15). Milyen hát most ez a szenvedésre való emlékezés?

Ismét fel kell hívnom a figyelmet arra a mélyenjáró különbségre, amely a régi keresztényi és a mostani újabb lelki magatartás között van. Hogyan gondolja a népies vallásosság Krisztus szenvedését? Megmarad az Úr történeti szenvedése mellett: színesen maga elé állítja a «keserves kínszenvedés» egyes jeleneteit, részeire bontja a szenvedő Üdvözítő érzéseit és gondolatait, s a részvét keserű könnyeit hullatja érte. Azt kutatja, milyen erényeket gyakorolt az Úr szenvedésének egyes mozzanataiban. Hogyan kell őt követnem,

mit tanulok tőle ? Ez számára a legfontosabb kérdés. Továbbá megteszi Krisztus szenvedését az élet megjavításának hatalmas indítékává : «Ő meghalt értem a keresztfán, én pedig mily súlyosan megbántottam őt».

Ilyenképen gondol a népi ájtatosság a szenvedő Úrra. És mit tesz az őskeresztény áhítat, amelyet a liturgia őrzött meg számunkra? Egészen más úton jár. Természetesen ez is Krisztus történeti szenvedését állítja a középpontba, de nem marad meg mellette. Számára sokkal értékesebb ennél Krisztus szenvedésének eszméje és célja, míg a történeti keret csak másodrangú előtte. Ő azt látja, hogy Krisztus szenvedésével megváltott, és Isten fiaivá tett bennünket. Ez a kereszténység boldogító ténye. Ezért kevésbbé ontja a keserges könnyeit, inkább még örül is. Az évnek látszólag legszomorúbb napján, nagypénteken, keresztadorációkor megteszi azt, hogy örvendező himnuszt énekel : «Ime, a keresztfa által jött öröm a világra». Ezért nem szívesen beszél a keserves kínszenvedésről, hanem inkább a beata passióról, a boldog és boldogító szenvedésről szól ; a szenvedést tehát nem annyira emberi oldaláról tekinti, mint inkább annak célját, a mi üdvösségünket nézi. Ezért az őskeresztény művészet nem rekedt meg a szenvedés gondolatánál, hanem inkább a megváltás gondolatát juttatta kifejezésre. Amíg a középkor óta előszeretettel ábrázolják Jézust az oszlophoz kötözve, ostorozás közben, nagy elhagyottságban és nyomorúságban, a keresztet pedig a halállal vívódó Krisztussal, addig a régi Egyház a keresztet a győzelem és a megváltás jelének tette meg, és a crux gemmata-t, vagyis a nemes fémből készült és drágakövekkel kirakott keresztet részesítette előnyben, Krisztus teste nélkül. Ez a kétféle kereszt egyenesen

szimbóluma a szenvedés kétféle felfogásának és a kétfajta lelkiéleti iránynak.

Ha ma belépünk a templomba, lepellel borítva találjuk a keresztet. Hiába kérdezzük, miért van ez így. Miért kell éppen akkor letakarni a kereszteket, amidőn különösebben kell gondolnunk Krisztus halálára? Az ellenkezője érthetőbb volna : akár az egész éven át le lehetne takarni, csak éppen most nem. Ime, amit mi évszázadok óta értelem nélkül csinálunk, az a régi vallásosságnak föltörő kiáltása : amikor még nem volt ott a drágakövekkel díszített aranykereszteken a fölfeszített alakja, akkor még mély értelme volt annak, hogy ebben az időben, amidőn a vőlegény elvétetik, takarjunk el minden ragyogást : az Egyház tehát felöltötte özvegyi fátyolát. És ez sokkal fínomabb emlékezés a szenvedéstörténetre, mintha egy kínokban vonagló testet teszünk a keresztfára. Mindenesetre az előbbi sokkal jobban megfelel az antik ember nemes lelki magatartásának.

Látjuk tehát, hogy az objektív vallásosság is ismeri a Krisztus szenvedésére való bánatos emlékezést, csakhogy ez az emlékezés egészen más jellegű.

Emeljük ki még jobban a különbséget a népi ájtatosság és a liturgia lelkisége között. Az előbbi tanítani akar és érzelmes ; az utóbbi a tényekre támaszkodik. Nem annyira azt kutatja, mik azok az erények és tanulságok, amelyeket az ostorozás szemléletéből meríthetünk, hanem úgy érzi magát, mint Krisztus testének tagját, s a földi megpróbáltatásokban az Ő szenvedéseiben való részvételt látja. Hogy is mondja Sz. Pál apostol, az objektív lelkiség nagymestere? «Mert amint bőven van részünk Krisztus szenvedéseiben, úgy bőven van részünk Krisztus által a vigasztalásban is» (Kor. II. 1, 5). Sőt a saját szenvedéseiben Krisztus

szenvedéseinek kiegészítését látja (Kol. 1, 24). Ez magasztos felfogás a szenvedésről. A keresztény embernek egész élete Krisztussal van kapcsolatban: a mi fájdalmunk és örömünk Krisztus fájdalma és öröme. Ma, amidőn ezt írom, Sz. Perpetua és Felicitás vértanu nők ünnepét üljük, és az ő életrajzukban olvasom, hogy Felicitásnak a börtönben kellett gyermekét világrahoznia. S amikor a vajúdás kínjait szenvedte, az őrtálló katona gúnyolódva mondta neki: ha már most ennyire szenvedsz, mit fogsz majd akkor tenni, ha a vadállatok elé vetnek? «Most én szenvedek; akkor azonban egy más valaki lesz bennem, aki énértem szenved, mert nekem is érte kell szenvednem.» Sz. Pál örömmel kiáltja a világba: «Krisztussal együtt keresztre szegeztettem; élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem. Amit pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, ki szeretett engem és önmagát adta értem» (Gal. 2, 20). Látnivaló, hogy az objektív lelkiség nem érzelemszegény, sőt egészen erős szenvedés-misztikával rendelkezik, hiszen egynek érzi magát Krisztussal.

Már most mit tegyünk? Hagyjuk el a gyermekkorunktól fogva megszokott szenvedés-szemléletet és térjünk át az objektívra? Nem, ezt nem kell megtennünk. Mélyítsük el inkább eddigi gyakorlatunkat a régi Egyház felfogásával. «Vizsgáljatok meg mindent, és ami jó, azt tartsátok meg» — mondja az apostol (Tessz. I. 5, 27). Az Egyházban mindkét felfogás használatos, tehát ajánlva van. Én nem azért akartam fölhívni a figyelmet erre a különbségre, hogy az egyiket megbíráljam és elvessem, hanem hogy mélyebben lássunk.

Ha a következő pénteken, az úgynevezett fájdalmas pénteken a gyönyörű Stabat mater dolorosanak és a Hétfájdalmú Szűznek ünnepét üljük, rögtön érezni

fogjuk, hogy ezek a szubjektív áhítat gondolatai. Ha pedig a mai szentmise leckéjében az isteni Főpapot látjuk, amint főpapi ruhájában saját vérével belép a mennyország szentek-szentjébe, hogy örök váltságot szerezzen, akkor tudjuk, hogy a liturgia objektíve állítja elénk Krisztus szenvedését. Az Egyház hasonló az evangéliumi családatyához, aki az ő kincstárából «újakat és régieket» hoz elő. Ismétlem: vizsgáljatok meg mindent, és ami jó, azt tartsátok meg!

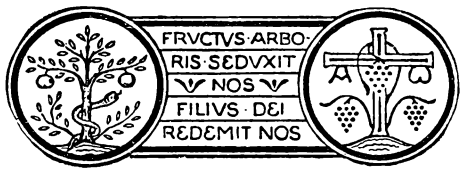

Feketevasárnap.

Stáció Sz. Péternél.

A főpap belép szentélyébe.

Ma Krisztus szenvedésének három képét állítja elénk az Egyház: egy előképet, egy történeti és egy időfölötti képet. *a)* Az Egyház visszavisz minket a zsidó történetbe kb. 600 évvel Krisztus előtt. Dávid trónján méltatlan királyok ültek, és az ígéret földjén bálványokat tiszteltek. Igazságtalanság és erkölcstelenség

---

A kép a tudás fáját ábrázolja halálthozó gyümölcsével a paradicsomban, és a kereszt fáját az Eucharisztia szőllőtőjével. Ott a halálnak, itt az életnek gyümölcse. A latin felirat azt mondja: a fa gyümölcse csábított el minket, Isten Fia váltott meg bennünket. Ezzel a szenvedési idő prefációját illusztrálja.

uralkodott abban az országban, ahol Isten volt a király. Isten prófétákat támasztott, hogy figyelmeztessék a népet és annak vezetőit. A legnagyobbak közül való volt Jeremiás, telve tiszta, nemes érzülettel, Isten iránti szeretettel, népéhez és hazájához való ragaszkodással. Látta, mint közeledik a nagy szerencsétlenség, a száműzetés ideje, föllép tehát bűnbánathirdetőnek. Csakhogy a zsidók nem hallgatnak rá, sőt szabadulni akarnak ettől a terhes figyelmeztetőtől, s ezért üldözőbe veszik, megkínozzák. Minthogy hiábavalónak bizonyult a figyelmeztetés, bekövetkezett a baj: a város és a templom romokban hevernek, a király és a nép számkivetésbe kénytelen menni. Jeremiás Sion romjain ül és siralmait sírja. Jeremiás a szenvedő Üdvözítő előképe, de nem annyira szavaival, mint inkább személyében. Ma az Egyház Jeremiás könyvének elejét olvassa (a kezdet az egész helyett áll), és a próféta végigkísér minket az egész szenvedési időn.

b) A történeti képet az evangéliumban látjuk. Krisztust körülveszik az ellenséges zsidók, s már köveket ragadnak, hogy megöljék. Halálát már elhatározták, és akaratban már végre is hajtották, de még nem jött el az ő órája. Krisztus azonban közöttük áll telve isteni fönséggel és kérdi: «Ki vádolhat engem közületek bűnről?» «Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok.»

c) Az időfölötti képet a szentleckében találjuk meg. Fönséges liturgikus cselekmény tárul itt szemünk elé: az isteni Főpap főpapi ruhában saját vérével vonul be a mennyei szentélybe, és örök váltságot szerez. Ez a három kép mutatja be és magyarázza meg ennek a vasárnapnak egész liturgiáját.

1. Belépünk a szenvedés idejébe. «Ma, ha az Úr hangját halljátok, ne keményítsétek meg

szíveteket». Az invitatorium eme szavaival figyelmeztet minket az Egyház arra, hogy méltóan kezdjük meg a mi Urunk szenvedése emlékezetének idejét. Ez egyszersmind fölszólítás is arra, hogy együtt szenvedjünk vele, és Krisztus titokzatos testében vele együtt mutassuk be áldozatunkat. A matutinum első responsoriuma ünnepélyesen bevezet minket a szenvedés idejébe, és egyszersmind kitekintést enged a húsvétra. Még 14 nap van a nagy ünnepig:

«Ezek azok a napok, amelyeket meg kell ülnötök a

A kép az előbb említett három képet foglalja össze. A történeti kép ki van emelve az időbeli keretből, és szimbolumban jelenik meg. A szenvedő Krisztus helyett a keresztet látjuk Krisztus monogrammjával, és az A és O-val («Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok»). Az Úr ellenségei ordító oroszlánként jelennek meg («Szabadíts meg engem az oroszlán torkából»; ezek a helyek gyakran előfordulnak a szenvedés idején). A ragyogó kereszt a «beata passio» ősi liturgikus gondolatát akarja kifejezni. A kereszt egyszersmind az élet fája is. Az időfölötti képben Krisztus főpapi ruhában jelenik meg. Az Ószövetség főpapja belép a szentek-szentjének homályába. Itt fordítva van: Krisztus a szenvedés éjjeléből belép a mennyország ragyogó szentélyébe. Krisztus szent embersége az igazi frigyszekrény, amely előtt imádva hajolnak meg a szent angyalok. Alant Jeruzsálem romjain ül Jeremiás és sír.

maga idején ; A tizennegyedik napon este van az Úr Paschája,

És a tizenötödiken ünneplitek meg a Magasságbeli Úr főünnepét».

A most következő időben nézzük Krisztust keserves szenvedésében, úgy, mint a fájdalmak férfiát, sírjunk vele, és vegyünk részt fájdalmában. De lássuk meg benne egyszersmind a Győzőt is, aki győzedelmeskedett a Golgotha harcterén, és győzzünk mi is vele. Nézzük benne a Királyt, aki szenvedése közepett a kereszt trónjáról uralkodik, és uralkodjunk vele mi is úgy, hogy legyőzzük az élet fájdalmait. Lássuk meg benne a Főpapot, aki belép a szentek-szentjébe, hogy feláldozza magát érettünk, és meghív arra, hogy életünk föláldozásában mi is vele együtt papok legyünk.

2. A szentmise (Judica me). Ma a Sz. Péter-templomba, az apostolfejedelem sírjához zarándokolunk. A régi időben a szombatról vasárnapra virradó éjjel vigiliát tartottak papszenteléssel egybekötve Sz. Péternél. Ezt mutatja a stáció és a szentmise szövege is. Sz. Péter az isteni Főpap első utóda. Az *introitus*ban az Urat halljuk, amint az Olajfák hegyén küszködik: bírói ítéletet kér, mely igazságot szolgáltat neki az istentelen nemzetséggel (a zsidó nép) s a gonosz és álnok emberrel (Judás) szemben. A *szentleckéb*en az isteni Főpapot látjuk, amint föllép a kereszt oltárára, s minthogy maga egészen bűntelen, saját vérével megszabadítja a bűntől az emberiséget. A *graduale* és a *tractus* Krisztus fájdalmas panaszai. Ezek elvezetnek minket az ostorozási oszlophoz («Hátamon ácsoltak a bűnösök ; sokáig űzték gonoszságukat») és a kereszthez («az ellenem támadók fölé emelsz engem, a gonosz embertől (Judás) szabadíts meg engem»). Az *evangélium* újra Krisztust, a főpapot mutatja be, aki

bűnnélküli és örök. Újra bepillantunk ellenségei feneketlen gonoszságába, mindazáltal a sötét jeleneten keresztül itt is föltűnik a húsvéti világosság: «Ábrahám ujjongott, hogy majd meglátja az én napomat (a húsvétet)». A zsidók meg akarták őt kövezni, ő azonban elrejtőzik (a szenvedés és a húsvét motívuma). Az *offertorium* zarándokének, amelyből az az ígéret és vágy hangzik, hogy hasonlók legyünk a bűnnélküli főpaphoz. A *communio* arra emlékeztet, hogy az Eucharisztia Krisztus halálának emlékezete: «Ez az a test, amely érettetek adatik: ez a kehely az újszövetség az én véremben, mondá az Úr. Ezt cselekedjétek, valahányszor veszitek, az én emlékezetemre».

Feketevasárnap utáni hétfő.

Stáció Sz. Krizogonusznál.

Kereszt és keresztség.

Krisztus a halálba megy a zsidók gyűlöletének áldozataként, hogy a niniveieket, vagyis a pogányságból megkeresztelkedni akarókat bűnbánatra indítsa, és a keresztség meg az Eucharisztia «élő vizét» hozza számukra.

Ennek a napnak vezető énekei: «A nagy ünnepnapon ott állt Jézus, és hangosan kiáltott: Aki szomjúhozik, jöjjön hozzám és igyék». *(A Ben. antifónája.)* Sose felejtsük, hogy Krisztus szavai a liturgiában nem a multat fejezik ki, hanem a jelent: ezek a szavak nekünk szólnak! «Aki szomjúhozik, jöjjön hozzám, és igyék; belsejéből élő vizek folyamai fakadnak, úgymond az Úr.» *(A Magn. antifónája.)*

A keresztelendők vágyával vágyakozzunk a húsvét után.

1. A stáció. A stációtemplom Sz. Krizogonusz temploma. A Martyrologium nov. 24-én a következőket mondja erről a szentről. «Sz. Krizogonusz vértanu halálának napja. Miután hitének állhatatos megvallása miatt sokáig fogságban sínylődött, Dioklecián parancsára Aquilejába hurcolták, ott lefejezték, és a tengerbe vetették. Igy nyerte el a vértanuság koronáját.» 304 körül halt meg. A szent háza a római Egyházé lett, és az 5. sz.-ban templommá alakították át. A bazilikát azóta többször javították.

2. se (Miserere mihi). Már az introitusban csatlakozunk a szenvedő Úrhoz. Mi és ő egyek vagyunk, együtt alkotjuk a misztikus Krisztust. Mind a három ének Krisztus panasza. Ez a jelentős a mi belekapcsolódásunkra nézve: engedjük, hogy Krisztus szenvedjen, panaszkodjék, haljon meg, de támadjon is föl bennünk. Ez a húsvét liturgikus megülése. «Általa, vele és benne» üljük meg a szenvedést és a feltámadást. «Taposnak rajtam az emberek» *(intr.)*: ez igen erős és szemléletes kifejezés: Krisztus az isteni szőllő a szenvedés sajtójában, belőle folyik az üdvösség itala. Hagyjuk, hogy vele együtt minket is sajtoljanak! Hasonlítsuk össze a bevezetéssel a befejezést: milyen nagy itt az ellentét: «A seregek Ura maga a dicsőség Királya». *(comm.)*. Ez a kereszténység nagy törvénye:

a szenvedésen át a dicsőséghez! A *szentleckéb*en Jónás Krisztusnak az előképe: halálra adja magát, hogy megmentse utastársait. Típusa Krisztus háromnapos síri nyugalmának és föltámadásának. A két olvasmány kiegészíti egymást: a pogány niniveiek Jónás prédikációjára bűnbánatot tartottak, a zsidók azonban megátalkodtak és meg akarják ölni Krisztust. Ezért Krisztus csakugyan elmegy a pogányokhoz, amint azt a zsidók gyanítják *(evang.)* és meghívja őket. A hitújoncok, akik itt állnak, a pogány világból valók, hasonlók a niniveiekhez; Krisztus «hozzájuk ment, és tanította őket». Ezek, a szomjúhozók követik a hívó szót, «élő vizet isznak» (keresztség), és «veszik a Szentlelket» (a keresztelendők a bérmálásban, a hívők pedig az Eucharisztiában). A niniveiek megtérésük által megérdemlik az «Isten népe» nevet, Izrael pedig megátalkodottsága miatt elveszti minden előjogát, és megszűnik «az Isten népe» lenni. Jónásnak és a bűnbánó niniveieknek képét gyakran látni a katakombákban és a régi egyház szarkofágjain. A niniveiek előképei a keresztény bűnbánó böjtölésnek. Mint bűnbánó niniveiek járulunk a szent áldozathoz, ezt a bűnbánó lelkünket visszük fölajánláskor az oltárhoz (ezért van ez a 6. bűnbánati zsoltárból). A *communio* elvezet a célhoz: megmutatja nekünk «a dicsőség Királyát» föltámadásában és újra való eljövetelében.

3. A szenvedési idő ordináriuma. Nézzük végig ma ennek az időnek állandó szövegeit (ordinarium) a zsolozsmában. A *laudes*ben azt halljuk: «Tegyünk halálos mérget (latin szöveg: fát) ételébe (latin: kenyerébe), és irtsuk ki őt az élők földéről, hogy még emléke se maradjon meg nevének». (Jer. 11, 19.) A himnusz (Lustra sex) megragadó módon énekli meg a keresztfát:

Szent keresztfa, drága hűség,
Tiszta tőről sarjadott,
Ily virággal, ily gyümölccsel
Fát az erdő nem hozott.
Drága szent fa, drága karja
Drága terhet hordozott.

A versek, amelyek a nagyböjt idején a 90. zsoltárból valók, most Krisztus panaszai: «Ments meg engem, Istenem, ellenségeimtől, és az ellenem támadóktól szabadíts meg engem!»

Lássuk most a napközben mondandó röpimádságokat (antifónák):

A *primá*hoz: «Szabadíts meg engem, Uram, és végy magad mellé: akkor aztán bárki keze harcolhat ellenem». Milyen szépen hangzik ez. Ma az egész nap a szenvedő Úr mellett járok!

A *terciá*hoz: «Te ítélted meg, Uram, az én ügyemet, te, az én életem megmentője, Uram, Istenem». E szavakat Krisztus mondja, és én ővele.

A *sextá*hoz: Én nemzetem, te ellened mit vétettem? vagy miben szomorítottalak meg? felelj nekem!» Milyen szívbemarkoló: látjuk az Urat a kereszten, és ő ezt a kérdést hozzánk, hozzám intézi.

A *noná*hoz: «Rosszal fizetnek a jóért, hogy vermet ásnak nekem?» Az Úr a zsidók hűtlensége miatt panaszkodik; de nem panaszkodik-e az enyém miatt is?

A *vesperás*ban azt a himnuszt énekeljük: «Királyi zászlók lobognak». A versiculus így hangzik: Szabadíts meg, Uram, a gonosz embertől — az istentelen emberektől ments meg engem». A gonosz ember Júdás, az istentelen emberek a főpapok; tágabb értelemben a sátán és az ő eszközei.

Ime, miként lehet a szenvedés gondolatát egész napon át a liturgia szellemében ápolnunk.

Feketevasárnap utáni kedd.

Stáció Sz. Ciriakusnál.

Az isteni Dániel az oroszlánveremben.

A keddi miséknek sajátos, tipikus jellegük van: a *szentlecke* rendesen valami cselekményt mond el, míg az *evangélium* tanítójellegű s pusztán a magyarázatot és Krisztusra való alkalmazást adja. A szentmisében nem annyira a hitújoncok, mint inkább a hívők állanak előtérben. A stációsszentek legtöbbször a felebaráti szeretet hősei (diakonisszák vagy diakonusok), és az olvasmányban szerepelnek. Ez áll a mai miséről is, csakhogy a szenvedés motívuma különösen is erősen érvényesül benne.

A vezető-énekek: «Az én időm még nem jött el, a tietek mindig készen van». *(A Ben. antifónája.)* «Ti

Az őskeresztény művészet szívesen fejezte ki szimbolikusan Krisztus szenvedését, így pl. azzal a képpel, mely Dánielt az oroszlánveremben ábrázolja.

menjetek föl erre az ünnepre : én azonban nem megyek föl, mert még nem jött el az én időm.» *(A Magn. antifónája.)* Az Úr szenvedését közvetlenül megelőző időben élünk. Az Egyház rajta van, hogy egyre közelebb jussunk Krisztus halálának idejéhez.

1. A stációtemplom Sz. Ciriakus temploma. A stációsszent diakonus és vértanu volt (300 körül) ; «Hosszú, kínos fogság után folyékony szurokkal öntötték le, és kínpadra feszítették. Itt kirántották tagjait izületükből, és egész testét botokkal verték. Végre is Maximiánus császár parancsára húsz társával együtt lefejezték. Ünnepét aug. 8-án üljük.» A szent gondoskodott a keresztény foglyok testi szükségleteiről, ellátta őket étellel és itallal, sőt még Babylonba is elküldték, a perzsa királyhoz, hogy annak leányát meggyógyítsa ; talán emiatt választották a Habakukról és Dánielről szóló leckét. Az eredeti stációtemplom már évszázadok óta elpusztult, és a templom már kétszer változtatta helyét. V. Sixtus pápa (1588-ban) a stációistentiszteletet a S. Maria in Via Lata régi diakonia templomba helyezte, ahol most Sz. Ciriakus fejét tisztelik. (Ez a körülmény, hogy a stációtemplomot megváltoztatták ugyan, de megtartották a régi címet, följogosít minket arra, hogy a mi plébániatemplomunkban is megtarthassuk a stációistentiszteletet.)

2. A szentmise (Exspecta). Az *introitus*ban anyailag figyelmeztet minket az Egyház arra, hogy «tartsunk ki» (sustine), és «várjunk» (exspecta) még egy kicsit húsvétig, távolról már úgyis ragyog a húsvét világossága. És a felelet erre (az introitus zsoltárának további szövegében) : «Egyért könyörögtem az Úrhoz, csak egyet kérek, hogy lakhassam az Úrnak hajlékában, amíg csak élek». A *szentlecké*ben Dániel az oroszlánveremben a szenvedő Krisztus előképe. Itt esetleg

gondolhatunk az Olajfák hegyén történt vívódására, amikor is egy angyal erősítette meg őt (Habakuk). A hívők gondolhatnak az Eucharisztiára is, amely a böjti idő oroszlánvermében megerősít minket. De amint Dániel legyőzte ellenségeit, úgy győz Krisztus is feltámadásában. A régi egyház földalatti temetőiben gyakran találkozunk azzal a képpel, amely Dánielt az oroszlánveremben ábrázolja. Dániel áll, és oroszlánok veszik körül. Ez Krisztust akarja bemutatni szenvedéseiben, de egyszersmind az Egyházat is az üldözések közepett. A *graduálé*ban Krisztus és mi a húsvéti világosságot kérjük a húsvét hegyén. Az *evangéliumban* újra Krisztust látjuk lelki gyötrelmeiben. A zsidók meg akarják ölni, és saját testvérei sem értik meg őt. Titokban megy Jeruzsálembe, amely oroszlánverem lesz számára. Most a szentáldozatban is «fölmegy az ünnepre, nem nyilvánosan, hanem mintegy titokban» az oltárra. Az *offertorium* mintha csak azoknak a szegény lelkeknek a felelete volna, akik a «Sionon lakó» Úrnak szenvedéséből akarnak meggazdagodni. *Áldozás*kor újra a szenvedő Krisztust halljuk. Figyeljük meg a népért mondott könyörgést: «Adj nekünk, kérünk, Urunk, akaratod teljesítésében állhatatosságot, hogy napjainkban a neked szolgáló nép mind érdemben, mind számban növekedjék». (Az Egyház növekszik belsőleg és kifelé is.) A *communio* zsoltára az ismert 24. adventi zsoltár (l. 1. köt. 71. old.).

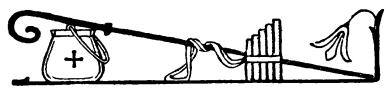

A képen együtt látjuk a pásztor hármas felszerelését: a pásztorbotot (a vezetés és a kereszt jelképe), a tejesedényt (az élet fenntartója, az Eucharisztia) és a pásztorsípot (a pásztor hangja, tanítása).

Feketevasárnap utáni szerda.

Stáció Sz. Marcelnél.

A Jópásztor életet ad és engedelmességet kíván.

A Jópásztor azt kívánja juhaitól, hogy kövessék őt (tartsák meg parancsait), s ennek fejében «az örök életet» adja nekik és életét áldozza értük. A nap vezetőénekei:

«Juhaim hallgatnak az én szómra, és én, az Úr, ismerem őket.» (A *Ben. antifónája.)* «Sok jótettet cselekedtem veletek.: melyik miatt akartok engem megölni?» (A *Magn. antifónája).* Reggel, a fölkelő Nap képében a Jópásztort látjuk, akinek szavát hallani akarjuk; az alkonyat pírjában pedig megsejtjük halálát. Ily módon ez a régi mise ismét szépen összekapcsolja a Jópásztor képében a keresztség és a szenvedés motívumát.

1. A szentmise (Liberator meus). A keresztény hitközség ma a keresztelendőkkel együtt a szent pápának, Marcelnak templomába vonul, kinek ünnepét január 16-án ültük meg. A stációtemplom egyike a 4. századi régi tituláris templomoknak. Jelenleg egészen ujjáépítették. A főoltár alatt egy zöld bazaltból készült urnában nyugszanak a stációsszent ereklyéi, melyeket a 9. században vittek oda. Ma ismét nagy vizsganap van a parancsokról, amelyeket 14 nappal ezelőtt tanultunk (tartsunk mi is önvizsgálatot). Ezért a *szentlecke* a tízparancsolat szentírási magyarázatából ad kivonatot. Az *introitus* Krisztusnak szenvedési és egyszersmind feltámadási imádsága: Isten a mi «Szabadítónk dühös ellenségeinktől» (gondoljunk csak a tövissel való megkoronázásra), a «gonosz embertől» (Júdás) megmenti őt.

Megrázóan festi szenvedését a zivatar leírásában (a 17. zsoltár további részeiben), mindazáltal a szenvedések közepett is az Atya az ő szerelme, az ő sziklája és vára. A *graduale* bizonytalanságban hagy minket afelől, hogy Krisztus mondja-e azt, vagy a keresztelendők, de mindkét esetben hálaadás a húsvéti föltámadásért (a húsvéti motívum). Az *evangéliumban* ismét egy másik szenvedésjelenetet látunk. A zsidók körülveszik az Urat a templomszentelés ünnepén: ezek nem az ő juhai, kik szavára hallgatnak és hisznek benne, miként a keresztelendők és a hívők, akiknek ő a keresztségben és az Eucharisztiában «örök életet ad». Ezek a farkasok szétszaggathatják ugyan a pásztort, de nem rabolhatják el a bárányokat. A zsidók újra meg akarják őt kövezni. *Offertoriumkor* is magunkkal visszük Krisztus szenvedésének emlékét, és engedjük, hogy az Úr panaszkodjék belőlünk. *Áldozáskor* mint ártatlan bárányok körmenetben visszük körül a Jópásztort (25. zsoltár). Hasonlítsuk össze a két olvasmányt: amit a *szentlecke* mint szigorú figyelmeztetést ad nekünk, az az *evangéliumban* a Jópásztor kedves alakját ölti magára. Az Újszövetségben megváltozott Istenhez való viszonyunk: ott a félelem, itt a szeretet és a bizalom uralkodik.

Feketevasárnap utáni csütörtök.

Stáció Sz. Apollinárisnál.

Lelkünk, a bűnbánó Magdolna, megmossa az Úr lábait.

Ma van az utolsó csütörtök, az előtt a nagycsütörtök előtt, amelyen a lábmosást, az Oltáriszentség alapítását és Krisztus lelki haláltusájának emlékét üljük. Nyolc

nap mulva a vezeklők ott térdelnek majd sírva a templom ajtajánál, tehát mintegy az Úr lábait mossák könynyeikkel; ezzel vége lesz «babyloni fogságuknak» is. A mai szentmise a bűnösök kiengesztelésének elővételezése: nyilvánvalóan vezeklő-mise.

Ezért a mai nap vezetőénekei nem a napi evangéliumból valók, hanem nagycsütörtökről: «A Mester mondja: az én időm közel vagyon, nálad tartom a húsvétot az én tanítványaimmal.» (A Ben. antifónája.) «Vágyva-vágytam ezt a húsvéti vacsorát enni veletek, mielőtt szenvedek». (A Magn. antifónája.) Tehát reggel és este is az utolsóvacsora a vezérgondolat.

1. A szentmise (Omnia quae). Sz. Apollináris stációtemplomába zarándokolunk. Ezt a neves ravennai püspököt, Sz. Péter tanítványát, akinek ünnepét július 23-án üli az Egyház, Rómában is tisztelték, és egy bazilikát szenteltek neki, amely stációtemplommá lett. A szentmise szövege tartalmilag és hangulatát tekintve egészen egységes. Magdolnának és a fogságban élő Dánielnek bűnbánó lelkülete teljesen hasonló, alázatos, vezeklésre kész, és ezt vesszük át most tőlük, mi bűnösök. A *szentlecke* és *három ének* a fogságba vezetnek bennünket. Az Egyház a böjti időt

szívesen hasonlítja össze a zsidók fogságával. A *szentlecke* Dánielnek megindító imádsága népéért, melyben bocsánatért esdekel: «Uram, mi Istenünk, ne bontsd fel a szövetséget, amelyet bűneinkkel megtörtünk; bűneinkért most meg vagyunk alázva, de minthogy töredelmes lelkűek és alázatos szívűek vagyunk, fogadj be minket. Legyen kedves előtted engesztelő áldozatunk. Most már neked akarunk szolgálni! — Valósuljanak meg bennünk ezek a szavak. Hasonló gondolatokat tartalmaz az *introitus* is: «Igazságos a fölöttünk való ítéleted, mert gonoszat cselekedtünk, — most azonban bánj velünk irgalmad sokasága szerint.» A 118. zsoltár az ártatlanság utáni vágy éneke: «Boldogok, akiknek útja szeplőtelen . . .» A zsidók hazájukban lábbal taposták a törvényt, most a fogságban azonban megtanulták szeretni: ez az egyetlen kötelék, amely most őket Istenhez kapcsolja, mert már «oda a templom, oda az oltár . . .» (A vezeklők sem vehetnek most részt az istentiszteleten, most őnekik is egyetlen istentiszteletük a vezeklés és az engedelmesség.) Fölajánláskor a vezeklő közösség a száműzetés és a honvágy megható elégiáját énekli: «Ott ültünk Babylon folyóvizei mellett és sírtunk, amikor a Sionra gondoltunk . . .» A hívők ezt a vággyal teljes éneket a vezeklők nevében éneklik, akiknek éppen ekkor kellett elhagyniok a templomot. Mi is így vágyakozunk a megbocsátás kegyelme, a húsvét után. Eddig jutott el az Ószövetség: a bűn beismeréséig, a büntetés vállalásáig, a mélységes bűnbánatig! Az Újszövetség sokkal vígasztalóbb ennél, mert bocsánatot biztosít. Az evangélium Magdolna megtérését adja elő. (Nagy Sz. Gergely és a liturgikus szövegek általában egy személynek tartják a bűnbánó nőt és Mária Magdolnát.) Nagy Sz. Gergely ezeket mondja: «Ha Mária Magdolna vezeklésére gondolok, inkább sírni szeretnék,

mint róla beszélni. Kőszívének kellene lennie annak, akit nem indítanának bűnbánatra ennek a bűnös nőnek könnyei.» Ime az Üdvözítő, mint a bűnösök barátja. Ő elfogadja a farizeusnak lakomára szóló meghívását, eltűri a mellőztetést, csakhogy a megbocsátás balzsamát csepegtethesse egy bűnbánó lélek sebzett szívébe, sőt, hogy az egész világnak is megmondja, hogy ő örömmel megbocsát minden bűnösnek. Milyen vígasztalóan hangzanak ezek a szavak minden bűnös lelkében: «Megbocsáttatik sok bűne, mert nagyon szeret.» Magdolna később elsőnek üdvözölhette a Föltámadottat; ő minden időkre emlékeztetője marad Jézus bűnösök iránti szeretetének. Nem édes vígasz-e ez az evangéliumi szakasz minden bűnbánónak? Azt mondja nekik, hogy a bűn nem akadályozza meg őket, hogy lelkük fölfelé törjön; Krisztus iránti nagy szeretetükkel még a hívőket is túlszárnyalhatják.

Feketevasárnap utáni péntek.

Stáció Sz. Istvánnál a Caeliuson.

Jézus meghal, hogy összegyüjtse Isten szétszórt gyermekeit.

Ma nehéz választanunk a régebbi, de keményebb böjti mise és az újabb, de hangulatos ünnepi miseszöveg között. A böjti mise ismét szépen összeköti a keresztség és a szenvedés motívumát; a Hétfájdalmú Szűz ünnepe pedig compassiora, a Krisztussal való együttszenvedésre indít bennünket.

A napkölte és napnyugta vezérénekei:

«Közeledett a zsidók ünnepe; a papi fejedelmek alkalmat kerestek, hogy Jézust megöljék, de féltek a néptől.» (A Ben. antifónája.)

«A papi fejedelmek tanácsot tartottak, hogy Jézust megöljék, de azt mondták: ne az ünnepnapon, hogy föllázadjon a nép.» (A Magn. antifónája.)

Ezek az énekek miként tegnap, ma sem a napi evangéliumból valók már, hanem a szenvedéstörténet elejéről; a liturgia rá akar mutatni arra, hogy a papi fejedelmek voltak Krisztus megöletésének főmozgatói, de meg akarja mutatni az ő tanácstalanságukat is.

1. A böjti szentmise (Miserere mihi). Ma Sz. Istvánhoz, az első vértanuhoz és diakonushoz zarándokolunk; ő, aki elsőnek követte az Urat szenvedésében, méltó vezetőnk a mai szenvedésnapon. A stációtemplom, amelyben most lélekben összegyűlünk, egy régi, kerek épület, amelyet Simplicius pápa (468—483) szentelt föl. Teodórus pápa (643—649) az apszisba egy mozaik-képet készíttetett, amely még most is megvan, s a régi stációzó hívekkel hoz bennünket lelki kapcsolatba. A mozaik a keresztrefeszítést jeleníti meg: Krisztus mellképe egy drágakövekkel díszített kereszten áll (ami szépen fejezi ki a mai stációmisét is). Ez a templom nekünk, magyaroknak különösen drága, mert a Collegium Germanico-Hungaricum birtokában van, s a

kollégium növendékei ma a mi nevünkben is végzik itt az ünnepélyes stációistentiszteletet. — Krisztus fájdalmas jajszavával lépjünk be a templomba. Lehet, hogy az apsziskép megpillantása adott indítást arra, hogy a 30. zsoltárt válasszák *introitus*nak, hisz Krisztus is ezt imádkozta a kereszten. A *Szentlecké*ben is a szenvedő Urat halljuk. Jeremiás próféta panasza ez, aki a bűnbánat hirdetőjeként lépett fel népe előtt, de csak hálátlanságot és üldözést aratott. Ez a Jeremiás a szenvedő Üdvözítő előképe. Krisztust halljuk itt panaszkodni Istennek hűtlen gyermekei miatt, akik őt bűneikkel újra keresztrefeszítik, akik elhagyták «az élővizek forrását», míg ellenben a keresztségre készülők fölkeresik azt a keresztségben. Legyünk rajta, hogy — miként az oráció mondja — «ne vonjuk magunkra az örök büntetéseket.» Az *evangélium*ban halljuk, hogy elhatározták Jézus megöletését. Ez a szakasz annak a résznek a folytatása, amelyet nyolc nappal ezelőtt hallottunk Lázár föltámasztásáról. E csodának következménye volt a főtanácsnak emlékezetes gyűlése, amelyen a főpap elmondta jövendölését Krisztusnak megváltó haláláról. Ez a főpap volt Isten utolsó képviselője az Ószövetségben, és ha méltatlan volt is, Isten Lelke munkálkodott benne. A gonoszságnak és a gyűlöletnek, sőt végül az egész pokolnak is Isten tervei megvalósítása szolgálatába kell állnia. Sz. János belső megindultsággal hangsúlyozza ezt a nagy gondolatot, amelyet csak az Isten fiai tudnak fölfogni. De Krisztus vére túlárad Izraelen, és a pogányok (most a keresztelendők) is részesülnek az isteni vér áldásában. Éppen a mi stációszentünk volt az, aki a zsidók szűkkeblűségével szemben az Egyház egyetemességét védte, és vértanuja lett az Isten-országa egyetemességének. A főtanácsnak ezen gyűlésén elhatározták Krisztus halálát, s most már

csak a kedvező alkalmat várták, hogy őt elfoghassák. Krisztus azonban még nem találta elérkezettnek az időt, azért vonult vissza egy kis pusztai városba, Ephrémbe, hogy néhány napig csöndben készüljön a halálára. Halála előtt mintegy nyolc nappal (tehát mintegy ma reggel) innen Jerikóba megy fel. Áldozáskor az Egyház a hamis tanukra gondol, akik az Úr ellen támadtak.

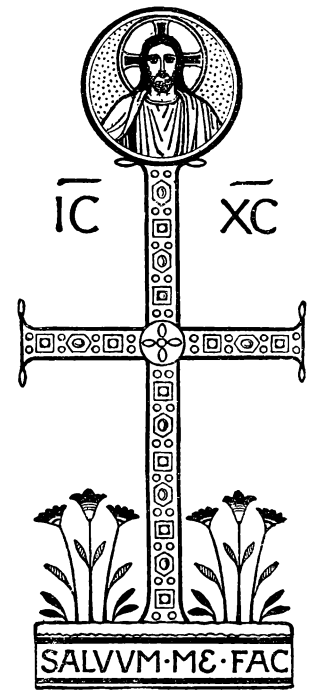

Különösen figyelemreméltó, hogy ma mind a négy ének Krisztus panaszszava. Mit mond ez nekünk? Ezek az énekek a szentmisén résztvevő nép reflexiói; olyan gondolatokat és hangulatokat szólaltatnak meg, amelyeket egész napon át szívünkben kell hordanunk, mert a szentmisének, a nap legjelentősebb cselekményének egész napunkat át kell hatnia. Általános megállapításunkat most tovább részletezhetjük: az *introitus* adja meg a templombamenésre — a világból a szentély felé

A kép a mai stációtemplom mozaikjáról való. A mozaikon kétoldalt Primus és Felicianus vértanuk képe látható, s fölötte a nevük; ehelyett itt most az Úr neve áll. Az apszis egész szélességében végigfutó körirat helyett pedig a szentlecke eme szavai állnak: «Salvum me fac» — «Üdvözíts engem».

haladó utunkra — a gondolatokat és érzelmeket; ma pedig a szenvedő Üdvözítővel együtt megyünk a templomba. A *graduale* az olvasmányok közötti szünet éneke, s egyszersmind visszhang a *szentleckére*. Ez a visszhang azonban az egész napon át hangozhat, és kell is hangzania lelkünkben. Ma pedig egész nap Krisztus panaszszava cseng fülünkben. A *fölajánlási ének* a legszentebb cselekménybe vezet be bennünket, segít behatolni az áldozatba: a mai nap pedig Krisztus fájdalmas áldozatának kezdete. Az *áldozási ének* megtanít arra, hogy értéssel nézzük az Úr testét és a nap misztériumát. Ma, ennek a kenyérnek vétele alkalmával «az Úr halálát hirdetjük». Figyeljük meg azt is, hogy mind a négy ének első személyben beszél: Krisztus az, aki panaszkodik és szenved, s amikor mi ajkunkra vesszük ezeket az énekeket, vele egyesülünk, vagy mint az Ő testének tagjai vele együtt panaszkodunk! Schuster bíboros azt írja: Ha az Egyház az Üdvözítő belső érzelmeit akarja kifejezni szenvedésének közeledtekor, a zsoltárkönyvhöz nyúl. Ez egyszerűen az Egyház imádságoskönyve. Az evangéliumok képet adnak nekünk Jézus életéről és tanításáról, Dávid énekei azonban bevezetnek minket Jézus lelkiéletébe, megmutatják lelke kiválóságait, szívének indulatait, küzdelmeit, félelmét s azt a fönséges szeretetet, amely őt Atyjával összekapcsolta. Az Üdvözítő egész életében a zsoltár szavait használta, ha az Atyához imádkozott; a kereszten is a 21. zsoltár erősítette meg haláltusájában. A Zsoltárok könyvét egyenesen annak az imádságoskönyvnek tekinthetjük, amelyből az örök Főpap imádkozott, amikor halandó életét mindenestül feláldozta az Atyának.

2. Mária hét fájdalma. Az Egyház a nagypéntek előtt nyolc nappal külön ünneppel gondol arra a kimondhatatlan fájdalomra, amelyet a Szent Szűz a

keresztfa alatt átélt. Ekkor teljesedett be Simeon jövendölése: «Lelkedet tőr járja át». A leggyöngédebb Krisztus-misztika és szenvedésmisztika hangjai vonulnak végig ezen az ünnepen. Máriát szívesen ábrázolja a liturgia menyasszony képében, aki elvesztette vőlegényét; Mária viszont ismét a Krisztust-szerető lélek előképe, aki együtt szenved isteni vőlegényével. Jólismert a mise sequentiája, a «Stabat Mater», amely a középkornak egyik legremekebb vallásos költeménye. Az ünnep néhány pontban egészen eltér a liturgia hagyományos szerkesztési módjától: így az introitusban nincsen zsoltár, a breviárium himnuszai pedig a sequentiából valók.

A mi számunkra, akik egyre inkább bele akarunk hatolni a régi liturgia szellemébe, igen tanulságos és elmeindító összehasonlítani a kissé nyers napi liturgiát a rendkívül hangulatos ünnepi officiummal. 1. A böjti mise a szenvedő Urat állítja elénk jövendölésben (zsoltárok), előképben (Jeremiás) és történetileg; (az evang.: Krisztus halálának elhatározása). A mise szövege Krisztust szólaltatja meg, vagy pedig az eseményeket adja elő teljes tárgyilagossággal. Eközben nem nagyon mozgatja meg kedélyünket. Egészen más a Hétfájdalmú Szűz ünnepe. Itt az érzelem az uralkodó: az Istenanya szívén keresztül nézzük az Úr szenvedéseit. Ő a mi tanítónk és vezetőnk a Krisztussal való együttszenvedésben. Ahol tehát a régi liturgia abbahagyja, ott kezdi el az új: a régi megmutatja nekünk a szenvedő Urat, és az együttszenvedést a mi szívünkre bízza; az új ezzel szemben a szívet és a kedélyt is meg akarja mozgatni. Ilymódon kiegészítik egymást.

Feketevasárnap utáni szombat.

Stáció Sz. Jánosnál a Porta Latina előtt.

Ha majd fölemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.

A mai szentmisének a virágvasárnapra előkészítő vigilia jellege van. A régi időben ezen a napon nem volt liturgia, mint általában mindazokon a napokon, amelyeken a következő éjjel vigilia kezdődött; ezért a mai napnak nincsenek saját énekei sem. Az olvasmányok már előre végigjárják a virágvasárnapot, a nagypénteket, a nagyszombatot és a húsvétet.

A vezető-énekek: «Dicsőíts meg engem, Atyám, tenmagadnál azzal a dicsőséggel, mely enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.» *(A Ben. antifónája.)* «Én igaz Atyám! a világ téged nem ismert meg; én pedig ismertelek téged, hogy te küldöttél engem.» *(A Magn. antifónája.)* Ez a két ének ismét nem a napi evangéliumból való, hanem Krisztus főpapi imájából, és mintegy az offertórium Krisztus szenvedéséhez.

1. A szentmise (Miserere mihi). A pápa a mai napon ajánlotta föl böjti alamizsnáját. A stációtemplom, a S. Joannes ante Portam Latinam csak a 9. sz. után jelenik meg; Sz. János evangélista tiszteletére van szentelve. A legenda szerint Domiciánus császár ezen a helyen vettette őt forró olajjal telt katlanba, amelyből azonban sértetlenül került ki. A szentmise olvasmányai és énekei ismét az Úr szenvedését festik. A *szentlecke* Jeremiás próféta siralma; Jeremiás pedig a szenvedő Üdvözítő előképe. «Emlékezzél meg arról, hogy színed előtt állottam (és még most is állok),

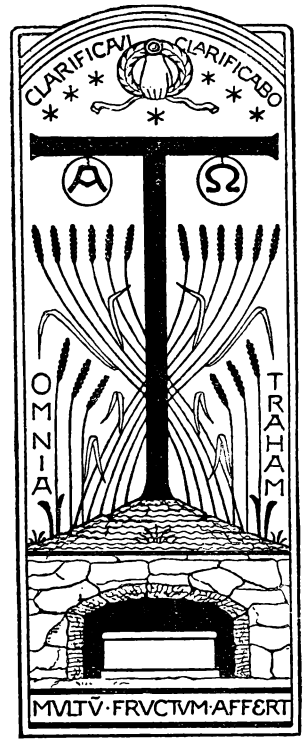

hogy jót szóljak érettük (és érettünk), és elfordítsam róluk haragodat.» Krisztus minden időkre közvetítő, közbenjáró; az ő áldozata állandóan irgalomért kiált. De a próféta siralmában most következő átkot Krisztus így alakítja át: «Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek . . .» Az evangélium újra az Úr lelki szenvedéstörténetéből ad egy részt. A Krisztus halálát közvetlenül megelőző napokban vagyunk, s a papi fejedelmek elvakultságukban annyira mentek, hogy meg akarják ölni Lázárt, a nagy csoda tanuját. Sz. János ezután elbeszéli a virágvasárnap történetét, hogy miként hódol a nép pálmaágakkal az Üdvözítő előtt. Mialatt az Úr a templomban tanít, pogányok jönnek Jézushoz. Ime az ellentét: a zsidók meg akarják ölni a Messiást, a pogányok pedig hozzá sietnek. A pogányok

A kép: Az Úr sírja (mához nyolc napra) már készen áll, hogy magába fogadja az isteni magot. Már látjuk a gazdag termést, amelyről az Úr beszél. A Tau-kereszt az A és O-val az ő keresztre való fölemeltetését (keresztrefeszítését) jelképezi, ami által ő mindeneket magához vonz. Magához vonzza a növekvő kalászokat, amíg majd csak részt nem vesznek az ő megdicsőülésében. Ezt jelzi az őskeresztény győzelmi koszorú.

kérése örömteljes és egyszersmind szomorú gondolatokat vált ki Krisztusból; ő látja a következő aratás hajnalpírját és ez a hajnalpír most belevilágít a szenvedés éjtszakájába. Az Olajfák- és a Tábor-hegyének gondolatai járják át lelkét: keserves halálára gondol, és ettől megborzad a lelke, de látja egyszersmind azt is, hogy halálának gyümölcse Isten megdicsőítése és az emberek megváltása, és ez fölemeli lelkét. Két képben mutatja be halálának gyümölcsét. Az első a búzamagról vett gyönyörű hasonlat: az isteni búzamagnak meg kell halnia, a földbe kell süllyesztetnie. Mához egy hétre lesz az isteni búzamag nagy nyugalmi napja. Ebből azután nagyszerű vetés és termés nő ki: Krisztusnak és minden föltámadt keresztténynek húsvétja. Ez az aratás. A második kép: «Ha pedig majd fölemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.» Időkön felülálló kép ez; minden idők megváltottjai a kereszt köré gyűlnek; engem is magához vonzott Krisztus. Igy az evangélium a jövő hét minden kiemelkedő napját felöleli: a virágvasárnapot, a nagypénteket («felemeltetem»), a nagyszombatot (a búzamag) és a ragyogó húsvétot.

A NAGYHÉT.

Beléptünk az egyházi év szentélyébe. Mily gonddal és fokozatosan készített elő minket eddig az Egyház. mire most beléphetünk. Hetvenedvasárnaptól kezdve állandó crescendo-t figyelhettünk meg a liturgiában. Minden héttel magasabbra és közelebbre jutottunk. És ha az Egyház gyakran szólt is nekünk a keresztről és az Úr föltámadásáról, ezt mindig burkolt jelekkel és képekkel tette, mintha irtózott volna attól, hogy ezt a legdrágábbat profán tekinteteknek tegye ki. Csak most veszi el a függönyt, most pillantjuk meg a legszenteb-

bet, mi több, most kapcsolódhatunk be mi is mint szereplők az üdvtörténet legfönségesebb színjátékába.

Most kezdődik a szent, a «nagy»-hét, amely nem kizárólag a szomorúság ideje, hiszen a kereszt és a föltámadás elválaszthatatlanok egymástól. Krisztus megváltói műve nem fejeződik be halálával, hanem átmegy föltámadási győzelmébe. A nagyhét liturgiája nem akar pusztán panaszszó és a szenvedő Krisztussal való együttszenvedés lenni. Ez a nagyhétnek középkori és újkori felfogása volna ; nem, az egész héten keresztül győzelmes, örömteljes vonás húzódik végig, amely Krisztus szenvedésében csak az átmenetet látja a feltámadás dicsőségéhez. Nem tudnók megérteni a régi liturgiát, ha nem tartanánk ki éppen ezek mellett a gondolatok mellett. Az egész következő héten nincs egyetlen nap sem, amelyen ne hangzanék föl tisztán és világosan a húsvét és a győzelem motívuma. Gondoljunk csak a virágvasárnapra, amikor mint király előtt hódolnak Krisztus előtt, a nagycsütörtökre az ünnepélyes szentmisével, mely az utolsóvacsorát jeleníti meg, és az olajszenteléssel, a nagypéntekre a keresztnek, mint a győzelem jelének fölmagasztalásával, s a nagyszombatra, mely már a húsvét kezdete.

A nagyhét napjai közül külsőleg négy emelkedik ki : a virágvasárnap és a szent triduum (a három utolsó nap), míg a többi három nap, a hétfő, kedd és szerda nem sokban különbözik a szenvedés idejének előző napjaitól. A virágvasárnap a hatalmas kapu, melyen keresztül a húsvéti misztériumhoz jutunk.

Virágvasárnap.

Stáció Sz. Jánosnál a Lateránban.

A Király küzdelmen keresztül vezeti övéit a győzelemre.

1. Az ünnep. Ennek a napnak az értelme nemcsak az, hogy megemlékezünk Jézusnak Jeruzsálembe való bevonulásáról, hanem az is, hogy az Urat ünnepélyesen el akarjuk kísérni szenvedésének útjára. De ezt csak úgy tehetjük meg, ha először mi magunk is küzdőkké és vértanukká avattatunk. Ezt adja meg a virágvasárnap liturgiája, amelyet csak akkor fogunk igazán megérteni és megülni tudni, ha élénken elképzeljük, hogy Krisztus miköztünk van, hogy mi vagyunk az ő tanítványai, akik számára ezt a diadalmenetet készítik. Mi az Urat az Olajfák-hegyéről a szent városba kísérjük el szenvedése megkezdésére. Ez tehát egy szent színjáték, amelyben mindnyájan nemcsak szemlélők, hanem szereplők is vagyunk. Vegyük szemügyre először is a szereplő személyeket és helyeket. A színjátéknak három színhelye, vagy felvonása van. Az első felvonás színhelye az Olajfák-hegye (barkaszentelés a gyülekezési templomban), a másodiké az Olajfák-hegyétől Jeruzsálem kapujáig vezető út (körmenet), a harmadik pedig a szent városban játszódik le (a szentmise a stációtemplomban). A személyek : Krisztus ; őt kell látnunk a körmenet elején vitt keresztben, vagy a liturgiát végző papban. Régen egyenesen egy fából készült szamarat húztak kerekeken, s annak hátán Krisztus Urunk ülő alakja foglal helyet. A tanítványok serege mi vagyunk ; de különös szerep jut ma a gyermekeknek, akik a hozsannázó zsidógyermekeket képviselik. Ezekután most játsszuk meg valóban a szent színjátékot.

1. felvonás: a barka- (pálma-) szentelés. Egy kisebb templomban gyűlünk össze, amely ma az Olajfák-hegyét jelképezi. Itt szentelik meg a pálma- és olajágakat, és pedig a hívők nem viszik magukkal ezeket, hanem az oltár közelében egy asztalon fekszenek. A barkaszentelés most mise keretében megy végbe, csakhogy a misében nincs átváltozás és áldozás. Átváltoztatás helyett az ágakat szentelik meg, az áldozás helyett pedig az ágakat osztják szét a jelenlévők között. Kezdődik az ünnep. A bevonuló papot mint Krisztust üdvözöljük a tanítványok énekével: «Hozsánna Dávid fiának! áldott, ki az Úr nevében jő! Ó, Izrael királya: Hozsánna a magasságban!» Ez volt az *introitus*. Rögtön követi ezt az *oráció*, amely a most következő hét nagy eseményeire tekint, az Úr halálára és föltámadására, kegyelemért esd a földön, s dicsőségért a mennyben. A pap ünnepélyes bevonulása az oltárhoz a mi mennybe való vonulásunkra emlékeztet. Ma egyébként egy másik helyen is figyelmeztet erre minket a liturgia: a körmenet alatt, a templom kapuja előtt. Most következik *a szentlecke*. Ez a pusztába vezet bennünket, ahol az Egyiptomból kivonuló zsidók táboroznak egy oázison, amelyen 12 forrás és 70 pálmafa van. Halljuk, mint zúgnak Mózes ellen, s miként vágyakoznak az egyiptomi húsosfazekak után. De halljuk azt is, hogy Isten megígéri nekik a mannát, amellyel naponként fogja őket táplálni a pusztában. «Holnap meglátjátok az Úr dicsőségét.» (E szavakkal az Egyház a közeledő húsvétra utal.) Erre *közbeeső ének* következik: az elmélődő lélek a 70 pálmafás pusztáról az Olajfák-hegyére ugrik át, és ott látja az Urat az Olajfák kertjében halálfélelme közepett; látja, hogyan gyűlnek össze a papi fejedelmek, és mint határozzák el az Úr halálát. Most az *evangélium* következik. Ez elbeszéli

Krisztus ünnepélyes bevonulását Jeruzsálembe a nép örömujjongása közepett. Ezután jön az ágak ünnepélyes megáldása. A szentelési imádságok megmagyarázzák azt is, mit jelentenek a pálma- és az olajágak. Ezek Krisztus, de egyszersmind a hívők vértanuságának a jelképei. Az Úr önként megy a halálba, és mi követjük őt kezünkben a pálmaággal. A pap most a szokásos bevezetéssel egy prefációt énekel, amely a vértanukról szól, akik «megvallják e világ királyai és hatalmasságai előtt Egyszülötted nagy nevét.» A prefáció után eléneklik a Szent-Szent-Szent-et (Sanctus . . .), és ezután hat *szentelési imádság* következik, amelyek az ágak jelentését magyarázzák meg.

Az Egyház emlékezetünkbe idézi Noé galambját, mely a béke jeléül olajágat hozott csőrében. Az Egyház pedig most azt kéri, hogy ezek az ágak váljanak a hívek áldására: «Hogy ahová csak beviszik, az ott lakók megnyerjék áldásodat, és száműzve minden bajt, oltalmazza meg őket jobbod.» A továbbiakban pedig azt mondja: «A pálmaágak tehát azt jelentik, hogy közel van a halál fejedelme fölötti diadal, az olajfa sarjadékai pedig mintegy azt kiáltják, hogy megérkezett a lelki olaj (A Szentlélek adománya)». Miután a pap megszentelte az ágakat, kiosztják a nép között. Az Egyház előírása föltételezi, hogy ez ünnepélyes módon történik. Ez a mi évenkénti lovag- és vértanuavatásunk. Az ág átvételével vértanuknak valljuk magunkat, és most már alkalmasak vagyunk arra, hogy a vértanuk királyát, Jézus Krisztust a szenvedésben kövessük. Az ágak szétosztása alatt úgy érezzük, mintha mi volnánk azok a «zsidógyermekek», akik ágakkal a kezükben mennek az Úr elé. Nem

puszta ceremónia az, ha az Egyház a mai napon pálmaágat ad kezedbe, miként Gyertyaszentelőkor a gyertyát: te akkor elkötelezted magad arra, hogy a világosság embere leszel, ma pedig azt ígéred meg, hogy vértanu és hitvalló leszel. Tudod mit jelent vértanunak lenni? Vértanunak lenni annyit jelent, mint Krisztus mellett tenni tanuságot munkában és az egész életben, szóban és a «hitmegvallásban, még ha az javaid elvesztésével is járna, még ha véred és életed feláldozását is követelné. Ha a szentelt ágat fölakasztod szobádban, az egész éven át martírráavatásodra fog figyelmeztetni.

És még egyet: Mi különbség van az Üdvözítő szenvedéstörténete és a nagyhét megülése között? Akkor az Üdvözítő egyedül szenvedett, most azonban az ő tagjait is, vagyis minket, kereszténveket is el akar vezetni a föltámadásra a kereszt által. A kezünkben tartott pálmaág azt mondja: Mi Krisztussal, Krisztus pedig mibennünk megy a szenvedésbe, a föltámadás felé.

2. felvonás: a barkás-körmenet. Csak mint Krisztus lovagja, csak mint vértanu vagy méltó arra, hogy a vértanuk urát és királyát elkíséri hősi küzdelmébe. Igy a második fölvonás is jelentős cselekményt tartalmaz: mi most a harcra vezetjük föl a halál és a pokol legyőzőjét. Ez a körmenet értelme. A legmélyebb meghatottsággal kell azért résztvennünk ebben a körmenetben.

Képzeljük el, hogy a vértanuk idejében élünk, s közülünk egyet hitéért halálraítéltek, s a hívők közössége most utolsó útjára kíséri; milyen nagy tisztelettel járnánk akkor mostan!

Megindul a menet, elől a kereszt, s a szép énekek állandóan arra emlékeztetnek, hogy mi mint az Úr tanítványai «a halál legyőzőjét» kísérjük a városba.

Ma, sajnos, templomainkban csak jelképesen tartjuk meg a körmenetet, régebben azonban, a középkorban ez fölséges megnyilatkozás volt, hódolás Jézus, az Isten-országának királya előtt. Kivonultak körmenetben a városból, kezükben a pálmaággal, a győzelem jelével. Jelképesen magukkal vitték Jézust, már akár az evangéliumoskönyv, akár a kereszt vagy a szamáron ülő szobor formájában. Milyen mély értelme van annak, hogy a keresztények Krisztussal együtt vonulnak: ez valóban a győztesek és a hősök fölvonulása! Újra életre kellene támasztani ezt a körmenetet, és a hit megvallásává kellene tenni! Főkép a gyermekeket vigyétek magatokkal és énekeltessétek, és amikor a hozsannára kerül a sor, mindenki emelje föl örömmel pálmaágát.

A körmenet a templom ajtaja elé érkezik; az énekesek belépnek, s erre becsukják az ajtót. A pap és az egész hívő közösség a becsukott ajtó előtt áll. Ekkor az énekesek egy Krisztus-Királyt dícsőítő énekbe kezdenek, a nép pedig válaszul az egyes versszakokra állandóan ugyanazt a verset ismétli. Ezt a gyönyörű himnuszt Theodulf orleansi püspök írta, aki épp ekkor fogságban volt (800). Az ének végeztével a szubdiakonus háromszor kopog a kereszt nyelével az ajtón, mire az megnyílik s a menet bevonul a templomba. Ez a szertartás kibővíti a körmenet értelmét: az egész emberiség az örök cél, a mennyország felé tart, csakhogy a paradicsom kapuja az eredeti bűn óta be volt zárva; ekkor Jézus leszállott a földre, föllépett a kereszt fájára, és halálakor kopog keresztjével a mennyország ajtaján, mire a kapuk megnyílnak, és megkezdődik a bevonulás a mennybe, s majd csak az utolsó napon fejeződik be. Igy a földi körmenetből égi körmenet lesz.

Figyeljük csak meg a Királynak szóló megkapó hódolatot a templom ajtaja előtt! A templom kapuja a római kereszténveket azokra a régi diadalívekre emlékeztette, melyeket a győztesek számára emeltek. Ma a győzelmes Krisztusnak diadalíve ez a kapu, amelyet pálmaágakkal is díszíthetnénk. Ez a hódolat újra közkincsévé válhatna a népnek! A templom előtti nagy téren kellene összegyülekeznie az egész egyházközségnek, s a népnek és gyermekeknek pálmaággal a kezükben kellene énekelniök: «Dicsőség, dicséret és tisztelet neked, Krisztus-Király, Megváltó, kinek jámbor hozsannát énekeltek a gyermekek».

3. felvonás: a szentmise. A stációtemplom, a lateráni Sz. János-bazilika, Jeruzsálem városát jelképezi, és így Krisztus és mi, a tanítványok serege a szent városba vonulunk: «Bemenvén az Úr a szent városba, a zsidók gyermekei az élet föltámadását hirdették» (a templomba való bevonulás *antifónája*). De miért vonult be Krisztus? Talán azért, hogy magát királlyá koronáztassa? Nem azért, hanem, hogy szenvedjen. És ezért a liturgia hangja egyszerre megváltozik, s a következő szentmise már a szenvedés közepébe helyez minket. A szentmise egész szövegén mély szomorúság vonul végig, az Egyház a szenvedő Üdvözítő fájdalmas képét festi, az énekek Krisztus ajkáról hallatszó panaszkiáltások, aki teljes elhagyatottságában az Atyához kiált föl. Három férfi mondja el a kereszt drámájának prológusát: Dávid király és próféta *(introitus, tractus, communio)*, a nemzetek tanítója és a kereszt szónoka, Sz. Pál *(szentlecke)* és Sz. Máté apostol és evangelista *(a passio)*.

a) Dávid. A királyi énekes a híres 21. messiási zsoltárba kezd. A szentatyáknak, az Egyháznak és a zsinagógának egyhangú véleménye szerint ez a zsoltár

direkt messiási, vagyis szószerint is Krisztus szenvedéséről szól. Úgy fogjuk föl a zsoltárt, mint Dávidnak egy látomását, amelyben a keresztrefeszítés jelenetét szemléli. Ez a zsoltár annál kedvesebb nekünk, mert az Üdvözítő legalább is egy verset, s lehet, hogy az egész zsoltárt is elimádkozta a kereszten. Ez az ének a szenvedés tetőfokát mutatja be: Krisztus elhagyatottságát a kereszten. Amikor mi ezt a zsoltárt imádkozzuk, lélekben a Golgotán állunk, és engedjük magunkra hatni ezt a szomorú képet. Természetesen nem alkalmazhatunk minden szót vagy képet a szenvedés egy-egy jelenetére; az énekes a szó ecsetével itt elsősorban a Megfeszített rettenetes elhagyatottságát akarja festeni, s küszködik a szavakkal és a képekkel, hogy valamikép megközelíthesse a valóságot. Az első részben a hangulat ingadozását látjuk: egyrészt az Istenbe való begyökerezettséget, az odaadást, bizalmat, engedelmességet az Atya iránt, másrészt a legnagyobb Istentőlvaló elhagyatottságot és tehetetlenséget. A második részben váltakozó szenvedési képek vonulnak el szemünk előtt. A zsoltár szívesen ábrázolja az ellenséget ragadozó fenevadként. Emellett szószerinti jövendöléseket is hallunk: «Átlyukasztották kezeimet és lábaimat, szétosztották ruháimat». «Mint egy cserép, olyan száraz a nyelvem». A zsoltár végén teljesen megváltozik a hangulat: a kehely fenékig ürítve, s most belevilágít a sötétségbe a feltámadás dicsősége. Krisztus még egy háladalt zeng a világ megváltásáért.

b) Sz. Pál. A második tanuságot a kereszt nagy szónoka, Sz. Pál teszi. Kedvenc egyházközségéhez, a Philippi-beliekhez írt levelében nagy vonásokban megfesti a Megfeszítettnek képét. Ez a hely talán a legfönségesebb jellemzése Krisztusnak, amelyet valaha adtak róla: «Krisztus engedelmes lett a halálig, és

pedig a halálig a keresztfán; ezért az Isten is igen felmagasztalta őt . . .» A szentleckének ez a főverse lesz a nagyhét három utolsó napjának antifónája, és rövid foglalata Krisztus szenvedésének.

c) Sz. Máté. A harmadik szónok Sz. Máté evangelista, aki a szenvedéstörténetet tárja elénk. Éppen Sz. Máté festi az Urat egész emberi mivoltában, elhagyatottságában, úgy, amint őt a próféta előre szemlélte.

A legtöbb templomban ünnepélyesen énekli a szenvedéstörténetet három pap, akik közül az egyik az evangelistát, a második Krisztust, a harmadik pedig a többi személyt jeleníti meg, míg a kórus a nép szerepét játssza. Közben az énekeseknek és a népnek pálmaágakat kell tartaniok, Krisztus, a szenvedő Király iránti hűségvallomás jelképeként. Azokban a templomokban, ahol nem éneklik ünnepélyesen latinul a passiót, néhány férfinak kellene megfelelő szereposztásban magyar nyelven felolvasnia a szenvedéstörténetet.

De azért a húsvéti motívum sem hiányzik teljesen a szentmiséből: a *szentleckében* tekintetünk a nagypénteken túl Krisztus húsvéti dicsőségéig emelkedik fel. Az *offertoriumban* és a *communióban* az áldozati kenyér és bor mélyértelmű kapcsolatba kerül az Úr szenvedésével. Mialatt a hívő közösség kenyeret és bort hoz az áldozati asztalra, a kar ismétlődő versként énekli: «Epét adtak nekem enni, és szomjúságomban ecettel itattak». És amikor a hívők áldozáskor az Eucharisztiát veszik, az Egyház folytonosan azt ismétli: «Atyám, ha el nem múlhatik e pohár anélkül, hogy ki ne igyam, legyen meg a te akaratod» *(comm.)*. (Újra láthatjuk, hogy a szentmise énekei csak a megfelelő körmenettel kapcsolatban érthetők igazán.) A liturgia ma az Olajfák-hegyén kezdte, és ott is fejezi be,

Ha újra áttekintjük az egész virágvasárnapi liturgiát, látjuk, hogy három fokozaton keresztül vezet minket fölfelé. Diadalmenetet készítünk Krisztusnak, a Győzőnek és Királynak, de nem engedjük, hogy egyedül vonuljon a küzdelembe, hanem mi magunk is küzdőkké avattatunk, s végül a szentmisében mi magunk is vele együtt megyünk a halálba. De a halál még nem a vég. Az Egyház még egy fönségesebb célra is rámutat: hogy amiként hűségesen kitartottunk mellette az életben és a küzdelemben, amiként «az Ő fölséges nevét a királyok előtt hordoztuk» *(pref.)*, azonképen be is vonulunk majd a mennyek országába, hogy mindörökké vele uralkodjunk. A virágvasárnapi körmenet ezt is jelképezi.

A nagyhét hétfője.

Stáció Sz. Praxedisnél.

Magdolna és Júdás.

A római liturgia érdekes sajátossága, hogy szívesen számolja a napokat, amelyek valamely nagy ünneptől választanak el minket. Már a nagyböjt negyedik vasár-

A kép: Az Úr odanyujtotta testét Magdolnának megkenésre, Júdásnak csókra.

napján hallottuk : közel van a húsvét. Feketevasárnap így jelentette be : 14 nap mulva. Ma pedig azt mondja: hat nappal húsvét előtt ! A most következő három nap vezetőénekei nem a napi evangéliumból valók, hanem a szenvedéstörténet egy-egy eseményét jelenítik meg. Az Egyház azt akarja mondani ezzel, hogy az egész napon át éljünk az Úr szenvedésében.

«Atyám, dicsőíts meg engem azzal a dicsőséggel, amely az enyém volt, mielőtt a világ lett volna.» *(A Ben. antifónája.)*

«Arcomat nem fordítottam el azoktól, kik gyaláztak és megköpdöstek engem.» *(Prima.)*

«Harminc ezüstöt mértek ki béremül, ily hitvány összegre becsültek engem.» *(Sexta.)*

«Semmi hatalmad sem volna felettem, ha onnan felülről nem adatott volna neked.» *(A Magn. antifónája.)*

A mai nap főtitka azonban az, hogy Magdolna megkente az Urat.

1. A szentmise (Judica). A stációtemplom régen a «de fasciola» templom volt. Ez a templom kapcsolatban áll azzal a régi legendán alapuló hagyománnyal, hogy Sz. Péter az üldözések idején elmenekült Rómából. A legenda szerint a Via Appia első mérföldkövénél megoldódott az a kötelék (fascia), amely az apostol lábán a bilincsek által keletkezett sebet fedte. Ekkor megjelent Péter előtt az Úr, és Péter megkérdezte tőle : Domine, quo vadis? (Uram, hová mégy?) Jézus pedig felelte : Rómába, hogy újra megfeszíttessem magam. Erre Péter visszatért a városba. Ennek a templomnak oltára alatt nyugszanak Nereus, Achilleus és Domitilla szent vértanuk testei. Később fölcserélték ezt a stáció-templomot Sz. Praxedis templomával. Ez a szent hajadon egészen az irgalmas felebaráti szeretetnek és a vértanukról való

gondoskodásnak szentelte életét. «Az egyiket elrejtette házában, a másikat bátor hitvallásra bíztatta, ismét másokat eltemetett s a börtönben sínylődőket minden szükségessel ellátta. Amikor azután már nem tudta tovább nézni a keresztények kegyetlen elnyomatását, arra kérte az Urat, hogy ha akarja, vegye el őt e siralomvölgyéből. Igy is történt. Július 21-én magához hívta őt az Úr, hogy megadja neki a felebaráti szeretet és jámborság jutalmát.» Az egész szentmisét áthatja a szenvedés gondolata. Minden ének, imádság és olvasmány az Úr szenvedéséről és haláláról szól. Mindjárt az *introitus*ban, amely a *graduálé*val és a *communió*val együtt a 34. zsoltárból való, Krisztussal együtt kiáltunk segítségért az istentelen nyomorgatók ellen. Krisztus maga magyarázta önmagára ezt a zsoltárt (Ján. 15, 25), amely egyszersmind segítségkérő kiáltás is az áruló Júdással szemben. Egyébként a liturgia ma két személyt állít elénk, akik szoros kapcsolatban állanak a passióval, az egyiket v í g a s z t a l á s u n k r a, a másikat f i g y e l m e z t e t é s ü n k r e. Megkapó őket összehasonlítani : az egyik M a g d o l n a, a másik J ú d á s. Jézus Lázár házában tartózkodik. Mária Magdolna megkeni lábait a «temetésre», és lehulló hajával szárítja meg azokat. Júdás ezért elégedetlenkedik, mire Krisztus megdorgálja. Ez a feddés adta meg Júdásnak az utolsó lökést árulására. Ez a lakoma tehát jelentős esemény volt, halotti tor, amely a halált hozta (Júdás), és a sírt készítette elő (Magdolna). Jézus mindkettőnek odanyújtja testét : Máriának a kenettel való megkenésre, Júdásnak a csókra; a jóknak tehát, kik szolgáló szeretettel veszik körül, és ellenségeinek, akik megfeszítik. Milyen megragadóan hangzik ez a *szentleckéből* : «Az én testemet a verőknek adtam és orcáimat a szaggatóknak ; nem fordítottam el orcámat a szidalmazóktól és rám pökdösők-

től». Ez áll az ő misztikus testéről is ; Krisztus az idők folyamán egy második szenvedésutat is végigjár, és itt is átengedi testét a Magdolna-lelkeknek, hogy megkenjék, a Júdás-lelkeknek, hogy megcsókolják, verjék és szaggassák orcáját. Sz. Ágoston megmagyarázza nekünk, miképen kenhetjük meg a Megváltó testét : «Kend meg Jézus lábait Istennek tetsző élettel, kövesd nyomdokait, ha van fölösleged, add a szegényeknek s ezzel megszárítottad az Úr lábait». Igy megvigasztalhatjuk az Urat második életében, amelyben ő mindenütt csak Júdáscsókokat kap a keresztények bűnei által. Az Egyház egy pillantást enged a stáció-szentre is, Praxedisre (ünnepe júl. 21-én), aki a régi római egyház egyik Istennek szentelt szűze volt, s minden vagyonát a szegényekre fordította, s ezzel megkente az Úr lábait. Ilyenformán az *evangélium* burkoltan megadja a tiszteletet Jézus egyik régi római jegyesének is. Most a szent áldozatban részt veszünk az Úr halotti torán, és a fölajánlási körmenetben «meg akarjuk szárítani az Úr lábait».

Magdolna és Júdás végigkísérik a szenvedő Üdvözítőt az egész nagyhéten : szerdán Júdás az, aki elmegy a papi fejedelmekhez, hogy elárulja Jézust, és Magdolna az, aki otthon az Úrnak szolgál. Nagycsütörtökön Júdás kérdi szemtelen orcával : vajjon én vagyok-e az, — és az Olajfák-hegyén megcsókolja az Urat ; Magdolna pedig könnyek között vesz búcsút tőle. Pénteken Júdás a templomban odadobja a 30 ezüstöt, s a Hinnom völgyében fölakasztja magát egy fára, mialatt Magdolna néhányadmagával kitart a kereszt alatt, és átkarolja a keresztfát. Vasárnap Mária az első húsvéti hírnök, ő láthatja meg legelőször az Üdvözítőt, és hallhatja édes szavát : Mária. De hová jutott a szerencsétlen Júdás lelke?

Az Úr az én bűnös életemen keresztül is végigjárja

a szenvedés útját. Két lélek lakik keblemben: egy Júdás-lélek és egy Magdolna-lélek. Az egyik az oka szenvedésének, ez az áruló, mely mindig kész a bukásra, a Júdás-csókra. Ki van biztonságban ezzel a Júdás-lélekkel szemben? A Magdolna-lélek viszont vigasztalja őt a szenvedésnek emez útján. Adja Isten, hogy a nagyböjt, amelyet az Ő segítségével jól akarunk most befejezni, legyőzze a bennünk lakó Júdás-lelket, és megerősítse a Magdolna-lelket.

2. A lamentációk.* A liturgia híve most minden szabad órát föl fog használni arra, hogy jól előkészüljön a nagyhét megülésére. Az egyesületekben már régen folyik a munka. A lelkipásztorok is bizonyára földolgozták már a nagyböjt folyamán híveikkel a nagyhét tartalmát. E két utolsó nap most már égetően szükséges, hogy megtegyük az utolsó előkészületeket.

Mi a matutinum? A matutinum az Egyház imádságának, a breviárium-könyvben foglalt zsolozsmának (officium divinum) egy része, még pedig az Egyház éjjeli imádsága; a következő ünnepről szóló elmélkedés. Amit az Egyház egy-egy napon ünnepel és érez, mindazt beleviszi a matutinumba. Minthogy pedig a nagyhét három utolsó napja ránk, keresztényekre nézve az év legtöbb eseménnyel telt napja, megérthetjük, hogy a

---

* A magyarban közönségesen így nevezik a papi zsolozsmának azt a részét — matutinum és laudes —, amelyet nagyszerdán, nagycsütörtökön és nagypénteken d. u. ünnepélyesen szoktak végezni a templomokban. Ennek a zsolozsmának csak egy kis része a lamentációk, vagyis Jeremiás siralmai: a matutinum első nocturnusának 3 olvasmánya, amelyet rendesen énekelnek. A szertartás hivatalos neve: *matutinum tenebrarum*, vagyis a sötétség matutinuma. Magyar népies elnevezése még a zörgőzsolozsma, mert a legvégén a zsolozsmát végző papság a könyvekkel zajt csap, hogy ezzel jelt adjon a közben elvitt égő gyertya visszahozatalára.

három matutinum igen gazdag tartalmú. Valóban az Egyház imádságkincsének legmegragadóbb és legszebb részei ezek. A három matutinum Jézus szenvedésének hármas tagozódású drámája. Az első rész a nagycsütörtöki matutinum, a kezdet, a bevezetés a nagy drámába. Ennek a matutinumnak alapgondolata ugyanis Krisztus belső szenvedése, a szenvedés okai. Kimagasló pontjai az Olajfák-hegyi jelenet, Júdás árulása és az Oltáriszentség megalapítása. A második rész a nagypénteki matutinum. Ez a csúcspont: maga a keresztdráma. A cselekmény a Golgotán játszódik le. Ez a matutinum a legmegragadóbb, de egyszersmind a legszomorúbb is. A harmadik részben már valamennyire feloldódik a feszültség: a nagyszombati matutinum a vihar után nyugalmat lehel, és lassanként fölemelkedik a föltámadás reményéig, de megint csak visszatér a panaszhoz, amidőn a nagy halott sebeit látja.

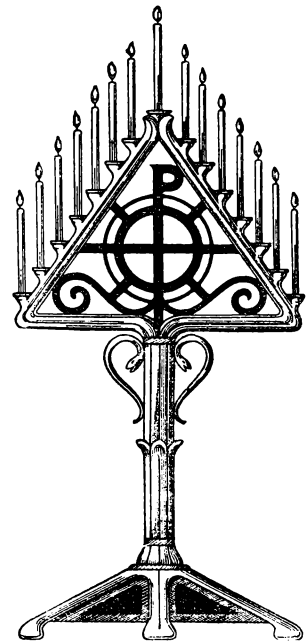

A helyszűke nem engedi meg, hogy most mélyebben hatoljunk be a három matutinum szépségeibe, ezért csak a lamentációkra és a responsoriumokra terjeszkedünk ki. A lamentációk Jeremiás próféta siralmai, amelyekben a próféta legmélyebb fáj-

dalmát önti ki Jeruzsálem városának elpusztítása és a nép fogságbahurcolása miatt. Ezek a panaszok a matutinumokban a bűnbánó emberiségnek, Isten hűtlen jegyesének a bűnbánó panaszai, akiért most a vőlegény szenved és meghal. Az Egyház a lamentációkban mindnyájunk elé tükröt akar tartani, hogy megismerjük belőle a bűn rettenetes nyomorúságát. Azért végződik minden ének ezzel a megrázó fölszólítással: «Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!» A lamentációkat igen szomorú dallammal éneklik, melynek eredete az idők homályában, talán a zsidó ókorban vész el. Végigzúgnak lelkünkön a komoly, vontatott, mindig egyformán ismétlődő, de azért sohasem fárasztó hangok, amelyek már sok ezer lelket ráztak meg, és méltán keltették föl a legnagyobb művészek csodálatát.

«Miként ül magárahagyottan a város, mely tele volt néppel,
Özvegyhez lett hasonlóvá a nemzetek úrnője,
A tartományok fejedelemnője robot alá került . . .
Ó ti mindnyájan, kik jártok-keltek az úton,
Nézzetek ide, és lássátok:
Van-e oly fájdalom, mint az én fájdalmam . . .
Mivel vesselek össze, mihez hasonlítsalak, Jeruzsálem leánya?
Mivel mondjalak egyenlőnek, hogy megvigasztaljalak, Sionnak szűz leánya?
Mert nagy, mint a tenger a te romlásod,
Ki gyógyíthatna meg téged?»

A lamentációkon kívül gyakran éneklik még a responsoriumokat is. Mik ezek? Az Egyház nem szokott egy olvasmány után mindjárt áttérni a következőre, hanem szívesen közbeszúr egy éneket, amely egyszersmind a visszhang is az olvasmányra. Igy van ez a misében is. A szentlecke után egy közbeeső ének következik: a graduale. Ilyen responsoriumok, váltakozó énekek vannak a matutinum tenebrarumban is, és éppen ezek a matutinumok legszebb részei. Itt

azután majd panaszokat hallunk a szenvedő Üdvözítő ajkáról, majd meg az Egyház gyászénekeit, mégpedig rendkívül nagy változatosságban, hol egyszerűen, hol lírikusan, hol meg a legdrámaibb feszültségben.

Néhány példa fogalmat nyujt nekünk ezekről az énekekről. Nagycsütörtökön így énekel az Egyház Júdásról:

«Júdás, ez a hitvány, haszonleső lélek, csókkal árulta el az Urat.
Az Úr, az ártatlan bárány nem tagadta meg Júdástól a csókot.
Néhány ezüstpénzért kiszolgáltatta Krisztust a zsidóknak.
Jobb lett volna neki, ha nem született volna».

Nagypénteken az Egyház Krisztus halálát énekli meg:

«Sötétség támadt, amikor Jézust keresztrefeszítették a zsidók,
És a kilencedik óra körül Jézus nagy hangon fölkiáltott:
Én Istenem, mért hagytál el engem?
És lehajtván fejét, kiadá lelkét».

A nagyszombati matutinum az Egyház panasza vőlegényének sírjánál:

«Jeruzsálem, kelj fel, és vesd le az öröm ruháját,
Öltözzél hamuba és vezeklőruhába,
Mert tebenned életett meg Izrael megváltója.
Patakként folyjanak könnyeid éjjel és nappal, és ne pihenjen meg szemed».

A matutinum kezdetekor az oltár elé egy gyertyatartóállványt helyeznek 15 gyertyával, amelyek közül 14 sárga, egy pedig fehér. Minden zsoltár eléneklése után (9 van a matutinumban, 5 a laudesben) eloltanak ezek közül egyet; a fehér égve marad ugyan, de a végén az oltár mögé viszik és a zörgéssel adott jelre újra fölteszik az állvány tetejére. A gyertyatartó használata kezdetben kizárólag gyakorlati célt szolgált, mert a középkorban a matutinumot éjjel imádkozták (innen a neve is: matutinum tenebrarum — sötétség matutinuma), és a gyertyák eloltásából tudták meg a

hívek, hogy egy zsoltár ismét befejeződött. Később ennek a szokásnak jelképes értelmet adtak: a sárga gyertyák a tanítványokat jelzik, akik egymásután menekültek el, a fehér gyertya pedig Jézust, akinek a fénye ugyan a halálban rövid időre elhomályosult, feltámadásában azonban újra fényesen fölragyogott. A zaj a végén szerintük a feltámadáskor történt földrengést akarja jelezni.

Különösen megragadó a szertartás vége. Miután minden gyertyát eloltottak, még az oltár gyertyáit is, és így teljes sötétség uralkodik a templomban, mindnyájan letérdelnek. Eléneklik a rövid verset: «Krisztus engedelmes lett értünk a halálig» (nagypénteken kibővítik a verset: «és pedig a halálig a keresztfán», nagyszombaton pedig még tovább is mennek: «ezért az Isten is igen felmagasztalta őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van»). Ezután most a Miserere bűnbánati zsoltárt éneklik vagy mondják. Ekkor keltsük fel magunkban a Megfeszített színe előtt a bűneink fölötti mélységes bánatot. Ezután fölkelnek a jelenlévők és mély csendben szétoszolnak.

Aki a nagyhetet egész szépségében át akarja élni, annak a matutinum tenebrarummal is meg kell ismerkednie.

A nagyhét keddje.

Stáció Sz. Piroska templomában.

Az isteni Bárányt leölésre viszik.

Ennek a napnak csúcspontja a szenvedéstörténet Sz. Márk szerint. Igy készülünk elő «a mi Urunk szenvedésének szent ünnepére». Napközben újra Krisztus

Üdvösség, élet

és föltámadás.

szenvedésének egyes jelenetei lebegnek szemünk előtt: «A húsvét ünnepe előtt pedig, tudván Jézus, hogy eljött az ő órája, mivel szerette övéit, mindvégig szerette őket» (a legnagyobb mértékben kimutatta irántuk való szeretetét). *(A Ben. antifóniája.)* Napnyugtakor pedig Krisztus a maga nagyságában áll előttünk: «Hatalmam van, hogy letegyem életemet és ismét fölvegyem azt.» *(A Magn. antifónája.)*

A szentmise (Nos autem). Sz. Piroska templomába zarándokolunk. A stációszent neve úgy élt az Egyház tudatában, mint aki kapcsolatban volt Sz. Péter és Sz. Pál apostolokkal. E templom helyén állt a régi hagyomány szerint Aquila és Priscilla háza, ahol az apostolok vendéglátást élveztek. Igy a templom egyike Róma legrégibb szentélyeinek. Ma Sz. Márk előadásában olvassuk Krisztus szenvedéstörténetét (passio). Sz. Márk Péter apostol kísérője volt, és egy evangélium sem mondja el olyan megszégyenítően Péter Krisztus-tagadását, mint Márk. (Ez a leírás az

---

A kép összekapcsolja Krisztus halálának mindkét oldalát: a passio beata-t, a boldogító szenvedést, és a passio amara-t, a keserves szenvedést. A drágaköves kereszt a fölírással: üdvösség, élet és föltámadás (intr.), az előbbit jelzi, míg a kereszthez kötözött bárány az utóbbit.

apostolfejedelem alázatos önvallomása alapján készült.) Amikor az Isten házába lépünk, a beata passio, Krisztus boldogító szenvedése áll előttünk; a föltámadás dicsősége, mely e hét végén ragyog majd fel, már előreveti sugarait a nagyhét sötétségébe. (Figyeljük meg e hét introitusait, mind bízó hangot ütnek meg, és a kereszt szenvedésén keresztül a föltámadás öröme felé tekintenek.) Az *orácio* a «sacramenta Dominicae passionis»: az Úr szenvedésének titkára hivatkozva kéri bűneink bocsánatát. A szentleckében újra Jeremiás próféta, mint a szenvedő Üdvözítő előképe szól hozzánk: «És én, mint szelíd bárány, mely megölésre vitetik...» Halljuk az ellenséget: «Tegyünk fát az ő kenyerébe» (titokzatos utalás a kereszthalálra és az Eucharisztiára). A három következő körmeneti ének *(a grad., offert.* és *comm.)* Krisztus ajkáról elhangzó panaszok; mi tehát behatolunk Krisztus fájdalmas áldozatába és ebből magunkkal visszük egész napra halálának emlékezetét. Ma Sz. Márk előadásában olvassuk a passiot, amely Sz. Péter prédikációját tartalmazza. Amikor a hivő közösség az oltárhoz vonul, hogy fogadja a Krisztus testévé és vérévé változtatott kenyeret és bort, a kar azt énekli: «Gúnydalt énekelnek rólam azok, akik a kapuban ültek és bort ittak». Amikor tehát Krisztus szent vérét vesszük, ez emlékezetünkbe idézi az ittas katonákat, akik gúnyt űztek Krisztusból. Figyeljük meg, hogy a liturgia éppen ezekben a napokban az *offertorium-* és *communio*-énekben szívesen hozza kapcsolatba a kenyeret és bort az Úr szenvedésével. (Igy virágvasárnap és nagyszerdán az off. és comm.-ban.)

2. A zsolozsmában megint szomorú panaszokat hallunk a szenvedő Üdvözítő ajkáról. Ismét Jeremiás próféta az ő előképe. A szóbanforgó hely a

mai szentmisében rövidített formában fordul elő. «Olyanná lett nekem örökrészem, mint az oroszlán az erdőben: ellenem ordít... Jöjjetek, gyűljetek egybe, a föld összes vadállatai, siessetek, faljatok fel. Sok pásztor elpusztította szőlőmet, eltiporták osztályrészemet, kietlen pusztasággá tették kívánatos birtokomat... Teljesen elpusztult az egész ország, mert senki sincsen, ki magába szállna.» A liturgia a szenvedő Üdvözítőre vonatkoztatja ezeket a szavakat. A responsoriumokban is Krisztus panaszkodik: «Gyalázatot és üldöztetést szenvedtem el azok részéről, kik barátaim voltak, s ezek rám leselkednek és azt mondják: csapjuk be és kerítsük őt hatalmunkba: Te, azonban, Uram mellettem vagy mint erős harcos. Essenek örök gyalázatba, hogy lássam büntetésüket, mert rád bíztam ügyemet. Ó Uram, légy az én bírám, életem oltalmazója.»

A nagyhét szerdája.

Stáció Szűz Mária római főtemplomában.

Júdás, a gonosz áruló.

Ezen a napon már Nagy Sz. Leó pápa († 461) óta Sz. Lukács evangéliumából olvassa az Egyház a passiót. A napfordulat vezérénekei Péterről énekelnek; az egyházi hagyomány ezt a szerdát és általában a szerdai napot Júdás árulása szomorú emléknapjává teszi.

Reggel így énekelünk: «Simon, alszol? Nem tudtál velem együtt virrasztani egy óráig?» *(A laudes antifónája;* jól illik a reggeli órához.) Este pedig: «A szol-

gáló így szólt Péterhez: bizonyára te is közülük való vagy, mert már a beszéded is elárul téged». *(A vesperás antifónája.)*

1. A szentmise (In nomine). A stációt most Szűz Mária «főtemplomában» (Maria Maggiore) tartjuk, mely Róma egyik legnagyobb bazilikája. Ez a körülmény, továbbá, hogy a misében három lecke is van, azt mutatja, hogy ez a mise igen régi. Befolyással volt-e a stációtemplom az olvasmányok megválasztására? Sz. Lukácsot, a mai passio evangélistáját a hagyomány a Szűzanya képe megfestőjének tekinti; annyi bizonyos, hogy egy evangelista sem rajzolja meg az ő alakját olyan szépen, mint Lukács; csak az Úr gyermekségtörténetére kell gondolnunk. Krisztus szűzi születésének prófétája, Izaiás is kétszer jut szóhoz ebben a szentmisében. Hármas képet kapunk tehát: az Istenanya a középen, két oldalán pedig Izaiás és Lukács. Ez a mai mise képe. A szentmise ismét igen ünnepélyesen kezdődik: a hármas tagozódású Isten-ország: a győzedelmes, a küzdő és a szenvedő Egyház imádólag borul a kereszthaláláig engedelmes Úr elé. De az Egyház már látja őt megdicsőültségében is, az Atya jobbján.

A kép a mise introitusát ábrázolja: az ég (az angyalok) és a föld (a meghajlott pálmaágak) hódolnak Krisztus nevének szent jele előtt (XC = Christus; AO = az Örökkévaló). Az angyalok Krisztus szenvedésének és megaláztatásának gondolatától megborzadva eltakarják arcukat (töviskoszorú, kereszt), de a dicsőség elől is, amely a szenvedést követni fogja.

Ma a szentmise négy énekén újra egyetlen zsoltár vonul végig, és pedig a 101. Ez is a mise régi voltát bizonyítja. A zsoltár egyike a bűnbánati zsoltároknak ; jól tesszük, ha az egészet elimádkozzuk. A szentmise szövege a zsoltárt a szenvedő Krisztus ajkára adja, akivel most lélekben egyesül a hívők közössége. Tekintsük még az *introitus*ban a nagy ellentétet az antifóna és a zsoltár között : ott az Urat az Atya dicsőségében látjuk, itt pedig a zsoltárban ő az, aki engedelmes egészen a kereszthalálig, és aki a megaláztatást szenvedi. Áldozáskor hídat építünk a zsoltártól az eucharisztikus italhoz : «Italomat könnyel vegyítem : mert felemeltél s a földre sújtottál engem . . .» Valóban, milyen fájdalmába került az Úrnak az eucharisztikus ital ! A két *szentlecke* Izaiás próféta legszebb jövendöléseit tartalmazza a Messiás szenvedéséről ; az első az isteni szőllőtaposóról szól : «Kicsoda ez, ki Edomból jő, megfestett ruhákban Bozrából? Ez az ékes az ő köntösében járván erejének teljességében? Én vagyok (a Messiás) ki igazságot szólok és oltalmul kelek a megszabadításra. Miért vörös tehát a te öltözeted, és ruháid, mint a sajtóban nyomóké? A sajtót egyedül tapostam és a nemzetek közül senki sincs velem ; összetapodtam őket búsulásomban és eltiportam őket haragomban és az ő vérük ruházatomra freccsent és minden öltözetemet megrútítottam.» Krisztus sajtolta ki számunkra szenvedése által az eucharisztikus bort. Különösen megragadó a második olvasmány, amely a «fájdalmak emberét» festi, akire Isten ráhelyezte az emberiség bűneit : «Néztük őt . . . a megútáltat és legutolsót az emberek között, a fájdalmak férfiát, a nyomorúsághoz szokottat ; ki elrejtette orcáját mint megútált, azért nem is becsültük őt. Bizonyára a mi betegségeinket ő viselte, és fájdalmainkat ő hordozta, és mi őt mintegy poklosnak tartottuk és az Isten-

től megvertnek és megalázottnak; ő pedig megsebesíttetett gonoszságainkért, megroncsoltatott bűneinkért; a mi békességünkért van rajta a fenyíték, és az ő kékségével gyógyultunk meg. Mi mindnyájan, mint a juhok eltévelyedtünk, kiki az ő útjára tért; és az Úr őreá tette mindnyájunk gonoszságát. Föláldoztatott, mert ő akarta, és nem nyitotta meg száját; mint a juh leölésre vitetik és megnémul, mint a bárány nyírője előtt és nem nyitja meg száját.» A *passio* az irgalmas szeretet evangéliumából (Sz. Lukács) való. Néhány mélyen megkapó jelenetet látunk, pl. Krisztus megbocsátó szavait halljuk a jobboldali latorhoz a kereszten. A *communio*-ban halljuk először azt a tiszteletreméltó imádságot, mely végigkísér majd bennünket az egész triduumon: «Tekints le, kérünk, Urunk családodra, amelyért a mi Urunk Jézus Krisztus nem vonakodott magát a gonoszok kezébe átadni és a kereszt kínjait vállalni».

2. A zsolozsma ismét egészen tele van a szenvedő Krisztus panaszaival. Figyeljük meg, hogy a szerdai zsoltárok, főképpen a kis órák zsoltárai igen szomorúak, tehát egészen beleillenek a mai nap hangulatába. Igy pl. az 54. zsoltár (a terciában) Krisztus panasza Júdás árulása fölött:

«Mivelhogy nem az ellenség gyaláz,
— Azt elviselném, —
Nem gyűlölőm fuvalog ellenem,
— Azt tán titokban elkerülném, —
De te vagy az, ki egymagas velem,
Ki társam voltál és meghitt felem,
Te, kivel egymást barátságba zártuk
S az Isten házát egy lélekkel jártuk».

Az olvasmányokban ismét Jeremiás próféta viszi a szót: «Megszégyenülnek mindazok, kik elhagytak téged, a porba írják azokat, kik eltávoztak tőled, mert

elhagyták az élő vizek forrását, az Urat. Gyógyíts meg engem, Uram, és meggyógyulok ; . . . mert dicsőségem te vagy . . .»

«Figyelj reám, Uram, és halljad ellenségeim szavát ! Vajjon rosszal szokás-e fizetni a jóért, hogy vermet ásnak nekem? Emlékezzél meg, hogy színed előtt álltam, és jót kértem számukra, hogy elfordíthassam haragodat tőlük».

A responsoriumok is a szenvedő Üdvözítő panaszai : «Hazug emberek vettek körül engem, ok nélkül megostoroztak, de te, Uram és Oltalmazóm oltalmazz meg engem, mert szorongatásom igen közel van s nincs ki segítsen».

3. A nagycsütörtöki lamentáció. Ma este van az első matutinum tenebrarum. A nagycsütörtöki matutinum, a trilógia első része, a nagy dráma kezdete. Alapgondolata : Krisztus belső, lelki szenvedése, szenvedésének okai és hatása. *a)* A zsidók ma már elhatározták Jézus halálát, *b)* Júdás elárulja mes-

terét; éppen őróla esik ma sok szó. *c)* Krisztus halálfélelme az Olajfák-hegyén; Jézusnak lélekben és akaratban már teljesen befejezett szenvedése. *d)* Az Oltáriszentség megalapítása és Krisztus szenvedésének megjelenítése.

A cselekmény az első nagycsütörtök estéjén játszódik le. De nem szabad úgy felfogni a dolgot, mintha a cselekmény időbeli egymásutánban játszódnék le, miként egy valódi színjátékban; nem, mert a gondolatok ide-oda szökellnek és ismét újra visszatérnek. Az Üdvözítő szenvedéséből vett képek, még a következő napokról is időrendi egymásután nélkül bukkannak föl, a matutinum tehát egy imádságdarabokból összeállított mozaik, amelyekbe egységet visz általában Jézus szenvedése, különösebben pedig a nagycsütörtöki szenvedés.

A zsoltárok. Az ünnepi matutinumoknál általában és a két következő nap matutinum tenebrarumában a zsoltárokat külön válogatták össze, vagyis a 150 zsoltár kincstárából olyanokat kerestek ki, amelyek megfelelnek az illető ünnep gondolatainak, hangulatának. A mai matutinumra azonban ez nem áll, mert a zsoltárok egyfolytában következnek egymásután a 68—76-ig. (A régi hétköznapi szerdai matutinum a 67. zsoltárral végződött, ezért folytatták most ezt a 68-al), bár nem mind tartalmaznak a szenvedésre vonatkozó gondolatokat. Ebben bizonyos fogyatékosságot mutat a mai matutinum, de lehet, hogy ez tudatosan történt, mert a mai csak bevezetés a trilogiához. Ezért a mai matutinum kevésbbé hangulatos, és akinek még nincs gyakorlata a zsoltárimádkozásban, nehezen tudja majd kapcsolatba hozni ezeket az ünnep gondolataival.

Jeremiás siralmairól, a lamentációkról már szóltunk. Ezekben Jeruzsálemnek, a hűtlen meny-

asszonynak képében a bűnös emberiséget és emberi lelket halljuk panaszkodni amiatt, hogy mennyire megbecstelenítette őt a bűn és hogy milyen büntetést kapott érte. Igy értjük csak meg a három matutinum első nocturnusát. Az imádságos részben (zsoltárok és responsoriumok) az Úr szenvedését halljuk, az olvasmányokban pedig az emberiség a mellére üt és azt mondja: ennyit szenved ő értem!

A responsoriumok a maguk egyszerűségében utólérhetetlenül szépek és költőiek. Ezek visznek drámaiságot a matutinumba, és tartják meg benne a cselekmény egységét. Az első matutinumban egyenesen bizonyos rendezettséget, fokozatos haladást mutatnak. Az első nocturnusban Krisztus halálfélelméről beszélnek az Olajfák-hegyén, a másodikban Júdásról, a harmadikban az alvó tanítványokról és a zsidók gyilkos szándékáról. Mindhárom matutinumban az utolsó responsorium helyzetképet fest a cselekmény akkori állásáról.

Mind a három matutinumban az első nocturnusban Jeremiás, a másodikban Sz. Ágoston, a harmadikban pedig Sz. Pál viszi a szót. Van ebben valami szándékosság? Jeremiás a szenvedő Megváltó előképe, Sz. Ágoston és Sz. Pál tapasztalták meg a legerősebben magukon a megtérési kegyelemnek és Jézus szenvedésének hatását.

Ha az egész cselekményt áttekintjük, meglehetősen egységesnek találjuk:

A nagycsütörtök estéje.

1. A legnagyobb szerepet játssza Krisztus halálfélelme az Olajfák-hegyén: a legtöbb zsoltárt, így a 68., 69., 70. és 76-at is erre vonatkozhathatjuk.

2. Az utolsó vacsorát a 8. olvasmány adja elő, s ide kapcsolhatjuk a 71. zsoltárt is.

3. Az este egyes jelenetei
a) Júdás : a 4., 5., 6. és 8. resp.
b) az alvó tanítványok : a 8. resp.
c) az ellenség : a 9. resp.
4. Végül Jézus szenvedése általában : a 72., 73., 74., 75. zsoltár és a 6. olv.

Klasszikus helyek mindenekelőtt a responsoriumok ; szép a 68. zsoltár és a 8. olvasmány ; fölségesen szépek a siralmak.

A szent triduum.

A nagyhét három utolsó napját szent triduumnak (triduum sacrum) szokták mondani. Három szempontból tekinthetjük ezt a szent időt : *a)* Mindenekelőtt úgy jelenik meg, mint a húsvétra való előkészület befejezése és koronája. Mint már ismételten említettük, az Egyház nagy művész a lassankénti fokozásban. Hetvenedvasárnap óta állandóan crescendo-ban éltünk. Az első fokozatot jelentette a böjtelő, amelyet a nagyböjti idő követett ; ebben föltarthatatlan előretörést láttunk ; ezután jött a szenvedés ideje (feketevasárnaptól kezdve), amelyben külön fokozatot képezett a virágvasárnappal kezdődő nagyhét, most pedig belépünk a legszentebbe, a szent triduumba. *b)* Ez a három nap azonban egyszersmind a húsvéthoz is tartozik, hiszen Krisztus halála és föltámadása elválaszthatatlanul összetartoznak ; ezek a húsvéti misztériumok. Ezért mi a nagyhétből különösebb zökkenő nélkül megyünk át a húsvétba ; a nagyszombat már a föltámadás és a keresztség ünnepe. *c)* Végre a három napot úgy is tekinthetjük, mint egységet, mint triduumot, mint trilogiát, mint Krisztus megváltó tevékenységének három felvonásos drámáját. Ha már a délutáni zsolozsmákat (az

ú. n. zörgő-zsolozsmákat, vagy lamentációkat) is így fogtuk fel, méginkább megtehetjük ezt a három nap többi szertartásával. A zsolozsmák inkább az Úr «keserves kínszenvedésével» és a halottsiratással függnek össze, a többi szertartások azonban túlnyomóan más tartalmúak, sőt más lelki beállítottságot is mutatnak. Ezeknek tárgya inkább a «beata passio», Krisztus megváltó tevékenységének áldásthozó, győzelmes oldala. (A zsolozsmák különben is későbbi eredetűek, a 8—9. századból valók, míg a többi szertartások a legrégibb időkbe nyúlnak vissza.) A zsolozsma-trilógia főtárgya a halálfélelem, a kereszthalál, a sír nyugalma ; a szertartások trilogiájáé pedig ezzel szemben az Eucharisztia, a kereszt diadala, a keresztség és a föltámadás. Így a szubjektív-elmélkedő és az objektív-befogadó lelkiség egyformán megkapja táplálékát ; a keserves kínszenvedés és a kereszt dicsősége váltakozva jelennek meg lelkünk előtt.

Még egy szót a triduum megüléséről. A középkorban ez a három nap a nyugalom napja volt ; a kereskedelmi élet szünetelt, s a nép zavartalanul vehetett részt a vallási szertartásokon. Különben egészen természetes az, hogy a keresztények az év e három legnagyobb emléknapját, amelyeken a legfönségesebb titkok mennek végbe, jól felkészülve és lelki nyugalomban éljék át. Manapság, sajnos, a gazdasági helyzet következtében a legtöbben közülünk csak hiányosan vehetnek részt ezeken a szertartásokon. Mindenesetre erősen a szívére kötöm a liturgia minden barátjának, hogy amennyire csak lehetséges, e három napot tartsa magának szabadon. A háziasszonyok a húsvéti szokásos nagytakarítást fejezzék be már nagyszerdán. Éppen a családokban ügyeljenek arra, hogy jól legyenek felkészülve e három szent nap megülésére. A lelkipásztorok olyan időre tegyék

a szertartásokat, hogy a hivatalos munkájukkal elfoglalt hívők is résztvehessenek azokon. Nagyon szomorú dolog, hogy ezeken a napokon a szertartásokat csak üres templomokban, vagy csak az idősek és gyermekek előtt kell megtartani. Itt is szükség van komoly javításra, megújulásra.

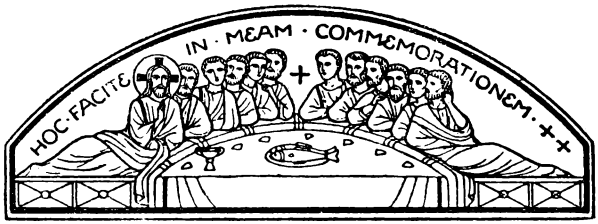

Nagycsütörtök.

(dupl. I. cl.)

Stáció Sz. Jánosnál a Lateránban.

Krisztus szenvedése, teste, szeretete.

Ennek a napnak a neve a régi liturgiában : «In coena Domini», az Úr vacsorájának napja, amely a nap legfőbb eseményére utal, az Oltáriszentség megalapítására az utolsóvacsorán. Ezt a napot németül régi idők óta, Gründonnerstag-nak nevezik (amit magyarra is lefordítottak : zöldcsütörtök). Csakhogy e név nem a grün =

A kép egy ravennai mozaik után készült rajz, amelyen nem a formai szépség számít, hanem az akkori szokásnak megfelelő ábrázolási mód. Bár az utolsó vacsorán nem került hal az asztalra, de az utolsó vacsorát ábrázoló régi képeken mégis gyakran találkozunk hallal, bizonyára szimbolikus jelentése (hal = Krisztus) miatt.

zöld szóból származik, hanem a greien igéből, s ez sírást jelent. Sírócsütörtök tehát ez a nap, mert a régi egyházban ezen a napon történt a vezeklők visszafogadása az Egyház közösségébe, amikor is ezek a bűnbánat és az öröm könnyeit sírták.

Míg a matutinumban elsősorban Krisztusnak az Olajfák-hegyén átélt halálfélelméről van szó, a nap szertartásainak középpontjában az utolsóvacsora áll. Ezért most idézzük röviden emlékezetünkbe az utolsóvacsora eseményeit. Délelőtt Jézus két kedvenc tanítványát, Pétert és Jánost, Bethániából a városba küldte, hogy előkészítsék a húsvéti bárányt, és az asztalt az első szentmiseáldozat számára. A késő délutáni órában Jézus elhagyja Bethániát, búcsút vesz anyjától, és az Olajfák-hegyéről az utolsóvacsora termébe megy, naplemente után pedig vacsorához ül. Itt az események egymásutánja a következő: 1. húsvéti vacsora (húsvéti bárány), 2. lábmosás, 3. az áruló leleplezése, 4. az Oltáriszentség megalapítása, 5. Krisztus búcsúbeszédei és főpapi imádsága. A mai szertartás négy részre oszlik: 1. szentmise, 2. olajszentelés, 3. oltárfosztás, 4. lábmosás.

1. A vezeklők visszafogadása. Ma is benne van ez a megragadó szertartás a római Pontificale-ban, s ha már nem is végzik, mégis tanulhatunk belőle bűnbánati szellemet, bűnbánatot és bűnbánaton kelt örömöt. A tiszteletreméltó szertartás a következőképen folyt le. A püspök violaszínű ruhában papságával együtt letérdel a főoltár előtt és elmondja velük a hét bűnbánati zsoltárt és a mindenszentek litániáját. Ezalatt a vezeklők a templom ajtaja előtt mezítláb és nemégő gyertyával a kezükben a földre borulnak. A mindenszentek litániájának első könyörgései után a püspök két szubdiakonust küld égő gyertyákkal a vezeklőkhöz. Ezek a szubdiakonusok a templom küszöbén állva magasra emelik gyertyáikat, és mint első híradást és üdvözletet éneklik ezt az antifónát: «Életemre mondom én, az Úr, nem akarom a bűnös halálát, hanem hogy meg-

térjen és éljen». Erre mindjárt kioltják gyertyáikat és visszatérnek a püspökhöz. A püspök csakhamar újra két más szubdiakonust küld a nyilvános vezeklőkhöz, s mint második híradás hangzik ajkukról a templom küszöbén az antifóna: «Az Úr mondja: tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa». S miután eloltották gyertyáikat, ők is visszatérnek a templomba, a püspökhöz. De most már eleget vártak a vezeklők! A mindenszentek litániájának végén, Agnus Dei-kor a püspök egy idősebb diakonust küld hozzájuk hatalmas égő gyertyával. S miután ez a templom ajtajában elénekelte az antifónát: «Emeljétek fel fejeteket, és lássátok, hogy közel van a ti megváltástok», mindjárt meggyujtják az ő gyertyáján a vezeklők gyertyáit. A diakonus gyertyáját most már nem oltják el, hanem hatalmas égő gyertyájával visszatér a papsághoz. Milyen szépen jelképezi ez a három híradás a vezeklők előtt a mindenszentek litániájának hatását! A mindenszentek litániájának eléneklése után megkezdi a püspök a kiengesztelési szertartást. Elhagyja az oltárt, és az egész papság kíséretében a templom hajójának közepére megy. Ott leül támasz nélküli székére, és a papság a templom ajtaja felé két sorban áll fel. Az archidiakonus most teljes liturgikus öltözetében a vezeklőkhöz megy, akik az ajtó előtt állnak, s hangosan fölszólítja őket: «Álljatok csendben, és igen figyeljetek!» Most azután a püspök felé fordul, és a templom ajtajától fölolvas egy hosszabb beszédet, amelyben utal arra, hogy ma kelt fel a kegyelem napja. «Elérkezett már, főtisztelendő Főpásztor, a kegyelem ideje, az isteni irgalom és az emberi üdvösség napja, amikor meghalt a halál, és megkezdődött az örök élet, amikor a seregek Urának szőllejében úgy kell megnyesni az új ágakat, hogy megtisztuljon a régi megszentségtelenített tő.» Az archidiakonus szavai után fölkel a püspök, s a papság sorfala közt a templom ajtajához vonul. Itt rövid beszédet intéz a vezeklőkhöz, emlékezteti őket Isten jóságára, és arra, hogy Isten bocsánatot ígért a megtérő bűnösöknek, tudomásukra adja, hogy rövidesen megtörténik az Egyházba való visszafogadásuk, s inti őket, hogyan kell ezután élniök. A beszéd után atyailag hívó énekbe csap át: «Jöjjetek, jöjjetek, jöjjetek fiaim, hallgassatok reám, Isten félelmére tanítlak benneteket!» Erre az a diakonus, aki a vezeklők oldalán áll, fölszólítja őket: «Hajtsunk térdet», mire a püspök oldalán álló diakonus feleli: «Álljatok fel!» Ezután a püspök még kétszer megismétli az atyai hívást: «Jöjjetek, jöjjetek, jöjjetek fiaim . . .» mire a vezeklők a diakonusok felszólítására újra letérdelnek és ismét fölkelnek. Most következik az ünnepélyes közös bevonu-

lás a templomba. A püspök lassan bemegy az ajtón, és bent, közel az ajtóhoz helyet foglal. Mindjárt elkezdi a következő antifónát: «Lépjetek be őhozzá, és megvilágosíttattok, és nem szégyenül meg orcátok». Ez az antifóna a 33. zsoltárból való, amely az istenfélelem áldásait festi, és erre eléneklik az egész zsoltárt. Ezalatt a vezeklők a püspök után mennek, a földre borulnak, és sírva ott maradnak, míg véget nem ér a zsoltár. Ekkor az archipresbyter a püspök elé terjeszti a kiengesztelés iránti kérelmet: «Állítsd helyre bennük, Apostoli Főpásztor azt, ami az ördög sugallatára megromlott bennük. Imádságod erejével és érdeme által az isteni kiengesztelés kegyelme által hozd közel ezeket az embereket Istenhez, hogy azok, akik gonoszságaikban nem tetszettek Istennek, most legyőzve haláluk szerzőjét, tetszésére legyenek az Úrnak az élők országában». A püspök még röviden megkérdezi az archipresbytert, hogy méltók-e a visszavételre a vezeklők, s az igennel válaszol. Most jön az ünnepélyes bevonulás. Egy másik diakonus felszólítására: Emelkedjetek föl! a vezeklők felállanak, a püspök kézen fogja egyiküket, aki viszont a szomszédjának kezét fogja meg, s most mindnyájan kéz a kézben, a püspök vezetése mellett a templom közepéig vonulnak. Milyen rendkívüli vonulás ez, milyen kifejező liturgikus kép! Elől megy a püspök, violaszínű ruhában, egyik kezében a pásztorbotot, a másikkal a vezeklők egyikének kezét fogva, s utána a vezeklők hosszú szürke ruhájukban. Megragadó az átmenet a bűnbánat komolyságából annak örömébe, mikor most a kar az örvendetes antifónába kezd: «Mondom nektek, örülnek az angyalok egyetlen bűnösön, aki bűnbánatot tart». Most a püspök a templom közepén állva, felölti az atya misztériumszerepét, aki örül tékozló fiának megtérésén, és énekelni kezd: «Örülnöd kell, fiam, mert testvéred, aki meghalt, föltámadt, elveszett és megtaláltatott!» Erre következik a tulajdonképeni visszavétel. A püspök prefációstílusban egy imádságot énekel. Emlékezteti ebben a mennyei Atyát Krisztus megváltó halálára, amelyet minden seb meggyógyítása végett szenvedett, «hogy mi az ő jósága által föltámadjunk». Esdve kéri a mennyei Atyát, bocsássa meg a vezeklők bűneit. Ismét változik a cselekmény: a teljes kiengesztelődés, melyet Isten elhatározott, most válik valóra. A püspök letérdel egy szőnyegre, s a papság és a nép is a földre térdel. A Cor mundum crea in me Deus: «tiszta szívet teremts belém, Istenem, és újítsd meg bensőmben az igaz lelket» antifóna után eléneklik az 50. (a Miserere bűnbánati zsoltárt), az 55. (Istenben való bizalom nagy szükség idején) és az 56. (a bizalom győzelme) zsoltárokat.

Végül a püspök fölemelkedik, és hat hosszabb feloldozási imádságot mond a vezeklők fölött, majd a tulajdonképeni föloldozást mondja: «A mi Urunk Jézus Krisztus általam, szolgája által oldozzon fel benneteket minden bűnötöktől, és vezessen titeket, mint akik megszabadultak bűneiktől, az ő mennyei országába!» A föloldozás után maga a püspök adja meg nekik újra a szenteltvízzel való meghintéssel és a tömjénezéssel első ízben a liturgikus tiszteletet, s közben mondja: «Keljetek föl, alvók, támadjatok föl halálotokból, és megvilágosít benneteket Krisztus». Végül tetszése szerinti búcsúban részesíti őket, s ünnepélyesen rájuk adja főpapi áldását. Ezzel a vezeklők újra teljesen fölvétettek a liturgikus kegyelmi és életközösségbe.

2. Az utolsóvacsorai szentmise. A nagycsütörtöki szentmisének egész különös jelentősége van: ez az utolsóvacsora emlékünnepe. Nagyon megkapó és megindító ez a mise. A liturgia szellemében ismét nem pusztán szemlélőknek, hanem szereplőknek is kell lennünk. Azoknak a tanítványoknak kell éreznünk magunkat, akik az utolsóvacsora termében a Mester köré gyűltek, akiknek ő megmossa lábait, és sajátkezűleg táplálja őket testével és vérével. A szent-

A kép: A Mester mondja: Nálad tartom a húsvétet az én tanítványaimmal!

misének kettős a hangulata : részben örvendező, részben szomorú. Örvendező : az oltár díszben áll, a főoltár keresztjét fehér lepel borítja, a papok fehér ruhában vonulnak ki a szentmisére, s fölhangzik az örvendetes Glória, amely oly sokáig hallgatott, s ekkor az összes harangok megszólalnak, — utoljára. Kevés napja van az egyházi évnek, amely olyan mélyen a szívbe markolna, mint ez. Utána azonban a gyász kifejezésére elnémulnak a harangok. Mindazáltal erre az örömteljes ünnepre, mely a legméltóságosabb Oltáriszentség alapításának van szentelve, mély szomorúság leple is borul. Ma minden templomban csak egy misét szabad mondani ; a legmagasabbrangú pap képviseli Krisztust, a többiek mintegy az apostolok, és az ő kezéből veszik az Úr testét, mert ez a szentmise az utolsóvacsora megülése. Ennek a szentmisének azonban igazi családi és községi ünnepnek kellene lennie. A plébános, az ő segítői és a hívő község az Úr asztala körül, vagy még inkább : Krisztus az ő apostolaival ! A stációtemplom a lateráni Sz. János temploma, a kereszténység atyjának tulajdonképeni plébániatemploma, és így a liturgia szellemében az egész római egyház-család összegyűlt az utolsóvacsorára. Az *introitus*ban Sz. Pál büszke szavát énekeljük : «Mi pedig dicsekedjünk a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében . . .» A megváltás egész boldogsága előttünk áll ; csaknem elfeledkezünk a szenvedés keserű oldaláról, és máris a feltámadást látjuk. A föltámadásnak így megpendített gondolata cseng tovább a mélyen megrázó *orációb*an és a *gradualé*ban («ezért az Isten is igen felmagasztalta őt»). A szentmise tehát már a húsvét ünnepléséhez tartozik. Az *orácio* két új gondolatot emel ki, amely két személyhez fűződik: a latorhoz és Júdáshoz. A lator a vezeklők képviselője, akik ma nyernek bocsánatot. Azért énekli az *offertórium* is az ő

nevükben : «nem halok meg, hanem élek, és hirdetem az Úr tetteit». Júdás személye és elvettetése több helyen foglalkoztatja a mai liturgiát. Igy a *szentleckében* (legalábbis burkoltan, amikor a méltatlan áldozásról van szó), az *evangéliumban* («mikor az ördög már szívébe sugallta az iskarióti Júdásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt»), a *kánonban* — a nagycsütörtöki saját kánonrészben. (Figyeljük meg az ellentétet : «ezt a szentséges napot ünnepelve, amelyen a mi Urunk Jézus Krisztust elárulták : traditus ; és : amely napon a mi Urunk Jézus Krisztus apostolaira bízta : tradidit = átadta, teste és vére misztériumainak ünneplését»). Az evangélium elmondja Jézus alázatos tettét, a lábmosást, amellyel a szolgáló-szeretetre adott nekünk parancsot. A két olvasmány a távozó mester végrendeletét tartalmazza : testét és szeretetét adja nekünk. A mai szentmisében nincs békecsók. A középkori liturgikusok ezt a Júdáscsókkal okolják meg, a valódi ok azonban más lehet, hisz nagyszombaton is elmarad a pax, tehát nem találkozunk vele az egész triduumban. A *communio* összekapcsolja az Úrnak e napon történt mindkét szeretetnyilvánítását : az Eucharisztiát és a lábmosást. Ebben igen nagy mélység rejlik : Krisztusnak az Eucharisztiában megnyilvánuló önátadását nem utánozhatjuk, de igenis utánozhatjuk azt, amit a lábmosás jelképez : a kölcsönös szeretetszolgálatot. Ez a szeretet a Krisztussal és egymás között való egységünk kifejezése és következménye, amelyet az Eucharisztia alapoz meg bennünk. A szentmise után a fönnmaradt Eucharisztiát egy távolabbeső mellékkápolnába viszik, ami jelenlegi helyzetünket fejezi ki : a vőlegény elvétetik, a templom üres. A régi egyház természetesen másképen gondolkozott ; minden mise után elvitték körmenetileg a megmaradt Eucharisztiát, mert a szent színeket nem őrízték a templomban.

A templom mindazonáltal nem üres, Krisztus ott van az oltár jelképében, és az Isten-háza a szentháromságú Isten kegyelmi lakóhelye.

3. Olajszentelés. A szertartásoknak ezt a részét csak kevesen láthatják, mert olajszentelés csak a püspöki székhelyeken, a székesegyházakban van.

Húsvétkor a szentségeket meg kell újítani, minthogy azonban már a nagyszombati keresztvízszentelésnél szükség van a szentolajokra, azért a püspök ma szenteli meg azokat. Tudvalévőleg az Egyház háromféle szentolajat használ: a betegek olaját, a keresztelendők olaját és a szent krizmát. A betegek olaját a szentkenet szentségének kiszolgáltatásánál és a harangszentelésnél alkalmazza az Egyház; a keresztelendők olaját a keresztvízszentelésnél, a keresztelésnél, az áldozópap szentelésnél, és az oltárszentelésnél; a krizmát pedig, a legszentebb olajat, a Szentlélek hordozóját, a keresztelésnél, a bérmálásnál, a püspökszentelésnél s végül a templom-, kehely-, paténa- és harangszentelés alkalmával.

Az olajok szentelése igen nagy ünnepélyességgel történik. Régi szokás szerint 12 áldozópap, 7 diakonus és 7 szubdiakonus vesz benne részt, tehát úgyszólván az egész presbyterium. Először a betegek olaját szenteli meg a püspök, éspedig a mise kánonjának végén, a Paternoster előtt, ott, ahol a régi időben a nemkonszekrált áldozati ajándékok megáldása történt. A másik két olaj szentelése áldozás után történik. Az olajok hatását a szentelési imádságok sorolják fel. A keresztelendők olajának «a test és lélek megtisztítására» és az ördögi hatalom befolyásának megakadályozására kell szolgálnia. Minthogy ez elsősorban negatív hatás, a krizmának az a feladata, hogy pozitíve kegyelmet és megszentelést közvetítsen. Nevét Krisztustól, vagyis a Fölkent-től kapja, és úgy szerepel, mint «a papok, királyok, próféták és

martyrok» olaja. A krizma a híveket «királyi, papi és prófétai méltósággal árasztja el, és a romlatlan kegyelmi hivatás ruhájába öltözteti».

4. Oltárfosztás. A szentmise után megfosztják az oltárokat, vagyis mindenféle terítőt, sőt még a relikviákat is elviszik róluk. A régi időben minden szentmise után megtették ezt; akkor még sokkal jobban élt a köztudatban, hogy az oltár tulajdonképen asztal, melyet csak az étkezés idejére terítenek meg, miként a magánéletben most is ez a szokás. Ez a régi gyakorlat megmaradt a nagyhéten, s egyébként is megfigyelhetjük, hogy az Egyház ebben a szent időben sok régi szokást tartott meg, amelyeket azután később Krisztus szenvedésének emlékezetével hoztak kapcsolatba. Az oltár Krisztust jelképezi, az oltárfosztás tehát Krisztus ruháitól való megfosztását jelenti a keresztrefeszítés előtt. Azért éneklik most a 21. zsoltárt a következő antifónával: «Elosztották maguk között ruháimat, és öltönyömre sorsot vetének». (A 21. zsoltár a Messiás szenvedésének zsoltára, amelyben Dávid meglátja

Jézusnak a kereszten való elhagyatottságát.) A minden díszétől megfosztott templom most a pusztaság és vígasztalanság képét mutatja, s a szentáldozat bemutatása szünetel addig, míg az Úr sírjából elő nem jön.

5. A lábmosás. A püspöki és apátsági templomokban még egy tiszteletreméltó szertartást végeznek, amely a régi időben nem szorítkozott csak a nagycsütörtökre. Ez a szertartás a lábmosás, amelyet «mandatum»-nak, vagyis az Úr parancsának is neveznek. Mialatt a püspök vagy az apát 12 idős férfi lábát megmossa, a kar a felebaráti szeretetről énekel egy gyönyörű himnuszt:

»Hol a szeretet és jóakarat, ott az Isten,
Ujjongjunk és örvendezzünk benne.
Féljük és szeressük az élő Istent,
És őszinte szívvel szeressük egymást.«

Ezekben az énekekben valami egészen különös kedvesség, békesség, üdeség és gyermekies vidámság rejlik. Ez valóban az Isten fiainak éneke, a szeretetben egyesült Isten-család dala.

A lábmosás szertartása azonban ne legyen pusztán a gyermekek számára rendezett látványosság, mint ahogy ez most gyakran történik, hanem vigyük át a mi életünkbe is. Igy például egy plébánia megvendégelhetne ezen a napon 12 öreg embert, s az egyházközség előljárói lehetnének a gazdák. Vagy az egyesek is meghívhatnának egyvalakit asztalukhoz, s közben föl lehetne olvasni a lábmosásról szóló evangéliumot, és pár szót szólni a szolgáló-szeretetről.

Nagycsütörtök liturgiáját ebbe a három szóba foglalhatjuk össze: Jézus teste, Jézus szenvedése, Jézus szeretete.

6. A nagypénteki lamentáció. —

A trilogia második része és egyszersmind az egésznek csúcspontja a nagypénteki matutinum, amelynek ezt a címet is adhatnók: Krisztus kereszthalála. Bár itt sem halad a cselekmény történeti sorrendben előre, mégis középpontjául azt a jelenetet tekinthetjük, amikor Jézus a kereszten függ, és ha más jelenetek is jönnek, úgy foghatjuk fel azokat, mint a kereszten függő Üdvözítő lelki szemei előtt elvonuló képeket és emlékeket. A matutinum hangulata ezért igen szomorú. A fájdalmas és bánatos zsoltárokat válogatták össze e napra, s amennyire még lehetséges, a gyász fokozását látjuk a siralmakban is. Mélységesen szomorúak, de époly szépek is a responsoriumok; de ezek sincsenek történeti egymásutánba rendezve. Legjobban tesszük, ha magunk elé képzeljük a kereszten függő Üdvözítőt, és hallgatjuk érzelmeinek, fájdalmának kitöréseit. Hol a kimondhatatlan elhagyatottság, hol a fájdalmas panasz szavát halljuk ajkáról, amidőn az elmult nap és az előző este egyes jeleneteire gondol.

Vázoljuk röviden a matutinum menetét, s emeljük ki a legszebb helyeket! Az első nocturnus mindjárt a zsidóknak és a pogányoknak Isten- és Krisztus-elleni lázadásával kezdi (2. zs.). Ezután a türelmes Istenfiát látjuk a kereszten: «Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?» A szenvedő Messiás zsoltárát énekeljük: «Elosztják maguk között ruháimat, és öltönyömre sorsot vetnek.» Ez a zsoltár a matutinum csúcspontjaihoz tartozik. Erre egy nyugodt menetű, bizalmat kifejező zsoltár következik, mely az Úr lelkiállapotát fejezi ki haláltusájában: «Az Úr az én világosságom és üdvösségem, kitől félnék?» Az olvasmányokban a menyasszonyt látjuk megalázottságában: «Kihez hasonlítsalak, vagy kivel mondjalak egyenlőnek Jeruzsálem leánya? . . . Mert nagy, mint a tenger a te

szomorúságod.» Ezután a liturgia újra egy golgothai képet állít szemünk elé :

«A templom kárpitja kettéhasadt,
Az egész föld megremegett, s a lator a kereszten hangosan így kiáltott fel :

«Uram, emlékezzél meg rólam, ha országodba jutsz!»
A sziklák meghasadtak, a sírok megnyílottak,
És sok szentnek testei, kik meghaltak, föltámadtak.»

A harmadik olvasmányban maga Krisztus, a fájdalmak férfia lép föl : «Én vagyok az a férfiú, ki láttam nyomorúságomat haragjának vesszeje által. Engem vezetett és vitt sötétségbe, nem pedig világosságba.»

A második nocturnusban az ostorozás zsoltárát (37) imádkozzuk : «Nem hágy testemben haragod épséget, Nem enged csontjaimnak én bűnöm békességet.» Megrázóan hangzik Krisztus esti imádsága is a kereszten (39. zsoltár). Az olvasmányokban újra Sz. Ágostont halljuk, amint a 63. zsoltárt Krisztus szenvedésére alkalmazza. Az ötödik responsorium, tehát éppen a matutinum közepe, az Úr halálát festi.

A harmadik nocturnusban is van még egy csúcspont, és pedig a 87. zsoltárban : «Mert fájdalommal lelkem színig teljes, és a pokol közelget életemhez.» Az olvasmányok egy egészen új gondolatot tartalmaznak : Krisztus a mi örök főpapunk, aki a kereszt oltárán bemutatta egyetlen és tökéletes áldozatát ; ő pap és áldozat egyszerre. Az utolsó responsorium ismét a végső képet, a Pietát állítja elénk :

«Elhomályosultak szemeim a sírástól,
Mert távol van tőlem az, aki megvígasztal engem ;
Lássátok minden nemzetek,
Van-e még oly fájdalom, mint az én fájdalmam.»

Nagypéntek.

(dupl. I. cl.)

Stáció a jeruzsálemi szentkereszt-templomban.

A fa által jött öröm a világra.

Latin neve Parasceve, amely a görög paraskeué-ből származik, és előkészületet jelent. Igy nevezi az újszövetségi Szentírás Krisztus halálának napját, mert ez a nap a zsidóknál a húsvétra való előkészület napja volt. A kereszténységnek ez a nagy gyásznapja, s a római liturgiában az egyetlen nap, amelyen nincs szentmise, mert e napon maga az örök Főpap mutatta be véres áldozatát a kereszt oltárán.

A nap két vezéréneke lélekben a Kálváriára vezet minket:

«Feje fölé föliratot tettek, mely a halálos ítélet okát adta:

A Názáreti Jézus, a Zsidók Királya.» *(A Ben. antifónája.)*

«Amikor az ecetet megízlelte, így szólt: Beteljesedett — és lehajtván fejét, kiadá lelkét.» *(A Magn. antifónája.)*

1. A reggeli istentisztelet. A nagypénteki stációtemplom a «jeruzsálemi szentkereszthez» nevű régi bazilika, mely ma a Kálváriát képviseli. Itt őrzik a szentkereszt maradványait is. Belépünk a templomba. Az Isten-háza üres, meg van fosztva minden ékességétől, a tabernákulum nyitva, nincs benne semmi, az oltáron egy kereszt fekete lepellel borítva. Mindez lelkünk néma fájdalmát akarja kifejezni. Megkezdődik az istentisztelet. A pap bevonulá-

sakor nincs introitus, csak mélységes hallgatás. — Gyertyák sem égnek az oltáron. (Az Egyház ma beszél leghangosabban a szimbolumok nyelvén.) A papok fekete ruhában jelennek meg és leborulnak az oltár lépcsőire. Ez a földön való tehetetlen fekvés fejezi ki az emberiségnek megváltáselőtti vigasztalan állapotát. A most következő szertartás igen régi és három részre oszlik. Ha közelebbről megnézzük, miséhez hasonlít, mert miként a rendes misében három részt különböztethetünk meg : az előmisét, az áldozati cselekményt és az áldozati lakomát, úgy itt is, csakhogy a konszekrációt itt a keresztleleplezés és keresztadoráció helyettesíti. A szertartás első része előmise, mégpedig tiszteletreméltó maradványa egy régi liturgikus missa catechumenorumnak, második rész a kereszt tisztelete, amely a mai szertartás csúcspontja, a harmadik pedig az áldozás, melyet népiesen csonkamisének neveznek, a liturgia pedig missa praesanctificatorum-nak, azaz az előremegszentelt áldozati anyagok miséjének.

Az előmise. A reggeli istentisztelet egy igen régi előmisével kezdődik, olyannal, amilyen az első négy évszázadban az előmise volt. Ekkor még nem szerepelt az introitus, és a papok az oltárhoz érve, leborultak. Három olvasmány volt, és ezek között közbeeső énekként egész zsoltárokat énekeltek. Ezután jött a prédikáció, majd az előmise imádságos része : a keresztények egyetemes szükségleteiért való könyörgés. A nagypénteki liturgia első része megőrizte számunkra ezt a régi emléket, s nekünk nagy tisztelettel kell együtt imádkoznunk ezeket az imádságokat, mert egészen így mondták a katakombákban is. Az első olvasmány (Ozeás prófétából) mélyen szomorú, bánatos hangulatba hoz bennünket. Mindazáltal már a húsvét hírét is halljuk : «Megelevenít két nap mulva, harmad-

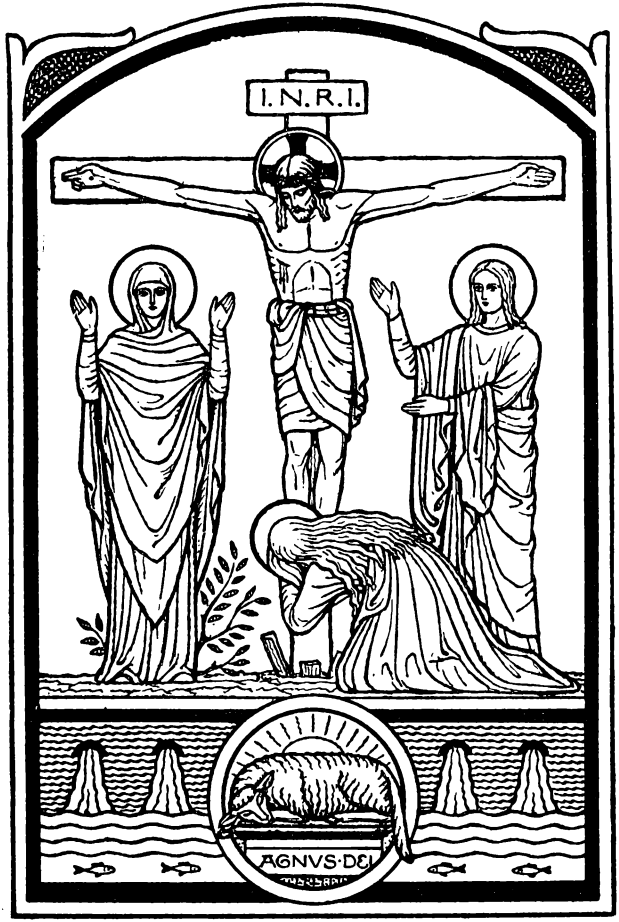

A kép: A keresztet körülvevő szent személyek testtartása a nagypénteki istentisztelet egyes részeit jelzik: az Istenanya úgy áll itt,

napon feltámaszt». Ezután egy, Habakuk prófétából való közének következik: «Uram, hallottam, amit hirdettél, és féltem: megtekintettem műveidet és megrettentem. Két élőlény között jelensz meg . . .» A próféta megrettenve látja a keresztrefeszítés borzalmas színjátékát, «az Urat» a két lator között. A második olvasmány a húsvéti bárány megindító előképét mutatja be. Ma beteljesedett, hogy az igazi húsvéti bárány, Krisztus föláldoztatik! Nem véletlen az, hogy Jézus éppen a zsidó húsvét előtti napon mutatta be áldozatát; három óra tájban lehelte ki lelkét az Úr, tehát abban az időben, amikor a húsvéti bárányokat a templomban feláldozták. A most következő zsoltár Júdás árulását és Jézus szenvedését festi. Most, az előkép után hallgassuk meg a valóságot, a beteljesedést: következik Krisztus szenvedésének története, a passio. Ma Sz. János apostol, Krisztus kedvelt tanítványa mondja el nekünk Jézus szenvedését, aki Jézus Anyjával együtt a kereszt alatt állott s így szemtanuja volt a nagy eseményeknek. Míg a többi evangelista a szenvedéstörténetet inkább csak az emberi oldalról ecseteli, Sz. János úgy mutatja be a szenvedő Üdvözítőt, mint Istent, mint Királyt. Az ő előadásában valami egészen különös nagyvonalúságot tapasztalunk, ő a Királyt festi a keresztet trónján! A szenvedéstörté-

mint Orante, és az Egyház könyörgéseit jelképezi. Sz. János rámutat a kereszten függő isteni Királyra: ez a passio, melyet ma Sz. János evangéliumából veszünk. Magdolna leborul, és megcsókolja Krisztus lábait: ez a kereszt-adoráció. A bárány a missa praesanctificatorumra és a második olvasmányra utal. A bárány mögött már fölkel a föltámadás napja («harmadnapon föltámaszt minket» l. olv.). A paradicsom négy forrásának megfelelően az üdvösség vizeit látjuk kiáradni, amelyekből ezután állandóan meríteni fogunk, sőt, amelyekben mint Krisztus boldog halacskái élhetünk.

netet újra papok éneklik megfelelő szereposztással. Ti pedig, kedves keresztény hívők, olvassátok egyidejűleg magyar nyelven, mélységes tisztelettel.

Hárman szóltak eddig hozzánk: a próféta, a mózesi törvény és az evangelista. Most jönnek a régi könyörgések minden rendű és rangú emberért. Éppen a mai napra illenek jól az imádság szavai, hogy Jézus az Isten-ország Királya «fölemeltetett», és most «mindeneket magához vonz». Jézus, a második Ádám, halálának álmát alussza, és oldalából jön elő a második Éva, az Egyház. A könyörgésekben imádkozunk az Egyházért, Krisztus jegyeséért, és minden rendű és rangú emberért, a másvallásúakért és a tévelygőkért is, a diakonus felszólítására pedig: Flectamus genua (hajtsunk térdet) mindannyiszor letérdel a hívősereg is, míg a szubdiákonus szavára: Levate (keljetek fel), újra fölállnak. Csak a «hűtlen» zsidókért mondott imádságban marad el a térdhajtás, mert ők a mai napon gúnyból hajtottak térdet Jézus előtt. A pap imádkozik az Anyaszentegyházért, a pápáért, mint az Egyház főpásztoráért, a különböző rangú papokért, hívőkért, a katechumenokért (hitújoncok, keresztelendők), az egész világ lelki és testi szükségleteiért, az eretnekekért, zsidókért és végül a pogányokért. Ezzel befejeződik a reggeli istentisztelet első része.

b) Hódolat a kereszt előtt. A mai nap szertartásának tetőpontja a kereszt, mint a megváltás jele előtti hódolat. Ez a szertartás is igen régi, és Jeruzsálemben kezdődött, ahol az igazi kereszt előtt hódoltak és azt csókolták. A pap leveti a miseruhát, az oltár leckeoldalára áll, és megkezdi a kereszt ünnepélyes leleplezését. Azért borították be feketevasárnap lepellel a keresztet, hogy most az Egyház ünnepélyesen leleplezhesse, és hogy ily módon megrázóan fejezhesse ki: íme

elérkeztünk Krisztus keresztrefeszítésének liturgikus pillanatához! A pap kezébe fogja, a diakonus pedig három részletben leleplezi a feszületet. A pap háromszor egyre magasabb hangon énekli: «Ime a kereszt fája, melyen a világ üdvössége függött», mire a kar és a nép leborul és énekli: «Jöjjetek, imádjuk». A pap most a leleplezett keresztet az oltár elé teszi egy vánkosra, a papság leteszi cipőjét s előbb a pap, majd a hívők is a kereszthez közeledve háromszor letérdelnek, majd megcsókolják a megfeszített sebét és így hódolnak a Megváltó és megváltásunk jelképe előtt. Most értünk el e nagy nap csúcspontjára! Keresztény lélek, imádd a te véres Jegyesedet, és csókodba leheld bele iránta való egész odaadásodat! A keresztadoráció alatt a kar megindító éneket énekel, az úgynevezett impropériákat, amelyek Jézus panaszai, szemrehányásai hűtlen népéhez: szelíden és mégis hatalmas erővel panaszos hangon emlékezteti őket az Ószövetségben nekik juttatott sok jótéteményére, s szemükre veti hálátlanságukat. Ezek a panaszok nekünk szólnak, és Krisztus halálának színe előtt komoly megtérésre intenek. Újra és újra halljuk: «Én nemzetem, te ellened mit vétettem, vagy mivel szomorítottalak meg? felelj nekem!» Kevés olyan szívbemarkoló jelenet van a liturgiában, mint ez! Ezután azonban egy másik éneket is énekelnek, mely az előbbinél sokkal régibb keletű, s amely Krisztust, mint Istent dicsőíti. Ezt az éneket két nyelven is adják elő, görögül és latinul: «Agios o Theos», «Szent Isten, Szent Erős, Szent Halhatatlan! Irgalmazz nekünk!» Fönséges megvallása ez Krisztus istenségének a megváltás jele előtt. Sőt befejezésül még egy örömeneket is hallunk a keresztről és a feltámadásról: «Keresztedet imádjuk, Uram, és dícsérjük s dicsőítjük szent föltámadásodat; mert íme, fa által jött az öröm az egész világra».

c) Az előreszenteltek miséje. A nagypéntek reggeli liturgia harmadik része áldozási szertartás. E napon a legrégibb idők óta nem volt szentmiseáldozat, de az első keresztények nem akartak lemondani a szentáldozásról, s ezért az előző napi szentmisében több kenyeret változtattak át, s eltették mára. Az ilyen, előzetes áldozatbemutatás nélküli szentáldozást, ami egyébként a görög szertartásban a nagyböjt idején többször is előfordul, missa praesanctificatorum-nak, az előremegszenteltek miséjének nevezik. Mint már említettük, régen az összes hívők áldoztak, ma azonban csak a szertartást végző pap.

Ünnepélyes körmenetben hozzák most el a kelyhet a konszekrált ostyákkal abból a kápolnából, ahová tegnap a főoltárról elvitték, s közben a kar és a nép a már ismeretes Vexilla Regis («Királyi zászlók lobognak . . .») kezdetű éneket énekli. Ez világosan kifejezi, hogy most az Úrnak áldozati testét hozzák, melyet a keresztfán érettünk adott. Az oltárhoz érve a pap a szentostyát a corporale-ra (oltárabrosz) helyezi, a diakonus bort, a szubdiakonus vizet önt a kehelybe, amit azonban ma nem változtat át a pap, hanem csak öblítésre használ. Ezután az ostya és az oltár füstölése következik, miként az ünnepélyes misében. A pap megmossa kezeit, de ezalatt most nem szól semmit, csak utóbb elmondja az önfelajánlási imádságot (In spiritu humilitatis) és az Orate fratres-t (imádkozzatok, testvérek). Ez tehát a rendes fölajánlási szertartás egy része. Most azután a pap egészen átugorja a szentmise átváltoztatási részét (a kánont) és mindjárt a Miatyánkba kezd, amelyhez hangosan énekelve hozzáadja a megváltásért esdő Libera kezdetű imádságot is. Most jobbjával fölemeli a szentostyát, hogy megmutassa a hívőknek, majd rögtön három részre töri — mint rendesen — és a legkisebb

részt beleteszi a kehelybe. Ezután a három áldozási előkészítő imádság közül elmondja az utolsót, amelyben csak az Úr testéről (és nem egyszersmind a véréről is) van szó, és a háromszoros Domine non sum dignus után magához veszi az Úr testét. Majd magához veszi a kehelyben lévő bort is, és kitörli a kelyhet. Ezzel végetér a szentáldozási szertartás.

Nálunk és a szomszédos országokban nagycsütörtökön még egy harmadik nagy ostyát is konszekrálnak, s ezt most egy fátyollal letakart szentségmutatóba teszik s körmenetben az úgynevezett szentsírhoz viszik. Ennek a szertartásnak sírbatétel a neve. Minthogy ez nem a római liturgia szertartása, azért egyes helyeken különbözőképen végzik. Az Oltáriszentség most kint marad imádásra (éjjelre természetesen elteszik) egészen a föltámadási szertartásig. Magyarországon a szentsírban (rendesen egy virággal borított oltár alja szolgál erre a célra) a meghalt Krisztus szobrát helyezik el, míg az oltár fölé gyertyák közé az Oltáriszentséget teszik ki a monstranciában.

Tekintsük most végig még egyszer röviden a nagypénteki liturgiát. A matutinumban Krisztust emberi megalázottságában néztük, «mint férget, mint gúnynak tárgyát», a szertartásokban pedig úgy jelenik meg, mint Megváltó, sőt mint a kereszt trónján uralkodó Király, éspedig a szertartás mindhárom részében. Az első részben Sz. János passiójában és a könyörgésekben, a második részben a keresztleleplezésben és a kereszthódolatban, a harmadikban pedig az áldozásban, mint a megölt és mégis megdicsőült Isten-Báránya. E három részben fokozást vehetünk észre : Krisztus halála az első részben a *szó* leple alatt jelenik meg (a próféta, a törvény és az evangélium által), a második részben *cselekményben* és *jelképben*, a harmadikban pedig *szentség* formájában.

2. A nagyszombati lamentáció. Ez a nagy trilogiának harmadik része. A helyzet: Krisztus a sírban fekszik, mellette ül az Egyház és siratja a halottat. A halott a kemény küzdelem után most már békésen nyugszik. Látszanak rajta súlyos szenvedésének nyomai. Míg tegnap a responsoriumok jórészt Krisztus ajkáról hangzottak el, ma elsősorban az Egyház panaszkodik. A siralmakból már remény sugárzik elő, és ma már minden nyugodtabb, tisztultabb. A matutinum azonban a vége felé visszatér a szomorú alaphanghoz, s ez nem is csoda, hiszen a matutinum az Egyháznak vőlegénye elvesztése fölötti gyászát akarja kifejezni. Még láthatók a holttesten a halálos sebek, ezek még állandóan büntetésért kiáltanak a hűtlen Izrael számára, s még dühöngenek Jézus ellenségei, akik még az emlékét is hazugsággal és rágalmakkal akarják kiírtani. Még mélységes gyász tölti el a tanítványokat és Máriát, s az Egyháznak szomorúan kell bevallania, hogy sok gyermeke hidegen és érzéketlenül megy haza a Golgotháról. Ha mindezt végiggondolja az Egyház, úgy tetszik, mintha a nagy halott sebei újra vérezni kezdenének.

Ebben a matutinumban az előzőkkel szemben bizonyos előhaladást érezhetünk a cselekményben. Ez főképen az antifónákban és a zsoltárokban tapasztalható, míg a responsoriumok nem haladnak együtt a cselekménnyel. Megpróbálok hat felvonást megkülönböztetni ebben a drámában. Míg az Egyház a sírnál ül, hat kép vonul el lelki szeme előtt:

1. kép: a síri nyugalom. (I. nocturnus.) «Békében alszom és nyugszom». A «szenthegyen fog megnyugodni». «Testem békességben nyugszik». (A zsoltárok.)

2. kép: Jézus lelke bevonul az alvilágba (II. nocturnus): «Emelkedjetek fel örök kapuk, hogy bevonuljon a dicsőség királya». (23. zsoltár.)

3. kép : a föltámadás reménye. «Hiszem, hogy meglátom az Urat az élők földjén». «Uram, visszahoztad lelkemet az alvilágból». (26. és 29. zsolt.)

4. kép : a sír lepecsételése. A II. nocturnus olvasmányai.

5. kép : Jézus, ellenségeinek legyőzője (III. noct. 53., 57. zsolt.)

6. kép : (visszaesés az alaphangulatba) mély szomorúság és gyász : «Olyanná lettem, mint akiknek segítsége nincsen . . ., mint a megöltek, akik a sírban alszanak», (87. zsolt.) v. hozzá az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. responsoriumokat. Az utolsó responsorium adja nekünk a nagyszombat záróképét : Jézus a sírban nyugszik, s katonák őrzik a sírt.

Figyeljük még meg, hogy ennél a matutinumnál nagy szerepet visznek az antifónák, és hogy e zsoltárokra nem a teljes tartalmuk, hanem csak egyes verseik miatt esett a választás. (Pl. a 4., 14., 23. zsolt.)

A cselekmény feltartózhatatlanul halad előre, egészen a föltámadási örömének küszöbéig, és most, amidőn az ember az örvendező allelúját várhatná, visszatér a halottsiratáshoz, minthacsak azt akarná mondani : várjatok még, forduljatok meg, a vőlegény még a sírban nyugszik !

Egészen különös varázsa van ennek a matutinumnak, amit csak szeretetteljes beleéléssel tudunk megérezni, s lehet, hogy ennek titka a szomorúság, remény és visszatartott öröm emez együttese.

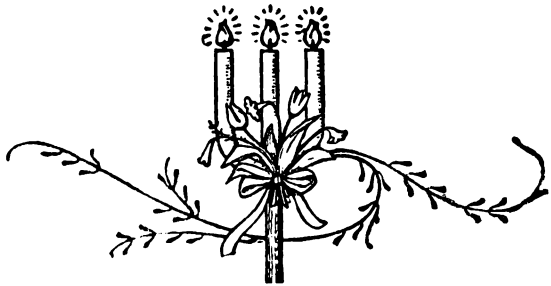

Nagyszombat.

(dupl. I. cl.).

Stáció Sz. Jánosnál a Lateránban.

1. A húsvét-éjjeli szertartás. A nagyszombat az Úr szent nyugalmi napja, mondhatnók azt is, hogy a teremtés utáni második sabbat — nyugalomnap. Az Anyaszentegyház Sabbatum sanctum-nak hívja, magyarul nagyszombatnak mondjuk. E napnak kellene az egyházi év legcsendesebb napjának lennie ; a középkorig nem is volt istentisztelet ezen a napon. Az a szertartás, melyet ma reggel a templomban végeznek, a valóságban húsvét éjjelre való, a szombatról vasárnapra virradó éjjelre, mert az egész nagyszombati liturgia már húsvéti szertartás. A liturgikus megújulás egyik nagy feladata, hogy visszaadja a katolikus világnak a második szent éjtszakát, a húsvét éjtszakáját, «az összes vigiliák anyját», amint azt Sz. Ágoston hívja. Az utolsó négy évszázad liturgiátlan szelleme és érzéketlensége megfosztott minket a legszentebb éjjeltől, reméljük azonban, hogy évszázadunk liturgikus szelleme majd jóváteszi ezt a hibát.

Tartsuk a nagyszombati liturgiát — legalább is lélekben — éjjel, és képzeljük magunkat keresztelendőknek. Drámai kifejlődésében éljük át Krisztus feltámadását, a világosság győzelmét a sötétség fölött és lelkünk föltámadását. Krisztus ma mindnyájunkban föltámad. A következőkben föltételezzük, hogy a szertartás éjjel megy végbe.

a) A húsvéti gyertya. Egész nap csendes és üres volt a templom, az oltárok megfosztva — a lélek néma fájdalma szó, cselekmény, istentisztelet nélkül beszél. Elmult a nap, s elérkezik az éj, a második azóta, hogy az Úr a sírban pihen. Az istenháza homályba borul, besötétedik. A hívők most este a ki nem világított templomban gyűlnek össze. A papság a templom elé vonul, ahol kovakőből tüzet csiholnak, és megszentelik azt. Ilyen tűzszentelést (lucernarium) és gyertyás körmenetet régen minden esti istentisztelet előtt tartottak, mert az Egyház csak megszentelt fényt akart használni az istentiszteletnél. A templomban minden fényt eloltottak: az Ószövetség véget ért, s most jön a világ világossága, Krisztus. És amiként a tűz szűziesen jön elő a kőből, úgy jött a világra Krisztus a Szűz méhéből, és így jön elő ma is, húsvét éjjelén, az elzárt sírból a megdicsőült életre. Nem mutatkozik-e művésznek az Egyház az ő szent szimbolumaiban? Ez a föltámadási szertartás kezdete. Megszentelik a tüzet, majd az öt tömjénszemet, melyet majd a húsvéti gyertyába illesztenek Krisztus öt megdicsőült sebének jelképéül. Régen ezeket elégették a gyertyán. Most azután meggyujtanak egy gyertyát a megszentelt tüzön, s a papság ezzel a gyertyával bevonul a még sötét templomba. A diakonus fehér dalmatikát visel, ő a húsvét hirnöke. Lassan vonul végig a templomon a menet, a diakonus egy háromágú gyertyatartó-

állványt visz (triangulum a neve), a menet háromszor megáll, s a diakonus mindannyiszor meggyujt egyet a triangulum gyertyái közül a szentelt tüzön gyujtott gyertyáról, s közben énekli: Lumen Christi — Krisztus világossága! Egyre magasabb hangon énekli ezt, egyre beljebb haladnak a templomba, mely egyre világosabbá válik; — íme, a világosság szimbolumának művészi kifejlesztése! A menet közben az oltárhoz ért, s a diakonus most hozzáfog az Úr feltámadásának ünnepélyes meghirdetéséhez, a híres húsvéti örömének, a Praeconium paschale: az Exsultet eléneklésével, és a húsvéti gyertya megáldásával. Az Exsultet liturgiánknak költői és zenei szempontból legértékesebb énekei közé tartozik. Emelkedett, költői nyelven énekli meg e szent éj méltóságát és titkát, s egyszersmind Krisztus nagy megváltási művét: «Ó megbecsülhetetlen szerelmes szeretet! ki, hogy a szolgát megváltsad, Fiadat halálra adtad! Ó szerencsés vétek, mely ily nagy és ekkora fölségű Megváltót érdemelt!» A húsvéti gyertya a föltámadt Üdvözítő jelképe, aki fényt árasztva, dicsőségesen hagyta el sírját. Ezért ég a húsvéti gyertya az istentisztelet alatt egészen Krisztus mennybemeneteléig. Miután a diakonus az öt tömjénszemet betűzte, és a húsvéti gyertyát meggyujtotta, meggyujtják a templom minden fényét. Ez a föltámadás meghirdetése.

b) Keresztvízszentelés. Ezen ünnepélyes húsvéti nyitány után következik a keresztség kiszolgáltatása. Először is 12 próféciát olvasnak fel, amelyek nagyszerű összeállításban a keresztség hatásait és a keresztény állapot nagyságát mutatják be. Céljuk tehát, hogy a keresztelendők előtt mégegyszer összefoglalóan megmutassák a kegyelem jelentőségét, amelyben a keresztség által részesülnek. (A liturgia híve egy

nyugodt órát szánjon arra, hogy átolvassa ezeket és beléjük hatoljon. L. részletesebben a 279. oldalon.) Ezután következik a keresztvíz megszentelése, és azután az éjjeli istentisztelet csúcspontja: a keresztség, amely azonban manapság rendszerint elmarad. Mi azonban érezzük most magunkat keresztelendőknek, és újítsuk meg lelki újjászületésünket.

A papság, de a keresztelendők is most a keresztkúthoz vonulnak. Elől viszik a húsvéti gyertyát. Útközben a keresztelendők ezt éneklik:

«Mint szarvasgím a források vizére,
Úgy sóvárog utánad, én Istenem, a lelkem,
Szomjazik lelkem az Isten után,
Az élő Isten, az erős után.
Mikor lehet már elejébe mennem
És arca előtt megjelennem!
Könny a kenyerem éj-nap untalan,
Amikor egyre mondják: «Istened merre van?»

Ez az ének megsejteti velünk a keresztelendők vágyakozását a keresztség kegyelme után. A keresztvízszentelés prefáció formájában történik. A jórészt énekelt imádságokban a megszentelt víznek egész történetét halljuk: «Isten, kinek Lelke már a világ kezdetekor a vizek fölött lebegett... ki a vétkes világ bűneit vízzel lemosva, már a vízözön hullámaiban megmutattad az

újjászületés előképét: hogy ugyanazon elem misztériuma által mind a gonoszságok végetérjenek, mind az erények feltámadjanak». A pap most a vízhez szól: «Aki téged a paradicsomi forrásból fakasztott, és neked meghagyta, hogy négy folyamban az egész földet megöntözzed ... Megáldalak Jézus Krisztus, az ő egyszülött Fia, a mi Urunk által, ki téged a galileai Kánában bámulandó csoda által hatalmával borrá változtatott át, ki lábával rajtad járt, és kit János a Jordánban benned megkeresztelt; ki téged vérrel együtt oldalából ontott és ki tanítványainak megparancsolta, hogy a hívőket benned megkereszteljék».

A pap most bemártja a vízbe az égő húsvéti gyertyát: «Szálljon le ebbe a gazdag forrásba a Szentlélek ereje». A görög ψ, a Szentlélek jelének formájában rálehel a vízre, majd a keresztelendők olaját és krizmát önt a vízbe, hogy valóban benne lakjék ebben a vízben az isteni kegyelemnek és az Egyház áldásának teljessége.

c) A keresztség. Most kellene következnie a húsvétéjjeli szertartás csúcspontjának, a keresztelendők keresztségének. Keresztények, képzeljétek csak el, milyen mélységes hatást keltene, ha most egy csoport felnőtt keresztelendő állna itt, férfiak, akik eljutottak a hitig, hajadonok, akik talán gazdag házasságot utasítottak vissza, s akiket most szülőik kitagadnak az örökségből, ezek állanának most itt, hogy a keresztség vizében új életre szülessenek. Ma, sajnos, a szertartásnak eme helyén csak ritkán szolgáltatják ki a keresztséget. Mindazáltal ez lehetséges, sőt az Egyház előírása, hogy ha vannak keresztelendők, ezeket most keresztelje meg a pap. Kérjétek meg plébánostokat, tegye lehetővé, hogy nagyszombaton gyerek- vagy felnőttkeresztelés legyen. De mindenesetre újítsátok meg ekkor keresztségi fogadástokat, és így elevenítsétek föl a keresztség kegyelmét.

A keresztség után a megkereszteltek megkapják a fehér papi ruhát és az égő gyertyát, s így most föl vannak készítve arra, hogy elsőízben elvégezzék a szent papi szolgálatot, és hogy résztvegyenek az áldozati lakomában. Mily megkapóan szép lehetett, amikor most a megkereszteltek fehér csapata égő lámpással, körmenetben a lateráni templom keresztelőkápolnájából az istenházába vonult! Ez volt a húsvétéjjeli mise ünnepélyes introitusa (bevonulás, kezdet). Útközben régebben és most is a mindenszentek litániáját éneklik; ez könyörgés az újonnan kereszteltekért, de egyszersmind közös- ségi tudatunk kifejezése is, mert élénken megemlékezünk a szentek közösségéről.

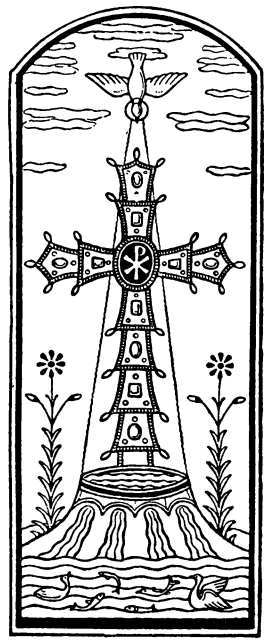

d) A húsvétéjjeli szentmise. A litánia egyszersmind átmenet is a szentmiséhez, amelyre a papság fehér ruhában jelenik meg. A szentmise a húsvétvigilia miséje, hasonló az első karácsonyi miséhez, s miként azt, úgy ezt is éjjel kellene végezni. Az igazi húsvéti öröm majd csak a holnapi nagymisében tör fel. Egész különösen keresztségi mise ez. Primicia, az

A kép a lateráni bazilika apszismozaikjának közepéből való, és igazi keresztségi szimbolum. A keresztből fakad a paradicsom négy forrása, a vízben élénk élet uralkodik, a Szentlélek mindent eláraszt kegyelmének sugarával.

újonnankereszteltek zsenge-áldozata, akik most hivatalosak először a bárány lakomájához. Legyen ez a mise a mi számunkra is keresztségi mise és keresztségi fogadalom. A szentmisének bizonyos sajátságai vannak. Hiányzik belőle az introitus, a Kyrie, az offertórium, az Agnus Dei, — a miseszöveg ugyanis igen régi eredetű, amikor még nem voltak meg ezek az énekek. Ezzel szemben ott van a mindenszentek litániája, amelyet a stációistentiszteletek alkalmával mindig énekeltek a szentmise előtt, amely az introitusnak felel meg, és Kyrie-vel végződik. A Glóriára az összes harangok megszólalnak, s a húsvéti öröm így most kiárad a világba. A Glória ma húsvéti ének, s régen kizárólag csak az volt. A *könyörgés* feltételezi, hogy éjjel van, és az újonnan kereszteltekért esd, hogy tökéletesen tudják teljesíteni keresztényi kötelességeiket. A *szentlecke* nekik szóló tanítás: «Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat!» Most ismét egy igen jelentős pillanat következik: a pap háromszor énekli egyre magasabb hangon az a l l e l ú j á t, a tulajdonképeni (a legigazibb) húsvéti éneket; ezt hetvenedvasárnaptól kezdve nélkülöztük, s most újra hűséges kísérőnkké lesz az egész éven át.

Az *evangélium* az első húsvéti hír. Szándékosan választották ezt a szöveget, mert megjelöli a föltámadás idejét: «Szombat végén pedig, mely a hét első napjára virrad». Mi ezt a misét (lélekben) húsvétvasárnap hajnalán végezzük, és Mária Magdolnával együtt megyünk megnézni a sírt, és halljuk a húsvéti hírt. A pap áldozása után (a hívők is áldozhatnak ma, de csak a misében, vagy közvetlenül a mise után) gyönyörű hálaéneket hallunk: a Magnificatot, Mária hálaénekét istenanyai méltóságáért; ez egyszersmind a napi vesperás. Mégegyszer halljuk az ünnepélyes allelúját az Ite missa est után, s ezzel már benne is vagyunk a húsvéti öröm-

ujjongásban. Ennek a misének alapgondolata : Krisztus föltámadt az újonnan kereszteltekben (bennünk).

Közben már elmúlt az éj, s a nap megvirradt — ez az Úr föltámadásának szent pillanata.

2. A tizenkét próféc i a. A nagyszombati próféciákat eddig a legtöbbször mostoha elbánásban részesítették ; igen gyakran úgy tekintették, mint a szertartás terhes meghosszabbítását, amelyen a hívek csak unatkoznak. Ez is a liturgikus megújulás érdeme, hogy ma már újra több figyelemre kezdik méltatni.

Mindenekelőtt ezekben az olvasmányokban a vigiliáknak vagy a matutinumnak egy régi formáját találjuk meg ; abban az időben az olvasmánynak volt uralkodó szerepe, a zsoltár inkább csak responsorium volt, vagy visszhang az olvasmányra. Most is megállapíthatjuk a három nocturnusra való beosztást, mert négy-négy olvasmány alkot egy csoportot.

Az e l s ő nocturnus (az 1—4 prófécia) Mózes könyveiből való, és négy képben mutatja be a megkereszteltek az Isten-országot. Mind a négy kedvelt képe volt az ősegyháznak, s gyakran találkozunk velük a katakombákban. 1. pr. A teremtés az újjáteremtésnek (megváltás, a keresztség kegyelme) képe. 2. pr. A bárka az Egyház jelképe ; Noé Krisztus típusa (a világ megújul Krisztus által). 3. pr. Izsák áldozata a keresztáldozat előképe ; Ábrahám minden hívőnek atyja. 4. pr. A Vörös-tengeren való átkelés a keresztség kedvelt képe. Ez a négy kép Krisztus Isten-országának minden kiemelkedő mozzanatát felöleli ; a négy patriarcha : Ádám, Noé, Ábrahám és Mózes a kinyilatkoztatás nagy hordozói és egyszersmind Krisztusnak is előképei. Figyeljük még meg, hogy az egyes olvasmányokat követő oráció rendesen magyarázatot nyujt. Az olvasmányok első csoportja tehát egyöntetű, és Mózes dicsőítő énekével végződik,

amely a megkereszteltek és az egész Egyház hálaadását fejezi ki a megváltás kegyelméért.

A második nocturnusban (az 5—8. prófécia) a próféták szólnak hozzánk (tehát Mózes és a próféták tesznek bizonyságot Krisztusról). A második csoport mindazáltal nem olyan egységes. Talán a negyedik oráció ad fogódzópontot e csoport megértéséhez: Izrael népének minden előjoga és Isten által való vezettetése magasabb értelemben az Egyházban valósult meg. 5. pr. Izaiás próféta az Isten-ország javait festi: a keresztség vizét, az Eucharisztia borát és tejét; a vezér Krisztus, Istennek a bűnbocsánatban megnyilvánuló irgalma. 6. pr. Az igazi bölcseség az Egyházban lakik; az újonnan kereszteltek már megízlelték a bölcseség savát, most pedig majd magát az emberré lett Bölcseséget (Krisztust) fogják meglátni. 7. pr. Ezekiel próféta egy csontokkal telt mezőt lát, amelyet Isten lehellete megelevenít. Fölséges képe ez Krisztus megváltói feladatának: a lélek új életre keltése a keresztségben és föltámasztása a halálból, mintahogy ezek elsőszülöttjeként ő maga kel ki a sírból. 8. pr. Izaiás megjövendöli a választott népnek, hogy a bűn nyomorúságának ideje után a legnagyobb boldogság fog rávirradni, ami az újszövetségben valósul meg: most kel ki Isten új vetése. Minden keresztény «szent», és beírják nevét a mennyei Jeruzsálem könyvébe. A köd- és tűzoszlop Krisztusnak az Egyházban való igazi jelenlétére emlékeztet. A második olvasmánycsoportot bezáró ének mindezeket összefoglalja: Az új Izrael, Istennek igazi szőllője az Egyház.

A harmadik nocturnus (a 9—12. prófécia) újra több elbeszélést és képet nyújt. 9. pr. A húsvéti bárány, melyről nagypénteken hallottunk, itt kétségtelenül az Eucharisztiára utal. 10. pr. Jónás

próféta Krisztusnak előképe, a bűnbánó niniveiek pedig a megkereszteltek. 11. pr. Mózes búcsúbeszéde úgy hangzik, mint az Egyház anyai intelme, mellyel a jóban való állhatatosságra, szilárdságra figyelmeztet. Ehhez az utolsóelőtti próféciához csatlakozik egy, az Úr hűségéről szóló ének ; ez a megkereszteltek és a hívő közösség örömteljes válasza a figyelmeztetésekre. Az utolsó prófécia lezárja a vigiliát, és már a reggeli istentisztelet. A tüzes kemencében lévő három ifjú a régi egyház kedvence volt, nem hiányzott ez a kép egyetlen éjjeli istentiszteletből sem, és átmenetet alkotott a reggeli eucharisztia-áldozathoz. A régi egyház a föltámadás jelképének tekintette, és egyúttal biztatásnak a vértanúságra. Ez a rövid áttekintés is mutatja, hogy a tizenkét prófécia megérdemli, hogy több figyelemben részesítsük.

Az első alleluja. Ebben a fölséges dallamban (föltételezve, hogy a hivatalos kiadás nyomán és helyesen éneklik) valami kimondhatatlan rejlik : Az ének az elején mintegy tapogatózva kisterccel kezdődik, utána pedig többszörös szárnycsapással följut és megpihen a megkettőzött, sőt megháromszorozott g-hangon, mintha először kiakarná próbálni a repülést, és végre egy quartugrással a teljes győzelemre lendül fel. Ez a háromszoros örömének egyszersmind a Szentléleknek első szava, az Isten galambjának első kiáltása az újonnan született Isten-gyermekek szívéből, a bennük lakó szentháromsági életnek első lélegzetvétele. És milyen gyönyörű, hogy ezt az éneket előre énekli a pap, és utána énekli a kar : az Anyaszentegyház megtanítja gyermekeit erre az első szóra, amelytől örökké visszhangoznak a mennyei Jeruzsálem utcái. És mi is, akik már régen meg vagyunk keresztelve, minden évben újra megtanuljuk Anyánk ajkáról ezt, mint Canticum novum-ot, a mi új énekünket.

Húsvéti bárányunk föláldoztatott.

Húsvét a mi legnagyobb ünnepünk.

«Ez az a nap, amelyet az Úr adott nekünk, örvendjünk és vigadjunk rajta.»

Felértünk a hegyre, győztünk. Ami után a negyven böjti napon át szorongó vágyakozással epekedtünk, ami ádventtől kezdve, mint cél lebegett szemünk előtt, ma megvalósult: a világosság győzedelmeskedett a sötétségen. Az isteni kegyelem napja most melegítően és világítón sugárzik reánk. Ádventben sötét éjtszaka volt, és mi sóvárogva vártuk a világosságot. A szent «éjszakán» azután hirtelen ebbe a «világba jött», és megalapította a világosság országát; a világosság dicsősége «fölkelt a szent város (az Egyház) fölött». Ez volt a karácsonyi ünnepkör örömhíre. Közben azonban fájdalmas hang vegyül bele ebbe az ujjongó ragyogásba, és állandóan erősödik: «És a világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem ismeri meg». Ez a szenvedés gondolata. Már karácsony hetében hallottuk, és azóta nem is né-

mult el. Hetvenedvasárnaptól kezdve pedig ez a vezető hang, amely minden mást elnyom, s nagyböjt első vasárnapján már látjuk az isteni Dávidot, amint küzdőtérre lép Góliáttal szemben. Az egész nagyböjtnek ezt a fölírást is adhatnók: A világosság küzdelme a sötétséggel, még pedig: Krisztus történeti küzdelme a zsidósággal (a szenvedés motívuma), és Krisztus küzdelme azok lelkében, akiknek a világosságot meg kellene ismerniök (a keresztség és a bűnbánat gondolata). A világosságnak átmenetileg el kell ugyan tünnie, Krisztus meghal a kereszten, de ugyanolyan hirtelenül, mint karácsony éjjelén, belevilágít a fény a sötétségbe, s a nagyhét szomorúságát felváltja a feltámadás napja, hogy azután már örökké világítson. Ezt jelenti a húsvét, az egyházi év legkiemelkedőbb pontja, az ünnepek ünnepe. Itt nincs más, mint hangos, ujjongó öröm! A hívők régen három napon keresztül ünnepelték, az újonnan megkereszteltek pedig egy egész héten keresztül ünnepelték fehér ruhájukban (ezért van ezen a héten minden napnak külön miséje).

HÚSVÉT HETE.

Aki belemélyed a liturgia szellemébe, az minden évben jobban tudatára ébred annak, hogy a húsvét hetének miséi, a Missale legszebb, legdrámaibb miséi. Két uralkodó motívumot figyelhetünk meg bennük: 1. a feltámadással kapcsolatos eseményeket, 2. a stációs templom nagy szerepét. Szeretném a húsvéti miséket liturgikus színjátéknak nevezni, amelynek mi vagyunk a szereplői. Minél jobban beleéljük magunkat ebbe a színjátékba, annál jobban megértjük a liturgiát. A liturgia részben megtartja az események történeti

egymásutánját, részben azonban egyéni utakon jár. A képek és jelenetek megválasztásának belső megokolását azonban mindig megtalálhatjuk. A színjáték húsvét hajnalával kezdődik, a jelenlegi nagyszombati misével. Mária Magdolna és a szentasszonyok szerepében «virradatkor» (quae lucescit) a sírhoz jövünk. Halljuk a földrengés dübörgését, látjuk az angyalt, amint elhengeríti a sírtól a követ, látjuk a sírtól menekülő őröket. Az angyal hozza nekünk a húsvéti örömhírt, és hazaküld bennünket, hogy Krisztus tanítványainak (a többi keresztény hívőnek) is megvigyük az örvendetes újságot. A színjáték húsvét vasárnapján «napkeltekor» (orto jam sole) folytatódik. Újra a szentasszonyok szerepét töltjük be, újra halljuk az angyaltól, a húsvéti örömhírt és az ígéretet: «Meglátjátok Őt, amint megmondotta nektek». Ezzel az ígérettel térünk azután haza. A következőkben hatszor látjuk a feltámadt Krisztust. Hétfőn mi vagyunk az emmauszi tanítványok, akik a kenyérszegésnél ismerik meg az Urat. Kedden. az apostolokkal és a tanítványokkal, az első húsvét estéjén «megérintjük» Őt és Vele étkezünk (eddig időrendi egymásutánban következtek az események). Szerdán mi vagyunk az a hét apostol, akiknek az Úr megjelenik a Genezáret-tó partján, és akiket ebédre (hal és kenyér) hív. Az evangélium kifejezetten említi, hogy ekkor harmadszor jelent meg Jézus tanítványainak. Figyeljük meg, hogy ez a három megjelenés (hétfő, kedd, szerda), mind étkezéssel kapcsolatos, tehát az Eucharisztia jelképei. Csütörtökön Mária Magdolna személyében szerető vágyakozással keressük és meg is találjuk az Urat. Mi is elmondhatjuk a szentmisén: «Láttam az Urat». Pénteken a hegyen (vagyis az oltáron) látjuk az Urat, tanítványai körében. Ezzel

a megjelenésével búcsúzik a Mester a fehérruhás újkeresztényektől. Mennyi édes vigasz van az utolsó szavakban: «Én veletek vagyok mindennap . . .» Szombaton a színjáték a katechumenek számára véget ér, itt már nem szerepel megjelenés, most a keresztségben kapott fehér ruha áll a középpontban. A liturgia a két tanítványnak, Péternek és Jánosnak versenyfutását adja elő, amellyel a sírhoz sietnek. Ez az esemény történetileg ugyan jóval előbbre való, mégis ide került, mert a keresztelési ruha jelképei (a sírban levő gyolcsok) szerepelnek benne, és mert ekkor Sz. János templomában tartották a stációt. Vasárnap még egy hatodik jelenésnek leszünk szemtanui: Nyolc nap mulva a tanítványok ismét a teremben valának, és Tamás is velük». Mindnyájan Tamások vagyunk, akik kezünkkel érinthetjük az Urat. Ezzel záródik az eucharisztikus húsvéti színjáték.

A feltámadt Krisztus megjelenésein kívül a stációs-templomok, illetve az azokban tisztelt szentek is befolyásolták a miseszövegeket, úgy, hogy bele kell magunkat élnünk a szentek szerepébe is. A szentekben éljük át az Úr feltámadását. Húsvét éjjelén «az isteni Megváltó» templomában vagyunk, ahol «Krisztussal feltámadunk», az újonnan megkereszteltek pedig védőszentjüket tisztelhetik Ker. Sz. Jánosban. Húsvét reggelén Szűz Mária főtemplomába megyünk. A szöveg semmiféle vonatkozást sem tartalmaz Máriával, legfeljebb annyit, hogy az evangelium a névrokon Mária Magdolnával kezdődik. A liturgia azonban azt óhajtja, hogy Szűz Mária szívével és örömével ünnepeljük a húsvétot. Ezzel a stációs-templommal függ össze a Regina caeli eredete is. (A jóval későbbi korból származó legenda szerint Mária főtemplomának

(Sancta Maria Major) felszentelésénél angyalok énekelték a Regina caelit.) Hétfőn Sz. Péterrel ünnepeljük a húsvétot. A mise szövege néhányszor említést tesz az apostolról, vagy pedig utal reá. A *szentleckében* «Péter a nép között áll» és szól hozzánk. Az *evangelium* elbeszéli, hogy az Úr «megjelent Simonnak». A *communio*ban az Egyház arról énekel, hogy az Úr «megjelent Péternek», de mi magunk is Péter vagyunk. Kedden Sz. Pálhoz megyünk. Hogyan tölthette el ő a húsvétot? A mise szövege néhány utalást tartalmaz erre vonatkozólag. «Pál felemelkedék és szóla» *(szent lecke);* a szentleckét tehát az ő szájából halljuk. Az *evangelium* nem beszélhet Pálról, azért azt a jelenetet hozza, amikor Krisztus megjelenik apostolainak, akikhez lélekben Pál is odatartozik. Az Úr beszéde ezekkel a szavakkal végződik: «.... hirdetni a bűnök bocsánatát minden nemzeteknek.» Szerdán az újonnan megkeresztelteknek keresztapjuknál, Sz. Lőrincnél tesznek látogatást. Ő a rostélyon ünnepelte a húsvétot, azért szerepel az *evangelium*ban a nyárson sült hal. Csütörtökön a tizenkét apostolt látogatjuk meg, akik atyáink voltak a hitben. Péntek nagypéntekre akar bennünket emlékeztetni, azért a vértanuk Királynőjénél tartjuk a stációt, szombaton pedig visszatérünk oda, ahol megkeresztelkedtünk, hogy ott vessük le a fehér ruhát. Húsvét hetének stációs-templomai Rómának és az egész kereszténységnek legtiszteltebb szentélyei. — Bátran mondhatjuk, hogy húsvét hetének liturgiája a legegységesebb, a legtöbb kapcsolatot tartalmazza az üdvtörténet eseményeivel és a legbensőségesebb az egész egyházi évben.

Húsvétvasárnap.

(dupl. I. cl.).

Stáció Szűz Mária főtemplomában.

A bárány és a farkas.

1. A húsvéti szentmise (Resurrexi). A húsvéti nagymise a húsvéti öröm tetőfoka. Mindaz, amit a szent triduum idején szóval és szertartásokkal kifejtettünk, most titokzatos módon megvalósul: Krisztus, a mi húsvéti bárányunk föláldoztatott, megöletett! A misét egységes gondolat lengi át, amely mindig újra visszatér. A szentmise vezető motívuma a szentpáli szó: Krisztus, a mi húsvéti bárányunk föláldoztatott *(szentlecke, grad., sequ., comm.)*. A stációstemplom a Sancta Maria Major; húsvéti örömünkkel legelőször a Szűz Anyához megyünk. Már

A kép: A szentmise introitusa a föltámadás pillanatába állít minket, és feltárja a Föltámadott érzésvilágát. A szent asszonyok áldozatfelajánló felvonulását a kenetet tartalmazó edények jelképezik. A két oldalkép két ellentétes szimbolumot tartalmaz: a föláldozott bárányt és Júda győzelmes oroszlánját.

az *introitus*ban a feltámadt Krisztus áll elénk, és így szól: «Resurrexi — feltámadtam!» Ezzel vonul be a földre, ez reggeli imádsága a feltámadás napján. Első gondolata a teljes átadás a mennyei Atyának, a legbensőbb egyesülés vele. Ma azonban nemcsak egyedül van, magával vonja a mennyei Atya szívére misztikus testének tagjait is. A *gloria* ma a szó legszorosabb értelmében húsvéti ének; dicsőítjük a «Bárányt, aki elvette a világ bűneit.» Az *orácio* két képben állítja elénk az ünnep gondolatát: Krisztus a Golgotán legyőzte a halált, és megnyitotta az örökkévalóság kapuját. Ezért kérjük, hogy győzze le bennünk is a bűnt és a halált s nyissa meg számunkra a paradicsom kapuját, adja meg kegyelmét és dicsőségét. — A *szentleckéb*en Sz. Pál a régi paschát a mi húsvétünk előképéül állítja oda. Krisztus, a mi húsvéti bárányunk megöletett, a lakoma készen van, vessük ki tehát magunkból egyszersmindenkorra a bűn kovászát. A *gradualeb*an így énekelünk: «Ez az a nap, melyet az Úr rendelt, újjongjunk és vigadjunk rajta!» Ezt énekeljük húsvét hetében a breviárium minden órájában. Erőtlen a szavunk arra, hogy méltóképen magasztalhatnók a húsvét fenségét, azért megelégszünk azzal, hogy ebbe a kis énekbe imádkozzuk bele minden hálánkat és dícséretünket. Nagyon hatásos az *allelújavers*. Felcsendül benne a szentmise vezérmotívuma, amelyet azután a *sequentia* tovább folytat. A *se uentia* csak a középkorban került a misébe, és valóban az, aminek lennie kell, reflexio az allelújaversre. Az Egyháznak és Magdolnának párbeszéde ez; ez adta a lökést az annyira kedvelt húsvéti drámára is. Az *evangeliumb*an Péter tanítványa hirdeti a húsvéti örömhírt. A szentasszonyok szerepében mi vagyunk azok, akik «napkeltekor» a sírhoz sietünk. Az angyal (a diakonus) szájából halljuk az örömhírt, és

az eucharisztikus áldozatban a Szűz Anyával együtt fogjuk látni magát a Feltámadottat. *Offertoriumkor* a szentasszonyokkal együtt jókor reggel a sírhoz megyünk, illatszerekkel fölszerelve; miközben a földrengés Krisztus feltámadását hirdeti. Szemléletesen rajzolja a liturgia ezt a földrengést: «Terra tremuit — a föld megrendült — és elcsendesedett.» A szent áldozatban a húsvéti bárány megöletett, és lakomája készen vár bennünket *(comm.)*.

2. A húsvéti evangelium. Ezen a héten a zsolozsma rövidebb, mint egyébként, elmaradnak a Szentírásból vett olvasmányok; azért most mélyedjünk el a «40 nap evangeliumá»-ba, a feltámadás eseményeibe. Nem könnyű dolog az eseményeket, különösen a feltámadt Krisztus megjelenéseit a négy evangelista előadása nyomán időrendi egymásutánba állítani. A következőkben az események egymásutánjában a szentírásmagyarázók többségét követjük.

Magát a feltámadást nem látta halandó szem, valószínűleg nagyon korán történt. A feltámadás tényének bizonyságául egy angyal elhengerítette a sír bejáratától a követ, mire az őrök megfutamodtak. A szentasszonyok Magdolnával a sírhoz érkeznek, és azt üresen találják. Magdolna, a legelszántabb közülök, visszaszalad Péterhez és Jánoshoz. Közben az asszonyoknak megjelenik az angyal, és a tanítványokhoz küldi őket. Azok azonban elrejtőztek. Most érkeznek meg a sírhoz sietve János, Péter és Magdolna (Ján. 20, 1. skv.). A sír üres, de megtalálják a feltámadás jeleit, az összegöngyölt lepleket. A tanítványok elmennek, Magdolna pedig ott marad és először látja a Feltámadottat. Az úton a többi asszonynak is megjelenik Krisztus (második megjelenés) (Máté 28, 8. skv.). Még azon a napon megjelenik az Úr Péternek is, aki leg-

jobban rászorult a vigasztalásra (harmadik megjelenés). A negyedik megjelenésről részletesen hallunk délután, amikor Krisztus találkozik az emmauszi tanítványokkal (Luk. 24, 13. skv.). Ez a Szentírás legmegindítóbb helyeinek egyike. Este az utolsóvacsora termében jelenik meg az Úr, ahol tíz tanítvány és sokan mások gyülekeztek össze (Luk. 24, 36. skv.; Ján. 21, 19.) (ötödik megjelenés). A nyolcadik napon még egyszer megjelenik az Úr az apostoloknak, midőn Tamás is velük van és megtéríti Tamást (hatodik megjelenés; Ján. 21, 24. skv.). Most a tanítványok Galileába mennek, ahol az Úr hétnek közülök a Genezáret tavánál, halászat közben jelenik meg. Péter itt kapja meg a főpásztori hatalmat (hetedik megjelenés; Ján. 21, 1. skv.). Végül az Úr összes tanítványait (Sz. Pál 500-ról beszél) Galileába rendeli egy hegyre; megjelenik ott előttük, és átadja a missziós-parancsot (nyolcadik megjelenés). Utóljára akkor jelent meg az Úr, amidőn eltávozott a földről, vagyis mennybemenetelekor. Nem tudjuk, megjelent-e az Úr a felsorolt eseteken kívül is a tanítványoknak. Sz. Pál említi, hogy az Úr megjelent az ifjabb Jakabnak is, sok szentírásmagyarázó pedig azt állítja, hogy legelőször Szűz Anyjának jelent meg. A Szentírás ugyan nem tesz róla említést, de az emberi szív törvénye e mellett szól. — Nagyon ajánlatos volna, ha a lelkipásztorok liturgikus egyesületeikben a húsvéti idő alatt ezekről az eseményekről bibliai órákat tartanának. Sokat épülnének és sokat tanulnának belőle a hívek. Aki nem tagja egy ilyen egyesületnek sem, az tartson magamagának (talán egy húsvéti ájtatossággal kapcsolatban) ilyen liturgikus biblia-órát. A «negyven nap evangeliuma» feltétlenül azok közé a részek közé tartozik, amelyekben Isten a legtöbb vigaszt adta nekünk.

Húsvéthétfő.

(dupl. I. cl.).

Stáció Sz. Péternél.

Megnyílt a szemük és megismerték Őt.

Az emmauszi tanítványokról szóló evangelium a nagyhét szomorúságából kivezet bennünket a húsvét ujjongó öröméhez. Az újonnan megkereszteltek társaságában örömünkkel ma Péter-hez, az első pápához megyünk, akinek az Úr az árulás keserű nagyböjtje után boldog húsvétot szerzett. Ünnepeljük a húsvétot az emmauszi tanítványokkal és Sz. Péterrel!

1. A Breviáriumban Sz. Gergely pápa gyönyörű homiliáját olvassuk, amelyet «húsvéthétfőn Sz. Péter apostol bazilikájában intézett a néphez». A homilia rövid, de mély gondolatokkal van teli:

«Hallottátok, Kedves Testvéreim, hogy az Úr megjelent az úton két tanítványnak, akik ugyan nem hittek, mégis Róla beszéltek. Megjelent előttük, de nem olyan alakban, hogy ráismertek volna. Az Úr tehát ugyanazt tette testi szemük előtt, ami lelki szemük előtt ment végbe. Szerettek, és mégis kételkedtek, azért az Úr is, bár jelen volt külsőleg, nem ismertette meg magát velük. Mivel Róla beszéltek, megajándékozta őket jelenlétével, de mivel kételkedtek Benne, nem mutatta meg azt az alakját, amelyben ráismertek volna. Beszélt ugyan velük, szóvá tette nehéz felfogásukat, megmagyarázta az Irásokat, amelyek Róla szóltak, mégis, mivel szívükben még idegennek érezték, úgy tett, mintha tovább akart volna menni. Az isteni Igazság nem kétszínűsködött, csak olyannak mutatta magát külsőleg, amiként azok szívében élt. Próbára kellett

őket tenni, hogyha mint Istent nem is szeretik, szeretik-e, mint idegent? Nem lehettek szeretetlenek, akikhez az örök Igazság csatlakozott, azért meghívták vendégségbe, amint az idegent szokás. De miért mondjuk, hogy «meghívták», amikor az Irás azt mondja, hogy kényszerítették? Ebből a példából meg kell tanulnunk, hogy az idegent nem elég hívni, hanem kényszeríteni is kell. Asztalt terítenek, étellel kínálják, és akit az Irás magyarázása közben nem ismertek meg, azt megismerték a kenyérszegésben.

Nem a törvény betűje nyitotta meg tehát szemüket, hanem a tett, hiszen az Irás is azt mondja : «Mert nem a törvény hallgatói igazak Isten előtt, hanem a törvény megtartói nyernek megigazulást» (Róm. 2, 13.). Aki tehát a hallottakat meg akarja érteni, annak iparkodnia kell, hogy a régebben hallottakat tettekben megvalósítsa. Látjátok, nem ismerték meg az Urat, amikor beszélt, de megismertette magát, amikor megvendégelték. Azért drága testvéreim, gyakoroljátok a vendéglátást, szeressétek az irgalmasság cselekedeteit ! Sz. Pál azt mondja : «A testvéri szeretet maradjon meg bennetek. És ne feledkezzetek meg a vendégszeretetről, mert ezáltal egyesek tudtukon kívül angyalokat fogadtak be szállásra» (Zsid. 13, 1 skv.). Péter is így ír : «Legyetek vendégszeretők egymás iránt zúgolódás nélkül» (1. Pét. 4, 9.). Maga az örök Igazság pedig ezeket mondja : «Idegen voltam, és befogadtatok engem» (Máté 25, 35.). Egy szavahihető, őseinktől reánkmaradt történet beszéli el : Egy ember egész családjával együtt tevékenyen gyakorolta a vendégszeretetet. Mivel mindennap megvendégelt néhány idegent, egy nap a többi között egy ismeretlen is betért házába. Amikor a házigazda szolgálatkészen vizet akart önteni kezére, amint megfordult a korsóért, az idegen eltűnt. A következő éjjel

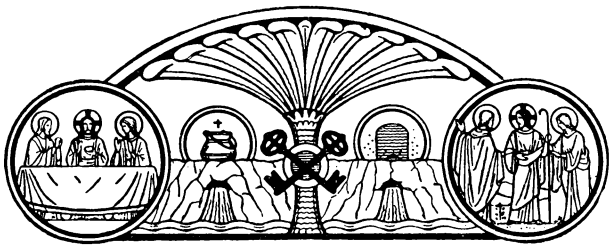

azután megjelent álmában az Úr Jézus, és így szólt: «Máskor tagjaimat vendégelted meg, tegnap azonban engem fogadtál be házadba». Igen, ha majd megjelenik az ítélet napján, így fog szólni: «Amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek» (Mát. 25, 40). Látjátok, akik tagjait szívesen fogadják, azokat személyesen is meglátogatja, mégis annyira húzódozunk a vendégszeretettől. Gondoljátok meg testvérek, micsoda nagy erény a vendégszeretet! Kényszerítsétek Krisztust asztaltokhoz, hogy ő is meghívjon benneteket örök lakomájához. Gyakoroljátok most a vendégszeretetet az idegen Krisztussal szemben, hogy az ítélet napján ne mint idegeneket tekintsen benneteket, akiket nem ismer, hanem mint övéit befogadjon a mennyek országába. Ebben segítsen bennünket Az, aki él, és mint fölséges király uralkodik mindörökkön örökké. Amen».

A kép: A szentmise tanító részében a Feltámadottal együtt járjuk az utat, s szívünk gerjedezik, amikor megmagyarázza nekünk az Irás szavait (a kép jobboldala). A kép közepe az introitust szemlélteti: a tejjel és mézzel folyó ország az Anyaszentegyház. Péter (a kulcsok), a stációsszent nyitja meg számunkra ezeket a kincseket: a szellemi tejet és a mézet, Krisztus sziklájának forrásait. A szentmise áldozati részében megnyílnak szemeink, és megismerjük Krisztust (a kép baloldala).

A húsvéti idő antifóniáiban gyakran szerepel az emmauszi jelenet. Egy mondata különösen kedves az Egyház előtt, mert a húsvéti időben minden este ajkára veszi: «Uram maradj velünk, mert esteledik!»

2.

ise (Introduxit). Ma Sz. Péternél tartjuk a stációt, azért már a bemenetkor elénk áll, és úgy beszél hozzánk, mint az Újszövetség Mózese: Krisztus bevezetett benneteket (újonnan meg-kereszteltetek) a tejjel-mézzel folyó ígéret földjére (az újonnan megkereszteltek a szentáldozás után tejet és mézet kaptak). Most a húsvéti időben úgy kell magunkat éreznünk, mintha az ígéret földjén volnánk. Ne felejtsük el azonban Sz. Péter figyelmeztető szavát sem: Krisztus tanítása töltse el szíveteket. Itt mintha egy könnycsepp gördülne végig Péter arcán, eszébe jut bukása (lépcsőima, Kyrie). Az *orációban* a lélek tökéletes szabadságáért imádkozik az Egyház. Vége a számkivetésnek, a száműzött lélek letette vezeklőruháját, felöltötte az Istengyermekeinek örömköntösét, de hol van még a lélek tökéletes szabadsága?! Ki meri állítani, hogy egészen levetette az ördög igáját? A *szentleckében* «Péter a nép között áll» és úgy szól hozzánk; valamikor az első pogány-keresztények (a pogány Cornelius) előtt mondotta el ezeket. Krisztus egész élete elvonul szemeink előtt: látjuk a Megváltót, a Jópásztort, de látjuk a Fájdalmakemberét is: elénk áll a feltámadott, és az eljövendő Bíró. Őróla beszél, akit olyan bensőséges szeretettel szeretett, akiért később meghalt a kereszten, akiért a könnyek patakját sírta; szeretné az Urat a mi lelkünkbe is beleásni. Ezután leszáll az angyal (a diákonus) *(grad.)* és elmondja az örökszép *evangéliumot*. Sz. Lukács leírása olyan élénken elénk állítja az eseményeket, mintha

mi magunk is résztvettünk volna benne. Nincs semmi, ami szebben kifejezné az átmenetet a nagyhétről húsvét öröméhez. Milyen bánatosan bandukolnak a tanítványok a tavaszi napsütésben! Ekkor ismeretlenül hozzájuk csatlakozik az Úr, vígasztalja őket, úgy, hogy lángol a szívük, és végül megismerteti magát a «kenyérszegésben». A szentasszonyok személyében *offertórium*kor mi megyünk a sírhoz, hogy drága illatszerekkel szolgálatára álljunk az Úrnak. Mi is áldozati ajándékokat hozunk az oltárra, és ahogyan az asszonyok a Feltámadottat várták, úgy várjuk mi is a megdicsőült, eucharisztikus Megváltót. A szentáldozatban az emmauszi jelenet is megismétlődik: mi vagyunk a tanítványok, akik most a szentáldozatban, «a kenyérszegésben» ismerjük meg az Urat. Nekünk is megjelenik, miként megjelent Péternek *(comm.)*.

Húsvétkedd.

(dupl. I. cl.)

Stáció Sz. Pálnál.

Békesség nektek, én vagyok, ne féljetek.

Ma tíz apostollal résztveszünk a feltámadt Krisztus megjelenésén húsvét estéjén. Mint újonnan megkereszteltek elmegyünk Sz. Pál apostolhoz, és az ő kezeibe tesszük le a keresztségi fogadást. Ő megtanít bennünket a húsvét igazi ünneplésére. Sz. Pál itt van közöttünk, és elbeszéli életének szomorú nagyhetét, amelyben megostorozta és keresztre feszítette Kristust az ő Egyházában, míg végre Damaszkusz kapuja előtt találkozott a Feltámadottal. Ekkor kezdődött számára a

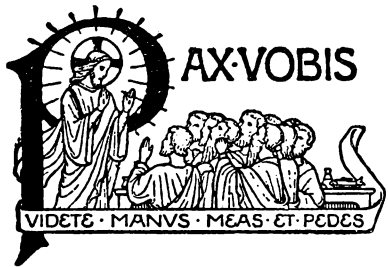

húsvét, amelynek sohasem volt vége. Ez volt Sz. Pál húsvéti élménye, vele együtt nekünk is így kell a húsvétot átélnünk.

1 A szentmise (Aqua sapientiae). A stációtemplom a fenséges Sz. Pál bazilika, Róma egyik legnagyobb temploma. Sz. Pál, a nemzetek apostola a keresztelendők patrónusa. Három héttel ezelőtt tőle kapták az Egyház drága kincseit, a miatyánkot, az evangéliumokat és a hiszekegyet. Ma pártfogásába veszi az új kereszténveket, és majdnem minden vasárnap tanítójuk lesz a szentleckében. Az *introitus*ban Sz. Pál a keresztkútnál fogad bennünket: «Krisztus a keresztség vizével itatott benneteket, most tovább kell dolgoznotok, Ő majd megerősít benneteket. Az eljövendő viharokban megingathatatlanul kell állnotok, akkor majd felmagasztal benneteket». Sz. Pál a magasságok felé húz bennünket. Tudjuk-e követni? (Az *introitus* szavai: itatni, megerősíteni, felmagasztalni, a három húsvéti motivumot tartalmazza: a keresztséget, az Eucharisztiát és a feltámadást). Az *orációb*an az Egyház értünk könyörög, hogy necsak hitünkben üljünk húsvétot, hanem legyen életünkben is lelki feltámadásunk. Példának felhozza nagy fiát, Sz. Pált, aki élete végéig megőrizte a húsvétot, cseleke-

deteiben és egész életében. A *szentleckéb*en a stációsszentet halljuk : «Pál felemelkedék, s kezével csendre intvén, szóla» ; beszél a kereszten függő Krisztusról. Még egyszer elvonulnak szemünk előtt a nagypéntek és nagyszombat szomorú képei, de utána a feltámadás ujjongó bizonyságát halljuk : «Az Isten feltámasztotta halottaiból harmadnapra, és Ő megjelent több napon át azoknak, akik vele együtt jöttek fel Galileából Jeruzsálembe, és ezek tanuságot tesznek Őróla mindeddig a nép előtt». Az *evangélium* egy ilyen megjelenést állít elénk : «Megálla Jézus tanítványai között, és mondá nekik : Békesség nektek». (Az evangéliumban most valóban Krisztus szól hozzánk.) Újra az utolsóvacsora termében vagyunk az apostolokkal, látjuk a Urat, megérinthetjük sebeit, az Ő szájából halljuk a béke szavát, és Ő magyarázza meg az Irásokat. — Milyen áldozati ajándékot hozzunk ma az apostol sírjára? Az *Offertorium* segítségünkre siet. Lelkünket hozzuk, amelyet a húsvét misztériuma megrendített, és egész mélyéig feltárt : «Dörgött az Úr az égből, a Fölséges hallatta hangját, és láthatóvá lettek a vizek forrásai». Most zúgnak a megváltás kegyelem-folyói, a *szentáldozás*ban felfoghatjuk őket az oltárról. Az Egyház Sz. Pál szavával kísér bennünket az Úr asztalához. Az újonnan megkereszteltek jól ismerik, húsvét szent éjtszakáján a nemzetek apostola útravalóul adta nekik : «Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat . . .» Az áldozat gyümölcseként azt kérjük, «hogy a húsvéti szentségnek vétele lelkünkben állandóan megmaradjon».

Húsvét utáni szerda.

(semid.)

Stáció Sz. Lőrincnél.

A keresztény élet, isteni élet.

Ma szűkebb körben (ma ugyanis már hétköznap van), hét tanítvány társaságában láthatjuk az Urat, és velük együtt résztveszünk a titokzatos ebéden. Az újonnan megkereszteltek megjelennek védőszentjüknél, Sz. Lőrincnél, Isten nagy bajnokánál és hősénél. Eddig is a Szent kísérte és bátorította őket küzdelmeikben. Hetvenedvasárnapján kiléptünk a böjt küzdőterére, s a böjti harc legnagyobb hevében hozzá menekültünk. Ma, mint húsvéti győzők mutatkozunk be, azzal az elhatározással, hogy győzelmi pálmánkat visszük tovább, végig az életen. Milyen volt Sz. Lőrinc húsvétja? Az ő igazi húsvétja, vértanusága volt; ő a tüzes rostélyon látta meg az Urat.

A szentmise (Venite). A stáció-templom ma a híres, falakon kívül fekvő Sz. Lőrinc-bazilika. A templom kapujában ma maga a Megváltó fogad bennünket. Bevonuláskor úgy érezzük, mintha a mennyországba

mennénk, és hallanánk az Úr szerető hívását : «Jöjjetek Atyám áldottai, vegyétek birtokba az országot . . .»

Ezek a szavak az újonnan megkereszteltelteknek szólnak, az ország pedig az Egyház, amely igazi mennyország, a mennyország előcsarnoka.) A bevonuló újonnan megkereszteltek a 95. zsoltárral felelnek : «Énekeljetek az Úrnak új énekeket», vagyis húsvéti éneket. A zsoltár nagyszerűen illik az újonnan megkereszteltek szájába. Vegyük azonban észre, hogy Sz. Lőrinccel is szoros kapcsolatban van. (Sz. Lőrinc ünnepein többször előfordul ez a zsoltár.) Az *introitus* elénk tárta célunkat, a mennyországot, amelyet az Egyház jelképez. Az *orácio* az odavezető útat mutatja meg. Az Egyház ünnepei ennek az égbevezető útnak egyes állomásai : «a földi ünnepeken keresztül érünk az örök boldogsághoz». A *szentleckéb*en Péter, az első pápa (Lőrinc a pápa diákonusa volt), hirdeti a feltámadást. Nem véletlen, hogy a szentlecke így kezdődik : «Megnyitá Péter ajkát, mondván», mert a liturgia drámái nagy szeretettel szólaltatják meg a szentleckében a stációsszentet. Péter súlyos szemrehányást tesz a zsidóknak : «Az élet szerzőjét megöltétek, de az Isten feltámasztotta halottaiból. Ennek mi tanui vagyunk» (nos testes sumus — a görögben m a r t y r e s áll úgy, hogy ezek a szavak nagyon jól illenek Sz Lőrinc szájába). Az *evangéliumb*an h a r m a d s z o r (hétfő, kedd, szerda ; vasárnap még nem hallottunk megjelenéséről) jelenik meg körünkben a feltámadt Krisztus. Szent ünnepélyesség árad ebből a jelenetből, amely egyúttal gyönyörű misztérium-cselekmény is. Mi is hajón ülünk és hajózunk. Az élet alkonyán, a világ tengerén, az örökkévalóság partján ott áll Jézus, és hív bennünket. Kik vagyunk mi? János, Péter, vagy pedig a többiek? A szűzies János-lelkek megismerik az Urat (boldogok a tisztaszívűek, ők

meglátják az Istent), a tüzes Péter-lelkek a vértanuság szenvedés-hullámain keresztül Krisztushoz sietnek (pl. Lőrinc), a többiek a halászat kemény munkája közben nyugodtan, de biztosan eveznek a part felé, ahol a titokteljes lakoma, az Eucharisztia (hal és kenyér) várja őket. «Midőn partra szállottak, égő parazsat pillantának meg, rajta halat és kenyeret»; ez a kép a tüzes rostélyon vértanuságot halt stációsszentünket juttatja eszünkbe. A szentáldozatban közöttünk is ott van Krisztus, és az Eucharisztia halát és kenyerét nyujtja nekünk. Az *offertorium* megmagyarázza az evangélium parázson sült kenyerét: «mennyei kenyeret adott nekik, az angyalok kenyerét ette az ember». Ez a kenyér «az Egyházat csodálatosan táplálja és neveli *(secr.)*. Az áldozás gyümölcse legyen az, hogy «új teremtményekké» változunk *(postc.)*. — Az egész szentmisén egy kedves gondolat vonul végig, melyet röviden így fejezhetünk ki: a keresztény élet isteni élet *(intr. — ev. — off.)*.

Húsvét utáni csütörtök.

(semid.)

Stáció a tizenkét apostolnál.

Jézus megszólítá őt: «Mária!» Amaz megfordult: «Mester!»

Ma Mária Magdolnával veszünk részt az Úr megjelenésén, amely kétségtelenül a leggyengédebb valamennyi között. — Az újonnan megkereszteltek és mi eddig a római egyházközség négy legelőkelőbb rokonát látogattuk meg: Szűz Máriát, Pétert, Pált és Lőrincet. Most pedig elmegyünk a tizenkét apostolhoz, tiszteletreméltó atyáinkhoz a hitben.

A zsolozsma énekei is Magdolnáról szólnak: «Mária sírva áll a sírnál, s ekkor két angyalt látott fehér ruhában ülni, és megpillantotta a kendőt is, amely Jézus fején volt, allelúja». *(A Ben. antifonája)* «Elvitték az én Uramat, és nem tudom hová, tették; ha te vitted el, mondd meg nekem, allelúja, és én elviszem őt, allelúja». *(A Magn. antifónája.)*

2. A szentmise (Victricem). A tizenkét apostol bazilikája nem ismeretlen előttünk; ez volt Rómában a kiengesztelés temploma: nagycsütörtökön ott békültünk ki az Egyházzal. Minden kántorböjti pénteken is ide jövünk, hogy vezekeljünk az elmult negyedév bűneiért. A mai szentmisében sok vonatkozás van ezzel a stáció-templommal. Itt vannak Fülöp és Jakab apostolok ereklyéi: valószínűleg ezért beszél a *szentlecke* Fülöpről (ha nem is azonos a két személy, a liturgia megelégszik a névazonossággal is). Ez az egyetlen görögstílusban épült templom Rómában. Szimboluma annak a nagy egységnek, amelyet a világ népei a keresztség által Jézus Krisztusban alkotnak. Csak így értjük meg az *orációt*, amely egy keresztségről, egy hitről és egy jámborságról beszél. A Magdolnáról szóló *evangélium* is szoros vonatkozásban áll a stációtemplommal, mert a bűnbánó Magdolna nagy tiszteletnek örvendett a kiengesztelés templomában (lásd szeptemberben a kántorböjti pénteket). Az Úr elküldi Magdolnát az apostolokhoz, az Ő «atyjafiaihoz», tehát Magdolna is apostollá lesz (az apostolok templomában vagyunk). Az apostoli tisztségről is szó van a mai szentmisében. Az *introitus*ban az apostolok kara magasztalja Isten győztes kezét, mert Krisztus az idők folyamán sokaknak «néma száját megnyitotta», vagyis az igaz vallásra vezette őket. A szentmise két olvasmánya példát ad az apostolkodásra. A *szentlecké*ben egy em-

berről hallunk, Fülöpről, aki az udvari tisztnek megviszi a húsvét kegyelmét, az *evangélium*ban pedig egy aszszonyt látunk, akit az Úr követül küld az apostolokhoz. Végül tág tere van a misében a keresztségi motívumnak is. Már az *introitus*ban magasztalják az apostolok az Urat, amiért megadta nekünk a keresztség kegyelmét. A *szentleckéb*en az udvari tiszt megkeresztelkedését olvassuk. Az *offertorium*ban hálát zengünk Istennek, hogy bevezetett bennünket a tejjel-mézzel folyó országba, a *communió*ban pedig úgy szól hozzánk (újonnan megke-

A kép: A tizenkét alapkő és a szegletkő (Krisztus) a stáció- motívumot (12 apostol) és a népeknek Krisztusban való egységét jelenti a keresztség által (graduale). Alant Fülöp diakonust látjuk a kincstárossal; mellettük folyik el a patak, amelyben megkereszteli; a Szentlélek lebeg fölöttük. Az Isten követéről, Fülöpről szóló szentleckének megfelel az evangélium, amely a húsvét hírnökéről, Magdolnáról beszél.

reszteltekhez), mint «ki-választott néphez, amelyet Isten a sötétségből az Ő csodálatos világosságára hívott». Mennyire emelik ezek a szövegek a megkeresztelt ember méltóságát ! Ez a mise tehát megint nagyon sok mély gondolatot kelt lelkünkben.

Ez a nap, amelyen az Úr negyedszer jelenik meg, Magdolnának van szentelve. Nekem is Magdolnaléleknek kell lennem, akit az Úr nevén szólít. Valóban hív is az Úr. Hívott a keresztségnél, naponkint néven szólított, majd komoly figyelmeztetés alakjában, majd szeretetteljes hangon. A böjtben az Atya szólt hozzám, aki haza hívja fiát, most húsvétkor a vőlegény szólítja menyasszonyát ugyanolyan édes szeretettel, mint ahogyan Magdolnát szólította. A Jópásztor minden misében nevén szólítja juhocskáját, «ő ismeri övéit, és övéi ismerik őt».

Húsvét utáni péntek.

(semid.).

Stáció a Sancta Maria ad Martyres templomban.

Én veletek vagyok minden nap, a világ végezetéig.

Ma Galilea hegyén az apostolokkal és a tanítványokkal Krisztus seregszemléjén veszünk részt. A megkeresztelt a vértanuk királynőjéhez zarándokolnak, és egy héttel nagypéntek után a húsvét fényében látják a keresztet.

Jézus megjelenik tanítványainak a hegyen ; — én is ott vagyok. A mai nap liturgiájának középpontjában

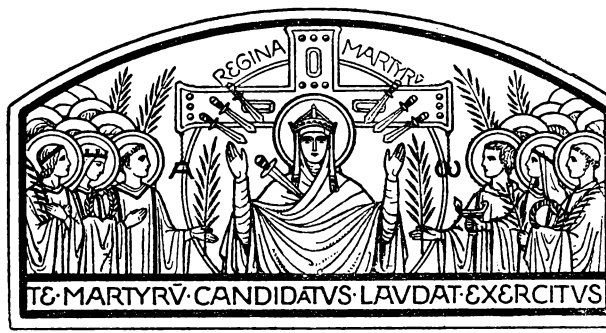

ez a megjelenés áll. A nap keretét a breviárium két antifónája adja: «Tizenegy tanítvány látta az Urat Galileában, és imádta Őt, allelúja». *(Ben. antif.)* «Minden hatalom nekem adatott a mennyben és a földön, allelúja.» *(Magn. antif.)*

2. A szentmise (Eduxit). A római egyház nagyon finom érzékről tanuskodik a stációtemplomok megválasztásában. Ma a «Sancta Maria ad Martyres» templomban ünnepeljük a húsvétot (ez a templom a Mindenszentek ünnepének bölcsője, amelyet Keleten e napon ünnepeltek). Ma péntek van, gondolataink tehát önkénytelenül is visszaszállnak nagypéntekhez és a fájdalmas péntekhez. Két héttel ezelőtt az Egyház a «Stabat mater»-t énekelte, egy hete pedig: «Én féreg

---

A kép ennek a napnak stációszentjét, a vértanuk királynőjét mutatja be. Húsvét hetének péntekje visszatekintés a keresztre, amely most drágakövekkel ékesen, húsvéti fényben ragyog, és a Fájdalmas Anyára, akit a vértanuk fényes serege vesz körül. Hat kard látható körülötte, a hetedik pedig — Jézus Krisztus kinszenvedése — szíven találta őt. Minthogy nem szokás Szűz Máriát a vértanuság pálmájával a kezében ábrázolni, azért két vértanu tartja pálmáját a vértanuk királynője felé.

vagyok, nem ember.» Az Egyház ma mégegyszer visszatekint a keresztre és a Fájdalmas Anyára, de már megdicsőülten, a feltámadás húsvéti fényében látja őket. Milyen kedves csoportosítás ez: Szűz Mária hét fájdalma, — tizennégy nap mulva pedig: Szűz Mária, amint vértanui pálmával, a «vértanuk ragyogó seregével» körülvéve, húsvéti fényben tündököl. A kettő között pedig ott áll a nagypéntek. Mit mond ez ma a fehérruhás megkereszteltelteknek, amikor a vértanuk Királynőjéhez és a fehérbe öltözött vértanukhoz zarándokolnak? Azt, hogy a keresztény ember élete küzdelem és szenvedés. Készeknek kell lenniök arra, hogy a vértanuság pálmáját hordozzák, mert húsvét után részük lesz harcokban. Még valamit tanulnak: a mai pénteken dicsőült meg a kereszt, ma lett Crux gemmata. Tanuljuk meg az élet keresztjét a húsvéti nap ragyogásában nézni. Csatlakozzunk a «vértanuk tündöklő seregéhez», amelynek a vezetője Szűz Mária.

Ha megfigyeljük a mai mise könyörgéseit, (ingadozást) észrevesszük, hogy e két pólus között mozog: feltámadás — keresztség, és kereszt— bűn. *a)* Hogyan kerül a bűn ebbe a mennyei időbe? Ez egészen új gondolat, húsvét hetében eddig nem hallottuk még a nevét sem, ma pedig mind a három *oráció* erről beszél. Ne felejtsük el, hogy bűnös emberek vagyunk, akik csak nehéz küzdelem árán válhatunk húsvéti győzőkké. A szentáldozat húsvét után is engesztelő áldozat bűneinkért. *b)* Nem vehetjük rossz néven az Egyháztól, hogy ma a keresztre tekint. A *szentlecké*ben Péter élénk színekkel festi le a keresztet: «Krisztus meghalt egyszer a mi bűneinkért... hogy minket Istennek bemutasson...» «Test szerint megöletett...» Mily élénken állítják szemünk elé ezek a szavak a nagypénteket! Az *allelúja vers*ben így énekel

az Egyház: «Hirdessétek a nemzetek közt, hogy a keresztfáról uralkodik az Úr». *A kánon*ban felállítjuk a keresztet, és ma elsősorban a «beata passio»-ra gondolunk. Szívbe markoló gondolat húsvéti ragyogásban szemlélni a keresztet. *c)* A másik pólus e két szót mutatja: Feltámadás és k e r e s z t s é g. Az Egyháznak ma is sok mondanivalója van a fehérruhás hitújoncok számára. Mindjárt az *introitus*ban az Egyiptomból való kivonulás képét állítja elénk. Egyiptom szolgaságából kimenekültünk, és átmentünk a keresztség kegyelem-tengerén, — az ellenség le van győzve. Mielőtt azonban bevonulhatnánk a mennyország ígéretföldjére, még a negyvenéves pusztai vándorlás vár reánk. A keresztségben az Egyház bárkája kimentett bennünket a vízözönből *(szentlecke)*, és beleragyogta lelkünkbe Krisztus húsvéti dicsőségét *(grad.)*. Az *evangélium* azt mondja, hogy a Szentháromság nevében keresztelkedtünk meg, tehát Őhozzá tartozunk. Bár értenénk meg, hogy az Atya, Fiú és a Szentlélek nevében megkeresztelkedni annyit jelent, mint beburkolva lenni a Szentháromságba. Megkeresztelkedésed napja legnagyobb ünneped legyen. *(Off.)* Milyen sokat beszél ma az Egyház a keresztségről! Töltsön el bennünket nemes önérzet a keresztség fensége miatt. *d)* Krisztus f e l t á m a d á s a: Az *evangélium* rövid, de nagyon tartalmas. Krisztus megjelenik Galileában egy hegyen a tizenegy apostolnak, és seregszemlét tart övéi fölött. Milyen fenséges szavak, amelyeket mond: «Minden hatalom nekem adatott . . .», azután a missziós parancs, amellyel keresztelni küldi tanítványait. A befejező ígéret: «Én veletek vagyok minden nap», minden időkre szól. Velünk van most is az Egyházban, velünk van a szentmisében. Ez az ötödik megjelenés. A szent áldozat misztikus hegyén is megjelenik ma, és hozzám

intézi ezeket a szavakat. Hatalmadat, Mester, átadtad Egyházadnak, és elküldted apostolaidat, hogy tanítsanak, kereszteljenek; velem akarsz maradni minden nap... Milyen sok mély gondolatot tár ma elénk az Egyház!

Húsvét utáni szombat.

(semid.).

Stáció a lateráni Sz. János bazilikában.

Mindnyájan, akik Krisztusra megkeresztelkedtetek, Krisztust öltöttétek magatokra.

Az újonnan megkereszteltek ma utoljára gyűltek egybe fehér ruhájukban. Ma letették a fehér ruhát, és felvették hétköznapi öltözetüket, ma nagykorúaknak nyilvánították őket, mostantól kezdve teljes jogú tagjai Isten Egyházának. Áldozati ajándékukat is ma vihetik először az oltárhoz, mert eddig ezt keresztszülőjük tette helyettük.

1. A fehér ruha levetése. A mai nap teljesen a keresztségben kapott fehér ruha szimbolikájának van szentelve, sőt még az evangélium is ennek a gondolatnak a szolgálatában áll. Emlékezzünk arra, hogy a keresztségben megkaptuk papságunk (az egyetemes papság) két jelvényét: a fehér ruhát és az égő gyertyát. A keresztelő pap figyelmeztetett bennünket, hogy hordjuk mindkettőt egész életünkön át: «Vedd a fehér ruhát, és vidd mocsoktalanul a mi Urunk Jézus Krisztus ítélőszéke elé, hogy elnyerhesd az örök életet». «Vedd az égő gyertyát, és őrizd meg csorbítatlanul a

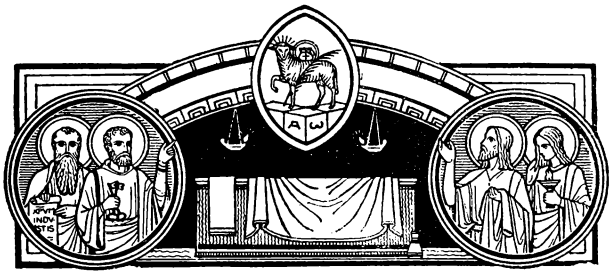

keresztség kegyelmét! Tartsd meg Isten parancsait, hogy amikor az Úr az égi menyegzőre érkezik, szentjei társaságában fogadhasd a mennyei udvarban, és Vele maradhass mindörökké.» Ha az újonnan megkereszteltelteknek a fehér ruhát, a külső szimbólumot le is kell tenniök az Egyház kincstárába, ennek a ténynek mély jelentősége van. A lélek fehér ruháját, a kegyelem köntösét szeplőtelenül kell megőrizniök, hogy egykor a dicsőség ruháját kaphassák meg az örök bírótól.

2. A szentmise (Eduxit). Ma Ker. Sz. János lateráni templomában tartjuk a stációt. Egy héttel ezelőtt, húsvét éjjelén a kereszténység anya- és keresztelési templomában tartottuk az istentiszteletet, amely a két Sz. Jánosnak van szentelve. A hét folyamán az

A kép a mai napot szemlélteti: A koporsón fekszenek a kendők, az Úr feltámadásának tanui, s ezek jelképei azoknak a keresztelési ruháknak is, amelyeket az újonnan kereszteltek most tettek le s az Egyház kincstárában helyeztek el, mint lelki feltámadásuk jelét. Ennél az ünnepélyes búcsúzásnál jelen vannak Péter (szentlecke) és Pál (communio), Ker. Sz. János (stáció) és Sz. János evangelista (evang.). E két utolsó keresztelési ruhát visel, és keresztelési gyertyát tart kezében. A bárány a pálmával és a tejesedénnyel az Oltáriszentség jelképe, amely által a kereszteltek «Krisztust öltik magukra» (comm.). A bárány azon a szegletkövön áll, amelyről (éppúgy, mint a szellemi tejről is) a szentlecke szól.

újonnan megkereszteltek különböző templomokban fordultak meg, ma pedig, az utolsó húsvéti istentiszteleten újra itt vannak a lateráni bazilikában. A magasztos búcsúünnepségen jelen van a két János, de itt van Péter, Pál és Magdolna is. Itt, a templomban vetik le a fehér ruhát, amely az Egyház kincstárába kerül, mint a keresztségi hűség záloga. Egyúttal azonban mint bizonyság is szerepel a megkereszteltek ellen, ha elveszítenék a keresztségben kapott kegyelmet (Sabbatum in albis depositis). A szentmise is foglalkozik a fehér ruha jelképes értelmével. Az Egyház vígasztalja az újonnan megkereszteltelteket, hogy ha le is kell vetniök szép ruhájukat, szívükben mindig megőrizhetik azt. *a)* L e v e t n i ö k csak a régi embert kell, minden gonoszságával (erre utal a *szentlecke* kezdete: «Levetvén . . .»). *b)* Krisztus is l e v e t e t t e halálában a ruhákat, és feltámadásakor hátrahagyta a fehér lepleket. Ott fekszenek ezek a sírban, s Péter és János (az Egyház) számára a feltámadás bizonyítékai. A templomban hagyott ruhák is legyenek a megkereszteltek lelki feltámadásának bizonyítékai. *c)* A keresztségben f e l ö l t ö t t é k az új embert: «Vegyétek magatokra, mint az Istennek szent és kedves választottjai, az irgalom indulatát: a jóságot, az alázatosságot, a szelídséget és a béketűrést» *(szentlecke)*. Sőt mi több, a keresztségben K r i s z t u s t öltötték magukra: «Mindnyájan, akik Krisztusra megkeresztelkedtetek, Krisztust öltöttétek magatokra». Őt többé nem szabad levetniök, hanem az Eucharisztiában mindig újra magukra kell venniök *(comm.)*. Van-e valami, ami szorosabb kapcsolatban volna az emberrel, mint a ruhája? A pogány misztériumkultuszokban a beavatottak az istenség ruháját (pl. hal-ruhát) vették magukra, és azt hitték, hogy ezzel magát az istenséget öltötték fel. Nálunk, kereszténveknél ez mélyebb értelemben

megvalósul, amennyiben a keresztség Krisztus tagjaivá tesz bennünket. Milyen szépen hangzanak ezért Sz. Pál szavai éppen a szentáldozásnál!

Az Egyház búcsúzik az újonnan megkereszteltektől. Fontoljátok meg, hogy az Úr titeket, mint választott népet, kivezetett Egyiptomból, menjetek most örvendezve a mennyország igéret földjére *(intr.)*. Sz. Pál megrázóan beszél a *szentleckében*: «Élő kövek» vagytok, Krisztus a «szegletkő», épüljetek fel rajta Isten templomává. «Papok» vagytok, részt vehettek az újszövetség áldozatában (ma hozhatják áldozati ajándékaikat először az oltárra); «választott nép», «királyi papság» vagytok, hirdessétek életetekkel «annak erejét, aki a sötétségből az Ő csodálatos világosságára hívott benneteket.» Most befejezzük a húsvét ünneplését; legyen ez jelképe a mennyei húsvét örök boldogságának, és vezessen bennünket is oda *(or., secr.)*. Szívünk legmélyéből hálát adunk az idei húsvétban kapott kegyelmekért *(intr.)*. Visszhangozzék lelkünkben a húsvét lelkes öröme, énekeljük az Egyházzal a *nagy allelúját* (ma először nincs *graduale*, csak *allelúja)*. Fogadjuk az elbocsátó áldást: «Isten házából áldunk meg benneteket» — mondja az Egyház. Ite missa est, Alleluja, Alleluja — Deo gratias, Alleluja, Alleluja.

HUSVÉT UTÁNI ELSŐ HÉT.

Húsvét hetében a misében és a breviáriumban is egészen különleges törvények uralkodnak; a misében még van graduale, a matutinumnak csak egy nocturnusa van, a himnuszok és egyéb díszítő mellékletek elmaradnak. A húsvéti idő sajátos szokásai fehérvasárnappal kezdődnek. A liturgiában húsvéti idő alatt

a húsvéttól pünkösd után következő szombatig terjedő időt értjük.

Legelőször is a húsvéti idő szimbolikáját kell megértenünk. A nagy ünnepeket az Egyház nyolcaddal üli meg, már pedig húsvét nagy ünnep. Sőt mivel húsvét a kereszténység legnagyobb ünnepe, az ünnepek ünnepe, nem egy hétig, nem hét napig ünnepeljük, hanem hétszer hét napig, és még egyet hozzáadunk, úgy, hogy összesen 50 nap jön ki. Ez a nagy, jubileumi nyolcad. Hallottuk, hogy a húsvétot megelőző időt a zsidók a 70 évig tartó babiloni fogsághoz hasonlították (innen a Septuagesima = hetvened elnevezés). A húsvéti idő 50 napig tart, már pedig az ötvenes szám a legnagyobb öröm, mondhatjuk a mennyei öröm kifejezője. Ha nagyböjtben számkivetésben éreztük magunkat, és nem mertünk allelúját énekelni, akkor most a húsvéti időben érezzük magunkat úgy, mintha a mennyországban volnánk, ahol állandóan hangzik a mennyei allelúja. Ezért találkozunk most a misében is mindig az allelújával, ezzel az igazi húsvéti énekkel, valódi égi dallal. Az Egyház is szereti a húsvéti időt a zsidóknak a tejjel-mézzel folyó «igéret földjére» való bevonulásához hasonlítani. Felejtsük el ebben az időben, hogy a földön vagyunk, érezzük meg a mennyország előízét. Legyünk tudatában igazi nagyságunknak, érezzük át, mit jelent a mennyei Atya gyermekének lenni, és hordjuk állandóan szívünkben a mennyországot.

Ebben az időben néhány különlegességgel találkozunk az istentiszteletben, amelyeket természetesen csak az vesz észre, aki az Egyházzal él. Hármat emelek ki ezek közül.

1. Ősi szokás, hogy a húsvéti időben nem térdelünk imádság közben, hanem állunk. Az állás Krisztus Urunk feltámadására utal.

2. A szentmisében és a breviáriumban minden változó énekhez egy vagy két allelúját adunk. Olvassuk végig a mai szentmisét, megtaláljuk az allelúját az introitusban, szentlecke után, offertóriumkor és a communiónál. Szenteljünk egy kis figyelmet ennek a kedves éneknek.

3. A szentlecke után nincs graduale, hanem csak bővített allelújavers. A graduale mindig többékevésbbé úgy szerepelt, mint örömtelen bűnbánati ének, azért most elmarad, és helyette megkettőzzük az allelújaverset.

Az egyházi ruhák színében is az öröm színe, a fehér uralkodik ; húsvét után minden vasárnap fehérben van. A húsvéti éneket, a Gloria in excelsis-t, amely az egész nagyböjtben elmaradt, minden vasár- és hétköznap elénekeljük.

A breviáriumban hosszú megszakítás után újra visszatérünk a rendszeres Szentírás-olvasáshoz. A húsvéti időben csak az újszövetséget olvassuk, a régi szabálynak megfelelően : omnia nova, húsvétkor legyen minden új. A következő két hétben az Apostolok Cselekedeteit, az ősegyház gyönyörű történetét olvassuk.

Fehérvasárnap

(dupl.).

Stáció Sz. Pongrácnál.

«Ezek az első báránykák, amelyek a jó hírt hozták, allelúja, allelúja.
Most a forrásokhoz értek, dicsőség tölti el őket, allelúja, allelúja.
Ott állnak a Bárány előtt, fehér ruha fedi őket,

Pálmák vannak kezeikben s dicsőség tölti el őket, allelúja, allelúja.»

1. A Fehérvasárnap hangulata. Valahányszor ezt a szót halljuk: «fehérvasárnap», mindig valami fényes, fehér áll előttünk. Gondolunk a fehérruhás elsőáldozókra, akik virágos gyertyájukkal a templomba sietnek. Gondolunk a kertekre, amelyek éppen ebben az időben virágos fehér ruhájukban pompáznak. Ez a két kép: az első szentáldozáshoz járuló gyermekek és a fehér virágok, oly szoros kapcsolatban

A kép: A középen látszik a misztériumcselekmény, amelyet az evangélium és a communio fejeznek ki: «Tedd ide kezedet...» «Istenem és mindenem...» Boldogok, akik nem láttak, és mégis hisznek.» (Eucharisztia és hit.) A háttérben a zárt ajtó, a zászlón pedig a Feltámadott békeköszöntése. A kép alsó része a szentleckére utal: «A Lélek (a tűznyelv), a vér (a kehely) és a víz (a halacskákkal), és ez a három egy». Ezek a három húsvéti szentséget jelentik: a keresztséget, a bérmálást és az Eucharisztiát. A kép felső része sok mindent tartalmaz; mindenekelőtt a szentlecke szavaira utal: «Hárman vannak, akik bizonyságot tesznek az égben: az Atya (a kéz), az Ige (a bárány) és a Szentlélek (a galamb)». A bárány az oltáron áll (szentmise), és tejesedényt hord a hátán (az Eucharisztia katakombai ábrázolásai): mellette pálmaág (a húsvéti győzelem). Az oltár két oldalán két ifjú imádkozó alak (Orante) áll: a megkereszteltek és az elsőáldozók képviselői.

van a Fehérvasárnappal, hogy azt kedves, szent napunkká avatták. Honnan van az elnevezése: Fehérvasárnap? A keresztségben a megkeresztelteket, amint ezt már tudjuk, fehér ruhába öltöztek, és égő gyertyával vonultak a keresztelő kápolnából a templomba, hogy résztvegyenek az első szentmisén. A fehér ruha az ártatlanságnak és a keresztségben kapott kegyelemnek volt a jelképe. Az első keresztények nagyon fontosnak tartották, hogy a keresztségben nyert ártatlanságot egészen halálukig megőrizzék. Ehhez hasonló szép szokást találunk ma is a keresztség kiszolgáltatásánál. A megkeresztelt gyermekre fehér ruhát tesznek, miközben a pap e szavakat mondja: «Vedd a fehér ruhát, és vidd azt mocsoktalanul a mi Urunk Jézus Krisztus ítélőszéke elé, hogy elnyerhesd az örök életet». (Ezért nagyon ajánlom a keresztszülőknek, hogy készíttessenek keresztgyermekeiknek fehér ruhát, s őrizzék meg a gyermek számára, emlékül a keresztség napjára, mely életünk legfontosabb napja.) A megkeresztelteknek fehér ruhában vettek részt a szentmisén, és úgy járultak a szentáldozáshoz. De utána sem vetették le mindjárt, hanem egész húsvét hetében abban jártak. Ők voltak a keresztény község díszei. Ezen a héten minden reggel korán megjelentek a szentmisén, délután pedig körmenetben mentek a keresztkúthoz. Úgy jártak a hívők között, mint megtestesítői annak az igazságnak, hogy Krisztussal új életre támadtunk fel. Húsvét után szombaton utoljára jelentek meg fehér ruhájukban a keresztelőtemplomban. Itt vetették le a fehér ruhát, amelyet azután a templom kincstárába helyeztek, mint a keresztség emlékeit, de egyúttal a keresztségi fogadás bizonyságait is. A következő napon volt az utolsó stációs körmenet. Sz. Pongrác templomába mentek ekkor s az újonnan megkeresztelteket most jelen-

tek meg a templomban először rendes ruhájukban. Ezzel azt akarták kifejezésre juttatni, hogy most már teljesjogú keresztények, akik a mai napon megigérték, hogy keresztségi fogadásukat hűségesen meg fogják tartani, híven egészen a halálig. Sz. Pongrác temploma nagyszerűen illett ehhez. A szent 14 éves gyerek volt, aki fiatalon, vérével pecsételte meg keresztségi fogadását, meghalt Krisztusért. Őt tartották a *hűségeskű* védőszentjének.

2. A szentmise (Quasi modo). A mai mise a nyers erőt a gyengéd finomsággal egyesíti; az ősegyház nagyon szépen összhangba tudta hozni a kettőt. Érezzük a vértanuk hitének világotlegyőző erejét, ugyanakkor felénk csendül az Egyház anyai szeretete újszülött gyermekei iránt. Az introitus-ban az Anyaszentegyház az újonnan megkereszteltekhez (hozzánk is) szól: Megszülettetek a keresztség vizében, de gyámoltalanok vagytok, mint az újszülöttek, azért erősödnötök kell az Eucharisztia anyai emlőin. Ezzel megkaptuk a mise témáját (ma az introitus valóban az, aminek lennie kell, a szentmise nyitánya). Itt halljuk a liturgikus lelkiélet alapgondolatát: A keresztségtől az Oltáriszentséghez! Ez a megkereszteltek számára a haladás útja, ezen át vezeti őket az Egyház a most következő húsvéti időben, sőt az egész életen keresztül. A 80. zsoltár a maga egészében ide kívánkozik (szokjuk meg, hogy előkészületül mindig egészen elmondjuk az introitus zsoltárát). Ünnepi zsoltár, hatalmas erejű harangzúgással kezdődik, amelyet magának az Úristennek szózata követ. Megmutatja a keresztény győzhetetlen erejét és boldogságát: «Etetném őket a búza javából, kősziklából is mézzel lakatnám jól». Ezt adja az Oltáriszentségben. — Rendkívül szép, tartalmas és sokatmondó az *orácio:* Húsvét elmult, de «életünk-

ben és erkölcsünkben» tovább is ünnepelnünk kell azt, a lelki feltámadás életét kell élnünk. A *szentlecke* ünnepélyesen, komoly hangon beszél a hit világotlegyőző erejéről. A megkereszteltek «Istentől születtek»; a Krisztusban való hit meggyőzi a világot. Erről a hitről bizonyságot tesz a háromszemélyű egy Isten: az Atya a Jordánban való keresztségnél, a Fiú a keresztfán, a Szentlélek pedig az Anyaszentegyházban. A liturgia azonban más értelmet ad ezeknek a szavaknak, mert húsvét éjjelének három szentségét látja bennük jelezve: a keresztséget (víz), az Oltáriszentséget (vér) és a bérmálást (lélek). A liturgia visszatér vezető gondolatához, és azt különösen ezekben a szavakban juttatja kifejezésre: «Jézus Krisztus nem csupán víz által jött, hanem víz és vér által», vagyis nem egyedül a keresztség, hanem a keresztség és az Oltáriszentség együtt tesznek bennünket egész keresztényekké. A drámai erejű evangélium az Úr Jézus egyik legmeghatóbb megjelenését mutatja be: «Nyolc nappal húsvét után» (vagyis ma), megjelent az Úr Jézus a «hitetlen Tamásnak.» Itt is kapunk egy szép gondolatot a hitről; «nem lát», nem látja be és mégis hisz. A liturgia újra, egészen finoman visszatér az alapgondolathoz: Ha nehezedre esik a hit, tedd ujjadat mindig újra és újra Krisztus sebeibe, vagyis járulj az Oltáriszentséghez. Az majd megerősít, meglátod Krisztust, és Tamással mondod majd: Én Uram és én Istenem! Ezzel azonban korántsem merítettük ki az evangéliumot. A liturgia isteni színjátékában ma mi vagyunk Tamás. Ez nagyon szépen kiviláglik a communio-ból: Ha ma a szentáldozáshoz járulok, hallom a Feltámadott hívását: «Nyujtsd ide kezedet (régen kezükbe kapták a keresztények az Oltáriszentséget) és ismerd meg a szegek helyét . . .» A húsvéti örömujjongás a secreta-ban tör elő, ahol az örven-

dező Egyház adományait hozzuk Isten elé, és örökkétartó örömért imádkozunk.

A szent hal.

Fehérvasárnap utáni hétfő.

A húsvéti időben, olyan napokon, amelyekre nem esik valamely ünnep, reggel és este, a Benedictus és a Magnificat antifónájában a megelőző vasárnap evangéliumának, vagy egyébként a feltámadásnak valamelyik gondolata hangzik fel. A következőkben az egyes hétköznapok zsolozsmájából ismertetjük a Benedictus és a Magnificat antifónáit, amelyekkel napkeltekor és napnyugtakor magasztaljuk az Istent.

1. Az antifónák (karversek). Reggel, napkeltekor így énekelünk: «Amikor Jézus, szombat után az első reggel feltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg, akiből hét ördögöt űzött ki, allelúja». Este pedig ezekkel a szavakkal magasztaljuk Istent: «Békesség nektek, én vagyok, allelúja; ne féljetek, allelúja». Milyen finom érzékről tesz az Egyház tanuságot az antifónák megválasztásában: reggel a feltámadt Úr Jézus reggeli megjelenésére gondolunk, este pedig Krisztus szavait vesszük ajkunkra, amelyeket esti megjelenésekor mondott. Ismételjük röpimaszerűen ezeket a rövid énekeket napközben.

2. Víz és vér. Drága jó jámboréletű nagyanyám, lefekvés előtt, remegő, fonnyadt kezével, szen-

teltvízzel keresztet rajzolt nekünk gyermekeknek homlokunkra, miközben ezeket a szavakat mondta: «A szentelt víz és Krisztus vére, legyen lelked üdvösségére!» Csak ma értem meg ezeknek a szavaknak igazi, mély tartalmát. A szenteltvíz emlékeztet bennünket a keresztvízre és Krisztus Urunk szent vérére, amelyek megtisztítják és felüdítik lelkünket. Az egyik megadja az életet, a másik pedig növeli azt bennünk, tehát mindkettő «üdvösségére válik» a léleknek. A legszebb pedig benne az, hogy egymás mellett említjük őket, sőt egy lélegzetre ejtjük ki őket. Igen, a keresztség és az Oltáriszentség összetartoznak. Fehérvasárnapnak is ez az alapgondolata.

Ez késztet néhány észrevétel megtételére. Tegnap igen sok templomban első szentáldozás volt. Van-e ennek értelme? Egyelőre sem igent, sem nemet nem mondok. A liturgikus megújulás szilárd talajra állít bennünket, ahonnan a vallási ténykedéseket tárgyilagosan ítélhetjük meg. Sokszor olyan dolog, aminek nagy fontosságot tulajdonítottak, egészen mellékes jelentőségűnek bizonyul, viszont a mellőzött hamupipőkék néha jelentős, középponti szerephez jutnak. Miért volt tegnap első szentáldozás? Ez a szokás még nem is olyan régi, és az a gyanum, hogy meghonosítói nagyon keveset értettek a liturgiához. Azt hiszem az egyetlen «fehérvasárnap» szó adott erre okot. Szokás, hogy az első áldozók, különösen a leányok fehérbe öltöznek, amihez a fehérvasárnap név nagyszerűen illett. Hogy ez a nap tulajdonképen a «fehér ruha levetésének a napja» (Dominica in Albis depositis), hogy az újonnan megkereszteltek ma jelentek meg a templomban először fehér ruha nélkül, annak jeléül, hogy most már teljesjogú keresztények, akik belekapcsolódnak a rendes keresztény életbe, azt e szokás bevezetésénél teljesen

figyelmen kívül hagyták. Megengedem, lehetnek liturgikus szempontok, amelyek megindokolják, miért került az első szentáldozás húsvét nyolcadára. A közfelfogás szerint ugyanis ez nem történhetik meg húsvét napján, de mindenki érzi, hogy *húsvétkor, helyesebben húsvét éjjelén* volna az ideje.

Hogy megérjük-e azt az időt, amikor a nagyszombat liturgiáját újra húsvét éjjelén, vagy legalább húsvét hajnalán végezhetjük, a mindenható Istentől függ, aki bölcsen vezeti jegyesét, az Egyházat.

Említettük, hogy a húsvétnak mindnyájunk számára a feltámadás ünnepének kell lennie. Az első keresztények számára húsvét éjjele csakugyan az volt, mert akkor részesültek a három nagy szentségben, a keresztségben, a bérmálásban és az Oltáriszentségben. Húsvét volt számukra az isteni élet megalapozásának, megerősödésének és gyarapodásának napja. Húsvét volt számukra a megváltás napja, objektív és szubjektív értelemben egyaránt.

Tovább megyek. Nem remélhetjük, hogy elérkezik az az idő, amikor újra húsvét lesz a legtöbb ember számára a tényleges megkeresztelkedés napja, mert egyházi előírások kívánják, hogy a gyermek a születés után minél előbb részesüljön a keresztség szentségében. A régi húsvéti élménynek egyharmad részét azonban minden nehézség nélkül meg lehetne valósítani húsvét éjjelén; — értem a mai nagyszombati liturgiát. Ekkor lehetne az első szentáldozás ideje is. Régen mind a három húsvéti szentségben részesültél volna. Először megkereszteltek volna húsvét éjjelén. Ezen most már túl vagy. Utána megbérmáltak volna. Ennek kiszolgáltatása ma gyakorlati nehézségekbe ütközik. Azután fehér ruhában, égő gyertyával a templomba vezettek volna, hogy először végy részt a szentáldozaton. Ez a harmadik rész ma

minden nehézség nélkül megvalósítható. Az első szentáldozás ideális időpontja tehát a nagyszombat, illetve húsvét éjjelének liturgiája lenne. Ez egyúttal nagyszerű alkalom arra, hogy a nagyböjt és húsvét kissé megkövesedett liturgiájába új életet öntsünk.

A nagyböjt így újra a katechumenátus ideje lenne a «megvilágosodottak», a szentáldozásra készülők számára. Úgyis ebben az időben folynak az elsőáldozásra való előkészítések. Könnyű volna azokat a nagyböjttel szorosabb kapcsolatba hozni. Nagyböjt elején, vagy hetvenedvasárnapon lehetne a «competentes», az első szentáldozásra készülők ünnepélyes felvétele. Milyen nagyjelentőségű lenne a nagyböjt a «competentes» számára! Igy valóban résztvehetnének a napi stációistentiszteleten, megismernők a szentmisét, s megtanulnók, hogyan kell azt a pappal együtt ünnepelni (az első szentáldozásra való előkészítésnek úgyis ez a fő anyaga). A nagyböjt vége felé, a hívők jelenlétében vizsgát is lehetne rendezni, valóban méltók-e arra, hogy teljesjogú keresztényekké legyenek? Sok mindent lehetne még csinálni a nagyböjt liturgiájával kapcsolatban. Böjt harmadik vasárnapjára következő szerdán kapnák meg a tízparancsot; ez volna a gyónásra való előkészítésnek befejezése. A rózsák vasárnapjára (böjt 4. vasárnapja) már előrevetné fényét a szentáldozás öröme. Böjt 4. vasárnapjára következő szerdán volna az «aperitio aurium», a fülek megnyitása, amikor ünnepélyesen kapnák meg a Miatyánkot, a Hiszekegyet és a négy evangéliumot. Micsoda tág lehetőségek nyílnak itt!

És most a nagyszombat ünnepe. Belátom, hogy vannak nehézségei; a pap a nagyhéten úgyis nagyon igénybe van véve, a nagyszombati szertartás hosszú, a gyermekek kifáradnak. Jóakarattal azonban találhatunk megoldást. Jöjjenek a gyermekek a próféciák

után. Mennyi élet, lendület vonulna be a keresztvíz megszentelésébe — különösen, ha még valakit meg is keresztelnének — és az ezt követő szentmisébe! Egyszerre megtellenék a templom, mert a gyermekekkel együtt szüleik is eljönnének. A Gloriának, a harangzúgásnak és az allelújának is mélyebb értelme lenne. A hívők együtt örvendeznének az első áldozókkal, a lelki feltámadás jelképeivel. Megint találtunk egy adagot az őskeresztségből.

Az előbbiek behozatalával a nagy gondolat, hogy: az Oltáriszentség a keresztség folytatása és gyarapítása, vagy ahogyan bevezetésül mondtam: «a szenteltvíz és Krisztus vére, legyen lelkem üdvösségére», drámai kifejezést nyerne. Milyen szépen lehetne ezt a gondolatot az egész életre kihatóan gyümölcsöztetni. Minden vasárnap a keresztség napja, a szentáldozás pedig a keresztség megújítása.

Az első szentáldozás ünneplését ki lehetne terjeszteni húsvét egész nyolcadára. Az egyházközségnek most egy hétig volnának fehérruhás gyermekei. A feltámadási körmeneten már fehér ruhájukban vennének részt, húsvétvasárnap, húsvéthétfőn abban jelennének meg a nagymisén. Igy mehetne ez egész héten át. Szombaton meg lehetne tartani a fehér ruha letételét, és fehérvasárnap jelennének meg először polgári ruhájukban, mint teljesjogú keresztények. Most «Krisztust kell felölteniök» és a húsvétet «életükben és erkölcseikben megőrizniök.»

Látjuk, hogy mennyi szempont szól amellett, hogy az első szentáldozással új életet vigyünk bele a liturgiába. A hívők semmit sem veszítenének vele, sőt lelkileg megfiatalodnának és megújulnának, a kicsikék meg hirdetőivé válnának a feltámadásnak és az isteni életnek.

Fehérvasárnap utáni kedd.

1. A nap antifónái: «Előttetek megyek Galileába, ott majd megláttok engem, amint megmondottam nektek, allelúja, allelúja». *(A Ben. antif.)* «Tedd ide kezedet, és ismerd meg a szegek helyét, allelúja, és ne légy hitetlen, hanem hívő, allelúja». *(A Magn. antif.)* Látjuk, hogy az Egyház állandóan a Feltámadott közelében él, a mi gondolatainknak is mindig Nála kellene lenniök.

2. Hétköznapok a húsvéti időben. Mindig örülnünk kellene, ha hétközben még egyszer-kétszer alkalom nyílik a húsvéti szentmise ünneplésére. A vasárnap tanítása így hatol igazán a lélek mélyére, aminek azután az a következménye, hogy könnyebben meg is tudjuk valósítani az életben. Nézzük meg közelebbről egy ilyen nap Ordináriumát. A *matutinum* a húsvéti invitatóriummal kezdődik: «Az Úr valóban feltámadt, allelúja». Ezzel arra akar bennünket figyelmeztetni az Egyház, hogy ebben az időben mindig a feltámadt Krisztus álljon előttünk. A matutinum himnusza a bencések ősi himnuszai közül való. Azt fejtegeti, hogy Ádámot Isten a mennyei Király, Krisztus képére teremtette, az ördög ármánykodása azonban elcsúfította ezt a képet. Krisztus, aki ma támad fel halottaiból, helyreállította ezt a torzképet, a keresztség forrásába süllyesztette vétkeinket, és szent vérét adja váltságul (újra: keresztség és Eucharisztia — víz és vér). A húsvéti officiumnak megvan az az érdekessége, hogy nem minden zsoltárt vesz körül antifóna, minden óra zsoltárait egy antifónával mondjuk, minden antifónához és minden responsoriumhoz allelúját teszünk. Mivel a húsvét az öröm ideje, a matutinum Te Deummal

végződik. Nagyon természetes, hogy a laudes, a feltámadás tulajdonképeni órája tele van húsvéti motívumokkal. Capituluma így hangzik: «Krisztus, miután halottaiból feltámadt, már nem hal meg, s a halál többé nem uralkodik rajta. Mert halála egyszer s mindenkiért való halál volt a bűnnek; az élete azonban élet az Istennek» (Róm. 6, 9—10.). Ezzel az Egyház lelkünkbe akarja vésni, hogy mi is, akik feltámadtunk Vele, száműzzük életünkből a bűnt és a halált. Gyönyörű himnusza (Aurora caelum) ősrégi. Alapgondolata: Emelkedjünk fel a sír éjjeléből a húsvét világosságához! Vázolja a föld ujjongó örömét és a pokol rémületét (1), amely eltöltötte, amikor Krisztus leszállt az alvilágba (2). A sírkő nem tudja a sírban tartani azt (3), aki a halálsiralmaknak mindörökre végetvetett (4):

A könnyekből elég volt már,
Elég a szenvedés és halál.
Feltámadt ím, ki legyőzte!
Angyal kiáltja a sírnál.

A kis imaóráknak külön capitulumuk van, amely mindig a húsvét misztériumába kapcsolódik.

A prima capituluma: «Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket» (Kol. 3, 1—2.).

A tercia capituluma: «Krisztus miután feltámadt halottaiból, már nem hal meg, s a halál többé nem uralkodik rajta. Mert halála egyszer s mindenkiért való halál volt a bűnnek; az élete azonban élet az Istennek» (Róm. 6, 9—10).

A sexta capituluma: «Krisztus feltámadt halottaiból, az elszenderültek zsengéje. Mert amint egy ember által van a halál, úgy egy ember által van a halottak feltámadása is. Amint Ádámban mindnyájan

meghalnak, úgy Krisztusban mindnyájan életre is fognak kelni» (Kor. I. 15, 20—22).

A nona capituluma: «Krisztus meghalt egyszer a mi bűneinkért, az igaz a bűnösökért, hogy minket Istennek bemutasson, megöletvén ugyan test szerint, de megelevenítettvén lélek szerint» (Pét. I. 3, 18).

Ezt a négy fenséges szentírási helyet az olvasó a húsvéti időben napközben átolvashatná és elmélkedhetnék rajta; ez is egy módja volna az Egyházzal való életnek.

Fehérvasárnap utáni szerda.

1. Antifónák. A mai antifónákban megint húsvéti motívumok csendülnek meg:

«Én vagyok az igaz szőlőtő, allelúja, és ti a szőlővesszők, allelúja» *(a Ben. antif.)*.

«Mivelhogy láttál engem Tamás, hittél, boldogok, akik nem láttak és hittek, allelúja» *(a Magn. antif.)*.

2. A szentek a húsvéti időben. Hamvazószerda óta a szentek ünnepei háttérbe szorultak; az Egyházat teljesen lefoglalta gyermekei keresztségi fogadalmának megújítása. Most, húsvét hetének befejezté-

A kép: A fekvő bárány (az áldozat) ábrázolása régi keletű. A fönti szimbolumok kombinációja azt a gondolatot fejezi ki, hogy az áldozat (bárány) útján, mely a kereszten megy végbe (a szentmisében), jut el a lélek (galamb) az örök békéhez (olajág).

vel azonban megint előtérbe nyomulnak a szentek. A húsvéti időben különösen a vértanukat vesszük körül liturgikus tisztelettel. Ők alkotják most Jézus Krisztusnak, a vértanuk királyának szűkebb kíséretét, aki halálával megszerezte a vértanuk koronáját, és megszentelt minden vértanuságot. A vértanukat egészen különös szerep illeti meg királyuk győzelmében és dicső feltámadásában. Ez a magyarázata annak, hogy a misekönyvben is külön Commune-ja van a húsvéti időben a vértanuknak. A vértanuk az érett szőlők Krisztus keresztjének szőlőtőjén. Miként most húsvét ragyogásában tündöklő fényben látjuk a keresztet, hasonlóképen tündököl a vértanuság is. — Érdemes gondolkodni azon, miképen lehet a szentek ünnepeit kapcsolatba hozni a megfelelő ünnepkörrel. Karácsonykor a szentek a Jeruzsálembe bevonuló királyt kísérték (gondoljunk csak a közvetlenül karácsony után következő ünnepekre). Most, húsvétkor, a szentek a feltámadás tanui és hirdetői. Ők valamennyien megőrizték a húsvétot «életükben és erkölcseikben», most pedig a feltámadt (misztikus) Krisztusnak tagjai, akik a liturgia szavait hirdetik: «Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat». Most tehát tudatosan beleállítjuk a húsvéti időbe minden szent ünnepét, elsősorban pedig a vértanukét.

Fehérvasárnap utáni csütörtök.

Az antifónák ma személyi vonatkozásúak. Korán reggel Magdolnával keresem az Urat: «Szívem lángol, vágyódom látni az én Uramat, keresem, de nem találom meg a helyet, ahová tették, allelúja, allelúja». Este pedig Tamással mondhatom: «Belebocsátottam

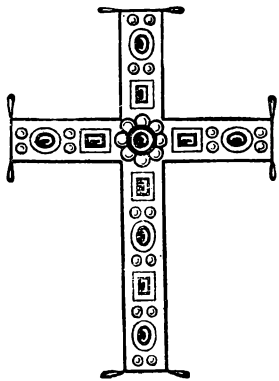

ujjamat a szegek helyére és kezemet az Ő oldalába, és így szóltam: «Én Uram, és én Istenem, allelúja». — Figyeljük meg, milyen finom érzékről tanuskodik ezeknek az énekeknek a megválasztása. Reggel epedő vággyal keresem Magdolnával az Urat, este pedig Tamás élményével (a szentmisében éltem át) hajthatom fejem nyugovóra.

Fehérvasárnap utáni péntek.

1. Antifóna. Reggel így énekel az Egyház: «Mária Magdolna és a másik Mária kimentek megnézni a sírt, allelúja». Ezzel a gondolattal menjünk ma szentmisére.

2. Szűz Mária és a húsvét. Az evangéliumok semmit sem szólnak arról, hogy Jézus feltámadása után megjelent anyjának, de joggal következtethetjük,

---

A drágakövekkel ékes kereszt (crux gemmata) képe Sz. Pontiánusz katakombájából való az V. század végéről.

hogy a Fájdalmak Anyja a húsvéti örömből is a legnagyobb részt kapta. Ő volt az egyetlen, aki nem veszítette el a feltámadásba vetett reményét, mert egyáltalában nem vett részt a többi asszony szorgoskodásában, akik Jézust be akarták balzsamozni. Aki várja a feltámadást, az nem készít illatszereket. A legenda szerint Szűz Mária húsvét éjjelét az Olajfák-hegyén töltötte sóvárgó várakozásban. Pirkadatkor, miközben szeme előtt a szörnyű emlékeket ébresztő Kálvária körvonalai bontakoztak ki, egyszerre csak megjelent a Feltámadott, csodálatos mennyei szépségben, és drága édesanyja felé tárta karjait. A Szentírás, mint már említettük, semmit sem tud erről. Az Egyház most Szűz Mária boldogságával örül, mindennap elénekelteti, illetve elimádkoztatja a gyönyörű «Regina caeli»-t. Aki lelkesedik a liturgiáért, tanulja meg latinul vagy magyarul, és imádkozza el most mindennap.

Regina caeli laetare, Alleluja	Mennynek királyné Asszonya Örülj szép Szűz, allelúja
Quia quem meruisti portare Alleluja	Mert kit méhedben hordozni Méltó voltál, allelúja,
Resurrexit, sicut dixit Alleluja	Amint megmondotta vala, Föltámadott, allelúja.
Ora pro nobis Deum Alleluja.	Imádd Istent, hogy lemossa Bűneinket, allelúja.

A kép az Eucharisztia szimboluma: hal (Krisztus) és kehely (Eucharisztia). A motívum egy régi pogánykorbeli agyaglámpáról való.

V. Örülj és örvendezz, Szűz Mária, allelúja.

F. Mert bizonnyal feltámadott az Úr, allelúja.

K ö n y ö r ö g j ü n k. Úristen, ki szent Fiadnak, a mi Urunk, Jézus Krisztusnak feltámadásával a világot megörvendeztetni méltóztattál, add, kérünk, hogy az Ő anyja, Szűz Mária által az örök élet örömeit elnyerhessük, ugyanazon a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

HÚSVÉT UTÁNI MÁSODIK HÉT.

Mindazok után a fenséges szép élmények után, amelyekben a feltámadt Úr Krisztus részesített bennünket a húsvét ajándékairól szóló magasztos tanítás után, a liturgia egy képet keres, amely mindezeket kifejezésre juttatná, s így talál rá a jó pásztor hasonlatára. Ezt a képet függeszthetjük a következő hét fölé. A breviárium szentírási részleteiben, a zsoltárokban, sőt a szentek ünnepein is állandóan találkozunk erre szóló utalásokkal. Az Apostolok Cselekedeteiben a két nagy apostoli pásztor, Péter és Pál, munkásságáról olvasunk. Ezen a héten ünnepeljük Sz. József oltalmának ünnepét is,

akit a liturgia az Egyházat őrző jó pásztorként mutat be (intr.).

Szombat este. Szokjuk meg, hogy már szombaton délután, vagy este készülünk a következő vasárnapra, beleéljük magunkat annak hangulatába. Ebben nagy segítőnk lesz a vesperás. Lelkünk előtt a Jópásztor képe, «aki érettünk szenvedett, aki példát adott nekünk, hogy nyomaiban haladjunk». Megnyitja száját, és így szól: «Én vagyok a juhok pásztora, én vagyok az út, az igazság és az élet; én vagyok a Jópásztor, ismerem juhaimat, és enyéim ismernek engem, allelúja, allelúja» *(a Magn. antif.)*.

A jópásztor-vasárnap.

Én vagyok a Jópásztor, ismerem juhaimat, és enyéim ismernek engem.

1. A Jópásztor. A «Jópásztor» képe végigkísér bennünket a nagyhéten és húsvét hetén. A nagyszombati matutinumban ezt énekeltük:

«Elment tőlünk a mi Pásztorunk,
Az élő víznek forrása,
Akinek távozásakor elsötétedett a nap...»

Húsvéthétfőn pedig így énekeltünk:

«Feltámadt a Jópásztor,
Aki életét adta juhaiért
És meghalt nyájáért, allelúja.
A mi húsvéti bárányunk, Krisztus megöletett.»

Ma napkeltekor ezekkel a szavakkal dícsérjük az Istent: «Én vagyok a juhok pásztora, én vagyok az út, az igazság és az élet; én vagyok a Jópásztor, ismerem juhaimat, és ismernek engem enyéim, allelúja, allelúja». Napnyugtakor pedig: «Én vagyok a Jópásztor, legelte-

tem juhaimat, és életemet adom juhaimért, allelúja». Milyen szívbemarkoló ez a két ének, ha a nap jelképében Krisztust látjuk, aki megjelenésekor így szól a világhoz : Én vagyok a ti pásztorotok, én vagyok az út, az igazság és az élet, távozásakor pedig haláláról beszél.

Éppen halálában és feltámadásában lett Krisztus a mi Jópásztorunk, aki a keresztfán életét adta juhaiért, feltámadása után pedig megbocsátó, vigasztaló és a pásztor gondos szeretetével gyüjti össze nyáját, sőt a maga helyébe más pásztort is állít. Gyönyörű húsvéti kép ! A vasárnap a «Jópásztor-vasárnapja» elnevezést kapta.

2. A szentmise (Misericordia). A mise egységes felépítésű, majdnem minden részéből a Jópásztor tekint reánk. Különösen szép, hogy az *evangélium* főgondolata, mint vezető motívum, visszacseng az allelúja-versben és a communióban. A Sz. Péter-templomban, a főpásztor sírján tartott stációs-istentiszteletnek mély értelme volt. Az *introitus*ban a Jópásztor «irgalmasságát» magasztaljuk, és elénekeljük a 32. zsoltárt, a jópásztor-zsoltárt, amely Istent, mint a természet és az emberek jó pásztorát mutatja be. Az *orációb*an újra a Jópásztor képe áll előttünk. Juhocskáját, a bukott emberiséget kihozta a tövisek közül ; most ott pihen vállain, örül és várja az örökkétartó örömöket, amelyeknek előízét adja a húsvéti idő. A *szentleckéb*en a stációszent, Péter szól hozzánk, aki a legbőségesebben tapasztalta a Jópásztor gondoskodó, megbocsátó szeretetét. Meleg szavakkal mutatja be lelkünk Jópásztorát, a szenvedő Úr Krisztust, emlékeztet bennünket tévelygésünkre, és öntudatunkra hozza pásztorunkhoz való megtérésünk boldogságát. «Úgy voltatok, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek a ti lelketek pásztorához és püspökéhez». A két allelújaverset csak a cognoscere, (meg)ismerni kapcsolja

össze: A Jópásztor ismeri övéit, és övéi ismerik Őt — az emmauszi tanítványok megismerték az Urat a kenyérszegésről. Ez a gondolatfűzés eleinte nehezen érthető, de az i s m e r n i szó elmélyedésre késztet. Észrevesszük, hogy ez nem egyszerű ismeretséget jelent, hanem annyit jelent, mint valakire rábízni magát, megérteni, szeretni, egymásért élni, egynek lenni. Ez talán még a legtalálóbb kifejezés erre a lelki kapcsolatra. Krisztus azt akarja mondani vele, hogy a legbensőbben egyesült övéivel, egy velük. A Szentháromság egysége adja a mintát ehhez az egységhez is. De hol valósul ez az egység mélyebben és bensőségesebben, mint az Eucharisztiában, a «kenyérszegésnél»? ! Ez a gondolat világosságot derít az egész szentmisére. Az evangéliumban maga a Jópásztor áll előttünk, a mai áldozatban is bizonyságát adja a jópásztori szeretetének; életét adja értünk (a szentmise az Ő halálának megjelenítése); ismer minket és akarja, hogy mi is megismerjük Őt a szentáldozásban. A pogányságból megtért keresztények

A kép középső része a kölcsönös «ismerést» akarja kifejezni. A báránykák hallgatnak a pásztor hangjára, az ő utasításaira. Alant a kereszt látható; a szentlecke azt mondja: «Krisztus szenvedett értünk . . ., sebei által gyógyultunk meg». Fönt az Eucharisztia kenyérkosara. Ez jelképezi a szentáldozatban végbemenő megismerést: «és a tanítványok megismerik az Urat a kenyérszegésnél».

templomában (Sz. Péter temploma) megemlékezik «egyéb juhairól» is, amelyeket szintén ide akar terelni. Hasonlítsuk össze a szentlecke és az evangélium befejezését: úgy viszonylanak egymáshoz, mint Isten tervei és azok megvalósulása: «Azokat is ide kell terelnem», «úgy voltatok, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek . . .» Megkapó az *offertórium:* eddig a Jópásztorról volt szó, most a juhok is szóhoz jutnak. Amikor a hívek offertóriumkor megkerülik az oltárt, úgy érezzük, mintha a juhok Pásztoruk köré gyülekeznének, megértjük a szívükből feltörő *offertóriumot*: «Istenem, virradatkor tehozzád ébredek». Tehozzád emelem fel kezemet, hogy eléd hozzam áldozati ajándékaimat. A *communió*ban újra halljuk a mise vezető motivumát, amely itt nyeri a legigazibb értelmet, ez a legbensőségesebb «ismerés», amely csak elgondolható.

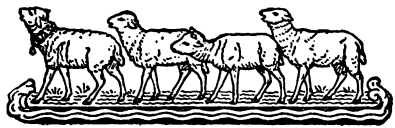

Húsvét második hetének hétfője.

1. Az antifónák. Örülünk, hogy hétközben mégegyszer ünnepelhetjük a vasárnapi misét, különösen, amikor a gyönyörű Jópásztor-miséről van szó. Zakariás hálaénekének antifónája: «Elmenvén a világba, allelúja, tanítsatok minden nemzetet, allelúja». A Boldogságos Szűz Mária hálaénekének, a Magnificatnak antifónája pedig: «A jó pásztor életét adja juhaiért, allelúja».

2. Az ősegyház Jézus Szíve-képe. Az Egyház minden időkben a legnagyobb szeretetet tanu-

sította az Úr Jézus Krisztus iránt. A szeretet fenséges himnuszát, az *Énekek énekét* kapnók, ha összegyüjthetnénk azokat a kifejezéseket, szeretetmegnyilvánulásokat, amelyekben 1900 év lelkiéletet élő embereinek Krisztus iránti szeretete kifejezésre jutott. Kezdhetnők Sz. Páltól, aki így beszél: «Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől?» (Róm. 8, 35.) «Számomra az élet Krisztus, a halál nyereség» (Fil. 1, 21); és folytathatnók egészen napjainkig, és azt találnók, hogy «egy nap a másnak ezt harsogja át, erre tanítja éj az éjtszakát». A tartalom mindig ugyanaz volt, de a mód, a kép, ahogyan a szeretet megnyilvánult, korok és nemzetek szerint a legnagyobb változatosságot mutatja.

Ha Krisztus iránt való szeretetedet a Jézus Szívetiszteletben juttatod kifejezésre, helyesen cselekszel. Mennyi áhítat, mennyi bensőség lángolt fel évtizedek óta ebben az ájtatosságban! Megengeded azonban, hogy én más módot válasszak, azt, amely az ősegyháznak legkedvesebb ájtatossága volt, amely magától Jézus Krisztustól ered, és amely a Jópásztorról szóló hasonlatban nyer kifejezést. Ez volt az ősegyház Jézus Szíve-képe, s ez ma is nagyon kedves képe a liturgiának.

A Jópásztor képe az Egyház legrégibb és legelterjedtebb ábrázolása. A keresztény művészet legrégibb emlékeiben, a Domitilla-katakomba 1. századból származó festményein Krisztus mint Jópásztor jelenik meg. Ettől kezdve csak az első négy századból is jó néhány száz Jópásztor-kép maradt reánk. Szinte megszámlálhatatlanok azok a Jópásztor-ábrázolások, amelyekkel a következő századok mozaikképeiben, szobrászatában és festményeiben találkozunk. Nyugodtan mondhatjuk, a Jópásztor az ősegyház Krisztus-képe.

Mit akart ez a kép kifejezni? A keresztények emlé-

kezetébe akarta idézni a megváltás nagy igazságait, elsősorban a következő hármat: Krisztus életét adta juhaiért, az Eucharisztia által táplálja bennünk az isteni életet, és végül, juhocskáit elkíséri az égi legelőkre. Ez a kép gyönyörűen egybefoglalta az ősegyház hitének alaptételeit, a halált, a feltámadást, az Oltáriszentséget és a túlvilágban való hitet.

Ezek azonban a liturgiának is vezetőeszméi, úgy, hogy valahányszor új fejezethez érünk az egyházi év folyamán, a liturgia siet ebbe az időszakba beleállítani a Jópásztor képét. Ezzel azt akarja kifejezésre juttatni, hogy az egyházi év minden szakában megnyilatkozik a Jópásztor szeretete. Az Egyház mindig más részletét világítja meg ennek a képnek. A liturgia tehát a katakombák ősrégi képét mutatja be az év folyamán, a Jópásztort az időszakok koszorújában.

Mit mond nekünk ez a kép most a húsvéti időben? Ó, nagyon sokat: a három alapigazságot a húsvét örömének ragyogásában hirdeti.

Mindenekelőtt Krisztus életműve befejezést nyert. Hogyan fejezhetnők ki ezt szebben, mint a Jópásztor képével! Az egész emberi nem tévutakon járt, tövisek közé esett, de Krisztus az emberi természet szegényes ruhájában utána ment a juhocskának. A töviseket feje köré fonta, a kereszt-pásztorbotjával pedig visszahozta a pusztába tévedt juhocskát, és vállaira vette. Nemcsak halálában, egész életében is juhaiért dolgozott. Élete műve az volt, hogy hazaterelte juhocskáit. Életét adja juhaiért azáltal is, hogy az Ő élete a mi életünk lesz, hiszen misztikus testében tovább akarja folytatni életét. Azt akarja, hogy az Egyház és mi éljük az Ő gazdag életét. Most, húsvétkor, amikor megváltó tevékenysége befejezést nyert, és Ő a megmentett juhocskával előttünk áll, hangosan kiáltja: «Én vagyok

a Jópásztor, életemet adom juhaimért!» Keresztény testvérek, talán felesleges mondanom, hogy ez a gondolat mély és tevékeny szeretetet vált ki szívünkből. Ez az a szeretet, amely Sz. Pált lelke mélyéig megrázta. Húsvét ünnepének nagy, gazdag tartalma mind benne van ebben a képben: Krisztus halála és feltámadása, meghivatásunk, kiválasztásunk, és megtérésünk is.

A kép még egy másik alapigazságot is emlékezetünkbe idéz: Az Oltáriszentségben Krisztus továbbra is juhainak Jópásztora akar maradni, saját testével és vérével akarja táplálni őket, össze akarja tartani és maga köré gyüjteni nyáját, s a lehető legbensőbb kapcsolatban akar vele maradni. «Ismerem enyéimet, és ismernek engem enyéim.» (Az «ismerni» szó annyit jelent: a legbensőbb egységben vagyok velük.) Az Oltáriszentség is húsvéti szentség, mert nemcsak a vízben, hanem a vérben is hozzánk jön az Úr Krisztus.

Szemünk a jövőbe néz: A Jópásztor a mennyei legelőkre vezeti övéit. Ez tulajdonképen a főoka, miért találkozunk olyan gyakran a Jópásztor képével az ősegyház temetőművészetében. Hirdeti a feltámadást és a túlvilági életet. Mi talán már nehezen értjük meg, hogyan lehet a Jópásztort kapcsolatba hozni a túlvilággal, a régi keresztények számára azonban ez a refrigeriumot, a halál után következő felüdülést jelentette.

A feltámadás reménye szintén húsvéti motívum, ha ma kissé háttérbe szorult is ez a gondolat. Milyen diadalmasan bizonyítja Sz. Pál Krisztus feltámadásából, hogy egykor mi is fel fogunk támadni. «Ha nincsen halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel, akkor hiábavaló a ti hitetek ... Ámde Krisztus feltámadt halottaiból, az elszenderültek zsengéje.» (Kor.

I. 15,. 13 skv.) A húsvéti idő tehát a feltámadás reményének ideje is. Azért ünnepeljük ebben az időben olyan különös előszeretettel a vértanukat, akiknek az Egyház külön Communet szentelt, amely fenséges magasztalása a feltámadás reményének.

Mennyi mindent rejt magában a Jópásztor képe: Krisztust, a Megváltót, táplálónkat és Üdvözítőnket, Krisztust, a mi életünk irányítóját, aki a multban kiválasztott, és a keresztségben kegyelmével elárasztott bennünket, a jelenben az Oltáriszentség által táplál, a jövőben pedig, a túlvilágban édes megnyugvásunk lesz. Azt mondja nekünk ez a kép: Krisztus a mi mindenünk, «Krisztus a mi életünk, és számunkra a halál nyereség!» (Fil. 1, 21.)

A legmélyebb tisztelettel vagyunk a Jézus Szívekép iránt, de olyan mélyen, annyira átfogóan nem állítja bele Krisztust életünkbe, mint a Jópásztor képe.

Húsvét második hetének keddje.

Antifónák. Reggel a missziós-parancsot halljuk magának az Úr Jézusnak ajkáról: «Elmenvén a világba, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében, allelúja» *(a Ben. antif.)*. Este újra a Jópásztorról énekelünk: «A béres pedig, akinek a juhok nem tulajdonai, látván a farkast jönni, elhagyja a juhokat és elfut; és a farkas elragadozza és elszéleszti a juhokat, allelúja» *(a Magn. antif.)*

Húsvét második hetének szerdája.

Szent József oltalma.

(dupl. I. cl.)

Eszközöld ki, József, hogy életutunkat ártatlanul és mindig a te oltalmad alatt futhassuk meg.

1. Sz. József oltalma. A Jópásztor hetében ünnepli az Egyház egy másik jó pásztornak, Sz. Józsefnek, az Egyház pártfogójának ünnepét is. Ő, akire Isten rábízta két legnagyobb értékét, Jézust és Szűz Máriát, a misztikus Krisztust, az Egyházat, Krisztus jegyesét is meg fogja védelmezni. Március 19-én elsősorban Sz. József személyét, szent életét tekintettük, ma pedig az Isten országának oltalmazóját ünnepeljük benne. Sz. József tisztelete az Egyházban még nem régi. Keleten a 10. században, Nyugaton a

A kép a Jópásztort ábrázolja Sz. Péter és Marcellinusz katakombájának a III. század első feléből való képe nyomán.

Sz. József, Krisztus nevelőatyja.

14. században kezdődik egyes szerzetesrendeknél, pl. a szervitáknál (1324), ferencrendieknél (1399). A 15. század nagy bűnbánathirdetői, Ferreri Sz. Vince (1418), Szienai Sz. Bernardin (1444) új indításokat adtak, a legújabb időben pedig Sz. Teréz (1582) tett nagyon sokat szentünk tisztelete érdekében. Nem sokkal az ő szenttéavatása után Sz. József ünnepe parancsolt ünneppé lett. IX. Pius 1847-ben «Sz. József oltalmának ünnepét» húsvét után a harmadik vasárnapra tette, és az egész Egyházra kiterjesztette. X. Pius húsvét második vasárnapja után következő szerdára tette át (a szerda tudvalevőleg különös módon Sz. József tiszteletére van szentelve), és nyolcaddal látta el. (Nem akarjuk Sz. József tiszteletét kisebbíteni, de liturgikus szempontból kívánatos volna, hogy ez az ünnep a húsvéti időn kívül kapjon helyet.)

2. A szentmise. A mise mindjárt az ünnepi gondolattal kezdődik: «Adjutor et protector» — «segítőnk és oltalmazónk». Az introitus verse, amely más zsoltárból való, mint az antifóna, említi a József nevet. Az *introitus* kapcsolja az ünnepet a Jópásztor-vasárnaphoz: Krisztus nevelőatyjára bízza nyájának őrzését. A *szentlecké*ben egyiptomi Józsefről,

szentünk előképéről olvasunk (hasonlóképen a matutinum első nocturnusában is), és pedig azt a részt, hogy a haldokló Jákob pátriárka megáldja őt. Ez az áldás szentünkön mélyebb értelemben valósult meg. Aki után az ősatyák sóvárogtak, de meg nem láthattak, azt ő átélhette. Fejére szállt az áldás teljessége. Az *allelúja-vers*ben maga ajánlkozik oltalmazónak: «Bármilyen bajukban hozzám kiáltanak, meghallgatom őket, és mindenkor o l t a l m a z ó j u k leszek». Felhívásához rögtön csatoljuk könyörgésünket: «Eszközöld ki, József, hogy utunkat ártatlanul futhassuk meg . . .» Az *evangélium* az Úr Jézusnak a Jordánban való megkeresztelkedését adja elő. Zárószavai miatt lett az ünnep evangéliuma, mert bennük jut kifejezésre Sz. József legnagyobb kitüntetése: «F i a l é v é n, amint vélték, J ó z s e f n e k». Az *offertorium*-ban felszólítjuk Jeruzsálemet, az Egyházat, hogy dicsérje Istent, mert József által erősekké tette kapuinak zárait, és megáldott minket, fiait. A *communio* eucharisztikus gondolatot tartalmaz: «József, Máriának férje, kitől született Jézus». Ezt a Krisztust hordjuk mi most magunkban.

Húsvét második hetének csütörtökje.

Sz. József oltalmának nyolcadában.

1. A z A n t i f ó n á k. Reggel így énekelünk: «Te vagy az egyetlen idegen, aki nem hallott Jézusról, mi módon adták Őt halálra? Allelúja» *(a Ben. antif.)*. Este pedig: «Egyéb juhaim is vannak, melyek nem ez akolból valók, azokat is ide kell terelnem, és hallgatni fogják szómat, és egy akol lészen és egy pásztor, allelúja» *(a Magn. antif.)*. Milyen szép gondolat: este

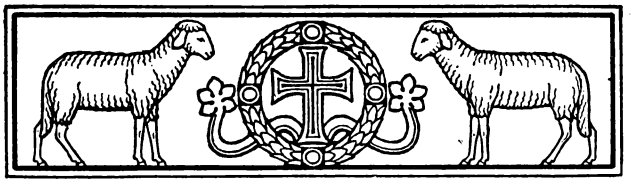

felé Krisztussal a világ végére tekintünk, és látjuk az egyetemes Egyházat a földön.

2. A nyolcad. A tegnapi ünnepnek nyolcada van. A breviáriumban Sz. Bernardin folytatja Sz. Józsefről szóló szép beszédét. «Minthogy Mária és József isteni sugallatra valóságos házasságot kötöttek, a házasságban pedig a szívek olyan szoros kapcsolatba lépnek, hogy a férfi és nő egy személyt alkotnak, tehát a legszorosabb egységet, amely csak képzelhető, elgondolható-e, hogy a Szentlélek a Boldogságos Szűz lelkével való egyesülésre olyan egyént választott ki, akinek lelke, erénye nem hasonló a Szent Szűzéhez!? Ezért hiszem, hogy ez a férfiú, Sz. József a legtisztább volt a szűzességben, a legalacsonyabb az alázatosságban, a leglángolóbb az Isten iránt való szeretetben és buzgóságban, a legmélyebben járó az elmélkedésben. Mivel pedig a Szent Szűz tudta, hogy jegyesét a Szentlélek azért adta melléje, hogy szűzességének őrzője, és bensőséges szeretettel s a legteljesebb odaadással segítője legyen az Úr Jézus nevelésében, meg vagyok győződve, hogy szíve legbensőbb, őszinte szeretetével szerette József sefet. József lángoló szeretettel csüngött az Úr Jézuson. Kételkedhetünk-e benne, hogy az Úr Jézus a legédesebb érzésekkel töltötte el nevelő-

A kép: A juhok (a zsidók és a pogányok) a megdicsőült Krisztushoz (a kereszt győzelmi koszorúval körülvéve) mennek. (Egy ravennai kép nyomán.)

atyja szívét, amikor az karjaiban tartotta, vagy Vele beszélgetett, akár mint kis gyermekkel, akár mint ifjúval . . . ! Ó, mennyi édes csókot kapott Tőle ! Milyen boldogság töltötte el, amikor a gügyögő gyermek atyjának szólította, milyen édes öröm járta át szívét, amikor a kis kacsók szeretettel nyaka köré fonódtak . . .»

Az Egyház gyermekeit az ő o l t a l m a alá helyezi, és ágai alatt üti fel sátrát, árnyékában menedéket lel a hőség elől, és oltalmában megpihen, allelúja. Bízzatok benne mindig, öntsétek ki előtte szívetek !

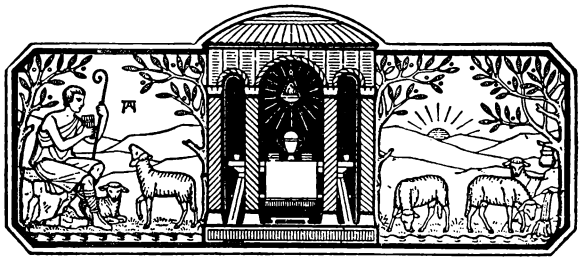

Húsvét második hetének péntekje

Szent József oltalmának nyolcadában.

1. A n t i f ó n á k. Reggel a *Benedictus*hoz a következő antifónát énekeljük : «Nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak, és úgy menni be az Ő dicsőségébe, allelúja?» Este újra a Jópásztor jelenik meg előttünk : «Amint ismer engem az Atya, én is ismerem az Atyát, és életemet adom juhaimért, allelúja» (a *Magn. antif.).*

2. A n y o l c a d. Aranyszájú Sz. János Sz. Máté evangéliumáról mondott ismert homiliasorozatában Sz. József atyaságáról a következőket mondja : «Általános

A kép: A Jópásztor és a jó Házigazda.

szokás volt a régieknél, hogy a mennyasszony vőlegénye házában tartózkodott... így Mária is József házában lakott. De miért nem fogant a Szent Szűz eljegyzése előtt? Azért, hogy a nagy titok egy ideig elrejtve maradjon, és a Szent Szűz ne legyen kitéve rosszindulatú gyanusításoknak. Ha látjuk, hogy az, aki leginkább érdekelve volt, sem meg nem bélyegzi, sem nem gúnyolja, hanem házába fogadja, sőt szolgál neki még foganása után is, úgy hiszem, biztosra vehetjük, hogy sem magánál nem tartotta volna, sem nem gondoskodott volna róla, ha nem lett volna meggyőződve, hogy a Szentlélek erejéből fogant... Hogy senki se mondja: Honnan tudjuk ezt? Ki látta? Ki hallott valaha ilyenről? Hogy továbbá senki se gyanusítsa a tanítványt (Mátét) azzal, hogy Mestere kedvéért maga költötte ezeket, Máté Józsefre hivatkozik. Reá hivatkozik, hogy mindazzal, amit szenvednie kellett, tegyen tanuságot az elmondottak igazsága mellett, mintha csak mondaná: Ha nekem nem hiszel, és tanuságomat bizalmatlansággal fogadod, higgy ennek az embernek. József pedig, az ő férje, igaz ember volt, — mondja Sz. Máté. Igaz alatt itt az evangelista azt érti, hogy minden erényben tökéletes volt».

Húsvét második hetének szombatja.

Szent József oltalmának nyolcadában.

A nyolcad: Folytatjuk az Egyház «Aranyszájú» szónokának beszédét: «József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát. Mit jelentenek a szavak: Magadhoz venni? Házadban megtartani? József ugyanis lélekben már elbocsátotta őt. Ezt az így elbocsátottat, — mondja az angyal — akit nem szülei, ha-

nem az Isten adott neked, tartsd meg házadban. De ne felejtsd el, hogy nem házasságra, hanem csak együttélésre kaptad, reád bíztam szavammal. Ahogyan később tanítványára bízta, úgy bízta most Józsefre. Az angyal homályosan céloz József szándékára, de nem tesz említést arról, hogy rosszindulattal gyanakodott volna.»

BÚCSÚZNUNK KELL KRISZTUSTÓL.

A húsvéti idő tartalmilag két részre osztható: az elsőn, amely hátrafelé tekint, három motívum vonul végig: a feltámadás, a keresztség és az Eucharisztia gondolata. Ez az idő a húsvét után második vasárnappal ér véget. A második rész az Úr mennybemenetelére és a Szentlélek eljövetelére készít elő, ennek új motívumai tehát: mennybemenetel és Szentlélek. Krisztus most arra törekszik, hogy országát itt a földön megalapítsa; ennek az országnak pedig szelleminek kell lennie. Ezért távoznia kellett neki a földről, és a mennybe kellett áttennie székhelyét. Övéi nem tapadhattak az Ő földi személyéhez, szellemieknek, átlelkesítetteknek kellett lenniök, azért elküldte képviselőjét, a Szentlelket, aki most Őt helyettesíti, s híveinek «kalauza» és vígasztalója. A húsvéttól pünkösdig terjedő időszak vezető gondolata az átszellemülés, amely pünkösdben éri el a tetőfokát. Az Egyház

a húsvét örömeiből mindig jobban belevisz a való életbe, a küzdelembe. Az újonnan megkeresztelt társaságában húsvét nagy hittitkaiban közvetlen közelről láttuk az Urat, megtapogattuk sebhelyeit. Hét nap múlva azonban elvette az Egyház az újonnan megkeresztelttektől a fehér ruhát, hogy meg ne rekedjenek a külsőségekben. Ugyanígy akar minket is a külsőtől, a jelképtől, amely csak eszköz volt a célhoz, a belsőre, a szellemre irányítani. Ezt a célt szolgálják a következő vasárnapok miséi. Az összes evangéliumok az Úr Jézus fenséges búcsúbeszédéből valók, amelyet az utolsó vacsorán intézett övéihez. Hiszen az volt a feladata, hogy a tanítványokat, akik szomorkodtak mesterük távozásán, megvígasztalja, hogy szívüket erős kapocscsal az éghez láncolja, és megerősítse őket a földi szenvedések elviselésére. Az Egyház ezeket a szentírási helyeket a húsvét után következő időre alkalmazza. Nekünk is el kell búcsúznunk az Úr érzékelhető közellététől, ezért az Egyház az égre mutat (3. vasárnap), beleállít az ellenséges világba (4. vasárnap), de megígéri a Vígasztaló Szentlelket is. Akarja továbbá, hogy az Oltáriszentség gyakori ünneplése Krisztus szellemével töltsön el bennünket.

Szombat este. A szombatest tulajdonképen már a vasárnaphoz tartozik, azért antifónája is legtöbbször a vasárnapi evangéliumból való. Igy pl. ma is: «Még egy kis idő, és már nem láttok engem, mondja az Úr; és megint egy kis idő, és újra megláttok engem, mert az Atyához megyek, allelúja, allelúja, allelúja.» (A *Magn. antif.)*

Húsvét utáni harmadik vasárnap.

Még egy kis idő.

Már három hét telt el húsvét óta, és ez alatt az idő alatt az Egyház minden figyelmét a feltámadás kötötte le. A húsvét után következő első hét minden napján a feltámadt Krisztus valamelyik kedves megjelenését tárta az Egyház szemünk elé. Fehérvasárnap Tamással együtt láttuk az Urat, és ujjainkat megdicsőült sebhelyeibe tehettük. A második vasárnapon hűséges juhok módjára gyülekeztünk a Jópásztor köré, aki húsvétkor újra összeterelt bennünket, és most szent titkainak jófüvű legelőjére vezet. Eddig az Egyház szeme, füle, egész lelke a feltámadáson csüggött. A mostani vasárnaptól kezdve már a jövőbe is tekint, még pedig kettős jövőbe: vizsgálja, mi lesz Krisztussal, és mi lesz velünk. Ma készít elő bennünket az Egyház legelőször Krisztus mennybemenetelére. A mai evangéliumban az Úr kifejezetten említést tesz róla: «Még egy kis idő, és már nem láttok engem, mert az Atyához megyek». Ne gondoljuk azonban, hogy az Egyház bánatos és szomorú Krisztus távozása miatt; nem, a húsvéti örömujjongás nem ér véget, sőt egyre erősödik. Nézzük csak a mai mise *introitusát*: «Ujjongj az Istennek egész világ, allelúja, mondjatok nevének éneket, allelúja, dicsőségét dícsérve zengjétek, allelúja, allelúja, allelúja.» Az Egyház tehát nem szomorodik el Krisztus földről való távozása miatt, miként az apostolok a mai evangéliumban. Örvendező szívvel szemléli az Úr mennybeemelkedését, mert ő sincs otthon a földön, otthona a mennyország, és vágyódik utána, hogy minél előbb követhesse vőlegényét. Ezzel elérkeztünk a második jövendőhöz, önmagunk jövőjéhez,

amelyre az Egyház előkészít bennünket. Eddig a húsvétot ünnepeltük, s úgy éreztük magunkat, mintha a mennyben lettünk volna. Szerettünk volna Péterrel felkiáltani: «Uram, jó nekünk itt lenni, itt akarjuk felverni sátorunkat». Egészen megfeledkeztünk arról, hogy még a földön vagyunk. Most visszavisz az Egyház a rideg hétköznapok mindennapiságába. Nem nyit rózsás kilátásokat, nem beszél a paradicsomról, ahol csupa rózsa nyílik tövis nélkül. Nem! Az Egyház egészen nyiltan megmondja az újonnan megkereszteltelteknek is és nekünk is, hogy a keresztény élet kemény, nehéz élet, telve szenvedéssel, telve küzdelemmel és megpróbáltatásokkal. A keresztény élet zarándokút az égi hazába.

1. A szentmise (Jubilate). A szentmisének a következő címet adhatjuk: A keresztény idegen itt a földön. Kezdjük a Sz. Péter leveléből vett *szentlecke* magyarázatával: «Szeretteim, kérlek titeket, mint jövevényeket és zarándokokat, tartózkodjatok a testi kívánságoktól, amelyek a lélek ellen harcolnak». Hát jövevénynek, zarándoknak kell lennem a földön? Hogy jobban megértsük, lássunk egy hasonlatot. Egy atyának két fia volt. Amikor felnőttek, elküldte őket idegenbe, vándorútra, hogy tanuljanak ott, azután pedig térjenek vissza. Az egyik elmegy, az idegen világ nagyon megtetszik neki, átadja magát az ivásnak és szórakozásnak, elfelejti hazáját. Az idegen lett hazája. A másik is elmegy, a hazaszeretet végigkíséri útján, szorgalmasan dolgozik, hogy minél több szépet és jót tanulhasson. Az idegen ország leányai csalogatják, de figyelemre sem méltatja őket, mert otthon várja menyasszonya. Nem rakja meg hátizsákját útszéli kövekkel, hanem könnyed lendülettel siet hazafelé. Sokszor mély honvágy fogja el, különösen, ha levél jön az atyai házból,

akkor nyilallik szívébe az epedő sóvárgás hazája után. Ő maga is sokszor ír haza. Időközönkint atyja kenyeret is küld neki útravalóul, míg szerencsésen vissza nem érkezik az annyiszor megsóhajtott atyai házba. Eddig a hasonlat; most lássuk alkalmazását. Az Isten a földre küldi az embert, ez számunkra az idegen ország. Hazánk a mennyország, atyánk a jó Isten. Az emberek egy része annyira otthon érzi magát a földön, hogy a mennyországról egészen megfeledkeznek; szívük

A kép az élet zarándokútját akarja szemléltetni. Az Egyház (és a lélek) a háborgó tengeren járó hajócskában áll. Fölülről Krisztus világossága ragyog feléje (or.); ezt a világosságot Krisztus adja meg nekünk a keresztségben, azért emeli föl az Egyház a lámpását, hogy azt újra és újra felgyullassza az isteni Nap (Eucharisztia) sugaraival Teljesen bízik tengeri útjában; ennek a világosságnak vezetése mellett biztosan célhoz ér, és nem tévedhet el. A remény, hogy zarándokútja csak «egy kevéssé» tart, az ő biztos horgonya, amelyet nem a mélységbe vet, hanem fölfelé, az égbe. Ez a «kevéssé» (modicum) mint vigasztaló angyal jelenik meg, s égi követként röpül a menyasszonyhoz a sajkába. Papírtekercset tart kezében, melyen az evangélium szövege áll. A vőlegény küldöttjeként jön a vigasztalás isteni galambja is, akit mi várunk; olajágat hoz, a békének, örömnek és vigasznak jelképét. Azt az üzenetet hozza a menyasszonynak: Vigasztalódjál, a vihar, mely most körülvesz téged, hamarosan véget ér!

odatapad a föld javaihoz és gondjaihoz, nem vágyódnak az örök haza után. Ha a mennyei Atya mégis levelet küld nekik (szentbeszéd, Szentírás, vagy az evangélium útján), bedugják fülüket, hogy meg ne hallják. Ezek a világ fiai. Az emberek kisebbik részét az Isten szeretete és a mennyország után való vágy kíséri a földi élet idegenségében. Jövevényeknek és zarándokoknak érzik magukat. Az emberek között élnek ugyan, teljesítik kötelességeiket és feladataikat, de lelkük otthon jár. Alkalmazkodnak az ország törvényeihez és szokásaihoz, iparkodnak mindenkivel jóban lenni, de idegeneknek érzik magukat a földön. Az odavalók éppen ezért nem szívesen látják őket, álmadozóknak, fantasztáknak csúfolják őket. Nem terhelik meg magukat a földi javak nehéz köveivel, kicsiny csomaggal mennek a világon át (ez a lelki szegénység). Hogyan örülnek, ha levelet kapnak a mennyei Atyától (szívesen hallják és olvassák Isten igéjét), de szívesen is írnak levelet (ez az imádság). A mennyei Atya útravalóul kenyeret tett tarisznyájukba (ez az Oltáriszentség); szívesen nyúlnak érte, amikor az út nehéz és fárasztó, mert ez a kenyér talpraállítja őket, és megerősíti az idegenek csábításaival szemben. — Most már értjük a szentleckét, amely utasításokat ad földi zarándokságunkhoz. Sz. Péter befejezésül négy rövid mondatba foglalja össze teendőnket: «Mindenkit becsüljetek, a testvériséget szeressétek, az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek!»

Ehhez a vándor-leckéhez nagyszerűen illik a kis időről szóló *evangélium*, amely az Úr Jézus utolsó vacsorán mondott búcsúbeszédének egy része. Az Úr Jézus mennybemenetele előtt az Egyház is búcsúszó gyanánt intézi hozzánk. Amikor az evangélium szavait halljuk, át kell éreznünk, hogy ezeket a búcsúszavakat Krisztus mondja nekünk. De mit akar ezzel az Egyház?

Azt, hogy a mi életünkben is két időköz van ; mi is úgy járunk, mint az apostolok : «Egy kis idő, és már nem láttok engem». Ez a földi élet, amelyben nem láthatjuk az Urat, zarándokságunk ideje, amikor az apostolok sorsára jutunk : «Ti majd sírtok és jajgattok, a világ pedig örvendeni fog». A földi élet Isten gyermekei számára többnyire csak könnyeket és szomorúságot tartogat, sokszor rossz sorunk van, miközben a gonoszok jó módban élnek, és gúnyolódnak rajtunk. Vigasztal azonban bennünket az a tudat, hogy a földi élet csak egy «kis ideig» tart, utána azonnal jön a másik kis idő : «akkor újra megláttok engem». Amikor «majd ismét meglátlak titeket, örvendeni fog szívetek, és örömeteket senki sem veszi el tőletek». Igen, halálunk után majd megjelenik előttünk a megdicsőült Megváltó, s akkor elfelejtünk minden szenvedést, mert örökkétartó örömök várnak reánk. — Ez a szó «kis idő», kedvenc jelszava lett a kereszténységnek, megjárta az utat Krisztustól az apostolokig, majd megint vissza, minden lélekre csodálatos varázshatást gyakorolt. Az *orácio* is zarándokkönyörgés : «Isten, te a tévelygőknek, hogy az igaz útra visszatérhessenek, megmutatod igazságod fényét». A könyörgés tehát feltételezi, hogy a földön ide-oda tévelygünk, vezetőre van szükségünk, csillagra, mint a napkeleti bölcseknek ; szükségünk van az igazság fényére (nem pedig a világ örömeinek lidércfényére).

2. Vágyódás az égi haza után. A szentmise a földi élet vándorát mutatja be, a breviárium olvasmányai pedig magát a hazát. A gyönyörű *responsorium*ok különböző alakban állítják elénk az Anyaszentegyházat, amely szintén hazánk nekünk, mégpedig úgy, mint termékeny szőllővesszőt, mint felékesített menyasszonyt, és végül mint Jeruzsálemet :

«Jó illatot fakasztok én, mint a szőllőtő, allelúja.
Jertek hozzám mind, kik megkívántok engem,
És teljetek el gyümölcseimmel, allelúja, allelúja.
Nálam vagyon az út és az igazság minden kegyelme,
Nálam az élet és az erény minden reménye.»
«Jeruzsálem, útjaidat színarany borítja, allelúja,
És az öröm dalát dalolják tebenned, allelúja,
Minden utcádon hangosan kiáltják: allelúja, allelúja.
Ragyogó fénnyel fogsz tündökölni,
És hódolnak majd neked a földnek minden végei.»
«És szóla hozzám egy, a hét angyal közül:
Jöjj és megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány jegyesét.
És láttam Jeruzsálemet, amely a mennyből szállott alá,
Felékesítve minden ékszerével, allelúja, allelúja, allelúja.»

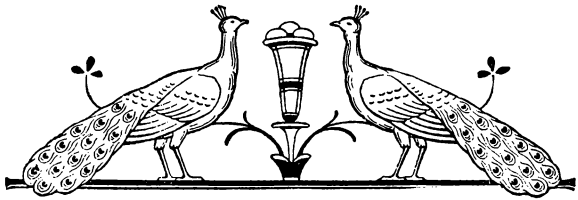

Húsvét harmadik hetének hétfője.

Szent József oltalmának nyolcadában.

1. Antifónák. Reggel a Feltámadottról énekelünk: «És kezdve Mózesen és valamennyi prófétán, megmagyarázá nekik mind, amik az Irásokban felőle szóltanak, allelúja» *(a Ben. antif.)*. Este pedig az Úr szavait ismételjük, amelyeket az evangéliumból veszünk: «A ti szomorúságtok örömre fordul, allelúja, és örömeteket senki sem veszi el tőletek, allelúja, allelúja» *(a Magn. antif.)*. Igy tanít bennünket az Egyház arra, hogy egész nap a Feltámadottal éljünk.

A kép: A páva a halhatatlanságnak és a test feltámadásának jelképe.

2. A feltámadás jelképei. Ha az őskeresztény szimbolumokat röviden jellemezni akarjuk, azt kell mondanunk, hogy leginkább két tárgykörben mozognak: vagy a liturgia életét ábrázolják, elsősorban az isteni élet két szentségében, a keresztségben és az Oltáriszentségben, vagy pedig a túlvilágról beszélnek, a test feltámadásáról és a halhatatlanságról. Mindkét tárgykört összefoglalhatjuk ebben: isteni élet kegyelemben és dicsőségben.

A túlvilágot jelképező szimbolumok közül különösen kettőt kell kiemelnünk, a pávát és a főnix madarat. Ókeresztény síremlékeken, katakombákban, sőt még bazilikákban is gyakori a páva szimboluma, amely a halhatatlanságot jelenti. Gyakran látható a páva úgy is, hogy szőllőfürtöket csípked, s ebben az esetben eucharisztikus szimbólum. Az Eucharisztia adja és őrzi meg a halhatatlanságot («Aki eszi az én testemet... és én feltámasztom őt az utolsó napon.»). Miként a páva, úgy a főnix-szimbolum is a pogányságból való. Lactantius nyomán a következőkben adhatjuk a főnix-monda tartalmát: «A távol Keleten van egy gyönyörű kert, tavaszi napfény járja át, állandóan enyhe az éghajlata, és nincsenek kellemetlen időjárásváltozások. Ott nincs szenvedés, nincs betegség és halál. Tiszta forrás öntözi a kertet, a hatalmas fák roskadoznak az ízletes gyümölcs alatt, amely soha le nem hullik. Ebben a kertben él a főnix, ez a különös madár, amely a napistennek, Phoebusnak van szentelve. Amikor felcsillan a hajnal legelső sugara, négyszer megfürdik a ragyogó tiszta vízben, és ugyanannyiszor iszik az élő forrásból is. Azután felszáll a legmagasabb fára, és várakozva néz napkelet felé. Amikor a legelső sugarat megpillantja, szent énekkel köszönti, amelynek szépsége messze felülmúlja a legszebb zenét is. Ha egészen

felkelt a Nap, messzecsengő hangon csapkod szárnyaival, és tiszteletteljesen köszönti Phoebus sugárzó arcát. Ezer esztendő eltéltével érzi, hogy lejárt életideje. Ekkor elhagyja a kertet, és elszáll abba a világba, ahol a halál uralkodik. Gyors szárnyai segítségével egykettőre Föniciában van. Itt csak a magányos helyeken pihen meg, majd kikeresi magának a legmagasabb pálmát, amelyet róla «főnix»-nek neveznek, és arra rakja fészkét. Ez egyszersmind sírjául is szolgál, de csak azért hal meg, hogy új életet kezdjen, és magát új életre támassza. Összegyüjti a világ legjobb gyógyfüveit, beléjük ágyazza magát, azután meghal. Holttteste most meggyullad a Nap sugarainak hatása alatt és elég. Hamvában azonban új élet csirája rejlik. Tejfehér féreg keletkezik belőle, amely, miként a hernyó lepkévé, rögtön új főnixxé alakul, és csak harmattal táplálkozik. Amikor már egészen megnőtt, felkészülő-

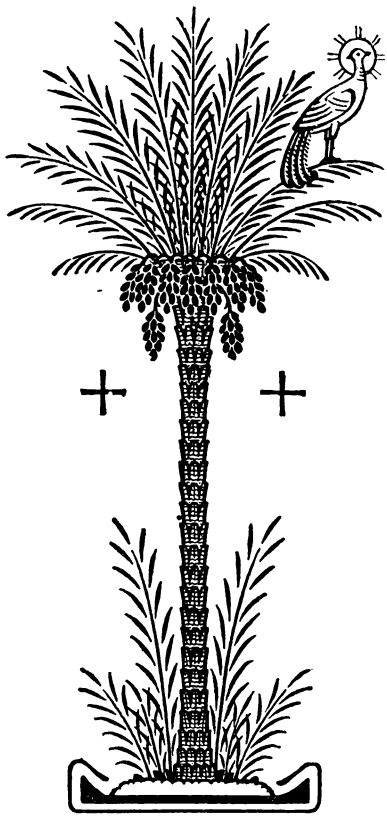

dik, hogy visszarepüljön hazájába. Összeszedi előbbi csontjainak és a fűszereknek maradványait, összegöngyöli, és Heliopolisba, a Napisten templomának oltárára viszi. Aki csak látja, elámul szépségén. Tollazata a legpazarabb színpompát sugározza, szeme ragyog, mint a jácintkő, fejét pedig sugárkoszorú veszi körül. A madarak között, sőt az egész állatvilágban nincs hozzá hasonló. Igazán királyi madár, és bár óriási termetű, könnyedén és kecsesen repül. Egész Egyiptom odatódul, hogy köszöntse, megérkezése napját pedig feljegyzik. Az összes madarak összegyülekeznek, és díszkíséretet adnak neki. Ő azonban visszaszáll hazája kertjébe.»

Az ókeresztény művészetben a főnix tehát szimboluma a halhatatlanságnak, a test feltámadásának az örök életre. Tőle elválaszthatatlan a pálma, amelynek nevét (φοίνιξ) viseli.

Húsvét harmadik hetének keddje.

Szent József oltalmának nyolcadában.

Antifónák: «És kényszeríték őt: Maradj velünk, Uram, mert esteledik, allelúja» *(a Ben. antif.)*. «Szomorúság tölti el szíveteket, de örömeteket senki sem veszi el tőletek, allelúja, allelúja» *(a Magn. antif.)*.

Húsvét harmadik hetének szerdája.

Szent József oltalmának nyolcadában.

(dupl maj.)

«Oltalmazójuk akarok lenni mindörökre!»

Ma ünnepeljük Sz. József oltalmának nyolcadik napját (octava), és mégegyszer összefoglaljuk az ünnep gondolatait. Miért tette a liturgia Sz. Józsefct az Egyház

védőszentjévé? Bizonyára ez a gondolat vezette: ha Sz. József Isten két legdrágább kincsét, Krisztust és Szűz Máriát hűségesen megőrizte, akkor a harmadikat, az Egyházat is meg fogja őrizni. Ha Krisztusnak földi életében nevelőatyja volt, akkor bizonyára gondoskodni fog a misztikus Krisztusról is, óvni fogja az Egyházat, Isten gyermekeit is. Ha a Szentlélek jegyesének, Szűz Máriának gondos, hűséges segítője volt, akkor segíteni fogja Krisztus jegyesét, az Egyházat is.

Az antifónák: «Maradj velünk, mert esteledik, és már lemenőben a nap, allelúja» *(a Ben. antif.)*; «Szomorúságtok, allelúja, örömre fordul, allelúja» *(a Magn. antif.)*. Figyeljük meg, hogy reggel milyen sokszor énekel az Egyház a kedves emmauszi jelenetről, este pedig a vasárnapi evangéliumról.

Húsvét harmadik hetének csütörtökje.

Antifónák. Az emmauszi tanítványokkal megyünk szentmisére, ahol a feltámadt Krisztus a megáldott kenyeret nyujtja nekünk: «Betére velük: és történt, hogy amidőn asztalhoz ült velük, vevén a kenyeret megáldá és megszegé, és nyujtá nekik, allelúja, allelúja». Este, napnyugtakor pedig átérezzük az Úr vígasztaló szavait: «Bizony, bizony mondom nektek, majd ismét meglátlak titeket, és örvendeni fog szívetek, és örömeteket senki sem veszi el tőletek, allelúja». Igy tanít meg bennünket az Egyház arra, hogyan vigyük bele az evangéliumot az életbe.

Húsvét harmadik hetének péntekje.

Antifóna k. «Megismerték az Úr Jézust, allelúja, a kenyérszegésben, allelúja» *(a Ben. antif.)*. Az Egyház majdnem minden napra adott útravalóul egy vígasztelje s szót az Úr Jézus szájából. Ez az Egyház elmélkedési módszere.

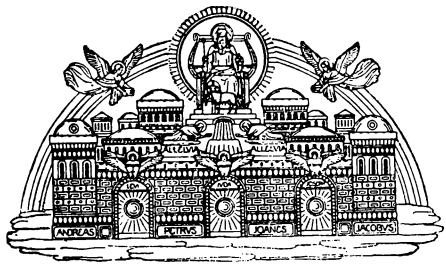

Húsvét harmadik hetének szombatja.

Szentírási részlet (Jel. 22. fej.). Fenséges a Jelenések könyvének befejezése, ahol Sz. János az égi Egyházat, a mennyei Jeruzsálemet írja le: «Én, János, látám a szent várost, az új Jeruzsálemet Istentől leszállani az égből, mint a férjének felékesített menyasszonyt. És nagy szózatot hallék a trón felől, amely mondá: «Ime, Istennek hajléka az emberekkel. Velük fog lakni, és ők az Ő népe lesznek. Letöröl szemükből minden könnyet. Halál nem leszen többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom, mert az elsők elmúltak. Ime, megújítok mindeneket!» A látnok leírja a mennyei Jeruzsálemet, és azt az élet fájához hasonlítja, amelynek gyümölcsei a nemzetek gyógyulására szolgálnak. Mindig látni fogják az Ő arcát, és homlokukon hordják az Ő

nevét. Éjtszaka nem lesz többé, és nem lesz szükség sem napra, sem világító szövétnekre, mert az Úr lesz az ő világosságuk. Igy uralkodnak majd örökkön-örökké. És így szólt hozzám : «Ezek az igék nagyon hitelesek és igazak. Az Úr, a próféták szellemeinek Istene küldötte el angyalát, hogy megmutassa szolgáinak mindazt, aminek csakhamar meg kell történnie. Boldog, aki megtartja ezen könyv jövendölésének igéit!» A Jelenések könyve, a Szentírás utolsó könyve az ősegyház vágyakozó felkiáltásával végződik : Jöjj el, Uram, Jézus! A kiáltásra maga az Úr Jézus felel : Igen, nemsokára eljövök.

HÚSVÉT UTÁNI NEGYEDIK HÉT.

Már a mult vasárnapon is készített bennünket az Egyház az Úr Jézus mennybemenetelére. Ma tovább megy, s nemcsak a mennybemenetelről beszél, hanem a Szentlélek eljöveteléről is, sőt azt tanítja, hogy benső összefüggés van az Úr távozása és a Szentlélek elküldése között. Az Úr Jézus kifejezetten mondja, hogy a Szentlélek nem jöhetne el, ha Ő el nem menne a földről. A Szentlélek az Úr Jézust fogja helyettesíteni. Ő lesz a vígasztaló, vezető, tanító, az Egyház és a hívek ügyeinek védője (advocatus), természetesen n é m i különbséggel : Az Úr Krisztus l á t h a t ó alakban volt közöttünk, a Szentlélek pedig l á t h a t a t l a n u l működik az Egyházban és a lelkekben.

S z o m b a t e s t. Szombat este antifónája már a holnapi evangéliumból való : «Elmegyek ahhoz, aki engem küldött, és senki közületek nem kérdi tőlem : Hová mégy? Allelúja». Az Egyház előkészít bennünket az Úr mennybemenetelére.

Húsvét utáni negyedik vasárnap.

1. A nap hangulata. Az Egyház ma sokat beszél a Szentlélek tevékenységéről. A Szentlélek működése három-irányú: működik a világban, az Egyházban és a lélekben. A Szentlélek a bűnös világ elé tükröt tart, amelyben megláthatja bűnösségét, megláthatja az igazságot, az Egyház ügyének igaz voltát, de megláthatja a fenyegető büntető ítéletet is. A Szentlélek megmutatja a világnak az Egyház diadalmenetét, s az istentelen világnak ezt fogcsikorgatva tudomásul kell vennie, ha kifelé nem is ismeri el. Krisztus előtt a világ bűneinek fertőjében fulladozott, de nem tudta, hogy helytelen utakon jár. Most azonban itt van az Egyház, hogy mint élő lelkiismeret felemelje szavát minden gonoszság ellen. Gyűlölik az Egyházat, mert felzavarja őket tétlen nyugalmukból, és ujjával állandóan gonoszságuk lépfenéjére mutat. Milyen sokan vannak, akik nem bírták közömbösen venni ezt a figyelmeztetést, és hazatértek Krisztushoz. Igy dolgozik a Szentlélek a világban: vagy Krisztushoz térnek, vagy gyűlölik Krisztust; vagy fölismerik vétkeiket, az Egyház igazát s a fenyegető ítéletet, s mindazt lelkük üdvösségére fordítják, vagy nem, akkor elvesznek. De meg fogják ismerni, hiszen ezen dolgozik a Szentlélek a világban.

Sokkal szelídebb a Szentlélek működése az Egyházban. Folytatja a földön Krisztus munkáját, tanítja az Egyházat. A tanító Egyházat emlékezteti mindarra, amit Krisztus Urunk mondott, s megóvja a hibáktól és tévedésektől. Mennyi mindent lehetne mondani arról, hogy mit tesz a Szentlélek az Egyházban. A szentségek mind az Ő művei. A keresztségben templomot épít magának, a bérmálásban harcosokká,

papokká, vértanukká avatja a kereszténveket. Az Eucharisztia (a szentmise) is az Ő műve : Miként egykor Ő alkotta meg Krisztus emberségét, úgy változtatja most át a kenyeret és a bort Krisztus testévé és vérévé. A papszentelés megint az Ő munkája. Azért mondja az Üdvözítő : «Vegyétek a Szentlelket, akiknek megbocsátjátok bűneiket . . .» Látjuk tehát, milyen nagyarányú tevékenységet fejt ki a Szentlélek az ő Egyházában.

Ezzel tulajdonképen már a lélekben való tevékenységéről is beszéltünk. Ő az útmutatónk a földi élet siralomvölgyén keresztül. Ő a lelkek tanítómestere. Lelked virágoskert, amelyben Ő ápolja és öntözi az isteni kegyelem magvát, mert nélküle semmi sem növekedhetnék. Ő gyomlálja ki a gazt is a virágágyakból. Megértjük ennek jelentését : A virágok az erények, a gyümölcs jó cselekedeteinket jelképezi, a gyom pedig bűneinket.

2. A szentmise (Cantate). A szentmise a Szentlélek működését mutatja be szóval és a valóságban. Az *introitus*ban megint az allelúja van a középpontban : «Énekeljetek az Úrnak új éneket, alleluja». Azt is meghalljuk, miért. Azért, mert «Csodálatos dolgokat cselekedett az Úr». Ez a csodálatos dolog, amit Isten a világ előtt kinyilatkoztatott, a Szentlélek működése. Ő forrasztja egységbe a híveket, a misztikus Krisztust is, Ő az, aki az élet hullámzó tengerén hányódó szívünk horgonyát az égbe veti, ahová Krisztus előrement *(or.)*. «Onnan felülről száll alá» a Szentlélek, mint a «világosságok Atyjának tökéletes ajándéka», a földi élet «sötét árnyékában», Ő tesz minket a világosság fiaivá. Húsvétkor az «Ige», Krisztus által «újjászülettünk» ; akkor vetette el Isten lelkünk kertjében magocskáját. Engedjük, hadd dolgozzék

most bennünk a Szentlélek, a lélek kertésze, «hogy meg tudja menteni lelkünket» *(szentlecke)*. Ez a kertész «az Úr jobbja» (a Szentírás és a liturgia a Szentlelket Isten ujjának is nevezi), mely «győzelmet szerez, felmagasztal és örök életet ad» *(Allelúja-vers)*. Azért jó nekünk, hogy Krisztus elmegy, mert csak így jön el a győzelmes képviselő, aki legyőzi a világot, az útmutató és tanító, aki mindig mélyebben visz bele minket Krisztus tanításába. Ő a misztikus Krisztust is fel fogja magasztalni. Ezt a fenséges működést a Szentlélek az Oltáriszentségben fejti ki *(ev.)*. Az áldozati cselekményben most újra megkapjuk mindazt, amiről az előmise szólott. Az áldozati cselekmény elején *(off.)* hálatelt szívvel énekeljük a húsvéti éneket: «Mily nagy dolgokat cselekedett az Úr!» Az Oltáriszentségben reánk száll ez a győzelmes Lélek, megerősít bennünket, hogy legyőzhessük a világot s vértanukká avat, mert amiről az Úr beszélt: «mikor pedig eljövend Ő, az igazság Lelke», az most valósult meg a szentáldozásban.

3. A türelemről. A kis időről szóló tanítást ma követi a türelemről szóló. Ezen a héten, mint külön erénygyakorlatot, a türelmet ajánlja az Egyház figyelmünkbe, és gyönyörű részletet olvastat Sz. Cipriánnak a türelemről szóló könyvéből. Az Úristen és Krisztus Urunk türelmét állítja elénk a Szent, követendő mintaképül: «Ez az erényünk közös az Úristennel. Tőle indul ki a türelem, Tőle nyeri fenségét és méltóságát. A türelem eredete és nagysága Istentől van, mint szerzőjétől. Már pedig, amit Isten nagyrabecsül, azt az embernek szeretnie kell. Amit az isteni Fenség szeret, és jónak tart, azt ajánlja figyelmünkbe. Ha Isten a mi Atyánk és Urunk, akkor kövessük az Úrnak és Atyának türelmét, mert a szolgáknak engedelmeskedniök kell, a gyermekeknek pedig nem szabad elfaj-

zaniok.» Ciprián végig megy az Úr egész életén, és mindenütt kimutatja fenséges türelmét, elsősorban amelyet szenvedésében gyakorolt. A Szentírás, az Ószövetség és az Újszövetség egyaránt a türelem magasztos példáit nyujtja. Végül Ciprián a keresztény ember életével hozza kapcsolatba a türelmet. A türelem adja meg az állhatatosságot, megőriz a vétkektől, állandósítja a szeretetet, megszüntet gyűlölködést és veszekedést, legyőzi az élet kellemetlenségeit. «A türelem hatásai nagyon messze nyúlnak, életünkben semmit sem tudunk véghezvinni, ami nem belőle nyeri erejét. A türelem ajánl és őriz meg bennünket az Úristennek. A türelem mérsékeli a haragot, gyeplőre fogja a nyelvet, elménket vezeti, a békét biztosítja, a fegyelmet irányítja, az érzékiség követeléseit megtöri, a gőg erőszakosságait lefogja, az ellenségeskedés tüzét kioltja, a gazdagok hatalmaskodását korlátok közé szorítja, a szegények nyomorúságát enyhíti, a szűzekben megőrzi a boldog érintetlenséget, az özvegyekben a tisztaság sok küzdelmet igénylő erényét, a házasokban pedig az oszthatatlan szeretetet. A szerencsében megóv az elbizakodástól, a balsorsban az elcsüggedéstől, segít, hogy a jogtalanságot és megbántásokat szelídséggel elviselhessük. Arra tanít, hogy a sértéseket gyorsan megbocsássuk, ha ellenben mi vétettünk valaki ellen, akkor sokáig esdekeljünk bocsánatért. Legyőzi a kísértéseket, elviseli az üldöztetéseket, a szenvedést és vértanuságot tökéletessé teszi. Ő adja meg hitünk alapjának a rendíthetetlen szilárdságot, reményünknek az erőteljes növekedést. Ez irányítja tetteinket, úgyhogy Krisztus útját követhetjük, ha az Ő türelméről meg nem feledkezünk.»

A hárfa jelképe.

Húsvét negyedik hetének hétfője.

Húsvéti énekek. Az Egyház megszemélyesíti az allelúját, s ennek a hétnek a responsoriumai szinte megszakítás nélkül zengik az allelúja-dícséretét:

«Istenem, új dalt éneklek Neked, allelúja,
Tízhúrú hárfán mondok éneket, allelúja, allelúja.
Istenem vagy te, hálát adok Néked,
Én Istenem vagy, magasztallak Téged.
Tízhúrú hárfán mondok éneket, allelúja, allelúja.»
(Resp.)

Antifónák. «Nemde szívünk gerjedez vala bennünk, amint szólott az úton, allelúja?» *(a Ben. antif.)*. «Én az igazságot mondom nektek: Jobb nektek, hogy én elmegyek, mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jövend tihozzátok, allelúja» *(a Magn. antif.)*. Örülünk neki, hogy az Egyház még mindig az emmauszi jelenetről énekel; vegyük még ehhez hozzá, a húsvéti idő vesperásából a Magnificat antifónáját megelőző verset: «Maradj velünk, Uram, allelúja, mert esteledik, allelúja!» A liturgia elgondolása szerint a húsvéti idő tehát hasonlít az emmauszi tanítványok vándorlásához akik a feltámadt Krisztus társaságában haladnak az úton.

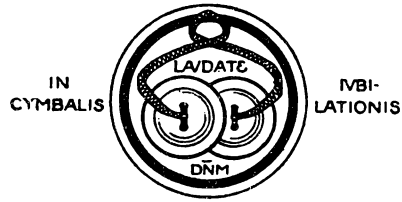

A cintányér jelképe.

Húsvét negyedik hetének keddje.

Húsvéti énekek. Antifónák: «Békesség nektek, én vagyok, allelúja, ne féljetek, allelúja» *(a Ben. antif.)*. «Mikor eljön a Vigasztaló, az igazság Lelke, az meggyőzi a világot a bűnről, az igazságról és az ítéletről, allelúja» *(a Magn. antif.)*.

«Amikor rólad elfeledkezem, allelúja,
Száradjon el a jobbkezem.
Ragadjon ínyemhez a nyelvem,
Ha rólad nem emlékezem, allelúja, allelúja.» *(Resp.)*

A dob jelképe.

Húsvét negyedik hetének szerdája.

Húsvéti énekek. A napi antifónák: «A léleknek húsa és csontjai nincsenek, amint látjátok, hogy nekem van, higgyetek tehát, allelúja» *(a Ben. antif.)*.

«Még sok mondanivalóm volna nektek, de most nem vagytok hozzá elég erősek. Mikor pedig eljövend Ő, az igazság Lelke, Ő majd megtanít titeket minden igazságra, allelúja» *(a Magn. antif.)*. Reggel az Egyház az Úr Jézus egyik megjelenését tárja szemünk elé; este pedig a vasárnapi evangelium szavait idézi emlékezetünkbe.

«Énekeljétek a dalt: allelúja!
Idegen földön számkivetve, hogy dalolhatnók az Úr dalát, allelúja, allelúja!
Akik minket számkivetésbe vittek, tőlünk örömdalt követeltek.
Idegen földön, számkivetve, hogy dalolhatnók az Úr dalát, allelúja, allelúja!»

Húsvét negyedik hetének csütörtökje.

Húsvéti énekek. Antifónák: «A tanítványok egy darab sült halat és lépesmézet tevének elébe, allelúja, allelúja» *(a Ben. antif.)*. «Nem magától fog szólani, amiket hall, azokat fogja mondani, és a jövendőket hirdeti nektek, allelúja» *(a Magn. antif.)*.

«Láttak a vizek, Isten téged, láttak a vizek és remegtek:
Zúgtak a mélységek, s a felhők megzendültek: allelúja, allelúja.
Villámaid beragyogták a földkerekséget, látta a föld és megremegett.»

Az orgona jelképe.

Húsvét negyedik hetének péntekje.

Húsvéti énekek. Napkeltekor így énekelünk: «Ezek azok a beszédek, amelyeket mondottam nektek, amíg veletek valék, allelúja, allelúja» *(a Ben. antif.)*.

«Énekeljék: allelúja,
Kiket megváltott az Úr, allelúja,
Kiket megszabadított az ellenség kezéből, és
összegyüjtött minden helyekről.» *(Resp.)*

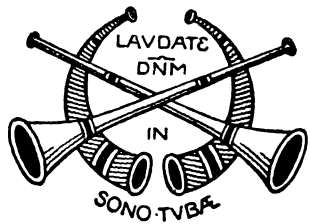

A harsona jelképe.

Húsvét negyedik hetének szombatja.

Szentírási részlet (Jak. 5, 1—16.): Ma Sz. Jakab gyönyörű levelének végét olvassuk, ahol az apostol gyakorlati utasításokat ad, és legelőször is a mammon szolgálatáról szól: «Most már gazdagok, sírjatok jajveszékelve a nyomorúságokon, melyek reátok következnek! Gazdagságtok megrothadt, ruháitokat megemésztette a moly. Aranyotok és ezüstötök megrozsdásodott, és rozsdája bizonyság lesz ellenetek, és megemészti testeteket, mint a tűz. Haragot gyüjtöttetek magatoknak az utolsó napokra. Ime, a munkásoknak bére, akik mezőiteket learatták,

melyet ti megdézsmáltatok, felkiált, és az ő kiáltásuk felhatott a seregek Urának fülébe. Lakmároztatok a földön, és bujaságban hízlaltátok szíveteket a megölés napjára. Elítéltétek és megöltétek az igazat, és nem állott ellent nektek.» Befejezésül Sz. Jakab a türelmet ajánlja: «Legyetek tehát béketűrők, testvéreim, az Úr eljöveteléig. Ime, a földmívelő várja a föld drága terményét, türelmesen várakozván, míg a korai és a késői esőt megkapja. Legyetek tehát ti is türelmesek, és erősítsétek meg szíveteket, mert az Úr eljövetele közel van. Ne panaszkodjatok, testvérek, egymás ellen, hogy meg ne ítéltessetek. Ime, a bíró az ajtó előtt áll. Példaképül a gyötrelmes kimúlásban, a szenvedésben és béketűrésben, vegyétek, testvérek a prófétákat, akik az Úr nevében szóltak. Ime, boldogoknak mondjuk azokat, akik kitartottak. Jób tűréséről hallottatok, és az Úr végét láttátok, mert irgalmas az Úr és könyörületes.

Mindenekelőtt pedig, testvéreim, ne esküdjetek, se az égre, se a földre, se más akármily esküvel; hanem legyen a ti beszédetek: Igen, igen, — nem, nem, hogy ne essetek ítélet alá.

Szomorkodik valaki közületek? Imádkozzék. Jó hangulatban van? Énekeljen zsoltárokat. Beteg valaki köztetek? Hivassa el az egyház papjait, és ezek imádkozzanak fölötte, megkenvén őt olajjal az Úr nevében; és a hitből fakadó imádság megszabadítja a beteget, és az Úr megkönnyebbíti őt, és ha bűnökben van, megbocsáttatnak neki.

Valljátok meg tehát egymásnak bűneiteket, és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok, mert sokat tehet az igaznak állhatatos könyörgése.»

HÚSVÉT UTÁNI ÖTÖDIK HÉT.

Kevés hét van az évben, amelyen annyi ünnep volna, mint a most következőn. A jó keresztény ezen a héten ötször ünnepel az eucharisztiás áldozatba való bekapcsolódással: ma, vasárnap, a következő három napon, mert ezek keresztjáró napok, és Urunk mennybemenetele napján, mivel az parancsolt ünnep. Mindazt, ami ezen a héten az Egyházban végbemegy, röviden így foglalhatjuk össze: kérő imádság és Urunk mennybemenetele. Hogyan függ össze ez a két gondolat? Eredetileg nem volt közöttük semmi kapcsolat, de könnyen létesíthető, szinte magától kínálkozik. Krisztus már útrakészen áll, hogy a mennybe menjen, mielőtt még azonban eltávozna, eléje tárjuk ügyes-bajos dolgainkat, összes kéréseinket, hogy azokat örök hazájában mennyei Atyja elé terjessze. A mostani vasárnap tehát készülődés az Úr Jézus nagy útjára, egyúttal azonban könyörgő nap is. Az Egyház nagy bizalmat akar belénk önteni a kérő imádság iránt. A következő három keresztjáró napon egész évi szükségleteinket és kéréseinket az Úr

elé terjesztjük. Bensőséges áhítattal imádkozunk testi és lelki szükségeinkben, imádkozunk önmagunkért, hozzátartozóinkért, népünkért és az egész kereszténységért. Csütörtökön pedig örömmel telt szívvel kísérjük a Megváltót a mennyországba.

Szombateste: A holnapi könyörgő vasárnap a Magnificat antifónájában már előre veti árnyékát: «Eddig semmit sem kértetek az én nevemben; kérjetek és megnyeritek, allelúja!»

Húsvét utáni ötödik vasárnap.

Kérjetek és megnyeritek.

Hogy az egész vasárnapon a kérő imádság gondolata uralkodik, kitűnik már a reggeli és esti antifónából is: «Eddig semmit sem kértetek az én nevemben; kérjetek és megnyeritek, allelúja» *(a Ben. antif.)*. «Kérjetek és megnyeritek, hogy örömetek teljes legyen: maga az Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem, és hittetek bennem, allelúja» *(a Magn. antif.)*.

1. A szentmise (Vocem jucunditatis). Minél jobban közeledik az Úr Jézus távozásának órája, annál jobban erősödik az örvendező allelúja. Az Egyház nem

adja át magát érzelmes szomorúságnak az elválás miatt. «Ujjongó szóval hirdessétek, adjátok tudtul, allelúja; terjesszétek el a föld határáig, mondjátok: Megváltotta az Úr az ő népét, allelúja, allelúja.» Újra felcsendül ajkunkon a 65. zsoltár, a Canticum resurrectionis, amelyben megköszönjük, hogy «az Úr kiszabadította az ő népét» a számkivetésből *(intr.)*. Az *orációban* két fontos kegyelmet kér számunkra az Anyaszentegyház: hogy megérthessük a keresztény élet nagy méltóságát, és hogy eszerint élhessünk. Ebben nyilvánul meg az igazi keresztény: megismerni az igaz hitet, és a hit szerint élni. Ezzel azonban már belekapcsolódunk a szentmise két olvasmányának gondolatkörébe. Az evangélium általában szereti a dogmatikus vonatkozásokat, és sokszor utal a misztériumra, míg a szentlecke inkább az erkölcsi életre vonatkozó utasításokat tartalmaz. A mai vasárnap is ezt tapasztaljuk. A szentlecke a gyakorlati keresztény életbe állít bele, hiszen húsvét után a harmadik vasárnaptól kezdve az az Egyház legfőbb törekvése, hogy felvértezzen bennünket a zordon életre. Megint Sz. Jakab apostol tanít bennünket, akitől az elmúlt héten olyan sok, tartalmas gyakorlati utasítást kaptunk. Választhatnánk-e az imádság vasárnapjára méltóbb tanítót, mint azt a férfiút, akinek térdein a bőr a sok imádkozástól «a tevékéhez hasonlóan megkeményedett?» Az apostol az Egyház könyörgésének egyik kérését bővebben kifejti: Necsak hallgatói, hanem cselekvői is legyünk az Isten igéjének, fékezzük meg nyelvünket, gyakoroljuk az irgalmasságot felebarátainkkal szemben, és őrizzük meg magunkat szeplőtelenül e világtól. Az allelújavers a szentlecke visszhangja. Legyünk fénylő napocskák, visszfényei a Feltámadottnak, aki mint húsvéti nap emelkedett fölénk. A második versszak különösen szép:

«Kijöttem az Atyától
És a világra jöttem:
Ismét elhagyom a világot
És az Atyához megyek.»

Ebben a négy rövid, fenséges mondatban az Egyház az Úr Jézus egész életét elénk tárja ; mint négy oszlopon nyugszik rajtuk a megváltás műve. Mialatt azonban

A kép ennek a vasárnapnak fő gondolatait akarja ábrázolni: Az Orante-helyzetben imádkozó nő az Anyaszentegyház, amely ma könyörgő imádságra bátorít minket. Állandó könyörgése a Kyrie eleison, amellyel minden szentmise kezdődik, s a keresztjárónapokon a mindenszentek litániájában is gyakran fölhangzik; ez az Egyház zarándokéneke és számüzetési dala a földön (a harci dal az allelúja). Az imádkozó Egyház fölött ott ragyog a föltámadás Napja, Krisztus (allelúja-ének). A virág, a kévék és az indák Isten áldására utalnak, amely majd leárad a szántóföldekre és a rétekre. A négy sarokban lévő kis kép arra a négy mondatra utal, mely szépen összefoglalja Krisztus életét: A háromszög Isten héber nevével (Jahve) a Szentháromságot jelenti. Az Üdvözítőt, ki az Atyától származik, a Szentháromság küldi ebbe a világba. És e világba jött», mégpedig a jászolba (a 2. kép), szegényen és kisdedként. «Ismét elhagyom a világot» — mondja Krisztus az utolsó vacsorán, és ekkor elsősorban keresztha lálára gondol (3. kép). «És visszatérek az Atyához»; most készülődik mennyei útjára, ahol a menny és a föld királyi koronája vár reá (4. kép).

ezeket a szavakat énekeljük, magunkra is kell őket vonatkoztatnunk, sőt mindennap elismételhetnők azokat. *Az evangéliumban* az Úr szava biztosít bennünket arról, hogy az Ő nevében végzett imádságunk meghallgatást talál. A keresztjáró napokat megelőző vasárnapnak ez az «örömhíre», amelyre a következő könyörgő napok támaszkodnak. A továbbiakban az Úr a boldog messiási időről beszél, amely két nagy kegyelmet hoz Isten gyermekei számára : közel férkőzhetnek a mennyei Atya szívéhez (az Úr Jézus nevében végzett imádság), a Szentlélek pedig már nem képekben, hanem nyiltan szól hozzájuk. Az Egyház egész liturgikus élete ezt a két nagy kegyelmet folyósítja. Az Úr Jézus a mai evangéliumban gyönyörűen megjellemezte a liturgiát. E szerint a liturgia az ember szempontjából tekintve az Úr Jézus nevében való beszéd és imádság a mennyei Atyához ; Isten szempontjából tekintve pedig az Ő megnyilatkozása előttünk, emberek előtt, és kegyelmének folyósítása a mi számunkra. A négy fenséges mondatban az Úr mennybemenetele előtt lezárja földi életét, és mégegyszer összefoglalja azt. Mennybemenetele előtt mégegyszer elénk akarja állítani élete művét. *Offertóriumkor* újra a húsvéti éneket (65. zsoltár) énekeljük, és mint újonnan megkereszteltek, hálát adunk Istennek, «hogy lelkemnek életet adott» és kiszabadított bennünket az ördög kelepcéiből. A *secretában* azt kérjük, hogy követhessük az égbe távozott Úr Krisztust, «hogy az Oltáriszentség ünneplése révén eljuthassunk a mennyei dicsőségbe». A *communió* is telve van örömmel és ujjongással.

A keresztjárónapok hétfője.

Stáció Szűz Mária római főtemplomában.

Kérjetek és megkapjátok.

1. A keresztjáró napok istentisztelete. Négy könyörgő (litániás) napja van még ma is a római egyháznak : április 25-e, Sz. Márk napja, amely a nagy litániás nap, magyarul : búzaszentelő, és az áldozócsütörtök előtti három kis litániás nap (a latinban : Litaniae majores és minores), amelyeket keresztjárónapoknak nevezünk. Ezeket az Egyház az állhatatos kérő imádságnak szenteli, hogy Isten irgalmát minden testi-lelki szükségünkben kiesdekelje. Főleg azonban jó termésért imádkozik. A régi Egyházban gyakran tartottak ilyen könyörgő körmeneteket, akár évről-évre egy szabályszerűen meghatározott napon, akár pedig rendkívüli időkben, valami nagy szükség esetén, pl. a pestis megszűnésének kiesdeklésére. Az áldozócsütörtök előtti három keresztjáró nap Galliában (a mai Franciaországban) keletkezett. Sz. Mamertus viennei püspök hozta szokásba ezt a háromnapos vezeklő és könyörgő körmenetet azoknak a nagy veszedelmeknek elhárítására, amelyek abban az időben a várost és környékét sujtották (450. év körül). Csakhamar máshol is kezdtek ilyeneket tartani, s végül az egész nyugati egyház közkincsévé váltak. A keresztjáró napok megünneplése körmenettel, és az arra következő misével történik. Utolsó maradványa ez a körmenet a régi stációs-körmeneteknek. A régi keresztények szívesen tartottak ilyeneket különösen nagyböjtben és húsvét hetében, mégpedig majdnem minden nap. Ilyenkor összejöttek egy templomban, az úgynevezett gyüle-

kező templomban (ecclesia collecta, — ebből származik a collecta = gyüjtőimádság elnevezés is). Innen a püspökkel és a papsággal együtt körmenetben vonultak egy másik templomba, s útközben a mindenszentek litániáját énekelték a Kyrie eleison-nal. Ezt a másik templomot hívták statiónak. Itt azután bemutatták a szentmiseáldozatot. A négy könyörgőnap őrízte meg számunkra ezt a szép régi szokást. Tartsuk mi is tiszteletben és ápoljuk tovább. Mert hát nemcsak állhatatosan, hanem szent együttességben is akarunk imádkozni. Ennek az állhatatos, közösen végzett könyörgésnek különleges hatékonyságot és meghallgatást ígért az Úr. A könyörgőkörmeneten a régi mindenszentek litániáját énekeljük, hogy vele szükségeinkben az egész győzedelmes Egyház közbenjárását kiesdjük. Nagyon szépek a litánia végén mondott könyörgések.

Miután az Anyaszentegyház az egész mennyország segítségét kérte és minden ügyes-bajos dolgát az Úr elé terjesztette, a szentmise következik «azzal a tudattal, hogy biztos győzelmet arattunk az Úr szívén». A körmeneti mise minden része azt a vígasztaló ígéretet hangsúlyozza, hogy állhatatos imádságunk meghallgatásra talál, s az Oltáriszentségben megkapjuk ennek a meghallgatásnak zálogát is. Már az *introitus*ban hallom az örvendetes bíztatást, hogy kiáltásom, könyörgésem «introivit», eljutott Isten színe elé, és meghallgatásra talál nála. A *szentleckéb*en Sz. Jakab, a nagy imádkozó, akinek térde megkeményedett a sok imádságban, arra tanít, hogy «sokat tehet az igaz állhatatos imádsága». S Illés próféta példája még fokozhatja bizalmunkat. De bűnbánatról is beszél a szentlecke. Az *evangélium*ban maga az Úr világosít föl bennünket arról, hogy milyen hatalma van az állhatatos kérőimádságnak. Hármas

képet tár elénk: középen áll a vígasztaló isteni szó: «kérjetek és megadatik nektek», két oldalt pedig először az erőszakosan zörgető jóbarát, azután a kérő gyermek, vagy a kényszeredetten adó barát és a gondos atya. Az evangélium valóraválik az áldozatban. Mi vagyunk ott a mennyei Atya ajtaján zörgető, kérő gyermekek. Kopogtatunk a mi (egyáltalán nem kelletlenkedő) jóbarátunk, testvérünk, Jézus Krisztus ajtaján, s a még nagyobb javak zálogául megkapjuk az isteni «kenyeret». Vegyük csak észre, hogy az evangéliumban említett három adománynak milyen mély szimbolikus értelme van: a kenyér és hal — az Oltáriszentség, a tojás — Krisztus feltámadásának a jelképe, mert új életnek a csirája. Mindezt megkapjuk a szentmiseáldozatban, s örvendezve énekeljük a *communió*ban, hogy ennek a nagy szerencsének lettünk részeseivé.

Mint tegnap, úgy ma is a kérő imádságról szólnak a *Benedictus és a Magnificat antifónái*, melyek rendszerint a nap vezérgondolatát emelik ki: «Kérjetek, és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgessetek, és megnyittatik nektek». «Maga az Atya is szeret benneteket, mert ti is szerettek engem, és hisztek bennem, allelúja».

A keresztjárónapok keddje.

Stáció a lateráni Sz. János templomban.

Uram, irgalmaz nekünk.

1. Itt van a második keresztjárónap. Ha csak lehet, ma is, holnap is menjünk el a körmenetre és a szentmisére. Lélekben a lateráni Sz. János-templomban, Róma régi keresztelő-templomában tartjuk ezt az ősrégi stációs napot. Talán meg is oszthatjuk

ügyes-bajos dolgainkat, hogy mind a három engesztelő napra jusson valami: az elsőn gondoljunk a sajátmagunk szükségeire, a másodikon családunknak és községünknek, a harmadikon pedig az Anyaszentegyháznak ügyeire. S töltsük az egész napot a könyörgés hangulatában.

2. A napi antifónák: «Krisztusnak szenvednie kellett, s úgy feltámadnia halottaiból, allelúja» *(Ben.)*. «Kijöttem az Atyától és e világra jöttem; ismét elhagyom a világot, s az Atyához megyek» *(Magn.)*.

ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖK VIGILIÁJA.

(3. keresztjárónap.)

Stáció Sz. Péternél.

Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg Fiadat.

Ma van a harmadik keresztjárónap. Lehetőség szerint résztveszünk a körmeneten, s közben énekeljük és imádkozzuk a mindenszentek litániáját. A körmenet a római Sz. Péter templomba vezet. Lélekben itt

---

A kép: A régiek szívesen látták mindenben a kereszt előképét; így az ekében és az ásóban is: «Az Úr jelével törjük fel a földet».

vagyunk a szentmisén az egész kereszténységgel együtt. Ma az a kivételes eset fordul elő, hogy még egy második misét is ünnepelhetünk: A holnapi ünnep vigilia-miséjét. Ez is beleillik az egyházi év gondolatkörébe.

1. Áldozócsütörtök vigiliájának miséje (Vocem iucunditatis). Ennek a misének énekei és könyörgései megegyeznek a legutóbbi vasárnapival (ez a vigilia csak a 8—9. században keletkezett), és csak az olvasmányok újak. Nagyon jól vannak megválasztva s a mennybemenetelről két szép képet tárnak elénk: 1. Az első kép: győzelmi menet az égbe. A halál és a pokol isteni legyőzője gazdag zsákmánnyal vonul be a mennyországba. Zsákmánya: Egyházának adott lelki kincsei, a karizmák. Ezek az Egyháznak, az Ő titokzatos testének építésére adott hivatási kegyelmek *(1. lecke)*. 2. A második kép talán még szebb: A Fiú hazatér Atyja házába, s ott kopogtat az ajtón bebocsátást kérve a maga és a megváltott emberiség számára. Finom érzékkel adja a liturgia az evangéliumban most a mennyország kapuja előtt az Üdvözítő szájába főpapi imáját *(l. az evangéliumot)*.

Áldozócsütörtök.

(dupl. I. cl. nyolcaddal.)

Stáció Sz. Péternél.

Krisztus mennybemenetele a mi fölmagasztalásunk.

Az evangélium éneklése után a diákonus eloltja a húsvéti gyertyát, a föltámadott Krisztus jelképét. Ezzel az egyszerű szertartással fejezi ki a liturgia, hogy az Úr a mai napon a mennyekbe ment.

Minden misében imádkozza a pap: «Megemlékezzünk Krisztusnak, a te Fiadnak üdvözítő szenvedéséről, halottaiból való feltámadásáról és dicsőséges mennybemeneteléről . . .»

1. Az ünnep lelke. Szomorúság tölti el szívünket, ha kedveseink távoznak tőlünk. Még akkor is, ha tudjuk, hogy jobb sorba kerülnek. Azt gondolhatnók ebből, hogy az Egyház is szomorkodva néz a mennybemenő Krisztus után. De nem így áll a dolog. Ez az ünnep fönntartás nélküli örömünnep. Kettős öröm járja át szívünket: örülünk az Úrnak, s örülünk magunk miatt.

a) A mai nap Krisztus győzelmi ünnepe. Jól megszolgált érte az Úr. Gondoljunk csak földi életének egyes mozzanataira, állomásaira. Elhagyta atyjának királyi trónusát, leszállt a Szent Szűz méhébe, s kemény jászolban feküdt Betlehemben. Egyiptomba menekült saját népe elől, visszavonultságban, mesterember módjára élt Názáretben. Azután sok fáradsággal járta Palesztina földjét, hogy az eltévedt báránykákat hazavigye. S közben mennyi félreismerést, szeretetlenséget kellett tapasztalnia testvérei részéről! S végül mennyit szenvedett az Olajfákhegyétől kezdve egészen a Golgotáig. Miért mindez? Mert szeretett minket. S mit akart vele? Azt, hogy kiszabadítson ezzel az ördög hatalmából, s visszavezessen mennyei hazánkba. S most befejezte művét, amelyért minden szeretetét, szíve vérét is odaadta. Örvendezve tekinthet ma vissza élete kész művére. Tegnap két képben állította elénk mennybemenetelét a liturgia: Diadalmenetben vonul be a győztes Király mennyei városába, s viszi magával foglyait, minket, az Isten gyermekeit; s azután kiosztja a zsákmányt, vagyis odaadja Egyházának a megváltás kegyelmeit. A Fiú hazatér most az atyai

házba. Örömmel fogadja őt Atyja. Azonban újonnan szerzett testvéreit és nővéreit, a megváltott embereket is bemutatja az Atyának. Úgy is mondhatjuk, hogy a mai ünnep Krisztus trónralépésének, az ég és föld királyává való koronázásának ünnepe.

b) Örömünnepünk is a mai nap. Hiszen az Úrnak a mennybemenetel által történt megdicsőülése az egész emberiség fölmagasztalását jelenti, tehát a mi megdicsőülésünket is. Ez a gondolat már az egyházatyáknak is mélyen a szívébe markolt. A mi emberi természetünk részesül itt a legnagyobb isteni megtiszteltetésben. Hiszen Krisztus az ő emberi testével vonult be a mennybe, emberi természetével ült az Istennek trónusára, és ezzel a természettel marad ott az örökkévalóságon keresztül.

A kép egy régi elefántcsontmetszet után készült. Látható rajta, amint Krisztus bevonul a mennyországba, s elfoglalja csillagokkal ékes királyi trónusát. Alant látjuk a Boldogságos Szűzet imádkozó tartásban s mellette az apostolokat, amint vágyakozva néznek az ég felé, «míg csak vissza nem jön».

Hallatlan kitüntetés ez ránk, emberekre nézve. Egy közülünk, a mi fejünk, ül az Isten trónusán. Ezzel mi, az ő testének tagjai is átistenülünk. Azért énekli sokatmondóan a prefáció: «Fölemelkedett az égbe, hogy minket a maga istenségének részeseivé tegyen». Isteni nemesség az, amelyben mennybemenetele által részesít minket. Egyúttal azonban kemény, követelő parancs is számunkra: Sursum corda! A bűn nem mehet be Krisztussal a mennyországba, már pedig ez ver bennünket bilincsbe s köt le a földhöz. Tépjük hát szét a bűn kötelékeit! Szívünkkel, akaratunkkal, vágyakozásainkkal kell először a mennybe szállnunk, akkor követheti oda az Urat testünk és lelkünk is.

2. A nap megünneplése. Ezt a napot ismét egészen az Egyházzal együtt akarjuk megünnepelni: a zsolozsmában és a szentmisében is. A tegnapesti órákban már elimádkoztuk közösen vagy magányosan az első vesperást. A mai bevezető versekben is a mennybe emelkedő Királyt látjuk. A mise és a breviárium is ezzel a helyzetképpel kezdődik: «Galileai férfiak, mit álltok itt a mennybe nézve? Amint láttátok őt a mennybe menni, úgy jön el ismét, allelúja!» *(intr.)*. Igen lendületes a himnusz is (Salutis humanae Sator):

Emberi üdv magvetője,
Jézus, szívünk édessége,
Váltott világ Teremtője,
Szerettidnek fényessége:

Vezér s út az üdvösségre,
Légy vágyaink boldog vége,
Könnyeinkért örömet adj,
Életünknek jutalma vagy. Amen.

A *Magnificat* antifónájában a mennyei Atya házának küszöbén látjuk az Urat: «Atyám, megismertettem

nevedet az emberekkel, akiket nekem adtál: és most értük könyörgök, nem a világért, mert hiszen hozzád jövök, allelúja».

Éjtszaka, vagy kora hajnalban elimádkozzuk a matutinumot. Együtt vannak itt a király-zsoltárok, s az antifónákban gyakran megcsendül ez a hang: exaltare, elevare, azaz: menj föl, emelkedjél föl. Különösen gazdagok gondolatokban a második és harmadik nocturnus olvasmányai. S számunkra azért is értékesek, mert a Sz. Péterben tartott stációk alkalmával I. Leó és Nagy Sz. Gergely pápák tartották ezeket a homiliákat. Halljuk Leó pápát: «Valóban kimondhatatlanul nagy okunk van az örömre. Mert az ember-természet ma a tanítványok seregének szemeláttára minden mennyei lény fölé magasztaltatott. Fölébe emeltetett minden angyali karoknak, túlszárnyalta még az arkangyalokat is. S most az összes mennyei seregek fölé magasztalva ott ül az örök Atya jobbján, királyi széken, az Atya dicsőségében. Mivel tehát Krisztus mennybemenetele a mi fölmagasztalásunk, s mivel a test remélheti, hogy utána megy a megdicsőült Főnek, azért méltán örvendezhetünk, és áhítatos hálaadással vigadozhatunk. Ma nemcsak az elvesztett paradicsomot kaptuk vissza, hanem az ég magasságaiba is behatoltunk. Sokkal többet nyertünk Krisztus kimondhatatlan kegyelméből, mint amennyit elvesztettünk az ördög irígysége miatt. Mert Ádám gyermekeit, akiket az ellenséges méregkeverő őshazájuk boldogságából kiűzött, Istennek szent Fia a maga testébe kapcsolva az Atya jobbjára ültette».

Nagy Sz. Gergely pedig így tanít: «Azt mondhatnók, hogy a tanítványok nem annyira a maguk gyengesége miatt hitték el olyan vonakodva az Úr feltámadását, hanem inkább azért, hogy a mi hitünket megerősítsék. Mert éppen az ő kétségeik miatt igazoltatott annyi bizo-

nyítékkal a föltámadás. S mikor mi most az ő kételkedésüket olvassuk, megerősödünk hitünkben. Kevesebbet segített rajtam Mária Magdolna, aki mindjárt hitt, mint Tamás, aki sokáig kételkedett. Mert a hitetlen Tamás kezével érintette az Úr sebhelyeit, s ezzel meggyógyította saját kétkedésre hajló szívünk sebeit».

A laudes-t valami magaslaton (lélekben az Olajfák-hegyén) kellene elimádkoznunk. Annyira harmatos ez ma, és teli van örvendezéssel. Mikor a Nap felkel, halljuk távozó Urunk szavát: «Felmegyek Atyámhoz, és a ti Atyátokhoz, Istenemhez és a ti Istenetekhez, allelúja!»

3. A szentmise (Viri Galilaei). A prima és a tercia után kezdődik az ünnepi mise, az ünnep legkiemelkedőbb eseménye, az ünnepi titoknak megjelenítése. Sz. Péter a stációtemplom. Rómának ebben a világraszóló templomában gyűlünk össze, ott, ahol valamikor Nagy Sz. Leó és Nagy Sz. Gergely pápák prédikáltak. A Krisztus Király ünnepeit (karácsony, vízkereszt) a Sz. Péterben ünnepeljük. De ma ez a Sz. Péter-templom Jeruzsálemmé válik; itt tartjuk Krisztussal a búcsúlakomát *(szentlecke, evang.)*. Egyszersmind az Olajfák hegye is, ahová kikísérjük az Urat, s ahonnét ő a mennybe száll. Az *introitus* is szép képet tár elénk, az égbe néző apostolokat, ami az Egyház képe. Mióta Krisztus felment a mennyekbe, az Egyház is állandóan változatlan vágyódással néz az ég felé, míg csak «vissza nem jön» (itt is feltör az Egyház parúzia-vágya). A 46. zsoltárt, a mennybemenetel zsoltárát énekeljük a misének csaknem minden énekében: «Minden nép tapsoljon az Úrnak». Az *oráció:* Mióta Mesterünk a mennyben van, azóta «szívünkkel nekünk is az égben kell laknunk». A *szentlecké*ben és az *evangélium*ban együtt töltjük az Úrral utolsó földi óráit. Mind a kettőben ki van emelve, hogy az Úr «lakoma idején jelent meg» övéinek. Nekünk

is az eucharisztiás lakomában jelenik meg most. Az evangélium eléneklése után eloltják a húsvéti gyertyát, a Föltámadott jelképét. A rákövetkező felajánláskor ünneplő menetbe sorakozunk, s hangos örvendezéssel, harsonák zúgása mellett kísérjük az Urat a mennybe. Áldozáskor ismét «keletnek» tartunk, s látjuk Krisztust minden egek fölé emelkedni.

4. A mennybemenetel zsoltára (46. zsoltár).

I. Isten az ő népének királya!

Minden népek, kézzel tapsoljatok,
Ujjongó dallal Istent áldjatok!
Mert fölséges az Úr és borzadalmas
És nagy király, egész földön hatalmas.
Nemzeteket alánk vetett,
Sarkunk alá a népeket.
Nekünk osztotta örökségét,
Kedves Jákobja büszkeségét.

II. A pogányok királya.

Fölment az Isten örömriadal közt,
Fölment az Úr hangos harsonadal közt.
Mondjatok dalt az Úrnak, mondjatok!
Királyunknak fennen daloljatok!
Egész földön király az Úr,
Zengjétek bölcsen, jámborul.
Országol Isten minden népeken,
Az Isten ül szentséges székiben.
A földi fejedelmek egybegyülnek
És Ábrahám népével egyesülnek.
Az Úré mind a földi címerek,
Magasságos ő mindenek felett.

A zsoltár szószerinti értelme és felépítése. A zsoltár rövid, egyszerű tagozású és könnyen érthető. (A vége talán későbbi hozzáadás.)

Vizsgáljuk meg, mi adott alkalmat a zsoltár kelet-

kezésére, s mi annak az eredeti értelme. A zsidóság háborúba keveredett a pogányokkal. A harcba magukkal vitték a szövetség szekrényét is, amely fölött az Isten jelenlétét jelző felhő lebegett. Igy a szövetség Istene maga is hadba vonult népének seregeivel. A harc a szent «örökségért», «Jákob dicsőségéért», az ígéret földjéért folyt. És Izrael legyőzte az ellenséget, s most győzelmi ujjongással kíséri szövetséges Istenét, Királyát a szövetség szekrényének trónusán Sion hegyére. — Igy azután megértjük a zsoltárt: Minden népet fölhív a győzelmes Isten előtt való hódolásra (a taps a hódolat jele volt, v. ö. Kir. IV. 11, 12.). Izraelnek ez a győzelme csak folytatása annak, amit megkezdett, amikor Józsue birtokba vette az ígéret földjét, mert már akkor «hatalma alá vetette» Kánaán népeit («sarkunk alá a népeket»). Azóta már valóra váltotta Izrael isteni királya, hogy «Nekünk osztotta örökségét, kedves Jákobja büszkeségét». A második részben a Sion hegyére vonuló győzelmi menetet látjuk. «Örömriadal és hangos harsonadal közt» vonul fel a Király. A templomi zenészek hallják a fölszólítást, hogy pendítsék meg a húrokat az isteni Győző fogadására. A zsoltár végső akkordja a messiási időkről szól: prófétai látomásban szemléli a zsoltáros, amint a pogányok, fejedelmeikkel az élen, bevonulnak az Isten országába, és Krisztus lesz a választott népből és a pogányokból alakult Egyház királya.

Liturgikus alkalmazás: Nekünk, keresztényeknek, Krisztus az isteni királyunk. Harcba szállt ő is, és végigküzdötte a megváltás harcát a világ fejedelme ellenében. A Golgotha harcmezején győzte le az ős-ellenséget, és hatalmas zsákmányt szerzett magának. (Lásd 67. zs. 18.: «Felvonultál a magaslatra, foglyokat ejtettél. S fogadtad az emberektől a hódolati ajándékot; még a pártütők is felkeresik, Uram, Isten, hajlékodat.»)

Ma, Krisztus mennybemenetelének ünnepén, mi is «örömriadal és harsonadal közt» csatlakozunk ehhez az égbe vezető diadalmenethez. Hódolunk minden népek Királyának és Atyjának. «Fölment az Úr örömriadal közt, fölment az Úr hangos harsonadal közt» : ez a legjellegzetesebb mennyemeneteli ének. Ezért háromszor is ismétlődik a napi misében. Először a pap (a püspök) bevonulásakor : az Egyház az oltárhoz vonuló, ünnepi ornátusba öltözött papban Krisztust, a Királyt látja bevonulni a mennyország szentélyébe. Másodszor, mikor az evangélium olvasására mennek : a diakonus az ambóhoz viszi a könyvet — ez megint a mennybemenő Krisztus képe. — Harmadszor felajánláskor. Most a hívek maguk is résztvesznek királyukkal, Krisztussal a mennyei felajánló menetben !

A nyolcad alatti péntek.

Légy égbe vezető útunk.

Áldozócsütörtök ünnepének csak harmadrangú nyolcada van (úgy, mint karácsonynak is) s így a beleeső duplex-ünnepek elnyomják azt ; a misét és a zsolozsmát az illető ünnepről kell mondani. Annál inkább sajnálkozhatunk emiatt, mert az egész nyolcad officiuma igen szép. Alig van más ünnep az egyházi év folyamán, ame-

lyiknek ilyen szép olvasmányai volnának. Aki nincs a direktóriumhoz kötve, imádkozhatja egész nyolcad alatt az áldozócsütörtöki zsolozsmát.

1. Király-ünnep. Elmélkedjünk ma az Úrról, a győztes, diadalmenetét tartó hadvezérről, amint zsákmánnyal megrakodva «fölvonul a magasságba, s magával viszi, akiket foglyul ejtett» (67. zs.). Elmélkedjünk róla, a Fiúról, aki most az Atyától rábízott feladat elvégzése után hazatér az atyai házba. Miután pedig XI. Pius pápa megajándékozta az Egyházat a Krisztus Király ünnepével, elmélkedjünk róla, a Királyról. A régi Egyház is ennek látta őt: hatalomban és fölségben, trónuson ülve. Az egyházi év folyamán számos királyi ünneppel találkozunk, de talán a mai a legszebb. Áldozócsütörtök ugyanis a Király bevonulásának, trónralépésének ünnepe, Jézus Krisztusnak, a mi Királyunknak koronázási napja.

Földi életében is király volt az Úr. Király volt, mikor a jászolban feküdt (Rex pacificus), király Názáretben (Rex absconditus) és király szenvedésében is. Legmélyebb megaláztatásában is azt mondja Pilátusnak: «Király vagyok», s a kereszten függve is «regnavit a ligno Deus»; a fáról is uralkodott az Isten. Királyi trónná lett ott a keresztfa, a töviskorona királyi koronává, a nádszál pedig királyi jogarrá. De ez mind csak rejtett királyi méltóság volt. Ez a királyság ma mutatkozik be hatalomban és fölségben.

a) Kísérjük lélekben az Urat királyi bevonulásakor. Milyen fogadtatás volt az! Ha a földön is tudunk diadalmenetet rendezni nagy emberek tiszteletére, milyen tiszteletadással fogadhatják a mennyei seregek királyukat! A mennyek kapujánál gondoljunk csak arra a jelenetre, amelyet Nisszai Sz. Gergely ír le e nyolcad szerdáján: Amint hallják a mennyei vár kapu-

őrei, hogy a bevonuló «a seregek Ura, a királyok Királya», örvendezve tárják fel az «örök kapukat». És jön az Atya, fogadni Fiát, nagy örömmel, s odavezeti dicsőséges trónusához. — Ma is ünnepli a győzedelmes Egyház a mennyben királyának ezt a trónralépési ünnepét. Hogy «repülnek feléje a ragyogó angyali seregek, megy eléje az apostolok fölséges testülete, s veszi őt körül a hitvallók liliomos csapata s a szűzek karának ujjongó üdvözlése». (Commendatio animae). Mi szegény földi zarándokok is iparkodunk alázatosan meghúzódni a szentek seregében, s velük együtt üdvözölni királyunkat.

b) Nézzük aztán, hogyan vezeti a királyi trónra az Atya a Fiát, s mit mond neki: «Jobbomra ültetlek, míg ellenségeidet lábad zsámolyává teszem» (109. zs.)! Mostantól kezdve Krisztus mint király uralkodik az égen és a földön. Mindent átadott neki az Atya, s most a világ végéig a Fiú gyakorlja az uralmat. Majd ha már az utolsó megváltott is belekapcsolódott titokzatos testébe, ha minden ellensége lába zsámolyává aláztatott: az utolsó ítélet után adja vissza az uralmat az Atyának, «hogy Isten legyen minden mindenekben». (Kor. I. 15, 28.)

c) Vegyük szemügyre még az Úr királyi palástját és koronáját is. Palástja az ő szent embersége. Erről ismerik meg a mennyország ajtónállói: «magára vette a mi emberségünk alázatos ruháját, és palástja az emberi szenvedések sajtójában vértől lett harmatos». (Niss. Sz. Gergely homiliájából). Az ember Krisztus ül királyi trónon. Efölött álmélkodnak az egyházatyák: A mi embervoltunk emlekedett Krisztus mennybemenetelével a legmagasabb méltóságra. «Krisztus mennybemenetele a mi fölmagasztalásunk» mondja Nagy Sz. Leó pápa. Büszkén mondhatjuk, hogy egy közülünk való ül az Isten trónján. És

miből van a koronája? Azt olvassuk ma a 20. zsoltárban, hogy «Drágakövekből készült koronát tettél a fejére». Mit jelent ez a korona? Ha Sz. Pál apostol azt mondhatja kedves híveiről: ti vagytok az én koronám! akkor Krisztus Királynak a koronája az ő szentjeinek serege. S drágakövek is vannak ezen a koronán: rubintok rajta a vértanuk, gyöngyök a szűzek, s ametisztek a hitvallók. Mi, kicsinyke gyermekei az Istennek, mi is egy kövecske akarunk lenni Királyunk koronáján!

A nyolcad alatti szombat.

Ott ülsz az Atya jobbján.

1. Krisztus mennybemenetele: Ma is három nagy pápa szól hozzánk a zsolozsmában: Sz. Péter, Nagy Sz. Leó és Nagy Sz. Gergely.

Nagy Sz. Leó azt mutatja meg, hogy mennyire elmélyült, szellemibbé lett a mennybemenetel által a mi Krisztusban való hitünk. «Ami látható volt Megváltónkban, az ma a misztériumok világába költözött. (Leó pápa ezzel igen jelentős dolgot mond ki a liturgiát illetőleg.) A látást a hit tanítása váltotta fel, hogy ezáltal hitünk magasztosabbá és erősebbé váljon, ahová már csak a mennyei kegyelem által felvilágosított hívők tudnak minket követni. Ezt a mennybemenetel által meggyarapodott s a Szentlélek eljövetelével megerősített hitet nem tudták megingatni a bilincsek és a börtön, a számkivetés és az éhség, a máglya és a vadállatok, sem az üldözők legválogatottabb kínzásai. Ezért a hitért utolsó csepp vérükig küzdöttek az egész világon nemcsak a férfiak, hanem az asszonyok, a serdületlen

gyermekek és a gyönge kislányok is. Ez a hit ördögöket űzött ki, betegeket gyógyított, halottakat támasztott életre.»

Nagy Sz. Gergely gyakorlati lelkipásztor módjára az élet számára aknázza ki az ünnepi evangéliumot: «Akik pedig hisznek, azokat ezek a jelek kísérik ... Testvéreim, miért veszítenétek el hiteteket, azért, hogy ti nem tudtok ilyen csodákat művelni? Ezekre a csodákra szükség volt az Egyház alapításakor. Csodákkal kellett táplálni a hívek tömegét, hogy növekedjenek a hitben. Mi is, ha virágot ültetünk, gondosan öntözgetjük, míg csak bele nem gyökerezik a földbe. Ha már meggyökerezett, nem öntözzük tovább. Erre vonatkozik Sz. Pál mondása is, hogy a nyelvek adománya nem a hívők, hanem a hitetlenek számára rendelt jel (Kor. I. 14, 22.). Van azonban ezekben a csodákban és erőkben valami, amit alaposabban is szemügyre kell vennünk. Az t. i., hogy az Egyház mindmáig gyakorolja azt, amit az apostolok tettek, csakhogy nem láthatóan, hanem a lélek világában. Ha papjaitok fölteszik a kezüket az exorcizmusban a hívekre, s nem engedik, hogy továbbra is bennük lakjék a gonoszlélek, nem űzik-e ki valóban az ördögöt? És ha a hívek korábbi életük világias beszédét elhagyva most a szent titkokról beszélnek, és amennyire tőlük telik a Teremtő hatalmát és dicsőségét hirdetik: nem beszélnek-e új nyelveken? És ha figyelmeztető szóval más szívéből kigyomlálják a gonoszt, nem kígyókat vesznek-e föl?»

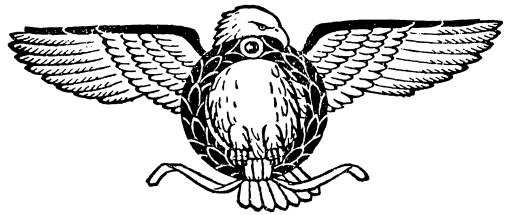

HÚSVÉT UTÁNI HATODIK HÉT.

Ez a vasárnap áldozócsütörtök nyolcadába tartozik, s átmenetet képez a pünkösdhöz, amit majd nyolc napon át fogunk ünnepelni. Mondhatjuk tehát, hogy ez a vasárnap utolsó kicsendülése az Úr mennybemenetelének, s egyben előkészület a pünkösdre. A középkorban rózsavasárnapnak hívták, mert akkor hozták a templomba az első rózsákat (a ker. ókor rózsavasárnapja — természetesen Itáliában — a nagyböjt negyedik vasárnapja, a Laetare volt.) Mikor ma belépünk a templomba, már nem áll a húsvéti gyertya az oltár mellett. Félretették. Egyszer még majd meggyujtják: pünkösd vigiliáján a keresztvíz szentelésénél.

Húsvét utáni hatodik vasárnap.

Utánad kívánkozom.

1. Hangulatunk. Áldozócsütörtökön Krisztus mennybemenetelén és a mi emberi természetünk felmagasztalásán örvendtünk. Bensőséges könyörgésünk azt kérte, hogy mi is a mennybe kerülhessünk. Nyoma sem volt akkor a szeretett Mester távozásán kelt gyász-

nak, szomorúságnak. Ma azonban ellágyul az Egyház. Eltölti a szívét valami bensőséges sóvárgás az Úr után, szinte valami a búcsúzás fájdalmából. Leginkább úgy érthetjük meg a mai ünnepet, ha annak a kis apostoli egyházközségnek a hangulatába próbálunk helyezkedni, amelyiktől már elmenet az Úr, de nem jött még el a Szentlélek. 1. Ez a község sóvárog Krisztus után *(intr. comm.)*, s szemét az égbe távozó Királyon felejti *(grad.)*. 2. Várja a Szentlelket *(evang.)* hosszas imádkozásban *(intr.)*. 3. Azután a jövőbe veti tekintetét, s hitvallói, vértanui lélekkel töltekezik *(lecke, evang.)*.

2. A szentmise (Exaudi Domine) kiemelkedik a többi mise közül mély érzéseivel és bensőségével. Szinte azt mondhatná az ember, hogy a liturgia ma kizökken a nála megszokott szigorúan klasszikus kikristályosodott formáiból. Az utóbbi vasárnapokon tele volt örömujjongással, alig látszott rajta valami a búcsúzás fájdalmából. Ma ellágyul és lírizál, csupa melegség és hangulat az egész mise (jó volna összehasonlítani a karácsony nyolcada alatti vasárnapéval). Mindjárt az *introitusban* észrevesszük a különbséget. Nyoma sincs most az ujjongásnak, dicsőítésnek, csak a sóvárgó könyörgést halljuk: bárcsak láthatnók az Úr arcát. Az ősegyház paruziavárása ez, amelyet két allelúja ragyog be. Áldozócsütörtökön azt mondták az angyalok az égbe néző tanítványoknak: «Így jön el ismét, amint láttátok őt a mennybe menni». Ma már azt imádkozzuk az apostolokkal: «Maranatha — Jöjj, Uram Jézus!» (az egész zsoltár még jobban elmélyíti ezt a hangulatot). A *Kyrie* ma igazán úgy hat, mint a száműzöttek éneke. Egész elszoktunk tőle a húsvéti időben. De keresztjárónapok óta ismét szívesen énekeljük, hogy azután még nagyobb vágyakozással tekintsünk föl Gloriakor az Úrra, «aki az Atya jobbján ül». A *könyörgés*

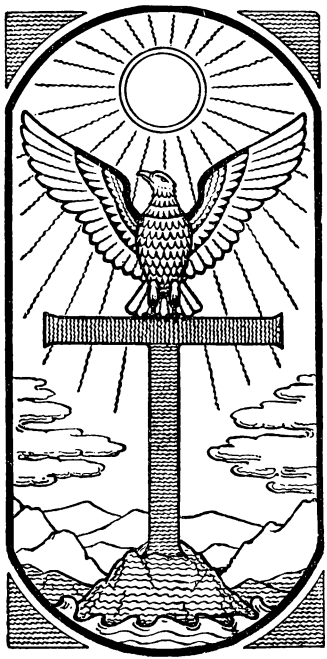

ismét a földre hoz bennünket. Imádkozunk igazi keresztény életért: hogy «hódolatos akaratot, az isteni Fölség iránt őszinte szívet» vihessünk az Úr elé. (Megragadó mélység van ezekben a szavakban: az egész vallásosság magvát tartalmazzák.) Majd föláll Sz. Péter apostol, az Úr első helytartója,s megtartja prédikációját az ősegyházhoz (amelyben most mi is ott vagyunk)*(szentlecke)*: Nőjjetek bele az Egyház szent közösségébe, gyakoroljátok a közös imádságot, a megbocsájtó, szol-

---

Ez a kép kettőt is jelent: Krisztust, és sajátmagunkat. Jób könyve azt mondja egy helyen (39, 27—29): «Parancsodra száll a sas a magasba, és fészkel meredek helyen. Sziklán lakik és ott tanyázik, meredek kőszálon, járatlan bércen; onnan kémleli étkét és szeme ellát messzire». Az egyházatyák a Megváltóra alkalmazzák ezt a helyet: Miként a sas a magas sziklákról csap le zsákmányára, s ragadja azt magával a levegőbe, úgy jött el Krisztus is az örök halmokról, s keresztáldozatával kiragadta az emberiséget az ördög rabságából, a kárhozat mélységeiből, s a mennybe repül velük. Így jól illik ez a kép áldozócsütörtök nyolcadára. — A második allelújás versben pedig azt énekeljük (a 67. zs.-ból): «Az Úr Sinaiból szentélyére száll, magasba repül, s foglyait viszi magával, allelúja». De nekünk is hasonlókká kell válnunk a sasokhoz, s szívünket minden földin túl Istenhez kell emelnünk. Azért imádkozzuk az ünnep napi orációjában: «Hogy szívvel mi is a mennyben lakozzunk».

gáló szeretetet. A kegyelmi adományok és hivatalok a Krisztus titokzatos testének kiépítésére szolgálnak. Éppen ebben áll a Szentlélek működése, hogy az Úr titokzatos testét élteti és fejleszti. Igen hangulatos az *allelújás ének:* Sóvárogva pillantunk az égre, s ott látjuk az Urat, mint királyt ülni az Atya jobbján. Majd kegyesen lehajol övéihez, s vígasztal bennünket: «Nem hagylak árván titeket, eljövök hozzátok, s örvendezni fog szívetek. Beteljesedik ez majd a világvégén, de már most is elővételezzük jövetelét az evangéliumban és az Oltáriszentségben. Az *evangélium* a Szentlélek eljövetelére készít elő. Ő áraszt majd el bennünket vértanui s hitvallói lelkülettel. Észrevehetjük, hogy az Egyház a földi életre irányítja tekintetünket, mintha csak az angyal szavát hallanók: «Mit álltok itt bámészkodva», menjetek a dolgotokra! *Fölajánláskor* az oltár misztikus hegyén felújul előttünk a mennybemenetel látomása. Az előmise ígéretei valósuljanak meg a szentáldozat által: vegyük magunkba a szeretet, a hitvallás, a vértanuság lelkét és minden karizmát Krisztus titokzatos testének építésére. *Áldozáskor* halljuk, amint az Úr értünk imádkozik a mennyben: «Atyám, míg velük voltam, megőriztem őket... kérlek: óvd meg őket a gonosztól!» Röviden úgy jellemezhetjük az egész misét: Föltekintés a siralomvölgyéből a mennybement Királyra.

3. A zsolozsma áldozócsütörtök ünnepéről van. Csak az olvasmányokban szólnak mások hozzánk: Sz. János apostol és evangélista, azután Sz. Ágoston püspök, egyházdoktor. S van bennük valami közös vonás.

a) Sz. János. Ezen a héten a Szentírásból Sz. Jánosnak három levelét és Júdás Tádé levelét olvassuk. Sz. János első levelét ma kezdjük. Néhány ne-

héz hely mellett egy egész sor igazgyöngyöt érő szép gondolatot tartalmaz. Az egész levélen aranyszálként húzódik végig a szeretett tanítványnak legkedvesebb gondolata, a felebaráti szeretet. A levél talán az evangéliumához írt kísérőlevél. Mindenesetre ugyanazon gondolatok ritmusa lüktet mind a két írásban : a világosság és a sötétség, az igazság és hazugság, az élet és halál, a lélek és test, Isten és a világ, a hit és hitetlenség. Hogy megragad bennünket a szemtanu szava : «Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk és szemünkkel láttunk, amit láttunk és kezünkkel tapintottunk, azt mondjuk el nektek az «élet Igéjéről». Mert az élet megjelent, és mi láttuk és bizonyságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök életet, mely az Atyánál volt és megjelent nekünk. Amit láttunk és hallottunk, azt hirdetjük nektek, hogy ti is egységben legyetek velünk, és a mi egységünk legyen az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal».

b) Sz. Ágoston levonja a gyakorlati következményt az Úr mennybemeneteléből a mi számunkra : Sursum corda ! «Kedves testvérek ! Üdvözítőnk felment az égbe, mi tehát ne tévedjünk el a földön ! Oda vonzódjék a szívünk, s akkor itt a földön békességben leszünk. Szálljon fel a lelkünk közbe-közbe Krisztussal, hogy majd ha eljön az általa ígért nap, testünk is követhesse őt. Tudnunk kell azonban, testvérek, hogy sem a gőg, sem a fösvénység, sem az élvezetvágy nem megy fel Krisztussal a mennybe. Semmi nyomorúságunk sem szállhat föl oda a mi orvosunkkal. Azért ha fel akarunk szállni orvosunkkal, le kell vetnünk hibáinkat, bűneinket. Mert mindezek bilincsként nehezednek ránk.»

A nyolcad alatti hétfő.

Az Úr mennybemenetelének előképei.

Ma a szentek egének boltozatáról három csillag szól hozzánk: Sz. János apostol, Aranyszájú Sz. János és Nagy Sz. Gergely pápa.

1. Krisztus mennybemenetele. Aranyszájú Sz. Jánosnak, az egyházi szónokok fejedelmének ugyancsak lehet mondanivalója Urunk mennybemeneteléről. Ime mélységes gondolatai az emberiség felmagasztalásáról: «Mikor Krisztus a mennybe ment, fölajánlotta az Atyának az emberi természet zsengéjét. És az Atya megcsodálta ezt az adományt, a fölajánló méltósága miatt is, de azért is, mert ezt a zsengét szeplő nem éktelenítette. S nemcsak kézzel nyúlt utána, hanem trónjára helyezte, sőt ami még több, jobbjára ültette. Járjunk csak utána, hogy kinek mondotta: «Ülj az én jobbomra!» és miféle természethez szólt, hogy «Légy részese királyi trónusomnak!» Ugyanaz a természet ez, amelyről valamikor így beszélt: «Por vagy és a porba térsz vissza!» S nem elégedett meg azzal, hogy ez a természet bevonult a mennyei dicsőségbe, hogy az angyalok közé került, hanem áthaladt a mennyen, túlszárnyalta a kerubokat és szeráfokat, s nem állt meg addig, amíg el nem jutott Isten trónusáig. Vedd csak fontolóra, mennyire van az ég a földtől, vagy a pokol a földtől, s mennyire távol esik egyik ég a másiktól, hát még az ég az angyaloktól, sőt magától az Isten trónusától! Mindezek fölé emeltetett a mi természetünk. S az ember, aki olyan mélyre süllyedt, hogy mélyebbre nem is lehetett volna, most olyan magasba emeltetett, amit nem lehet túlszárnyalni».

Nagy Sz. Gergely a mennybemenetel előképeiről beszél, Hénochról és Illésről. Az összehasonlítás gyönyörűen világít rá Krisztus fölényére. «Azt olvassuk Illésről, hogy szekéren ragadtatott az égbe. Mert aki csak ember, annak bizony segítségre van ehhez szüksége. Az angyalok adták ezt a segítséget látható módon. Az emberi természet súlyával földhöz kötött Illés még a levegőégbe sem tudott felemelkedni a saját erejéből. Üdvözítőnknél azonban szó sincs szekérről, vagy arról, hogy az angyalok emelték volna fel a földről. Ő, mindenek Teremtője, a saját erejéből emelkedett minden fölé. Hiszen csak oda tért vissza, ahol már volt, oda ment vissza, ahol mindig megmaradt. Mert amikor embersége szerint a mennybe ment, istensége ugyanakkor betöltötte az eget és a földet. — Miként József, akit testvérei eladtak, Megváltónk elárultatásának volt előképe, úgy Hénoch és Illés az Ő mennybemenetelének előképei: Hénoch azzal, hogy elragadtatott, Illés pedig, hogy a levegőégbe emeltetett. Két előhírnöke és tanuja van tehát az Úr mennybemenetelének. Az egyik a törvény ideje előtt, a másik a törvény idejében, hogy azután az idők teljességében maga jöjjön és szálljon a mennybe.»

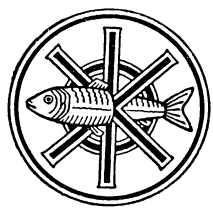

Krisztusmonogramm, mely tartalmazza az Ichthys (hal) minden betűjét.

A nyolcad alatti kedd.

A sas repülése.

Ma két jó ismerősünk szól hozzánk : Sz. János apostol és Nagy Sz. Gergely, továbbá egy kevésbbé ismerős : Sz. Maximus püspök. Sz. Maximus, turini püspök volt az 5. század közepe táján.

1. Krisztus mennybemenetele. Maximus püspök Krisztus mennybemenetelét a sas repüléséhez hasonlítja. «Emlékeztek rá, szeretteim, hogy ahhoz a sashoz hasonlítottam az Üdvözítőt, amelyről így ír a zsoltáros : «Megújítom, mint a sasét, ifjúságodat» (102. zs.). Valóban nagy a hasonlatosság. Mert miként a sas elhagyja a földet, a magasba lendül, az ég felé törekszik, úgy hagyta el Üdvözítőnk is a pokol tornácának mélységeit, s a paradicsom magasságaiba lendült, s az égi szentek-szentjébe szárnyalt. S mint a sas elhagyva a piszkos föld porát, a magasban élvezi a tisztább, egészségesebb levegőt, úgy hagyja el az Úr is a földi bűnök fertőjét, s szentjei közt szálldosva élvezi a tiszta élet ártatlanságát. Minden vonásában Üdvözítőnkre illik hát eddig ez a kép. De mit csináljunk azzal, hogy a sas gyakran zsákmány után száll és elragadja a másét? Még ebben is megtalálhatjuk a hasonlatosságot. Mert zsákmányra tört, amikor lecsapott az emberre, megragadta, s a pokol torkából az égbe emelte. A bitorló ördögi hatalom szolgáját kiragadta a fogságból, s a magasságok foglyává tette. Amint a próféta is írja : «A magasságba szállva ő maga, fogságába viszi a foglyokat, ajándékokat oszt az embereknek» (67. zs.). «A magasságba száll — mondja a próféta — s magával viszi a foglyokat.» Milyen találóan írja le ezzel az Úr

diadalmenetét! Régen az volt a szokás, hogy a diadalmenetben a győztes király kocsija előtt vonult a foglyok serege. S most íme, a mennybe menő Urunk nem maga előtt hajtja, hanem kíséretébe vonzza ezt a dicsőséges fogolysereget, amely maga is emeli az Üdvözítőt. S mikor az Isten Fia az emberfiát az égbe emeli, valami csodálatos módon a foglyok emeltetnek is, meg emelnek is.»

Nagy Sz. Gergely arról elmélkedik, hogyan ül és áll Krisztus ott az Úr Istennek jobbján. «Vegyük fontolóra, mit is jelenthet az, amikor Sz. Márk azt írja: «Krisztus ott ül az Atya jobbján», míg Sz. István azt mondja: «Nyitva látom az eget, s az Emberfia ott áll az Isten jobbján». Miért látja őt Márk ülve, István pedig állva? Tudjátok, testvérek, hogy a bíró ül, a harcos pedig, vagy aki segítséget visz neki, áll. A mi Megváltónk pedig azzal, hogy a mennybe ment, már most is ítél mindenek felett, és a világ végén mint a mindenség bírája jön el ismét: azért rajzolja elénk őt Márk ültében, mert dicsőséges mennybemenetele után mint bíró fog megjelenni a világ végén. Sz. István pedig éppen kemény küzdelemben volt, s azért állni látta az Urat, aki segítője volt a harcban. Mert hogy a szent itt a földön legyőzhesse az üldözők hitetlenségét, az Úr kegyelme harcolt érte a mennyben».

A nyolcad alatti szerda.

Bevonul a dicsőség Királya.

Ma Sz. János apostol szól hozzánk, azután pedig Nagy Sz. Gergely a Nyugat, Nisszai Sz. Gergely püspök és egyházdoktor, a kappadóciai nagy egyházatyák egyike pedig a Kelet nevében.

1. Krisztus mennybemenetele. Nisszai Sz. Gergely a 23. zsoltáron klasszikus példáját adja annak, hogyan lehet a zsoltárokat a liturgiában felhasználni. «Dávid próféta a mai, különben is nagy ünnepet még ünnepélyesebbé teszi, amikor a zsoltáros örömét is megszólaltatja rajta. Ez a fennkölt próféta kilép önmagából, s mintha a test nehézkessége nem is terhelné, az égi hatalmasságok közé emelkedik, és elmondja nekünk, hogy mit énekelnek. Miközben az égbe visszatérő Urat kísérik, parancsot adnak az ő földi életére ügyelő angyaloknak: «Fejedelmek, tárjátok ki kapuitokat, táruljatok föl örök kapuk, és bemégyen a dicsőség királya!» Az Úr pedig, aki mindent magábafoglal, mindenütt az őt befogadók fogékonyságának megfelelően viselkedik (az emberek közt emberré lett, az angyalok közt pedig az angyalok felfogásához ereszkedik le). Azért hát megkérdezik a mennyország ajtónállói: «Ki az a dicsőség királya?» S megkapják a feleletet s vele együtt a bizonyságot is: «Az Úr, az erős és hatalmas, az Úr a harcokban erős». Igen, ő az, akinek harcba kellett szállnia az emberi természet rabszolgatartójával, és le kellett győznie azt, aki a halál ura volt. A kegyetlen ellenségnek legyőzése után pedig visszaadta az emberi nemnek a szabadságot és békességet. Erre a feleletre elébe jönnek az őrök, megparancsolják, hogy nyissák ki neki a kaput, s adják meg neki újból a kijáró tiszteletet. De még most sem ismerik fel igazán, mert hiszen az emberi élet szennyes ruháját vette magára, «az emberi szenvedések sajtójában vérrel harmatos a ruhája» (Iz. 63, 2.). Másodszor is megkérdik tehát a kísérettől: «Ki ez a dicsőség királya?» S a felelet most már nem az, hogy «az erős, a harcokban erős», hanem hogy «a seregek Ura», a világ Uralkodója, aki mindeneket hatalma alá gyüjt és mindent visszaállít eredeti állapotába:

«Ez a dicsőség királya.» — Nagy Sz. Gergely az evangéliumot magyarázza tovább a maga világos, egyszerű módján.

A szent

hal.

Áldozócsütörtök nyolcada.

(dupl. maj.).

Krisztus fölszáll a magasságba s magával viszi foglyait.

A nyolcad utolsó napját nagyobb ünnepélyességgel üljük meg. Itt összefoglaljuk mindazt, amit ünnepeltünk s átéltünk. A nagyobb ünnepélyesség azon is látszik, hogy a szentírási olvasmány nem az éppen soron levő fejezetből való, hanem külön az Úr mennybemeneteléről szól.

1. A nyolcad: Ma végére jutottunk az áldozócsütörtök nyolcadának. Az ünnep gondolatait minden oldalról alaposan megvizsgáltuk. Az Egyház most még egy-két emlékeztetőt ad, hogy egész esztendőben eszünkbe jussanak az ünnep titkai. A pap a szentmisében az átváltoztatás után egy ősi eredetű imádságot mond. Krisztusnak ahhoz a parancsához kapcsolódik ez az imádság, hogy ezt cselekedjék az ő emlékezetére, s azt mondja: «azért megemlékezünk, Uram, mi, a te szolgáid, de egyszersmind szent néped is, ugyanazon Krisztusnak, a te Fiadnak, a mi Urunknak áldott szenvedéséről és halottaiból való feltámadásáról, valamint dicsőséges mennybemeneteléről is . . .» Minden nap

eszünkbe idézi az Egyház ennek az ünnepnek titkát a szentmisében, sőt valósággal megjeleníti előttünk az üdvösségtörténet nagy kegyelemmel teljes tényeit. — Mióta az Úr mennyei trónusán ül, tekintetünk állandóan fölfelé irányul, s ott látjuk őt «ülni az Atya jobbján». Igy valljuk ezt a hitvallásban, s imádkozzuk a Gloriában, így fejezzük be az Egyház imádságait is: A mi Urunk Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik mindörökké. Szegezzük is csak a szemünket állandóan a mennyekbe felment, s ott trónoló Urunkra. Végül pedig mindennap figyelmeztessen bennünket a Sursum corda, hogy nemcsak hiszünk az Úr mennybemenetelében, hanem minden ügyes-bajos dolgunkban ahhoz is tartjuk magunkat, s szívünkkel az égben lakunk.

2. A z s o l o z s m a: Ma Sz. Ágoston, a nagy afrikai püspök is szólni akar hozzánk az ünnep titkáról. Először Sz. Pál, azután Sz. Ágoston s végül N. Sz. Gergely.

a) S z. P á l az Efezusiakhoz írt levéllel (4, 1—21) szerepel. Ez a hely azért is jelentős, mert a 67. zs. egyik helyének hiteles magyarázatát találjuk meg benne: «Felment a magasba és fogva vitte a zsákmányt; ajándékokat adott az embereknek». Sz. Pál a mennybemenetelre magyarázza ezt a helyet. Különben is jellegzetes vezérmotívuma ez a vers az ünnepnek. Sz. Pál azt is kifejti, hogy miféle ajándékokat osztogat az égi triumfátor.

b) Sz. Á g o s t o n megmutatja, hogyan lehet záloga az Úr mennybemenetele az égi ajándékoknak. «Mindaz a sok csoda, amit Krisztus itt a földön a mi törékeny emberi természetünkbe öltözve tett, nekünk is javunkra válik, kedveseim. Azért, amikor az emberi természetet magával vitte a csillagok fölé, megtanított bennünket arra, hogy hívei előtt is nyitva áll a mennyország. S mikor a halál legyőzőjét (az ő szent ember-

ségét) az égbe emelte, a többi győzteseknek is megmutatta az utat, ahová követhetik. Az Úr mennybemenetele egyúttal a katolikus hitnek is erőssége. Ezután már nyugodtan hihetünk abban, amit ez a csoda adott nekünk (saját mennybejutásunkban), mert már most is érezzük hatását. Már eddig is annyi adományát tapasztalhatta meg minden hívő, hogy ezek alapján megtanulhat remélni a még bekövetkezőkben, s Istenének a multban és a jelenben tapasztalt jóságát a jövő számára is kezességnek tekintheti.»

c) Nagy Sz. Gergely az Énekek énekének egyik helyéhez fűzi szép allegórikus magyarázatát. Az Egyház Salamon szavával mondja: «A kedvesem íme, itt jő! Ugrál hegyeken át, szökell a halmokon át». S mikor azt mondja: ugrál a hegyeken át, az Isten nagy tetteinek hegycsúcsait tartja szem előtt. Mert mikor az Úr megváltani jött bennünket, azt mondhatjuk, hogy ugrásokkal jött. Akarjátok tudni, kedves testvérek, hogy miféle ugrások voltak azok? Az égből szent anyja méhébe, onnan a jászolba, a jászolból a keresztre, a keresztről a sírba és a sírból föl az égbe. Lám, a megtestesült Igazság azért tette ezeket az ugrásokat, hogy mi is utána induljunk. «Mint a hős ujjongva indul neki útjának» (18. zs.), hogy szívvel-lélekkel mondhassuk neki: «Vonj magad után: siessünk keneteid illata után» (Énekek éneke 1, 3.).

3. Készülés a bérmálásra. Pünkösd táján minden esztendőben elevenítsük föl és tudatosítsuk magunkban a bérmálás kegyelmeit. Három szentség eltörölhetetlen jegyet nyom az ember lelkébe. A katekizmus is beszél erről a keresztség, a bérmálás és az egyházirend szentségével kapcsolatban. A keresztség Isten gyermekeivé és az Isten országának polgárává teszi az embert. A bérmálás besorozza az Úr hadseregébe, az

egyházirend pedig tisztté, vezérré teszi az Isten országában. Ebből látszik, hogy mennyire jelentős ez a három szentség az Anyaszentegyház szervezete és a híveknek ebbe a szervezetbe való beilleszkedése szempontjából. Mit tesz a bérmálás? Már a neve (confirmatio — megerősítés) is mutatja, hogy a megkereszteltet a keresztény életnek magasabb fokára, nagykorúságra emeli, teljes jogú kereszténnyé teszi. Mind e három szentség bensőséges kapcsolatba hozza az embert a Szentlélekkel. A keresztség által temploma lesz a Szentléleknek, aki lakást készít nála. Az egyházirend a Szentlélek különleges eszközévé avatja, s részesíti az isteni szentelő, átváltoztató, bűnbocsátó hatalomban. A bérmálás középen áll a kettő között. Egyrészt a Szentlélek bensőségesebb bennlakását hozza, másrészt pedig bizonyos papi szentelésben is részesít, ami ismét a Szentlélek különleges kegyelme. Három gondolatban foglalhatjuk össze a bérmálás hatásait: l o v a g g á, v é r t a n u v á és p a p p á avatja a keresztényt.

L o v a g g á a v a t á s. A keresztség Isten gyermekeivé tesz minket. Míg a szülők óvó szeretete őrködik a gyermek fölött, addig sejtelme sincs, hogy milyen komoly, nehéz dolog az élet. A harcok és a gondok akkor kezdődnek, mikor kilép az életbe. Igy van ez az Isten országában is. Amint eszének használatára jut, vége a gondtalan gyermekkornak. Hatalmas ellenségek támadnak lelkére. A gonosz lélek, a világ, az alsóbb ösztönök szövetkeznek, hogy eltereljék az Isten országától. Azonban az Isten gyermeke sincs magárahagyatva. Melléje állnak a segítők, a bajtársak, s lovaggá is ütik őt a bérmálás szentségében, a Szentlélek pedig ellátja védekező, támadó fegyverekkel. Immár besoroztatott a küzdő Egyház seregébe. Megkapta fegyverzetét is, amint Sz. Pál apostol leírja: «Vegyétek fel tehát az

Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek. Úgy álljatok tehát, hogy derekatokat felövezzétek igazsággal, s rajtatok legyen az igazság vértje. Lábatok saruja legyen a felkészültség a béke evangéliumának hirdetésére. Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát. Azonkívül vegyétek föl az üdvösség sisakját és a Lélek kardját, ami az Isten igéje.» (Ef. 6, 13. skk.). Ezzel a fegyverzettel látja el a Szentlélek a keresztény lelket a bérmálásban, hogy jó «harcot harcoljon» s végezetül «elnyerje az élet koronáját».

Krisztus a mi üdvösségünk.

Római eredetű Krisztus-monogramm.

A nyolcad utáni péntek, áldozócsütörtök és pünkösd között.

Ma is áldozócsütörtökről van a zsolozsma, bár ez a nap már kiesik a nyolcadból. A mise a vasárnapi. Igy valóban a mennybemenetel és a Szentlélek elküldésének gondolatai között lebeg ez a nap.

1. Krisztus mennybemenetele és a Szentlélek. Sz. Ágoston folytatja tegnapi prédikációját, s újra kapjuk szép, felemelő gondolatait. «Ha Üdvözítőnk nem a mi testünkben győzte volna le az ördögöt, akkor puszta játék lett volna az a harc, s nem hozott volna győzelmet a mi számunkra. Ha nem a mi testünkkel támadt volna fel, az emberiség semmit

sem nyert volna az ő feltámadásával. Aki mégis ilyesmit akarna állítani, az nem érti, hogy miért lett emberré az Isten Fia. Ha Krisztus a megváltás művét nem a mi emberi testünkben hajtotta volna végre, akkor csak az az alacsony embersors lett volna osztályrésze, hogy született. De távol legyen tőlünk az ilyen veszedelmes gondolat! Tőlünk vette föl azt (a halandó testet), amit értünk odaadott, az övé volt az, amit nekünk ajándékozott. Az én testem volt az, ami meghalt, hogy az enyém támadhasson fel. Enyém, ami a sírban feküdt, hogy az enyém szállhasson a mennybe».

A vasárnapi evangélium magyarázata (szintén Sz. Ágostontól) a Szentlélekről ad szép gondolatokat: «Ő is bizonyságot tesz majd felőlem, és ti is bizonyságot tesztek». Erőt ad nektek erre a bizonyságtételre Isten szeretete, amely «kiáradt szívetekben a Szentlélek által» (Róm. 5, 5.), aki nektek adatik. Bizonyára ez az erő hiányzott Péterből, mikor egy szolgáló kérdésétől megijedt s nem mert igaz bizonyságot tenni az Úrról, hanem minden fogadkozása ellenére ijedtében háromszor megtagadta az Urat. A szeretet nem ismeri ezt a félelmet, «a tökéletes szeretet elűzi a félelmet» (Ján. 4, 18.). Közvetlenül az Úr halála előtt Péter szolgai félelmére vonatkozólag tett föl kérdést a szolgáló. Az Úr föltámadása után pedig szabad szeretetét kérdezte fel a szabadság fejedelme. Azért akkor megzavarodott, most megnyugodott. Akkor megtagadta, akit szeretett, most megvallotta szeretetét a megtagadott iránt. De még ekkor is gyenge és kicsinyeskedő volt ez a szeretet, míg el nem jött a Szentlélek, hogy megerősítse és kitágítsa azt.»

2. Készület a bérmálásra: Vértanúavatás. Mennybemenetele előtt azt mondta Krisztus apostolainak: «Tanuim lesztek ... az egész földkerek-

ségen» (Ap. csel. 1, 8.). A tanu szó görögül úgy hangzik: martyr (vértanu). A vértanu tehát Krisztus tanuja. Mindnyájunknak azzá kell lennünk. Krisztus tanuinak kell lennünk életünkkel és tetteinkkel, Krisztus parancsainak megtartásával, «állhatatos hitvallással» (katekizmus), szóval, meggyőződéssel. Az Egyház ellenségeivel szemben is bizonyságot kell tennünk Krisztusról. Akkor is, ha gúnyolnak és üldöznek érte. A legsúlyosabb tanubizonyságot a vértanu adja, mikor feláldozza vérét, életét Krisztusért. Ilyenek a szó tulajdonképeni értelmében vett vértanuk. De valami távolabbi vértanuságtól egy keresztény sem kímélheti magát. Azonban honnét vegyük az erőt, hogy Krisztust megvalljuk az emberek előtt? A Szentlélek adja ezt a bérmálásban. Bárcsak a mostani kereszténveket is megszállná a régi Egyház vértanui szelleme! Ehhez kell, hogy a bérmálásban fölkenjen bennünket a Szentlélek az erősség és bátorság lelkével.

Az egyházirend. Krisztus az ő Egyházában külön papságot alapított. Ez a papság egész különleges részesedés az ő főpapi méltóságában. Erre bízta Isten titkainak kezelését és közvetítését. Emellett a külön papság mellett van még az egyetemes papság is, amelyre minden keresztény hivatott. Azért mondja Sz. Péter: «Választott nemzet, királyi papság, szent nép vagytok» (I. 2, 9.). Tehát minden keresztény — pap, és részese Krisztus papi méltóságának. Méltóságát azzal gyakorolja, hogy a fölszentelt pap vezetésével együtt mutatja be vele a szentáldozatot, s hogy belekapcsolódik az Egyház egész istentiszteletébe. Mert az Egyház nemcsak merő jelenlétet kíván az istentiszteleten, nemcsak mise «hallgatást», hanem valóságos együttvégzést, bekapcsolódást az áldozatba. Továbbá azzal is papi méltóságát gyakorolja a

keresztény, hogy közvetít a lelkipásztor és a többi emberek között, s együttmunkálkodik vele az Isten országának terjesztésén. Már a keresztségben is, de főként a bérmálás szentségében kapjuk meg ezt a papi méltóságot a krizmával, vagyis az Egyház szent olajával való fölkenés által. A krizma jelképe, és közlője is a Szentléleknek. Arra való, hogy a híveket «királyi, papi, prófétai méltósággal kenje föl, s el nem pusztuló kegyelmi adományok ruhájába öltöztesse» (nagycsütörtöki szentelési ima). Keresztény lélek, légy tudatában annak, hogy milyen méltóságra avattak fel!

Mert ilyen nagyjelentőségű ez a szentség a keresztény ember életében, azért a püspök szolgáltatja ki. A püspök kapta ugyanis a teljes krisztusi hatalmat, s általa egész különleges módon dolgozik a Szentlélek.

Krisztusmonogramm.

Pünkösd vigiliája.

(semid.).

A stáció Sz. Jánosnál, a Lateránban.

Szentlélekkel fogtok megkereszteltetni.

1. A nap lelke. Ma ünnepélyes vigiliát tartunk és pedig szigorú böjttel. A vigilia mindig előkészületi nap. Arra való, hogy kitisztítsuk és fölékesítsük lelkünk

hajlékát a nagy ünnepre. Két gondolat foglalkoztatja ilyenkor az Egyházzal együttélő hívőket: *a)* visszagondolnak keresztelésükre, és *b)* készülnek a pünkösd kegyelmeire.

Lélekben odaállunk ma a keresztkút mellé, amelyben megkereszteltek bennünket. Keresztségi fogadalmunk megújításához olvassuk el Sz. Ágostonnak a breviáriumban található nagyszerű szózatát, amelyet a keresztelendőkhöz intézett. Az egész tele van őskeresztény szellemmel. A keresztség új élet kezdete: «Mióta a szent kereszt jelével méhébe fogadott benneteket az Anyaszentegyház, aki testvéreitekhez hasonlóan titeket is lelkileg újjá akar szülni, amíg méhében hord, megfelelő táplálástokról is gondoskodik. Így vezet el benneteket a ti és a maga örömére az újjászületés napjáig, amikor az újjászületés szent fürdőjében eljuttok az igaz világosságra, s ennek a fölséges anyának új nemzedékévé lesztek. Őt nem sujtja az Évára mondott ítélet, hogy fájdalommal és szomorúsággal szüli fiait, akik maguk is inkább sírnak, mint örvendeznek... Mindazok a szent, titkos jelek, amelyeket Isten szolgái végeztek és végeznek rajtatok: az ördögűzések és könyörgések, a zsoltárok és ráfúvások, a vezeklőruha, nyakatok meghajtása, térdeléstek, sőt még a félelem is (ami most eltölti szíveteket), mindez étel, amivel méhében táplál benneteket az Anyaszentegyház, hogy ha majd a keresztségből újjászülettetek, örvendezve állíthasson oda titeket Krisztus a ti Atyátok elé. A hitvallásra is megtanítottak benneteket.[1] Ez a hitvallás a szülőanya védőeszköze a kígyó mérge ellen. Sz. János apostol Titkosjelenéseiben meg van ugyanis írva, hogy

[1] A hitvallás ünnepélyes «átadása» a nagyböjt 4. vasárnapja utáni szerdán történt.

a szülő asszony előtt ott áll a sátán, és lesi az újszülöttet, s el akarja nyelni. Mindnyájan tudjátok, hogy a sárkány az ördög. Az asszony pedig a Boldogságos Szűz Mária, aki sértetlenül hozta világra a mi Fejünket (Krisztust). S ezzel az Egyházat is jelképezi. Mert amint ő szűz maradt fia születésekor, úgy az Egyház sem veszti el szűzességét, bár állandóan új gyermekei születnek ... Megfogadtátok, hogy ellene mondotok az ördögnek. S ebben a fogadásban nem embereknek, hanem Istennek és az Ő angyalainak mondottátok: ellenemondok. Hát necsak szóval, hanem viselkedéstekkel, necsak nyelvvel, hanem éltetekkel, necsak hangos ajakkal, hanem tetteitekkel is hirdessétek ezt. Vegyétek észre, hogy vén, tapasztalt, ravasz ellenséggel vettétek fel a küzdelmet. Az ellenemondás után ne találjon hát semmit bennetek a maga műveiből, s ne tehessen újra rabjaivá benneteket. Mert rajtakap és leleplez téged, keresztény lélek, ha tetteid ellene mondanak annak, amit fogadtál.»

2. A szentmise. A régi Egyházban azoknak a keresztelési ünnepe volt a pünkösd előtti éjtszaka, akik betegség vagy valami más ok miatt nem keresztelkedhettek meg húsvétkor. Azért van még most is pünkösd vigiliáján keresztvízszentelés. A liturgia rövidített utánzata a húsvéti vigilia megülésének. Csak hat jövendölés van benne. Ezek közül a három első Mózes könyvéből, a többi más prófétáktól való. A nagyszombatiakhoz hasonlóan ezek is a keresztény állapot fölségét akarják elénk tárni az ószövetségi képeken keresztül.

A stációmise a lateráni Sz. János keresztelőtemplomban van. Ha a keresztvízszentelés után ünnepélyesen mondják, nincs benne introitus, mert oltárhozvonulás közben a mindenszentek litániáját éneklik. Magán-

misékben a nagyböjt negyedik hetének szerdájáról való *introitust* imádkozzák (Cum sanctificatus). Ez a mostani a megkereszteltekhez és megbérmáltakhoz szól: «Tiszta vizet öntök rátok, s új lelket adok nektek. *Gloria*kor az öröm jelzésére meghúzzák a harangokat és csengetyűket. A *könyörgés* valóságos himnusz a világosságról: «A te ragyogó világosságod sugározzék reánk és fényességed ragyogása árassza el szívünket a Szentlélek megvilágosítása által». Vegyük figyelembe, hogy ezt a misét éjtszakai virrasztásban tartották. A *szentlecke* egy Efezusban történt eseményt beszél el. Sz. Pál megkeresztel néhány János-tanítványt. «A kézföltétel után a Szentlélek szállott reájuk, nyelveken szólottak és prófétáltak». Ami ott történt, misztikusan megismétlődik az újonnan kereszteltekkel (s velünk is). Nem a látható hatás a fődolog. Az *evangélium* ismét az Úr búcsúbeszédének a Szentlélekről szóló részletét hozza. Mit is mond az Úr a Szentlélekről? «Az Atya más Vigasztalót küld nektek (az első Krisztus volt), az igazság Lelkét, hogy örökre nálatok maradjon . . . Megismeritek őt, mert nálatok marad s bennetek lakik.» A jó hír tehát, amit itt hallunk, hogy a Szentlélek személyesen és maradandóan fog bennünk lakni. Benne élünk, Ő a mi életünk. Amit az előmise ígéreteiben kilátásba helyez az Egyház, azt a szentmiseáldozat gyümölcseként meg is kapjuk. Kérjük azért *felajánlás*kor buzgón a Szentlelket, hogy az Oltáriszentséggel együtt ő is jöjjön hozzánk. Az *áldozás* eleven lélekforrássá tesz bennünket. A *postcommunio* az ünnepével azonos: A Szentlélek harmat és termékenyítő eső a lélek számára.

PÜNKÖSD ÜNNEPE.

A pünkösd (görög neve pentekoste, ami annyit jelent: ötvenedik nap) a húsvétnak kettős, jubileumi nyolcada ($7\times7+1$), és a húsvéti ünnepkörnek második legkiemelkedőbb napja. Nem magában álló ünnep tehát, hanem folytatása és lezárása a húsvétnak. Sok tekintetben hasonlít a vízkereszt ünnepéhez, mert ez is olyanféle vonatkozásban van a karácsonnyal, mint a pünkösd a húsvéttal. Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagynunk az alapvető különbségeket.

Ha összevetjük húsvét és pünkösd ünnepét, azt mondhatjuk, hogy húsvétkor fölvirradt isteni Napunk, Krisztus, pünkösdkor pedig delelőre hágott, melegít, éltet, érlel.

Vagy más hasonlattal: húsvétkor az újonnan keresztteltek virágzó pompájában díszlik az Egyház kertje, pünkösdkor pedig a virágok gyümölccsé érve húzzák az ágakat. A kertész Üdvözítőnk, Jézus Krisztus. Ő ápolja a fát. A gyümölcsérlelő Nap pedig a Szentlélek (lásd a képet).

Még egy harmadik hasonlat: húsvétkor újjászületttünk Isten gyermekeivé. Újszülött módjára édes anyatejre vágyunk: az Oltáriszentségre. Az Egyház atyai házában növekedtünk gyermekmódra, gondtalan boldogságban. De azután felcseperedtünk, s az Anyaszent-

egyház hamarosan előkészített arra, hogy ez a boldog idő elmúlik. Megtanított, hogy idegenek, zarándokok vagyunk a földön, hogy szenvednünk, tűrnünk kell (húsvét után, a harmadik vasárnap volt szó erről). Pünkösdkor pedig nagykorúakká nyilvánít bennünket. A nagykorúság szentsége, a bérmálás is erre figyelmeztet.

Előfutárja a mi pünkösdünknek az ószövetségi pünkösd. Ez hálaadó ünnep volt az aratásért, egyszersmind a sínai törvénykihirdetés emlékünnepe. Az a régi pünkösd előképe az újnak : most is aratás folyik, lélek aratás.

Pünkösd az Egyház alapításának is ünnepe. Az első pünkösdkor kezdett terjedni az Egyház. Most pedig már ifjúi szépségében áll előttünk, s nekiindul az idők végéig tartó földi zarándokútjának.

A Szentlélek munkálkodása is pünkösdkor veszi kezdetét. Hiszen az Üdvözítő távozása előtt megígérte Egyházának, hogy nem hagy árván bennünket : maga helyett más Segítőt, Vígasztalót küld, aki mindenre megtanít, s mindent eszünkbe juttat. Ezért pünkösd a Szentlélek ünnepe. Újra és újra idézzük tudatunkba, hogy mennyit munkálkodik a Szentlélek az Egyházban és a lelkekben.

Gondoljunk gyakrabban reá, akit mindenütt megtalálunk. Lelkünkben lakik, s a keresztségben testünket, lelkünket templomává avatta. «Nem tudjátok-e, hogy testetek a bennetek lakozó Szentlélek temploma? Hordozzátok és dicsőítsétek tehát Istent testetekben.» Milyen jól és szentül is élnénk, ha mindig tudatunkban volna, hogy a Szentlélek lakik bennünk. Az Egyházban való munkálkodása mindenre kiterjed. Ő szentel meg bennünket a szentségek, főként pedig az Oltáriszentség által.

Krisztus immár a mennyben van, onnan kormányozza az Atyával együtt a világot, s közvetítőnk az

Atya előtt. Egyházát itt a földön a Szentlélek vezeti, irányítja. Igaz, hogy az Oltáriszentségben Krisztus is itt van közöttünk, de már nem úgy tevékenykedik, mint mikor a földön járt. Az ilyen munkálkodást a Szentlélekre bízta.

Az Oltáriszentségben csak áldozat és áldozati lakoma akar lenni. Maga az Oltáriszentség is eszköz, amivel a Szentlélek szenteli meg, és teszi lelkibbé az Egyházat.

A Szentlélek az Egyház lelke. Többször hallottuk már, hogy az Egyház Krisztus titokzatos teste. De eleven test. Eleven lélek is kell tehát hozzá. A Szentlélek az Egyház lelke. Bárcsak jól megértenők ezt az igazságot ! Milyen szerepe is van a léleknek az én testemben? Életelve annak. Ha a lélek elválik a testtől, meghal a test. Nem tud többé érezni, gondolkozni, akarni. Egyszóval a test lélek nélkül felbomlik. Nos, a Szentlélek az egész Egyház, és minden keresztény lélek életelve. Ő adja, Ő tartja fenn bennünk az isteni életet. Csak általa tudunk imádkozni, csak általa tudunk jót tenni.

Az Egyházban főleg három helyen érezhető a Szentlélek munkálkodása : a gyóntatószékben, a szószéken és az oltáron. Ezek fölött láthatatlanul ott lebeg a Szentlélek

galambja. Általa jön a bűnbocsátó hatalom. «Vegyétek a Szentlelket; akiknek megbocsátjátok bűneiket, meg lesznek bocsátva», mondotta az Üdvözítő a föltámadás estéjén. A Szentlélek műve tehát, hogy papjaink meg tudják szabadítani a lelket a bűn terhétől.

A szószéken is a Szentlélek működik. Tudjuk, hogy a prédikáció nem közönséges emberi beszéd. Isten szava. A pap nyelvét, száját Istennek ajánlja. A tanító Egyházat is a Szentlélek óvja a tévedéstől.

Munkálkodik végül a Szentlélek a szentmisében is. Amint valamikor régen Krisztus teste a Szentlélektől fogantatott, úgy most is Ő változtatja a kenyeret és bort Krisztus testévé, vérévé. Ezért esdjük le a Szentlelket áldozati ajándékunkra.

Lélekkel, érzéssel fogjunk tehát a pünkösd ünneplésébe. Ujjongó örömmel. Csak a mai ünnepen halljuk a prefációban: «Ezért ujjong túláradó örömmel az egész földkerekség». Mennyire boldog is lehet a keresztény ember, akit az az erős és szilárd hit éltet, hogy lelkében és az Egyházban jelen van a Szentlélek és annak ereje. De az Egyház és a lélek még nem egészen kész. Kérjük hát most igazán bensőséges sóvárgással: «Jöjj el Szentlélek Úristen, töltsd be híveid szívét!»

Ha jól akarom ünnepelni a pünkösdöt, éljen bennem a meggyőződés, hogy ma titokzatosan megújul lelkünkben az első keresztény pünkösd csodája: a szentmiseáldozatban «kiárad a kegyelembe fogadott gyermekekre a Szentlélek».

Igy szép, szent pünkösdünk lesz.

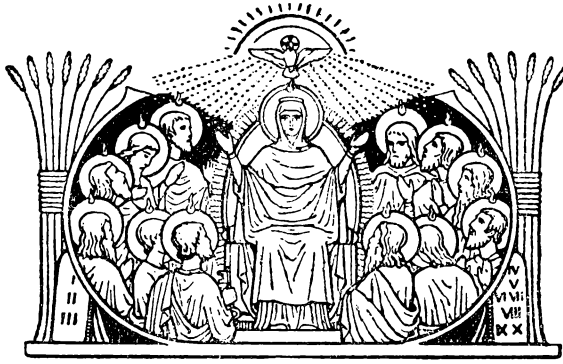

Pünkösdvasárnap.

(dupl. I. cl. nyolcaddal).

Stáció Sz. Péternél.

«*Ma elérkezett a pünkösd ünnepe, allelúja;*
Ma tüzes nyelvekben jelent meg a Szentlélek az apostoloknak és osztja nekik adományait;
Küldi őket az egész világra, hogy prédikáljanak és bizonyságot tegyenek: Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül, allelúja.» *(A Magn. antifónája a II. vesp.-ból.)*

«*Ma van pünkösd ünnepének szent napja, amikor a*

A kép: Középen Szűz Mária, az apostolok királynője ül trónusán. Jelképe ő az eljövendő Egyháznak, az Ecclesia orans-nak («Orante — «imádkozó» tartásban van). Sz. Péter kezében látjuk főhatalmának jelvényeit. Minden apostol a maga módján fogadja a tüzes nyelv lángját. A keret díszítései az ószövetségi pünkösdre emlékeztetnek: az aratásra és a törvényre. A kévék egyszersmind arra a lélekaratásra is utalnak, melyre most indulnak az apostolok: «Fehérlik már a mező az aratásra.» (Ján. 4, 35.) A Szentlélek ragyogó napsütése érteli őket.

Szentlélek Jeruzsálemben tüzes nyelvek alakjában szállott le a tanítványokra». (Martyrologium.)

A nagy ünnepeket egészen az Egyházzal kell ünnepelnünk. Meg kell szentelnünk akkor a napot a zsolozsma elimádkozásával, mégpedig megtartva az előírt időket. Ünneplésünk legkiemelkedőbb mozzanata azonban a szentmise legyen. (Feltételezzük, hogy megvan az olvasónak a pünkösd officiuma.)

1. A zsolozsma. Mint az Egyház többi ünnepét, úgy a pünkösdöt is két vesperás veszi közre: az első és a második vesperás. Bevezetői és végső kicsendülései ezek az ünnepnek. A vecsernyében fölhangzanak már az összes pünkösdi motívumok. Hallunk az első pünkösd eseményeiről, a Szentlélek működéséről. Megszólalnak a keresztség gondolatai is (4. ant.). Főleg pedig himnuszt zengünk az életosztó, teremtő Léleknek. A Magnificat-ban pedig azt magasztaljuk, hogy Krisztus a Szentlélek által újra eljön Egyházába.

A megpendített motívumok az ünnep matutinumában bontakoznak ki, és találnak részletes kifejtésre. Itt csak egy nocturnus van, mint a húsvétiban, mert a pünkösdre virradó éjtszaka keresztelés volt, akárcsak húsvétkor, s csak egy őrváltásnyi idő maradt az éjjeli imádságra. A matutinum három zsoltára, mint valami triptychon, hármas képet tár elénk. 1. kép: A pünkösd csodájának történeti ténye és jelentősége. A 47. zsoltárban mintegy fátyolon keresztül látjuk a pünkösdi vihar sodróerejét. 2. kép: A Szentlélek munkálkodása az Egyházban. Bármennyire nehezen is érthető a 67. zsoltár (az egész zsoltároskönyvben a legnehezebb), annyi bizonyos, hogy Isten diadalmenetét akarja jellemezni, amint a szövetség szekrényén trónolva Egyiptomból a pusztán keresztül az Igéret földjére vonul, s

innen mint népének szövetségi Istene az egész világra kiterjeszti uralmát. Uralma Krisztusban és az ő Egyházában bontakozik ki teljesen — a Szentlélek működésének hatása alatt. 3. kép: Új teremtés a Szentlélek által. A 103. zs. ízig-vérig költői leírása a hatnapi teremtésnek. A látható világ nagyszerűsége csak jelképe annak a láthatatlan szellemi világnak, amelyet a Szentlélek a lelkekben és az Egyházban épít ki. — A matutinum olvasmányai Nagy Sz. Gergely prédikációjából valók. Több mint 1300 esztendeje mondta el egy alkalommal a pünkösd ünnepe alkalmával a római Sz. Péter templomban. (Ebből az olvasmányból megállapítható, hogy abban az időben (600 körül), sőt bizonyára sokkal régebben is ugyanazok az olvasmányok voltak a pünkösdi misében, mint ma.)

«Atyám is szereti őt, és hozzája megyünk, és lakóhelyet készítünk nála. Fontoljátok meg, Kedves Testvérek, mekkora tisztesség az, hogy Isten lakik szívünkben. Ha valami gazdag, hatalmas barátunk jönne házunkba, bizonyára nagy sietve látnánk hozzá az egész ház tisztogatásához, hogy semmi se maradjon ott, ami az érkező szemét bánthatná. Tisztítsa ki hát mindenki a bűnös cselekedetek szennyét, aki lelke hajlékát Isten befogadására készíti elő. De jól ügyeljetek arra, hogy mit mond az Igazság: «Hozzája jövünk, s lakóhelyet készítünk nála». Vannak ugyan, akiknek a szívébe jön az Isten, de lakóhelyet nem készít nála, mert a bűnbánat idején tekintettel vannak ugyan az Istenre, újabb kísértés alkalmával azonban azonnal elfelejtik, hogy valamikor bűnbánatot tartottak. Ismét visszatérnek a bűnös életre, mintha sohasem siratták volna bűneiket».

Korareggeli imádságunk a laudes. Ebben a teremtés művén kelt örvendező hódolatunkat egybekapcsoljuk a Szentlélek által végbemenő újjáteremtés dicsőítésével.

Az ú. n. kis imaórák közül pünkösdkor a terciának van különösebb jelentősége, mert az első pünkösdkor ép ebben az időben szállt alá a Szentlélek. Ezért a tercia az egész évben a Szentlélek tiszteletére van szentelve (a tercia himnuszában minden nap Őt esdjük le). Ebben az imaórában pünkösd egész nyolcada alatt a szép Veni Creator himnuszt énekeljük.

2. A szentmise (Spiritus Domini). Az Egyház pontosan az események folyásához igazodva, ma, húsvét után 50 nappal összegyül a templom «utolsó-vacsora»-termében s a nap «harmadik órájában» (a tercia elmondásának ideje — 9 óra — a Szentléleknek van szentelve, s ünnepnapokon az Egyház ebben az időben óhajtja a szentmisét) várja a Szentlélek teljességét az eucharisztiás áldozatban. A misében ünnepelt titok tehát a Szentlélek alászállása. A népek templomában, a Sz. Péterben vagyunk, amiként az első pünkösdkor is minden nyelvű nép sereglett össze az utolsóvacsora terme köré. Az introitus így hangzik: Mostantól kezdve minden nép szívében él a Szentlélek. Ő egyesíti ismét a bűn által megzavart nyelveket. A 67. zsoltárban az Egyház történelmi diadalmenetét énekeljük meg. A *szentlecke* a misében megújuló régi pünkösdi csodát *beszéli el amelyből most* több valósul meg, mint valamikor. S még sincs befejezve bennünk a pünkösd csodája. Amíg csak élünk, s amíg az Egyház e világon zarándokol, mindaddig szükségünk van arra, hogy a pünkösdi nyelvek leszálljanak reánk. Azért hívogatják a liturgikus szövegek olyan bensőséges esengéssel: «Veni — jöjj el Szentlélek Úristen . . .» *(all. és sequ.)*. Ennek a Veni Sancte Spiritus himnusznak szövege nem a Szentírásból való, az Egyház fogalmazta meg, mégis annyira a szívéhez nőtt, hogy térdenállva énekli és imádkozza. Van benne valami az őskeresztény Maranatha-ból. —

A *sequentia* nem más, mint ennek az örök Veni Sancte Spiritus-nak átelmélkedése. Az *evangéliumban* (az Úr búcsúbeszédeiből ez az utolsó, amelyik a Szentlélekről szól) maga az Úr jellemzi a Szentlélek munkálkodását: Ő tesz minket a háromszemélyű egy Isten templomává (kedves gondolata ez Sz. Pálnak és az ősegyháznak), Ő a mi tanítónk és vigasztalónk, aki a béke ajándékát adja nekünk, és vértanui lélekkel tölt el minket. Az eucharisztiás áldozatban ma és mindennap kapjuk ezeket az adományokat. Különösen szép része a szentmisének a *felajánlás*. A királyi Lélektől elárasztva «királyokként megyünk adományainkkal felajánlásra a jeruzsálemi templomba» (az oltárunk ez, és azért imádkozunk, hogy újuljon fel bennünk a bérmálás kegyelme (confirma), hogy szilárduljon meg bennünk a húsvét műve (pünkösd a húsvét betetőzése). A *communio* nem más, mint a megújuló Lélek-kiárasztás. Most lesz teljessé bennünk a pünkösd csodája.

3. A pünkösd csodája. Hadd mondjam el, hogyan szállott alá a Szentlélek az apostolokra. Ismeretes, hogy az Úr mennybemenetele után az apostolok visszatértek Jeruzsálembe. Az utolsó-vacsora termében voltak együtt, azon a szent helyen, ahol az Üdvözítő annyiszor megjelent előttük. Mintegy 120-an gyülhettek itt össze: az első keresztény egyházközség. Itt választották a szerencsétlen Júdás helyébe Mátyást apostollá. Itt várták imádság közben a Szentlelket. Tíz nap telt el immár a mennybemenetel óta. Vasárnap volt, az a nap, amelyiken az Úr föltámadt. Kilenc óra tájban is együtt ültek és imádkoztak. Akkor szállott le reájuk a Szentlélek. Vegyük észre, hogy Krisztus életének minden nagy eseménye imádság közben történt. Mikor keresztelkedése után imádkozott, akkor nyílt meg az ég, s jelent meg a Szentlélek galamb képében. A Tábor-

hegyen ugyancsak éjtszakai imádsága közben történt Urunk színeváltozása is. A Szent Szűzet is imádkozás közben köszöntötte az angyal, s akkor árnyékozta be a Szentlélek. Itt is így történik. Imádság készítette elő a talajt, hogy arra a kicsiny keresztény községre leszállhasson a Szentlélek. A mai misében, s tulajdonkép minden szentmisében is ez történik. Imádsággal tesszük fogékonnyá lelkünket, hogy leszállhasson reá a Szentlélek. A Szentlélek első eljövetele a lelkekbe láthatatlanul történt, azonban külső jelenségek is kísérték, mégpedig a következők. Zaj támadt, mint az átvonuló vihar zúgása; hirtelen keletkezett, az égből jött, s nemcsak mint a ház körül tomboló vihar jelentkezett, hanem eltöltötte az egész házat, az utolsó vacsora-termét is, ahol ültek. Nem természetes szélvihar volt tehát, hanem a pünkösd egyik csodája. A *második* kísérő jelenség az apostolokra és a tanítványokra alászálló tüzes nyelvek. Látható jelei ezek a Szentlélek eljövetelének. Mikor ma résztveszünk a szentmisén, kiváltképen pedig szentáldozáskor, most is reánkszáll a Szentlélek ereje. Persze nem jönnek látható tüzes-nyelvek, de láthatatlanok igen. A Szentléleknek még egy *harmadik* külső hatásáról is hallunk: az apostolok és a tanítványok ekkor különböző nyelveken kezdtek beszélni. A Szentírás azt is elmondja, hogy a sok ünnepi zarándok mind az utolsó-vacsora terméhez sietett. A pünkösd ugyanis azon három zsidó ünnep közé tartozott, amelyre minden zsidónak fel kellett mennie Jeruzsálembe. Messze földről is zarándokoltak akkor ide a zsidók, de még a zsidóságra tért pogányok is. Nagyon vegyes, különböző nyelveken beszélő embertömeg volt hát ott együtt. Mikor összesereglettek, előálltak az apostolok. Eddig még féltek, s bezárkóztak. Most azonban kimentek a ház elé, s beszélni kezdtek. Mindegyikük más nyel-

ven, úgyhogy csodálkoztak a jövevények. Azért kérdezgették egymást, hogyan lehetséges ez? Hiszen az apostolok egyszerű, tanulatlan galileaiak, akik csak anyanyelvükön tudtak, s most a világnyelveket beszélik. A rosszindulatú zsidók mindjárt készen álltak arra, hogy lerontsák a pünkösdi csoda hatását: Részegek ezek a galileaiak, s bortól mámorosan mondanak olyan szavakat, amelyek idegen beszédként hangzanak, — mondották. Péter azonban nem maradt adós a felelettel, azonnal válaszolt nekik: Nem, testvérek, nem úgy van! Hogy volnánk részegek, mikor még csak 9 az óra. Ilyenkor még józanok szoktak lenni az emberek. Hanem amit ti most láttok, Joel próféta jövendölésének beteljesedése, hogy t. i. az Üdvözítő napjaiban kiönti Isten az ő Lelkét az emberekre, és azok majd prófétálnak... S kezd lelkére beszélni a zsidóknak, hogy megölték, keresztrefeszítették Jézust, Isten azonban föltámasztotta. S most, miután fölment a mennybe, elküldte ránk a Szentlelket. — Amint a sok zarándok hallotta Péter első pünkösdi prédikációját, magábaszállt, s megkérdezte: «Mit tegyünk tehát?» Péter pedig felelte: «Tartsatok bűnbánatot, keresztelkedjetek meg, s akkor elnyeritek a Szentlélek ajándékait». S megkeresztelkedett az napon háromezer lélek. Mármost azt kérdezzük, mit jelent a nyelvek csodája? Gondoljunk csak a bábeli toronyépítésre! Az emberek akkor gőgjükben egy égig érő tornyot akartak építeni. Isten pedig büntetésül megzavarta nyelvüket. A bűn megzavarja, és megosztja az embereket. Eljött azonban Krisztus, hogy minden embert az ő egyetlen Egyházába gyüjtsön, s magához kapcsoljon; hogy a népek ismét egy családot alkossanak. Erre mutat rá a nyelvek csodája. A keresztények, mi is, rendelkezünk ezzel a nyelvek adományával, melynek segítségével mindenkivel meg tudjuk magunkat értetni. A nyelvek

eme adománya a szeretet. A Szentlélek öntötte ezt belénk. S a szeretet minden nemzetet egységbe tud kapcsolni, szeretettel minden emberrel meg tudjuk magunkat értetni.

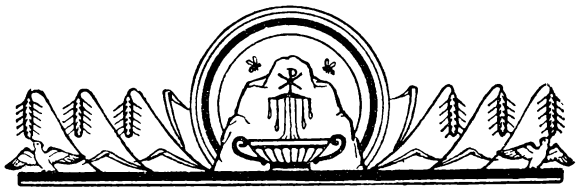

Pünkösdhétfő.

(dupl. I. cl.)

Stáció Vasas Sz. Péternél.

A keresztségtől a bérmálásig.

Pünkösd másnapja van. Az első csak a nagy pünkösdi tényre figyelt; a Sz. Péterben egybegyült világegyház a pünkösdi csodát élte át. Ma a most megkereszteltekre és a megbérmáltakra irányítja figyelmét az Egyház (mi is közéjük tartozunk, ha fölujítjuk magunkban a bérmálás kegyelmét). Ne felejtsük el, hogy a pünkösd a régi egyházban keresztelési ünnep volt. Egybehívja ma az Egyház az újonnan kereszteltelket (minket is), hogy hirdesse nekik, milyen magasztos, boldog állapotba kerültek. Azoknál gyüjt össze, akik hitünk szülői voltak, vagyis az apostoloknál, mert eredetileg Vasas Sz. Péter temploma az összes apostolok tiszteletére volt szentelve. Mostani nevét azóta viseli, amióta ott őrzik Sz. Péter bilincseit. Érthető, hogy az

Egyház az apostoloknál gyüjt össze bennünket, hisz ők részesültek először a pünkösd kegyelmeiben.

1. A szentmise. (Cibavit nos). A pünkösd kegyelmeit szerezzük meg mi is a szentmisében. Amiről a liturgikus szövegek szólnak, azt valósítja meg a szentmiseáldozat. Az *introitus* az újonnan kereszteltelteknek szól. Ők jutottak be most az Egyház «ígéret földjére», s kereszteltetésük után kaptak a «kövér búzakenyérből» (az Oltáriszentségből), s megerősödtek a «sziklából», vagyis Krisztusból csurgó mézzel. (A kereszteltelteknek régen mézes tejet adtak a szentáldozás után.) A 80. zs. a maga egészében idetartozik. Isten szól benne népéhez arról, hogy Ő vezette ki Egyiptom földjéről az ígéret-földjére őket, s most már csak a népen áll, hogy hűséges maradjon Istenéhez. Ha megteszi, uralkodni fog minden ellenségén s boldogan él az ígéret-földjén. Ez a prédikáció a mostkereszteltelteknek, de nekünk is szól. A *könyörgés* rövid, találó és sokatmondó. Az apostolok (stáció !) által megtapasztalt pünkösdi csodából kiindulva, azt kéri az Egyház mindnyájunk számára, hogy «mindazoknak, akiknek hitet adtál, békességet is ajándékozz». Ez a könyörgés világosságot vet a béke titokteljes szavának liturgiai jelentőségére. A békesség magasabb fokú kereszténység. A kezdet a hit, a keresztség ; a békesség a kiérés, amelyet a bérmálás képvisel. Az üdvözültekről szereti emlegetni a liturgia : «illi autem sunt in pace — ők pedig békességben vannak».

Talán akkor mutatunk rá a szó legigazibb jelentésére, ha azzal írjuk körül, hogy kegyelem itt a földön és megdicsőülés a másvilágon. Azt kéri tehát a könyörgés, hogy add meg, Uram, a bérmálás kegyelmét is azoknak, akiknek a szent keresztséget megadtad ! A szentleckében a stációtemplom szentje, Péter apostol

áll közénk s «megnyitja száját» és beszél, miként az első megtért pogány-családban (Kornélius századosában) tette. Világtörténelmi jelenet volt az. Maga a Szentlélek is beleavatkozott a dologba. Ő adta még a keresztelés előtt ezeknek a pogányoknak a pünkösd és a bérmálás kegyelmét. Maga a Szentlélek adott bebocsátást a pogányoknak az Egyházba. Mennyivel inkább adja nekünk, akik már meg vagyunk keresztelve, a megerősödés kegyelmét. Az *evangéliumban* áhítattal hallgatjuk az Úr éjtszakai beszélgetését Nikodémussal. Az Egyház most megint (és elsősorban) a megkereszteltekre gondol. Az ítélet az ő kiválasztatásuk. A pünkösdi megújulás fényében látjuk ma a megváltás művét. Isten szeretetének legnagyobb bizonysága ez: «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta». Krisztus elsősorban nem bíránk, hanem Üdvözítőnk (Salvator). Az isteni világosság eljött már a világra. Mi, Isten gyermekei, ezt a világosságot szeretjük, nem pedig a sötétséget. S mert az «igazságot is megtesszük», hozzánk is eljön ez a világosság. Hogy egészen közel jussunk hozzá, azért száll ránk a Szentlélek. A *felajánlás* egybefoglalja a Lélek-küldést és a keresztséget. Tehát ismét a keresztség és a bérmálás. «Mennydörgött az Úr az égben (a Szentlélek küldésekor) és a Magasságos hallatta szavát. S vízforrások törtek elő (a keresztségben) allelúja». *Áldozáskor* maga az Úr biztosít bennünket arról, hogy a Szentlélek lesz tanítómesterünk. Joggal írhatjuk hát a második pünkösdi mise fölé: A keresztségtől a bérmálásig.

2. A zsolozsma Sz. Ágostonnak az evangéliumról szóló szellemes elmélkedését hozza. Krisztusnak Nikodémussal folytatott beszélgetéséről elmélkedik. «Mindent megtett a beteg meggyógyítására, amit csak egy orvos megtehet. Ha valaki nem tartja meg előírásait,

saját magát teszi tönkre. Az Üdvözítő eljött e világra. S miért hívnák Üdvözítőnek, hacsak nem azért, hogy megmentse, s nem hogy ítélje a világot? Ha nem fogadod el kezéből a szabadulást, magad tartasz ítéletet önmagad felett. De mit beszélek én itt megítéltetésedről? Halld csak, mit mond: Aki hisz benne, az nem ítéltetik meg; aki pedig nem hisz? Vajjon mi lesz azzal? Talán megítéltetik? Bizony itt azt mondja: Máris megítéltetett. Nincs még ugyan kihirdetve az ítélet, de már meghozták ... De hát vannak, akik inkább szeretik a sötétséget, mint a világosságot. Ezt nyomatékozza, hogy vannak, akik bűneiket szeretik, mások ellenben megvallják azokat. És akik megvallják bűneiket, akik vádolják magukat velük, azok már Istennel tartanak. Isten vádat emel bűneid ellen. De ha magad is vádat emelsz, már Isten oldalán vagy. Ember — és bűnös: két különböző valami. Ami az embert emberré teszi, azt Isten alkotta benne. Ami bűnössé, azt az ember csinálta. Pusztítsd el amit magad csináltál, hogy Isten megmentse azt, amit ő alkotott. Gyűlölnöd kell magadban a saját művedet, hogy a benned levő isteni művet szerethessed. Ha kezd nem-tetszeni, amit tettél, azzal kezdődnek jócselekedeteid, mert már tudod magad vádolni gonoszságaid miatt. A jócselekedetek kezdete: hogy megvalljuk gonosztetteinket.»

3. A Veni Sancte. Az Egyház többnyire a Szentírás szavaival szól az Istenhez, mintha csak félne a sajátjával beszélni hozzá. Ha mégis megteszi, szavai igen tartalmasak. A természet évszázadokig dolgozik az átlátszó, szabályos hegyi kristályok kialakulásán. Igy formálja az Egyház is a maga Istenhez intézett szavait. Bensőséges szeretetéből, sóvárgásából, imádságából, hitéből kristályosodnak ki azok a századok folyamán. Ez áll erre az egyszerű, de mélységes imád-

ságra is: «Jöjj el Szentlélek Úristen, töltsd be híveid szívét, gyújtsd fel bennük szereteted tüzét!» Valahányszor énekelik vagy mondják ezt az imádságot, az Egyház letérdeltet bennünket.

a) V e n i — jöjj! Ennek a szónak története van. A zsidó nép szája hangoztatta, mielőtt Krisztus eljött volna a világra. Úgy hívták a Megváltót, hogy «az eljövendő». Ezért kérdezte Sz. János: «Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk»? A szót átvették az első keresztények, s vele fejezték ki paruzia-várásukat. Hiszen az angyalok azt mondták a távozó Mesterről: «Galileai férfiak, mit néztek az égre?.. Jézus így jön el ismét...» Az ősegyház minden istentisztelete a vágyódó «Maranatha»-val fejeződött be: Jöjj, Uram! Nem csodálkozhatunk rajta, ha az Egyház bevette ezt a szót liturgiájába is. Gondoljunk csak az adventi Ó-antifónákra. Ott is ezzel a szóval hívjuk a Megváltót: Veni — jöjj megváltásunkra! Igy azt is értjük, hogy a Szentlélek eljövetele után is ezzel a szóval fohászkodik az Egyház. — Fölmerül azonban a kérdés: hát nincs már közöttünk a Szentlélek? Miért kell őt hívogatni? Igaz, közöttünk van, és mégis jönnie is kell. Amint Ker. Sz. János is azt kellett hogy mondja a főtanács embereinek: «Közöttetek áll az, akit ti nem ismertek». Igy van a Szentlélekkel is. Benn lakik az Egyházban, benn a lélekben. De nem ismerjük. Akadályozzuk munkálkodását. Az erő megvan, de le van kötve, alszik. Az a szó, hogy jöjj, annyit jelent tehát, hogy fejtsd ki erődet, tépd szét a kötelékeket, amelyeket emberi akarat rak reád.

b) A S z e n t l é l e k. Vizsgáljuk a Szentlélek nevét. Krisztus szívesen hívja őt Paraklétos-nak. Ezt kétféleképen is fordítják: tanácsadónak és vigasztalónak. De azután maga az Úr kétszer Szentléleknek is

nevezi. A sequentiában szegények Atyja, adományok osztogatója, szívek világossága a neve. Szívesen mondják Isten jobbkeze ujjának is. De tulajdonképeni neve mégis csak a Szentlélek. Figyelmeztet bennünket ez a név, hogy mi is szentek és lelkiek legyünk. Csak akkor lehetünk a Lélek hordozói, ha magunk is szentségre törekszünk, s nem testi, hanem lelki emberek vagyunk.

c) Töltsd el híveid szívét. Az ünnepről szóló híradásban is ott találjuk az «eltölteni» szót. «Mindnyájan elteltek Szentlélekkel». Legyen a szívünk, a lelkünk edény, amelyet a Szentlélek megtölt kegyelmeinek nemes borával, és pedig csordultig tölt. Üres edények legyünk. Ne legyünk eltelve önszeretettel, saját magunk sötétségével, jómagunkkal. Mert akkor a Szentlélek nem öntheti drága nedüjét a szívünkbe.

d) Mi ez a drága nedü? Megmondja az utolsó mondat: «Szereteted tüzét gyullaszd fel bennünk». Tehát a szeretet a Szentlélek ajándéka, az Isten és felebarátaink iránt való szent szeretet. Krisztus azt mondja a Szentlélekről: «Az enyémből vesz majd». Krisztus szeretetparancsa most már a Szentléleké: a te szeretetedet gyullaszd fel. S ez a szeretet tűz. Ezért jelent meg a Szentlélek tűznyelvek alakjában. Mi is «Szentlélekkel és tűzzel kereszteltettünk meg». A tűz világít, melegít, éget és tisztít. Bárcsak lenne ma ilyen tűz a Szentlélek. Hadd oszlatná el szívünk sötétségét, fagyosságát, hadd égetne el benne mindent, ami léha és bűnös, s tisztítaná meg lelkünket, hogy színarany lenne Krisztus koronája számára.

Pünkösd keddje.

(dupl. I. cl.)

Stáció Sz. Anasztáziánál.

Pünkösdi színváltozás.

1. A szentmise (Accipite). Pünkösd harmadik napja van! Az Egyház egészen a «túláradó» pünkösdi öröm benyomásai alatt áll. «Dicsősége» csak most, a Szentlélek eljövetelével lett teljes *(intr.)*. Gyermekei nemcsak «életet», de «bőségesebb életet» kapnak *(ev.)*. De az Egyház és az ő gyermekei dicsőségével Krisztus dicsőíttetik meg. És ez is a Szentlélek munkálkodásának eredménye *(comm.)*. Vegyük még fontolóra, hogy a stáció Sz. Anasztáziánál (a föltámadás templománál) van. Igy a mai mise alapgondolatát talán a következő három miserészlettel fejezhetnők ki: «Vegyétek dicsőségtek boldogságát, allelúja, hálát adván az Istennek, allelúja, aki a mennyországba hívott, allelúja, allelúja, allelúja». *(intr.)* — «Azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségesebben legyen» *(ev.)*. — «A Lélek, aki az Atyától származik, allelúja, Ő dicsőít meg engem, allelúja, allelúja» *(comm.)*. Ez a három hely az egész szentmisét beltozatként fogja át. A szentlecke egy történeti jelenettel mutatja meg, hogyan érlel teljessé a Szentlélek. Péter és János az éppen megkeresztelt szamariabelieknek szolgáltatják ki a bérmálást. «Mert eddig csak megkeresztelkedtek az Úr nevében. Azután rájuk tették kezüket, s azok vették a Szentlelket.» Ez az esemény igazolja a mi bérmálási gyakorlatunkat és a bérmálásról vallott hitünket, hogy t. i. a püspök az, aki bérmál, s maga a bérmálás nem más, mint a keresztény nagykorú-

ság szentsége. S ha tovább kérdezzük: Hogyan nagykorusít, s hogyan magasztal fel bennünket a Szentlélek? a feleletet megadja a *könyörgés:* «Legyen segítségünkre, kérünk, Urunk a Szentlélek ereje és tisztítsa meg kegyesen szívünket és őrizze meg minden bajtól». Tisztítás és oltalom a Szentlélek munkája. Tisztítással, oltalmával vezérli az Egyházat is diadalra. Két eszköze van erre a célra: az Egyház bűnbánati fegyelme és az Oltáriszentség. A mai mise is beszél mind a kettőről. «Az Úr megnyitotta a mennynek ajtait, és mannát hullatott nekik eledelül; mennyei kenyeret adott nekik, angyalok kenyerét ette az ember, allelúja» *(off.).* «A Szentlélek alakítsa újjá szívünket, mert ő minden bűnök megbocsátója» *(postc.).* Hogy kerül azonban a «jó pásztorról» szóló példabeszéd ebbe a misébe? Az egyházi év folyamán több alkalommal is szerepel a Jópásztor miséje: Nagyböjt kezdetén (nagyböjt első vasárnapja utáni hétfőn), a húsvéti időben (2. vas. húsvét után), ma, és a pünkösd utáni idő elején (3. vas. pünkösd után). A Jópásztor képével igen gyakran találkozunk a régi Egyházban. Érthető tehát, hogy újra, ismételten elénk állítja. Még azt is megfigyelhetjük, hogy a Jópásztormisék többnyire egy új időszak elején állnak. Talán azt akarja jelezni ezzel a liturgia, hogy az Úr az egyházi év minden időszakában jó-pásztorként vezet bennünket? S mit mond ma nekünk a Jópásztor képe? Hát nem jó pásztornak mutatkozik-e az Úr azzal, hogy a Szentlelket küldi? «Én vagyok a juhok ajtaja. Aki énrajtam keresztül megy be, üdvözül; és bejár és kijár, és legelőt talál». Vagy talán merész az az elgondolás, hogy a Szentlélek, Jézus Lelke, az Egyház pásztora? Hát nem azért adta nekünk a távozó Úr, hogy vezetőnk, vígasztalónk, tanácsadónk legyen? Mikor az Úr az evangélium jelentős zárószavát: «Azért jöttem, hogy életük legyen, és

bőségesebben legyen» belekiáltja a világba, akkor ennek a jó pásztornak munkálkodását foglalja össze.

2. A napi antifónák. Mikor ragyogva kel fel a nap, azt énekli az Egyház: «Én vagyok az ajtó, — mondja az Úr. — Aki énrajtam keresztül megy be, üdvözül, és legelőt talál, allelúja». *(A Ben. antif.)* Napnyugtakor pedig a Szentlélek drága ajándékát, a békét kell magunkba fogadnunk s azért énekli az Egyház: «Békét adok nektek, az én békémet adom nektek; nem mint a világ adja, adom én nektek, allelúja». *(A Magn. antif.)*

3. A pünkösdi sequentia: Tegnap az Egyháznak egy tiszteletreméltó mondatán, a Szentlélekhez szóló fölséges imádságán, a Veni Sancte Spiritus-on elmélkedtünk: «Jöjj el Szentlélek Úristen». Évszázadokon keresztül imádkozták ezt az Egyházban, megszólalt ezer és ezer ajkon. Ez volt az aranyfüstölő, amelyből a bensőséges sóvárgás tömjénfüstje szállt a Szentlélekhez. Nem csoda, ha ehhez a rövid, de velős imádsághoz annyi megfontolást, annyi elmélkedést fűztek. Ilyen elmélkedés a pünkösdi sequentia is, amely évszázadok elmélkedése, s egyúttal mintát is ad arra, hogy miképen elmélkedik az Egyház. Előbb azonban a mise közbeeső énekeiről kell néhány szót szólnunk. Régi törvénye a liturgiának, hogy nem ugrik át minden további nélkül az egyik olvasmányról a másikra, hanem közbeiktat valami éneket, mégpedig zsoltáréneket. Azért teszi ezt, hogy az ember közben egy kicsit elmélkedhessék. Ez az ének a lélek visszhangja a hallottakra. Igy került már a legrégibb időkben a szentlecke és az evangélium közé egy közének. Ha jól megnézzük, nem is egy, de kettő, sőt három énekből is áll. Az első többnyire a graduale. Ez ad visszhangot a szentleckére. A második az allelúja-ének. Ez már bevezetés, előhang

az evangéliumhoz. Előfordul azután még egy ének, a tractus is, és végül a sequentia. A közénekek az egyházi évszakokkal együtt váltakoznak. A graduale komoly jellegű, azért hiányzik a húsvéti időben, míg az örvendező allelúja-ének a nagyböjtben marad el. Vizsgáljuk közelebbről ezt az allelúja-éneket. Két allelújával kezdődik, azután következik egy zsoltárvers, amely ismét allelújával végződik. Ehhez az allelújákkal közrevett zsoltárvershez a húsvéti időben még egy zsoltárvers kapcsolódik, mely szintén allelújával zárul. Ez az ének Jézusnak az evangéliumban való eljövetelét hirdeti örvendezve. A régi időkben különösen kedves éneke volt ez a kereszténveknek, s alig tudtak végetvetni az allelújának. Sokáig hangoztatták még az allelúja utolsó «ja» szótagját. Ezt nevezték el azután sequentiának, az allelúja folytatásának. Később az elhúzódó «ja» helyébe szöveget illesztettek, mégpedig költeményt, amit szintén sequentiának, az allelúja folytatásának neveztek. A középkornak annyira tetszett ez a szokás, hogy csaknem minden allelúja-verses misével szerkesztettek sequentiát. Százszámra maradtak ránk ilyenek a középkorból. Mikor azonban V. Pius pápa 1572-ben rendezte a misekönyvet, s ezt az egész Egyház számára előírta, a sequentiák, az öt legszebb kivételével elmaradtak. Az öt megmentett sequentia között van a pünkösdé is. Ezután már nem kell sokat törni a fejünket, hogy mi lehet a tartalma ennek a pünkösdi sequentiának. Elmélkedés, elgondolkozás az allelújavers fölött. A pünkösdi mise allelúja-verse pedig az a szép imádság, hogy : Jöjj el Szentlélek Úristen. Tegnap már láttuk. Ehhez a Veni Sancte-hoz tartozó elmélkedés a pünkösdi sequentia. Nézzük meg most közelebbről.

Csodálatos az a himnusz, amelyet az Egyház ebben a sequentiában elénk ad. Nem ismerjük a szerzőjét, mind-

amellett megállapítható, hogy a keresztény középkor egyik legfölségesebb költői alkotásával állunk szemben. Nézzük először, hogyan tagozódik ez a költemény. Nem tesz mást, mint körülírja az imádságot: Jöjj el Szentlélek Úristen, töltsd el híveid szívét. Az első versszak a «jöjj» fölött elmélkedik, a második a «Szentlélek» fölött. A harmadik azzal kezdi: «töltsd el». A negyedik rámutat arra, hogy mit tesz a Szentlélek a «szívben». Az ötödik, az utolsó pedig a «hívekkel» kezdi. Tehát valóban a pünkösdi imádság fölött való elmélkedés. Még valami szabályszerűséget is megállapíthatunk a versszakok felépítésében: Az első négyszer ismétli Veni — jöjj, az ötödik pedig azt mondja: da — add. A második versszak a Szentlélek hat nevét tartalmazza, a negyedik pedig a Szentlélekhez intézett hat kérést foglalja magában. A harmadik, a középső, kapcsolja az első részt az utolsóval, s röviden összefoglalja az egész himnusz tartalmát. Az egész sequentia esdeklő-imádság. Kérései olyan bensőségesek, olyan sürgetők, hogy rögtön érzi rajtuk az ember a Szentlélek mennyei fuvalmát.

Messzire vezetne, ha most részletesen tárgyalnók az egész sequentiát. Azonban erre nincs is szükség, mert annyira egyszerű az egész, s kérései olyanok, hogy minden keresztény lélek elmondhatja. *a)* A latinban ugyanazokkal a szavakkal kezdődik ez a költemény, mint a pünkösdi könyörgés: Veni Sancte Spiritus — Jöjj el Szentlélek Isten. De mindjárt hozzáteszi, mit tegyen velünk a hozzánk jövő Lélek. «Áraszd reánk kegyesen mennyből fényességedet». De azután ismét visszatér az elmélkedő lélek arra, hogy «Jöjj el Szentlélek Isten», háromszor ismétli ezt a jöjj-t, háromszor szólítja a Szentlelket, de mindig más névvel. S milyen szépek ezek a nevek! Szegények atyja, adományok osztogatója, szívek világossága! *b)* Ezzel már meg is van az átmenet a

második versszakra, amelyben a Szentlélek szó fölött elmélkedünk. Az Úr Paraklétos-nak mondotta a Szentlelket, amit mi vígasztalónak, tanácsadónak szoktunk fordítani. Most azután öt szólással is körülírja a himnusz ezt a szót: lelkünk édes vendége, édes pihenés a munkában, enyhület a forróságban, vígasztalás a sírásban. Mennyire gazdag ez a rövid vers gondolatokban, képekben! *c)* Majd rátérünk a pünkösdi könyörgés következő szavára: «töltsd be» (reple). «Boldog fényesség»-nek szólítjuk itt a Szentlelket. Ez a boldog fényesség töltse be tehát lelkünket. Igy kerül bele a Veni Sancte második része is az elmélkedésbe: «gerjeszd fel bennünk szereteted tüzét». Ezután tagadással jellemez az imádság: enélkül a fényesség nélkül semmi jó sincs lelkünkben. *d)* Ezzel kész az átmenet a Szentléleknek a hívek «szívében való munkálkodására.» Hat ige jellemzi a Szentléleknek ezt a működését: mossa a piszkosat, öntözi a szárazat, gyógyítja a sebeket, meglágyítja a merevet, melegíti a hideget, útbaigazítja a tévelygőt. Egy-kettőre alkalmazhatjuk ezeket a képeket a magunk lelkére. *e)* Most pedig következik a záró-versszak. A «híveid» szóhoz kapcsolja a gondolatot. Hét ajándékot kér számukra, a Szentlélek hét ajándékát. Utoljára pedig a végre gondol a könyörgés: Bárcsak megkoronázná a Szentlélek a bennünk végzett munkáját azzal, hogy megadja erényeinknek jutalmát, a boldog kimúlást és az örök boldogságot. Pünkösdi áldás ez az utolsó versszak. Bepillantást enged a Szentléleknek, az «ismeretlen Istennek» csendes, mégis hatalmas, fáradhatatlan munkálkodásába.

Kántorböjt szerdája.

(semid.)

Stáció Szűz Mária római főtemplomban.

A Szentlélek az Egyházban.

1. A nyári kántorböjt eredetileg hálaadó ünnep volt a Földközi-tenger mellett lakó népeknél az aratás befejezéséért. A mai liturgiánkban az aratásra csak halvány utalásokat találunk, (lásd a szombati olvasmányokat). Inkább valami természetfölöttit akar nekünk jelezni a búzának és az aratásnak képével: búzánk az eucharisztiás «élet kenyere» (v. ö. ev.). Aratásunk az a lélekaratás, amelyet a Szentlélek végez Egyházában (akkor majd megtelnek a csűrök gabonával, s a pincékbe nem fér be a bor és az olaj»; v. ö. pénteki szentlecke). A kántorhét mindig a lelki megújulás

A kép a sivatagi mannahullást ábrázolja. A manna az Oltáriszentség előképe (ev.). A felhő- és a tűzoszlopok a zsidók pusztai vándorlására emlékeztetnek (intr.). Jobboldalon van a szövetség szekrénye, a mannát tartalmazó edénnyel, Áron vesszejével és a törvénytáblákkal, balra pedig az Oltáriszentség, amelyben azok az előképek beteljesedtek.

ideje, amikor vissza is, fölfelé is kell tekintenünk. S éppen a pünkösd nagyon jól előtérbe állítja a kántorböjtnek ezt az eredeti értelmét, s a benne érvényesülő hálás, örömteljes hangulatot. Mert nem vezeklés, hanem hálaadás a kántorböjt értelme. Hálából is böjtölhet az ember! Általában szoktassuk rá magunkat arra, hogy a keresztény életben inkább a pozitív mozzanatokat ápoljuk, mint a negatívokat. Inkább azt az öntudatot ébresztgessük, hogy Isten megszentelt gyermekei vagyunk, mint azt, hogy bűnösök. — A kántorböjt szerdája Szűz Mária napja, a magunkba-tekintés napja. A péntek a vezeklés, a szombat a hálaadás napja. Azért ma vessünk egy rövid visszapillantást az utolsó negyedévre. Az elmult három hónap az egyházi év legjelentősebb ideje volt: a nagyböjt és a húsvéti idő! Mily nagy kegyelmekben részesültünk! És hogyan használtuk fel őket? Mi lesz a gyümölcsük, aratásuk? «Parancsaidon elmélkedem, melyeket nagyon szeretek». Három kántorböjti szerdán fordul elő ez az offertoriumi ének, s úgy állítja elénk ezt a napot, mint a lelki összeszedettség napját.

2. A mai szentmisének (Deus cum) szép a gondolatmenete. Az *introitus* pendíti meg a témát: a Szentlélektől vezetett Egyháznak a történelemben megtett útját: «Isten (a Szentlélekisten), mikor néped előtt járva útat készítettél számára, s közötte lakoztál, allelúja: megrendült a föld és csepegtek az egek, allelúja, allelúja!» Lehetne-e szebben ábrázolni a Szentléleknek az Egyházban való működését? A három olvasmány ezt a témát fejti ki részletesen, s az orációk magyarázatot fűznek hozzá. Az *első szentleckében* Sz. Péter pünkösdi prédikációját halljuk. Joél próféta szavaival jellemzi a Szentléleknek az Egyházban való működését: «Az utolsó napokban kiöntöm lelkemet minden testre, és

prófétálnak fiaitok és leányaitok, s ifjaitok látomásokat látnak, vénjeitek pedig álomlátásokat álmodnak . . .» Vizsgáljuk meg, hogyan teljesedik ez a jövendölés az Egyházon? A Szentlélek munkálkodása kétféle, külső és belső, vagy másként csodákkal és kegyelemmel való működés. — A *második szentlecke* a Szentlélek külső, csodás műveiről beszél. Halljuk azokat a csodákat, amelyeket az apostolok a jeruzsálemi ősegyházban műveltek. «Még az utcára is kivitték a betegeket, s hordágyakra és nyoszolyákra rakták őket, hogy mikor Péter jön, legalább az árnyéka érje valamennyiüket s megszabaduljanak betegségeiktől. Sőt Jeruzsálem szomszédos városainak népsokasága is odatódult, hozva a betegeket és a tisztátalan szellemektől gyötörteket, akik mind meggyógyultak«. Ez a Szentlélek k ü l s ő műve. Bár az Anyaszentegyház szervezetének fokozatos kiépülésével ritkábbak lettek ezek a rendkívüli jelek, teljesen sohasem tűntek el. S a csodák állandóan bizonyítják, hogy láthatóan a Szentlélek vezeti az Egyházat. Azonban nem a csodatettek a Szentlélek legjelentősebb művei. Sokkal jelentősebbek a b e l s ő k, a l á t h a t a t l a n o k, a k e g y e l e m r e n d j é b e t a r t o z ó k. A Szentlélek a szentségek és a többi kegyelemeszközök által, — amelyek mind az Oltáriszentség körül csoportosulnak, — fejti ki ezt a működését. Ide tartozik a kegyelem vonzása is. Így már értjük az *evangéliumot* is, mert a Szentléleknek belső munkálkodására vonatkozik az Úr mondása: «Senki sem jöhet hozzám, ha Atyám, aki engem küldött, n e m v o n z z a ő t . . . Meg van írva a prófétánál (Iz. 54, 13.): Mindnyájan tanítványai lesznek Istennek». Kiváltképen azonban az Oltáriszentség által dolgozik a Szentlélek. «Aki ebből a kenyérből eszik, örökké él; a kenyér, melyet én adok, az én testem a világ életéért». (A zsolozsmában veszi elő

ezt a helyet az Egyház). Itt a Szentlélek teremt, ő tartja fenn, ő segíti kibontakozásra az isteni életet. Ez az ő szövőszéke, amin kiszövi az Anyaszentegyháznak, a lelkeknek menyegzős ruháját. Ha ezzel elkészült, be is fejezte földi munkáját. Akkor az Egyház és a lelkek a mennyei lakodalmas házba vonulnak. Ott örök békesség van, amelyet azonban már most is szívünkbe önt a Szentlélek s éppen a szentáldozásban tapasztalhatunk meg: «Békét hagyok nektek, allelúja; az én békémet adom nektek, allelúja, allelúja!» *(comm.)* A két *oráció* a Szentlélekhez intézett legszebb imádságok közé tartozik: «Kérünk Uram, világosítsa meg elménket a Vígasztaló, aki tőled származik: és tanítson meg minden igazságra Fiad ígérete szerint». «Add, hogy hozzánk jöjjön a Szentlélek, és bennünklakása által kegyesen templomává tegyen minket».

Pünkösd hetének csütörtökje.

(semid.)

Stáció Sz. Lőrincnél.

A Szentlélek és az egyházirend szentsége.

A mai nap, mint általában minden csütörtök, a régi időben liturgia nélküli nap volt. A pünkösdnek régebben nem volt nyolcada, mert hiszen maga ez is nyolcad volt, a húsvét nyolcada. Három napig ünnepelték. Később jöttek a kántorböjti napok. A teljes nyolcadból ekkor már csak a csütörtök hiányzott. Ennek a megünneplésére a vasárnapi misét ismételték meg, azonban két olvasmányt iktattak bele s megválasztásukban tekintettel voltak a stációra.

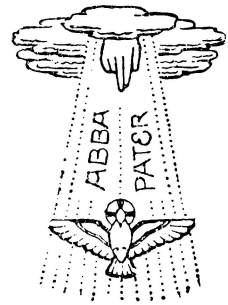

1. A szentmise (Spiritus Domini). A stáció és a két olvasmány egységesen fejezi ki a mai nap sajátos gondolattartalmát. Az újonnan kereszteltelket és bérmáltakat (akik mi vagyunk) Sz. Lőrinc diákonushoz, a hittanulók védőszentjéhez vezeti most az Egyház. Ezért szól mind a két olvasmány Krisztus tanítványainak működéséről. A *szentlecke* Fülöp diákonus szamariai lelkipásztorkodását beszéli el. Hallunk prédikálásáról, az általa végbevitt csodákról. «A tisztátalan lelkek kimentek hangos kiáltással sokakból, kikben lakoztak, és sok inaszakadt és sánta meggyógyult.» Az evangéliumban az Úr mondja el a tizenkét apostolnak a missziós munkára vonatkozó utasításait. A 72 tanítvány küldetéséről szóló *evangéliumot* várnók inkább ez alkalommal, mert a hetvenkettő mégis jobban összehasonlítható a diákonusokkal. Talán a tisztátalan lelkek kiűzésére adott hatalom hangsúlyozása kapcsolja egymáshoz a két olvasmányt : Jézus a tizenkét apostolnak «hatalmat adott a gonoszlelkek fölött». A gonoszlelkekkel ellentétben áll a Szentlélek, s ki is tudja őket űzni eszközei, a felszentelt diákonusok és papok, a Lélekhordozók, a «lelkészek» által.

Nem járunk rossz nyomon, ha a mai liturgia utalásaiban az egyházirendnek a Szentlélekhez való vonatkozásait látjuk. Már a bérmálásban is papi hatalmat kapnak a keresztények: az egyetemes papságét. Annál inkább a Szentlélek működési körébe tartozik tehát az egyházirend szentsége. Mikor az Úr a föltámadás estéjén a bűnbocsátó hatalmat adta apostolainak, rájuk lehelt és mondotta: «Vegyétek a Szentlelket», vagyis vegyétek a Szentlélektől közölt szentelési kegyelmet. Ezért nyomatékozza a nagyobb rendek (diákonusi, papi, püspöki rend) szertartása a Szentlélek működését. Ezt nem találjuk meg a kisebb rendeknél, még a szubdiakonátusnál sem. A Szentléleknek a papokban való működésére figyelmeztet bennünket naponként a liturgikus köszöntés is: Dominus vobiscum. Nem használhatja ezt a köszöntést a laikus, de a klerikus, a szubdiákonus sem, mert egyiküknek sem jár ki a felelet: Et cum spiritu tuo, azaz a te lelkeddel, a Szentlélekkel, akit különleges módon kaptál a szentelésben. Ébreszszen bennünk mindig tiszteletet ez a köszöntés a fölszentelt papsággal szemben. Imádkozzunk hát így a kántorböjtök idején, hogy tartsa meg a Szentlélek szentségben ezeket az ő eszközeit; hadd tudják teljesíteni nagy feladatukat: kiűzni a «tisztátalan lelket» a világból s közvetíteni a lelkekbe a Szentlelket. Figyelmeztet még bennünket a mai nap a saját egyetemes papi méltóságunkra is. Ennek alapjait is a Szentlélek vetette meg bennünk. Gondoljunk fölséges jogainkra és kemény kötelességeinkre! Az egyetemes papság tisztjét gyakoroljuk akkor, midőn résztveszünk a szentmiseáldozatban (mi is valóban bemutatjuk az áldozatot), azután ha alkalomadtán keresztelünk, vagy amikor a házasság szentségét szolgáltatjuk ki, továbbá ha bekapcsolódunk az egyházi év liturgiai megünnep-

lésébe vagy a zsolozsmázásba, s végül szülői és keresztszülői lélekgondozással, a világi apostolkodás gyakorlása által. Főleg most, pünkösd táján gondoljunk ezekre a nagy feladatainkra.

2. A Szentlélek hét ajándéka. A Szentlélek kegyelmeit és erőit, melyek igazi keresztény életre képesítenek minket. a Szentlélek hét ajándéka néven szokás összefoglalni. A püspök a bérmáláskor a bérmálkozók fölé terjeszti kezét és azt mondja : «Mindenható, örök Isten . . . küldd le a mennyből hétajándékú Szentlelkedet, a Vigasztalót : a bölcseség és értelem Lelkét, a tanács és erősség Lelkét, a tudomány és áhítat Lelkét, s töltsd be őket félelmed Lelkével». S a bérmálkozók többször felelnek ezzel a szóval : Amen. Az egész liturgiában ez a legünnepélyesebb és legjelentősebb hely, amely a Szentlélek hét ajándékát emlegeti. Megismerhetjük belőle a bérmálás szentségének hatásait is. A Szentlélek hét ajándékával tölt el ez a szentség. Nézzük azután, hogy mit mond a Szentírás ezekről az ajándékokról. Izaiásnál (11, 1—8) azt találjuk : «Vessző támad Jessze gyökeréből, s virág sarjad Dávid törzsökéből, s megnyugszik rajta az Úr lelke ; a bölcseség és értelem lelke, a tanács és erősség lelke, a tudomány és áhítat lelke, és eltölti őt az Úr félelmének a lelke». Ez a legősibb szöveg a Szentlélek hét ajándékáról. Vizsgáljuk, mit akar ezzel mondani a próféta. A Megváltóról beszél, aki hajtás lesz Dávid törzsökén. Emlegeti továbbá, hogy az Úr lelke nyugszik majd rajta, és ez a lélek a bölcseség, a tudomány, a tanács és erősség stb. Lelke. Valóban olvassuk azután az evangéliumban, hogy Jézus keresztelésekor leszállott reá a Szentlélek, és rajta is maradt. Az Üdvözítő volt tehát az első, akire reászállott a Szentlélek hét ajándéka. Nagyon jelentős ez a gondolat a mi számunkra.

Ha a bérmálás szentségében most pünkösdkor reánk küldi Isten a Szentlélek hét ajándékát, az annyit jelent, hogy Krisztushoz leszünk hasonlók, Krisztus másai leszünk, vagy amint az Apostol mondja: krisztusi nagykorúságra jutunk. Ha tudni akarjuk, hogyan működik bennünk a Szentlélek hét ajándéka, csak az Úrra kell néznünk, hogyan járt ő itt földi életében. Mert rajta is ott nyugodott a Szentlélek hét ajándékával.

Nem volna nehéz megmutatni Jézus életének egy és más esetén azt, hogy mindegyik ajándék tökéletesen meg volt benne. Azonban ha összehasonlítjuk a hét ajándékot egymással, megállapíthatjuk, hogy nem lehet élesen elhatárolni őket egymástól. Három csoportot azonban meg tudunk különböztetni bennük. A bölcseség, az értelem, a tanács mind a bölcseség alá foglalható. A második csoport az erő, azt is mondhatnók: az akaraterő. A harmadikba tartozik a két utolsó: az áhítat és istenfélelem. Még közelebbi vizsgálatnál kitűnik, hogy ez a három erény a keresztény életeszményt állítja elénk. Az első az értelmet, a második az akaratot érinti, a harmadik pedig az istenszeretetet. A négy értelmi adomány által tehetünk szert igazi életbölcseségre, arra, amit az ószövetség énekel meg és dícsér, ami erényt is, bűntől való tisztaságot is jelent. Bölcseség, ami az élet minden helyzetében Isten akaratához tud igazodni. Az erősség az akaraterőt jelenti. Erre van szükségünk az alsóbb természet csábításaival szemben folytatott harcunkban, akkor, ha akadályokat kell legyőznünk, ha szenvedéseket kell tűrnünk, vagy vértanuságot kell vállalnunk. Az első ember vétke elhomályosította az értelmet s meggyöngítette az akaratot. A Szentlélek ezen a bajon akar most segíteni ajándékaival. A két utolsó ajándék bensőségesen Istenhez akar bennünket kapcsolni, hogy Ő álljon életünk középpontjában. Látjuk tehát, hogy a

Szentlélek hét ajándéka tesz bennünket igazán keresztényekké.

Még egy befejező gondolat. Ez a hét ajándék Krisztus hármas hivatalával is kapcsolatban áll. Krisztus király, pap és próféta. Nekünk is van részünk ebben a hármas méltóságban. A krizmaszentelés szertartása is erre utal: «királyi, papi, prófétai méltóság száll a hívekre». A királynak bölcseségre, tanácsra, erőre van szüksége; a papnak áhítatra; a prófétának pedig mind a hétre, mert Isten munkáját viszi át az emberekre.

Kántorböjt péntekje.

(semid.)

Stáció a tizenkét apostolnál.

Te vagy a szegények Atyja! — Nem hagylak árván benneteket.

Gondolatok a mai napra. A mai liturgia két gondolat- és hangulatkörbe vezet minket. Ezek ellentéteseknek látszanak. Az egyik a kántorböjti vezeklés, a másik a pünkösdi öröm. A régi Egyház természetesen egészen másként gondolkozott és érzett, mint mi most. Sokkal erősebben élt benne a megváltottság öntudata. Nálunk nagyon előtérben áll a bűntudat. Ebben ismét csak a mai idők nagyon is az emberből kiinduló lelkiéleti felfogása a hibás. Térjünk csak vissza az őskeresztény, egyházias lelki beállítottsághoz, amely örül annak, hogy meg van váltva a bűntől. A régi Egyháznak a mai evangélium inaszakadtja mutatta az utat: «Elment házába, magasztalván az Istent.» Valóságos tanulmány a mai

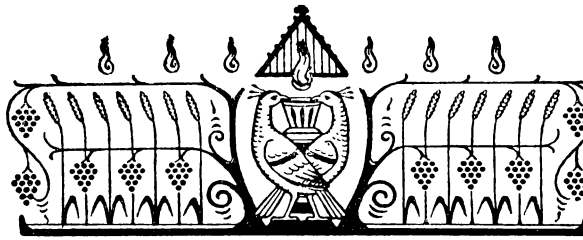

mise erre az őskeresztény, vagy mondjuk inkább, igazi keresztény életszemléletre.

a) Minden kántorböjti péntek miséjének van valami bűnbánati jellege. Lélekben ott vagyunk a régiek bűnbánati helyén, a tizenkét apostol templomában. Az *evangélium* egy szép bűnbánati képet tár elénk. Ha gondolunk arra a sok «bűnre, sértésre, hanyagságra», amit az utolsó negyedévben minden kegyelem és megvilágosítás dacára is elkövettünk, inaszakadtaknak kell magunkat tartanunk. Azonban most bizakodva akarunk azoknak a betegvivőknek a nyomában járni, akik fölbontották a tetőt s magától az Úrtól fogjuk hallani a szentmisében a föloldozást: «Megbocsáttatnak a te bűneid!» Legyen hát számunkra a kántorböjt péntekje a bűnbánat napja.

Szépen fejti ki az evangélium gondolatait a matutinumban Sz. Ambrus püspök: «Minden betegnek szüksége van közbenjárókra, hogy szót emeljenek gyógyulása érdekében. Nekünk is kellenek ilyen szószólók,

A kép a Szentlélek lélekaratását ábrázolja. Amint a természetes eső készíti elő a bő aratást, úgy termékenyíti meg a Szentlélek tűzesője az Egyházat és a lelkeket. Pompásan sarjad az Oltáriszentség búzája és bora, üdülést találhatnak benne az Egyház gyermekei. Ezt jelzik az ivó pávák (a velencei Sz. Márk-templom egy régi motívuma után). A Szentlélektől érintett hárfán pünkösdi öröm csendül.

hogy valami mennyei ige orvosságával meggyógyítsák életünk bomladozó eresztékeit, cselekedeteink sántikáló nyomait. Szükségünk van beteghordozókra, hogy bár testünket mindenféle gyengeség bénítja, lelkünket az égbe segítsék. Segítségükkel könnyen emelkedik föl a lélek s borul Jézus elé, hogy az Úr kegyesen rávesse tekintetét. Mert szívesen néz az Úr arra, aki elébeborul, amint figyelmére méltatta szolgálójának alázatosságát is... Ha mások felett ítéletet kell tartanod, tanuld meg itt a megbocsátást, ha beteg vagy, tanulj meg itt segítséget kérni. Ha bűneid súlya miatt nem mersz reménlleni a megbocsátásban, végy magad mellé közbenjárókat, vedd magad mellé az Egyházat. Ha az Egyház könyörög érted, az Úr őreá való tekintettel megbocsát, bár egyedül a te kedvedért talán nem tenné meg. Az inaszakadt meggyógyításáról szóló evangélium figyelmeztet bennünket azoknak belső meggyógyulására, akiknek megbocsáttattak bűneik.»

De nem járunk az Egyház szellemének ellenére, ha keressük az áthidalást a bűnbánat gondolatától a Szentlélekhez. Útbaigazít itt a pünkösdkeddi communio, amely szerint a Szentlélek «minden bűnnek bocsánata». Egyik mozzanata a Szentlélek munkálkodásának éppen az, hogy kiűzi lelkünkből a világnak, a bűnnek a szellemét, egyszóval a gonoszlelket, mert az ő templomát akarja lelkünkben megépíteni. «Add, hogy a Szentlélekben egyesült Egyházadat semmiféle ellenséges támadás se nyugtalanítsa.» *(Oráció).*

«Bűn fekélyét törölgesd,
Hő könnyekkel öntözgesd,
Sebhelyekre írt boríts.
Gyámolítsd, midőn rideg,
Gyujtsd szívünk, midőn hideg,
Tévutaktól távolíts.» *(A sequentia.)*

b) Tudatában vagyunk annak, hogy Krisztus áldozatával minden bűnünkért elégtételt szolgáltatott. Megváltottságunknak ez az erős tudata csendül ki a mise minden részének ujjongó felkiáltásából. Ritka az az *introitus*, amely annyira allelújás hangulatú volna, mint a mai. Vegyük észre (s ezt a húsvéti időszak második felében gyakran tapasztalhatjuk), hogy milyen fontos itt az allelúja. «Teljék el szájam dícséreteddel, allelúja ! hadd énekeljem, allelúja ! Örvendezik majd ajkam, ha neked énekelek, allelúja, allelúja ! «Ha az egész 70. zsoltárt elimádkozzuk, ez átvezethet bennünket ismét a bűnbánat gondolatára (ilyen versek vannak benne : «Ne vess el engem vénségem idején, mikor erőm megfogyatkozik . . . Mily sok nehéz szorongatást engedtél megérnem, de aztán ismét éltet adtál nekem . . .»). Örömünknek oka a nekünk ajándékozott Szentlélek-Isten. Róla mondja a *szentlecke* a dícséretet : «Ujjongjatok, Sion fiai, örvendjetek az Úrban, Istenetekben. Mert az igazság tanítóját adja nektek, reggeli és estéli esőt bocsát rátok, mint kezdetben tette. És akkor megtelnek csűreitek gabonával, pincéitekben kicsordul a bor és az olaj . . . És tudomásul kell vennetek, hogy ott vagyok Izrael közepett . . .» (Joél). Ez az igazság tanítója, ez a termékenyítő, lélekaratást érlelő eső a Szentlélek. Ez az isteni vendég lakik lelkünkben. «Ó, mily jó és kedves a te Szentlelked bennünk, Uram.» Igy valóban tudatára ébredünk annak, amit az Úr az *áldozási imádságban* mond — s adott szavát most be is váltja : — «Nem hagylak árván titeket ; ismét eljövök hozzátok, s örvendezni fog szívetek.» Abban foglalhatjuk össze ennek a szép misének tartalmát, hogy a Szentlélek «a szegények Atyja.» A mai nap egyik szép fölajánlási imádsága azt mondja : «Áldozati adományainkat az a tűz emésszе meg, amellyel Krisztus tanítványainak szívét

a Szentlélek lángra lobbantotta» *(secr.)*. A Szentlélek «mindenek alkotóművésze, minden erő megvan benne s mindent előre lát». *(A matutinum egyik responsoriuma.)*

Kántorböjt szombatja.

(semid.)

Stáció Sz. Péternél.

Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által.

Ma van a nagy évnegyedes hálaadás napja. A régi Egyház szellemében szombatról vasárnapra virradó éjtszaka gyülekezünk a római Sz. Péter-templomban és hozzuk felajánlásra az elmúlt negyedév tizedét. (Olyan plébániákon, ahol liturgikus élet virágzik, a hívek ma búzát ajánlhatnának fel az ostyák számára). Különösképen hálát adunk a húsvéti időszak végének lelki aratásáért.

1. Az ünneplés gondolattartalma: «Isten szeretete kiáradt szívünkbe, allelúja, az ő Lelke által, aki bennünk lakik, allelúja, allelúja». Sz. Pál apostolnak ez a szép mondása mintegy Ite missa est a pünkösd nyolcadához *(intr., szentlecke, a Ben. ant.)*. A liturgia összefoglalja ebben a Szentlélekre vonatkozó minden mondanivalóját. Isten szeretete annyi, mint az istengyermekség, a megszentelő kegyelem, a meg-

dicsőülés, részesülés a megdicsőült Krisztus életében. Ez a magva a mi vallásunknak. Hogy ebbe az «Istenszeretetébe» minél jobban belenőjünk, életünk legjelentősebb feladata, s ez a liturgiának is célkitűzése. «Kiáradt» kedvelt szavajárása ez a liturgiának, mikor a Szentlélekről szól (a mai misében is: diffusa, infunde, effundam = kiönt). A Szentlélek tehát az istengyermekség kegyelmének osztogatója. És az ajándékkal együtt ő maga is hozzánk jön s bennünk lakik. A következő időszakban is ez lesz nagy vigasztalásunk és erőnk: Krisztus Lelkének temploma vagyunk. A pünkösd utáni időben az lesz feladatunk, de az övé is, hogy ezt a templomépítést jól elvégezzük. — Hálatelt szívvel búcsúzunk ma a húsvéti időtől. Ismét igen sok kegyelemben részesedtünk. Kicsit talán el is szomorodunk, mert hiszen most a hétköznapok, az élet harcai következnek!

2. A szentmise (Caritas Dei). Már az *introitus*ban úgy érezzük, hogy eltöltött bennünket a Szentlélek, aki szívünkben lakik, s ott árasztja az istenszeretetet. Az introitus zsoltára a pünkösdi csodáról szóló hálaadó ének (102. zs.). Régebben egy esti imádság volt (a 94. vagy a 87. zs., amelyek mindegyike az éjtszakai ünneplésre utal). A két első *könyörgés* nagyon szép imádság a Szentlélekhez, a három következő pedig böjti könyörgés. Ez már jelzi a mise két főgondolatát, amely a Szentlélek és a kántorböjt. «Öntsd kegyesen szívünkbe a Szentlelket, akinek bölcsesége s gondviselése vezérel minket.» «Azzal a tűzzel gyujtson fel bennünket a Szentlélek, amelyet Krisztus hozott a földre, s akarta, hogy hatalmasan föllángoljon». Jó volna összegyüjteni és más alkalmakkor is használni ezeket a gyönyörű imádságokat. Az 1. *olvasmány* Joél ismert pünkösdi jövendölését tartalmazza, amelyet Sz.

A kép három gondolatot érzékeltet. 1. Hogy kiöntetett ránk Isten szeretete. Ezt jelzik az Egyház templomát betöltő tüzes nyelvek. 2. Hálaadás az aratásért a termés zsengéjével (Oltáriszentség). 3. Az evangéliumban ünnepelt misztérium-cselekmény: beteggyógyítás Péter házában, az Egyházban.

Péter az első pünkösdkor idézett. (Lásd szerdán.) *A három következő lecké*ben Mózesnek a zsidó pünkösdre vonatkozó előírásait találjuk.

Azt emeli ki az Egyház ezeknek a felolvasásával, hogy a pünkösdi kántorböjt hálaadás az aratásért és beteljesedése a zsidó pünkösdnek. A kereszténynyeknek is «a pap elé kell vinniök aratásuk zsengéjét» a «szombat utáni napon». És «ünnepnapnak, szentnek kell tartaniok» ezt a napot. (A régi időben igen nagy ünnepnek számítottak a kántorböjtök) *(2. olv.)*. Két ok is van a hálaadásra a mai ünnepen: először az aratásért, másodszor, hogy minket is kivezetett (a mostani húsvétkor) az Úr Egyip-

tomból a tejjel és mézzel folyó ígéret-földjére (az Ő országába). Ezért ajánljuk fel most terményeink zsengéit, ezért ülünk most «örömlakomát» (Oltáriszentség) *(3. olv.)*. Istennek a zsidók számára adott ígérete csak az Egyházban valósul meg teljes értelemben: ha igazán Isten gyermekei vagyunk, akkor van bőven vagyonunk, borunk, kenyerünk (Oltáriszentség), akkor békességben élünk, s legyőzzük ellenségeinket. «Közöttetek ütöm fel sátoromat... veletek járok, Istenetek leszek, és ti az én népem lesztek!» *(4. olv.)*. Az *5. olvasmányban* pedig, mikor már reggel felé járt az idő, megemlékeztek a tüzes kemencébe dobott három ifjúról. Már az előbbi kántorböjtök szombatjaival kapcsolatban megismerkedtünk ennek az ősrégi időkbe visszanyúló leckének jelentőségével. A feltámadásnak, a vértanuságnak a gondolata villan föl benne. Esetleg a Szentlélek tüzére gondol itt a liturgia, mert ebben a misében gyakran esik szó a tűzről. Nem jelentéktelen dolog, hogy közvetlenül ez előtt az olvasmány előtt letérdelünk és elénekeljük a szép pünkösdi imádságot: «Jöjj el Szentlélek, töltsd be híveid szívét, és gyujtsd fel bennük szeretetednek tüzét.»

Az *5. olvasmányig* még a régi vigilia (a régebbi idők matutinuma) tartott. Most azután kezdetét veszi a tulajdonképeni mise. Azért van most a Gloria. A *szentlecke* mégegyszer összefoglalja az egész húsvéti időt, s kipillantást enged az eljövendő harcos, vértanui életre. A pünkösdhétfői könyörgés úgy jellemezte röviden a húsvétot és pünkösdöt, a keresztséget és bérmálást, hogy a hittől — a békességig. Ilyen értelemben szól a *szentlecke* is: «Mivel tehát megnyertük a megigazulást a hitből, legyen békességünk az Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által».

A szép szentlecke befejezése azok a sorok, amelyeket az introitusban hallottunk. Bárcsak sokáig visszhangoznék ez a szívünkben! Az *evangéliumban* megtaláljuk a szentmise miszterium-cselekményét: «Jézus betért Simon házába» (a stációtemplom Sz. Péter); «Mikor pedig a nap leáldozott (a mise szombat éjtszaka volt), mindazok, akiknek különböző bajokban szenvedő betegeik valának, hozzá vivék azokat» (mi, a misén jelenlevők, vagyunk ezek a betegek), «Ő pedig mindegyikre rátette kezét» (a kézrátétel a Szentlélek közlésének a jele), «és meggyógyítá őket». «Mikor pedig megvirradt, eltávozott» (mise után elválik tőlünk, vége a húsvéti időnek). Az elbeszélt miszterium teljesedésbe megy a szentmiseáldozatban. *Áldozás*kor Isten gyermekei megérzik a Szentlélek fuvalmát. A régi antiphonariumban egy más, a helyzethez illő *communio* van; a távozó Mestert halljuk, amint a húsvéti idő végén így szól hozzánk: «Nem hagylak árván titeket, ismét eljövök hozzátok (meg is teszi, valahányszor az eucharisztiás áldozatot bemutatjuk) és örvendezni fog szívetek».

SZENTEK ÜNNEPEI.

A febr. 6. előtti szentek ünnepeit lásd az I. kötetben.

Február 6.

Szent Titus püspök.

(dupl.)

Sz. Dorottya szűz, vértanu.

Éljünk igazságosan és áhítatosan ebben a világban.

1. Sz. Titus. A Martyrologium szerint jan. 4-én halt meg, a 100. esztendő táján. Sírja püspöki városában, Kortinában van, Kréta szigetén. Fejét Velencében őrzik. *Élete:* Sz. Pál apostol bizalmas tanítványai közé tartozik. A pogányságban született. Mesterének kísérője volt térítő útjain, s fontos megbízásokat kapott tőle. Végül Sz. Pál kíséretében Kréta szigetére került, s itt az apostol a sziget püspökévé rendelte. Hivatalát Sz. Pál intelmei szerint látta el: «a jócselekedetekben példát mutatván önmagában». A hagyomány szerint szűzies élet után 94 éves korában természetes halállal halt meg. Sz. Pál méltó emléket állított hű tanítványának a Titushoz írt fölséges pásztorlevelében. Ünnepe csak 1854 óta van.

2. A Titushoz írt levél. Nagyon megfelelne az Egyház szellemének, ha a szentek ünnepein olvasnánk valamit az illető szentről, még pedig lehetőleg valami írást az ő korából. Igy behatolhatnánk az illető szent lelkivilágába, s megtanulnánk az ő szellemében élni. Ép az utóbbi hetekben meg is próbáltuk ezt, s olvastuk az Atanáztól írt Remete Sz. Antal

életét, Sz. Polikárp hiteles aktáit és Sz. Ignác leveleit. Ma és a következő napokon olvassuk és tanulmányozzuk a Titushoz írt levelet. A nagy mestertől kapott sorokat Titus bizonyára állandóan magánál hordta, és életének zsinórmértékévé tette. Igy mi is megpróbálhatnók, hogy pár napon keresztül a Titushoz írt levél szellemében éljünk. Ez a levél elsősorban pásztorlevélnek íródott, s ezért a lelkipásztorok számára szolgálhat jó útmutatásul: valóságos magna chartája lehet a lélekgondozásnak. De az egyszerű hívő is sok aranyat bányászhat ki ebből a szép írásból. Van a levélnek néhány fölséges részlete Krisztusról (kettő közülük a karácsonyi misék leckéjében szerepel: Tit. 2, 11—15 és 3, 4—7). Házi könyvtárunkban legyenek ilyenféle írások is a liturgiában szereplő szentekről.

3. A szentmise (Statuit) a hitvalló püspökök közös miséje, amelyről két nappal előbb tárgyaltunk. Csak az *evangélium* más: szól a 72 tanítvány küldetéséről. Lássuk benne Titust, amint a népek apostola mellett térítő útjait járja. A napi *könyörgés*ben csodálattal veszszük észre, milyen aprólékos gonddal dolgozik a liturgia: a Titushoz írt levélből sző be egy mondást: «Éljünk józanul, igazán és jámborul e világon». (Tit. 2, 12.)

4. Sz. Dorottya (Isten adománya), a kappadóciai Cezáreából való szűz-vértanú, 311 táján szenvedett vértanuhalált. Ereklyéit Rómában, a Tiberisen túl, a róla elnevezett templomban őrzik. (Régibb időben a Sz. Dorottya-templom ajtajára írták fel azoknak a nevét, akik a húsvéti szentáldozást nem végezték el.) Nevéhez igen kedves legenda fűződik: Mikor Krisztusban való hite miatt a vesztőhelyre vezették, így imádkozott: «Köszönöm neked, lelkek barátja, hogy paradicsomodba hívtál». Erre a helytartó egyik hivatalnoka, valami Teofil nevű ember, gúnyolódva mondta: «Isten

veled, Krisztus mennyasszonya. Küldj majd egy pár almát vagy rózsaszálat vőlegényed kertjéből». «Küldök», válaszolta Dorottya. Mielőtt kivégezték volna, megengedték, hogy röviden imádkozhasson. Imádság közben megjelent előtte egy fiú három almával és három rózsaszállal a kendőjében. Azt mondja neki a szent: «Kérlek, vidd el ezt Teofilnak». Azután lefejezték, és így Krisztushoz költözött. Teofil pedig gúnyolódva mesélte barátainak, hogy mit ígért neki Dorottya. Egyszer csak elébe állít egy fiú, s nyujtja neki a kendőjét, benne a három almával és három rózsaszállal: «Lásd, Dorottya szűz küldi neked vőlegényének kertjéből, amint megígérte». Teofil erre nagyon elcsodálkozott, mert február volt, s minden hóba, jégbe fagyott. Átvette az ajándékot, s fölkiáltott: «Krisztus igazán Isten». És Krisztusban való hitét nyiltan megvallva, maga is vértanu-halált szenvedett.

Te püspök vagy 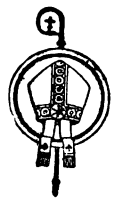 Melkizedek rendje szerint.

Február 7.

Sz. Romuald apát.

(dupl.)

Vidám szívvel vezekelni.

1. Sz. Romuald. † 1027 jún. 19. Sírja Fabrianoban van a Sz. Balázs-kolostorban. A kamalduliak fehér ruhájában ábrázolják, mellette égig érő létra, amelyen

szerzetesei mennek a mennyországba. *Élete:* Sz. Romuald, a kamalduliak alapítója, ifjú korában Isten és a világ között ingadozott. Egy alkalommal atyja párbajban megölte egyik rokonát. Romuald is ott volt a véres viadalon. Utána negyvennapi vezeklésre vonult vissza a Ravenna melletti Apollinaris kolostorba, s végül maga is belépett a szerzetbe. Majd Marinus remetéhez állt be tanítványnak. Később pedig remeterendet alapított, amelyet leghíresebb remeteségéről, Camalduli-ról neveztek el. Ez a rend a nyugati egyház legszigorúbb férfiszerzetesrendjei közé tartozik (tulajdonképen a bencés rend egyik ága). Tagjai különálló kunyhókban laknak, a legszigorúbb hallgatásban élnek, s állandóan böjtölnek. Foglalkozásuk : imádság és kézimunka. Romualdnak megvolt az a különleges adománya, hogy a bűnösöket, főleg a világ hatalmasait, meg tudta téríteni. A legkeményebb vezeklésben töltött élet után szőrcsuhában halt meg, anélkül, hogy szerzetes korában valaha is ágyban feküdt volna. Valamivel meghaladta a 70. évet. 15 évvel halála után tanítványa, Damjáni Sz. Péter egyházdoktor, megírta életrajzát. «Monasztikus szerzetesi hivatását sajátos módon, kemény egyszerűségben fogja fel, s eszerint is alakítja. S ebben van életének nagysága. Lényének legmélyéig aszkéta és szerzetes. Nem olyan fölséges nyugalmú és biztosságú, lemért és kiegyensúlyozott ugyan, mint amilyennek Sz. Benedek a szerzetes-eszményt megrajzolta és életével bemutatta. Nem is szervező abban az értelemben, hogy a maga szellemét törvényhozással tudná alkotásában továbbterjeszteni. Alakja a Kelet sivatagjainak nagy remetéire emlékeztet. Azokra a férfiakra, akik a kicsapongó, züllött világban a legkegyetlenebb önkínzással és a legkeményebb vezeklésel adtak példát a magábaszállásra. És életük a leghatá-

sosabb prédikáció volt. Ilyenfélének rögzítette az emlékezet Sz. Romuald alakját is».

2. Sz. Romuald életéből. Sz. Romuald nem túlságosan volt járatos az olvasásban, s bizony gyakran elhibázta. A vele szemben ülő Marinus ilyen esetben mindjárt a bal fülére ütött a vesszővel. Végül már nagyon sok volt a jóból, s Romuald szerényen megszólalt: «Kedves mester, ezután a jobb fülemre üss, mert a balra majdnem egészen megsiketültem». A mester csodálta ezt a nagy türelmet, s a továbbiakban enyhített túlnagy szigorúságán.

«Jobb egy zsoltárt áhítattal és töredelemmel imádkozni, mint százat szórakozottan» — szokta mondani.

Mikor a szent úgy érezte, hogy közeledik élete vége, és hosszú földi zarándoklása után most az égi hazába kell költöznie, visszavonult a Val di Castro-i kolostorba. Ott csináltatott magának egy cellácskát és egy kis kápolnát, hogy abban várja teljes csöndben a halált. Öreg teste egyre sorvadt, de bármennyire rosszul volt már, nem feküdt le, s nem tágított a szigorú böjtöléstől. Néhány nap múlva lélekzeni is alig bírt. Ereje egészen elhagyta, teljesen kimerült. Mikor a nap leáldozott, elküldte maga mellől a két testvért, hogy csak a matutinum mondásakor jöjjenek vissza, s bezáratta celláját. A testvérek aggódtak, s nem szívesen hagyták magára. Nem is mentek tovább az ajtónál, ott hallgatóztak. Kis idő mulva hallják, hogy már nem lélekzik. Erre bementek, s világot gyujtottak. Romuald halott volt. Amint 20 évvel előbb megmondta a testvéreknek: egészen egyedül, teljes csöndben költözött el a világból. Ma van földi maradványai átvitelének napja.

3. A szentmise (Os iusti) az apátok közös miséje. Az apát a püspök és az egyszerű hitvalló között foglal helyet. Szerzetescsaládjában előljáró és atya,

azonban nem rendelkezik a püspöknek szentelésben kapott teljes hatalmával. Ez a misében is kifejezésre jut. Ő a hű és okos sáfár, aki a szerzetescsalád élén áll, s kellő időben kiosztja a búzát. *(Comm.*, ugyanez a vers a püspökök és egyházdoktorok miséjében is szerepel.) Szerzetes lévén, híven teljesítette az Úr tanácsát: «mindent elhagyott, házát, testvéreit, atyját, anyját, földjeit» az Úr kedvéért. Azért Krisztus eljövetelekor a dicsőségből is többet kap másoknál *(ev.)*. Ma, halála napján bejutott az Úr dicsőségébe, «szíve vágya teljesült, megkoronázták «drágakövekkel ékes koronával» *(grad., off.)*. A *szentleckéb*en mintha Istennek Romualddal folytatott titokzatos beszélgetését hallanók, mikor őt az apáti méltóságra kiválasztotta. A remete-szerzetes Romuald mindenestül megvalósította az *evangéliumot*, ő valóban mindent elhagyott! Testvéreire pedig, akik másokért engesztelnek, örökségül ráhagyta szívének vidámságát, és a közös liturgikus életet. Ennek a szigorú, vezeklő szentnek arca mindig ragyogott az örömtől, s aki csak ránézett, fölvidult. Mi is összekapcsolhatjuk a liturgiában a bűnbánat szellemét a vidámsággal.

Február 8.

Máthai Sz. János hitvalló.

(dupl.)

Szabadulás a test és lélek rabságából.

1. Máthai Sz. János. † 1213 dec. 17. Sírja Madridban van. Bilincsbevert rabszolgával együtt ábrázolják. *Élete:* Szent János a foglyok kiváltására alakult trinitáriusok rendjének alapítója. Rendje arra a

hősies és abban a korban nagyon időszerű feladatra vállalkozott, hogy a fogságba jutott kereszténveket kiváltsa. Mikor Sz. János első miséjét mutatta be az Úrnak, mennyei jelenést látott. Megjelent előtte egy angyal ragyogó fehér ruhában, rajta piros-kék kereszttel, és védőn tárta ki karját két rabszolga fölé. Az egyik keresztény, a másik mór volt. A jelenés láttára a szent elragadtatásba esett. S ekkor megvilágosodott előtte, hogy Isten a foglyok szabadítására hívja. Valois-i Sz. Félixszel együtt végbe is vitte ezt a nagy művet. Több alkalommal kelt át Északafrikába és Spanyolország partjaira, s fáradhatatlanul dolgozott a foglyok kiszabadításán. Amit ő végbevitt, hősies gyakorlása volt a felebaráti szeretetnek. Segítsük mi is embertársainkat, hogy megszabaduljanak a bűn rabságából.

2. A szentmise. A hitvallók közös miséje (Os iusti), az éber szolgáról szóló szép mise. Magyarázatát l. jan. 23. A mise saját *orációja* a szent életének tanulságát alkalmazza a mi életünkre: Szabadítsuk ki testünket és lelkünket a rabságból!

Február 9.

Alexandriai Sz. Cirill püspök, egyházdoktor.

(dupl.)

Sz. Apollónia szűz, vértanu.

Szűz Mária istenanyaságának védelmezője.

1. Sz. Cirill. † 444 jún. 27. Sírja ismeretlen. Püspöki ornátusban ábrázolják, kezében könyv, vállán galamb. *Élete:* Sz. Cirill egyike a legnagyobb görög egyházatyáknak. A Gondviselés választott eszköze Nesztorius eretnekségével szemben, és az Egyház előharcosa. Ez az eretnekség tagadta Krisztusban a személyes egységet s ennek következményeként elvitatta a Boldogságos Szűztől az Istenanya címet. Az eretnekségek elleni harcban Sz. Atanáz és Sz. Ágoston kivételével alig találunk hozzá hasonlót az egész egyháztörténelemben. Legnagyobb érdeme, hogy az efezusi egyetemes zsinatot, melynek mozgató lelke volt, eredményes befejezésre vezette (ő volt a pápa képviselője ezen a zsinaton). A zsinat nagyjelentőségű dogmatikai határozatai között van az a hittétel is, hogy a Boldogságos Szűz Mária a szó szoros értelmében Isten anyjának nevezhető (Theotokos). Legnagyobb dicsősége, hogy ezt a dogmát győzelmesen megvédelmezte. A napi oráció is ezt emeli ki róla. Irásaiban megnyilvánuló mély és világos szelleméért a görögök «az atyák pecsétjének» nevezték el. 444-ben halt meg, miután 32 esztendeig viselte a püspöki méltóságot. Az efezusi zsinat Mária-tiszteletének emlékét Rómában egy szép emlék őrzi: a Maria Maggiore-bazilika. A templom diadalívén mozaikkép jeleníti meg

az Úr Jézus és Szűz Mária életének legfontosabb eseményeit.

2. A szentmise az egyházdoktorok miséje (In medio ; l. jan. 14). Milyen jól illenek szentünkhöz ennek a misének egyes helyei ! Pl. *a szentlecke:* «Hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan . . . lesz ugyanis idő, amikor majd az emberek nem viselik el az egészséges tanítást». Ebben a helyzetben volt Sz. Cirill. Keményen kellett harcolnia az eretnekségek ellen. Másrészt pedig messzire világító gyertyaként ragyog az Egyház gyertyatartóján ! *(ev.)* A misének mind a három könyörgése (oráció) saját. Ezek közül az első, *a gyüjtőimádság* (collecta) kiemeli, hogy Sz. Cirill «győzhetetlen védelmezője Szűz Mária istenanyaságának», és kéri, vegyen az Isten-anya minket is anyai oltalmába. A *secreta* pedig csendes utalással Sz. Cirillnek a hitért folytatott harcaira, azért könyörög, hogy «a mi Urunkat, Jézus Krisztust, aki az Atyával együtt örökké dicsőséges, méltó módon fogadhassuk». A *postcommunio* meg, hogy «Isten szent Anyjának méltón szolgálhassunk». A keleti egyháznak ezt az ünnepét azért rendelte el a nyugati Egyházban XIII. Leo pápa, hogy ezzel a szakadár egyházak egyesítésére biztassa a keresztény világot.

3. Sz. Apollónia. A Martyrologium azt mondja róla : «Alexandriában Sz. Apollónia szűz halálanapja. Décius császár idejében (249—51) először kiverték a fogait. Azután az üldözők hatalmas máglyát emeltek, és azt meggyujtották. A lobogó máglya előtt megfenyegették a szentet, hogy elevenen rádobják, ha nem mond utánuk egy istenkáromló formulát. Rövid gondolkodás után Apollónia kitépte magát a gonoszok kezéből, s maga rohant a csapkodó lángokba. A Szentlélek tüze, amely lelkében izzott, hatalmasabb volt a

lobogó máglyánál. Még a kegyetlen hóhérokat is megrendítette, hogy egy gyenge nő ilyen elszántan, önként ment a halálba, mielőtt fenyegetésüket végrehajthatták volna». A szent már elég koros volt ekkor. A vértanuságáról szóló leírás kortársától, Dénes alexandriai püspöktől való. Sz. Apolloniát fogfájásban szokták segítségül hívni. — Sz. Apollónia tulajdonképen öngyilkosságot követett el. Ezt az esetet már régi idők óta például szokás fölhozni arra, hogy bizonyos esetekben szabad az üldözés vagy megbecstelenítés elől a halálba menekülni. A legkiválóbb moralisták azonban még ebben az esetben sem tartják megengedhetőnek az öngyilkosságot, s szentünk hősi tettét azzal igazolják, hogy Istennek egészen különleges indítására cselekedett így. Ha nincs ilyen isteni indítás vagy parancs, nem szabad példáját követni. A szenteknek nem minden tettét szabad utánozni!

Február 10.

Sz. Skolasztika szűz.

(dupl.)

Galamb képében szállt az égbe.

1. Sz. Skolasztika édestestvére volt a szerzetesség atyjának, Sz. Benedeknek. Mint bátyja, úgy ő is ifjúságától fogva az Úrnak szentelte magát. Életéről eléggé gyéren maradtak ránk adatok. Nagy Sz. Gergely pápa kedves legendát közöl Dialogusainak 2. könyvében (33—34. fej.) a két testvér utolsó találkozásáról.

Sz. Skolasztika minden esztendőben meg szokta látogatni bátyját. Isten embere ilyenkor lejött a hegyről,

s a kolostor kapujától nem messzire találkoztak. Szokása szerint egy szép napon ismét eljött Skolasztika. Bátyja néhány tanítványa kíséretében lement hozzá. Az egész napot jámbor beszélgetésben töltötték, s csak alkonyatkor ültek közösen asztalhoz. Evés közben azt mondja az Istennek szentelt szűz: «Kérlek, ne menj el most éjtszakára. Maradjunk együtt reggelig, s beszélgessünk az örök élet boldogságáról». Erre a szent apát: «Mit beszélsz? Nem maradhatok a kolostoron kívül éjtszakára». Az égen akkor egyetlen felhő sem látszott. Skolasztika hallván bátyja elutasító válaszát, az asztalra hajtotta fejét, összekulcsolta kezét, s a mindenható Istenhez folyamodott. Mire fejét fölemelte, olyan zápor kerekedett, s annyira dörgött, villámlott, hogy Sz. Benedek tanítványaival együtt nem merte kitenni lábát a házból. Hugának patakzott a könnye, s így könyörögte ki Istentől, hogy megváltozzék az idő. Mikor Isten embere látta, hogy ebben a szakadó esőben nem indulhat haza, panaszosan fordult hugához: «Hugom, bocsásson meg neked a mindenható Isten! Miért tetted ezt?» Skolasztika pedig így felelt: «Te visszautasítottad, amit kértem tőled. Erre az Úrhoz fordultam, s ő meghallgatott. Menj hát, ha tudsz!» De Sz. Benedek egy lépést sem tehetett az ajtón túl, s így akarata ellenére ott kellett maradnia. Átvirrasztották tehát az éjtszakát kölcsönös szent beszélgetésben. Másnap azután visszatért Skolasztika a maga kolostorába, s bátyja is megindult, hogy társaival együtt hazamenjen. Három nap mulva cellájában állt Sz. Benedek, s szemét az égnek emelte. Akkor látta, hogy hugának a lelke galamb képében száll föl az égbe (542). Dicsőségesen örvendezve zsoltárokkal hálálkodott Istennek, s elmondta tanítványainak is, hogyan költözött el huga a világból. Majd elhozatta a halott testét a

kolostorba, és eltemettette abba a sírba, amelyet a maga számára készíttetett. Igy történt, hogy a két testvér, aki Istenben egy szív, egy lélek volt, egy sírban is talált nyugovóra. Sírjuk Monte Cassinon van.

2. A szentmise a szűzek közös miséje (Dilexisti). Ez a legegységesebb valamennyi közös mise között. Igazi nászmise. Krisztus szeplőtelen jegyese, az Egyház áll itt elénk a ma ünnepelt szent szűz személyében. S ez a szent megint minket ábrázol. A jegyesről szóló kép végighúzódik az egész misén. Az *introitus*ban menyegzős zsoltárt éneklünk. Templombamenetelünk ma menyegzős menet: elől jár Skolasztika, s mi utána indulunk. Képzeljük csak el a püspök ünnepélyes fölvonulását az oltárhoz teljes püspöki ornátusban, s közben mondjuk el az egész 44. zsoltárt: Krisztus, a királyi vőlegény; a Király jegyese pedig az Egyház, Skolasztika és én vagyok. A *szentlecke* ismét úgy szól hozzánk, mint Krisztus jegyeseihez. A vőlegény féltékeny jegyesére, senkivel sem akar osztozni rajta; érintetlen szűzességben kell járulnia Krisztus, a vőlegény elé. És tovább folytatódik a menyegzős ének a misén: Mikor a diákonus ünnepi ruhában, kezében az evangéliummal (ami Krisztust jelenti) az ambóhoz vonul, ismét menyegzős menet áll előttünk. S azután fölhangzik az *evangélium* mélyértelmű példabeszéde az öt okos szűzről (az öt oktalan csak az árnyékoldal). Mi vagyunk ezek a nyoszolyólányok (az evangéliumos könyv mellett álló gyertyás akolitusok csak megkönnyítik, hogy beleképzeljük magunkat ebbe a helyzetbe). *Fölajánlás*kor is nyoszolyólányokként járulunk Krisztus elé. Az oltár: Krisztus; az olajjal telt mécsek áldozati ajándéka: a mi odaadásunk menynyei Jegyesünk iránt. S közben a menyegzős zsoltárt énekeljük. Ez az ének egy új gondolatot is kelt: A gaz-

dagon ékesített, aranyhímes oltár a királyi menyasszonyra, az Egyházra emlékeztet, akit most fölajánláskor körülveszünk mi, a koszorúslányok. Átváltozáskor megjelenik a mennyei Vőlegény, s *áldozás*kor ismét «az Úr Krisztus elé — obviam Christo Domino» járulunk. «Ime, jön a vőlegény.» (Vegyük észre, hogy ezeknek az énekeknek gazdag értelme csak akkor bontakozik ki, ha a mise cselekményével kapcsolatba hozzuk őket.) S most már negyedszer énekeltük a menyegzős zsoltárt. Járjunk ma egész nap Krisztus jegyeseinek érzelmeivel, s csengjen a fülünkben a *szentlecke* szava: féltékeny vagyok rátok Isten féltékenységével . . .

Ártatlan galamb-lélekkel repült Sz. Skolasztika a mennybe. Bárcsak mi is ilyen ártatlanul élnénk, s így eljutnánk az örök boldogságba.

Február 11.

A Boldogságos Szűz lourdesi megjelenése.

(dupl. maj.)

A Napba öltözött asszony, lába alatt a Hold.

A mai ünnepet helyesen kell felfognunk. A liturgia gyakran egy bizonyos eseményt használ fel arra, hogy valamely egyetemesebb, nagyobb eszmét mutasson be, fejtsen ki előttünk. Igy kell magyaráznunk a szent Kereszt ünnepeit, és egyéb fogadalmi ünnepeket is. Egyébként századok óta ünneplik már Sz. Mihály megjelenését is. A mai ünnepben a szeplőtelen fogantatás ünnepének továbbfejlődését láthatjuk.

1. Szűz Mária megjelenése. Az a sok

csoda, amely a Boldogságos Szűz közbenjárására a franciaországi Lourdesben történt, arra indította az Egyházat, hogy külön ünnepet szenteljen «a szeplőtelenül fogantatott Boldogságos Szűz Mária megjelenésének». A breviárium elmondja az ünnep elrendelésének előzményeit. Négy esztendő telt el a szeplőtelen fogantatás dogmájának kihirdetése óta (1854), mikor Lourdes közelében a Gave folyó partján fekvő barlangban egy jámbor leány, Bernadette előtt több alkalommal megjelent a Boldogságos Szűz. Arca az ifjúság szépségében ragyogott, hófehér ruháját égszínkék öv fogta össze, szeplőtelen lábát aranyrózsa ékesítette. Az első jelenés alkalmával, 1858 febr. 11-én, azt mondta a Szent Szűz a leánynak, hogy vessen keresztet, s imádkozza el az olvasót. S közben maga is kezébe vette olvasóját, amit eddig a karján hordott. Ugyanígy történt a következő jelenések alkalmával is. A második jelenéskor Bernadette szenteltvizet hintett a jelenés felé, mert gyermeki egyszerűségében azt gondolta, hogy a gonosz lélek ámítása a dolog. De a Boldogságos Szűz csak szelíden mosolygott, s arcán még kegyesebb jóindulat látszott. A harmadik jelenésben hívta a leányt, hogy két héten keresztül minden nap jöjjön a barlanghoz. És ettől az időtől kezdve gyakran beszélt Bernadettel. Később megüzentette vele a papságnak, hogy építsenek itt templomot, s vezessenek ide körmeneteket. Azt is megparancsolta a leánynak, hogy igyék abból a forrásból, amely a föld alól elő fog törni, és mosakodjék meg benne. Végül Gyümölcsoltó napján nevét is megmondotta a jelenés: «Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás». A barlangnál történt gyógyulások híre hamarosan elterjedt, és egyre többen zarándokoltak az egész keresztény világból erre a szent helyre. A csodás események hírére a tarbes-i püspök

utánajárva a leány őszinteségének, kánoni vizsgálatot rendelt el, és a jelenések kezdete után négy évvel megállapította, hogy a dolog természetfölötti eredetű, s ezért megengedte azon a helyen a Szeplőtelen Szűz nyilvános tiszteletét. Nemsokára templomot is építettek, s azóta minden esztendőben seregestől jönnek Lourdesba a zarándokok, részint hogy fogadalmukat teljesítsék, részint hogy a Szent Szűz segítségét kiesdekeljék.

2. A szentmise (Vidi civitatem). Legnagyobbrészt saját szövegekből áll, s ezek Szűz Máriának csodás lourdesi jelenésére utalnak. A szeplőtelenül fogantatott Szűz az a szent város, amely mint ékes menyasszony száll alá a mennyből *(intr.)*. A *könyörgés* első része egyezik a dec. 8-i ünnepével. A *szentlecké*ben azt olvassuk: «Nagy jel tűnik fel az égen: az asszony, akinek öltözete volt a Nap, s fején tizenkét csillagból álló korona». «Kelj fel, barátnőm, szépem, és jöjj: galambom a sziklaüregben, a kőszál rejtekében» *(grad.)*. A jelenési barlangra vonatkozik ez a vers. Az *evangéliu*mban és a *fölajánlási imádság*ban halljuk az «Ave»-t, amely szüntelenül szól Lourdesban. Az Eucharisztia lelkünk földjét megtermékenyítő szökellő forrás. Ennek a jelképe a lourdesi csodás forrás *(comm.)*. Az *áldozás utáni orációb*an pedig a lourdesi zarándoklások szolgáltatják a képet, amikor kérjük az áldást, hogy szerencsésen elzarándokolhassunk a mennyei hazába.

Szűz Mária.

Február 12.

A szervitarend hét alapítója, hitvallók.

(dupl.)

Mily édes és gyönyörűséges együttlakni a testvéreknek!

(132. zsolt.)

1. A hét szent rendalapító. Ritkán lehet látni ilyesmit a földön: hét előkelő származású férfi elhagyja a világot, és testvéri egyetértésben élnek együtt. Mind a hét egy szív, egy lélek. A közös erény és közös áhítat kapcsolja őket össze. Még a halál után is egyek maradtak. Csontjaik egy sírban nyugszanak, s annyira elvegyültek, hogy nem lehet már megkülönböztetni egyikét a másikétól. A szervitarend alapítói ők. Ez a rend azt tűzte ki maga elé, hogy a bűnbánat szellemének ápolására az Úr Jézus szenvedéséről és a Boldogságos Szűz Mária hét fájdalmáról elmélkedik. A rend működése, alázatosságának megfelelően, nem keltett nagy föltűnést, nem járt nagy zajjal. Mindamellett nagy teljesítményeket mutathat föl a belső missziók terén: mind a mai napig millió és millió ember lelkébe plántálta be és keltette új életre a Fájdalmas Anya tiszteletét. A breviárium mondja: A 13. század pártviszályai közben Isten hét férfiút választott ki a flórenci nemesek közül. Az 1233. esztendőben éppen egy jámbor egyesületben voltak, és buzgón imádkoztak. Akkor mindegyiküknek megjelent az Istenanya, s buzdította őket a tökéletesebb életre. Az esetet jelentették a flórenci püspöknek, s azután tekintet nélkül nemesi származásukra és vagyonukra, egészen szegényesen, viseltes ruhába öltöztek, vezeklő övet kötöttek magukra, és egy vidéki birtokukon fekvő

házacskába vonultak vissza. Mindez szeptember 8-án történt, mert ugyanazon a napon akarták új, szentebb életüket megkezdeni, amikor az Isten szent Anyjának élete is kezdődött. Nem sokkal ezután mind a heten végigjárták Flórencet, és ajtóról-ajtóra koldultak alamizsnáért. Ekkor a gyerekek mindjárt azt kiáltották róluk, hogy: «a Boldogságos Szűz Mária szolgái!» Benizzi Sz. Fülöp is ezek között a gyerekek között volt, bár még csak akkor lépett ötödik hónapjába. A gyerekektől mondott név azután örök időkre rajtuk maradt. Később a Monte Senario magányába vonultak vissza. Itt egészen az elmélkedésnek és a vezeklésnek éltek. Sírjuk is itt van a Monte Senarión. XIII. Leó pápa avatta őket szentté 1888-ban, és rendelte el ünnepüket.

2. A szentmise (Justi). Ez az újkeletű saját miseformula nem követi ugyan mindenben a régi liturgikus szabályokat, mindazáltal XIII. Leó klasszikus ízlése látszik meg rajta. Szépen tükröződik benne a hét szent férfiú élete. Az *introitus*ban halljuk az «igazak» közös dicsőítő énekét, s a 8. zsoltár mindjárt azt is eszünkbe idézi, hogy a flórenci gyerekek adták a rend nevét: «A kisdedeknek és csecsszopóknak ajkra hirdeti dicsőségedet». A *gyüjtőimádságban* azon örvend az Egyház, hogy a rendalapítók új szerzetescsaláddal «termékenyítették» meg őt, s egyúttal a rend célját is jelzi: elmélkedés a Boldogságos Szűz hét fájdalmáról. A *szentlecke* magasztalja a «dicső férfiakat, őseinket», akik nagy dolgokat műveltek, s fényes példát adtak nekünk, az unokáknak. Az *evangélium*ban maga az Úr ígéri nekik a jutalmat, mert «mindent elhagytak, és követték őt». Kész most számukra «a százszoros jutalom és az örök élet». Az *offertorium*ban látjuk szentjeinket, amint a Monte Senarión imádkoznak, s az Úr tetszésével találkozó áldozatukat bemutatják. Az áldo-

zásban megérik fáradságos, könnyes vetésüknek gyümölcse. Ezt a gyümölcsöt mi is elnyerhetjük szentáldozásunkban. Végezetül pedig kérjük, hogy a hét szent alapítóval együtt mi is «ott állhassunk Szűz Máriával a keresztfa alatt, és részesülhessünk a megváltás gyümölcseiben». A breviárium azt írja róluk: «E g y igazi testvéri szeretet és közös szerzetesélet egyesítette őket életükben, e g y sír fogadta be halóporukat, e g y ü t t tisztelte őket a nép. Ezért XI. Kelemen és XIII. Benedek pápák ezt az irántuk századok óta megnyilvánuló közös tiszteletet erősítették meg».

F e b r u á r 14.

Sz. Bálint vértanu.

(simpl.)

Vértanui korona.

1. S z. B á l i n t (Valentin) a Martyrologium szerint 269 febr. 14-én halt meg. Sírja Rómában van saját bazilikájában. *Élete:* Ez a szent pap (a misekönyv kivételesen papnak nevezi) II. Claudius császár alatt szenvedett vértanuságot. A Martyrologium így ír róla: «Rómában, a Via Flaminián, Bálintnak, a szent papnak és vértanunak mennyei születésnapja. Sok csodás gyógyítást végzett, és már számos bizonyságát adta bölcseségének, amikor Claudius császár alatt botokkal halálra verték, s végül lefejezték». Sírja fölött már a 4. században templom állott, amit az örök városhoz közelgő zarándokok fel szoktak keresni. (Ez a szent nem tévesztendő össze a hasonló nevű terni püspökkel.)

2. A s z e n t m i s e (In virtute). A nem-püspök vértanunak ebben az első miseformulájában a s z e n-

vedésen diadalmaskodó öröm uralkodik. Már az *introitus* boldog dicsőségben mutatja a szentet. Isten erejéből támadt a vigassága, az Úr üdvösségét élvezi örvendezve. Vágyai elcsitultak, megszerezte immár a győzelem koronáját. (Az egész 20. zsoltár ráillik, csak a király szó helyébe kell a szentet tennünk.) Az *orációban* kérjük, hogy a szent «szabadítson meg bennünket minden fenyegető veszedelemtől. »A *szentleckében* szentünk életefolyását jellemzi az Egyház: «egyenes úton vezérelte az Úr az igazat, s megmutatta neki Isten országát ; kísérte harcaiban, nem hagyta el a veszedelemben. A börtön mélyébe is leszállt vele, s a bilincsek között nála volt. És azután neki adta «a kormánypálcát» és «az örök dicsőséget». (A szöveg eredetileg egyiptomi Józsefről szól; a szentlecke sokkal plasztikusabb lesz, ha szemünk előtt tartjuk ennek a szenvedő, de azután fölmagasztalt pátriárkának képét.) A *graduále* kórusa az egész község visszhangja a szentleckére: Boldog az a férfiú, ki féli az Istent, utódai hatalmasak lesznek a földön. Mi vagyunk ezek az utódok, akik a szentáldozatban most hozzákapcsolódunk. Az *evangéliumban* a kereszt követéséről beszél az Úr. Beszédéből megtanuljuk, mi a vértanuság értelme. Tanuljuk meg azt is, hogyan alkalmazhatjuk ezt a magunk életére. Krisztus beszéde kemény: «Nem jöttem békét hozni, hanem kardot». Nem pásztoridill a kereszténység, hanem harcos élet. Elsősorban a test és vér ellen kell harcba szállnunk, a keresztet magunkra vennünk, s úgy követnünk Krisztust. S az Úr most állandóan a mi szent vértanunkra mutat. Ez teljesítette a fölszólítást. De mi is részesek lehetünk abban a megtiszteltetésben, hogy szentünkkel együtt tanubizonyságot teszünk Krisztus mellett, bár olyan nagy harcokra talán még nem vállalkozhatnánk, mint ő.

De kis dolgokkal is tanuskodhatunk Urunkról, pl. már azzal is, hogy szolgáinak egy ital vizet nyujtunk. Az *offertorium*ban is a szentet látjuk, a hős koronájával ékesítve, amint az oltár elé lépdel. A *communió*ban máskor a szentet dicsőítő dalt szoktunk énekelni, most azonban nem, hanem Krisztusnak komoly szavát halljuk: «Aki követőm akar lenni, vegye föl keresztjét . . .» Miért idézzük éppen ezt a gondolatot a szentáldozásnál? Talán azért, mert azt akarja mondani ezzel az Egyház: Az áldozat bemutatása után kezdődik a te keresztutad is, és szükséged van erőforrásul erre az áldozati lakomára.

Február 15.

Sz. Fausztinus és Jovita vértanuk.

(simpl.)

Hűséges szeretet Krisztus iránt.

1. Sz. Fausztinus és Jovita. † 120 körül február 15-én (a Martyrologium szerint). Sírjuk Bresciában, Felsőitáliában van. *Életük:* Fausztinus és Jovita testvérek voltak. Bresciai származásúak. Traján császár üldözése idején itt hirdették nagy bátorsággal a keresztény hitet. Apollonius püspök, aki ebben a zaklatott időben elrejtőzött, tudomást szerzett működésükről, és Fausztinust pappá, Jovitát pedig diákonussá szentelte. Nemsokára, amidőn Hadrián császár Bresciában tartózkodott, bebörtönöztette, majd sok kínzás után lefejeztette őket. A breviárium szerint Milánóban és Nápolyban is szenvedtek hitükért. Ereklyéiket Bresciában tisztelik.

2. A szentmise. A vértanuk közös miséjéből

a harmadik (Salus autem). A misét körülbelül így jellemezhetjük: Krisztus elővételezi utolsóítéleti eljövetelét (l. *lecke és ev.)*, és megjelenik a szent áldozatban «vértanui fehérruhás seregének» kíséretében. Az *introitus*ban is a vértanuk életéről szól az ének (az egész zsoltár még szemléletesebbé teszi a képet): A gonoszok hatalomban, jósorban éltek, elnyomták, gyötörték, halálra vitték az igazakat. Isten azonban szabadításukra sietett, nem hagyta el őket a szorongatás idején. A *szentlecké*ben a vértanuk szólnak hozzánk. Beszélnek a «régi időkről», mikor még az első keresztényeknek «megvilágosításuk (keresztségük) után a szenvedések nagy harcát kellett megvívniok». Börtönökben sínylődtek, s vagyonuk elvesztését örömmel viselték ... Most hozzánk fordulnak, s kérdik: Akartok-e társaink lenni? «Nektek is türelemre van szükségtek, csak így tudjátok Isten akaratát teljesíteni». Mert nemsokára «jön az Úr, és nem késlekedik». A *graduale* a szentlecke gondolatait szövi tovább: a vértanuk kiáltanak szorongattatásukban, s Isten meghallgatja őket. Igy lesz velünk is: mert «közel van az Úr a megtört szívűekhez, és megmenti az alázatos lelkűeket». Az *evangélium*ban a vértanuk fényes seregében *(grad.)* jelenik meg előttünk az Úr, hogy belénk is vértanui szellemet öntsön. Amit az Úr a szent titok ünneplésének csendes órájában föltárt előttünk, azt ki kell vinnünk a világba, s nem kell félnünk az emberektől, akik csak a testet tudják megölni. Mi csak az örök haláltól félünk, mástól semmitől sem, s abban a tudatban járhatunk, hogy Isten kezében vagyunk, s az ő tudta nélkül hajunk szála sem görbül meg. Legyünk hát Krisztus hitvallói itt a földön. Akkor majd Krisztus is megvall bennünket «Isten angyalai előtt» az ítélet idején. A két szentírási olvasmány tehát vértanui lel-

ket kelteget bennünk. Az elsőben a vértanuk beszélnek, a másodikban Krisztus. Mindketten ugyanazt akarják, s mindkettőben az Úr ítéletre szóló jövetele a főmotívum. Az *offertóriumban* ismét a vértanuságot látjuk magasabb szempontból: «Az igazak lelkei Isten kezében vannak ... úgy látszott a balgák szemében, hogy meghaltak; ők azonban békességben vannak», boldog dicsőségben. A *communio* eszünkbe idézi a katakombák homályát. Onnan nőttek ki vértanuink. Amit ott az éjtszaka csöndjében a szent titkok ünneplésénél fülükbe súgott az Úr, azt hirdették, azt vallották meg az egész világ előtt. Nekünk is ez a kötelességünk. Reggelenkint a szentmisében csendesen és mintegy homályba burkolva jön hozzánk Krisztus, és fülünkbe súg. Ezután úgy kell kilépnünk az ellenséges világba, mint Krisztus hitvallóinak. Honnét merítették ők erejüket? Hűséges Krisztus-szeretetükből. Az Úr teste és szentjeinek követése adja meg nekünk is ezt a szeretetet és állhatatosságot.

Február 18.

Sz. Simeon püspök, vértanu.

(simpl.)

Krisztus vérrokona.

1. Sz. Simeon, «test szerint» rokona az Úrnak, tiszteletreméltó vértanualakjával átnyúlik az apostoli korból az őskeresztény időkbe. Sz. Jakab apostol szerint ez a Simeon, Kleofás fia, volt Jeruzsálem első püspöke. Traján császár uralkodása alatt bevádolták őt Attikus helytartó előtt, hogy keresztény, és Krisztus rokona. Mert ebben az időben mindenkit fogságra ve-

tették, aki Dávid házából származott. Sok szenvedés után őt is, mint Üdvözítőjét, keresztre feszítették. A körülállók mind csodálták, hogy egy ilyen öreg, immár 120 esztendős ember annyira állhatatosan és örömmel tűri a keresztrefeszítés borzalmas kínjait. Kr. u. 106-ban, febr. 18-án halt meg. Püspökségének idejébe esik Jeruzsálem ostroma és pusztulása. Akkor egy időre Pellába ment a keresztény községgel együtt. A mai liturgia szemünk elé állít egy tiszteletreméltó agg püspököt, aki 120 esztendővel a vállán is vállalja a keresztrefeszítés szenvedéseit. Vérrokona volt az Úr Krisztusnak, de még inkább azzá lett vértanuságával ott azon a jeruzsálemi kereszten. Elég hatalmas ez a szent, hogy minket, gyöngéket, bűnnel terhelteket megerősítsen.

2. A szentmise a commune-ből van (Statuit). Próbáljam meg szentünkkel együtt, az ő szellemében ünnepelni a szentmisét. Négy része van a misének: tanítás, azután fölajánlás, átváltozás és áldozás. A szent vértanu szájával imádkozom a Kyrie-t. Milyen bensőséggel kiálthatott vértanuságából: Uram, könyörülj rajtunk! Azután a Gloria. Ez is az ő dicsőítő és hálaadó imája. De a *szentlecké*ben és az *evangélium*-ban is prédikál nekünk Sz. Simeon. «Boldog az a férfiú, aki megállja a próbát!» Beszélhet így, mert ő megállotta. Most már az «örök élet koronáját» hordja. És hozzám fordul: Mi a te próbád, kísértésed? Hogy állsz helyt benne? És beszél tovább az önszeretetnek, sőt az ember saját lelkének «gyűlöletéről». Kemény prédikáció! Mindent odaadni Krisztusért, ami csak tetszik a természeti embernek! Aki nem veszi föl tűrőn életének keresztjét a hivatásnak, a környezetnek, a sorsnak minden tövisével együtt, nem lehet Krisztus tanítványa. Tornyot kell emelned, a lelkedben épülő Isten-

országáét. Azt akarod, hogy befejezetlenül maradjon? Hány keresztény lélek ilyen csonkatorony! Prédikálhat így ez a vértanu, mert halálával igazolta prédikációját. S azután itt a *fölajánlás:* Simeon a halálba vezető, utolsó fölajánlását végzi. Mennyi áldozatos szándék, lelkület, odaadás van benne! Hátha tudnám követni? *Átváltozás:* Mi szentelte meg ennyire a vértanu halálát? Az, hogy testében Krisztus halt meg. Végül itt az *áldozás:* Ma Sz. Simeonnak örök kommunióját, Krisztussal való egyesülését ünnepeljük. Nézd csak, hogy ragyognak sebei! Énrám is esik egy sugár az örök világosságból!

Február 22.

Sz. Péter antiochiai székfoglalása.

(dupl. maj.)

A vének tanácsában dicsérjék őt.

1. A székfoglalás ünnepe. Két székfoglalási ünnepe van a római egyházban Sz. Péternek. A régebbi és a nagyobb tiszteletben álló, a mai. A 16. századig ez volt az egyedüli, és Sz. Péter római székfoglalását ünnepelték ekkor. Antiochiát ezidőben még számításba sem vették, hiszen nem Sz. Péter különböző tartózkodási helyeit akarták ünnepelni, hanem az ő pápai főségét. Csak amikor 1558-ban január 18-ára tették át Sz. Péter római székfoglalásának ünnepét, akkor kezdték február 22-én az antiochiait ünnepelni. A régi hagyomány szerint Sz. Péter volt az antiochiai egyháznak, az első pogányokból kereszténnyé lett községnek megalapítója. Hét éven keresztül ő volt a tulajdonképeni főpásztoruk is. A Martyrologium azt

mondja róla : Antiochiában Sz. Péter apostolnak székfoglalási ünnepe ; itt nevezték először kereszténynek Krisztus tanítványait. *Alkalmazás:* A zsolozsma leckéje ezzel a mondattal végződik : «A székfoglalás ünnepével a papi méltóságot tiszteljük». Mert minél nagyobb tiszteletben részesítjük a papságot, annál fényesebben ragyog az Egyház méltósága is. A liturgia hivatalos végzői megérdemlik tiszteletünket és támogatásunkat. Az Egyház kegyelmi életét elsősorban ők tartják fenn, ők újítják meg és közvetítik minden hívő számára. Támogathatja őket ebben minden megkeresztelt a maga egyetemes papi működésével. A papságban, annak legnagyobb méltóságaiban elsősorban Istennek liturgiai helyetteseit, kegyelemközvetítőit kell látnunk és tisztelnünk, akik egyúttal tanítóink és pásztoraink is.

2. A szentmise (Statuit) (a miseszöveg nem nagyon régi) közénk állítja Antiochia első püspökét, Sz. Pétert. A bevonuláskor őt látjuk a miséző papban. A *szentlecké*ben őt halljuk beszélni hozzánk, «szerte a világon élő választott jövevényekhez». Hirdeti nekünk a mennyben reánk váró múlhatatlan, szeplőtelen, hervadhatatlan örökségünk igazán örvendetes hírét, aminek záloga az Oltáriszentség. Persze most még «egy kevéssé», miként az aranynak a megpróbáltatások tüzében kell tisztulnunk, és ezzel készülnünk Jézus Krisztus megnyilatkozására, amely a mai áldozatban valósul meg. Az *evangélium*ban Péterrel együtt éljük át a Cezarea Filippi-i nagy napot, amikor Krisztus őt az Egyház sziklaalapjává tette. A mi lelkünk is legyen sziklaalap, amelyen az Úr az ő országát építi föl. A «Tu es Petrus» vezérmotívuma a misének *(off., comm.)*, és egyaránt szól Péternek meg nekünk. A *gradualé*ban Péter trónraemeléséről énekel az Egyház. Az Oltáriszentségben az Úr bennünk építi Egyházát *(comm.)*.

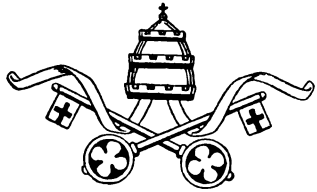

Február 23.

Damiáni Sz. Péter hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.)

A szent jeligéje: «Az a nyelv, amit a szeplőtelen Báránynak, a legszentebb Igének vére pirosított meg, tartsa méltóságán alulinak, hogy üres fecsegés seprűjével szennyezze be magát».

1. Damiáni Sz. Péter. † 1072. febr. 22. Sírja a faezai cisztercita-kolostorban van (Itáliában). Remeténck szokták ábrázolni, mellette bíborosi kalappal; esetleg ostorral, hogy vezeklő voltát jelezzék. *Élete:* A középkor nagy, igazi egyház-reformátorai közé tartozik. Minden idők egyik legrendkívülibb egyénisége. Mint tudós csodálatot kelt gazdag ismereteivel, mint hitszónok apostoli buzgalmával. Szigorú erkölcsű szerzetes, jámbor, lelkekért buzgólkodó pap. A bíborosban csodálhatjuk a szentszék iránti hűséget és engedelmességet, az Egyház érdekében való áldozatos lelkesedést és odaadást. Miséje az egyházdoktorok közös miséje. (In medio.)

2. Néhány jellemző vonás életéből. Önvallomásaiból láthatjuk, hogy még ilyen nagy szenteknek is harcolniok kell a kisértések és saját gyarlóságok ellen:

«Jaj nekem, nyomorultnak! Nincs olyan rossz, amit meg ne tettem volna. Alig van az istenes életnek egy parancsa, amelyet teljesítettem volna ... Különösen egy hibámat kell megsiratnom: hogy annyira hajlamos vagyok a tréfás beszédre. Kezdettől fogva bajom volt ezzel, s kolostorbalépésem óta sem hagyott el egészen. Küzdöttem én sokszor ezzel a szörnyeteggel, az önmegtagadás kalapácsával össze is törtem a fogát. Ideig-óráig megszelidítettem, teljesen legyőzni azonban sohasem tudtam. Még a lelki vidámság fátyolában is megkisértett. Ha ugyanis testvéreimmel szemben vidám akartam lenni, gyakran estem hiú beszédbe.»

«Én szegény, aki ezeket a sorokat írom, sokat szenvedek lobbanékony természetem miatt. Gyakran a legkisebb sértés is felzavarja lelkem nyugalmát. De csak ingereljen dühödten, tajtékot fújva, fogcsikorgatva a harag; amíg bírom, külsőleg nem kapja meg segítségemet. Kezemet nem adom oda neki, hogy üssön vele. Nyelvemet, ajkamat meg nem mozdítom, hogy rajtuk öntse ki keserű epéjét. Tehetnek velem, amit akarnak, én csak egyre gondolok: Meg kell őriznem türelmemet, mert nem várhatok jutalmat mások erényeiért. Ha nincs harcra ösztönző támadás, győzelmi korona sincs.»

«Néha bennem is fellángol az érzékiség tüze, felizgatja szívemet, testemet. Tegyen, amit akar. Ennek sem leszek segítségére. Kordában tarthatom ugyan a természetet, megsemmisíteni nem tudom. Csitítani tudom, kioltani nem tudom.»

Fiatal unokaöccsének egy alkalommal így ír: «Hasonlattal szólok: Hogy el tudd űzni a dühös vadállatot földedről, ne mulaszd el soha, hogy naponként erősítsd magad az Úr testének és vérének vételével. Hadd lássa titkos ellenséged, hogy ajkadat Krisztus vére festette

pirosra. Ettől remegve visszaretten s ijedten menekül sötét rejtekébe».

«Van egy testvérem Krisztusban, aki állandóan kész a nagy útra. Ha megkísérti őt az érzékiség, azt mondja lelkének: Jöjj, tegyünk egy sétát! S akkor lélekben végigjárja a temetőket és a sírokat. Elgondolja, hogy ezek a porladó testek valaha virágzók, üdék voltak, s hogy az ő teste is nemsokára olyan lesz, mint most ezeké. Ha az ember az oszlásban levő testre gondol, egy-kettőre elbánik a kéjvággyal. Sírok előtt nem tud ez feltámadni.»

Február 24. vagy 25.

Sz. Mátyás apostol.

(dupl. II. cl.)

Krisztus feltámadásának hirdetője.

1. Sz. Mátyást a régi időben nem állították egy sorba a tizenkét apostollal, mert a tizenkettes szám betelt Sz. Pállal. Azonban az apostoli férfiak közé számították, akárcsak Sz. Istvánt vagy Barnabást. Ezért a római misekánon nem említi őt a szentek első jegyzékében, hanem csak a másodikban. Csak V. Pius pápa óta van ünnepének vigiliája, s azóta áll egy rangban a többi apostol ünnepével. Most hát szakítsuk meg a nagyböjt komolyságát, s tartsunk apostol-ünnepet. (Ma nem is lehet a böjti misét mondani, csak megemlékezést veszünk belőle, és utolsó evangéliumát mondjuk.) Mátyás csak az Úr mennybemenetele után került az apostoli testületbe az áruló Júdás helyébe. Az utolsó-vacsora termében gyűltek össze az apostolok és tanítványok, várván a Szentlélek eljövetelét. Ebben az időben történt Mátyás megválasztása. Életének

további sorát nem ismerjük. Mint a többi apostol, ő is a pogányok közé ment, hogy ott vesse a lelkekbe az Isten igéjének magját és hirdesse az evangéliumot. Talán Etiópiába. Alexandriai Kelemen őrizte meg számunkra egy mondását: «Gyöngítsd önmegtagadással a testet, hogy a lélek a Megfeszítettnek szolgálhasson». Végül is vértanuhalált szenvedett Krisztusért. Régi feljegyzések szerint Sz. Ilona császárné az apostol ereklyéinek egy részét Rómába vitette, más részét pedig a németországi Trierbe, ahol azt a Sz. Mátyás templomban őrzik.

2. A szentmise (Mihi autem) *introitusá*ban az apostolokat, Isten «barátait», az Isten-ország «fejedelmeit» dicsőíti az Egyház. A *szentlecke* elmondja, hogyan választották Sz. Mátyást apostollá. A *gradual*eban látjuk azt a megszámlálhatatlan hívősereget, amelyet az apostol prédikálása nyert meg Isten országa számára. *Az evangéliumban* az apostol meg mi is azok közé a «kicsinyek» közé tartozunk, akiknek az Atya mindezt «kinyilatkoztatta», s a mai misében ismét kinyilatkoztatja. Egyben szemünk előtt áll az a fönséges és mégis kedves Krisztuskép, amelyet az Úr saját magáról rajzol itt, és amely a szentmiseáldozatban valóságként jelenik meg: «Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű». *Offertorium*kor az apostoli munka nagy sikerein örvendünk: Az egész világot bejárta szavuk. *Communio*kor titokzatosan résztveszünk az apostol trónraemelésén.

Sz. Mátyást azért választották apostollá, hogy «Krisztus feltámadásának hirdetője legyen». Ez volt akkor főfeladata, s ma is az. Minden apostol-ünnep hathatós prédikáció Krisztus megváltó tettéről, haláláról, feltámadásáról. Nekünk is hirdetnünk kell Krisztus feltámadását hitünkkel, a saját feltámadásunk remé-

nyével, leginkább pedig krisztusi életünkkel. Mert akkor vagyunk a feltámadás hirdetői, ha «azok után törekszünk, amik odafent vannak».

Február 27. vagy 28.

A Fájdalmas Szűzről nevezett Sz. Gábor hitvalló.

(dupl.)

Ime, az ajtó előtt állok és kopogtatok.

1. Sz. Gábor. † 1862. febr. 27. Sírja az Abruzzókban Isola di Penneben van (Itália). *Élete:* XV. Benedek pápa 1920. áldozócsütörtökén iktatott a szentek sorába egy ifjút, akit joggal nevezhetünk a 19. század Sz. Alajosának. Possenti Ferencnek, rendi nevén pedig a Fájdalmas Szűzről nevezett Gábornak hívták ezt az ifjút. Assisiben, Sz. Ferenc városában született (1838 márc. 1.) s róla kapta keresztnevét. A szomszédos Spoletoban diákoskodott, s egy ideig tiszta erkölcsű, de mégis e világ örömeire beállított életet élt, míg Isten egy betegség által közelebb vonzotta magához. Döntő fordulatot jelentett életére, mikor egy ünnepélyes körmenet alkalmával megpillantotta Nagyasszonyunknak Spoletoban tisztelt kegyképét. Erre a pillantásra fellángolt szívében az isteni szeretet tüze, s azonnal elhatározta, hogy belép a passzionisták közé. Olyan vallási társulat volt ez, amely Krisztus Urunk szenvedésének tiszteletére szentelte magát. Súlyos nehézségek leküzdése után sikerült szándékát végrehajtani, s a társulatban a Fájdalmas Szűzről nevezett Gábor nevet kapta. Már novicius korában a tökéletes szentség példájaként tisztelték őt a kolostorban, de azon kívül is. Szerzetesi életének alaphangját Krisztus

szenvedése s ennek emléke, az Oltáriszentség meg a Fájdalmas Anya adták meg. Mélységes alázata, amellyel társai közül a legkisebbnek tartotta magát, elüljáróí legcsekélyebb kívánságaival szemben való tökéletes engedelmessége, s az a gondos őrködés, amellyel érzékeit fékentartotta, tökéletes szerzetessé tették, s már 24 éves korára megérlelték a mennyország számára. XI. Pius pápa zsolozsmáját és miséjét az egész Egyház számára rendelte el.

2. A szentmise (Oculus Dei) sok, külön a szent számára választott részletet tartalmaz. Jól tükröződik ezekben Sz. Gábor egyénisége és erényei. Az *introitus*-ban megdicsőülését látjuk. Életében kicsinek tartotta magát, alázatos volt, most igazi nagyságban áll előttünk. Ámulhatunk felmagasztalásán s dícsérhetjük érte Istent. A 72. zs. ezzel a felkiáltással kezdődik: «Milyen jó az Isten az igazakkal szemben! «De az egész zsoltár is, a maga bensőséges istenszeretetével, jól illenék szentünk misztikus lelkéhez. A *könyörgés* kiemeli Sz. Gábornak a Fájdalmas Anya iránt való bensőséges tiszteletét. A *szentlecke* (Sz. János leveléből) szentünknek az ifjakhoz intézett prédikációja: «Győzzétek le az ifjúság veszélyeit, amint Isten segítségével én is legyőztem». Elmúlik az élet három gyönyörűsége ezzel a világgal együtt, de «aki Isten akaratát cselekszi, megmarad mindörökké». *Graduale:* E világ örömeinél nagyobb az a békesség, amelyet Isten készített az őt félőknek. Az *evangélium* arról beszél, hogy gyermekek legyünk; a gazdag ifjú, aki követni akarja az Urat, szentünket jelzi. Ő nemcsak a parancsolatokat tartotta meg, hanem mindenét odaadta (ellentétben az evangéliumi ifjúval, aki szomorúan ugyan, de otthagyta az Urat; ezért még ezelőtt a részlet előtt befejeződik az ev. szakasz). Az *offertorium*ban «szolgálód fiának», a Fájdalmas Anya

fiának vallja magát Sz. Gábor. Nagyon szép rész a *communio:* «Ime, az ajtó előtt állok és kopogok ; ha valaki meghallja szavamat és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzá és vele étkezem és ő énvelem». Gyönyörű áldozási kép ! — Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy ennek a misének a szövegei egészen a mostani lelkiség gondolatvilágának — mely az őskereszténytől sok tekintetben eltérő — megfelelően vannak összeválogatva.

Március 4.

Sz. Kázmér hitvalló (semid.) ; **Sz. Lucius pápa, vértanu.**

Vétkezhetett volna és nem vétkezett.

1. Sz. Kázmér. † 1484 márc. 4. Sírja a lengyelországi Wilnában van. Képein a lába előtt korona és jogar, kezében liliom van. *Élete:* Lengyel herceg volt. Vitéz János esztergomi érsek pártja őt választotta meg Hunyadi Mátyással szemben ellenkirálynak. A 13 éves gyermek-herceg azonban kénytelen volt Mátyás elől visszavonulni. 1458-ban született, s alig 25 esztendős korában már meg is halt. Szűzies tisztasága és a szegények iránti irgalmas szeretete emeli őt a szentek sorába. Lengyelországnak védőszentje, az ifjúságnak a tisztaságban tökéletes példaképe. Bensőségesen tisztelte a Bold. Szűz Máriát. Tiszteletére egy kedves, gyengédséggel teljes himnuszt is szerzett, az «omni die» kezdetűt. Mikor 1604-ben sírját felnyitották, megtalálták ennek a

himnusznak egy példányát épségben megmaradt teste mellett, a jobb halántékánál. *Alkalmazás:* Fejedelmi ifjú, aki az udvari élet élvezete s e világ csábításai között él — és mégis megveti a világot s szűzi tisztaságban áll előttünk. Milyen prédikáció ez nekünk, akik annyira ragaszkodunk a földiekhez !

Himnusza :

Omni die	Mondj naponkint és óránkint,
Dic Mariae	Lelkem dícséreteket,
Mea laudes anima :	Máriának, Szűzanyának
Eius festa,	Szentelj víg ünnepeket.
Eius gesta	Gondolkodjál, álmélkodjál
Cole devotissima.	Az ő méltóságáról,
Contemplare, et mirare	Tisztelettel, szeretettel
Eius celsitudinem	Szólj az Isten Anyjáról.
Dic beatam Genitricem,	
Dic beatam Virginem !	

(Hajnal M. imakönyvéből 1629.)

2. Sz. Luciusról azt mondja a Martyrologium : «Rómában a Via Appián Sz. Lucius pápa, vértanu halálának ünnepe. A Valerián-féle üldözés idején először számkivetésbe küldték Krisztusban való hitéért. Isten azonban úgy rendelte, hogy később visszatérhetett püspöki székére. Sokat szenvedett a novaciánusok elleni küzdelmekben is, míg végül lefejezték. (Újabb kutatások megállapították, hogy természetes halállal halt meg.) Erről a pápáról a legnagyobb dícsérettel emlékezik meg Sz. Ciprián (szelídsége és engesztelékenysége miatt). 253—254-ig uralkodott. Régi sírfelirata mindmáig fennmaradt. Teste most a Tiberisen-túli Sz. Cecilia-templomban van.

Március 6.

Sz. Perpetua és Felicitas vértanuk.

(dupl.)

Krisztus szenved énbennem.

1. A napi szentek. 202, vagy 203 márc. 7-én szenvedtek vértanuhalált Karthágóban. Sírjuk ismeretlen. Sírfeliratukat újabban megtalálták Karthágóban. Úgy szokták őket ábrázolni, amint búcsúznak egymástól, vagy amint egy feldühített tehén elé vetik őket. *Életük:* Vibia Perpetua a jobb körökből való fiatalasszony és édesanya volt. Felicitas rabszolganő, aki vértanuhalála előtt három nappal adott életet egy gyermeknek. Mindketten katechumenek voltak. Septimius Severus császár üldözése pedig elsősorban ezek ellen irányult. Március 7-én szenvedtek mindketten vértanuságot. A breviárium a következő megrázó eseményt beszéli el róluk: Elkövetkezett már a játékok napja, amikor a vadállatok elé kellett vetni őket. Felicitas nagyon elszomorodott, hogy tovább kell a vértanuságra várnia, mint a többieknek, mert már nyolc hónapja hordotta szíve alatt gyermekét, s a törvény tiltotta az áldott állapotban levők kivégzését. Vértanutársainak imája azonban siettette a szülést, s Felicitas egy kisleánynak adott életet. A vajúdás fájdalmai közben így kiáltott rá az egyik őr: «Ha már most ennyire szenvedsz, mi lesz veled, mikor a vadállatok elé vetnek?» «Most én szenvedek — válaszolta —, ott azonban egy más valaki lesz énbennem, aki értem szenved, merthogy én is őérette vállalom a szenvedést». «Mikor szült, sírt a fájdalomtól, a vadállatok előtt azonban ujjongott az örömtől» — mondja róla a Martyrologium. Végre március 7-én mindenki szeme-

láttára az amfiteátrumba vezették a hőslelkű asszonyokat, és először is megostorozták őket. Azután egy rendkívül bősz tehénnel hurcoltatták, míg végre összetépve terültek el a földön. — A misekánon megemlíti mind a két szentasszonyt. — Vegyük a szentmisét a böjti napról, a vértanukról pedig megemlékezést.

A vértanuaktá k. Ezeknek a szent vértanuknak szenvedéstörténete hiteles vértanuaktákban jutott el hozzánk. Részint maguknak a vértanuknak, részint a szemtanuknak (esetleg Tertulliánusnak) a feljegyzései ezek. Az őskeresztény irodalom legszebb termékei közé tartoznak. Aki teheti, szerezze meg magának (Bibliothek der Kirchenväter, 13. köt., Kösel kiadása). Lássunk belőle itt is egy részletet:

Mikor még együtt voltunk a poroszlókkal, atyám merő szeretetből mindenáron rá akart beszélni, hogy tagadjam meg hitemet. Én azonban azt mondtam neki: «Látod itt azt az edényt, vagy mondjuk azt a korsót?» «Látom» — felelte. «Hívhatjuk-e azt másnak, mint ami?» «Nem». «Igy hát én sem mondhatom magam másnak, mint ami vagyok; én pedig keresztény vagyok.» Apám erre nagyon mérges lett s nekem esett, hogy kikaparja a szememet. De csak megvert és akkor eltávozott. Hálát adtam az Úrnak, hogy így pár napra megszabadultam apámtól, s egy kissé kipihenhettem magam. E néhány napi szünetben meg is keresztelkedtünk. És a Szentlélek tudomásomra adta, hogy a keresztség után semmi másért ne imádkozzam, csak azért, hogy bírja a testem. Néhány nap mulva börtönbe vetettek bennünket. Nagyon megrémültem, mert még sohasem voltam ilyen borzasztó sötét helyen. Rettenetes nap volt. A hőség óriási, mert a katonák halomra dobálták be az embereket. Amellett még a gyermekemért való aggodalom is kínzott. Azonban Tercius és Pomponius diáko-

nusok, akik gondot viseltek ránk, pénzzel ki tudták vinni, hogy néhány órára a börtönnek egy jobb helyére mehettünk s egy kissé felüdülhettünk. A többiek is odajöttek, hogy felüdüljenek. Megszoptattam félig elalélt gyermekemet, s vigasztaltam anyámat. Biztattam a testvéremet is, s gondjába ajánlottam a fiamat. Nagy fájdalmamra volt, hogy ők is értem szenvednek. Több napon át voltam ebben a szorongatott helyzetben, de azt elértem, hogy a gyermek nálam maradhatott a börtönben. Össze is szedte magát. Nagyon megkönnyítette helyzetemet, hogy volt valaki, akivel törődhettem. Palotának éreztem a börtönt, s szívesebben voltam ott, mint bárhol a világon.

Néhány nap mulva az a hír járta, hogy kihallgatásra visznek bennünket. Erre atyám is megjött a városból. Megtörte a szomorúság. Bejött hozzám, hogy rábeszéljen a hittagadásra. «Lányom, szánd meg ősz fejemet. Szánd meg apádat, ha még egyáltalán apádnak tartasz. Hát hiába neveltelek fel ezekkel a kezeimmel, hogy ide jutottál életed virágkorában, hiába szerettelek jobban mint a testvéreidet? Ne hagyd, hogy az emberek csúfolódhassanak rajtam. Gondolj a testvéreidre, anyádra, nénédre, gyermekedre. Hogy él meg az, ha te meghalsz? Ne légy annyira nyakas, ne tégy tönkre bennünket, mert egyikünk sem szólhat ezután egy szót sem szabadon, ha neked valami bajod történik!» Igy beszélt hozzám, atyai szeretetében. A kezemet is megcsókolta, lábam elé borult, siránkozott s már nem is lányának, hanem úrnőjének nevezett. Nagyon fájt nekem apám sorsa, hogy egyedül ő nem örül az én szenvedésemen az egész családból. Próbáltam vigasztalni: «A bíróság előtt csak az fog történni, amit Isten akar; mert tudd meg, hogy nem a magunk, hanem Isten hatalmában vagyunk». Szomorúan távozott tőlem.

Március 7.

Aquinói Sz. Tamás hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.)

A liturgia imádságban kifejezett hit.

Sz. Tamás. † 1274 márc. 7. Sírja Toulouse-ban van, jobb karját Rómában őrzik. A dominikánusok ruhájában, mellén nappal vagy csillaggal (az isteni megvilágosítás jelképével) ábrázolják. *Élete:* A legnagyobb teológusok, sőt minden idők legnagyobb szellemei közé tartozik. Legjelentősebb munkája a Summa Theologica, melyben bemutatja és igazolja az egész katolikus hitrendszert, századokon át mind a mai napig alapvető munka. A trienti zsinaton a Szentírás mellé odatették a Summát is. A mélyen járó teológiai elmélyedés mellett csodálatos imaéletet is élt. Ennek bensőségét és melegét lehelli az úrnapi zsolozsma, melyet ő szerkesztett. Már életében a megcsodált nagyok közé tartozott, mégis szerény, gyermekileg egyszerű, jószívű volt, szelid a beszédben és tetteiben. Minden embert olyan ártatlannak tartott, mint amilyen maga volt, s ha valaki gyarlóságból vétkezett, úgy megsiratta a más bűnét, mintha maga követte volna el. Szívének jósága visszatükröződött arcán is. Ha valaki csak ránézett, már öröm költözött a szívébe. Csodálatos, mennyire együtt szenvedett a szegényekkel, a szűkölködőkkel. Hacsak tehette, szívesen odaajándékozta ruháját és minden holmiját. Ha mások szükségének enyhítéséről volt szó, semmi fölöslegeset sem tartott meg magának. Állandó társa és gyón-

tatója azt vallotta róla : «Mindig olyan tisztának ismertem, mint egy ötesztendős gyermeket. Sohasem szennyezte őt be a testi kívánság, és sohasem egyezett bele halálos bűnbe». Jellemző rá Sz. Ágnes iránt való gyengéd áhítata. Ennek a szűz-vértanunak ereklyéit állandóan magánál hordta. Ötvenéves korában halt meg a fossanuovai apátságban. Az iskoláknak és a katolikus teológiának védőszentje. — A l k a l m a z á s : A liturgia imádságban kifejezett hit. Ápoljuk ezt a hitet, s iparkodjunk behatolni titkaiba. — Vegyük a szentmisét a böjti napról, Sz. Tamásról megemlékezéssel.

M á r c i u s 8.

Istenes Sz. János hitvalló.

(Dupl.)

«Isten a szeretet ! Aki a szeretetben marad, Istenben marad és Isten őbenne». (Rendjének jelmondata.)

1. S z. J á n o s. † 1550 márc 8. Sírja Granadában van. Töviskoszorúval, nyakán kötéllel ábrázolják, s a kötélen két, alamizsnagyüjtésre való fazék lóg. *Élete:* 1495-ben született. Nyolcéves korában, nem tudni miért, elszökött a szüleitől. Volt tehénpásztor, azután könyvárus. Lanyha keresztény életet élt. Boldog avilai János prédikálására azonban egyszerre megtért, mégpedig annyira szívvel-lélekkel, hogy bolondnak tartották. Igazi mivoltát azonban azzal a haláltmegvető bátorsággal mutatta meg, amellyel a betegeket mentette ki az égő kórházból (lásd az orációt). Ekkor ismerte fel élethivatását, s megalapította az irgalmasok rendjét. Alapítását V. Pius hagyta jóvá 1572-ben. Ez a rend az irgalmas szeretet műveire és betegápolásra szentelte

magát. Tagjai negyedik fogadalmukkal arra kötelezik magukat, hogy egész életükben a betegeket fogják ápolni. Istenes Sz. János a kórházak és a haldoklók védőszentje. Neve benn van a haldoklók litániájában is. — *Alkalmazás:* A mai időkben hiányzik valami, amit a régi egyház harmonikusan egybekapcsolt: nincs eleven kapcsolat a liturgia és a beteggyógyítás, az orvoslás között... Szentünk útmutató lehet ezen a téren. — A misét vegyük a böjti napról, a Szentről pedig megemlékezést.

2. Szentünk életéből. A granadai nagy kórházban, amelyet a spanyol uralkodópár, Ferdinánd és Izabella alapítottak, nagy tűzvész dühöngött. A konyhában volt a tűz fészke, de már a kórtermekbe is átcsaptak a lángok. Száz meg száz beteg feküdt ottan. A vihar- és tűzjelző harangok hangosan zúgtak és a nép mindenfelől oda futott. Elől János. A vészt már nem lehetett feltartóztatni, a tűzoltók és az ácsok tehetetlenek voltak, és senki sem mert bemenni az égő házba. A betegek halálfélelmükben, rettenetesen jajgattak. A füst és tűz elvágta a menekülés útját. Akik fel bírtak kelni, összekulcsolt kézzel álltak az ablakoknál. Őrjítő volt a helyzet. János erre nem tudja magát tovább türtőztetni. Nem törődve füsttel, lánggal, az általa jól ismert termekbe rohan, felrántja az ajtót, ablakot, intézkedik, útat mutat, hogyan szabadulhat az, aki maga is tud mozogni, a magukkal tehetetleneket pedig maga viszi a szabadba. Ahogy tudja, húzza, vonja őket, a lépcsőn le, a lépcsőn fel, vállain, karjaiban, néha kettőt is egyszerre. Mikor már mindnyájan kinn vannak, a berendezés megmentéséhez fog. Takarókat, ágyakat, székeket, ruhákat, minden mozgathatót kidobál az ablakon s így megmenti a pusztító lángoktól a szegények drága vagyonkáját. Azután fejszével a kezében

föl a tetőre. Látják, amint hatalmas csapásokkal dolgozik. Hirtelen sziporkázva csap fel mellette egy lángcsóva. Menekül előle és a szomszédos épületrészen keresztül keres szabadulást. De ott is lángoszlopok fogadják. Minden oldalról tűz. Néhány pillanat, s eltűnik a lángtengerben, a gomolygó füstben. Elmulik egy negyedóra, el egy félóra. A tűz immár visszahúzódik oda, ahol keletkezett. A hős férfiút már megsiratja a tömeg, mikor egyszerre csak kormosan, de teljes épségben előkerül a házból. Csak a szemöldöke pörkölődött le. Újjongva fogják körül, ünneplik, szerencsekívánatokkal halmozzák el mint a betegek és a kórház megmentőjét. János azonban iparkodott szerényen elhárítani magától minden hálát és tiszteletnyilvánítást.

Március 9.

Római Sz. Franciska özvegy.

(dupl.).

Tiszteld őrzőangyalodat!

1. Sz. Franciska. † 1440 márc. 9. Sírja a római fórumon a Sta. Maria nuova templomban van. Apácaruhában szokták ábrázolni, oldalán az őrzőangyallal, a hátán pedig egy köteg rőzsével. *Élete:* Sz. Franciska alapította Rómában a Tor de Specchi utcában az innen elnevezett és most is fönnálló oblata intézményt. Gazdag patricius felesége létére férjének halála után minden vagyonáról lemondott, és a legnagyobb szegénységben élt. Isten különleges kegyelméből bizalmasan tudott érintkezni őrzőangyalával. Élete azt a benyomást teszi az emberre, mintha nem is ezen a földön, hanem inkább a szellemvilágban forgolódott volna.

Főleg az angyalvilággal való kapcsolata ad életének valami egészen sajátos színezetet. Életének különböző szakaiban három különböző rendű angyal is állt mellette arra rendelve, hogy mindig oltalmazzák őt a pokol támadásai ellen és lelkét fokozatosan a tökéletességre vezessék. Úgy vette észre, hogy őrzőangyala éjjel-nappal valami titokzatos munkával foglalatoskodik. Három aranypálcikával megállás nélkül aranyfonalat sodort, s a nyakán átvetve serényen felgombolyította. Félévvel a szent halála előtt más munkába kezdett. Nem sodrotta már tovább az aranyfonalat, hanem ami megvolt, abból három különböző nagyságú szőnyeget kezdett szőni. Szentünk hármas életművének jelképe volt ez: a szűz, a családanya és a szerzetesnő életművéé. Nem sokkal halála előtt észrevette Franciska, hogy az angyal nagyon siet a munkával, feltűnően vidám és örvendező az arca. Mikor azután az utolsó szőnyeg is egészen kész volt, szentünk lelke az örök boldogságba költözött. *Alkalmazás:* A mi őrzőangyalunk is sző egy ruhát, a mi kegyelemből és mennyei dicsőségből való ruhánkat. Ne akadályozzuk munkájában! A szentmisét vegyük a böjti napról a szentről való megemlékezéssel.

Március 10.

A negyven szebasztei vértanu.

(semid.).

A mindvégig való állhatatosság.

Ez a negyven vértanu, aki a Keleten régi idő óta nagy tiszteletben áll, 320 táján szenvedett vértanuságot. Szenvedésük megható történetét egy szír forrás őrzi. Licinius császár idejében, Agricolaus hely-

tartósága alatt az örményországi Szebasztéban negyven katona szerzett magának örök dicsőséget Krisztus hitének megvallásával és a kínok állhatatos eltűrésével. Többször vetették őket borzasztó börtönökbe, bilincsbe verték, szájukat kővel zúzták össze, s végül hideg tél idején a helytartó parancsára egy befagyott tóba állították. Ott kellett maradniok egész éjjel, hogy megfagyjanak, s így pusztuljanak el. A befagyott tóban állva imádságba kezdtek: «Urunk, negyvenen álltunk harcba, ne engedd, hogy negyvennél kevesebben kapjunk koronát; egy se hiányozzék ebből a számból! Mert különösen szent ez a szám. Megszentelted, mikor a pusztában böjtöltél. Illés negyvennapi böjttel kereste az Urat, s elnyerte látomását.» Így imádkoztak mindnyájan. Az őrök egy kivételével elaludtak. Ez az egy hallotta imádságukat, látta, hogy valami fényesség árad föléjük, és angyalok jönnek, akik királyuk nevében harminckilenc koronát osztanak ki a katonák között. Csodálkozva kérdezte magában: «Negyvenen vannak ezek itt, hol maradt a negyvenedik korona?» S míg így álmélkodik, az egyik katona megtörve a szenvedéstől, kiugrott a tóból s a melléje készített meleg fürdőbe ugrott. A többi vértanu erre nagyon elszomorodott. Az Úr azonban nem akarta hallatlanba venni esdeklésüket. Az ébren maradt őrt megrendítették az események. Felébresztette az alvókat, ledobta ruháit, nagy hangon kereszténynek vallotta magát, s beállt a vértanuk mellé. Mikor a helytartó megtudta, hogy az egyik őr is keresztény lett, hóhéraival összetörette a szentek csontjait. Meg is haltak erre az egy Melitho kivételével, aki a legfiatalabb volt köztük. Összetört csontokkal, de élve talált rá az anyja, és elkezdte bíztatni: «Fiam, csak egy kis ideig tarts még ki! Krisztus már itt van az ajtó előtt, megsegít a harcban!» Közben már a

többiek testét kocsira rakták, hogy a máglyára vigyék. Az ifjú Melithót azonban otthagyták, mert remélték, hogy e kínok után már a bálványok szolgálatára térithetik. Az anya ekkor maga vette vállára fiát, s vitte a vértanukkal terhelt kocsi után. A szent vértanu útközben, anyja karjai között lehelte ki lelkét. Anyja a társaihoz vitte a máglyára, hogy akik a hitben és állhatatosságban egyek voltak, egyek legyenek a halálban is, és együtt nyerjék el a mennyei koronát. Miután mindnyájukat elégették, poraikat a folyóba szórták. A folyó azonban egy helyre sodorta a hamvakat s a keresztények összegyüjtötték, s drága kincsként megbecsülve eltemették. *Alkalmazás:* Ezeknek a katonáknak imádságát kellene nekünk is ismételnünk azért a közösségért, amelynek tagjai vagyunk ; családunkért, községünkért. Bárcsak mindnyájan elnyernők a győzelem koronáját !

Március 12.

Nagy Sz. Gergely pápa, egyházdoktor.

(dupl.).

«*Ami engem illet, többre becsülöm a türelmet, mint a csodatevés adományát.*»

Nagy Sz. Gergely pápa. † 604 márc. 12. Sírja Rómában a Sz. Péterben van. A pápák és egyházdoktorok jelvényeivel ábrázolják, vállán galambbal. *Élete:* A legnagyobb liturgikus pápa. 540-ben született, 571-ben császári városprefektus volt, 575 körül pedig bencés szerzetes lett. 578-ban a pápa követe a konstantinápolyi udvarnál. 590-ben a nép és a papság egyhangúlag pápává választotta. Az Egyház az ő hőseinek könyvében, a Martyrologiumban óvatos a dícsé-

retben, Sz. Gergelyről azonban mégis így beszél: «Rómában: Sz. Gergely pápának, az egész Egyház nagy tanítójának halála napja. Dicsőséges kormányzása, és az angolszászok megtérítése miatt nyerte a Nagy jelzőt és az angolok apostola nevet.» A liturgikus pápák között az első hely illeti meg. «A római egyház erőteljes, klasszikusan kimért, szent és áhítatra hangoló karéneke mindmáig róla van elnevezve. Az egyházi latin nyelv végleges kialakulására is döntő hatással voltak természetes, ünnepélyes, mélykedélyű írásai. Negyven prédikációjából, amelyeket a liturgiában szereplő evangéliumi szakaszokról tartott, a legtöbb bekerült a breviárium leckéi közé. Alig akad miseszöveg, amelyben a miséző pap észre ne vehetné Nagy Sz. Gergely kezenyomát. Tőle származik az átváltoztatás előtti második könyörgésben (Hanc igitur) ez a hármas kérés: «Napjainkat intézd a te békédben. Ragadj ki minket az örök kárhozatból, és sorozz választottaid seregébe.» Misekönyve az egész Nyugat misekönyve lett, s az is maradt. Sz. Gergely pápa mint liturgikus is megérdemli a Nagy jelzőt. (Bihlmeyer.)

Március 15.

Hofbauer Sz. Kelemen Mária hitvalló.

(dupl.).

Erős hit, tüzes szeretet!

Sz. Kelemen. † 1820 márc. 15. Sírja Bécsben van a Maria am Gestade templomban. A redemptoristák ruhájában szokták ábrázolni. *Élete:* 1751 dec. 26-án született szegény családból. A kilencedik volt szüleinek tizenkét gyermeke közül. Már gyermekkorában legfőbb vágya volt, hogy pap lehessen, de vágya csak nagy

kerülővel, férfikorában teljesedett. Eleinte pékinas volt. Később Rómában redemptorista lett. A Gondviselés azt a feladatot jelölte ki számára, hogy rendjét az Alpokon innen is megtelepítse. Sok csalódás után Bécsbe ment, s a városnak valóságos apostola lett. Életének keresztje, egyúttal azonban szentségének koronája is az volt, hogy minden vállalkozása kudarcba fulladt. Isten akaratában megnyugodva viselte a sikertelenségeket. 70 éves volt, mikor meghalt. *Alkalmazás:* Azért imádkozzunk ma Sz. Kelemennel együtt, hogy «erős hitünk, tüzes szeretetünk» legyen. Sz. Kelemen az elsők közé tartozik, akik a németséget a felvilágosodás és a liberalizmus vallásromboló szellemétől megszabadították. S mindamellett tanulatlan és egészen egyszerű ember volt. *Néhány eset életéből:* Csak egészen nagy, Istenbe gyökeredzett lélek tud tervei és reményei füstbementével is úgy írni, mint ahogy Hofbauer atya írt küstrini várfogságából: «Édes dolog a szenvedés, ha nem kell önmagunknak szemrehányást tennünk . . . Lássuk mindenben Isten akaratát; Ő magasztaltassék mindig! Megengedte ezt az Úr, mert nem voltunk mindig olyanok, mint lennünk kellett volna.» Mikor Bécsbe érkezett, ott is első naptól fogva rágalmazták és ellenségeskedtek vele, s «egy nap sem volt biztos, hogy nem utasítják-e ki». Egy rendőr a városkapunál egyszer el is fogta, s haláláig zaklatta őt a bécsi rendőrség. «Hányszor kívánom, bár volnék valami pusztaságban», írja egy alkalommal, «mert itt csak fájó szívvel láthatom, hogy mit lehetne tenni, de nem engedik tennem». A jók mégis örvendező csodálattal állapíthatták meg, hogy mindennek dacára «vallási vonatkozásokban jobbá változott körülötte az a világ, amelyben élt». Csodának tartották, «hogy ez az egyszerű ember ezreket tudott megtéríteni. Pedig nem volt rajta semmi, ami a világ fiait

vonzhatta volna. Erős, kegyelemmel teljes lelkében volt minden szépsége és vonzóereje. Kopott ruhája már nem is egyszerű, de nyomorúságos volt. A cipője nagy, vastag sarokkal. Testtartása kissé előregörnyedő. Az arca azonban állandóan vidám, jóságos, derűs, mosolygós. A hangja gyengéd, kedves. Távol a tekintélyeskedéstől, minden az egészen alázatos emberre vallott rajta. És mégis minden egyszerűsége, gyengéd, kedves hangja mellett is valami csodálatos, tiszteletet parancsoló méltóság volt benne.»

Március 17.

Sz. Patrik püspök, hitvalló.

(dupl.).

Szent Patrik, tiszttítsd meg lekünk szigetét minden mérges féregtől s tedd a «Szentek szigetévé!»

Sz. Patrik. † 464 márc. 17. Sírja az írországi Downban van. Püspöki ornátusban ábrázolják, lábánál kígyókkal; háromlevelű lóherét is szoktak melléje rajzolni. *Élete:* Sz. Patrik az írek apostola. «Ennek a nagy férfiúnak az élete, aki a kelta szívósságot egyesíti magában a legmélységesebb hittel, telve van történetileg is megbízható csodás eseményekkel. A hálás utókor azonban a valóságnál is csodásabbá alakította élete történetét, s egész sereg legendát szőtt alakja köré. Széles körökben ismeretes a legendáknak az a feljegyzése, hogy a Szent a kígyókat és minden más ártalmas állatot a tengerbe üzött az írek földjéről. Bármint áll is a dolog, hogy van-e, nincs-e kígyó, vakond, mezei egér az ír szigeten, annyi azonban igaz, hogy a legenda jól kifejezésre juttat egy tényt: Sz. Patrik a keresztény-

séggel egészen átalakította ennek az országnak a kultúráját.» (Kaulen.) Átvette a régi pogány népi szokást, hogy húsvét éjjelén szent máglyákat gyujtottak, s így megkeresztelte azt. Ir szerzetesek azután Rómába is elvitték ezt a szokást. Ezen a réven a nagyszombati tűzszentelésben az egész Egyház közös kincsévé lett. *Alkalmazás:* Szentünk a zöld ír szigetet a pogányságból a Szentek szigetévé változtatta; bárcsak a mi lelkünkben is elvégezné ezt a munkát!

Március 18.

Sz. Cirill jeruzsálemi püspök, egyházdoktor.

(dupl.)

«*Hogy megismerjük az egyedül igaz Istent és Jézus Krisztust*» (or.).

Sz. Cirill. † 386 márc. 18. Sírja ismeretlen. Püspöki ornátusban s a szegények iránti bőkezűségének jeléül erszénnyel ábrázolják. *Élete:* Jeruzsálemi Sz. Cirill Sz. Atanázzal együtt az arián eretnekség elleni harcok nagy hitvalló hősei közé tartozik. Kiváló szónok volt. Katechézisei a keresztény ókor legértékesebb emlékei között foglalnak helyet. 24 maradt meg belőlük. Ezekből tizenkilencet a nagyböjtben tartott a keresztségre irányuló előkészítésül, a többi ötöt (catecheses mystagogicae) pedig a húsvéti időben mondta az újonnan keresztelteknek, hogy a kereszténység titkaiba jobban bevezesse őket. *Alkalmazás:* A mai idők liturgikus megújulásához és a hívők kiképzéséhez jó tanítókra van szükség. Hisz nem közönséges tanulásról és tudásról van itt szó, hanem arról, hogy az egész keresztény embert külsőleg, belsőleg a liturgikus kegyelmi élet

szolgálatába állítsuk. Arról van szó, hogy a hívőket a Krisztusban való közösségi élet leghatékonyabb, legmélyebb forrásaihoz vezessük el. Sz. Cirill ebben igen korszerű és példaképül szolgáló egyháztanító. Mestere volt az újonnan kereszteltek ilyen irányú nevelésének, főleg az eucharisztikus életre való nevelésnek. Legyen ő a mi vezetőnk is a liturgia alapvető és középponti föladatának megvalósításában: Krisztus által a Szentháromsághoz. — A szentmisét vegyük a böjti napról, a Szentről pedig a megemlékezést.

2. Részlet Katechéziseiből: «Mikor tehát áldozásra mész, ne tartsd kinyújtva, laposan a kezedet, az ujjaid se álljanak széjjel, hanem úgy igazítsd el a bal kezedet, hogy trónus lehessen a jobb számára, mert a jobbal fogadod a Királyt. Azután hajlítsd be kissé tenyeredet, s úgy vedd Krisztus testét, és mondd közben az Ament. Miután pedig óvatosan hozzáérintetted a szent testet szemedhez, hogy az is megszentelődjék, vedd magadhoz, arra azonban vigyázz, hogy semmi se vesszen el belőle. Mert ha veszendőbe engedsz menni valamit belőle, azt mintha a saját testedből vesztetted volna el. Mert, mondd csak, ha aranyszemeket kapnál valakitől, vajjon nem a legnagyobb óvatossággal ügyelnél-e reá, hogy egy szemernyi se vesszen el belőle s véletlenül kárt ne szenvedj? Nem kell-e tehát sokkal nagyobb gonddal arra ügyelned, hogy ebből az aranynál és drágakőnél is drágább testből egy morzsa se menjen veszendőbe? Mikor azután egyesültél az Úr testével, járulj szent vérének kelyhéhez is. Ne nyújtsd a kezedet (a kehely után), hanem meghajolva, imádó tisztelettel mondd az Amen-t, s szenteld meg magad Krisztus vérének vételével. S míg nedves az ajkad tőle, érintsd hozzá a kezedet s szenteld meg vele szemedet, homlokodat s többi érzékeidet. Várj azután az imádságra s adj

hálát Istennek, hogy ilyen nagy titokra méltónak talált.

Sértetlenül tartsátok meg ezt a tanítást s magatokat is kifogástalanul őrizzétek meg. Ne szakadjatok ki ebből az egyesülésből, ne fosszátok meg magatokat ezektől a szent titkoktól azzal, hogy bűnnel szennyeződtök. «A béke Istene pedig szenteljen meg benneteket egészen, testeteket és lelketeket» (Thessz. I. 5, 23.).

Március 19.

Sz. József, a Boldogságos Szűz Mária jegyese.
(dupl. 1. cl.).

Menjetek Józsefhez!

Megszakítjuk most a nagyböjt komoly hangulatát Sz. József főünnepével. Nem mondhatjuk ma a böjti misét, de azért magunkba akarjuk szívni gondolatait.

1. Sz. József, a Dávid királyi családjából származó, betlehemi születésű, szegényes viszonyok között élő egyszerű kézimunkás, csak késő férfikorában lett az Isten-anyja jegyesévé. Nagy méltóságát az a két szó fejezi ki legjobban: Jézus nevelőatyja. A Szentírás nem sokat beszél róla. Csak azt említi meg, hogy «igaz» volt. Ezzel jelzi, hogy a reá-

bízott gondviselői tisztséget hűségesen látta el: oltalmazta azt a kettőt, aki legdrágább volt Isten szemében itt a földön: Jézust és Máriát. Életének legkeservesebb órái azok lehettek, amikor jegyesének hűsége iránt kétségnek kellett felmerülnie lelkében. De éppen a jogai és kötelességei között való töprengésében mutatta magát a legnagyobbnak. Ezt a szenvedést is vállalnia kellett valakinek, ez is hozzátartozik a megváltás művéhez; vállalni kellett egy nagyobb jó érdekében. Mert az Úr szűzi születéséről Józsefnek kellett minden gyanun felülálló tanubizonyságot tennie. Egyébként a Szentírás elbeszéléseiben szerényen meghúzódik a háttérben. Haláláról sem hallunk ott semmit. Vannak azonban nyomok, amelyek arra utalnak, hogy még az Üdvözítő nyilvános fellépése előtt meghalt. Halála a legszebb halál lehetett: az Úr Jézus és Szűz Mária karjai közül indult az égi hazába. Alázatosan, ismeretlenül járta végig az életét. Ilyen alázattal járt évszázadokon keresztül az Egyház történetében is. Csak az újabb korban lendül fel tisztelete. Liturgikus ünneplése a 15. században kezdődik. Főleg a svéd Sz. Brigitta és szienai Sz. Bernardin mozdították ezt elő. Sz. Teréz is sokat tett tisztelete terjesztésére. Most két ünnepe is van: március 19-én azt a személyes méltóságot ünnepeljük benne, amit a megváltás művében való szerepe biztosít számára, a húsvét utáni harmadik szerdán pedig azt, hogy az egész Egyház pártfogója. IX. Pius pápa ugyanis a katolikus Anyaszentegyház védőszentjévé választotta őt. Segítségül szokták hívni a jó halál kegyelmének elnyerésére is.

2. Miséje és zsolozsmája a legújabb időkben keletkezett. (Szerzője XI. Kelemen pápa, aki 1714-ben rendelte ezt el.) A zsolozsmát jellemzi az ezen kornak megfelelő szisztematikus felépítés, és az egyip-

tomi József s a mi Józsefünk között vont párhuzam. A vesperás és a matutinum antifónái összegyüjtik és történeti rendbe szedik a Sz. Józsefre vonatkozó szentírási helyeket. Az első nocturnus olvasmányai és a közben levő versek az egyiptomi Józsefről szólnak. A másodikban a «mézajkú» egyházdoktor, Sz. Bernát von párhuzamot a két József között: «Az a régi József, akit testvérei irígységből eladtak sígy Egyiptomba került, előképe volt Krisztus Urunknak. Őt is eladták pénzért, elárulták. A mi Józsefünk pedig Heródes irígysége elől menekült, s vitte Egyiptomba Krisztust. Az a régi József hű maradt urához, s nem vétkezett annak házasságtörő feleségével. A mi Józsefünk feleségében úrnőjét tisztelte, Urának anyját, a szeplőtelen Szűzet, és maga is szűz lévén, hűséges oltalmazója volt. Az a régi József Isten kegyelméből meg tudta fejteni az álmokat. A mienk tudója és részese volt az Isten titkainak. A régi József nem a maga, hanem az egész nép számára gyüjtötte és őrizte a gabonát. A mienk az élő kenyeret kapta az égből, hogy őrizze. Kapta és őrizte a maga és az egész világ számára». Az *evangélium* azonos karácsony vigiliájának evangéliumával. Sz. József életének legnagyobb szenvedését beszéli el, ezzel azonban a legjobban mutatja be nagyságát is.

Március 21.

Sz. Benedek apát.

(dupl. maj.)

«*Az istentiszteletnél semmi sem előbbrevaló*» (Reguláiból).

Sz. Benedek. † 542 márc. 21. Sírja a Montecassinon van. Mások szerint csontjait Franciaországba (Fleury sur Loire-ba) vitték át. A bencések júl. 11-én

tartják átvitelének ünnepét. Apátként ábrázolják, bottal, Regulájával, oldalán hollóval. *Élete:* Sz. Benedek, a nyugati szerzetesség atyja, a bencésrend megalapítója a kivételes nagyságok közé tartozik. «Élete tiszteletreméltó. Valóban Benedek, vagyis áldott, nemcsak a neve, hanem Isten kegyelme miatt is. Már ifjúságában az öregek komolysága látszott rajta. Évei számát megelőzte kiérett jellemével. Lelkét sohasem engedte át semmi kéj játékszerének. Ezen a földön élt, de a világot gyönyörűségeivel együtt megvetette, mintha már elhervadtak volna, pedig élhetett volna velük földi életében». (N. Sz. Gergely.) «Felmérhetetlen, mennyi gyümölcsöt termett Sz. Benedek műve. És még növeli ennek a társadalmi és történelmi műnek értékét az, hogy maga mintha nem is gondolt volna ilyen eredményekre. Az igazi nagyság arról ismerhető fel, hogy a legnagyobb teljesítményeket is lárma nélkül hajtja végre, és valami alázatos, tisztult, Istentől formált és ezerszeresen megáldott eszme hajtóereje dolgozik benne». (Montalembert.) Századokra szóló könyv a Regulája, minden idők nagy tanítókönyve. Tőle származik az Egyház bensőséges, szép esti imádsága, a completorium is. Nincs a világon még valaki, aki a liturgia számára annyi fölséges otthont szerzett volna, mint ő. — *Alkalmazás:* Sz. Benedek legfőbb szabályként hagyta szerzeteseire ezt a programmot: «Az istentiszteletnél (az ő fogalmazásában: Isten művénél) semmi sem előbbrevaló». Szerzetescsaládainak életét egészen áthatja, s annak kereteit is szolgáltatja a liturgia. Eszményi liturgikus közösségeket teremtett, ahol valóban Isten dícséretét zengik, s ehhez kapcsolják minden más területen végzett komoly munkájukat.

Szentünk klasszikus életrajzát megírta: Ildefons Herwegen: Der heilige Benedikt, Düsseldorf.

Március 24.

Sz. Gábor arkangyal.

(dupl. mai.)

A megtestesülés angyala.

Az arkangyal. A Szentírás három arkangyal nevét őrzi.: Mihályét, Gáborét és Ráfaelét. A mostani liturgia mind a háromnak ünnepet szentel. Gábor arkangyal (Isten férfia) az Ó- és Újszövetségben egyaránt örvendetes, főleg a megváltásra vonatkozó hírek közvetítője. Dániel prófétának ő magyarázza meg a kosról és kecskebakról szóló látomást (Dán. 8, 15. skk.) s ő hozza a Krisztus eljöveteléig tartó 70 évhétről szóló kinyilatkoztatást (Dán. 9, 20 skk.). Az Úr előfutárának születését is ő jelenti Zakariásnak, mikor az a templomban illatáldozatot mutat be (Luk. 1, 5 skk.). De legjelentősebb az a szereplése volt, amikor a názáreti szűznek «megvitte a hírt» a világ Megváltójának születéséről (Luk. 1, 26 skk.). Ezért nevezik őt a megtestesülés angyalának. Védő- és őrzőangyala volt a választott népnek is. — Az első ezredévben Gábor arkangyalt nem részesítették liturgikus tiszteletben. Csak a középkorban találkozunk először nevével a szentek névjegyzékében, mégpedig a Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepével kapcsolatban. XV. Benedek pápa 1921-ben az egész Egyház számára elrendelte ünnepét. — Az ünnepélyes szentmisében az offertóriumi füstöléskor a tömjénmegáldás imádsága eredetileg így szólt: «Sz. Gábor arkangyal közbenjárására, aki az illatoltár jobbján állt . . .» Csak később tették Gábor helyébe Sz. Mihály nevét. — A szentmisét vegyük a böjti napról, az arkangyalról való megemlékezéssel.

Március 25.

Gyümölcsoltó Boldogasszony.

(dupl. I. cl.)

És az Ige testté lőn.

1. Gyümölcsoltó Boldogasszony. Ismét megszakítja a komoly böjti időt egy nagy ünnep, Gyümölcsoltó Boldogasszony napja. Ez az ünnep nem annyira a szentek ünnepei közé, mint inkább az egyházi év «de tempore» napjai közé tartozik. A történelem legfölségesebb pillanatát ünnepeljük ekkor, hogy a Szentháromság második személye Szűz Mária méhében testet öltött. Igy ez a nap az Úr ünnepe is, de Mária-ünnep is egyszersmind. A liturgia Mária-ünnepként kezeli (ellentétben a Gyertyaszentelővel) és ünneplésében kiemeli, hogy a Boldogságos Szűz Mária milyen nagy szerepet játszott az Isten Fiának megtestesülésében s ezzel a megváltás művében. A következő ádventnak és karácsonynak első előfutára ez az ünnep (a második Ker. Sz. János születése napja : márc. 25, jún. 24, dec. 24). Már most felhívja a liturgia figyelmünket arra, hogy kilenc hónap múlva ismét az újszülött Békefejedelem előtt állunk. Ezt az ünnepi titkot tulajdonképen már ünnepeltük ebben az egyházi évben az adventi kántorböjt hetében — a híres Missa aureaban —, melynek szövege sokkal régibb a mainál. Az a szentmise karácsonyra szolgált előkészületül. Mivel azonban a liturgia szívesen tartja ünnepeit a valóságos időnek megfelelően, azért még egy alkalommal is megtartjuk ezt az ünnepet. A kettő között azt a különbséget lehet megállapítani, hogy az a kántorböjti szerda elsősorban a testté lett Igét ünnepli, míg a mai ünnep inkább az Istenanyának

szól. A középkor keresztény népeinél a mai nappal kezdődött a polgári év.

2. A szentmise (Vultum tuum). Ma nem lehet a böjti misét mondani. Régi időben a mai stációistentisztelet a Sz. Hadrián-templomban kezdődött és a Maria Maggiore-ban fejeződött be. Az ünnepi mise sokban hasonlít a missa aurea-hoz. Könnyen érthető. Az olvasmányok kölcsönösen kiegészítik egymást. A *szentleckéb*en találjuk az ígéretet, az *evangéliumb*an a beteljesedést. Halljuk a prófétától: «Ime, egy szűz méhében fogan és fiat szül, és neve Emmánuelnek neveztetik». Az evangélistától pedig: «Üdvözlégy Mária ... méhedben fogansz és fiat szülsz és nevét Jézusnak hívod. A Magasságbeli Fiának fog hivatni ... A Szentlélek megárnyékoz téged». Ez a páratlanul szép evangélium a legfelségesebb kinyilatkoztatások közé tartozik, amit az emberiség kapott. Az énekeken végighúzódik a 44. zsoltár, az Egyház menyegzős éneke. Szűz Mária a legkiválóbb értelemben jegyese Krisztusnak, és típusa az Anyaszentegyháznak. A szentmiseáldozatban rajtunk is beteljesedik az ünnepi titok, mi is «fogadjuk» az Urat .Azért ránk is áll az *offertórium* és a *communio* éneke: «Üdvözlégy Mária ... áldott a te méhednek gyümölcse», és: «Ime egy szűz méhében fogan ...» Figyelemreméltó a *postcommunio* is: összefoglalja az Úr egész életét a megtestesülés hírüladásától «kínszenvedésén és keresztjén át a dicsőséges feltámadásig». Nagyon régi könyörgés ez az oráció és most is imádkozzuk az Úrangyala végén. Egykor március 25-ét az Úr halála napjának is tartották, ezért említi az oráció Krisztus halálát.

Március 27.

Damaszkuszi Sz. János hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.).

A szentképek liturgikus tisztelete.

1. Damaszkuszi Sz. János. † 754 május 6. Sírja a jeruzsálemi Sz. Szabbas-kolostorban van. Levágott kezével és az egyházdoktorokat jelző könyvvel ábrázolják. *Élete:* ő az utolsó keleti egyházatya. Benne a keleti egyháznak még egy hatalmas vezéregyénisége támadt akkor, amidőn az egész görög császárság területén egyre nagyobb méreteket öltött a hanyatlás. Halála után nemsokára megkezdődött a szakadás, mely a görög egyházat leszakította Péter sziklájáról. Damaszkuszi Sz. János legnagyobb érdeme, hogy kerek egészbe foglalta az Egyház tanítását, s ezzel előfutára és főforrása lett a nagy skolasztikusoknak. A képrombolók elleni harcban írta azokat a tüzes apológiákat, amelyeket most is megcsodálnak. A szentképek tiszteletének védelme vértanuvá avatta. Izauriai Leó császár Szentünk uralkodójánál, a damaszkuszi kalifánál, minden alap nélkül az árulás vádját emelte ellene. Bár Jánosnak a végén sikerült ártatlanságát igazolnia, de a kalifa akkorra már helyt adva a rágalomnak, levágatta a szent jobbkezét. Ez azonban csodálatos módon újra a helyére nőtt. Ekkor Sz. János elosztotta vagyonát a szegények között és Jeruzsálem mellett Sz. Szabbás laurájába (szerzetestelep) lépett. A legalsóbbrendű munkákat végezte itt, kosarakat font. *Alkalmazás:* A napi könyörgés a szentképek liturgikus tiszteletére hívja fel figyelmünket. A szentmisét vegyük a böjti napról, a szentről pedig megemlékezést.

Március 28.

Kapisztrán Sz. János hitvalló.

(semid.).

Krisztus katonái vagyunk.

1. Kapisztrán Sz. János. † 1456 október 23. Sírja a bosnyák határ közelében levő Ujlakon, egy tőle alapított kolostorban volt, testét azonban a törökök elhurcolták s azóta elveszett. A ferencrendiek ruhájában, mellén vörös kereszttel ábrázolják. *Élete:* Kapisztrán Sz. János minden idők leghatalmasabb egyházi népszónokai közé tartozik. «Hatvanöt éves korában láttuk mi ezt a férfiút — írja róla a nürnbergi humanista H. Schedel Világkrónikájában. Sovány, kiszáradt, kistermetű, csupa csont, bőr és ér a teste, mégis vídám és munkabíró: nap-nap után prédikál a legmagasabb és legmélyebb dolgokról.» Hősies buzgóságának nagy része volt abban a világtörténelmi jelentőségű győzelemben, amelyet a keresztények 1456-ban arattak Nándorfehérvárnál a törökök felett. *Alkalmazás:* Érezzük át a mai napon, hogy Krisztus katonái vagyunk, s Szentünk vezetésével le akarjuk győzni az ellenséget. Akkor a török volt az ellenség, most más, de akkor is, most is a pokol hatalma áll mögötte. A liturgia a béke művét szolgálja azáltal, hogy a küzdő Egyházat Isten harcrakész táborává teszi. A szentmisét vegyük a böjti napról, a Szentről pedig megemlékezést.

2. Esetek Szentünk életéből: Ahol csak megfordult, ünnepélyes menetben szokta őt fogadni a nép és a papság. Hallgatóit a legnagyobb templomok sem tudták befogadni, azért legtöbbször szabad ég alatt prédikált, valami magas emelvényről, Meissen-ben pedig

egyszer még a háztetőről is. Mindenfelől özönlöttek beszédeire, s hallgatóinak száma gyakran húsz-, harmincezerre is rugott. Erfurtban egy alkalommal 60.000 ember vette körül, Bécsben pedig 100.000 ember várta prédikációját. Zokogva, könnyezve hallgatta a nép, bár nem értette beszédét, mert latinul szólt. Egyik kísérője fordította azután németre szavait. S bár két-három óráig is eltartott a latin beszéd, a hallgatóság még a következő két órát is nyugodtan állta végig kinn a szabad ég alatt, hóban-fagyban, míg csak a tolmács mindent meg nem magyarázott. Az egyszerű hívő népnek már az is nagy örömet szerzett, ha messziről láthatta a «szent embert». Gyakran előfordult, hogy a hallgatók a szomszédos kertek fáira másztak fel olyan tömegesen, hogy súlyuk alatt letörött az ág. Azonban nem fordult elő olyan eset, hogy valaki megsérült volna.

Április 2.

Paulai Sz. Ferenc hitvalló.

(dupl.).

Szeretetből.

Sz. Ferenc. † 1507 április 2. Holttestét, melyet egykor Plessis-lés-Tours kolostorának kertjében temettek el, később az eretnekek elégették. Szerzetének ruhájában, öregemberként ábrázolják, feje fölött a dicsfényben ezzel a szóval: Charitas. *Élete:* Paulai Sz. Ferenc a franciskánusok egyik ágának, a minimitáknak alapítója. Ezek az «Assisi Sz. Ferenc remetéi» kis házacskákban laktak egymás mellett, s mint «legkisebbek» még Sz. Ferenc «kis testvéreinél» is szigorúbb, szegényebb, alázatosabb életre kötelezték magukat. Szentünk sok

csodát is művelt. *Jeligéje*, mely egész lényének és szentségének is gyökerét fejezi ki: S z e r e t e t b ő l! Csodás erő rejlett ebben a szóban. Önmaga és embertársai számára is. A legnehezebb kő is könnyű volt, ha valaki szeretetből vitte. Szeretetből figyelmeztetett és büntetett is. A szeretet erejében kelt át a tengeren is hajó nélkül: «Szentünk egyszer az itáliai félszigetről Szicíliába akart átmenni. A kikötőben volt is egy hajó. Sz. Ferenc kérte a hajó gazdáját, hogy vigye magával őt és két társát. ‚Ha fizettek, barát, magammal viszlek' válaszolt durván a hajós. ‚A szeretet nevében kérlek' — mondotta a Szent —, ‚nincs semmi pénzem'. ‚Nekem meg nincs hajóm tinéktek' válaszolt gúnyosan a hajós. ‚Hát akkor szeretettel bocsásd meg — hangzott Sz. Ferenc válasza —, ha távozom'. S egy kőhajításnyira félrevonult, letérdelt s megáldotta a tengert. Azután hirtelen felkelt, rálépett a hánykódó víz tetejére s csodák csodájára biztos lábbal ment át a tengerszoroson». A szentmisét vegyük a böjti napról, a Szentről pedig megemlékezést.

Á p r i l i s 4.

Sz. Izidor püspök, egyházdoktor.

(dupl.).

Tanulmányozzuk a liturgiát!

S z. I z i d o r. † 636 április 4. Sírja először a sevillai dómban volt, 1063 óta pedig Leon-ban van (Spanyolország) saját templomában. Fehér püspöki ruhában ábrázolják, gyakran Sz. Leanderrel együtt. *Élete:* Sz. Izidor testvérével, Sz. Leander püspökkel együtt a korabeli spanyol egyház legjelentősebb fiai közé tartozik. Közismerten szent élete miatt szinte bálványozta

népe. Az emberek csak úgy tódultak hozzá, ha valahol mutatkozott. «Egyik azért jött, hogy tanulja tőle az üdvösség útját, a másik az Úr nevében végbevitt csodatetteit akarta látni, a betegek pedig azért jöttek, hogy szabadítsa meg őket kínjaiktól, mert Isten ereje áradt belőle s mindnyájukat meggyógyította.» (Bollandisták, ápr. 1. 340.) A nyugati gótoknak a katolikus hitre való térése után őt lehet a spanyol egyház újjászervezőjének tekinteni. Sokat tett a spanyol rítusú liturgia érdekében is. A leghíresebb spanyolországi zsinaton, a negyedik toledóin (633) Sz. Izidor elnökölt. Negyven esztendeig vezette egyházmegyéjét, s érdemekben gazdagon húnyt el 636-ban. *Alkalmazás:* Az orációban Sz. Izidort az élet tanítómesterének nevezzük. A maga korában kiváló magyarázója és tanítója volt a liturgiának: szívvel, lélekkel csüggött rajta. Látjuk ezt abból a két könyvből is, amelyet a liturgikus istentiszteletről írt. A szentmise az egyházdoktorok közös miséje (In medio).

Április 5.

Ferreri Sz. Vince hitvalló.

(dupl.).

A liturgia összekapcsolja az istentiszteletet az élettel.

Sz. Vince. † 1419 ápr. 5. Sírja a Vannes-i dómban van (Bretagne). A dominikánusok ruhájában ábrázolják, kezében IHS felírású nappal. *Élete:* Istenáldotta szónoki tehetség volt, a 15. század nagy szónokai között is a legnagyobb. Beszéde mindenkit meghódított: királyokat és egyházfejedelmeket, világiakat és papokat, a legegyszerűbb embert is, akár akarták, akár nem. Állítólag csak Spanyolországban mintegy 25.000 zsidó

és 8000 mór tért az Egyházba prédikációinak és csodáinak hatása alatt. Számtalan szentbeszédet mondott; egyesek szerint húszezret. A nagy nyugati egyházszakadás vége felé mint egyházpolitikus is áldásos működést fejtett ki az Egyház egységének érdekében. 1419-ben halt meg. *Alkalmazás:* A breviárium azt mondja róla: «Minden nap kora hajnalban énekesmisét mondott, minden nap prédikált a népnek, és állandóan böjtölt». Ez a néhány szó megsejteti velünk ideális liturgikus életét, amelyhez gyengéd felebaráti szeretet társult. Embertársai érdekében mindent megtett, amit csak tehetett: segített, ahol csak alkalom adódott a segítésre. A liturgia harmónikus egységbe kapcsolja az istentiszteletet, a felebaráti szeretetet és az önmegtagadást. A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miséje, az éber szolgáról szól.

Április 11.

Nagy Sz. Leó pápa, egyházdoktor.

(dupl.)

Te Péter vagy.

1. Nagy Sz. Leó. † 461 nov. 10. Sírja a római Sz. Péterben van. Mint pápát és egyházdoktort pásztorbottal és evangéliumos könyvvel ábrázolják. *Élete:* Az utókor Nagy-nak nevezte el. 440—461 között uralkodott, s a legkimagaslóbb férfiak közé tartozik, akik valaha Sz. Péter székén ültek. Életefolyásáról nem sokat tudunk. Alakjában «az ember eltűnik a pápa mellett». Legfőbb feladatának tartotta, hogy Sz. Péter utódjának, a római püspöknek primátusát megvédelmezze, s a Szentszék tekintélyét az egész világ előtt emelje. S valóban alig van pápa, aki az egyházi és politikai életnek

annyira a középpontjában állott volna mint Leó. Neve az egyházi íróké között is előkelő csengésű. Beszédei, melyekkel gyakran találkozunk a breviáriumban, a legszebb, legmélyebben szántó olvasmányok közé tartoznak. A matutinum leckéje mondja róla: Nagy Sz. Leó épp abban az időben kormányozta az Egyházat, amikor Attila, az «Isten ostora» betört Itáliába és ostrom alá fogta Aquileját. Három évi ostrom után be is vette a várost, kifosztotta azt, s tűzzel-vassal pusztította. Azután Róma felé fordította haragját a hún király. Seregével már éppen át akart kelni a Pó folyón, ott, ahol a Mincio beleömlik, mikor elébe sietett a pápa, akit megdöbbentett az egész Itáliát fenyegető veszedelem. Istenben bízva, szavával visszavonulásra bírta Attilát (452). A hún királyt megkérdezték bizalmasai, hogy szokása ellenére miért hódolt be oly könnyen a pápa kérésének. Erre azt válaszolta, hogy a pápa mellett egy papi ruhába öltözött alakot látott, aki a beszéd alatt kivont karddal állt ott, s halállal fenyegette meg a királyt, ha nem hallgat a szóra. Attila valóban vissza is vonult Pannóniába. Leót leírhatatlan örömmel fogadták Rómában. Később, mikor Genzerich támadta meg a várost, szentségének hírével és beszédének erejével ezt a vandál királyt is sikerült rávennie arra, hogy megkímélje Rómát a gyujtogatástól, fosztogatástól és gyilkolástól (455). Nagy Sz. Leó a liturgia terén is tevékenykedett. Az ú. n. Leó-féle sacramentarium (miseimádságok gyüjteménye) sok tőle szerkesztett orációt tartalmaz. Egyes liturgikusok neki tulajdonítják a szép ádventi officiumot is.

2. A szentmise (In medio) egy része a közös miséből való, vannak azonban saját betétei is. Az *evangelium* a nagy pápára való tekintettel arról szól, hogyan kapja meg Sz. Péter a kulcsok hatalmát. Ugyanez okból

olvastatja ma az Egyház a zsolozsmában szentírási olvasmányként Sz. Péter első levelének kezdetét. Szóval az Egyház ma úgy mutatja be nekünk Sz. Leót, mint Sz. Péter utódját. Az egyházdoktorok közös miséjéből való *introitus* különösen jól illik szentünkre : nemcsak földi életében, hanem még most is «megnyitja» az Úr «Leó száját» az Egyház közepett. Prédikációi ma is értékes alkotóelemei a breviáriumnak. A *szentlecke* Leó bölcseségét, szentségét magasztalja : «nem megy feledésbe emléke, és neve él nemzedékről nemzedékre. Bölcseségét a pogányok is (pl. Attila) emlegetik . . .»

Április 13.

Sz. Hermenegild vértanu.

(semid.)

A húsvéti szentáldozás vértanuja.

1. Sz. Hermenegild. † 584 ápr. 13. Sírja Sevillában van, fejét Saragossában őrzik. Királyi koronával és bárddal (vértanuságának eszközével) ábrázolják. *Élete:* Hermenegild királyfi vértanui halálával az a «búzaszem» lett, «amely a földbe elvetve elhal . . . és nem marad egyedül, hanem sok termést hoz» (Jn. 12 24 sk.). Termése egy egész nép megtérése. «A nyugati gótok országában meghalt egy, hogy sokan életre támadjanak. Egy mag vettetett el hittel, s lelkek gazdag vetése sarjad belőle, hogy ezek is életet nyerjenek» (Nagy Sz. Gergely). Nagy Sz. Gergely mesterien írja le a breviáriumban szentünk életét : «Hermenegild királyfit, Leovigild nyugati gót király fiát a velem régóta bizalmas barátságban lévő Leander sevillai püspök (lásd Martyrologium febr. 27) tanítása az arián eretnek-

ségből a katolikus hitre térítette. Atyja, aki megmaradt ariánusnak, kezdetben káprázatos ígéretekkel, később fenyegetésekkel iparkodott őt az igaz hittől eltántorítani. A királyfi azonban kijelentette, hogy az egyszer megismert igaz hitet soha többé el nem hagyja. Apja ezért rettenetesen felháborodott, kitagadta fiát és kijelentette, hogy a trónöröklésből is kizárja. Mikor állhatatossága még erre sem rendült meg, börtönbe vettette, és kezére, nyakára nehéz láncot veretett. Igy tanulta meg az ifjú királyfi megvetni a földi uralmat s így kezdett forrón vágyódni a mennyei után. Bilincsekbe verve és vezeklő ruhában állandóan Istenhez könyörgött erőért. Börtönében egyre jobban átlátta, milyen semmiség az, amitől megfosztották, s egyre jobban megtanulta megvetni a világot. Mikor elérkezett a húsvét ünnepe, kegyetlen atyja egy ariánus püspököt küldött hozzá. Éjjel jött a püspök a királyfihoz, s a király kegyelmét hozta, ha Hermenegild az ő istenkáromló kezéből veszi az Úr testét. A szent ifjú azonban borzadva utasította vissza a püspököt, s szemére hányta, hogy ehhez az istentelen eretnekséghez ragaszkodik. Mert bár teste bilincsbe volt verve, lelke szabadon szárnyalt a hit szent magasságaiba. Amikor a király meghallotta a történteket a püspöktől, még jobban feldühödött. Hóhért menesztett a börtönbe, hogy ott helyben végezze ki fiát. Ez meg is történt. A hóhér bárddal a fejét vette. De csak azt tudta megölni, amit a királyfi már régóta semmire sem becsült. Rövidesen számos csoda tett bizonyságot a vértanu szentségéről. Ezért aztán mindenki kötelességének tartotta, hogy holttestét, mint vértanu testét, tiszteletben részesítse. A kegyetlen fiúgyilkos is megbánta ugyan később tettét, de bánata nem volt üdvösségre vezető bánat, mert bár elismerte a katolikus vallás igazságát, mégsem

volt bátorsága arra, hogy elhagyja az eretnekséget: félt ariánus alattvalóitól. Halálos ágyán azonban életben maradt fiát, a még ariánus Rekkaredet Sz. Leander püspök gondjaiba ajánlotta, akit azelőtt hevesen üldözött. Kérte a püspököt, világosítsa fel ezt a fiát is a katolikus hitről s olyan eredménnyel mutassa meg neki az üdvösség útját, mint azt Hermenegilddel tette. Alighogy elintézte ezt az ügyet, elköltözött az élők sorából. Leovigild halála után fia, Rekkared nem járt atyja nyomán az eretnekségben, hanem szent testvérét követve, elhagyta az arián eretnekséget és önmagával együtt az egész nyugati gót birodalmat visszavezette az igaz Egyházba, és egész országában megtiltotta a fegyverviselést azoknak, akik Isten ellenségeként megátalkodtak az arián eretnekségben. Így történt, hogy a vértanu testvére az igaz hit hirdetőjévé vált. Bizonyára elsősorban a szent vértanu érdemének tulajdonítható, hogy oly sokan visszatértek a mindenható Istenhez.

2. A szentmise (Protexisti). A húsvéti időben a szentek egyik csoportja, a vértanuk megkülönböztetett tiszteletben részesülnek. Ők a vértanuk királyának, a vértanuságot halálával megszentelő Jézus Krisztusnak, kíséretéhez tartoznak. Méltó tehát, hogy királyuk feltámadásában és szenvedéssel kivívott győzelmében kiemelkedő módon vegyenek részt. Ezért tisztelte meg őket az Egyház azzal, hogy a húsvéti időben külön húsvéti miseformulát szerkesztett számukra. A katakombák levegője száll felénk ebből a miseszövegből. Az *introitus*ban maga a vértanu énekli a hálaadó zsoltárt (Protexisti). Ezt a 63. zsoltárt nagypénteken és nagyszombaton Krisztus szenvedésére alkalmaztuk, most pedig a vértanukéra vonatkoztatjuk. Drámai hatású a *szentlecke* is. Bepillantást nyujt a másvilágba.

Látjuk, amint az üldözők szembenállnak áldozataikkal, s rémülettől eltelve mondják: «Ezek azok, akiket mi egykor nevetség tárgyává tettünk . . . mi, balgák, hiábavalónak becsültük életüket . . . s íme, most ott vannak az Isten fiai között». Szentünk életsorsát tartja szem előtt az *evangélium:* «Aki hozzám jön, és nem gyűlöli atyját és anyját . . . és testvéreit, sőt még saját életét is, nem lehet az én tanítványom». Ez a királyfi Krisztusért valóban mindentől elfordult, ami földi: atyjától, az uralkodástól, saját életétől is. Fölötte erőteljesen hangzanak az énekek, különösen az a vers, amelyet kétszer is éneklünk: «Az egek hirdetik Isten csodatetteit!» *(all. és off.)*

Április 14.

Sz. Jusztin vértanu.

(dupl.)

Sz. Tibor és társai.

A keresztről szóló prédikáció Isten ereje.

1. Sz. Jusztin, melléknevén: a «Martyr», palesztinai születésű, görög származású bölcselő volt. Érett korában tért át a keresztény hitre. A leghíresebb apologéták közé tartozik. Az apologéták bátor védelmezői voltak a kereszténységnek a pogányok rágalmaival szemben. Jusztinnak főleg az első Apologiája értékes számunkra, mert megörökíti az őskeresztények erkölcsi életét és istentiszteletét, elsősorban pedig a szentmise végzését. Sz. Jusztin a 163—167 közötti esztendők valamelyikében ápr. 13-án szenvedett vértanuságot. Hiteles, értékes vértanuakták őrzik vértanuságának történetét.

Crescentius cinikus bölcselő eszközölte ki, hogy a vádlottak padjára ültessék, így akart rajta bosszút állni azért, hogy kipellengérezte erkölcstelenségeit. A hitnek ez a hűséges és bátorszavú védelmezője így nyerte el jutalmul a vértanuk koronáját. Sírja Rómában, Sz. Lőrinc templomában van.

2. A szentmisének (Narraverunt) a húsvéti idő többi vértanu-miséitől eltérően saját részei is vannak. Ezek többnyire a szent életére utalnak. A hitvédőt látjuk az *introitus*ban, amint megcáfolja a pogányok «meséit a királyok előtt». Ő az, aki «szeplőtelenül» járta élete útját : «Isten törvénye szerint járta». Sz. Jusztin elfordult a világ bölcseségétől, hogy «befogadhassa Krisztusnak minden bölcseségét meghaladó tudományát». Bárcsak a világ látszatbölcseségével dicsekvő korunknak is kieszközölné ezt az igazi bölcseséget és ezt a szilárd hitet *(orácio)*. Milyen jól illik rá a Korintusiakhoz írt levél közismert helye, a «kereszt balgaságáról», amely kereszt azonban a keresztények számára «Isten ereje». «A zsidók jeleket kívánnak, a görögök meg bölcseséget keresnek, mi azonban a keresztre feszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság, nekünk, a meghívottaknak azonban Krisztus az Isten ereje és bölcsesége» *(szentlecke)*. A *graduale*, illetve az allelúja ének visszhangja a szentleckének, s abból ismétel néhány gondolatot. Az *evangélium* a vértanu-misék szokásos evangéliuma. Krisztus szól benne a vértanukhoz, hogy nyiltan hirdessék, amit szívükben beszél az Isten. «Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de többet nem tudnak ártani.» «Mindenkit, aki megvall engem az emberek előtt, az Emberfia is megvallja az Isten angyalai előtt.» Szentünk megvalósította ezeket a biztatásokat. Szentáldozáskor látjuk, hogy viszonzásúl «az

igazság koronáját kapja». Az Oltáriszentség záloga ennek a koronának *(communio)*. Bárcsak mi is állandóan «kitartanánk a kapott adományokért való hálaadásban» *(postcomm.)*.

3. *Sz Jusztin leírása az őskeresztények miséjéről.* (I. Apol. 65—67) : «A Napról nevezett napon (vasárnap) közös helyen összegyűlnek mindazok, akik a városokban vagy falvakban laknak, és ott olvassák az apostolok feljegyzéseit (az evangéliumokat), vagy a próféták írásait, ameddig az idő engedi. Ha a fölolvasó abbahagyta, az elüljáró (a püspök) beszédet tart, amely int és buzdít a szép példák és tanítások követésére. Azután mindnyájan felkelünk, s imádságokat küldünk a mennyekbe magunkért és az egész világon mindenkiért, hogy cselekedeteinkkel is a község derék tagjainak bizonyuljunk, s az örök üdvösséget elnyerjük. Ha befejeztük az imádságot, békecsókkal üdvözöljük egymást. Azután a testvérek elüljárója elé kenyeret és egy serleg vízzel kevert bort visznek ; ő veszi ezeket, dícséretet és dicsőséget mond a mindenek Atyjának a Fiú és a Szentlélek neve által, és még sokáig folytatja a hálaimádságot (az eucharisztiát) azért, hogy ezekre méltattattunk. Mikor befejezte az imádságokat és az eucharisztiát, az egész jelenlevő nép hozzájárul és azt mondja : amen. Miután pedig az elüljáró befejezte az eucharisztiát és a nép hozzájárult, a diákonusok — amint nálunk hívják őket — minden jelenlevőnek adnak a megáldott kenyérből és a vízzel kevert borból, hogy azt magukhoz vegyék, és a távollevőknek is visznek belőle.

Ennek a táplálóknak neve nálunk eucharisztia, s ebben nem szabad másnak részesülni, mint aki hiszi, hogy igaz, amit tanítunk, és aki a bűnök bocsánatára és lelki újjászületésre rendelt fürdőben (keresztség)

megtisztult, és úgy él, amint Jézus meghagyta. Mert nem mint közönséges kenyeret és közönséges italt vesszük mi ezt az eledelt, hanem amiként a mi Üdvözítőnk, Jézus Krisztus Isten igéje által testté lőn, s testet és vért öltött a mi üdvösségünkért, úgy arra is tanítva vagyunk, hogy egy tőle eredő imádságos szó és hálaadás által megszentelt étel, mely átváltozás útján táplálja testünket és lelkünket, ama testté lett Jézusnak teste és vére . . .»

4. Sz. Tibor és társai. Ez a nemes hármas vértanuság (Rómában 230 körül) Krisztus jegyesének, Sz. Ceciliának, a régi római világ híres vértanujának műve (lásd nov. 22.). Valérián Cecilia nemes, tiszta vőlegénye volt. Testvérét, Tibort is Cecilia hódította meg az üdvösség számára. Maximus pedig az a bírósági szolga, aki látva, hogy a két testvér mily örömmel megy a vesztőhelyre, maga is hozzájuk állott. Ereklyéiket most Sz. Cecilia templomában tisztelik.

Április 17.

Sz. Anicetus pápa, vértanu.

(simpl.).

Kis dolgokban is engedelmeskedjünk a pápának.

Ma egy vértanu-pápának a húsvéti időszakba eső ünnepét üljük.

1. Sz. Anicetus. Sz. Péter tizedik utóda, 157—165 között uralkodott. Uralkodása alatt több említésreméltó dolog történt Isten országában. Akkor volt virágjában a gnósztikus eretnekség, s apostolait Valentin és Marcion eretnek-vezérek személyében még Rómába is elküldte. Akkor jött Sz. Polikárp is Rómába, hogy

a húsvét időpontjáról szóló vita ügyét tisztázza. De abban az időben még más kiváló férfiak is az örök városban tartózkodtak. Igy Sz. Jusztin, a vértanu, akkor írta második Apológiáját, hogy utána vértanusággal fejezze be életét (lásd ápr. 14.); és Rómában volt a híres, zsidóból kereszténnyé lett tudós, Hegesippus is. Uralkodása alatt Marcus Aurelius császár üldözte Isten Egyházát. Ránk maradt Anicetus pápának egy rendelete, amely megtiltja a papságnak a világias hajviseletet. Sírja a Vatikánban van, Sz. Péter mellett. *Alkalmazás:* A liturgikus közösség istentiszteletéhez sem illik a hívek hiú, világias cifrálkodása. Hiszen akkor Isten előtt, a Boldogságos Szűz, az angyalok és Isten helyettesei előtt állnak, sőt a legszorosabb kapcsolatba lépnek velük. Ezért az öntudatos, buzgó liturgikus közösségek természetesen másként foglalnak állást ruházkodás és divat dolgában, mint a világ fiai.

2. A szentmise (Protexisti) a húsvéti időszak közös vértanu-miséje. Csak az evangélium saját. A misén azonnal érezzük a drámai közvetlenséget és üdeséget, mint az ősrégi eredet jelét. A liturgia anélkül, hogy sokat reflektálna, magát a szentet állítja elénk, őt szólaltatja meg, s egyik képről a másikba csap át. Az *introitus* hálaadó zsoltárát maga a vértanu énekli: Üldözői csak fényesebbé tették győzelmét. A 63. zsoltár (amelyet a maga egészében kell szem előtt tartanunk) nagypénteken és nagyszombaton Krisztus szenvedését ecseteli; most pedig szentünk mondja el benne a maga vértanuságát. Ő panaszkodik, ő kiált a zsoltáros szavaival. Látjuk, amint ellenségei «nyelvüket, mint a kardot élesítik» és «rányilaznak az igazra». Látjuk, hogy szövik ördögi terveiket. És mégsem ők győznek: «Ütéseik gyermekek játéknyílvesszőivé válnak». Fogcsikorgatva is az isteni Gondviselést kell hirdetniök.

«Az igaz pedig örvend az Úrban, az igazszívűek mind örvendeznek.» Éppily drámai a *szentlecke*. Úgy érezzük, mintha a mennyben volnánk az utolsó ítéleten. És ott is látjuk a két csoportot: az üldözőket és vértanuinkat. Szemben állnak az üldözők áldozataikkal, akik most mennyei dicsőségben ragyognak. Félelmükben csak azt tudják kiáltani: «Ezek azok, akiket mi valaha kinevettünk . . . mi, balgák, esztelennek tartottuk életüket . . . s íme most Isten gyermekei közé számláltatnak». Az allelúja-ének a keresztény közösség visszhangja: ég és föld, az égi és földi Egyház dícséri és «vallja» Isten csodatetteit, amelyek a vértanuságban és annak mennyei jutalmában nyilvánulnak. A «confessio», «confiteri» (dícsérni, megvallani) szó a régi liturgia nyelvén egész különleges vonatkozásban van a vértanusággal. Mert a vértanu «hitvalló» a szó legteljesebb értelmében: «megvallotta az Urat az emberek előtt», s most Krisztus és vele együtt az egész Isten-országa is «megvallja» őt a «győztesek előtt». Az *evangélium* az Úr búcsúbeszédének egyik részlete. Arról szól benne a búcsúzó Krisztus, hogy itt a földön kis ideig még sírás, szomorúság vár tanítványaira, de azután jön a másvilág boldogsága, amelyet már senki sem vehet el tőlük. Szépen kifejezésre jut ezekben a szavakban a vértanuk szenvedése és dicsősége is. Az *offertorium*ban ismét az egész mennyei és földi, nagy Isten-országa dícséri és «vallja» az Úr csodatetteit. A *communió*ban szentünket a mennyország lakomás házában látjuk nagy boldogságban, s az eucharisztia asztalánál magunk is belekapcsolódunk már itt a földön az ő örömébe. (A 63. zsoltárral kezdődött, azzal is végződik a szentmise.) Figyeljük még meg, hogy a legtöbb énekrész egyesszámban emlegeti szentünket.

Április 21.

Sz. Anzelm püspök, egyházdoktor.

(dupl.).

Elsőnek saját magadat újítsd meg!

Sz. Anzelm. † 1109 ápr. 21. Sírja a canterbury-i katedrálisban van. Püspöki és egyházdoktori jelvényekkel ábrázolják, amint éppen megjelenik előtte Krisztus Urunk és a szent Szűz. *Élete:* Sz. Anzelm canterbury-i érsek, Anglia prímása, 1033-ban született. Mint a bek-i kolostor apátja, kolostorát egész Normandia és Angolország vallási megújulásának középpontjává tette. Már innen nagy és maradandó befolyást gyakorolt pápákra, királyokra, a világ hatalmasaira és egész szerzetesrendekre. Mikor Anglia prímása lett, hősiesen harcolt az Egyház jogaiért és szabadságáért, míg csak javaitól és méltóságától megfosztva számüzetésbe nem került. Ekkor Rómába ment II. Orbán pápához, akit a barii zsinaton elszántan támogatott a görögök tévedéseivel szemben. Kiváló szellemének és szentségének bizonysága írásai. Ezekkel érdemelte ki a «skolasztika atyja» nevét. *Alkalmazás:* Sz. Anzelm az Egyház igazi reformálói közé tartozik. Az igazi reform saját magán kezdi. Sz. Anzelm maga járta végig előbb az önmegtagadás kemény iskoláját, s ezért volt joga, de tehetsége is mások megjavítására. A szentmise az egyházdoktorok közös miséje. (In medio.)

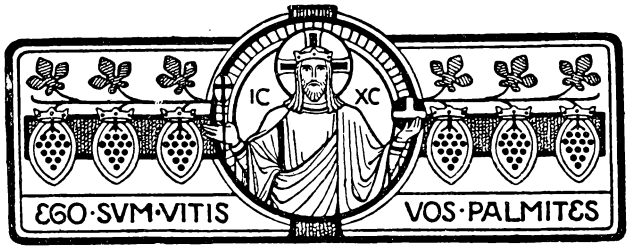

Április 22.

Sz. Szótér és Kájus pápák, vértanuk.

(simpl.).

Én vagyok az igazi szőlőtő, ti a szőlővesszők.

1. Sz. Szótér, Anicétus utóda, 166—175 között volt pápa. Vértanuhalált szenvedett. Főként a bányamunkára ítélt görög hitvallókkal szemben tanusított jótéteményeiért szokták őt magasztalni. Mikor Sz. Péter székére került, megtiltotta, hogy az Istennek szentelt szűzek érinthessék a szent edényeket és pallákat (kehelyterítőket) és hogy a templomban ők vihessék a tömjénfüstölőt. A hívek számára pedig elrendelte, hogy nagycsütörtökön mindnyájan járuljanak az Oltáriszentséghez, kivéve azokat, akik valami súlyos bűn miatt el voltak tiltva a szentáldozástól.

2. Sz. Kájus, Dioklécián császár közeli rokona, 283—296 között uralkodott. Az üldözés ideje alatt nem hagyta el Rómát, hanem sokáig rejtőzve élt a városban, hogy híveinek szolgálatára lehessen. Ilyenkor többnyire a katakombákban tartózkodott. Itt mutatta be a szentmiseáldozatot is, és közben sok pogányt megtérített. Elrendelte, hogy akit püspökké szentelnek, előbb men-

jen végig a többi egyházi rendfokozaton : az ostiariusok, lectorok, exorcisták, akolythusok, szubdiákonusok, diakonusok és presbyterek (áldozópapok) rendjén. Nem erőszakos halállal halt meg. Április 22-én temették el a Kallixtus-katakombában. Unokahúga volt Sz. Zsuzsanna. VIII. Orbán pápa helyreállította szentünk római emléktemplomát, mely már romokban hevert, stációs templommá tette s odavitette ereklyéit.

3. A szentmise (Sancti tui). A húsvéti idő vértanu-miséi kitűnnek klasszikus szépségükkel és mélységükkel. Az *introitus* (Sancti tui) a «szentek»-nek Istentdícsőítő énekével kezdődik. Ezek az Istent magasztaló szentek a vértanuk, és mi is, akik az ő énekükhöz csatlakozunk. Ez a két kórus hirdeti most Krisztus «országának dicsőségét». A 144. zsoltár magasztalja itt Istent (vagy Krisztust) nagyságáért, jóságáért, hűségéért. A legszebb zsoltárok közé tartozik (sajnos, hogy ritkán használja a liturgia). Mily fölséges képet tár elénk ez az introitus ! Krisztust, a föltámadott Királyt, amint zúg körülötte «tanuinak» dicsőítő éneke ! A *szentlecke* (a Titkos jelenésekből) elvezet bennünket a mennybe. Halljuk a megváltottak harsogó allelújáit és Istent magasztaló himnuszait. Örvendeznek most a nagy paráznaszemély, a vértanuk vérétől csöpögő kezű pogány Róma büntetésén. Halljuk a mennyei megváltottak örömújjongását, s tanui vagyunk a Bárány és Jegyese, az Egyház menyegzőjének. Halljuk az igét : «Boldog, aki meghívást kapott a Bárány menyegzőjére». Megragadóan szép ez a lecke, s annál inkább ide illik, mert hisz a húsvéti időben vagyunk. Miután a szentleckében láttuk a Jegyest fehér ruhájában, az *allelújaének* a szent vértanukat állítja elénk. Fehér ruhában vannak ők is, mint liliomok, s úgy illatoznak áldozati halálukkal, mint a balzsam. Ismét más oldalról mutatja

be a keresztény életet az *evangélium:* Krisztus az isteni szőlőtő s mi rajta a szőlővesszők. A liturgia legmélyebb értelmét jelzi ez a kép: szentjeink is, mi is szerves életközösségben vagyunk Krisztussal, belőle szívjuk az eucharisztiás bor isteni életnedvét. Ez minden erőnk forrása. Ennek erejében tudjuk Krisztus parancsát teljesíteni: «bőséges termést hozni». Még két alkalommal járulunk az oltár elé vértanuinkkal együtt, ujjongva a föltámadáson, hogy mi is meghaljunk Krisztussal, s vele együtt dicsőségben föl is támadjunk *(off. és comm.)*.

Április 23.

Sz. György vértanu.

(semid.).

Légy Sz. György lovagja a sárkány elleni harcban.

György lovag vitézi, szent alakja, fényes fegyverzetben, magas paripáján, amint legyőzi a sárkányt, a mondák és legendák gazdag világából való. Életének történeti magva a következő. Sz. György kappadóciai magasrangú katona volt. 303 körül, Diokleción császár üldözése idején szenvedett vértanuságot több társával együtt Palesztinában, valószínűleg Dioszpolisz városában. A keleti egyház csak úgy emlegeti őt, mint a «nagy vértanut». A nyugati egyházban is igen korán elterjedt tisztelete. A keresztény lovagság benne tisztelte hűséges védőszentjét. A római egyház már az első századokban stációtemplomot szentelt tiszteletére, a S. «Georgius

in Velabro»-t. (Itt van a stáció a hamvazószerda utáni csütörtökön.) A római breviáriumban nem találjuk meg életrajzát, mert Gelázius pápa 496-ban megtiltotta, hogy az akkor ismeretes apokrif Sz. György-aktákat olvassák. A Martyrologium azt írja róla: «Sz. György vértanunak születésnapja; ragyogó martiriumát a vértanuk győzelmi koszorúi között tiszteli az Isten Egyháza».

2. A szentmise (Protexisti) a húsvéti időben egy vértanuról mondható közös mise (lásd ápr. 13.). Csak a *szentlecke* való egy másik, szintén közös miséből. Ebben a szent lovag beszéli el nekünk, hogy mennyit fáradozott a föltámadott Krisztus evangéliumáért, egészen a «bilincsbeveretésig» (tehát igazán húsvéti szentlecke!). Elmondja még, hogy miértünk is szenvedte a vértanuhalált, «hogy mi is elnyerjük az üdvösséget az Úr Jézus Krisztusban». Ez a gondolat új világításban mutatja be a szentek tiszteletét: értünk is szenvednek a szentek! Végezetül az ő követésére biztat minket: «Mindazok, akik jámborul akarnak élni Krisztus Jézusban, üldözést szenvednek». Az *evangélium* a szőlőtőről szóló példabeszédet hozza. Vajjon miért? Valószínűleg történeti oka van ennek: régente a húsvéti időben folytatólagosan olvasták Sz. János evangéliumának végét (v. ö. a húsvét utáni vasárnapok és Sz. Fülöp és Jakab ünnepének evangéliumait). Akinek azonban finom a látása, még más összefüggést is talál a vértanuság és a szőlőtőről szóló példabeszéd között: Krisztus, a vértanuk királya, a keresztre kúszó termőszőlő, a vértanuk pedig a keresztről lecsüngő érett fürtök; az eucharisztiás bor, a vértanuk részegítő itala pedig szintén a szenvedés sajtóján préseltetett. Ez a három dolog: kereszt, Eucharisztia, vértanuság oly szorosan egybeszövődött az ősegyház gondolatvilágában, hogy az egyik azonnal felidézte a másik kettőt.

Ezért találkozunk a szentmise kánonjában ősi idők óta két vértanui névjegyzékkel is. A mai evangélium mintegy illusztrációja annak, hogy a kereszten függő Krisztus isteni szőlőtőkénk, egyúttal az új paradicsomnak életfája, a vértanuk pedig a rajta sarjadó fürtök. A vértanuk valóra váltották a példabeszédet; ők «Krisztusban maradtak, és bő termést hoztak». Termésük a vértanuság koronája. De hát mi is venyigék vagyunk ezen a szőlőtőn, az Úr Krisztuson. És éppen most a szentmisében kell az eucharisztiás életnedvnek a tőkéből belénk, venyigékbe átáramlania, hogy mi is «bő termést hozzunk». Ez a szőlőtő kapcsol bennünket vértanuinkhoz, és éppen itt, a szentmisében építi ki a szentek közösségét, amely «szenvedés és vígasztalás közössége». Igy értjük az ősegyház világításában a szőlőtőről mondott példabeszédet. Utalhatunk még arra is, hogy a György görög név (γεωργός) szőlőmívest jelent. Igy tehát, amikor Rómának bizánci korszakában görögül is olvasták ezt az evangéliumot, Sz. György nevét az evangéliumból is kihallották a hívek. Az *offertorium*-ban az isteni szőlőtő csodatettein ámul, azokat magasztalja és «vallja» Istennek égi és földi országa. A *communió*-ban ott látjuk szentünket a mennyei lakoma boldogságában, magunk pedig itt a földön, az eucharisztiás lakoma által részesülünk az ő örömében. (A 63. zsoltárral kezdtük és fejeztük be a szentmisét.) Ismét vegyük észre, hogy a legtöbb ének egyesszámban emlegeti szentünket.

3. A vértanuság. A matutinum Sz. Cipriánnak a vértanuságról írt leveléből közöl egy szép részletet: «Hős vértanuk, milyen dícsérettel magasztaljalak titeket? Milyen himnuszt zengjek erős szívetekről, állhatatos hitetekről? Mindvégig dicsőséggel tűrtétek a legkínosabb vallatást. Ti nem menekültetek el a kínok

elől, a kínok futottak meg előletek. Fájdalmaitoknak nem a kínzóeszközök, hanem mennyei koronátok vetett véget. A kínpad sokáig győzte rettenetes munkáját, de nem azért, hogy állhatatos hiteteket megrendítse, hanem hogy gyorsabban Istenhez juttassa Isten harcosait. Csodálkozva nézte ezt a mennyei harcot a jelenlevők sokasága : az Isten harcát, a lélek harcát, ezt a Krisztusért folyó harcot. És látta, hogy Krisztus szolgái bátor szóval, töretlen szívvel, igazán isteni erővel állták meg helyüket, kiszolgáltatva e világ fegyvereinek, de lángoló hitük fegyverzetében mégis teljes biztonságban. Mikor kínozták őket, erősebbeknek bizonyultak hóhéraiknál : tépett, meggyötört testük legyőzte a marcangoló vaskampókat. Győzhetetlen hitükkel nem bírt a rettenetes és sokáig tartó kínzás, még akkor sem, amikor belsőrészeik kifordultak, és Isten szolgáin már nem is a tagokat, de a sebeket gyötörték. Ömlött a vérük, hogy dicsőséges áradatával elfojtsa az üldözés tüzét, hogy kioltsa a pokol lángjait. Milyen nagyszerű, fölséges látvány volt ez az Úr szemében ! Úgy fogadta, mint katonáinak hűségesküjét, zászlóhűségét. Amint a zsoltár mondja — s benne a Szentlélek minket is figyelmeztet — : Drága az Úr előtt szentjeinek halála. Drága ez a halál, mert saját vére árán vette meg a halhatatlanságot, és teljessé érlelve erényüket, koronát szerzett nekik. Mily örömmel volt ott velük Krisztus, hogy harcoljon és győzzön ezekben a szolgáiban ! Ott állt mellettük a küzdelemben. Harcosait, nevének megvallóit emelte, erősítette, lelkesítette. Mert mióta értünk egyszer legyőzte a halált, mibennünk is mindig legyőzi».

Április 24.

Sigmaringeni Sz. Fidél vértanu.

(dupl.)

Légy Fidelis — azaz hűséges.

A vértanukról így énekel az Egyház:

Választottai ragyogó fehérek, allelúja,
Dicsőséget hoztak Istenre, allelúja.
Megalvadtak mint a tej, allelúja, allelúja.
És ezért fehérebbek a hónál, csillogóbbak a tejnél,
Ragyogóbbak a régi elefántcsontnál, szebbek mint a zafir.
(A 8. lecke resp.)

1. Sz. Fidél. † 1622 ápr. 24. Sírja a svájci Churban van, fejét Feldkirchenben (Vorarlberg) őrzik. Kapucinus ruhában, kezében buzogánnyal (vértanuságának eszközével) ábrázolják. *Élete:* Sz. Fidél, «a kapucinus-rend és a római Propaganda első vértanuja» 1577-ben született. Már híres ügyvéd volt, amikor elhatározta, hogy kapucinus lesz, mert eddigi foglalkozásában veszedelmet látott lelke üdvösségére. Kiváló szónoki tehetségét most már arra használta, hogy a hívőket életszentségre, az eretnekeket az igazságra vezesse. Rendalapítójának hű tanítványaként nagy barátja volt a szegénységnek. Önmagával szemben szigorú volt, másokkal szemben azonban maga a szeretet: «mint anya a gyermekeit, úgy istápolta» őket. Mikor az osztrák seregben egy alkalommal pestis tört ki, ő gondoskodott a katonák minden testi-lelki szükségletéről, annyira, hogy a «haza atyja» névvel tisztelték meg. Nagy tisztelője volt a Boldogságos Szűznek. Az Istenanyának és a szenteknek közbenjárásában bízva sokszor imádko-

zott Istenhez azért a kegyelemért, hogy életét, vérét áldozhassa a katolikus hit megerősítésére. Mikor azután a rétiai (Graubünden) térítő-misszió vezetője lett, állhatatosan el is szenvedte a vértanuhalált, és így saját vérével gondoskodott rendjének első vértanui áldozatáról (1622). *Alkalmazás:* Fidél — hűséges mindhalálig, hűséges Krisztus szolgálatában, állhatatos a hitben és szeretetben! Neve egész életre szóló programm. Számunkra is legyen az, legalább is a mai napon.

2. A szentmise (Protexisti) a vértanuknak húsvéti időre szóló közös miséje. Most szerepel először ez a miseszöveg a maga egészében külön részek beiktatása nélkül. Magyarázatát lásd a kötet végén, az 592. lapon.

Április 25.

Sz. Márk evangélista.

(dupl. II. cl.)

Kelj fel, Urunk, segíts meg, szabadíts meg minket szent nevedért!

Igy énekeljük ezt folyton-folyvást a mai könyörgő körmeneten.

1. A könyörgő-napok. Négy könyörgő-nap van még a mai időkben is a római egyházban. A nagy könyörgő-nap (litaniae maiores) április 25-én (búzaszentelő) és a keresztjáró napok (litaniae minores) áldozócsütörtök előtt. Az állhatatos kérőimádságnak szenteli az Egyház ezeket a napokat, hogy kiesdje Isten irgalmát minden testi-lelki inségünkben, főként pedig a jó termést.

A régi egyházban gyakrabban voltak ilyen könyörgő-

napok. Részint szabályszerűen ismétlődtek minden esztendőben, részint rendkívüli szükség, mondjuk pestisjárvány idején tartottak ilyeneket. Az április 25-i nagy könyörgő-nap eredete I. Gergely pápa idejébe nyúlik vissza (600 körül). Ő rögzítette ezt a könyörgő-körmenetet erre a napra, mert régi római hagyomány szerint ezen a napon érkezett Rómába Sz. Péter. Ugyancsak ő jelölte ki stációtemplomul a Sz. Péter bazilikát. A pogány Rómában e napon tartották a robigaliá-kat, a gabonarozsda istenének engesztelésére rendezett felvonulásokat. Most a keresztény könyörgő-nap került ezek helyébe. Maga a könyörgő-nap semmi kapcsolatban sincs Sz. Márk ünnepével, amelyet csak később tettek április 25-re. Ezért a könyörgő-körmenetet akkor is megtartják, ha Sz. Márk ünnepét más napra kell áthelyezni. A könyörgő-napok liturgiáját a körmenet és a rákövetkező mise alkotja. Ezek a körmenetek őrzik utolsó nyomait a régi kereszténvektől annyira kedvelt stációs-körmeneteknek. Nagyböjt idején és húsvét hetében csaknem mindennap tartottak ilyet. Összegyűltek az egyik templomban, a gyülekezőtemplomban (ecclesia collecta, innen származik a collecta — gyüjtőimádság elnevezés), és innen körmenetben vonultak a püspök és a papság vezetésével egy másikba. Útközben a mindenszentek litániáját énekelték az ismétlődő Kyrie eleison-okkal. A másik templom volt a stációtemplom (statio), ahol a szentmisét mutatták be. A négy könyörgő-nap megőrizte ezt a régi tiszteletreméltó szokást. Mi is tartsuk tiszteletben, és ápoljuk. Mert hát nemcsak állhatatosan, hanem közösen is akarunk imádkozni. Ennek az állhatatosan és közösen végzett imádságnak ígért különleges erőt és meghallgattatást az Üdvözítő. A körmeneten az ősrégi mindenszentek litániáját énekeljük mi is, s benne

segítségül hívjuk szükségeinkben az egész győzelmes egyházat. Nagyon szépek, épületesek a litánia végén mondott könyörgések.

2. A körmeneti misét (Exaudivit) lásd áldozócsütörtök előtti hétfőn (372. oldal).

3. Sz. Márk. Az Egyház azért emelte ünnepét olyan magas rangra, mert ő a második evangélium szerzője. Ezért mi is mindig hálásak vagyunk iránta. János Márk — később csak Márknak nevezték — zsidó származású volt. Anyja, Mária (Ap. csel. 12, 12.) annak a háznak tulajdonosa, ahol Krisztus Urunk az utolsóvacsorát ünnepelte, s ahol később a jeruzsálemi első keresztény egyházközség is összejöveteleit tartotta. Az Úr halála idején még ifjú ember volt. Abban az ifjúban, aki jelen volt Jézus elfogatásánál, s a poroszlók kezéből csak köpenye hátrahagyásával tudott elmenekülni (Márk 14, 51.), úgy látszik, saját magát «rajzolta meg, mint egy festő, aki monogrammját a képnek egyik sötét sarkában helyezi el». A következő esztendőkben a fejlődő ifjú látta, miként növekszik az Anyaszentegyház ott anyja házában, s a coenaculumban is (az utolsóvacsora terme) jól lelkébe véste a hagyományokat, amiket azután evangéliumának írásakor felhasználhatott. Később Antiochiában találkozunk vele nagybátyjának, Barnabás apostolnak és Sz. Pálnak társaságában, majd nem sokkal utóbb a nemzetek apostolának első térítő útján (Ap. csel. 11, 30; 12, 25; 13, 5). De nem bírta a sok fáradságot, a pamfiliai Pergében elvált az apostoloktól, s visszafordult hazájába. Mikor a második térítő útra készülődtek, Barnabás ismét magával akarta vinni, Sz. Pál azonban nem egyezett ebbe bele, s még Barnabás kiséretéről is lemondott. Barnabás ekkor Márkkal együtt Ciprus szigetére ment téríteni. Később

ismét bensőségesebbé vált Sz. Pálnak Márkhoz való viszonya. Mikor ugyanis első római fogságában (61—63) volt az Apostol, Sz. Márk olyan értékes szolgálatokat tett neki, hogy kiérdemelte elismerését (Kol. 4, 10; Filem. 24.). Második fogságában pedig már vágyódott utána (2. Tim. 4, 11). Sz. Márk azonban Sz. Péterrel volt a legbensőségesebb barátságban. Tanítványa, kisérője, tolmácsa volt az apostolfejedelemnek. A szentatyák egybehangzó tanusága szerint jelen volt Péternek római prédikációin, s azok alapján írta evangéliumát. Ezért tárgyalja részletesebben a Péterrel összefüggő eseményeket (pl. a kafarnaumiakat Mk. 1, 14.). Későbbi sorsáról nem sokat tudunk. Csak az biztos, hogy Alexandria püspöke volt, s Egyiptomban szenvedett vértanuságot. Ereklyéit Alexandriából Velencébe vitték át, s itt a Sz. Márk templomban állítottak neki méltó emléket.

Sz. Márk evangéliuma a legrövidebb az összes evangéliumok között, s a liturgiában sem szerepel valami gyakran. Mindamellett megvannak a maga kiválóságai. Elsősorban is ez a római evangélium. Rómában íródott, a római, mondjuk nyugati kereszténység számára készült. További előnye, hogy az Úr életét időrendben írja meg. Már pedig érdemes tudomásul venni, hogy Krisztus életének eseményei milyen történeti sorrendben következtek egymásután. Márk továbbá úgy dolgozik, mint a miniatürfestő: egyetlen szóval, megjegyzéssel egészen új világításba helyez már ismert dolgokat. Sz. Péter evangéliuma az övé. Annyi biztosan megállapítható, hogy az apostolfejedelem közreműködése és felügyelete mellett készült. «Sz. Márk evangélistának jelképe az oroszlán, mert a pusztával kezdi evangéliumát: A pusztában kiáltónak szava: készítsétek el az Úr

útját; vagy pedig azért, mert az Úr győzhetetlenül uralkodik» (így magyarázza ezt a püspök a liturgia szövegével a katechumenoknak, nagyböjt 4. vasárnapja utáni szerdán).

4. A szentmise (Protexisti) egyes részei a húsvéti vértanu-miséből valók, mások pedig az evangelistára való tekintettel vannak beiktatva. Az *introitus*ban halljuk, amint a szent vértanu háladalát énekli: «Isten megvédett engem a vértanuságban». A 63. zsoltár az ellenségek fölött aratott győzelmet írja le. A *szentlecke* és az *evangélium* kiválasztása az evangélistára, Krisztus tanítványára való tekintettel történt. Ezekiel látomásában négy kerubot lát különböző alakban. A szentatyák ezt a négy alakot a négy evangélistára magyarázzák. Márk jelképe az oroszlán. Az evangélium a 72 tanítvány küldéséről beszél. Az Úr itt minden tanítványának — akik közé tartozunk mi is — szívére köti az igénytelenséget és a lelkekért való buzgólkodást.

Április 26.

Sz. Klétus és Marcellinus pápák, vértanuk.

(semid.)

Igy szól hozzánk az Egyház: «Jöjjetek, Jeruzsálem leányai, és lássátok a vértanukat koronájukkal. Igy koronázta meg őket az Úr ezen a nagy, örvendetes ünnepnapon, allelúja». (A Bened. antif.)

1. Sz. Klétus Iréneus szerint azonos Anaklétussal, aki Linus és Kelemen között, még Péter és Pál apostolok tanítványainak életében volt az Egyház feje. Iréneustól tudjuk azt is, hogy ő hozatta rendbe az apostolfejedelmek sírját. Valószínűleg ő használja

először ezt a köszöntést: «üdvöt és apostoli áldást». Domiciánus császár idejében szenvedett vértanuságot. A Vatikán-dombon temették el Sz. Péter mellett.

2. Sz. Marcellinus Diokleciánus üldözése idején volt pápa (296—304). Bölcs előrelátással a katakombákban kamrákat létesített. Üldözés idején azután itt tartották az istentiszteletet. Kallixtus katakombájának egyik ilyen kamrája még ma is őrzi emlékét. Régi időben azt is híresztelték erről a pápáról (de minden alap nélkül), hogy az üldözések idején tömjénnel áldozott az isteneknek, később azonban ezt az eljárását dicsőséges vértanuságával engesztelte ki. A Priszcilla-katakombában levő sírját nagy tiszteletben tartották. *Alkalmazás:* Marcellinus pápa a liturgia végzésére nagyobb kamrákat, földalatti rejtett helyiségeket létesített. Gondoljunk csak a mai idők szükségkápolnáira! Ezekre is ki kell terjednie a liturgikus missziós-gondosságnak. Helyezkedjünk lélekben a szükség-kápolnák liturgikus közösségébe!

3. A szentmise (Sancti tui) teljes egészében a húsvéti vértanuk közös miséjének második formulája (az, amelyik két vagy több vértanuról szól). Magyarázatát lásd az 595. lapon.

Április 27.

Kanizius Sz. Péter hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.)

Gyermekeink katolikus nevelése érdekében.

1. Kanizius Sz. Péter. † 1597 dec. 21. Sírja a svájci Freiburgban van. Jezsuita ruhában, kezében katekizmussal ábrázolják. *Élete:* Németország második apostolának tartják. Az első né-

met jezsuita volt (született Nymwegenben, 1521.). Prédikációival, írásaival, leveleivel fáradhatatlanul dolgozott a katolikus Egyház újraszervezése és megerősödése érdekében Németország, Ausztria és Svájc területén. Két alkalommal a trienti zsinaton is részt vett. Hírnevét azonban elsősorban K a t e k i z m u s á-nak köszönheti. Az iskolai katekizmusok még ma is ennek hatása alatt állanak. Nyugodtan mondhatjuk, hogy abban, amit a katekizmusban tanultunk, nagy része van Szentünknek. Nem sokkal ezelőtt éppen erre a könyvecskéjére való tekintettel emelték őt az egyházdoktorok sorába. *Alkalmazás:* A kezében tartott katekizmus két dologra figyelmeztet minket: először is, hogy egyre mélyebbre hatoljunk hitünk tanításaiba (nem volna fölösleges, ha egyszer a felnőttek is hozzálátnának a katekizmus tanulmányozásához); másodszor, hogy mi magunk is tanítsunk másokat a katekizmusra. A liturgikus imádságnak és életnek egyaránt feltétele a katekizmus ismerete.

2. A s z e n t m i s e (In medio) lényegében az egyházdoktorok közös miséje, némi változtatással. Az *orációb*an a tévelygők megtéréséért imádkozunk, «hogy az ő példás élete és figyelmeztető szava a tévelygők szívét belátásra bírja, és az üdvösségre visszavezesse». Sz. Pál lelkipásztori programmja volt az ő programmja is: «Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek» *(all.)*. A nagy katekizmus-tanítónak hangja csendül meg az *offertorium*ban: «Jöjjetek, fiaim, hallgassatok rám, az Úr félelmére tanítlak benneteket». A *communio*ban pedig így énekel az Egyház: «Örömmel merítsetek vizet az Üdvözítő forrásaiból». Kanizius föltárta ezeket a forrásokat, s a szentáldozatban most is gazdagon törnek elő.

Április 28.

Keresztes Sz. Pál hitvalló.

(dupl.)

Sz. Vitális vértanu.

Krisztussal együtt keresztre feszíttettem (intr.).

1. Keresztes Sz. Pál. † 1775 okt. 18. Sírja a római Sz. János és Pál templomban van, a Caelius-domb oldalán. Passzionista szerzetesként ábrázolják, az Úr szenvedésének jelvényeivel. *Élete:* Itáliai származású (1693-ban született). Kora ifjúságától fogva bensőséges áhítattal övezte a megfeszített Üdvözítőt. Őt forgatta elméjében hosszas és gyakori elmélkedéseiben, míg türelmetlenkedő testét virrasztással, böjttel és ostorozással sanyargatta. Minden pénteken epével kevert ecetet ivott. Vértanuság utáni vágyában a velenceieknek a törökök ellen tervezett vállalkozásában is részt akart venni, de belátta, hogy nem ez az Isten akarata. Letette hát a fegyvereket, hogy egész lelkével nemesebb harcba álljon be : az Egyház védelmére, felebarátai lelki üdvösségének munkálására. Mikor pappá szentelték, megalapította a passzionisták szerzetestársaságát. Rendjének célja az Úr Krisztus szenvedése fölött való elmélkedés és a bűnösök megtérítése, ugyancsak az Úr szenvedéséről tartott prédikációk által. Nagy volt a lelkek ügyében való buzgósága, nagy az eredmény is, amit prédikációival elért. Késő öregkorában halt meg, 1775. október 18-án. Teste a római Sz. János és Pál templomban nyugszik, s mindezideig itt van rendjének anyaháza s a rend legfőbb előljárójának székhelye is. A rend napjainkban egyre jobban terjed, s

mindenütt áldásos működést fejt ki. — Keresztes Sz. Pál misézésközben nem tudta visszafojtani résztvevő szeretetének könnyeit Tanuljuk meg tőle a mai napon, hogy a liturgia az Úr Jézus szenvedésének legnagyobb és legállandóbb tisztelete ezen a földön. A Megfeszítettnek és a keresztnek szeretete legyen állandó kísérője minden kereszténynek az élet útján.

2. Sz. Vitális, Agricola társa volt. Abban az időben jött Ravennába, amikor Ursicinus orvost keresztény hite miatt halálra ítélték, s már éppen a vesztőhelyre hurcolták. Vitális észrevette, hogy a rettenetes szenvedések már-már megingatták az orvos állhatatosságát, azért odakiáltott hozzá: «Ursicinus orvos, másokat meggyógyítottál, vigyázz, hogy ne sebezd most halálra saját lelkedet!» Erre a biztatásra fölbátorodva, örömmel vállalta az orvos a vértanuság koronáját. Azonban Vitálist is elfogták, megkínozták s egy mély gödörbe vetették, ahol halálát lelte (70 körül). Vitális és Agricola vértanuk holttestét 393-ban Bolognában találták meg. Maradványaik kiemelésén jelen volt Sz. Ambrus, és ereklyéikből Flórencbe is vitt magával. Ravennában Jusztinián császár építette tiszteletükre a ma is fennálló díszes templomot, amelyben sok, liturgikus szempontból értékes mozaik található. Rómában stációtemplomuk van (l. a nagyböjt 2. vasárnapja utáni pénteket).

3. A szentmise (Christo confixus) a Krisztusmisztikának és a kereszt szeretetének himnusza, s a szent életére való tekintettel van összeállítva. Sz. Pál híres szavával kezdődik: «Krisztussal együtt keresztre feszíttettem . . . élek én, de már nem én, hanem él bennem a Krisztus». Az *introitus* zsoltárverse szentünknek a lelkek ügyében kifejtett buzgóságáról szól. Ezt a két gondolatot: szeretet a kereszt iránt s buzgóság a lelkek

ügyében, hangsúlyozza a *szentlecke* is : «Ha vele együtt szenvedünk, vele együtt meg is dicsőíttetünk» *(all.)*. Az *evangélium* úgy állítja elénk szentünket, mint annak a 72 tanítványnak követőjét, akiket az Úr szegénységre és igénytelenségre buzdítva küldött maga előtt. Jól van megválasztva a két áldozati menetre szóló ének is : *offertórium*kor Krisztus halálára megyünk, aki önmagát adta számunkra áldozati adományul, a *communió*ban pedig résztveszünk (communicantes — communio) Krisztus szenvedésében, de elővételezünk valamit dicsőségéből is.

Április 29.

Sz. Péter vértanu.

(dupl.)

A Credo vértanuja.

1. Sz. Péter. † 1252 ápr. 6. Sírja a milánói Sz. Eustorgio-templomban van. A domonkosok ruhájában, karddal és fején tátongó sebbel szokták ábrázolni. *Élete:* Sz. Péter vértanu Sz. Domonkos halála évében (1221) lépett a dominikánusok rendjébe. Lelkes szónok volt, sok eretneket megtérített, s végül vértanuként halt meg. Hét éves iskolásgyerek lehetett, mikor egy alkalommal megkérdezte tőle eretnek nagybátyja, hogy mit tanultak az iskolában. Bátran felelt a fiú : «Az apostoli hitvallást». Atyja és nagybátyja sem fenyegetésekkel, sem kedveskedéssel nem tudták megingatni hitének állhatatosságát. — Közvetlenül halála előtt is azt az apostoli hitvallást mondta, amelyet már gyermekkorában is olyan állhatatosan vallott. Erre még egy tőrt szúrtak oldalába s így nyerte el a vértanuság koro-

náját az 1252. esztendőben. *Alkalmazás:* Sz. Péter vértanu állítólag még a saját vérével is fölírta a földre vértanusága közben ezt a szót: Credo. Legyen számunkra áldás a hitvallás életünkben, halálunkban egyaránt! Néhanapján jó lenne, ha mi is elmélkedve, szemlélődve átgondolnók a hitvallás valamelyik ágazatát. Imádkozzuk a Credót naponként, főleg a szentmisében nagy tisztelettel és öntudatosan, hiszen minden szaváért vértanuk vére folyt. Mikor résztveszünk a vasárnapi szentmisén, legyen a Credo a mi martyriumunk (= tanuságtételünk). — A szentmise (Protexisti) a vértanuk húsvéti közös miséje. Magyarázatát lásd az 592. lapon.

Április 30.

Sziénai Sz. Katalin szűz.

(dupl.)

Ime, jön a jegyes, menjetek elébe az Úrnak, Krisztusnak.

1. Sz. Katalin. † 1380 ápr. 29. Sírja a római S. Maria sopra Minerva-templomban van. A domonkosrendi apácák ruhájában ábrázolják, kereszttel vagy töviskoronával. *Élete:* Sz. Katalin Sziénában született, 1347 március 25-én. Huszonöt gyermek közül az utolsó volt. Ifjúságában sokat zaklatták szülei, mert szerették volna férjhez adni ezt a legkedvesebb gyermeküket. De Katalin már hétéves korában szüzességi fogadalmat tett. Mikor szép, aranybarna haját tövig lenyírta, otthon szolgálóként végeztették vele a legalsóbbrendű munkát, hogy így megtörjék ellenállását. Türelme azonban végül is legyőzte szülei ellenzését, s megengedték, hogy Sz. Domonkos harmadrendjébe lépjen. Szinte hihetetlennek látszanak önmegtagadásai, csoda-

tettei és elragadtatásai. Szentségének híre hamar elterjedt. Ezrek tódultak hozzá, hogy lássák, hallják, hogy általa megtérjenek. A környezetéhez tartozó papság rendkívüli felhatalmazásokat kapott a bűnösök feloldozására, de annyi volt a bűnbánó, hogy nem tudták elintézni mindegyik ügyét. Minden szükségben segített és vigasztalt. Később már a világ és az Egyház sorsának intézésébe is belenyúlt. Békét közvetített a fejedelmek között, és egyházi, világi urak egyaránt hajlottak szavára. Kiragadta Itáliát az ellenpápa hatalmából, kardinálisokat és fejedelmeket nyert meg a törvényes pápa ügyének. Majd Avignonba ment IX. Gergely pápához, s rábírta, hogy visszatérjen Rómába. A középkor nagyasszonyai közé tartozik, bár alig élt 33 évet. Krisztus értékes gyűrűvel jegyezte el őt magának. Ezt a gyűrűt állandóan viselte, de csak maga látta. — A mise (Dilexisti) a gyönyörű jegyes-mise.

Május 1.

Sz. Fülöp és Jakab apostolok.

(dupl. II. cl.)

Én vagyok az út, az igazság és az élet.

A mai nap a legtöbb országban ünnep a munkásság számára. A gyárak, hivatalok, iskolák szünetelnek. Mi keresztények vallási ünneppé akarjuk tenni ezt a napot. Két indítékunk is van rá. Május elseje van, az Istenanya tiszteletére szentelt szép tavaszi hónap első napja. Ezenkívül apostolünnepet is ülünk, s ezt az Egyház mindig nagy ünnepélyességgel végzi. Régebbi időkben az apostolok ünnepei parancsolt ünnepek voltak. Két apostolt is ünneplünk ma : Fülöpöt és az ifjabb Jakabot.

1. Sz. Fülöp apostol Krisztus legelső tanítványai közé tartozik. Nem sokkal keresztelkedése után hívta meg őt az Úr a Jordán partján. Igy olvassuk Sz. János evangéliumában: «Másnap Jézus Galileába akarván menni, találkozék Fülöppel. És mondá neki: Kövess engem. Ez a Fülöp Betszaidából való volt, András és Péter városából. Fülöp találkozék Natánaellel, és mondá neki: Akiről Mózes írt a törvényben és a próféták, megtaláltuk Jézust, József fiát Názáretből. Mondá neki Natánael: Jöhet-e valami jó Názáretből? Felelé neki Fülöp: Jer és lásd.»

Az ifjabb Jakab apostolról többet tudunk. Úgy emlegeti őt az Irás, mint «az Úr testvérét», másszóval rokonát. Szigorú vezeklő volt. Róla beszélik, hogy haját sohasem vágta le, kenetet és fürdőt nem használt, és olyan sokat imádkozott, hogy térde egészen megkeményedett. A zsidók előtt is nagy tekintélye volt. Megengedték neki, hogy a templom szentélyébe is belépjen, ami különben csak a papok kiváltsága volt. Később, az Úr mennybemenetele után, az apostolok őt választották meg Jeruzsálem első püspökévé. Az apostoli zsinaton döntő szava volt. Életének vége megrendítő. A breviárium a következőket mondja róla: 96 éves korában, miután 30 esztendeig vezette nagy szentségben a jeruzsálemi egyházat, a zsidók megkövezték, majd felvitték a templom tetejére s onnan a mélységbe taszították. Mikor ott feküdt a földön félholtan, összetörve, kezét az ég felé emelte, s üldözőinek üdvösségéért imádkozott: «Uram, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!» Miközben így imádkozott, egy posztószövő kallójával szétzúzta a fejét. — Az Egyháznak van ettől az apostoltól egy nagyrabecsült emléke: a Sz. Jakab-levél. Bensőséges s egyúttal gyakorlati írás is. Mindkét apostol ereklyéi a tizenkét apostol

templomában, Rómában vannak. 1873-ban a főoltár alatt megtalálták azt az ereklyetartót, amelyet még III. János pápa (560—573) tett oda, mikor a tizenkét apostol templomát fölszentelte. Néhány csontdarabka volt benne. (Eredetileg annak az idősebb Jakab apostolnak volt szentelve ez az ünnep, akit a húsvéti időben öltek meg a zsidók. Hasonlóképen nem az apostol Fülöp, hanem Fülöp diákonus volt ennek az ünnepnek másik szentje.)

2. A szentmise (Clamaverunt) az apostolok templomának szentelésére készült, s ezért sok tekintetben meglátszanak rajta az akkori helyzet nyomai. Rómát éppen felszabadította Narzes a gót királynak, Totilának hatalma alól. Ennek a szorongatott helyzetnek és a rákövetkező örömnek hangja csendül meg az *introitus*ban. A miseszöveg legnagyobbrészt saját (csak néhány része való a vértanuk húsvéti közös miséjéből, mint a *szentlecke*, az *allelúja-ének* és az *off.)*. Az *evangélium* az Úr búcsúbeszéde Sz. János evangéliumából. Főként azért választották, mert ebben a részben Fülöp is megszólal, de különben is jól illik ez a hely a húsvéti időbe.

Próbáljuk meg, és ünnepeljük a szentmisét a két apostol vezetésével. Egész előmise alatt ők a vezetőink ; rásegítenek arra, hogy behatolhassunk a szentáldozatba. A templomba vonuló keresztény nép élén ott jár a két apostol. Jó vezetők, mert ők már megtalálták Krisztushoz az utat. Útközben mondogatjuk magunknak : «A veszedelem idején hozzád kiáltottak, Uram, és te a mennyből meghallgattad őket» *(intr.)*. Ilyen az Isten-országának útja a földön. Mindig szenvedés, kereszt vár itt reánk, de győzelemre, szerencsés kimenetelre vezet. Nehéz ez az út. Néha úgy látszik, hogy már összeroskadunk a kereszt terhe alatt. De azért csak

menjünk az apostolok nyomában, mert ez a helyes út! Ismét szóhoz jutnak szentjeink az *orációban*: az Egyház kitárja karját, néven szólítja őket, és már itt állnak előttünk. S vajjon mit kér számunkra az Egyház? Azt, hogy mélyen a lelkünkbe hatoljon a megváltás művének ereje. S itt, az orációban az apostolok a szószólóink. A két olvasmányban prédikálnak nekünk. A *szentlecke* is ugyanazt a gondolatot hirdeti, mint az introitus: kemény harcot itt a földön. Az apostolokat is megvetették földi életükben, de most már fejedelmek, az Isten választottai! Nem vezet más út az égbe. Az *evangéliumban* elénk áll a két apostol, s közrefogja Krisztust. Milyen szépen hangzik a húsvéti időben Jézus búcsúbeszéde, mellyel mennybemenetele előtt búcsút vesz Egyházától. Ellágyul az Üdvözítő s vígasztal bennünket: Majd még visszajön hozzánk, s most csak azért megy el, hogy szállást készítsen számunkra. Azután majd bennünket is visz, hogy mi is ott legyünk, ahol ő van. Nem kell hát elkeserednünk a földi élet siralomvölgyében, hiszen van hazánk odafenn a mennyben! Ő maga készítette azt. A célt is megmutatta, meg a hozzávezető utat is. A szomorkodó, lehangolt apostolok mit sem tudnak az útról és a célról. Megmagyarázza hát nekik az Üdvözítő szeretettel: Én vagyok az út, az igazság és az élet. Jelentős szó: Krisztus a mi mindenünk. Ő legyen egész vallási életünknek is a középpontja, akkor megtaláltuk a mennybe vezető helyes utat. Ezért álljuk körül olyan szívesen eucharisztiás áldozatát, ahol Ő lesz a mi utunk tanításával és parancsaival, igazságunk a szent evangéliumban és életünk az Eucharisztiában. És még egy nagy igazságra is tanít Krisztus: «Én Isten vagyok, Istennek egyszülött fia, az Atya bennem van és én az Atyában». Ha az Üdvözítőt látjuk, az Atyát is látjuk. Krisztus Istennek legmagasabb

rendű kinyilatkoztatása. A szent áldozatban megjelenik Krisztus, és benne az Atya. Igy a legszorosabb, szinte fogható közelségbe jut hozzánk az Isten. Ezt beszéli nekünk Krisztussal együtt a két apostol, a mai nap prédikátorai. Most azután Krisztus áldozatához közeledünk. Ne felejtsük, hogy ez a mi áldozatunk is, amelyet az Úrral együtt kell bemutatnunk. Ezért járulunk *offertorium*kor az apostolok vezetésével ünnepélyesen az oltár elé. A két apostol oda teszi az oltárra életének nehéz, súlyos termését, minden szenvedésével, örömével, a lelkek érdekében végzett munkájával együtt. És miként a sas hivogatja a Nap felé fiókáit, úgy hivogatnak ők most minket, hogy mi is az oltárra tegyük a magunk kis életének áldozatát, egyesítsük azt Krisztus áldozatával. Igy a két apostol velünk együtt mutatja be az áldozatot. Feladatukat immár teljesítették, s most hódolattal visszavonulnak, s megállnak a Bárány előtt, amely föláldoztatott, s íme mégis él. Velünk együtt mutatják be a szent áldozatot. És Krisztusban mindnyájan egy nagy közösséget alkotunk : hívők, apostolok, szentek — Krisztusnak titokzatos testét. S a középpontban ott van az eucharisztikus Üdvözítő. Mikor azután ismét az oltár elé járulunk, hogy elszedjük a keresztfa gyümölcseit, szentjeink előttünk járnak s elkísérnek az Úr asztalához. Ezért van mindig kapcsolatban a *communio* a napi szenttel. A *postcommunió*ban pedig könyörögnek érettünk, hogy az áldozatból igaz keresztény életre való gyümölcsöket szedhessünk. S a szentmiséről magunkkal visszük szentjeinket is napi elfoglaltságaink közé : ők kísérnek bennünket minden utunkon, munkánkban, örömünkben, fájdalmunkban.

Május 2.

Sz. Atanáz püspök, egyházdoktor.

(dupl.)

Ha az egyik városban üldöznek benneteket, menjetek a másikba.

1. Sz. Atanáz. † 373. május 2. Sírja most a velencei Szentkereszt-templomban van. Püspöki ornátusban, könyvvel a kezében szokták ábrázolni. *Élete:* Aki most előttünk áll, a hit hőse. Nem szenvedett ugyan vértanuhalált, élete mégis a szó legteljesebb értelmében vértanuság volt. Nagy Sz. Atanáznak, az ortodoxia (igazhitűség) atyjának szokták nevezni. Az ariánizmus (Jézus istenségét tagadó eretnekség) elleni harcban már ifjú diákonus korában, a niceai zsinaton (325) ő volt a «legelszántabb támadója az ariánusoknak» és legerősebb támasza az Egyház hitének. Püspökének halála után (328) «az egész nép összejött a katolikus templomban mint egy test és egy lélek, és az elhalt Sándor püspök kívánságának megfelelően is állandóan azt kiáltotta: Atanáz legyen a püspök. Mindnyájan úgy emlegették őt, mint erényes, szent férfiút, aki igaz keresztény, nagy aszkéta, igazi püspök». Megválasztása után 50 esztendeig tartó harc következett. Öt különböző császár alatt, öt számüzetésben kellett neki bizonyságot tennie a katolikus hitről, mégsem gyöngült az Egyház iránti odaadása, nem tört le bátorsága. Az elszenvedett utálatos rágalmak és súlyos üldözések közepett fő vígasztalása katolikus népének ragaszkodó szeretete volt. Annál engesztelhetetlenebbül gyűlölték őt az ariánusok. Hogy haragjuk elől a halálos veszedelemből megmeneküljön, öt esz-

tendeig egy mély, kiszáradt ciszternában rejtőzködött. Csak egyik hű barátja tudott rejtekéről, s ez hozott neki titkon eledelt. Isten azonban szemmelláthatóan oltalmába vette, valahányszor csak menekülnie kellett üldözői elől. Egy alkalommal már nyomában voltak a császár poroszlói és meg akarták ölni. Atanáz erre üldözői felé irányította a hajót, amelyen menekült, hogy szembetalálkozzék velük. Azok megkérdezték tőle, hogy messze van-e még Atanáz. «Nincs messze innen» válaszolta a püspök. Az üldözők erre hajójukkal az ellenkező irányba kezdték keresni s így a szent időt nyert a menekülésre. Miután a Gondviselés sok veszedelemből kimentette őt, püspöki székhelyén, Alexandriában érte utól a halál Valens császár uralkodása idejében (373). Sok kiváló írás maradt utána, melyek mind a lelkek épülését s a katolikus hit védelmét szolgálták. 46 esztendeig kormányozta az alexandriai egyházat.

2. A szentmise (In medio) változó részei a nagy püspök képét rajzolják elénk. Az *introitus*ban az egyházdoktor áll előttünk, s hirdeti Isten igéjét. A *szentleckéb*en Atanáz írja le a nemzetek apostolának szavaival á saját maga fáradságos munkáját, az Úr evangéliumáért kiállott sok szenvedését: «Állandóan Krisztus halálát hordjuk testünkben, hogy Jézus élete nyilvánvalóvá legyen bennünk». Papi méltóságát, a krisztusi főpapság ragyogó visszfényét énekli meg az *alleluja-ének*. «Ha az egyik városban üldöznek benneteket, menjetek a másikba»; az *evangéliumnak* e szavait valósította meg szentünk, mert élete nem egyéb, mint a menekülések, számkivetések láncolata. De miként számára erőforrás volt az eucharisztiás Úr csendes, bizalmas látogatása, úgy a mi számunkra is annak kell lennie a szentáldozásnak *(comm.)*.

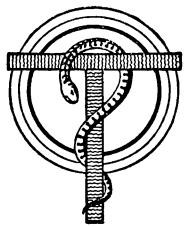

A rézkígyó.

Május 3.

A szentkereszt föltalálásának ünnepe.

(dupl. II. cl.)

Sz. Sándor és társai vértanuk.

Miként Mózes fölmagasztalta a kígyót a pusztában, úgy kell az Emberfiának is fölmagasztaltatnia.

1. A kereszt föltalálása. Konstantin császárnak fényes győzelme után, amelyet az égen megjelent keresztjel segítségével aratott ellenségein, Ilona császárné Jeruzsálembe zarándokolt, hogy ott megkeresse Krisztusnak valóságos keresztjét. Beszélik, hogy azon a helyen, ahol a keresztfa állott, a pogányok Vénusz tiszteletére márványoszlopot állítottak. Miután megtisztították a helyet, három keresztet találtak mélyen a földbe ásva. Kissé odébb feküdt Krisztus keresztjének felirata. De azt már nem tudták megállapítani, hogy a felirat a három kereszt közül melyiken lehetett. A kérdést egy csodás esemény alapján döntötték el. Makárius, az akkori jeruzsálemi püspök buzgón imádkozott Istenhez, s azután mindegyik kereszttel megérintett egy súlyosan beteg asszonyt. A beteg az első két kereszttel való érintés alkalmával

nem érzett semmi javulást, de amikor a harmadik kereszttel értek hozzá, azonnal meggyógyult. Miután így megtalálták az üdvözítő keresztet, Ilona császárné mindjárt pompás bazilikát építtetett a helyen, s a szentkeresztből egy darabot ott tartott ezüst ereklyetartóban, a másik részét pedig fiának, Konstantinnak adta, s a jeruzsálemi szentkeresztről nevezett templomban helyeztette el. Ilona császárné fiának adta a szögeket is, melyekkel az Úr Jézus testét a keresztre feszítették. Ebben az időben hozta Konstantin azt a törvényt, hogy a keresztet nem szabad többé gonosztevők kivégzésére használni. Így a kereszt, amely azelőtt a legnagyobb szégyen és gyalázat volt, most tisztelet és dicsőség tárgyává lett.

Ma ennek a csodálatos keresztföltalálásnak ünnepét üljük. Az összes ereklyék közül a keresztfának jár ki a legnagyobb tisztelet, mert Krisztus tagjait érintették, az ő drágalátos vére szentelte meg. Különös öröme telik az Egyháznak abban, hogy húsvéti időben tarthatja ezt az ünnepet, mert akkor győzött a keresztfán az Úr Krisztus. Most a kereszt nem mint a vértanuság eszköze, hanem mint a húsvéti győzelem szimboluma jelenik meg előttünk.

A kereszt és a föltámadás kiegészítik egymást. Egyik nincs a másik nélkül. Amint az Úr földi életében, szenvedéséről szóló jövendöléseiben állandóan utalt feltámadására, úgy tesz az Egyház is most nagyböjtben, az Úr szenvedésének idején. A sirató dalokon állandóan áttör a húsvéti öröm. Viszont a húsvéti időben is változatlanul ott áll az Egyház szeme előtt a kereszt. Jellemző erre a keresztről szóló megemlékezés, amelyet hétköznapokon és kisebbrangú ünnepeken minden laudesben és vesperásban mondunk. Ez az imádság így szól:

Ant.: A Megfeszített föltámadott halottaiból, és megváltott minket, allelúja, allelúja.
V.: Hirdessétek a nemzeteknek, allelúja.
R.: Hogy az Úr uralkodik a fáról, allelúja.

Könyörögjünk! Isten, aki azt akartad, hogy Fiad kereszthalált szenvedjen, s így megtörd bennünk az ellenség hatalmát: add nekünk, szolgáidnak, hogy a feltámadás kegyelmét elnyerjük. A mi Urunk, Krisztus által. *R.:* Amen.

Igy szól az imádság. Jól megértjük ebből, hogy a kereszt ünnepe a liturgia szellemében beleillik a húsvéti időbe. Az Egyház most *húsvéti fényességében* mutatja be a keresztet.

2. A szentmise Krisztusnak és az egész kereszténységnek a kereszt által történt «fölmagasztalásáról» beszél. (Régebben a kereszt fölmagasztalása volt az ünnep tárgya.) A keresztben van «üdvösségünk, életünk és feltámadásunk» *(intr.)*. Amint Krisztus kereszthalálig tartó engedelmessége által «magasztaltatott fel», hogy minden térd meghajoljon előtte, úgy mi is csak alázatosság útján juthatunk a dicsőségbe *(szentlecke)*. A kereszt trónusáról uralkodik a Király *(allelúja-ének)*. Még egy érdekes dologra utalhatunk ezen a helyen: A 95. zsoltár egyik verse azt mondja: «Hirdessétek a nemzeteknek, hogy az Úr uralkodik». A keresztény ókorban hozzátették még a zsoltárvershez ezt a szót is: a ligno = a fáról, s az egész így hangzott: «az Úr a fáról uralkodik». A régi egyház előszeretettel tekintette az Urat úgy. hogy a keresztfán is királyi méltóságban uralkodik, A kereszt az ő trónusa, ahonnét «mindent magához vonz». Ezért övezi a keresztény lélek bensőséges szeretettel a keresztfát: «Édes fa, édes szögek, édes terhet hordanak . . .» Az *evangéliumban* tanui vagyunk annak

az éjtszakai beszélgetésnek, amelyet Krisztus Nikodémussal folytatott. Hitünk legmélyebb titkairól szólott akkor az Úr: a keresztség által történő újjászületésről, mennybemeneteléről, a Szentlélek elküldéséről, főleg pedig a keresztfán történő «fölmagasztalásáról». «Miként Mózes fölmagasztalta a kígyót a pusztában, úgy kell az Emberfiának is felmagasztaltatnia, hogy minden, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen». Örömmel énekeljük *offertóriumkor*, hogy az Úr keze bennünket is «fölmagasztalt». A szent áldozatban örök «élet» lesz az osztályrészünk, mert onnét áradnak ránk kimeríthetetlenül a keresztfa áldásai. — Az evangélium magasabb értelemben is valósul: Nikodémus módjára mi is odajárulunk a földi élet éjtszakájában Krisztus, az örök világosság elé, és a szentmisében nemcsak tanítást kapunk tőle, hanem az újjászületés kegyelmét is. A megdicsőült Krisztus minket is magához emel a kereszt királyi trónjára. Igy ünnepeljük mi a misében a saját «Inventio Crucis»-unkat. Megtaláljuk itt azt a «mérleget», amelyen rajta van váltságunknak «drága ára». Megszedjük az élet fájának gyümölcsét. Ite missa est-kor pedig magunkkal visszük az élet küzdelmeibe ezt a győzelmi zászlót. Keresztmegtalálás az is, ha életünk megaláztatásaiban észrevesszük a győzelmet; keresztretalálás, ha úgy tudjuk köszönteni, mint «üdvösséget, életet, föltámadást»; ha felmagasztalásnak és nem lealáztatásnak, ha az élet és nem a halál hordozójának nézzük. Bárcsak eligazítana ez a gondolat életünk keresztjei között.

3. Sz. Sándor és társai. I. Sándor pápa Sz. Péter ötödik utóda volt. Meghalt 116-ban. A Via Nomentanán róla van elnevezve az egyik katakomba. Itt megtalálták sírfeliratának töredékeit. Vele együtt nyerték el a vértanuság koronáját Eventius és Theo-

dulus papok. Ugyanezen a napon halt meg Sz. Juvenalis narni püspök (376). A három vértanu ereklyéi most a római Sz. Praxedis, és Sz. Sabina-templomban vannak.

Május 4.

Sz. Monika özvegy.

(dupl.)

«Boldog anyja ilyen fiúnak ! Szebben ékesít benneteket erényeitek dicsősége, mint dicső tetteitek.» (Bassus konzultól készített sírfelirata.)

1. Sz. Monika. † 387 novemberében. Sírja eleinte Osztiában volt, Sz. Aurea templomában, 1430 óta pedig a római Sz. Ágoston-templomban van. Mások úgy gondolják, hogy Sz. Monika a belgiumi Arvasiában nyugszik. *Élete:* Monikában egy szent matróna élete bontakozik ki előttünk, az ősegyház nagyasszonyáé, aki csendes életével is nagy befolyást gyakorolt. Sz. Monika imádsága és könnyei révén a nagy Sz. Ágostont ajándékozta az Egyháznak, s ezzel megérdemelte, hogy tiszteletreméltó hely biztosíttassék neki Isten földi országának történetében. Életét Sz. Ágoston vallomásaiból ismerjük. 331 körül született Tagasteban, keresztény szülőktől. Öreg dajkája, aki már apját is karjain hordta, szigorúan nevelte. Később a pogány Patriciushoz adták feleségül. Patricius egyéb hibái között ott volt haragos természete is. Monikának ez a körülmény csak iskolául szolgált, hogy a türelem erényét megtanulja (a hét folyamán mi is gyakoroljuk magunkat ebben). Megvárta mindig, míg urának mérge elpárolgott, s csak akkor figyelmeztette őt szelíden. Anyósát ellene hangolták a rosszindulatú szolgálók, de kedves

viselkedésével őt is megnyerte magának. Házasságát három gyermekkel áldotta meg az Isten. Ágoston, Navigius és Perpetua volt a nevük. Perpetuából apáca lett. Monica azonban legtöbb gondját Ágostonra fordította. Az akkori idők szokása szerint a gyermekeket nem keresztelték meg mindjárt születésük után. Ágostont már jó korán felvétette anyja a katechumenok sorába, megkeresztelni azonban nem engedte, még akkor sem, amikor Ágoston súlyos betegsége idején maga kívánkozott a keresztség után. Talán azért volt akkor ellene, mert sejtette fiának későbbi bűnös életét. 19. évében volt Ágoston, mikor meghalt atyja, Patricius, akit Monika közben imádságával és türelmével megtérített. Az ifjú Ágoston azonban mindenféle kicsapongásaival kimondhatatlanul sok gondot okozott édesanyjának. Mikor Monika látta, hogy minden kérése és könnye hiábavaló, a végső eszközhöz folyamodott : nem engedte be többé fiát a házába. Egy jelenésben kapott figyelmeztetésre azonban ismét visszafogadta őt. Nagy fájdalmában egy püspök így vigasztalta : «Menj csak haza, lehetetlen, hogy ennyi könny gyermeke elvesszen». Mikor Ágoston Rómába ment, Monika el akarta őt kísérni. A fiú azonban kijátszotta anyját, s mire az a kikötőbe ért, hajója már a tengeren járt. Monika később mégis fia után ment Milánóba, ahol a jámborság példaképe gyanánt élt. Sz. Ambrus is nagyra becsülte őt, s gratulált Ágostonnak, hogy ilyen anyja van. A szent özvegy egyre fia megtérésének útját készítette. Végre eljött az idő, amikor az Úr örömre változtatta könnyeit. Ágoston megtért, s Monika ezzel bevégezte életének feladatát. Mikor haza akart térni Afrikába, meghalt 56 éves korában. Halálának leírása Sz. Ágoston Vallomásainak legszebb fejezetei közé tartozik.

2. A szentmise (Cognovi). A szentmisében

szépen tükröződik ennek a nemes asszonynak élete. Egész élete útján szeplőtelenül, szent félelemmel szolgált az Úrnak *(intr.)*. Az *oráció* az istenfélő anyának könnyeire mutat, amelyekkel fia megtérését kieszközölte. Az *evangélium* a naimi ifjú feltámasztását hirdeti, s jelzi, hogy édesanyai könnyek térítették meg Sz. Ágostont; egyúttal azonban azt a képet is elénk rajzolja, ahogy az Anyaszentegyház könnyei térítik állandóan Istenhez a bűnösöket. A *szentlecke* arról a hivatásról beszél, amelyet az ősegyházban az özvegyek betöltöttek, s az özvegy Sz. Monikát akarja vele jellemezni. Az énekek az Egyház menyegzős zsoltárát szólaltatják meg (44. zsolt.), s ebben bemutatják a szent asszonynak Krisztus iránt való szeretetét.

3. Sz. Flórián. A Martyrologium így emlékezik meg róla: «Lorchban (Ausztria) Sz. Flórián vértanu ünnepe. Diokleción császár uralkodása alatt, Aquilinus helytartó parancsára nagy követ kötöttek a nyakába, s az Enns-folyóba dobták».

Május 5.

V. Sz. Pius pápa, hitvalló.

(dupl.)

V. Pius pápának köszönhetjük a római misekönyvet és breviáriumot.

1. V. Sz. Pius pápa. † 1572 május 1. Sírja a római Maria Maggioreban van. *Élete:* V. Pius (azelőtt Fra Michele Ghislieri) az utolsó szenttéavatott pápa. Előbb dominikánus volt és sokat tett a hit tisztasága érdekében. 1566-ban került Sz. Péter székébe. Fáradhatatlanul dolgozott a trienti zsinat reformjainak végrehajtásán. A liturgia területén is nagy jelentőségre tett

szert. 1566-ban kiadatta a római katekizmust, ezt a nevezetes munkát, amely ma is ott van minden pap kezében. A breviárium (1567) és a misekönyv (1570) kiadásával helyreállította a római Egyház liturgiájának egységét. Közismert, hogy a török fölött aratott lepantói győzelem (1571. okt. 6.) az ő fáradozásának, de méginkább imádságának köszönhető. Ez a győzelem adott alkalmat a rózsafűzér ünnepének elrendelésére is. V. Pius magánéletében példaképe volt a szentségnek és önmegtagadásnak. — A szentmise a püspökök közös miséje (Statuit). Saját orációja van, s ez kiemeli, hogy Isten «szent Pius pápát az istentisztelet megújítására választotta ki». Állítsuk ma liturgikus apostolkodásunkat ennek a liturgiát szerető pápának oltalma alá.

2. Utolsó útja (l. Schuster, Lib. Sacr. 7. p. 143.). Megható utolsó útja, amelyet a Sz. pápa 1572 április 21-én, halála előtt tíz nappal tett meg. Beteg volt már, mégis végig akarta látogatni Rómának hét főtemplomát, abban a reményben, hogy nemsokára meglátja a mennyekben a szent vértanukat. A Sz. Pál és Sz. Sebestyén temploma közt levő hosszú rossz utat végig gyalog tette meg. Mikor végre kimerülten a Lateránhoz ért, környezete kérte, hogy üljön hordszékbe, vagy halassza másnapra a még hátralévő zarándokutat. A pápa azonban azt válaszolta: Qui fecit totum, ipse perficiat opus — és folytatta útját. Estére járt már az idő, mire visszakerült a Vatikánba. Ott még felolvastatta magának a hét bűnbánati zsoltárt, és az Úr Jézus szenvedésének történetét. Nem volt már annyi ereje sem, hogy Jézus nevére levegye fejéről a kamaurát (kis sapka). Április 28-án még megpróbált misézni, de már nem bírta befejezni. A haldoklók szentségeivel megerősítve, május 1-én lehelte ki lelkét. Utolsó szavai a breviárium egyik himnuszából valók:

Hogy mindörökre lelkeink
Húsvéti boldogsága légy,
Örök haláltól mentsd meg ó
Életre keltett híveid.

A fordítás: A breviárium himnuszai-ból.

Május 6.

Olajbafőtt Sz. János.

(dupl. maj.)

«Forró olajjal teli hordóba vetették Sz. János apostolt, s ő Isten kegyelmének oltalmával sértetlenül jött elő abból, allelúja.

Kisebbrangú apostolünnepet ülünk ma, olajbafőtt Sz. János apostol ünnepét (S. Joannis ante portam Latinam), a Porta Latina, Róma délnyugati kapuja mellett fekvő templom búcsújáét. A hagyomány szerint ezen a helyen szenvedett vértanuságot Sz. János apostol.

1. Sz. János apostolnak, a szeretett tanítványnak, és testvérének, Jakabnak maga Krisztus ígérte meg «kelyhét», a vértanuságot: «Tudjátok-e inni a kelyhet, amelyet én iszom?» S ők felelték: «Tudjuk». És mondá nekik: «Kelyhemet ugyan isszátok . . .» Viszont feltámadása után azt mondta az Úr Jánosról: «akarom, hogy ő így maradjon, míg visszajövök» (Jn. 21, 22.). Az apostoli időkben egyesek úgy értelmezték ezt a nyilatkozatot, hogy az apostol egyáltalán nem fog meghalni. Azonban ő maga igazította helyre ezt a véleményt s megmagyarázta, hogy Krisztus csak arról beszélt, hogy Péterrel ellentétben természetes halállal fog meghalni. A hagyomány azután arról értesít, hogy

Kr. u. 100 körül, Domicián üldözése idején Sz. János szándék és tanuságtétel szerint is vértanuvá lett, mert Rómában a Porta Latina előtt forró olajba dobták, s így valóban tanuságot tett Krisztusról. Azonban sértetlen maradt, s épebben került elő a forró olajból, mint ahogy bevetették.

A szentmise a húsvéti idő vértanuszentjének közös miséje (Protexisti, lásd 592. lap); és csak az *evangélium* hozza azt a szép helyet, amelyben Krisztus megjövendöli a szeretett tanítvány vértanuságát: «Kelyhemet inni fogjátok». S most már az is beteljesedett, amit az apostol anyja kért fiának: ott ül a mennyben Krisztus mellett, és uralkodik.

2. A zsolozsmában Sz. Jeromos méltatja röviden és találóan az apostol jelentőségét, s egyúttal vértanuságáról is beszél: «Sz. János apostol, evangélista és próféta volt. Apostol, mert tanítói tekintéllyel ír az egyházaknak; evangélista, mert evangéliumot is írt, s ezt rajta kívül a tizenkettő közül csak Máté tette meg; és próféta, mert amikor Domicián császár az Úr megvallásáért Patmosz szigetére száműzte, titkos jelenéseiben a jövendőnek igen sok titkát látta meg. Tertulliánus azt is beszéli róla (De praescriptione 36.), hogy később Rómába vitték, s egy hordó forró olajba vetették, ahonnét épebben került elő, mint azelőtt volt. Evangéliuma a másik hárommal összehasonlítva több sajátos kiválósággal rendelkezik. Máté ugyanis Jézus Krisztussal mint emberrel kezdi evangéliumát: «Jézus Krisztusnak nemzetségtáblája, aki Dávidnak, Ábrahám fiának fia». Lukács Zakariásnak papi szereplésével kezdi, Márk pedig Malakiás és Izaiás jövendölésével. Az elsőnek jelképe az emberi nemzetségtábla miatt: ember. A másiké a papi áldozatra utaló tulok. A harmadiké az oroszlán, tekintettel a pusztában kiáltónak

a szavára : «Készítsétek el az Úr útját, egyenesítsétek meg ösvényeit !» János apostol azonban mint valami sas, az égbe lendül, magához az örök Atyához, és mondja : «Kezdetben vala az Ige és az Ige Istennél vala, és Isten vala az Ige».

Május 7.

Sz. Szaniszló püspök, vértanu.

(dupl.)

«Ha valaki a holtak közül támad föl, annak sem fognak hinni» (Lk 16, 31.).

1. Sz. Szaniszló. † 1079 május 8. Sírja a krakói dómban van. *Élete:* A Krakó melletti Sczepanowban született 1030-ban. 1072-ben krakói püspök lett. Hősies bátorsággal szállt szembe istentelen királyával s ezért maga a király ölte meg őt a Krakó kapuja előtt levő Sz. Mihály templom oltáránál (1079). IV. Ince pápa 1253-ban avatta szentté Assisiben. Lengyelország védőszentjeként tiszteli. A breviárium a következőket beszéli róla : Boleszláv lengyel király egyik országgyűlésen ítélőszéke elé idézte a püspököt, s azt a hamis vádat emelte ellene, hogy jogtalanul foglalt el bizonyos földbirtokot. Pedig a szent annak rendje s módja szerint vásárolta egyházmegyéje számára azt a földet, s az árát is kifizette. De a fizetésről nem volt elismervénye, s tanukat sem tudott előállítani (mert aki tudott a dologról, félt előállni az igazsággal). Erre megigérte, hogy három napon belül törvény elé idézi tanunak a föld volt tulajdonosát, bizonyos Péter nevű embert, aki már három esztendeje meghalt. A király gúnyos nevetéssel elfogadta ajánlatát. A szent imádkozni és

böjtölni kezdett, a harmadik napon pedig szentmisét mondott, s azután megparancsolta a halott Péternek, hogy keljen fel sírjából, s jöjjön vele együtt a törvény elé. Péter azonnal engedelmeskedett a püspök parancsának, élve kelt ki sírjából, s elkísérte őt az országgyűlés elé. Ott a király és a jelenlévők nagy rémületére tanuságot is tett, hogy a püspök megfizette a vételárt, s a földet szabályszerűen birtokába is vette. A tanuzás után újra elaludt az Úrban. A mise a vértanuk közös miséje (Protexisti), lásd 592. lap.

2. Áldozat és élet. Megrendítő látvány, amint Sz. Szaniszló Krisztus áldozatának bemutatása közben szenved vértanuságot. Életének áldozata közvetlenül kapcsolódik a Megváltó áldozatához, halála egy lett Krisztus halálával. Kevés embernek jut ez osztályrészül. Egyet azonban mi is megtehetünk, meg is kell tennünk: iparkodjunk életünket kapcsolatba hozni a szentmiseáldozattal. Két módon tehetjük meg ezt. Gyüjtsük a jócselekedeteket és az érdemszerző szenvedéseket, hogy a következő szentmisénken áldozati adományul ajánlhassuk fel. Azt tartja egy régi közmondás: ajándék nélkül ne menj a király színe elé! Legyen tehát munkád, imádságod, szenvedésed, türelmed, vágyódásod, rettegésed a te áldozati kenyered és borod. Mert a szentmise nemcsak Krisztus áldozata, hanem a tiéd is kell hogy legyen, vagy más szóval: az Úr Krisztusban nekünk magunknak kell áldozatot bemutatnunk. De van még más útja is az élet és a szentmiseáldozat egybekapcsolásának: Éljünk ennek az áldozatnak erejéből! Ez az értelme a legtöbb communio-könyörgésnek. Az áldozat gyümölcse az Istennek tetsző élet. Krisztus dolgozik, szenved, imádkozik bennem . . . Olyasvalami lesz így számomra a szentmiseáldozat, mint amilyen a Nap a földi élet számára.

Május 8.

Sz. Mihály arkangyal megjelenése.

(dupl. maj.)

Sz. Mihály arkangyal, védelmezz minket harcainkban, hogy el ne pusztuljunk az ítélet borzalmaiban.

1. Sz. Mihály megjelenése. Az angyalok közül Sz. Mihály örvend a legnagyobb tiszteletnek. Tiszteletének gyökerei az ősegyházba nyúlnak vissza. Ő a katolikus Egyház védőangyala s a másvilágba költözött léleknek égi vezére (v. ö. a gyászmise off.). Főünnepe ősi idők óta szeptember 29-én van. Ehhez járult a 6. században Sz. Mihály Gargano hegyén történt megjelenésének ünnepe. Csakhamar ez is elterjedt az egész Egyházban. Eredetileg a garganoi templom felszentelésének ünnepe volt. Sz. Mihály arkangyal egyéb jelenései közül igen nevezetes még az, amelyik Nagy Sz. Gergely idejében történt. Az 590-i pestis idején a pápa engesztelő körmenetet rendezett, s az Angyalvár falán (erről az esetről nevezték el így a várat) megjelent az arkangyal, s annak jeléül, hogy vége a járványnak, hüvelybe dugta kardját.

2. A szentmise. A liturgia nemcsak Sz. Mihályt, hanem valamennyi angyalt ünnepli a mai napon, főleg azokat, akik az emberek ügyeit intézik (v. ö. *oráció)*. A *szentlecke* a Titkos jelenések elejéről való. Bár magában ebben a szövegben is kétszer szerepelnek az angyalok, a liturgia az egész könyvre gondol. (A kezdet az egész helyett áll — ez gyakran alkalmazott elve a liturgiának.) S joggal teszi ezt, mert a Titkos jelenések könyve valóban az angyalok könyvének tekinthető ; nincs még más szentírási könyv, amely annyit beszélne róluk. A szentlecke alapgondolata tehát a

következő: Az angyalok buzgón közreműködnek a megváltás művének teljesedésén, s harcolnak a pokolbéli ellenséggel. Vezérük Sz. Mihály. Az *evangéliumon* megfigyelhetjük a liturgia szövegösszeállításaiban érvényesülő szempontot: az egész evangéliumi szakasz az utolsó mondat kedvéért szerepel. Ebben arról van szó, hogy az angyalok az Úr trónja előtt védelmezői, szószólói a kicsinyeknek (mi vagyunk azok, Isten gyermekei). Mily találóan fejezi ki ez az egyetlen mondat (különösen ellentétbe állítva a csábítás gondolatával) az angyaloknak üdvösségünk érdekében végzett munkáját! Mélyértelműen énekli meg az *offertorium* az angyaloknak az oltárnál teljesített tömjénező szolgálatát (ünnepélyes misében megfüstölik az oltárt).

Május 9.

Nazianzi Sz. Gergely püspök, egyházdoktor.

(dupl.)

Szent barátság.

Nazianzi Sz. Gergely. † 390 május 9. Testét a 10. században a konstantinápolyi Apostoloktemplomába vitték át. *Élete:* Sz. Gergely, a teológus (amint a görögök nevezik) 329 táján született a kappadóciai Nazianzban. «A kappadóciai egyház három világosságának» egyike. Szentségének alapjait anyja, Sz. Nonna vetette meg. Korának legkiválóbb iskolái fejlesztették szellemét: a cezáreai, alexandriai és az athéni. Athénben kötötte azt a történelmi nevezetességű barátságot Sz. Vazullal, amelyet még 381-ben, barátja sírja fölött is ifjúi lelkesedéssel ünnepel. 360-ban keresztelkedett meg, s utána egy ideig a remeték csendes

életét élte. 372-ben Sz. Vazul püspökké szentelte. Atyjának, Gergely, nazianzi püspöknek sürgető kívánságára a lelkipásztori munkába is bekapcsolódott. 379-ben meghívásra elvállalta a konstantinápolyi püspöki széket. Az utóbb következő viszálykodások azonban visszavonulásra bírták, s ezután már csak a szemlélődésnek élt. Egész életére jellemző a szemlélődés és a lelkipásztorkodás közötti ingadozás. Vágyai a magányba hívják, a kor szükségei azonban azt parancsolják, hogy álljon be a gyakorlati életbe, vegyen részt az Egyház mozgalmaiban. Nagy sikereit, amelyeket elért, elragadó szónoki tehetségének köszönhette. Kétségtelenül az ókori egyház legnagyobb szónokai közé tartozik. Irásai az egyházdoktorok sorába emelték. *Alkalmazás:* Iparkodjunk összhangba hozni magunkban a vallási élet két irányát: az áhítatos szemlélődést, amely a magányosságba hív, és a tevékeny, karitatív, lelkipásztorkodó irányt, amely látja a korok és a lelkek szükségleteit. A szentmise az egyházdoktorok közös miséje (In medio). Sz. Gergely valóban «világosság volt a gyertyatartóra állítva, hogy világítson mindazoknak, akik a házban (az Egyházban) vannak» (ev.). Eltöltötte őt «a bölcseség és értelem lelke» (intr., lecke). Ez a szentlecke (Justus), ami a közös misében a második helyen szerepel, jobban megfelel szentünk szemlélődő természetének, mint az első.

Május 10.

Sz. Antoninus püspök.

(dupl.)

Sz. Gordiánus és Epimachus vértanuk.

Eltévelyedett lelkek megtérése.

1. Sz. Antoninus. † 1459 május 2. Sírja a flórenci Sz. Márk templomban van. Püspöki ornátusban, kezében mérleggel ábrázolják. *Élete:* 1389-ben született. 16 éves korában a domonkosok rendjébe lépett, s ott szigorú vezeklő életet folytatott. A breviárium a következőket mondja róla: «A restségnek örökre hadat üzent. Rövid álom után ő volt az első az éjjeli zsolozsmán. Ha ezt befejezték, az éjtszaka többi részét imádsággal, lelkiolvasmánnyal vagy írói munkálkodással töltötte. De ha kimerültségében az álom erőt vett rajta, néhány percre a falnak támaszkodott, s azután új erővel folytatta munkáját. A rendi szabályokat lelkiismeretesen megtartotta. Súlyos betegség esetét kivéve sohasem evett húsételt. Fekvőhelye a padló, vagy a csupasz faágy volt. Állandóan durva vezeklőruhában járt, s ez alá is gyakran vas vezeklőövet kötött. A szent tisztaságot egész életében szeplőtelenül megőrizte (brev.). Később az 1446—1459 közti időben flórenci érsek. Mint igazi dominikánus, csodálatos eredménnyel prédikált. Kiváló lelkivezető volt, s megérdemelte, hogy «Antoninus, a tanácsadó» néven emlegessék. Püspök létére is úgy élt, mint valami szegény barát, alázatosan, egyszerűen. Mindenki elébe juthatott, mindenkivel egyenlő kedvességgel bánt, bátor és erélyes volt a hatalmasok bűneivel szemben. — A mise a püspökök közös miséje (Statuit).

2. Sz. Gordiánus és Epimachus. Gordiánus pogány bíró volt, később kereszténnyé lett, s a hitehagyó Julián uralkodása alatt vértanuságot szenvedett (362). Az alexandriai Epimachust oltatlan mészben égették meg. Mindkettejüket a római Via Latinán temették el. Később ezen a helyen templom épült tiszteletükre.

Május 12.

Sz. Néreus, Achilles és Pongrác vértanuk, Sz. Domitilla szűz.

(semid.)

«Örvendeznek azon, hogy tanuságukkal Krisztus győzelmét hirdetik.»

(Damazus-készítette sírversük.)

1. Szentjeink. Sz. Domitilla Flavius Clemens konzulnak, Domicián nagybátyjának volt unokahuga. A szűzi életet választotta. Keresztény hite megvallásáért Pontia szigetére száműzték, s itt «szenvedte el lassú vértanuságát», amint Sz. Jeromos írja róla. — Néreus és Achilles testvérek, katonák voltak. «Fegyveres szolgálatra vállalkoztak, kegyetlen hivatásra, zsarnokok parancsainak végrehajtására ... Míg egyszerre csak otthagyták ezt a kegyetlen mesterséget. Megtértek, s elmenekültek a zsarnoknak kegyetlenségekről hírhedt táborából. Elvetették a pajzsot, vértet, a véres fegyvereket, s örvendeztek, hogy tanuságukkal Krisztus győzelmét hirdetik.» Igy jellemzi életüket Damazus pápa a sírfeliratban. Sok legendás vonás van ugyan e szenteknek vértanu-aktáiban, mindamellett az egésznek magja igaz történet. Sz. Domitilla szolgála-

tába léptek, s állítólag még Sz. Péter keresztelte meg őket és vértanukként fejezték be életüket. Csontjaikat Sz. Domitilla sírkápolnájában temették el. — Sz. Pongrác előkelő frigiai nemzetségből származott. Diokleción és Maximián császárok uralkodása alatt jött Rómába. 14 éves fiú volt akkor (304 körül). Rómában a pápa tanította a keresztény hitre, s ő is keresztelte meg. Később elfogták mint keresztényt, s mivel vonakodott áldozni a bálványoknak, halálra ítélték. Férfias bátorsággal hajtotta nyakát a bárd alá, s elnyerte a vértanuság koronáját. Éjtszaka egy jámbor matróna, Oktavilla elvitte a testét, bebalzsamoztatta és eltemettette a Via Aurelianán. Sz. Pongrác az eskü hűséges megtartásának védőszentje. Sírja fölé Symmachus pápa 500 körül templomot építtetett, ami később stáció-templom lett (lásd a fehérvasárnapi stációt ; ez is figyelmeztet a keresztségben Krisztussal kötött szövetséghűség megtartására). — Sz. Pongrác figyelmeztet bennünket, hogy legyünk óvatosak az esküben, de ha már szavunkat adtuk, vagy éppen megesküdtünk valamire, maradjunk hívek mindhalálig. Igy kell megtartanunk a keresztségi, házassági, papi és hivatali esküt.

2. A szentmise szövege régi eredetű. A communéból vett részletek mellett vértanuinkra vonatkozó sok szép saját rész is van benne. A (Jópásztorról szóló) 32. zsoltár vonul végig az *introitus*on és a *communio*n (ez mindig a régiség mellett bizonyít). A királyi emberről szóló *evangélium* vértanuinkkal áll vonatkozásban, akik császári szolgálatban állottak ; egyúttal azonban a misztérium-cselekménnyel is szépen kapcsolatba hozható : a szentmisében «leszáll Jézus és meggyógyít» minket, mint egykor a beteg fiúval tette.

3. Egy, erre az ünnepre szóló régi szentbeszéd. Több mint 1300 évvel ezelőtt a

nagy liturgikus pápa, Nagy Sz. Gergely tartotta ezt a prédikációt az ünnep evangéliumáról vértanuink bazilikájában (tehát már akkor megvolt ez a mise): «Testvérek! Felebarátaitokban ne a világ javait becsüljétek! Isten képmását becsüljétek meg bennük! Ne arra nézzetek, hogy mitek van, hanem, hogy mik vagytok ... Tekintsetek ezekre a szentekre, akiknek sírja mellett állunk: ők megvetették és sárbatiporták ezt a pompázó világot. Akkor is volt hosszú élet, boldogság, gazdagság, gyermekáldás, nyugodalmas békesség. Körülöttük is viharzott e világ, de szívükben csak száraz kórónak becsülték. Vegyétek észre, hogy mikörülöttünk már maga a világ is fonnyad, csak szívünk ítéli még virágzónak, pedig mindenfelől halál, gyász, pusztulás int felénk. Mindenfelől csak zaklatnak, keserítenek. De úgy elvakít bennünket a test kívánsága, hogy ennek a keserű világnak még keserveit is szeretjük; oszlik előlünk, s mégis futunk utána, inog alattunk, s mi mégis meg akarjuk rajta vetni lábunkat. Süllyedését meg nem akaszthatjuk, hát vele süllyedünk magunk is. Ez a múlandó világ maga mutatja, hogy semmi, és hogy semmit sem ér, ha beléje kapaszkodunk. Kedves testvérek! Inkább adjátok szíveteket az örökkévalókra. Akkor dicsőségtek lesz a mennyekben, amit hitetekkel már most is lefoglalhattok, Jézus Krisztus, a mi Urunk által, aki az Atyával együtt él és uralkodik a Szentlélekkel egyetemben mindörökön örökké. Amen.»

Május 13.

Bellarmin Sz. Róbert püspök, bíboros, egyházdoktor. (dupl.)

A katolikus hit védelmében.

1. Bellarmin Sz. Róbert. † 1621 szept. 17. Sírja a római Sz. Ignác-templomban van (a jobb mellékhajóban, Sz. Alajos sírja mellett). *Élete:* A toszkánai Montepulciano-ban ringatták bölcsőjét. 1542 okt. 4-én született, Assisi Sz. Ferenc napján, akit egész életében bensőségesen tisztelt. Halála napja pedig szept. 17. az a nap, amelyen az Egyház Sz. Ferenc stigmáinak ünnepét üli. Bellarmin 1560-ban a Jézus-társaságba lépett, s kétségtelenül a rend legjelentősebb egyéniségei közé tartozik. Egyaránt kiváló a tudományban, a jámborságban, alázatosságban és a «szív egyszerűségében». Ha mozgalmas életét egy mondatban akarnók összefoglalni, azt mondhatnók róla, hogy minden körülmények között *egy* irányvonalat követett: «Ha rólad, Jeruzsálem, megfeledkezem, adassék feledésnek a jobbkezem». Legjelentősebb műve: «Vitás hittanítások korunk eretnekségeivel szemben». Ez a mű «záróakkordja az Egyház belső életerőiből fölzúgó, hatalmas karéneknek, amely az akkori hanyatlás minden terheltségén és vajudásán áttör, karéneke az egy, szent, katolikus Anyaszentegyháznak» (E. Birminghaus). Bellarmin volt gyóntatója az ifjúság két kedves szentjének, Sz. Alajosnak és Berchmans Sz. Jánosnak. Miért kellett 300 évig várnia a boldoggá- és szenttéavatásra? Hefele püspök adja ennek okát, mikor így ír: «Különben kanonizálás nélkül is a legnagyobb fokban tiszteletreméltónak tartja Bellarmint minden katolikus, s akik be szeretnék őt mocskolni, csak magukat állítják pelengérre». Azonban

XI. Pius pápa 1923-ban mégis csak boldoggá avatta, majd 1930-ban a szentek sorába iktatta, sőt 1931 szept. 17-én egyházdoktornak nyilvánította.

A szentmise: «In medio Ecclesiae», saját könyörgésekkel. Ezek magasztalják szentünk bölcseségét, amellyel az Egyház érdekében harcolt, számunkra pedig azt a kegyelmet kérik, hogy gyarapodjunk az igazság felismerésében és mindig becsülettel járjunk az Úr színe előtt.

2. A Martyrologium: «Rómában Szűz Mária vértanukhoz címzett templomának szentelési ünnepe van. Phokas császár idejében (610) a boldog emlékű IV. Bonifác pápa Agrippa Pantheonját megtisztította a pogányok utálatosságaitól, és a Boldogságos Szűz meg minden vértanu tiszteletére keresztény templommá szentelte». Régen ezen a napon tartották a mindenszentek ünnepét, míg IV. Gergely pápa († 844) át nem helyezte november 1-re.

Május 14.

Sz. Bonifác vértanu.

(simpl.)

«Köszönöm neked, Jézus Krisztus, Istennek Fia!»

Sz. Bonifác. † 306 május 14. Sírja a római Sz. Elek-templomban van. *Élete:* Az akták szerint, amelyek azonban nem egészen megbízhatók, Bonifác római polgár volt. Egy ideig bűnös viszonyban élt valami Aglae nevű előkelő asszonnyal, később azonban mélyen megbánta bűnét, s elhatározta, hogy engesztelésül fölkutatja a vértanuk csontjait, s tisztességesen eltemeti azokat. Mikor Tarzusban látta, hogyan kínoz-

nak sok keresztényt hitük megvallásáért, megcsókolta bilincseiket, s bátorította őket, hogy állhatatosan tűrjék szenvedéseiket, mert a rövid küzdelem után örök békességre jutnak. Végül őt magát is elfogták, és testét vaskampókkal tépték, majd pedig forró ólmot öntöttek szájába. A kínzások közben csak ezt az egyet hallották tőle: «Köszönöm neked, Jézus Krisztus, Istennek Fia!» Mikor Aglae, aki időközben szintén megtért, és életét a jócselekedeteknek szentelte, angyal által értesült Bonifác vértanuságáról, elhozatta testét s a tiszteletére épített templomban temette el. Bonifác vértanusága a ciliciai Tarzusban történt május 14-én, Dioklecián és Maximián császárok uralkodása alatt. *Alkalmazás:* Bonifác vezeklésül arra vállalkozott, hogy felkeresi a vértanuk csontjait, s tisztességgel eltemeti. Ma már ritkán találkozunk ilyen vezekléssel és ilyen erős szeretetből fakadó bánattal! Az Úr azonban kedvesen vette ezt Bonifáctól. A vezeklőből vértanu lett, aki a legkegyetlenebb kínok között is csak azt hajtogatta: «Köszönöm neked, Jézus Krisztus, Istennek Fia!» — A mise a húsvéti vértanuk közös miséje (Protexisti), lásd az 592. lapon.

Május 15.

De la Salle Sz. János hitvalló.

(dupl.)

Ha nem lesztek olyanok, mint a kisdedek, nem mehettek be Isten országába.

1. Sz. János. † 1719 ápr. 7. Sírja szülőházában van, a Brüsszel melletti Lembecq lez-Hal-ban. Papi ruhában ábrázolják, amint gyermekeket oktat. *Élete:*

A franciaországi Reims-ben született, 1651-ben. Istenfélelemben eltöltött ifjúkor után a papi hivatást választotta s 1678-ban szentelték áldozópappá. Nemsokára észrevette, hogy Isten «a szegényeknek keresztény tanításban való oktatására, és az ifjúságnak igaz útra való vezetésére» hívja *(orácio)*. Evégből megalapította az iskolatestvérek szerzetestársulatát, amelynek jelenleg 2000 házban mintegy 17.000 tagja van. A népiskolai oktatás fejlődésében nagy szerepe volt szentünknek. Társulatának alapításával új erőket állított a szomorú sorsban tengődő ifjúsági nevelés szolgálatába. Ő alapította az első tanítóképzőket is. A szegénység iránti szeretetből lemondott kanonoki stallumáról, s minden vagyonát a szegényeknek adta *(szentlecke)*. Lángoló buzgósággal karolta fel az ifjúság üdvösségének ügyét, s emellett a legkeményebb önmegtagadási gyakorlatokat végezte: böjtölt, ostorozta magát, egész éjtszakákat töltött imádságban *(intr.)*. 68 éves korában halt meg 1719 ápr. 7-én nagypénteken. Utolsó szavai: «Mindenben imádom Istennek reám vonatkozó akaratát».

2. A szentmise a hitvallók közös miséje (Os justi), a kisdedekről szóló szép *evangéliumm*al, ahol az Úr a gyermekeket állítja elénk példaképül: «Ha meg nem tértek, és nem lesztek mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába». Isten előtt gyermekké kell válnunk: vagyis meg kell tanulnunk a gyermeki egyszerűséget, ártatlanságot, engedelmességet és gyermeki hitet! Az Úr azonban a gyermekek iránt való szeretetre is figyelmeztet: «Aki befogad egy ilyen kisdedet az én nevemben, engem fogad be». — Aranyszájú Sz. János azt mondja a mai zsolozsmában: «Az ifjúság lelkének alakítását nagyobb művészetnek tartom a festőénél és a szobrászénál».

Május 16.

Sz. Ubald püspök, hitvalló.

(semid.)

A liturgia ismeri az ördög befolyását, s hatékonyan ellene áll.

1. Sz. Ubald. † 1160 május 16 (pünkösdvasárnapján). Sírja az umbriai Gubbioban van. Püspöki ornátusban ábrázolják; előtte rimánkodik az ördög. *Élete:* Az itáliai Gubbioban született. Pap lett, később kanonok, 1128-ban pedig II. Honorius pápa minden vonakodása ellenére is kinevezte őt Gubbio püspökévé. Püspök korában példaképe volt az apostoli egyszerűségnek, a főpásztori hűségnek és az életszentségnek. A gonoszlélek ellen szokás segítségét kérni. Holtteste mindmáig épségben maradt. *Alkalmazás:* A mai nap szentjének különös hatalma volt a gonoszlelkek kiűzésére. Amennyire eleven közelségben érzi a liturgia hozzánk az angyalokat, épúgy számol a gonoszlelkek befolyásával is, és mindig ellenük dolgozik. Ezért gyakran találkozunk a liturgiában exorcizmusokkal (ördögűzésekkel). Egy sereg szentelmény is a gonoszlélek befolyásának távoltartására való, mint pl. a szenteltvíz, szenteltgyertya, és barka. Ne becsüljük le ezeket. — A szentmise a püspökök közös miséje (Statuit), saját *orációval*, melyben kérjük Istent, hogy a szent közbenjárására «terjessze ki karját az ördög minden gonoszsága ellen».

2. Martyrologium: «Prágában Nepomuki Sz. Jánosnak, az ottani dóm kanonokjának ünnepe. Mikor hiábavalónak bizonyult minden kisérlet, hogy a gyónási titok megszegésére bírják, a Moldva folyóba vetették, s így nyerte el a vértanuság pálmáját». Ennek

az egész Középeurópában ismeretes szentnek ünnepét nálunk is több helyen megtartják († 1383).

Május 17.

Baylon Sz. Paszkál hitvalló.

(dupl.)

A szentáldozás legyen lelkünk gyarapodására.

Sz. Paszkál. † 1592 május 17. Sírja Valencia mellett Villarealban van. A franciskánusok ruhájában ábrázolják, előtte kehellyel s rajta a szentostyával. *Élete:* Baylon Paszkál a nevét születésenapjáról, pünkösdhétfőről = Pascha Pentecostes kapta, s halála is pünkösdhétfőre esett. Egyszerű, jámbor pásztorfiú volt, később pedig Sz. Ferencnek szeretettől lángoló fia. Az Oltáriszentség tiszteletének szentje. Azoknak a szenteknek seregébe tartozik, akik kárpótolták az Egyházat a drágakövekért, amelyeket a vallásújítás idején az újítók letörtek koronájáról. A spanyolországi Valencia vidékén született, s 52 éves korában halt meg. Már holtan feküdt a ravatalon, mégis felnyitotta szemét, mikor a szentmisében felmutatták a szentostyát. XIII. Leó pápa az eucharisztikus társulatok és testvérületek védőszentjévé nyilvánította. *Alkalmazás:* A mai oráció kéri, hogy a szentáldozás váljék lelkünk gyarapodására. Aki együtt él az Egyházzal, az az Oltáriszentséget állítja életének középpontjába, mégpedig úgy, hogy a pappal együtt tevékenyen belekapcsolódik az eucharisztiás áldozatba, s azután a vele kapcsolatos áldozati lakomába, a szentáldozásba. — A szentmise (Os justi) a hitvallók közös miséje.

Május 18.

Sz. Venancius vértanu.

(dupl.)

Ha ez meg tudta tenni . . .?

Sz. Venancius sírja Camerinoban van, a tiszteletére szentelt templomban. Oroszlánokkal, vagy menekülő ördögökkel ábrázolják. *Élete:* Ez a 15 éves ifjú, Venancius, keresztény hitéért hallatlanul nagy kínokat szenvedett szülővárosában Décius császár uralkodása alatt (249—251), de nagy állhatatosságával mégis győzedelmeskedett. Megostorozták, fáklyákkal pörkölték, fejjel lefelé füstölgő tűz fölé akasztották, oroszlánok elé vetették, de azok megfeledkezve vadságukról mint a bárányok, úgy simultak a szent lábához, ő meg közben a hitet hirdette a pogányoknak. Szavára sok pogány tért meg Krisztushoz. Végül is lefejezték. *Alkalmazás:* Ha az ember egy ideig együtt megy a győzelmet ünneplő katonákkal, őt is megszállja valami hősiesség és állhatatosság, s velük együtt lendül akaratereje, a benne lakozó kegyelmek ereje a harcra és győzelemre. Ebben van a vértanuk tiszteletének nagy nevelőereje. Egy 15 éves ifjúnak állhatatossága meg különösen lelkesítő. A mai nap ugyancsak alkalmas volna liturgikus ifjúsági ünnep számára! — A mise a húsvéti vértanuk közös miséje (Protexisti) (lásd az 592. oldalon).

Május 19.

Sz. Péter Celesztin pápa, hitvalló.

(dupl.)

Sz. Pudenciána szűz.

Légy kicsinnyé.

1. Sz. Péter Celesztin. † 1296 május 19. Sírja az Abruzzok között, Aquilában van, a S. Maria di Collemaggio templomban. Pápai méltóságban ábrázolják, galambbal vagy pedig úgy, amint írásközben az ördög okvetetlenkedik neki. *Élete:* Morónei Péter jámbor remete, a celesztinusok rendjének alapítója, 1215-ben született. 1294 júl. 5-én IV. Miklós halála után a több mint két évig húzódó konkláve végre is őt választotta pápává V. Celesztin néven. Csak az akkori zavaros helyzet és II. Károly nápolyi király fondorkodása tette lehetővé, hogy ezt a különben szent, de minden világ- és emberismeret híjával levő remetét választották meg. Nemsokára kiviláglott, hogy a választás szerencsétlen volt. Celesztin úgy érezte, hogy vállai nem bírják a terhet. Ezért öt hónappal megválasztása után 1294 dec. 13-án lemondott a pápai trónról és visszatért a hajlamainak megfelelő egyszerű szerzetesi élethez. Utóda, VIII. Bonifác, joggal félhetett attól, hogy ellenfelei esetleg felhasználják a szentet szakadár terveik előmozdítására, s azért szigorú őrizet alatt tartotta az Anagni mellett fekvő Fumone várban. Régi szerzetesi cellájának mintájára berendezett szoba fogadta itt a lemondott pápát. Utolsó napjait szigorú vezeklésben töltötte. *Alkalmazás:* «A legmagasabb egyházi méltóságot kevesebbre becsülni, mint az alázatos életet»: Sz. Péter életének ezt a legjelentősebb

tettét csodálja az Egyház a napi orációban, s arra biztat, hogy mi is próbáljuk őt valamiképen utánozni. — A szentmise a püspökök közös miséje (Statuit). Csak az evangélium való az apátok miséjéből: «Ime mi mindent elhagytunk». Ez a mondat jól jellemzi szentünk életét, aki a pápai trónon is remete maradt.

2. Sz. Pudenciána. Régi hagyomány szerint Sz. Péter apostol római tartózkodása alatt Pudens szenátor házában lakott. Ennek a szenátornak voltak leányai Pudenciána és Praxedis. Mindketten szűzességben maradtak, s egész életüket a felebaráti szeretet szolgálatára szentelték. Szüleik halála után Pudenciána nővérével, Praxedisszel (ünnepe júl. 21.) együtt minden vagyonát a szegényeknek adta. Fáradozásának köszönhető, hogy az egész Pudens-ház 96 főnyi lakójával együtt megtért. I. Pius pápa († 154) keresztelte meg őket. Mikor Antoninus Pius idejében megtiltották a keresztény istentiszteletet, Pudenciána házában mutatta be a pápa a szent áldozatot. Pudenciánát atyja sírboltjában, a Priscilla-katakombában temették el. Rómában régi stációtemplom áll tiszteletére.

Május 20.

Szienai Sz. Bernardin hitvalló.

(semid.)

Jézus nevére minden térd meghajoljon!

1. Sz. Bernardin. † 1444 május 20. Aquilában. Sírja is ott van a róla nevezett templomban. Franciskánus-ruhában ábrázolják, amint kezében Jézus

nevével megírt napot tart. *Élete:* 1380-ban született az itáliai Carrarában. Ifjúkorában a szienai pestisjárvány idején önfeláldozóan ápolta a betegeket. Későbbi súlyos betegségében elhatározta, hogy kolostorba lép. Ferenciskánus lett, s elüljárói prédikálással bízták meg. Alázatosan engedelmeskedett, bár gyenge, rekedt hangja nem volt alkalmas szónoklásra, és íme — csodálatosan meggyógyult torokbajából. Mint kiváló népszónok és a lelkek ügyéért lángoló apostol járta be Itáliát. Elsősorban Jézus szentséges nevének hírnöke volt *(or.)*. Óriási hatást gyakorolt korára. Egyengetője volt az igazi egyházi újjászületésnek. Kevés szentnek volt annyi, és oly kiváló tanítványa, mint neki (köztük Kapisztrán Sz. János is). Ha ellátogatott egy városba, zászlót vitetett maga előtt. Rajta volt ezen az Úr Jézus drágalátos nevének monogrammja (IHS) tizenkét ragyogó sugártól övezve, fölötte a kereszttel. Ha prédikált, a szószékre kitűzte a zászlót. Néha táblát is vitt magával, amelyre szintén Jézus neve volt írva nagy betűkkel, hogy minden hallgatója láthassa, s ha Jézus nevéről kezdett beszélni, előmutatta a táblát. Lelkes buzdítására sok pap is föliratta az oltárra vagy fölfestette a templom valamelyik falára Jézus nevét. Ilyen szentképeket is csináltatott, és azt osztogatta a nép között. Buzgólkodása nyomán még a városházak falára is felkerült a Jézus-monogramm óriási betűkkel, amint Szienában ma is látható (Pastor). — A *szentmise* a hitvallók közös miséje (Os justi), az apátok miséjéből való *evangélium*mal: «Ime, mi mindent elhagytunk», hogy így Szentünknek a szegénység iránt való szeretetét jelezze. Az *oráció* Sz. Bernardin példájára az Úr Jézus szentséges nevének szeretetéért könyörög. *Alkalmazás:* Csodáljuk meg ma Szentünknek Jézus isteni neve iránt

való szeretetét, és tegyük fel magunkban, hogy szánkon, de még inkább szívünkben hordjuk mi is ezt a szentséges nevet. Mert ez a név magának az Üdvözítőnek szeretetét keltegeti bennünk. De könnyelműen, tiszteletlenül sohase ejtsük ki!

Május 25.

VII. Sz. Gergely pápa, hitvalló.

(dupl.)

I. Sz. Orbán pápa, vértanu.

Szerettem az igazságot, gyűlöltem az igazságtalanságot, azért halok meg számkivetésben.

1. VII. Sz. Gergely. † 1085 május 25. Sírja Salerno főtemplomában van. Pápai méltóságában ábrázolják, vállán galambbal. *Élete:* 1020 körül született. 1047—49 között cluny-i bencés, később kardinális és végül 1073—1085 pápa. Kétségtelenül a legnagyobb pápák közé tartozik. Kimagasló egyéniség, keményveretű jellem. Élete munkájának és küzdelmeinek indítékai: az Egyház tisztasága, egysége, szabadsága és a világi hatalomtól való függetlensége. Harcai saját magának csak küzdelmet, a végén számüzetést és halált hoztak, az Egyháznak azonban dicsőséget és előbbrehaladást. Számüzetésben halt meg ajkán e szavakkal: «Szerettem az igazságot, gyűlöltem az igazságtalanságot, azért halok meg számkivetésben». A protestáns Gregorovius így ír róla: «A pápaság történetében örök időkre ragyog két csillag, s mindig tanusítja a pápák szellemi nagyságát: Leó, aki elől a félelmes zsarnok, Attila visszavonult, és Gergely, aki előtt IV. Henrik

térdel vezeklő ruhában. Világhírű jelenet mind a kettő, de mindegyik másként hozza mozgásba a szemlélő érzésvilágát. Az első egy tisztára erkölcsi hatalom iránt való tisztelet, míg a második egy szinte emberfölötti jellemet illető csodálat érzését váltja ki benne. S ennek a barátnak fegyverek nélkül kivívott győzelmei inkább támaszthatnak igényt a világ csodálatára, mint egy Nagy Sándornak, Cézárnak, vagy Napoleonnak győzelmei. A csaták, amelyeket a középkor pápái vívtak, nem vassal és ólommal folytak, hanem erkölcsi fegyverekkel. És ezeknek a fínom, szellemi fegyvereknek használata és hatékonysága az a tényező, amely a középkort bizonyos tekintetben korunk fölé emeli. Napoleon csak véreskezű barbárnak tűnik föl Gergellyel szemben . . . Gergely alakja valóságos tüneménye a középkornak. Mindig lesz benne valami, ami izgat, hogy foglalkozzunk vele. S a keresztény világ történetéből a legkülönb lapok hiányoznának, ha ez az őserejű jellem, a tiarás iparosfiú alakja hiányoznék belőle».

2. Sz. Orbán I. Callixtus utóda volt (lásd okt. 14.), 222—230 között uralkodott. Pápasága idején békében élt az Egyház, mert Alexander Severus nem engedte végrehajtani az üldöző rendeleteket. Bennünket is érdekel az a rendelkezése, amelyet a hívek offertoriumi adományainak hováfordításáról adott ki: «Azokat az adományokat, amelyeket a hívek az Úrnak ajánlanak fel, nem szabad semmi másra sem használni, mint csak a keresztény község közös hasznára, a templom vagy a szegények javára. Mert ezek a hívek fogadalmi ajándékai, a bűnösök engesztelő adományai és a szegények öröksége». (Brev.). A szent pápa testét 818-ban Sz. Praxedis templomában helyezték nyugovóra; ma is ott van.

Május 26.

Néri Sz. Fülöp hitvalló.

(dupl.)

Sz. Eleutér pápa, vértanu.

«*Kitágítottad szívemet*».

1. Néri Sz. Fülöp. † 1595 május 26. Úrnapján. Sírja a trinitáriusok templomában van, Rómában. Az oratoriánusok ruhájában, bottal és szentolvasóval ábrázolják. *Élete:* Ez a szeretetreméltó, állandóan mosolygó szent (élt 1515—1595), Róma apostola, a 16. század legvonzóbb alakjai közé tartozik. Életének legjellegzetesebb vonása Isten iránt való tüzes szeretete, amely szinte észrevétlenül átsugárzott mindenkire, aki közelébe került. 29 éves korában egy alkalommal (pünkösd nyolcada alatt) annyira fellángolt szívében az isteni szeretet tüze, hogy két bordáját megrepesztette. Soha többé nem gyógyult meg, s így még 50 évig élt ennek a már inkább az égbe, mint a földre való szeretetnek hevületében. Életének főműve 50 évig tartó apostolkodása, amellyel az örök város egyházi életét megújította. Sikerrel oldotta meg feladatát. Az ő érdeme, hogy a gyakori szentáldozás, amely már régóta feledésbe ment, újra szokásba jött Rómában, és azután az egész világon. Róma védőszentjei közé tartozik, s egyik legnépszerűbb szentje az örök városnak. Szeretete főleg az ifjúságra irányult; csak úgy tódultak hozzá. Nagyon kedvelt gyóntató volt. Szent élettevékenységének folytatására alapította az oratoriánusok társulatát. Társulatának tagjai világi papok szerzetesi fogadalmak nélkül. Feladatuk, hogy a nép körében ápolják a vallásosságot.

Alkalmazás: Ifjúkorában gyakran végigjárta Róma hét főtemplomát, és egész éjtszakákat töltött elmélkedésben a katakombák mellett, a vértanuk sírjai közelében. Apostoli lelkületét a liturgiából merítette. Mi is innen meríthetjük, s így tudunk majd katolikus akciót szervezni.

2. A szentmise (Caritas Dei) legnagyobbrészt saját szövegekből van összeállítva, s ezek többnyire a szent kitágult szívére utalnak. Az *introitus* arról a katakombák mellett lejátszódó eseményről beszél, amikor szentünk ott imádkozott éjjel a vértanuk sírja mellett, s a Szentlélek Isten áttüzesítette szívét Isten szeretetével. A *szentlecke* szentünk természetfölötti bölcseségét magasztalja. A *graduale* megénekli a gyermekek iránt való szeretetét, az *allelujával* pedig szívének kitágítására utal. Szentünk valóban éber szolga volt, aki az isteni szeretet égő mécsesével kezében, felövezve az önmegtagadás vezeklőövével járta az élet útját *(evang.)*. Az *off.*, *secr.* és a *comm.* szintén Sz. Fülöpnek szeretettől lángoló szívét emlegeti.

3. Sz. Eleutér a 174—189. években volt pápa. Iréneus vele fejezi be a pápákról összeállított névsorát: «Most pedig az apostolok után tizenkettedik a püspöki méltóságban Eleutér». A Sz. Péter bazilikában van eltemetve.

Május 27.

Sz. Béda hitvalló, egyházdoktor.

(dupl.)

I. Sz. János pápa, vértanu.

A szentírási bölcseség tanítója.

1. Sz. Béda. † 735 május 26. Sírja az angolországi Durhamban van. Bencés ruhában, kezében az egyházdoktorokat jelző könyvvel ábrázolják. *Élete:* Jelentősége az egész Egyház számára abban van, hogy összekötőhíd az egyházatyák világa és a kereszténnyé lett germán népek között, s a hagyományos keresztény-római műveltséget és tudományt közvetíti a középkor számára. Irásait már életében nyilvánosan olvasták a templomban. Mielőtt még «szent»-nek hívhatták volna, a «tiszteletreméltó» (venerabilis) jelzővel emlegették nevét, s ezt a jelzőt szenttéavatása után is megtartotta. Egy áldozócsütörtök előtti napon érezte, hogy közeledik halála. Megerősítette magát a szentségekkel, megölelte szerzetestestvéreit, és durva vezeklőruhában a földre feküdt. Ott még csendesen elmondta: «dicsőség az Atyának és Fiúnak és a Szentlélek Istennek» s azután elszenderült az Úrban. *Alkalmazás:* Sz. Béda a Szentírás bölcseségének tanítója számunkra. Aki az Egyházzal együtt akar élni, annak forgatnia kell ezen a héten, de egész életében is a Szentírást. Béda sokat magyarázta az Irást másoknak. Talán nekünk is lesz erre alkalmunk. A szentmise (In medio) az egyházdoktorok közös miséje.

2. I. Sz. János pápa 523—526 között uralkodott. Járt Konstantinápolyban is I. Jusztin császárnál, és segítséget kért tőle az arián Teodorik királlyal szemben. Mikor visszatért, Teodorik Ravennába csalta,

és börtönbe vetette. A börtön szennye és az éhség vetettek véget életének 526 május 18-án. Testét később Rómában, a Sz. Péterben temették el. Nagy érdemei vannak a vértanuk tisztelete körül.

Május 28.

Sz. Ágoston püspök, hitvalló.

(dupl.)

Az anglikánok visszatéréséért.

1. Sz. Ágoston. † 604 május 26. Sírja a canterbury-i Sz. Péter-kolostorban van. Bencés ruhában, püspöki jelvényekkel szokták ábrázolni. *Élete:* A Laterán melletti Sz. András-kolostor szerzetese volt. Nagy Sz. Gergely pápa 40 társával együtt az angolszászok megtérítésére küldte 597-ben. A kenti Ethelbert király nagy jóindulattal fogadta őket, s megengedte Ágostonnak, hogy Canterbury mellett kolostort alapítson. Nem sokkal ezután a király és több mint 10.000 alattvalója megkeresztelkedett. A pápa ekkor Anglia prímásává nevezte ki Ágostont, s a palliumot is elküldte neki. Meghalt 604 május 26-án ; a Sz. Péter-kolostorban temették el. Azóta a canterbury-i püspököknek itt van temetkező helyük. *Alkalmazás:* Előttünk áll ma az angol nép apostola. Azé a népé, amely most legnagyobbrészt elszakadt az igaz Egyháztól, bár lelke mélyén vallásosságra hajló. Ezeknek az anglikánoknak pl. még laikus-breviáriumuk is van, napi zsoltárokkal és szentírási olvasmánnyal : olyasvalami, ami nálunk a liturgikus mozgalomban még csak megvalósítandó eszmény. A napi oráció azt kéri, hogy ez a vallásos nép térjen vissza az Egyház egységébe.

2. A szentmise (Sacerdotes) részben a püspö-

kök közös miséje, részben saját. Elénk idézi a püspököt *(intr., grad., all.)* és a térítőt *(lecke, ev.,)*. Ráismerünk a hithirdetők evangéliumára, akik a 72 tanítvány nyomában jártak az Úr előtt, mint az ő követei. Nagyon szép a szentlecke, mely Sz. Pál apostol megható gondoskodásáról tanuskodó első tesszalonikai levelének egy részlete. Sz. Ágoston mutatja be most benne nekünk saját buzgóságát: «Azt is tudjátok, hogy mindegyiteket (miként az atya gyermekeit, úgy) intettünk, vigasztaltunk és kérve-kértünk». Ágoston püspök az az «éber szolga, akit az Úr eljövetelekor virrasztva talált». Bárcsak velünk is így lenne, amikor halálunk óráján meglátogat bennünket!

Május 29.

Pazzi Sz. Magdolna szűz.

(dupl.)

Inkább szenvedni, mint meghalni!

Pazzi Sz. Magdolna. † 1607 május 25. Sírja a flórenci kármeliták kolostorában van. A kármelita apácák ruhájában ábrázolják égő gyertyával és töviskoszorúval. *Élete:* Pazzi Sz. Mária Magdolna a misztikai élet kiváló adományaival volt megáldva. Tíz éves korában szűzességi fogadalmat tett, és a sarutlan karmeliták flórenci kolostorába vétette fel magát. Főként azért választotta ezt a kolostort, mert ott csaknem mindennap járultak a szentáldozáshoz. Öt esztendőn keresztül kenyéren és vizen élt. A legkeményebb önmegtagadási gyakorlatokat végezte. Öt esztendeig élt nagy lelki szárazságban és vígasztalanságban. Szavajárása volt: «Szenvedni még, és nem meghalni». 41 éves volt, amikor

meghalt. Testét most is épségben őrzik ékes üvegkoporsóban a kármelita-templomban. *Alkalmazás:* A lelki tisztaság és a Krisztus iránti szeretet azok az erények, amelyeket az Egyház leginkább tisztel Szentünkben. Ezek érlelték meg lelkében a kívánságot, hogy «szenvedni még és nem meghalni!» Az Egyház a mai napon bennünket is arra bíztat, hogy ettől a szenttől tanuljuk meg követni szívének tisztaságát és az Úr iránti szeretetét. Persze, olyan tökéletességre bajosan juthatunk, mint amilyenre ő jutott. De legalább azt megpróbálhatjuk, hogy Krisztus iránti szeretetből türelmesen szenvedünk. A szentmise a szűzek közös miséje (Dilexisti), a gyönyörű jegyes-mise, egyike az egész misekönyv legszebb és legegységesebb miséinek.

Május 30.

I. Sz. Félix (Bódog) pápa, vértanu.

(simpl.)

Szentjeinkben is Krisztust tiszteljük.

Sz. Bódog. † 274 dec. 30. Sírja Rómában, a Kallixtus-katakombában van. *Élete:* Rómában született, atyját Konstantinnak hívták. Aurelián császár idejében vezette Isten Egyházát (270—275 között). Elrendelte, hogy a szentmisét vértanuk sírja fölött mutassák be. Két alkalommal tartott papszentelést december havában, s kilenc áldozópapot, öt diákonust és öt püspököt szentelt különböző helyekre. Vértanuhalállal fejezte be életét. *Alkalmazás:* Igen jelentős Bódog pápának az a rendelkezése, hogy a szentmisét vértanuk sírja fölött kell bemutatni. Ez az ősrégi szokás máig fennmaradt, amennyiben most is minden oltárkőben valamelv vér-

tanu-ereklyének kell lenni. Igy jut kifejezésre minden időben a szentek testének Krisztus eucharisztiás testével való kapcsolata. Egyúttal azonban a szentek tiszteletének mélyebb értelmét is megláthatjuk ebben: Krisztus testének tagjait tiszteljük szentjeinkben. — A szentmise a vértanuk közös miséje (Statuit).

Május 31.

Merici Sz. Angela szűz.

(dupl.).

Sz. Petronilla szűz.

Angyal módjára élt.

1. Sz. Angela. † 1540 jan. 27. Sírja Bresciában van Sz. Áfra templomában. Az orsolyiták ruhájában szokták ábrázolni, létrával (mert egyik látomásában azon ment fel nővéreivel együtt az égbe). *Élete:* A veronai egyházmegyéből származik. Kora ifjúságában elhatározta, hogy Krisztus jegyesei közé áll. Szüleinek halála után remeteségbe akart vonulni, de nagybátyja nem engedte, hanem háztartásának vezetését bízta rá. Végül is lemondott atyai örökségéről, és Sz. Ferenc harmadrendjébe lépett. Szentföldi zarándoklata alkalmával (1524) elvesztette szemevilágát, de később visszanyerte. Rómában felkereste VII. Kelemen pápát, aki alig akarta őt elengedni az örök városból. Később Bresciában Sz. Orsolya pártfogása alatt vallásos társulatot alapított. Ebből fejlődött ki az orsolyiták áldásos munkát végző apácarendje. Csaknem 70 éves volt, mikor 1540-ben meghalt. Holtteste 30 napon át épségben maradt, s még egyéb csodák is történtek a Sz. Áfra

templomban levő sírjánál. *Alkalmazás:* Angela annyit jelent, mint angyal. Neve jelzi életének programmját. Az Anyaszentegyház is azért imádkozik ma, hogy szentünk példájára és közbenjárására mi is «angyalok módjára élhessünk». De nem csak imádkozik érte, hanem útját is megmutatja: mondjunk le e világról. S itt elsősorban a hivatásunkkal összeegyeztethető lemondásra gondol. Mit tehetsz ma ennek érdekében? Imádkozzunk az orsolyita rendért! A szentmise a szűzek közös miséje (Dilexisti).

2. Sz. Petronilláról azt beszéli a legenda, hogy «Sz. Péter apostol leánya volt. Visszautasította az előkelő Flaccus házassági ajánlatát. Háromnapi gondolkodási időt kapott. Ezalatt böjtölt, imádkozott, a harmadik napon megáldozott, és azután kilehelte lelkét» (Martyrolog). Sírja a Domitilla katakombában volt Sz. Nereus és Achilles vértanuk mellett. 755-ben testét a Sz. Péterbe vitték át.

Június 2.

Sz. Marcellin áldozópap, Péter exorcista, Erazmus püspök, vértanuk.

(simpl.).

A jelen világ szenvedései és a jövendő dicsőség.

1. A szentek. Az első kettő eredetileg Rómában, Tibor sírboltjában volt eltemetve, Marcellin sírja jelenleg a németországi Seligenstadtban van. Erazmust Gaetaban (Olaszország) temették el. Erazmust püspöki díszben, szurokkal telt üsttel és motollával ábrázolják.

Életük: Péter exorcistát Dioklecián alatt börtönbe vetették; ott a börtönfelügyelő leányát megszabadította a gonosz lélektől, mire az egész házanépével megtért. Péter elvezette őket Marcellin paphoz, aki megkeresztelte mindnyájukat. Ezért őt is bebörtönözték, és kegyetlenül megkínozták. Végül mindkettőjüket lefejezték (303 körül). Damazus pápa egy feliratban elmondja, hogy még gyermekkorában magától a hóhértól hallott részleteket a két szent kivégzéséről. Erazmus püspök volt Campaniában. Őt folyékony ólommal öntötték le, mindazonáltal sértetlen maradt. Azután izzó érctunikába öltöztették, de ez sem ártott neki. Végül is természetes halállal halt meg. Egyike a 14 segítő szentnek. *Alkalmazás:* Egy exorcista, egy pap és egy püspök: a «szent rend»-nek három képviselője áll elénk, mint Krisztus vértanuja. Feláldozták életüket, mert szent hivatalukban a lelkek ügyét szolgálták. Dolgozzunk azon, hogy a papság és a nép közötti kapcsolat minél bensőségesebbé és gyümölcsözőbbé váljék. Éppen a liturgikus megújulás nagy segítőnk és irányítónk ebben.

2. A szentmise (Clamaverunt). A misében sok saját szövegű rész van. Az *introitus*ban halljuk a kínzó szenvedéseikben Istenhez kiáltó vértanukat, de nyomban utána látjuk őket megszabadulva a mennyei dicsőségben, s azért dicsőítő énekbe kezdünk. A *szentlecké*ben Sz. Pál gyönyörű gondolatával találkozunk, hogy «amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövendő dicsőséggel». Itt a földön minden teremtmény sóhajtozik és vajúdik; ezt tesszük mi is, az Isten fiai, és várjuk testünk megváltását. Mily szépek ezek a gondolatok a vértanuságra vonatkoztatva. A *graduale* megismétli az introitus zsoltárát (a 33. zsoltár kedvelt zsoltára az ősegyháznak) és hozzáadja a verset: «Közel van az Úr a megtört szívűekhez». Az *allelúja-vers* arra emlékeztet

bennünket, hogy a szentek lelkipásztorok is. Őket Krisztus választotta ki, hogy gyümölcsöt teremjenek, még pedig maradandót. Az *evangéliumban* az Úr Jézus az ő második eljövetelének előjeleiről beszél, amelyek közé tartozik a vértanuság is: «Kezet vetnek rátok, üldözni fognak, királyokhoz és helytartókhoz hurcolnak, és gyűlöletesek lesztek mindenki előtt». Mindez betűszerint beteljesedett szentjeinknél. Nekünk is, akiket Krisztus misztikus testének köteléke köt össze velük, Krisztus tanuinak kell lennünk: «Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket». Hozzuk ma áldozatul az oltárra legalább életünk kis vértanuságát. A *felajánlási* és *áldozási* énekben égi dicsőségükben látjuk a szenteket.

Június 4.

Caracciolo Sz. Ferenc hitvalló.

(dupl.)

«Szívem Istene s osztályrészem mindörökké az Isten!» (grad.)

1. Sz. Ferenc. † 1608 jún. 4. Sírja Nápolyban van a S. Maria Maggiore templomban. Nyíllal és szentségmutatóval ábrázolják. *Élete:* A «kisebb szabályozott papok» szerzetének alapítója, és később a «tiszteletreméltó atya, az isteni szeretet hírnöke» neveket érdemelte ki. Nagy érdemeket szerzett Isten Egyházában az Oltáriszentség tiszteletének terjesztésével és szerzetében bevezette az éjjeli szentségimádást. Gyermeki szeretettel tisztelte a Boldogságos Szűzet, s legnagyobb öröme az volt, ha másoknak szolgálhatott. Az Úr megadta neki a jövendölés tehetségét, a szellemek megkülönböztetésének és a szívek ismeretének ajándékát is. 44 éves korá-

ban, amikor a lorettói templomban ájtatoskodott, megérezte, hogy közeledik már élete vége. Nyomban útrakelt, és az Abruzzókban fekvő agnonai kolostorba vonult. Amint a kapun belépett, felkiáltott: «Ez az én nyugvóhelyem!» Nem sokkal utána halálos láz tört ki rajta. Megható áhítattal vette fel a haldoklók szentségeit és csendesen elhúnyt az Úrban, 1608 június 4-én. *Alkalmazás:* Az Egyház különösen imádságos buzgalmát és bűnbánati szellemét hangsúlyozza. Ennek a kettőnek követését kívánja tőlünk is. «Add meg szolgáidnak, hogy utánzásában úgy haladjunk, hogy szüntelenül imádkozzunk, és testünket szolgálatba hajtsuk». Nem könnyű, amit az Egyház itt tőlünk kíván, de segítséget is ad hozzá: szentünknek példáját és az Oltáriszentséget.

2. A szentmise (Factum est). A mise bővelkedik saját részekben, amelyek szentünk hősi erényeit, az imádkozásban való buzgalmát magasztalják: «Szívem olyan lett testem belsejében, mint a megolvadt viasz; mert emészt engem a buzgóság házadért» *(intr.)*. «Amint kívánkozik a szarvas a forrás vizéhez, úgy kívánkozik lelkem tehozzád, Isten». «Uram, mily bőséges az édességed, melyet elrejtettél a téged félőknek». A *szentlecke* nyomatékkal utal korai halálára: «Mivel hamar tökéletessé lett, hosszú időt töltött be. Mert lelke kedves volt Isten előtt, sietve kiragadta őt a gonoszság közepéből». Az *evangéliumban* az «éber szolgát» látjuk, önmegtagadással felövezett csípőkkel, és az istenszeretet lámpásával kezében.

Június 5.

Sz. Bonifác püspök, vértanu.

(dupl.)

Németország vallási egységéért.

1. Sz. Bonifác. † 754 jún. 5. Sírja Fuldában van. Püspöki jelvényekkel ábrázolják, kezében fejszével, lábainál a kidöntött tölggyel. *Élete:* Németország nagy apostola és egyházi szervezője eredetileg bencés szerzetes volt. Első térítőkísérlete (716) eredménytelen maradt. Második térítőútja előtt Rómába ment (718), s magától a pápától kapott a térítésre megbízatást. Erre Sz. Willibrord püspök szolgálatában három évi megfeszített munkával kereszténnyé tette Frieslandot. 722 november 30-án II. Gergely pápa püspökké szentelte. 724-ben új lendülettel folytatta térítő munkáját, és Hessenbe ment. Geismar, edermenti falucskában egy magaslaton állott Donnár tölgye, a germánok nagy tiszteletben tartott nemzeti szentélye. Bonifác a tölgyet kivágatta, fájából pedig kápolnát építtetett Sz. Péter tiszteletére. Ez a merész tette megpecsételte a kereszténység győzelmét ezen a területen. Sok akadályt gördített útjába a régi papság, és az udvarban élő papok, akiknek méltatlan életmódját megrovásban részesítette. Semmi sem tudta elkedvetleníteni, sem buzgalmát lelohasztani. Csendben, szerényen dolgozott tovább, egyedül csak az Istenben bízva, akinek segítségéért folytonos imádságával könyörgött és imádkoztatott angliai lelki-testvéreivel is. Reménye nem is csalta meg. A megtértek száma rohamosan emelkedett. 731-ben III. Gergely pápától megkapta az érseki hatalom jelvényét, a palliumot. Térítő munkáját a német egyház megszer-

vezésével tetőzte be. Méltó püspököket állított az egyházmegyék élére, s megállapította ezek határait. Gondoskodott a papság és a nép vallási életéről. 742—747 között nagy nemzeti zsinatokat tartott. 744-ben megalapította a fuldai kolostort, amely Középnémetország vallási életének középpontja lett. 745-ben Mainzot választotta érseki székhelyéül. 13 egyházmegye tartozott érseksége alá. Ezzel Németország egyházi szervezése befejezést nyert. Nagyszerű tettekben gazdag életét, amiként a missziókban kezdte, a missziókban is fejezte be. Amikor 754-ben meghallotta, hogy a frízek egy része megingott hitében, elbúcsúzott papságától, és a halál közeledtét érezve, magával vitte szemfedőjét. Mint 74 éves aggastyán, fiatalos lendülettel fogott az újraépítés munkájához, de a befejezést már nem érhette meg. Dockumnál, ahol éppen az újonnan megkeresztelteknek akarta a bérmálás szentségét kiszolgáltatni, vad pogány csapat támadta meg és kegyetlenül megölte.

2. A szentmise (Exsultabo). A misének gyönyörű saját részei vannak, amelyek Németország nagy apostolát jellemzik és dicsőítik. Az *introitus*ban az Egyház ujjong Németország megtérésén. A zsoltárvers (átvitt értelemben véve) szentünk térítő munkáját magasztalja. A *szentlecke* felszólít, hogy dícsérjük azokat, akik atyáink a szent hitben (ezek között Bonifác az első helyen áll), lépjünk nyomdokaikba és emlékük az Egyházban soha ki ne haljon. A *gradual*eban a szent vértanu meghív, hogy vegyünk részt Krisztus szenvedéseiben, miként ő tette, hogy majd egykor Krisztus örömeiben is részesülhessünk. Az *allelújavers* Isten szavával felel a gradualera: Bonifác az örök dicsőség részese. Az *evangélium*ban maga Krisztus Urunk beszél a nyolc boldogságról, a szentség királyi országútjáról. Hirdeti a vértanuk dicsőségét: Boldogok vagytok, midőn üldöz-

nek benneteket... Az *offertorium* a szent hittérítőt állítja elénk, amint Isten oltalma alatt járja Németország földjét. A *communio* a győztest mutatja be a mennyei jutalommal, hogy t. i. Krisztussal együtt ül az ő trónján, és mi is ennek a jutalomnak a zálogát vesszük a mennyei eledelben.

Június 6.

Sz. Norbert érsek és hitvalló.

(dupl.)

Imádságunkat és áldozatunkat ma a premontrei rendért ajánljuk fel.

Sz. Norbert. † 1134 jún. 6. Sírja eredetileg Magdeburgban volt, 1627-ben a harmincéves háború idején pedig a prágai Strahow-kolostorba vitték át csontjait. Mint püspököt ábrázolják, kezében a szentségmutatóval. *Élete:* Sz. Norbert, a premontrei rend alapítója, fiatal korában — jóllehet klerikus volt — nagyon világias életet élt. 1115-ben azonban egy rendkívüli esemény egészen új irányt adott életének. Lovagló útján hirtelen vihar lepte meg. A villám előtte vágott le, lova ledobta, és ő szózatot vélt hallani, amely szemrehányást tett neki eddigi élete miatt. Ennek hatása alatt, Sz. Pál példájára, egészen átalakult, és elhatározta, hogy búcsút mondva minden gyönyörnek és gazdagságnak, szigorú szegénységben fog élni, és életét teljesen az igehirdetésnek szenteli. Szándékát meg is valósította. 1120-ban megalapította a Sz. Ágoston szabályai szerint élő premontrei kanonokok rendjét, amelyet II. Honorius pápa erősített meg (1126). 1125-ben Magdeburg érsekévé választották. 1126. július 13-án mezitláb vonult be a

városba és székesegyházába. Amikor be akart lépni az érseki palotába, a portás nem engedte be szegényes ruhája miatt, s midőn mások figyelmeztetésére bocsánatot kért, az új érsek így válaszolt: «Te jobban ismertél és világosabb szemmel nézel engem, mint azok, akik ide kényszerítenek, ahová nekem, szegény kis embernek sohasem lett volna szabad belépnem». A mise a püspök-hitvallók közös miséje (Statuit).

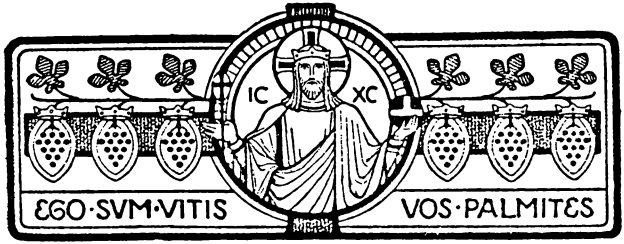

COMMUNE SANCTORUM.

A húsvéti idő vértanuinak közös miséje.

Az Egyház akkor tette fel vértanutiszteletére a koronát, amikor a húsvéti időben külön misét szerzett számukra. Igy a vértanuságot a legszorosabban egybekapcsolta az Úr Jézusnak a szenvedés fölött aratott húsvéti győzelmével. A «vértanuk fehér ruhába öltözött serege» a halálon és poklon keresztül is kíséri győztes királyát. Sz. Pál apostol szavát akarja a liturgia ezzel az ünnepléssel valóra váltani.: «Ha társai voltatok a szenvedésben, örömében is azok lesztek». A két miseszöveget (az egyik eg y, a másik t ö b b vértanu ünnepére) jellemzi a klasszikus szépség és mélység, s mindegyikből az őskegyház győzelmes vértanui szelleme árad.

Az 1. miseszöveg, egy vértanu ünnepére (Protexisti).

Régisége jeleként mindjárt szemünkbe tűnik rajta a drámai közvetlenség és elevenség. Sok reflexió helyett

A kép Krisztust, a vértanuk királyát, az igaz szőlőtőt a keresztfán (szentmise) ábrázolja. A szőlőfürtök a vértanuk; az Eucharisztia bora tüzelte őket vértanuságra. Krisztus országának dicsőségét hirdetik (2. mise) és résztvesznek királyuk dicsőségében (azért van dicsfény és korona mindegyik fürtön).

magát a szentet állítja elénk a liturgia, s engedi, hogy az beszéljen s egyik képről a másikra csap át. Az *introitus*ban maga a vértanu énekli el hálaénekét: Üldözői csak felségesebbé tették győzelmét. A 63. zsoltárt (az egészet figyelembe kell vennünk) nagypénteken és nagyszombaton Krisztus szenvedésére alkalmaztuk. Most az ünnepelt szent beszéli el benne a maga vértanuságát, s halljuk panaszkodó kiáltását. Látjuk, amint ellenségei «kardként élesítik nyelvülket», «célba veszik az ártatlant», szövik ördögi terveiket. De mégsem ők győznek: «Gyermekek játéknyílaivá lesznek ütéseik». Fogcsikorgatva kell Isten gondviselő terveit hirdetniök. «Az igaz pedig örvend az Úrban, mindnyájan örvendeznek az igazszívűek». Épily drámai a *szentlecke* is. Úgy érezzük, mintha az utolsó ítéleten volnánk, látjuk ott a két csoportot: az üldözőket és vértanuinkat. S az üldözők most látják, hogy áldozataik mennyei dicsőségben ragyognak s rémülten kiáltják: «Ezek azok, akiket mi nevetség tárgyává tettünk ... mi, balgák, ostobaságnak tartottuk életüket ... s íme, most Isten gyermekei közé számláltatnak». S a hívősereg válaszát halljuk az allelújaénekben: Ég és föld, az égi és a földi Egyház dicsőíti és «vallja» Isten csodatetteit, amelyek a vértanuságban és annak mennyei jutalmában nyilvánulnak. A «confessio», «confiteri» (dícsérni, megvallani) szó az ősi liturgia nyelvén egész különleges vonatkozásban van a vértanusággal. Mert a vértanu «hitvalló» a szónak legteljesebb értelmében: «megvallotta» az Urat az emberek előtt, s most Krisztus és vele együtt az egész Isten országa is «megvallja» őket a győztesek előtt. Az *evangéliumban* első pillantásra mintha csalódnánk. Azt várnók, hogy mint a többi vértanumisében, úgy itt is Krisztus szól majd valamit a kereszt követéséről. S e helyett a szőlőtőről szóló példabeszédet

halljuk. Vajjon miért? Valószínűleg történeti oka van ennek: régente a húsvéti időben folytatólagosan olvasták Sz. János evangéliumának utolsó részeit, s ebbe a sorozatba tartozik a mi misénk is (v. ö. a húsvét utáni vasárnapoknak és Fülöp-Jakab ünnepének evangéliumait). A fínomabb szem azonban még más összefüggést is lát a vértanuság és a szőlőtőről mondott példabeszéd között: Krisztus, a vértanuk királya a keresztrekúszó természőlő, a vértanuk pedig a keresztről lecsüngő érett fürtök. S az Eucharisztia bora is a szenvedés sajtóján tapostatott s így lett a vértanuság tüzes itala. Ez a három: kereszt, Eucharisztia, vértanuság oly szorosan egybeszövődött az ősegyház gondolatvilágában, hogy az egyik azonnal felidézte a másik kettőt. Ezért találkozunk a szentmise kánonjában ősi idők óta két vértanui névjegyzékkel is. Az egész evangélium mintegy illusztrációja annak, hogy a kereszten függő Krisztus, isteni szőlőtőkénk, az új paradicsom «élet-fája», a vértanuk pedig a rajta sarjadó fürtök.

Az evangéliumi példabeszédet valóra váltották a vértanuk: «Krisztusban maradtak és bő termést hoztak». Termésük a vértanuság koronája. De hát mi is venyigék vagyunk ezen a szőlőtőn, az Úr Krisztuson. És éppen most a szentmisében kell az eucharisztiás életnedvnek a tőkéből belénk, venyigékbe átáramlania, hogy mi is «bő termést hozzunk». Ez az isteni szőlőtő kapcsol bennünket vértanuinkhoz, és éppen itt, a szentmisében építi ki a szentek közösségét, ami «szenvedés és vigasztalás közössége». Így értjük az ősegyház világításában a szőlőtőről mondott példabeszédet. Az *offertorium*ban ismét az isteni szőlőtő csodatettein ámul, azokat magasztalja és vallja» Istennek égi és földi országa. A *communió*ban a mennyei lakomásház nagy vigasságában látjuk szentünket, magunk pedig itt a föl-

dön az eucharisztiás lakoma által részesülünk az ő örömében. (A 63. zsoltárral kezdődött, vele is végződik a mise.) Vegyük észre, hogy az énekek többnyire egyesszámban emlegetik a szenteket.

2. Több vértanu miséje (Sancti tui).

Ez a második mise is tele van nemes, monumentális szépséggel. Már az *introitus* a «szentek»-nek Isten dicsőítő énekével kezdődik. Ezek az Istent magasztaló szentek a vértanuk, és mi is, akik az ő énekükhöz csatlakozunk. S ez a két kórus hirdeti most Krisztus «országának dicsőségét». A 144. zsoltár Istennek (vagy Krisztusnak) nagyságát, jóságát, hűségét magasztalja. A legszebb zsoltárok közé tartozik (sajnos, hogy a liturgia elég ritkán használja). Mily fölséges képet tár elénk ez az introitus! Krisztust, a föltámadott Királyt, amint zúg körülötte «tanuinak» dicsőítő éneke! Ezt a gondolatot folytatja a *szentlecke:* Krisztus feltámadásával múlhatatlan és hervadhatatlan mennyei örökséget szerzett nekünk. E felé tartunk. Egyelőre a földi küszködések és kísértések sötét kapuján keresztül. De csak «modicum» — egy kevéssé tart ez a szomorúság: addig, amíg az arany megtisztul a tűzben «Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának» nagy napjára. Ezt a nagy napot éljük át előre most a szentmisében vértanuinkkal együtt. Az *allelújaének*ben ismét előttünk állnak a vértanuk fehér ruhában mint liliomok, és halálukkal, ami drága az Úr szeme előtt, úgy illatoznak mint a balzsam. Az *evangélium* majdnem teljesen egyezik az előbbi mise evangéliumával, csak néhány verssel később kezdődik. Ez a példabeszéd a keresztény élet legbelsőbb mivoltát mutatja meg: Krisztuson, az isteni szőlőtőn sarjadó hajtások vagyunk. A liturgia legmélyebb értelmét jelzi ez a kép:

szentjeink is, mi is szerves életközösségben vagyunk Krisztussal, belőle szívjuk az eucharisztiás bor isteni életnedvét. Ez minden erőnk forrása. Ennek erejében tudjuk teljesíteni az Úr parancsát: «bőséges termést hozni». (Lásd ennek az evangéliumnak magyarázatát még az előbbi misében.) A föltámadáson örvendezve még kétszer járulunk vértanuinkkal együtt az oltár elé, hogy Krisztussal mi is meghaljunk *(off.)* s vele együtt dicsőségben föltámadjunk *(comm.)*.

A húsvéti idő vértanu-ünnepeinek értékes kiegészítését adják a zsolozsma énekei:

Választottai ragyogó fehérek, allelúja,
Dicsőséget hoztak Istenre, allelúja.
Megalvadtak mint a tej, allelúja, allelúja.
És ezért fehérebbek a hónál, csillogóbbak a tejnél,
Ragyogóbbak a régi elefántcsontnál, szebbek mint a zafír.
(Resp.)

Felszólít bennünket az Egyház: «Jeruzsálem leányai, jöjjetek és lássátok a vértanukat koronájukkal, amivel az Úr megkoronázta őket ezen az örvendetes, nagy ünnepnapon, allelúja, allelúja». *(Ben. ant.)*

Szűz Mária szombati ünneplése.

Szombat a római Egyházban régi idők óta Szűz Mária napja. Ha nem esik rá valami nagyobb ünnep (semiduplex vagy duplex) vagy egyáltalán semmi ünnep sem esik rá, akkor a Mária-nap lép előtérbe s az Egyház a zsolozsmában és a misében ezt ünnepli. A breviárium zsoltárai a hétköznapról (szombatról) vannak, a többi rész azonban a Mária-zsolozsmából. A misére pedig öt formula van, melyek a misekönyv végén, a közös misék után találhatók. Az öt miseformula az egyházi időkre van

tekintettel : 1. az ádventi Rorate mise ; 2. a karácsonyi idő Mária-miséje ; a 3. való február 3-a és nagyböjt közötti időre ; a 4. a húsvéti, az 5. pedig a pünkösd utáni időre. Jelen kötetben a 3. és 4. formula jön számításba.

a) *Nagyböjt előtti időben.*

Hogy mekkora nemesség kereszténynek lenni, az legszebben az Isten Anyjának képén látszik. Krisztus maga festette meg ezt a képet, mikor több alkalommal is úgy nyilatkozott tanítványai előtt, hogy akik Isten akaratát cselekszik, azok az ő anyja, testvérei és nővérei. Krisztus szavai szerint tehát nekünk is kell és lehet «Istenanyává» lennünk, még pedig kétféleképen : *a)* úgy, hogy «Isten Igéjét» lelkünkbe fogadjuk, mikor (az előmisében) figyelmesen hallgatjuk Isten igéjét ; *b)* pedig úgy, hogy az élő «Isten Igéjét» az Oltáriszentségben magunkhoz vesszük. Ha jól megjegyezzük ezeket a gondolatokat, akkor minden Mária-ünnep és minden Mária-mise élmény lesz számunkra. Az egész misén aranyfonálként húzódik végig az Istenanyaság gondolata. Már az *introitus*ban a «szentséges anyát» köszöntjük ; azt, aki az ég és föld Királyát hordozta (a templom maga is őt ábrázolja). Köszöntjük őt az őskeresztény költő (Sedulius) szavaival. S azután a menyegzős zsoltárt (44. zs.) énekeljük. Különösképen illik ez hozzá, a szentek Királynéjához. A két szentírási olvasmány is az istenanyai méltóságról szól. A *szentleckéb*en arról beszél az isteni Bölcseség (Krisztus), hogy a szent városban, Sionban vett lakást, s innen bocsátotta gyökereit a választott nép közé. Azt akarja ily módon jelezni, hogy Krisztus leszállott a Boldogságos Szűz méhébe, emberré lett, s megalapította Egyházát, az új Siont. Igy ez a szentlecke titokzatosan kifejezésre juttatja Szűz Máriá-

nak, az Egyháznak és az egyes léleknek testi, lelki anyaságát. Itt, a misében valósul igazán a szentírási szó: «A szentek teljes gyülekezetében van tartózkodásom». Mert az egybegyűlt község az Egyház képe. Most az áldozatban kegyesen leereszkedik hozzájuk Krisztus, az isteni Bölcseség; gyökeret ver az isteni szőlőtő. Az *evangéliumban* maga az Úr juttatja kifejezésre a lelki istenanyaságnak gondolatát: Mikor boldognak hirdették Máriát, az Üdvözítő hozzáteszi: «boldogok, akik Isten igéjét hallgatják és megtartják». A liturgia szellemében «Isten igéje» alatt itt Krisztust kell értenünk. A *communio* szavai egyaránt vonatkoznak az Egyházra és a lélekre: «Boldog Szűz Mária méhe, mert az örök Atya Fiát hordozta». Ilyen vonatkozásban az Egyház és a lélek fölséges jelképe a Szent Szűz.

b) *Húsvéti időben.*

A húsvéti időben némi változást veszünk észre a miseszövegen. Az *allelújavers*ben azt énekeljük: «Jessze vesszeje kivirágzott: Isten-embert szült a Szűz: békességet szerzett az Isten, mikor a legalacsonyabbat a legmagasztosabbal egyesítette». A föltámadással beteljesedett megváltási műre történik itt utalás. Az *evangélium* a kereszt alá állít bennünket, hogy tanui legyünk annak a szónak, amit Krisztus anyjához és Sz. Jánoshoz intézett: «Asszony, íme a te fiad!» — «Fiú, íme a te anyád!» Emlékeztetőül állítja elénk ezt a jelenetet a húsvéti időben a liturgia és lelkünkbe vési, hogy Krisztus Urunk Máriát János anyjává, de ezzel mindnyájunk anyjává is rendelte. Azóta az emlékezetes nagypéntek óta az egész kereszténység anyja a Boldogságos Szűz! *Offertoriumkor* így énekelünk: «Boldog vagy Szűz Mária, mert a mindenség Teremtőjét hordoztad:

Alkotódat szülted e világra, s örökké szűz maradsz, allelúja».

A zsolozsmában Sz. Ágoston von párhuzamot röviden, de velősen az üdvösség történetének két nagy asszonya között: «Egyik által jött a halál, másik által az élet. Éva által a romlás, Mária által az üdvösség. Éva megkísértve engedett a kísértőnek; Mária sértetlenül szülte az Üdvözítőt. Éva szívesen fogadta a kígyótól nyujtott kelyhet s átadta férjének, s mindketten halált ittak belőle. Máriát fölülről elárasztotta a kegyelem, és szülője lett annak az életnek, amitől a halott emberiség új életre kelhet. Ki tette ezt? A Szűz Fia, a szüzek Jegyese. Ő adta az anyának a termékenységet, de nem vette el a sértetlenséget».

Tartalom.

I. Proprium de tempore.

	Oldal
A húsvéti idő	5
A húsvéti idő beosztása	8
Búcsúzás az allelújától	9
Böjtelő	12
Hetvenedvasárnap hete	14
Hatvanadvasárnap	23
Előkészület a böjti időre	26
Ötvenedvasárnap hete	33
A nagyböjt	37
Hamvazószerda (és a köv. 3 nap)	45
A böjt első hete (a kántorböjtökkel)	63
A böjt második hete	93
A böjt harmadik hete	127
A böjt negyedik hete	157
A szenvedés ideje	190
Feketevasárnap (és hete)	197
A nagyhét	222
A nagyhét hétfője	230
A lamentációk	234
A nagyhét keddje	238
A nagyhét szerdája	241
A szent triduum	248
Nagycsütörtök	250
Nagypéntek	262
Nagyszombat	272
Húsvét (és hete)	282
Húsvét utáni első hét (fehérvasárnap)	310
Húsvét utáni második hét	328
A jópásztor-vasárnap	329
Búcsúznunk kell Krisztustól	343
Húsvét utáni harmadik hét	345

Oldal
Húsvét utáni negyedik hét 356
Húsvét utáni ötödik hét (a keresztjárónapokkal) 366
Áldozócsütörtök (és a köv. 2 nap) 375
Húsvét utáni hatodik hét 388
Pünkösd vigiliája 405
Pünkösd (és hete a kántorböjttel) 409

II. Proprium sanctorum (szentek ünnepei).

Sz. Titus, Sz. Dorottya (febr. 6.)..... 449
Sz. Romuald (febr. 7.) 451
Máthai Sz. János (febr. 8.) 454
Alexandriai Sz. Cirill, Sz. Apollónia (febr. 9.).... 456
Sz. Skolasztika (febr. 10.) 458
A Bold. Szűz lourdesi megjelenése (febr. 11.).... 461
A szervitarend hét alapítója (febr. 12.)..... 464
Sz. Bálint (febr. 14.) 466
Sz. Faustinus és Jovita (febr. 15.) 468
Sz. Simeon (febr. 18.) 470
Sz. Péter antiochiai székfoglalása (febr. 22.).... 472
Damiáni Sz. Péter (febr. 23.)..... 474
Sz. Mátyás apostol (febr. 24 v. 25.) 476
A Fájd. Szűzről nev. Sz. Gábor (febr. 27 v. 28.) 478
Sz. Kázmér, Sz. Lucius (márc. 4.)..... 480
Sz. Perpetua és Felicitas (márc. 6.) 482
Aquinói Sz. Tamás (márc. 7.)..... 485
Istenes Sz. János (márc. 8.) 486
Római Sz. Franciska (márc. 9.) 488
A negyven szebasztei vértanu (márc. 10.) 489
Nagy Sz. Gergely (márc. 12.) 491
Hofbauer Sz. Kelemen (márc. 15.) 492
Sz. Patrik (márc. 17.) 494
Sz. Cirill (jeruzsálemi) (márc. 18.) 495
Sz. József, a Bold. Szűz jegyese (márc. 19.) 497
Sz. Benedek (márc. 21.) 499
Sz. Gábor arkangyal (márc. 24.) 501
Gyümölcsoltó Boldogasszony (márc. 25.)..... 502
Damaszkuszi Sz. János (márc. 27.)..... 504
Kapisztrán Sz. János (márc. 28.) 505
Paulai Sz. Ferenc (ápr. 2.)..... 506
Sz. Izidor (ápr. 4.) 507

Oldal
Ferreri Sz. Vince (ápr. 5.) ... 508
Nagy Sz. Leo (ápr. 11.) ... 509
Sz. Hermenegild (ápr. 13.) ... 511
Sz. Jusztin, Sz. Tibor és társai (ápr. 14.) ... 514
Sz. Anicetus (ápr. 17.) ... 517
Sz. Anzelm (ápr. 21.) ... 520
Sz. Szótér és Kájus (ápr. 22.) ... 521
Sz. György (ápr. 23.) ... 523
Sigmaringeni Sz. Fidél (ápr. 24.) ... 527
Sz. Márk evangélista (ápr. 25.) ... 528
Sz. Klétus és Marcellinus (ápr. 26.) ... 532
Kanizius Sz. Péter (ápr. 27.) ... 533
Keresztes Sz. Pál (ápr. 28.) ... 535
Sz. Péter (ápr. 29.) ... 537
Sziénai Sz. Katalin (ápr. 30.) ... 538
Sz. Fülöp és Jakab (máj. 1.) ... 539
Sz. Atanáz (máj. 2.) ... 544
A szentkereszt föltalálásának ünnepe, Sz. Sándor és társai (máj. 3.) ... 546
Sz. Monika (máj. 4.) ... 550
V. Sz. Pius (máj. 5.) ... 552
Olajbafőtt Sz. János (máj. 6.) ... 554
Sz. Szaniszló (máj. 7.) ... 556
Sz. Mihály arkangyal megjelenése (máj. 8.) ... 558
Nazianzi Sz. Gergely (máj. 9.) ... 559
Sz. Antonius, Sz. Gordiánus és Epimachus (máj. 10.) 561
Sz. Néreus, Achilles és Pongrác, Sz. Domitilla (máj. 12.) ... 562
Bellarmin Sz. Róbert (máj. 13.) ... 565
Sz. Bonifác (máj. 14.) ... 566
De la Salle Sz. János (máj. 15.) ... 567
Sz. Ubald (máj. 16.) ... 569
Baylon Sz. Paszkál (máj. 17.) ... 570
Sz. Venancius (máj. 18.) ... 571
Sz. Péter Celesztin, Sz. Pudenciána (máj. 19.) ... 572
Szienai Sz. Bernardin (máj. 20.) ... 573
VII. Sz. Gergely, I. Sz. Urbán (máj. 25.) ... 575
I. Sz. Orbán (máj. 25.) ... 575
Néri Sz. Fülöp, Sz. Eleutér (máj. 26.) ... 577
Sz. Béda, I. Sz. János (máj. 27.) ... 579
Sz. Ágoston (máj. 28.) ... 580
Pazzi Sz. Magdolna (máj. 29.) ... 581

Oldal
I. Sz. Félix (Bódog) (máj. 30.) 582
Merici Sz. Angela, Sz. Petronilla (máj. 31.) 583
Sz. Marcellin, Péter, Erazmus (jún. 2.) 584
Caracciolo Sz. Ferenc (jún. 4.) 586
Sz. Bonifác (jún. 5.) 588
Sz. Norbert (jún. 6.) 590

III. Commune Sanctorum.

A húsvéti idő vértanuinak közös miséi 592
1. Egy vértanu ünnepére (Protexisti) 592
2. Több vértanu ünnepére (Sancti tui) 593
Szűz Mária szombati ünneplése 596
a) A nagyböjt előtti időben 597
b) A húsvéti időben 598